Digitized by the Internet Archive
in 2025

https://archive.org/details/summulatheologia0003jose

SUMMULA
THEOLOGIÆ MORALIS

QUAM IN SEMINARIO REATINO

TRADEBAT

JOSEPHUS D'ANNIBALE

CATHEDRALIS BASILICÆ REATINÆ CANONICUS
EPISCOPUS TITULARIS CARYSTENSIS.

PARS III.

DE REBUS SACRIS, SANCTIS, ET RELIGIOSIS

ALMA COLLEGE
239.02
LIBRARY
AN77
Alma, California

EDITIO II.ª
EMENDATA ET AUCTA

Property of
CLgA
Please return to
Graduate Theological
Union Library

MEDIOLANI
Ex Typographia S. Josephi, Via S. Caloceri N. 9.

1883.

5653

PROPRIETAS LITERARIA

Property of
Graduate Theological
Union Library

INTRODUCTIO

1. Christianos ab hominibus cæteris Religio secernit, ideo omnes obligationes Christianorum propriæ a Religione, quam profitemur, statum capiunt; et vel naturali, vel divino, vel canonico jure constant; velut oratio, Sacramenta, jejunia (1). Omnes autem et ad divinum cultum, et ad nostram sanctificationem pertinent; sive cum primum ad illum, ut ecce quæ profluunt ex beneficiis ecclesiasticis; sive ad hanc primum, utputa quæ ex sacramentis profluunt. Porro cultus divinus exercetur *locis* Deo sacris, et clericorum *ministerio*, nostra autem sanctificatio maxime *sacramentis* perficitur: ab his igitur ordiendum erit. Post hæc ad eas obligationes transgrediar, quæ omnium Christifidelium communes sunt: postremo eas expediam quæ sunt singulorum propriæ.

LIBER I.

DE REBUS SACRIS, RELIGIOSIS, ET SANCTIS.

Res sacras, religiosas et sanctas lata significatione heic accipimus loca sacra, beneficia ecclesiastica, et sacramenta. De singulis hic.

TRACTATUS I.

DE LOCIS SACRIS, ET RELIGIOSIS.

Art. 1. Quemadmodum res efficiantur sacræ.

2. Res sacræ proprie dicuntur quæ Sacerdotum benedictione Deo consecrantur (1). De his obiter acturi (vix enim instituti nostri sunt) prius de benedictionibus nosse oportet. Principio igitur benedictiones

1 Dices; quæ naturali jure constant huc non pertinent, quippe communia omnium hominum. Ita sane generatim, sed cum ad peculiaria descendimus multa occurrunt, quæ diverso licet ex jure profluant, separari tamen nequeunt; quis enim ferat tractantem, e. c., de sanctificatione festorum, vel de sacramentis, si alibi de sacro audiendo agat, vel de baptismo? *Ordinis hæc virtus est... Ut jam nunc dicat, jam nunc debentia dici: Pleraque differat, et præsens in tempus omittat* (Horat. *De Art. Poet.*).

1 LL. 6, 9 *De Rer. Div.* Alias, sacra accipimus quæcumque cultui divino mancipata sunt; velut candelabra, thuribula, aulæa: quæ idcirco furari sacrilegium est.

heic accipiuntur. — *Ritus sacri ab Ecclesia instituti, quibus vel aliquid bonum alicui adprecatur, vel aliquid ex profano sacrum efficitur* (2). Inde sunt vel invocativæ, vel constitutivæ: *invocativæ* quibus bonum aliquod adprecamur rebus, vel personis queis benedicimus (puta domibus, sponsis); *constitutivæ* quibus res profana, quæ benedicitur, efficitur sacra, velut Ecclesia, calix etc. (3). Omnes vel adhibitis sacris oleis, vel sine his fiunt: illæ (consecrationes) *reales*, hæ *verbales* dici solent (4).

3. Omnes tribus perficiuntur; materia, forma, et ministro eas faciente. Materia sunt res, vel personæ, quæ benedicuntur: materia præsens esse debet, saltem moraliter (5). Forma sunt preces et ritus ab Ecclesia instituti; queis idcirco dumtaxat, et oportet, et licet uti (6). Ministri sunt Sacerdotes: scilicet omnes benedictiones hujusmodi consistunt ex potestate ordinis Sacerdotalis (7). Et reales quidem omnes ordinis Episcopalis sunt; verbales quædam episcopalis, quædam presbyteralis: quænam illæ, quænam hæ patet ex Miss. et Rit. Rom. Ut generaliter dixerim, benedictiones earum rerum quæ ad divinum cultum pertinent, episcopalis, ceteræ presbyteralis ordinis sunt (8): quæ episcopalis a presbyteris, (episcopali licet jurisdictione præditis) fieri nequeunt (9). Verum, cum omnes ab Ecclesia sint institutæ, ad potestatem quoque jurisdictionis pertinent: ideo quas presbyteri jure suo

2 Cf. Fornici *Inst. Liturg.* Par. IV, Cap. I. *Sacrum* vel sacrius; ut ecce cum Ecclesia simpliciter benedicta, consecratur.

3 Forni. l. c. Suar. *De Relig.* To. I, Tr. III, Lib. IV, Cap. XIV, n. 1. Itaque invocativæ rei benedictæ nihil addunt (Croix VI, I, 227). Et quædam a Laicis quoque *fieri possunt;* velut mensæ (Cf. Gaume. *Il segno della Croce.* Lett. 17); vel cum minor a majore (V. Hebr. VII, 2) benedicitur. Sed vix est, ut has benedictiones stricto sensu quis dicat.

4 Baruff. *Ad Rit. Rom.* Tit. 44, n. 20.

5 Baruff. 44, 36. Forn. IV, 2.

6 S. R. C. 7 Apr. 1832. Explosis benedictionum libris ab Ecclesia non approbatis (velut Bernardi Sannig.), quamvis forte approbatis ab Ordinario (S. R. C. 23 Maj. 1835. ap. Martinucci *Manuale Sacr. Rit.* n. 597).

7 Ex C. 15 § *Ad Presbyterum* Dist. 25 (S. Isidorus) Ex C. 9 *De Consecr. Eccl.* Silv., Suar. *De Censur.* XIII, 3, 9. Laym. *De Sacr. Ordin.* XIII, 11. Et omnes in potentia continentur in ordine præsbyterali (Suar. in 3. P. D. Tho. Disp. 36, Sect. 2, V. *Rationes ad* 2).

8 Cf. *Rit. et Miss. Rom. De Benedict.* Et præterea presbyteri benedicere possunt Cruces quæ benedicendæ non sunt de præcepto, ut ecce altarium, et Processionum (S. C. R. 12 Jul. 1704); non item Cœmeterii, vel alias publice exponendæ (S. R. C. 12 Aug. 1844): adeoque possunt et sacras imagines benedicere (Cavalieri *Rit. Expens.* Cap. XI, Decr. VII, § 3); sed *privatim* (Cit. Decr. 1704), idest ritu, non in Pontificali, sed in Rit. Rom. præscripto, et sine populi concursu (Caval. l. c.).

9 Laym. *De Sacr. Ord.* XIII, 9, 12. E. g. a Vicario Capitulari (Marchet., *Prax. Vic. Capitular.* II, 24, 8).

facere nequeunt, ex delegatione facere possunt (10): et hi qui ordinariam hanc jurisdictionem habent, etsi careant ordine et idcirco eas facere nequeant, eas tamen rite delegant his qui illo præditi sunt (11). Si unum igitur ex his desit, seu materia, seu forma (12), seu potestas ministri (13), non perficitur benedictio: nec, in re sacris usibus destinata, usus ejus vicem benedictionis supplet (14). Benedictio invocativa rebus benedictis nihil adjicit: ideo hæ adhiberi possunt ad omnem usum ad quem adhiberi poterant antequam benedicerentur (15): constitutiva ex profanis efficit sacras; quas idcirco, salva Religione, violare non licet: sed de hoc serius.

4. Primum inter res sacras locum obtinent Ecclesiæ. Quæ sint Ecclesiæ nemo unus ignorat. Ecclesia fit sacra vel solemni Episcopi consecratione, vel simplici, etiam presbyteri, benedictione. In Ecclesia non benedicta grave est sacrum facere, præterquam in gravi necessitate (16), et de licentia Episcopi, si citra grave incommodum adiri possit (17). Præcipua Ecclesiæ pars est *altare:* hoc Christum, *lapidem*

10 Ex *Miss. et Rit. Rom De Benedict.* Et ita obtinet (Baruff. 64, 14). Nihilominus quæstio intricata est, utrum Episcopi delegare possint præsbyteris benedictionem sacrorum indumentorum (Ben. XIV, Not. 21, 10): maxime ex quo Pius VII, Brevi *Quo luctu* hanc delegandi potestatem Episcopis Galliarum indulsit.

11 Gavant. *Enchir. V. Benedictio* n. 1. Marchet. l. c., n. 15.

12 Forni IV, 2. V. *Cum res.*

13 Laym. *De Sacra Ordin.* XIII, 9. Baruff. l. c.

14 S. R. C. 31 Aug. 1867. Lugo *De Euch.* 20, 92. Puta si in Ecclesia non benedicta, vel cum calice, aut corporali non benedictis, sacrum feceris; etsi bona fide.

15 Croix VI, I, 227. Ideo qui, v. c., projicit canibus ossa agni in Paschate benedicti, vel ova, nihil peccat (S. Alph. VI, 94).

16 Ben. XIV *De Sacrif.* Lib. III, Cap. VI. Ut ecce Ecclesia collapsa, vel si templum in solemni festo populum non capiat (S. Alph. VI, 356).

17 Lugo *De Euch.* 20, 48. S. Alph. l. c. Porro Ecclesia sine consensu Ordinarii (Ex C. 9 *De Cons.* D. 1. Barb. *De Off. Episc.* 26, 1. Pirhin. III, 48, 2), saltem tacito (Schmalz. III, 48, 4): et sine dote (Cit. C. 9. Reiff. III, 48, 4) arbitrio ejus definienda (Engel. III, 48, 6. Reiff. n. 9), ædificari non potest. In ea vero ædificanda non licet in pariete intergerino, ostium, vel fenestram (*coretto*) aperire (S. R. C. 2 Aug. 1698, Martin. n. 854 S. C. C. 24 Jul. et 14 Aug. 1824), ut e domo privata ad eam aditus vel adspectus pateat; nisi Patronus hæc sibi reservaverit in limine fundationis (De Luca *De Servit.* Disc. 16, n. 15. Fargna *De Jurepatron.* Can. 4, cas. 6. Monacell. To. 1, Form. X, Tit. VI, 18). Et si quis a S. Sede privilegium obtinuerit fenestras hujusmodi aperiendi *pro se, et familia,* ibique missam audiendi, aliis, qui de familia ejus non sunt, ad implendum præceptum diebus festis, non proderit (S. R. C. 19 Dec. 1829. Marti. 991). In ædificatis autem (exceptis Parochialibus, Cathedralibus, et Regularium) non licet adservare SS.mum Sacramentum sine indulto Apostolico, vel *immemorabili consuetudine, quæ hujusmodi indulti præsumptionem inducat* (Ben. XIV C. *Quamvis juxto* § 24. 30 Apr. 1749), nisi forte auctoritate Episcopi pro exponendo SSmo ad tempus (S. C.

angularem, repræsentat; ideo ex uno, eoque integro, lapide fieri debet (18); seu modica petra sit, quæ calicem et patenam capiat; seu tota qua late patet mensa stratum. Præcipua altaris pars est loculus, quo SS. Reliquiæ, sine quibus hodie altaria consecrari prohibentur (19), recondi solent (*sepulcrum* vocant), qui modico lapide (*sigillum*) cluditur. Altare vel fixum, vel portatile est. *Fixum*, cujus structura moveri nequit; seu tota mensa superstructum sit, seu parva sit petra (*sacra*) in medio ejus posita (20): *portatile* (*viaticum*), quod de loco in loco, salva ejus integritate, transferri potest (21). Utrumque consecratum esse oportet, ut sacrum in eo fieri possit; et est grave (22).

5. Sunt et *Oratoria* (Capellæ), in privatorum ædibus extructa, vel

C. 12 Aug. 1747). Nec duo altaria vel Capellas eidem Sancto (præterquam B. M. V. et D. N. J. C.) nuncupare (S. C. Epp. 30 Julii 1874. Acta VIII, 124).

18 S. R. C. 17 Jun. 1843. Marti. 993. Ben. XIV *De Sacrif.* Lib. 1, Cap. XI.

19 S. R. C. 21 Jun. 1710. V. S. Alph. VI, 369 V. *Dubitatur hic.*

20 Pius IX, 26 Mart. 1867. Acta III, 100.

21 S. R. C. 15 Decemb. 1841. S. C. Indulg. 20 Mart. 1846. Ab altari portatili differt *privilegium altaris portatilis*. Hoc in eo consistit, ut quis super altari viatico ubivis (cæteris paribus) missam celebrare possit. Competit Episcopis, propter eorum dignitatem; atque ideo vel Titularibus tantum (S. R. C. 22 Aug. 1818. Gard. 4547): eoque magis S. R. E. Cardinalibus, Protonotariis Apostolicis (hodie) solum *participantibus* (Pius IX Br. *Quamvis peculiares* 9 Febr. 1858): aliisque V. *De Ram.* II, IV. Art. 1 in fi. Gattic. *De usu alt. portat.* Cap. VII, n. 9).

22 Ex CC. 1, 6 *De Cons Eccl.* Sunt præterea et *Altaria privilegiata* pro defunctis: et vel localia sunt, vel personalia. *Localia* fixa esse debent (S. R. C. 17 Febr. 1843. Mart 995). Porro Clem. XIII, omnibus Ecclesiis Parochialibus, Abbatialibus, et Collegiatis concessit altare privilegiatum quotidianum ad septennium (revocatis omnibus aliis Altaribus privilegiatis), prorogandum sub unico Brevi, ad petitionem Ordinariorum (V. Ferrar. *Altare privil.* n. 33). Duo autem hujusmodi altaria privilegiata in eadem Ecclesia regulariter esse non possunt; quamobrem si quæ uno gaudeat, tuque, eo durante, aliud impetres illo reticito, nihil valet. Ceterum hoc privilegium altari conceditur, non lapidi consecrato, ideo hoc amoto, et alio substituto, altare privilegiatum remanet (S. R. C. 15 Dec. 1841); eoque, Ecclesia quoque dilapsa, si postea restituta fuerit, reviviscit (S. C. Indul. 30 Aug. 1847. Scavi IV, 272). *Personale* quod singulis conceditur ubivis celebrantibus. Utrumque eo spectat, ut liberari anima a purgatorio statim possit, si divina Misericordia acceptum tulerit per indulgentiam sive illi, sive huic adnexam (S. R. C. 28 Jul. 1840); atque ideo etiam citra applicationem missæ (S. C. Indulg. 31 Jan. 1848 ap. Scavi l. c.). *Anima*, adeoque, ex mente concedentis, una dumtaxat (S. R. C. 29 Febr. 1864. Acta I, 626): nempe ea, quæ vel designata est, vel Divinæ miserationi eligenda remittitur, vel (si de nulla omnino cogitatum sit) quæ huic placuerit (V. S. R. C. 19 Junii 1880 et Acta XIII, a p. 134). Sed ut indulgentia lucrari valeat dicenda est Missa defunctorum, ex Decr. Innoc. XI, adeoque in paramentis nigris, vel saltem (ex rationabili causa) violaceis (S. R. C. 16 Febr. 1652); nisi celebranda sit missa votiva (v. c. in exposit. SSmi Sacramentis), vel de feria (S. R. C. 11 Apr. 1864. Scav. l. c.); vel occurrat festum duplex (S. R. C. 22 Jul. 1848. Marti. n. 996).

eis adnexa. Et vel publica sunt, vel privata. Publica censentur vel ex situ, vel ex personis. Ex situ publica sunt quorum janua publicæ *adjacet* viæ (23): sed etsi oratorium in mediis agris, vel in ædibus privatorum positum sit, publicum habebitur, si ex via publica per agrum vel atrium domus, ad illud patet aditus; vel quo pateat, dominus agri, vel ædium *illius situs dominio ac juri efficaciter renunciaverit* (24). Ex personis instar publicorum habentur quæ extant in domibus Episcoporum (25), *adeoque* et Cardinalium S. R. E. (26): quæque in ædibus piis publicis (27) extant: utputa in Cœnobiis, Seminariis, Collegiis, domibus spiritualibus exercitiis addictis, carceribus, hospitalibus (28) laica etsi auctoritate dumtaxat erectis (29). Hæc omnia in his quæ ad sacrum faciendum, seu audiendum pertinent, Ecclesiarum jure censentur (30): cetera sunt privata, de quibus mox.

6. Locis sacris accensenda sunt cœmeteria. Cœmeterium (græce

23 De Ram. *De Orator.* etc. Par. I, Cap. IV (Lovanii 1861). Gatticus *De Orator. Domest.* Cap. XI, num. 2. De Bonis *De Orator. Public.* n. 236. Porro via publica ea dicitur *cujus etiam solum publicum est* (L. 2 § *Ait prætor. Ne quid in loc. publ.*); nec non vicinales (quæ ex privatorum agris collatis factæ sunt), quarum initii memoria non extat (L. 3 *De loc. et itin.* V. Berar. I. E. U. To. IV, P. I, Diss. 3, Cap. 4).

24 S. C. C. jussu Pauli V, ap. Ben. XIV *De Sacrif. Miss.* Lib. III, Cap. VI, n. 2. In his Oratoriis non sinant Episcopi, nec in limine fundationis, fenestras, vel aditum ad privatas ædes habere, cum id S. Sedes ipsa vix sinat (V. De Ram. II, I, pag. 82): nisi forte per aream, vel atrium aditus pateat (Gatt. III, II De Bonis n. 346. De Ram. l. c. V. *Attamen*). Et si nolint diebus festis, vel solemnioribus, vel statis horis in eis celebrari, ante id cavere debent (S. R. C. 14 Jun. 1845, 24 Aug. 1850); post eas ædificatas regulariter vetare amplius non possunt (S. C. C. ap. De Bonis n. 11).

25 V. Gattic. XVII, 4. Etiam Episcopo absente, aut vacua Sede (S. R. C. 2 Jul. 1661; 8 Apr. 1854. Gardel. 2103, 5200). Et si plura sint in eodem Palatio oratoria, omnia eodem jure censentur (Gatt. n. 6. De Ram. P. I, Cap. IV, Art. I, pag. 223). Verum *Episcopos* heic accipere debemus non *Titulares* in partibus (Gatt. XVII, 15. Gardel. n. 4547); domus autem, non quas utcumque habitant, utputa in agro rusticandi causa; sed ædes in quibus, sive in ipsa urbe Episcopali, sive extra, habitualiter resident (Cf. De Ram. II, IV, I, p. 224).

26 V. Ben. XIV *De Sacrif.* III, VI, 6.

27 S. C. C. 26 Mart. 1847. 5 Apr. 1851. De Ram. pp. 308, 309.

28 S. C. C. Lucidi I, VII, 109.

29 S. C. C. ll. cc. Non item quæ in interioribus Cœnobii partibus pro Valetudinariis, vel Novitiis extructa sunt (Salmat. 26, 6, 33).

30 De Ram. I, II. Gattic. III, 14. Ad hæc, alia significatione, publica dicuntur quæ auctoritate Ordinarii sacris obeundis addicta sunt; quamvis intra privatorum ædes posita sint; si vel consecrata fuerint (De Ram. I, IV v. *Quin imo*), vel tantum in titulum beneficii ecclesiastici fuerint erecta (S. C. C. in Compsana 31 Maji 1704. Gattic. III, 6; XVI, I. De Bonis 331, 341). Verum hæc, si antiqua sint, extra domum (immissa, ubi fieri potest, janua in viam publicam) transferenda esse; nova autem erigere *e re non esse* censuit S. C. C. 23 Jul. 1616. Gattic. XIII, 7. De Bonis 337.

dormitorium) est locus in quo cadavera fidelium conquiescunt. Potest esse contiguum Ecclesiæ, vel ab eo separatum: contiguum est pars Ecclesiæ (31): nihilominus utrumque benedicendum est (32): et eodem, quo Ecclesia, ritu benedicitur (33). In cœmeteriis a Sacerdote benedictis non licet eos condere qui ecclesiastica sepultura prohibentur (34). In plerisque autem Ecclesiis adhuc sepulcris utimur: quoad hæc cavendum est 1° ne Ecclesia effodiatur mortuis sepeliendis (35); neve horum corpora condantur monumentis, seu tumulis supra terram extructis (36). 2° Ut sepulcra tribus ab altari cubitis distent (37): et *si sub altari, vel ejus gradibus humata sint mortuorum cadavera, non est illic celebranda missa, donec alio transferantur* (38). Demum 3° ut sive in cœmeteriis sive in Ecclesiis, sepulcra Clericorum a laicorum, et sepulcra infantium ab adultorum sepulcris separata sint (39), quatenus commode fieri potest. Ceterum infantes in sepulcro gentilitio, vel hereditario sepeliri posse explorati juris est (40).

7. Hucusque de locis sacris. Locus religiosus est, in quo auctoritate Episcopi, pietatis et misericordiæ opera exercentur (41). Loca hujusmodi subjacent potestati Ordinariorum (42), et asyli (ubi adhuc viget) immunitate gaudent. Duobus igitur opus est ut locus religiosus dici possit: primo ut ad pium usum inserviat; sive *religionis* opus sit, utputa Monasteria, Confraternitates Laicorum; seu *caritatis*, ut ecce Orphanotrophia, Hospitalia etc. Deinde ut auctoritate Episcopi sit erectus (43); sive in ipso limine fundationis, seu postea. Quamobrem religiosa non sunt v. c. oratoria privata, hospitalia a laicis erecta

31 Baruff. 74, 12. Nempe accessoria (C. un. *De Cons. Eccles.* in 6°).

32 Schmalz. III, 40, 62.

33 Baruff. 73, 48, 74, 2. In novis cœmeteriis extruendis Ordinarii est Statuta eis condere, quibus regantur (S. C. Epp. 6 Maji 1870); nempe, salvis juribus Parochialibus.

34 Prol. § 114 etc. Et quia hodie (omnibus divinis humanisque permixtis) in cœmeteriis noviter a Municipiis extructis omnes sepeliendi sunt, expedit vel locum in cœmeterio non benedictum derelinquere condendis his qui arcentur ecclesiastica sepultura; vel cœmeterium nullatenus benedicere, sed potius, singulis vicibus, loculum benedicere, in quo sepeliendus est is qui pie in Christo decessit (Cf. Scav. IV, 62, 6, 7).

35 S. C. Epp. 23 Jul. 1603. Ferrar. V. *Sepultura* n. 251.

36 Ex Rit. Rom. *De Exequis* § *Ubi* 8. S. Pius V. C. *Cum primum.*

37 S. R. C. 17 Mart. 1662. Alias cadavera removeantur, *si id commode fieri potest* (S. R. C. 2 April. 1875).

38 S. R. C. 10 Nov. 1599. S. Alph. VI, V. *Hic obiter.* V. S. Pii V. C. *Quinam.*

39 Rit. Rom. *De Exeq.* § 9 *De Exeq. parvul.* pr.

40 S. R. C. 12 Dec. 1620. Mart. 308.

41 Schmalz. III, 36, 2.

42 C. 7 *De Relig. dom.* Nisi doceatur exempta esse (Schmalz. n. 4). Sed et exempta visitare potest (Trid. XXII, R. 8), exceptis Regularium domibus.

43 Reiff. III, 36, 3. Ex C. 4 *De Relig. dom.* Contra L. 6 *De Rer. Divis.*

(Prol. § 42); quæ idcirco magis *Loca Pia* dici solent: adeoque nec Ordinarii jurisdictioni subjacent (44), nec asyli immunitate gaudent (45). Sed de Oratoriis privatis agendum est paucis.

8. Oratorium privatum est *locus orationi addictus.* Ideo pro cujusque arbitrio constitui potest. Verum sacrum hodie in eo fieri non potest, præterquam de indulto solius R. P. (46): et semel in die, et exceptis festis anni solemnioribus (47). Nihilominus Episcopi permittere possunt ut missa in eis celebretur pro actu aliquo transeunte, non quidem pro arbitrio suo (48), sed ex justa necessitate (49) Uti autem baptismus, pœnitentia, matrimonium, Eucharistia (vel in missa) in eo ministrari possint, Ordinarii licentia opus est (50). Porro Oratorium hujusmodi *personale privilegium est;* ideo 1° nunquam licet in eo sacrum facere nisi præsente eo cui, *vel aliquo ex his,* quibus *principaliter* indultum concessum est (51). Quo præsente missam audire quidem omnibus licet: satisfacere autem præcepto Ecclesiæ ei tantum licet, cui privilegium concessum est; consanguineis, et affinibus *qui de familia ejus sunt;* famulis quorum servitio opus habet dum interest sacro; ac demum hospiti, immo et ei qui accessit invitatus ad prandium (52). 2° Privilegium, mortuo eo cui concessum fuit, ipso jure evanescit (53).

44 Fagn. in C. *Ad hæc* 4 n. 51 *De Relig. dom.* Reiff. n. 8. Ideo nequit Episcopus ea visitare præterquam in casibus in jure expressis (S. C. C. ap. Fagn. n. 54). Nihilominus, fundatore mortuo, inspicere potest, *utrum secundum defuncti voluntatem cuncta procedant* (C. 17 *De Testam.*); adeoque rationes administrationis quotannis exigere, nisi vel *sub Regum immediata protectione sint* (Trid. XX, R. 9), vel aliud in limine fundationis cautum fuerit (Ex Clem. 2 pr. *De Relig. dom.* Trid. l. c. Schmalz. III, 40, 18).

45 Fagn. l. cit. n. 2. Reiff. n. 3.

46 Trid. XXII *De Celebr. Miss.* S. C. C. ex Decr. Pauli V, nec non Clem. XI. C. *Quoniam sancta.* 15 Dec. 1703. Quavis consuetudine, seu potius abusu in contrarium exploso (Ben. XIV C. *Magno* 2 Jun. 1751).

47 Ben. XIV *De Sacr.* II, 11. *Solemnioribus;* nempe præter festum Paschatis, feria 5 in Cœna Domini; festum Ascensionis D. N. J. C., Pentecosten, SS. Apostolorum Petri et Pauli, Annunciationis, et Assumptionis B. M. V., Omnium Sanctorum, Nativitatis, Epiphaniæ (S. R. C. 17 Nov. 1607. Gard. 217); et Titularis Ecclesiæ loci (S. C. C. 17 Febr. 1685. Monac. To. II, Tit. 3, for. I, Ferr. V. *Oratorium* n. 49). Cui vero conceditur missam in eis celebrare in Nativitate Domini, omnes celebrare posse non ambigitur (S. C. C. 20 Jan. 1725. Ben. XIV, III, 4, 8).

48 S. C. C. 23 Jan. 1847.

49 S. Alph. VI, 359 V. *Præterea.*

50 Ben. XIV C. *Magno* §§ 19, 20, 23, 34.

51 Ben. XIV Declar. ap. Gattic. XXI.

52 Ben. XIV *De Sacr.* III, IV. S. Alph. III, 318, 9. Non item eo qui ministrat celebranti, nisi ex indultatis desit qui inserviat; quæ verior sententia est (Ferrar. V. *Oratorium* n 64). Uno tantum casu licet celebrare absente Indultato, nempe Viatici deferendi causa, si aliunde deferri non potest (S. R. C. 27 Aug. 1836).

53 Pignat. n. 52. Amost. *De Caus. Piis*

9. Hucusque de locis sacris et religiosis; post hæc non abs re erit de sacra quoque suppellectili aliquid addere. Hæc constat sacris vasibus, et paramentis. Sacra vasa potiora sunt, calix, patena, pixis. Calicis cuppa aurea, vel argentea, aut saltem stamnea esse debet (54), intus deaurata (55): potest et ex *ære alluminii* fieri, verum servatis conditionibus a S. Sede præscriptis (56): pixis ex solida decentique

V, 10, 83. Ferrar. n. 30. Illud potius non immerito dubitatur, utrum hoc privilegium pluribus in locis habere liceat; ut ecce in Urbe, et ruri. Et si quis utrobique diversis temporibus habitet, licere verius puto, dum ne utatur utrobique simul (Pignat. n. 60. V. Ferrar. n. 16); secus non; alias vix differret, a privilegio altaris viatici. Extruendum autem est oratorium in loco decenti et ornato; nec licet super illud cubiculum dormitorium habere (S. C. Immun. ap. Ferrar. 18); ne in Seminariis quidem (S. R. C. 11 Maji 1641. Marti. 57); nisi Altari tentorium superpositum sit, vel duplex immineat concameratio (S. R. C. 12 Sept. 1840); quamvis subtus horrea quoque, et cellæ vinariæ esse possint; (S. C. C. 11 Jun. 1718. Ferr. 92. Gard. 4760). Altare vero, si ligneum sit cum sacro lapide, *parieti colligatum esse debet*, NE *portatilis imaginem præseferat* (S. R. C. 3 Dec. 1661): NE, etc. ideo etsi tantum adhæreat parieti, tolerari potest (Gatt. XXIII, 9. S. Alph. VI, 424, 13). Porro hæc omnia in æstimatione Ordinarii esse debent; idcirco is antea visitare illud et potest et debet (S. R. C. 16 Sept. 1616); non item postea, nisi quid contra reverentiam loci postea contigerit (Cf. Pignat. n. 24. Ferr. a n. 25). Ceterum oratorium privatum, cum perpetuum non sit, benedici non debet (S. R. C. 11 Mart. 1829), nisi quasi domus nova (Martin n. 579).

Juverit nunc de Episcopis (et S. R. E. Cardinalibus) aliquid addere. Itaque hi gaudent jure altaris viatici (Ex C. 12 *De Cons.* Dist. 1. Gattic. *De Usu Altaris portat.* VII, 4), etiam in *aliena* diœcesi (C ult. *De Priv.* in 6°), inconsulto quoque Ordinario ejus loci (Ben. XIV C. *Magno* § 5), ut ipsi possint missam ubivis celebrare, et (hodie), propria celebrata, aliam audire, etiam in festis solemnioribus (S. R. C. 22 Aug. 1818). Verum *neutrobi* licet amplius hoc jure uti in domibus privatorum (Clem. XI. Decr. *Quoniam Sancta* 15 Dec. 1703): exceptis his, in quibus *visitationis, vel itineris causa, hospitio excipiuntur; vel* (*cum id eis licet*) *moram faciunt* (Innoc. XIII. C. *Apostolici Ministerii*). Quid igitur si in domo aliena extet ex Indulto R. P. oratorium privatum? Et siquidem in ea domo altari viatico sibi uti licet (juxta ea quæ diximus), eo quasi viatico uti potest; secus quasi privato oratorio (prout quivis presbyter) uti debet (V. Gardell. n. 4547). Quamobrem in *priori* casu, in festis solemnioribus ipse, aliusque; et ceteris diebus tertius quoque (S. C. C. 22 Aug. 1818 prob. Pio VII): in *posteriori*, in festis solemnioribus nec ipsi; ceteris diebus ipsi soli in eo celebrare permittitur (Clem. XI cit. Decr. V. De Ram. P. II, Cap. IV, Art. I, pag. 233). Denique audientes Missam Episcopi celebrantis in altari viatico, vel quasi viatico, extra diœcesim non satisfacere præcepto, *præter familiares eidem actu necessarios;* in propria satisfacere, *ut olim*, alterum certum est (S. R. C. l. c. ad 3), alterum, ni fallit, verius (Andreuc. *De Episc. Titular.* n. 259. Gattic. *De Usu Altaris portat.* XIII, 15)

54 C. 46 *De Cons.* Dist. 1.

55 S. R. C. 7 April. 1716.

56 Pius IX 6 Dec. 1866. Acta VI, 589. Non item (nec ob paupertatem) *ex aurichalco, vel metallo, vel cupro,* quamvis intus deaurata, *congruo assignato tempore* (sicubi sunt), *ut de aliis calicibus*

materia (57), etsi non deaurata (58), esse debet. Paramenta vero non ex textura vitrea mixta auro vel argento (59), *nec ex tela gossypii, aut lini, aut etiam lanæ* (60), nec versicoloria (61), aut flava aut cerulea (62); sed coloris aut albi, aut rubri, aut viridis, aut violacei, vel nigri. Amictus vero, albas, corporalia, pallas, et altaris lintea seu tobaleas, lineas omnino esse oportet; ex gossypio, vel ex gossypio et lino, reprobatis (63). Omnis autem supellex quæ ad altaris sacrificium adhibetur eget benedictione (64). Et quæ tangunt immediate species consacratas regulariter sub gravi benedicenda sunt (65).

Art. 2. De locorum rerumque sacrarum execratione.

10. Execrari aliquid dicitur cum consecrationem, seu benedictionem amittit. Execrationi obnoxia sunt cum primis Ecclesiæ, altaria, calix, patena, et sacra indumenta. Execrantur autem maxime duobus modis, idest si propriam formam amiserint, vel usui proprio apta esse desierint. Ad hæc Ecclesia *profanari* dicitur cum ab Episcopo (ex gravi causa) ad usus profanos redigitur. Sed nobis de execratione tantum.

11. Quoad Ecclesiam igitur intererit, utrum consacrata ea sit, an simpliciter benedicta, nam consecratio tectorio, benedictio solo cohæret (1). Itaque consecrata execratur parietibus, vel tectorio majori ex parte collapsis (2), aut abrasis (3), vel exustis (4); non item si, illæsis

provideantur (S. R. C. 20 Mart. 1875. Acta VIII, 426).

57 Rit. Rom. *De Euch.* § 4.

58 Baruff. 33, 56. Nisi ex cupro conflata sit (S. R. C. l. c. ad 2).

59 S. R. C. 11 Sept. 1847, 12 Nov. 1831. Martin. 122, 1831.

60 S. R. C. 28 Julii 1881 (Acta XIV, 44).

61 S. R. C. 12 Nov. 1831. 26 Martin. 1859. Sed in Ecclesiis pauperibus licet, arbitrio Episcopi, eis uti *dum consumuntur* (S. R. C. 19 Dec. 1829. Martin. 120, 119).

62 S. R. C. 16 Mart. 1833. Martin. 121. Exceptis telis aureis (*lama d'oro*), quibus uti posse pro albo, rubro, et viridi, receptum est (Fornici *Inst.* Lit. P. 1, Cap 14).

63 S. R. C. 15 Maji 1819. Ad hæc reprobantur pallæ coopertæ holoserico; et fasciæ rubri coloris sub laciniis albarum (S. R. C. 2 Jan. 1701, 17 Aug. 1833. Martin. 882, 979).

64 C. 42 *De Consecr.* Dist. 1. D. Tho. 3, 38, 3. Nihilominus utrum benedicendum sit pluviale, cingulum, lunula, pixis; etsi hoc sit probabilius, non satis convenit (Ben. XIV. Not. 21, 12. V. S. Alph. VI, 385). Purificatorium probabilius benedictione (prout manutergium) non eget (Ex S. R. C. 7 Sept. 1816. V. Martin. n. 12).

65 Suar. in P. 3. D. Tho. 81, 6. S. Alph. VI, 379, 385. Campanæ quoque Ecclesiarum (ab Episcopo) benedicendæ (vulgo, quia nomen eis imponitur, *baptizandæ*) sunt: non item pro usu publicarum ædium, *nisi etiam pro sacris functionibus inserviant* (S. R. C. 16 Dec. 1766. Mart. 583).

1 Schmalz. III, 40, 16.

2 C. 6 *De Cons. Eccl.*

3 Salm. 5, 4, 74. S. Alph. VI, 377.

4 C. 20 *De Cons.* Dist. 1.

parietibus, fornix, pavimentum deciderint (5): benedicta execratur cum tota corruerit (6). Altare autem execratur (seu fixum, seu portatile) ipso enormiter fracto (7), vel scisso (8): item amotis reliquiis (9); quin et sigillo tantum amoto (10), vel tantum fracto (11). Ad hæc altare quod integra mensa constat execratur si remotum fuerit vel a structura seu basi cui mensa cohæret, vel a columnis quibus fulcitur (12). Porro Ecclesiæ et altaris consecratio separata sunt, ideo nec unius execratio, alterius (13); nec utriusque ad se cœmeterii execrationem trahunt.

12. Calix et patena execrantur si fracta fuerint, aut formam amiserint (14). Sed utrum forma amittatur sola partium separatione? Utique si hæ sine novo artificio iterum (ut prius) uniri non possint: itaque si calicis cuppa separetur a pede, siquidem hic tornatilis est, non execratur; secus, verius, si ei hæc adferruminata, vel adplumbata fuerat (15). Amplius: etsi consecratio non inaurationi, sed patenæ aut calici inhæreat, atque ideo deauratione absumpta neutrum execretur (16), nihilominus nova deauratione inducta, nova consecratione opus esse, hodie definiti juris est (17).

13. Demum sacra indumenta execrantur cum usui proprio idonea esse desierint; seu detrita sint, seu formam amiserint: ut ecce si ex

5 C. 6 *De Cons. Eccl.*

6 Suar. *De Relig.* To. I, Lib. II, Cap. II, n. 4. Laym. *De Sacr. Miss.* V, 15.

7 CC. 1, 3, 6 *De Cons. Eccl. Enormiter;* idest, si nulla integra parte ejus calix cum patena consistere possint (Salm. 4, 4, 79. Reiff. III, 40, 37): non obstat levis fractura in uno vel altero cornu (Pius VII 3 Mart. 1821. Martin. 586), nisi forte cornu illud fuerit avulsum (S. R. C 3 Mart. 1821. 6 Oct. 1837 ap. A Carpo *Calend. perpet.* pag. 147. Ferrariæ 1866).

8 S. R. C. 11. cc. ap. A Carpo l. c.

9 S. R. C. 22 Sept. 1848. Nec sufficit eas reponere; sed iterum consecrari debet (S. R. C. 23 Mart. 1686. Martin. 878).

10 S. R. C. 14 Martii. 1861. Acta III, 649.

11 S. R. C. 22 Sept. 1848. prob. Pio IX 5 Dec. 1851 *in Bituricens.*

12 CC. 1, 3, 6 *De Cons. Eccl.* S. R. C. 15 Maji 1819. Martin. 909. *Cohæret:* ideo non execratur amota structura inferiori, quæ mensæ non immediate cohæret, si modo hæc stare queat, quamvis alio transferatur (Reiff. III, 40, 38. Barb. in cit. Cap. 1. Lugo *De Euch.* 20, 67). Eoque minus execratur altare fixum media in mensa positum, si ab ea, vel a corona lignea, in qua inclusum est, amoveatur (Laym., Pirhin. III, 40, 20. Schmalz. III, 40, 44).

13 Gonzal. in C. 1 *De Cons. Eccl.* Barbo *De Offic. Ep.* 27, 26. Schmalz. 46.

14 Lugo n. 93. Salmat. 5, 4, 90.

15 S. Alph. VI, 370, d. 4.

16 Suar. in 3. P. D. Tho. 81, 7. Lugo *De Euch* 20, 34. Schmalz. III, 40, 53.

17 Ex S. R. C. 14 Jun. 1845. Martin. 146. Alicubi, antequam calices aliaque consecrata vasa, quæ refectione, vel nova deauratione indigent, artifici tradantur, sacerdos ictu manus, vel instrumenti, ea despicere solet, et quasi execrari: mos, jussu Pii VII, a S. R. C. 20 Apr. 1822 reprobatum.

planeta stolam feceris, ex stola manipulum (18), ex corporali pallam, purificatorium etc. Item si ex alba manica fuerit abscissa, licet mox iterum assuenda: cingulum cum ita rumpitur, ut neutra pars cingere possit (19).

14 Ad ultimum quæri potest, utrum res sacræ admixtione, vel accessione rei profanæ ejusdem speciei e. c., ejusdem structuræ, ejusdem olei, ejusdem panni, sacræ esse desinant. Minime, si hæc adjiciatur in minori quantitate nempe cum major pars ad se minorem trahat, pars adjecta continuo et ipsa fit sacra (20): atque ideo tametsi adjiciatur iterum, (nempe ex intervallo), et sæpius (21), ita ut nulla denique pars prioris supersit (22).

Art. 3. De rerum sacrarum violatione, seu de sacrilegio.

15. Quidquid sacerdotali benedictione cultui Supremi Numinis consacratur, *efficitur quiddam divinum, et sic ei quædam reverentia debetur* (1). Qui hanc reverentiam lædit, sacrilegium admittit (II. § 60): quare de sacrilegio paucis hic; sed ampliata tractatione, ne huc iterum. Definitur: *Rei sacræ violatio* (2). Objectum sacrilegii materiale sunt res sacræ: verum res, latiori significatione, heic accipere debemus *quidquid ad divinum cultum ordinatum est* (3): sacrilegium vero in irreverentia erga hæc positum est, seu in faciendo, seu in omittendo consistat (4): quamobrem nullum ibi sacrilegium est, ubi aut nulla res sacra (5), aut nulla irreverentia subest.

16. Age nunc: ad divinum cultum ordinantur personæ, loca, res:

18 S. Alph. III, 371.

19 Reiff. III, 40, 57. Ferrar. V. *Paramenta sacra* n. 19.

20 C. 3 *De Cons. Eccl.* Rit. Rom. *De bapt.* § 3 *De Extr. Unct.* § 11. Ut puta si planetæ benedictæ assuatur fragmentum; vel sacris oleis, aut aquæ baptismali infundatur aliud oleum, vel aqua non benedicta (S. Alph. VI, 368).

21 Laym. *De Sacr. Ord.* XIII, 13. Croix VI, II, 2093. S. Alph. VI, 708.

22 Ex L. 78 § 1 *De Judic.* Ut ecce si Ecclesia consecrata successive deponatur, et reponatur (S. R. C. 19 Sept. 1859).

1 D. Tho. 2, 2, 99, 1. Immo et cultus (V. Salmat. 21, 10, 119). *Adorate Scabellum pedum ejus* (Ps. 98). *Consecratum cultui:* ideo huc non pertinent quæ benedictione invocativa benedicta sunt, ut agni paschales; nec quæ costitutiva quidem, sed non ad divinum cultum, ut aqua, vel candelæ benedictæ: queis proinde et ad usus profanos (modo ne sordidos) uti licet (S. Alph. VI, 94).

2 D. Tho. l. c. O. 1. Latiori significatione interdum dicitur quodvis peccatum contra virtutem Religionis.

3 D. Tho. l. c. Art. 1.

4 Ex CC. 1, 2 *De Consecr. Eccles.* Utputa si quis in hostiam consacratam expuat, vel dum elevatur eam non adoret.

5 Salmat. 21, 12, 13. Ut ecce si quis non communicet in Paschate, sacro non intersit die festo; non enim aliquid sacrum, sed legem violat.

inde sacrilegium in personale, locale, et reale diducitur. Et quia personæ, loca, res (sacræ) formaliter differunt, triplex est species ejus (6) infima (7). Personale est quo violatur persona Deo sacra: Deo personæ sacrantur cum mancipantur cultui divino. Hoc minus proprie fit suscepta tonsura; atque ideo ex hoc capite quodammodo sacrilegii reus est qui vel in eas injicit manus (Prol. § 361), vel privilegia constituta eis lædit (8). Proprie, inita professione Religiosa (9), vel ordine sacro (10); quippe his perpetuo Deo mancipamur. At vero his persona sancta Deo est, non undequaque, sed quoad castitatem servandam; hanc igitur fœdare, vel sola cogitatione sacrilegium est (11).

17. Locale sacrilegium est quod loci sacri reverentiam lædit. Admittitur quavis actione *externa* quæ loci sanctitatem dedecet, etsi alias licita (12). Sed in primis violatione immunitatis, de qua viderint Canonistæ (13),

6 D. Tho. 2, 2, 99, 3. Scilicet locorum, rerum, et personarum non est eadem sanctitas.

7 Salm. n. 18. Hinc eadem species sacrilegii est sive 1° quis monialem verberet, seu opprimat (D. Tho. l. c. ad 2): sive 2° ab Ecclesia reum extrahat, vel in ea hominem occidat: sive 3° sacramentum indigne ministret, vel sacras imagines proterat.

8 V. Prol. § 100. Non item eis detrahere, aut furari, quia nec existimatio, nec res eorum sacræ sunt (V. S. Alph. VII, 275, pr.). Nec si ipsi, v. c., aliis detrahant, si inebrientur, sacrilegium erit: quia non suam sanctitatem lædunt, sed justitiam, temperantiam etc. (V. D. Tho. 2, 2. 99, 3 ad 3).

9 Ex C. Un. *De Vot.* in 6.° C. 6. *Qui Cleric.* V. Sanch. M. VII, 25, 7. Salmat. 26, 6, 8.

10 Laym. lib. IV, Tr. X, Cap. VII, 3.

11 D. Tho. 2, 2, 99, 3; 105, 10. Salmat. 26, 6, 4. Sed unum tantum; licet aliquis et ordine et professione teneatur; quippe utrumque hæc vetat *Religionis* intuitu (S. Alph. III, 455. Prol. § 283).

12 S. Alph. III, 37. Utputa nundinæ, negotiationes, etc.: non item alia, etsi forte illicita, utputa mentiri, detrahere, furari (V. Salm. XXI, XI. 24). *Externa,* licet occulta; quæ probabilior sententia est (S. Alph. n. 36): non item *interna,* quippe ea quæ extra nos sunt non attingit (Salm. XII, 24; S. Alph. 43). Ceterum si quis secum ipso constituat patrare in Ecclesia sacrilegum aliquid, v. c. rixari, sacrilegio non vacat, quia actus interni et externi eadem et malitia et species est.

13 Immunitas (localis) est qua vetatur in locis Deo sacris profana exercere, et asyli jura violare (Ex C. 2. *De immun. Eccles.* in 6.°). Loca sacra heic quoque accipere oportet lata significatione 1° etiam sola Ordinarii destinatione sacris obeundis addicta (Ex C. 9 *De Eccles. ædific.* Reiff. III, 48, 8); et 2° religiosa (§ 7) tantum (Ex C. 4 *De Relig. dom.*) Pirhin. n. 4. Schmalz. III, 49, 111, ibiq. Barbo., Laym., Suar., Azor., etc.); nec non 3° continentia ædificia, utputa Ecclesiæ porticus, atrium, sacristia (Ex L. 43 *De R. V.* Barb. in cit. C. 9, n. 7. Pirhin. III, 49, 3. Reiff. n. 10): Itaque immunitas localis violatur profana in eis exercendo: et in primis judicia sæcularia, sive criminalia sive civilia (Ex C. 2 *De Imm. Eccles.* in 6°): tum violando asyli jura. Jura autem asyli (cujus in Regnibus sæcularibus vix vestigium superest) hæc sunt: 1° ne qui ad ea confugiunt vi extrahi possint; 2° ne alii prohibeantur eis deferre quæ ad vitam sunt necessaria, 3° demum ne quis effugium his

et pollutione. Ecclesiæ et Cœmeteria (14) polluuntur 1° effusione sanguinis (15) vel 2° seminis (16) humani; 3° homicidio in ea perpetrato (17); 4° sepultura excommunicati vitandi (18), vel infidelis (19). Sane pollutio oritur ex injuria, gravi inquam, quæ loco sacro irrogatur (20); ideo necesse est ut illa 1° in ipsa Ecclesia vel cœmeterio fuerint admissa; 2° ut sint notoria; 3° demum, si pollutio oritur ex sanguinis vel seminis effusione, ut letali non careant. Quamobrem pollutio non intelligitur (ex 1) si quid horum contigerit supra tholum, vel in cryptis, vel in sacristia (21): nec (ex 2) si Ecclesia in ipsa clam contigerit, quoad innotuerit, seu facto, seu fama, seu jure (22); nec demum (ex 3) si quod factum est et per se, et quoad

qui ad ea confugerint intercludat (C. 6 *De Imm. Eccl.* Bened. XIII *Ex quo divina.* Clem. XII. *In Suprema.* Ben. XIV. *Officii Nostri*). Qui asyli immunitatem violat, aut violari jubet quoquo modo ex prædictis, incurrit excommunicationem R. P. r.: dummodo *et vi* fecerit (Ex cit. C. 6); et *ausu temerario* (V. Prol. § 390,5): idest *sciens prudens, nec ab aliis coactus* (S. U. I. 1 Febr. 1871).

14 V. Salm. 26, 6, 27, etc.

15 C. 10 *De Cons. Eccl.* Etsi non ultra vestes effluxerit (Gonz. in C. 9, n. 6 *De Celebr. Miss.* Zoes. III, 40, 6. Schmalz. III, 40, 80). Porro *effusio* copiam significat, ideo non polluitur Ecclesia si ex vulnere, gravissimo licet, aliquæ sanguinis guttæ deciderint (Barb. *De Off. Epis.* 28, 31. Schmalz. l. c. Lugo *De Euch.* 20, 52).

16 C. 5 *De Cons.* Dist. 2, cit. C. 10. Seu fornicatio inciderit, seu mollities (Sanch. M. IX, 15).

17 C. 19 *De Cons.* D. 1. C. 4 *De Cons. Eccl.* Quamvis sine ulla sanguinis effusione interemptus homo sit; utputa laqueo, veneno (Pirhin. III, 40, 10, Schmalz. III, 40, 79). *Homicidii* autem appellatione et suicidium contineri, et extremum (licet justum) supplicium, et martirium, ambiguum non est (Engel. III, 40, 46. Pirhin. III, 40, 10).

18 C. 7 *De Cons. Eccl.* C. 12. *De Sepult.* Adeoque nec hæretici, etsi excommunicati (Pirhin. III, 28, 70. Engel. III, 40, 12); nec interdicti, etsi vitandi (Schmalz. III, 40, 77).

19 CC. 28, 29 *De Cons.* Dist. 1 *Communissima* (Reiff. III, 28, 91). Infidelium vero appellatione non contineri cathecumenos, communior (Schmalz. III, 40, 72); nec infantes ex Christianis parentibus mortuos sine baptismo, plurium (Ugolin., Sayr., Jordan., Viest, Busem., Engel. Schmalz. n. 72) et ex cit. CC., qui de *Paganis et infidelibus* loquuntur, verior sententia est (Engel. n. 13).

20 Cf. Reiff. III, 40, 17.

21 Laym. *De Sacr. Mis.* V, 7, 10. Engel. III, 40, 9. Schmalz. III, 40, 78. Hac re ea quæ oritur ex effusione sanguinis, vel ex homicidio, non intelligitur nisi vulnus, vel causa (physica) mortis in ipsa Ecclesia vel cœmeterio fuerit illata. Proinde si quis, *accepto* extra Ecclesiam vulnere, in eam confugiens, ad gradus altaris sanguinem, vel animam fuderit, pollutio cessat. At si intra Ecclesiam vulnus, e. c., aut venenum acceperit, non inspicitur nec quo loco percussor extitit (v. c. si extra Ecclesiam constitutus eum petiit lapide, jaculo etc.), nec quo alter sanguinem fuderit, vel mortem obierit (Laym. n. 7. Lugo *De Euch.* 20, 52. Schmalz n. 78. ibiq. Zoes, Pirh., Eng., etc. S. Alph. VI, 364).

22 Navarr. 27, 256. Barbo. *De Off. Ep.* 28, 37. Pirh. III, 40, 12. S. Alph. VI, 364.

loci reverentiam, careat peccato gravi (23). In dubio utrum Ecclesia polluta fuerit, quia versamur in odiosis, pollutam non esse tenendum est (24). Quæstionis est, utrum polluatur Ecclesia quæ nec consecrata est, nec benedicta, sed tantum ab Ordinario divinis obeundis deputata; sententia communior affirmat, quia lex non distinguit (25); et ita omnino tenendum est. Polluta Ecclesia cœmeterium quoque, si est contiguum, polluitur, sed non contra (26): item capellæ quæ sunt partes Ecclesiæ et cum ea velut unum sunt; sive infernæ, sive supernæ (27). Ecclesia polluta (item et cœmeterium) *protinus* reconcilianda est (28): scilicet ab Episcopo si fuerat consecrata, secus a quovis presbytero (29). Interim vero grave est in ea peragere divina officia (30); nisi aut Ordinarius id permiserit ex gravi causa; aut Sacerdos Ordinario quidem inconsulto, sed urgente necessitate in ea celebraverit (31). Reconciliata Ecclesia, cœmeterium quoque ei contiguum ipso jure reconciliatum intelligitur (32).

23 Cf. Schmalz. l. c. Lugo n. 54. *Per se*; ut ecce si quis non sui compos, vel justæ defensionis causa, vulneravit, occidit. *Quoad* etc. Veluti si conjuges diu loco sacro inclusi, ad vitandum incontinentiæ periculum, commiscuerint (S. Alph. III, 458). *Gravi:* proinde si quis levi pugno, vel a puero accepto, sanguinis copiam e naribus fuderit, pollutio non intelligitur (V. S. Alph. VI, 365).

24 S. R. C. 11 Jul. 1802 prob. Pio VII, Mart. 932. Nihilominus si, uti fieri solet in transitu exercitus, milites in aliqua Ecclesia per biduum degerint, hæc reconcilianda erit ad cautelam (Pius VII, 3 Martii 1821. S. R. C. 27 Febr. 1847. Martin. 586, 1008).

25 C. ult. *De Cons. Eccl.* Etiamsi nondum in ea celebrari cœperit (Suar., Lugo 60). Oratoria privata non pollui, omnibus constat (V. Salm. 26, 6, 33).

26 C. un. *De Cons. Eccl.* in 6.° Et si duo cœmeteria contigua intermedio pariete sejuncta sint, uno polluto, alterum non polluitur (Lugo l. c.), tametsi eo pariete janua aditum ad alterum præstet (Pirhin. III, 40, 33. Schmalz. III, 40, 70).

27 Fagund. *De Præc. Eccles.* Lib. III, Cap. XIV, n. 46. Lugo *De Euchar.* n. 58.

28 C. 10 *De Cons. Eccl.* Et si violata fuerit per sepulturam excommunicati, vel infidelis, corpus, si discerni queat, prius exhumari debet, et alio transferri (Ex C. 12 *De Sepult.* Reiff. III, 28, 91); si tamen hoc, hodie, sine perturbatione, et periculo fieri possit.

29 CC. 9, 10 *De Cons. Eccl.* Sed utrum presbyteri egeant delegatione Ordinarii? Quidam affirmant ex Rit. Rom. *De Reconc. Eccl.* etc. Alii negant ex cit. C. 10; in his Lugo n. 61, et Ben. XIV *De Syn.* XIII, 15, 2. Illud certum est, non reconciliari per Missæ celebrationem (S. R. C. 19, Aug. 1634. Martin. 866. V. § 3, 14).

30 C. 10 *De Cons. Eccl.* Lugo n. 58. Et si polluitur dum sacrum celebratur perinde erit ac si vitandus supervenerit et nolit abire (V. Prol. § 354, 6. Suar. D. 81. Sect. 4. Laym. *De Sacr. Mis.* V. 13).

31 Fagund. *De Præc.* Eccl. III, 14, 2. Schmalz. III, 40, 85. V. c. *Ordinarius*, si populus aliam Ecclesiam non habeat ubi Missam audiat (S. Alph. VI, 361), *Sacerdos*, si viaticum deferendum sit.

32 C. un. *Cons. Eccl.* in 6°. Sed si solum cœmeterium violatum fuit, seorsim reconciliandum erit (Rit. Rom. *h. t.*).

18. Denique reale sacrilegium est quo violatur quidvis aliud sacrum, aut sanctum: sive 1° tale per se illud sit, sive 2° ad nostram sanctificationem fiat; sive demum 3° ad divinum cultum obeundum consacratum fuerit (34). Itaque sacrilegium est 1° Sanctorum reliquias et imagines irreverenter tractare vel procaciter pingere (35): Sanctissimum Dei, vel Christi nomen, vel nomen Deiparæ, aut Sanctorum usurpare minus reverenter: verba et sententias sacræ scripturæ ad scurrilia, vana, ludicra detorquere (36). 2° Sacra in lethali obire; et siquidem ea obimus Christi nomine, ut Sacramenta, regulariter, grave est (sed de hoc serius); sin Ecclesiæ, ut sacramentalia, verius, est leve (37).

34 Cf. Salmat. 21, 10. PP. 8 et 9. Trid. XX, Ref. 7. Quoad Sacras imagines, cavendum est, ne procaci venustate pingantur (Trid. XXV *De invoc. SS.*); neve specie, seu forma non vera, aut insolita (Ben. XIV C. *Sollicitudo*): et ideo non licet novas exponere ullo in loco, etiam exempto, sine consensu Ordinarii (Urb. VIII, C. *Ssmus,* 37). Olim dubitatum fuit, utrum quæ in altari exponuntur (nec non Cruces altarium) benedicendæ essent de præcepto: S. R. C. 12 Jul. 1704, negantium sententiam sanxit (V. Caval. *Rit. Expen.* Cap. XI, Decr. 8). Reliquias vero 1° exponere non licet, ne in Ecclesiis quidem exemptis, nisi prius recognitæ approbatæque fuerint ab Ordinario (Trid. l. c.), tametsi jam probatæ sint a R. Pontifice (Xist. V, C *Dominus*): nec 2°, si Reliquiæ Sanctorum et Reliquiæ instrumentorum Dominicæ passionis permixtæ sint, antequam separatæ fuerint (S. R. C. 20 Febr. 1847. Acta II, 587). Nec exponendæ sunt 3° ante ostiolum, vel super tabernaculo in quo reconditum (S. R. C. 12 Mart. 1836), vel in altari in quo expositum (S. R. C. 2 Sept. 1741) est SSmum Sacramentum. Nec demum 4° sub baldacchino; exceptis, *ex immemorabili consuetudine*, guttis sanguinis D. N. J. C.; ligno sanctæ Crucis, et ceteris Dominicæ Passionis instrumentis (S. R. C. 22 Sept. 1827): sed seorsim ab aliis (Leo XII, ex S. R. C. 27 Maji 1826); lampade et duobus (S. R. C. 22 Jun. 1701) ex cera, non ex oleo (S. R. C. 31 Mart. 1831. Martin. 935) luminibus accensis. In processionibus vero, Presbytero, qui eas defert, detecto capite, Episcopo vero cum mitra incedendum est (S. R. C. 22 Jan. 1639. Mart. 613). Quas autem vetitum est sub baldacchino exponere, eas et in processionibus deferre vetitum est (Leo XII, l. c.). Demum hodie districte prohibetur, sacras reliquias, et SS. exuvias, licet capsula reconditas et sigillo munitas quolibet prætextu etiam redimendi, emere aut mercari (Leo PP. XIII, 24 Dec. 1878. Acta XI, 366).

Et hæc quidem de *Sanctorum* imaginibus, et reliquiis. Quoad *Beatos,* his nec Ecclesias, nec altaria nuncupare licet (S. R. C. 11 Apr. 1840); nec eorum reliquias in processionibus circumferre (Alex. VII, 27 Sept. 1659). Itaque eorum imagines, et reliquiæ in his tantum Ecclesiis retineri et exponi possunt, in quibus de eorum officio fieri permittitur (Urb. VIII C. *Sanctissimum.* Clem. XI, Const. 82, n. 11). At eorum qui cum sanctitatis fama dormierint, imagines ne in sacrariis quidem Ecclesiarum retinere licet (Urb. VIII, l. c.): immo nec in vitreis eorum fenestris depingere (S. R. C. 24 Mart. 1860).

36 Ex Trid. IV in fi. Salm. 14, 4, 51.

37 Suar. in 3 P. D. Tho. D. 16, Sect. 3. Licet *solemnissima;* velut consecratio Ecclesiæ, Chrismatis (S. Alph. VI, 37, 39, 40).

3° Demum sacram supellectilem adhibere in usus profanos (38); et nedum quamdiu consecrationem retinet, sed et *postquam* illam amiserit (39): nihilominus, quia *mutata forma prope interimit rei substantia* (40), quæ formam ita perdiderint, ut ad comunem materiam redierint, in usus profanos converti posse recepta sententia est, eaque utimur (41). Amplius, latiore significatione, sacrilegium est furari ea quæ ad ornatum Ecclesiæ, vel sustentationem ministrorum donata sunt, sive res mobiles sint, sive immobiles (42), quippe et hæc, etsi remote, ad Dei cultum pertinent.

19. Ad ultimum abs re omnino non erit heic aliquid addere de sarctis tectis servandis locis, rebusque Deo sacris. Principio igitur cum Ecclesia indiget reparatione, si nulli hujus rei causa, aut non sufficientes reditus constituti sint, nec quidquam statutis ejus loci cautum sit, nec consuetudine introductum, refectio communis est 1° Rectoris ejus (43), et eorum qui de fructibus Ecclesiæ aliquid participant (44). 2° His deficientibus, Patronorum (45). Si nec Patroni facultatibus idonei sunt, refectio ad eos pertinet qui in ea Ecclesia

38 V. Levit. 27, 28. Danie. V, 23. V. c. uti casula, vel planeta in comœdiis sacris ad fingendam personam alicujus Diaconi, vel Presbyteri; quod Salmat. 21, 10, 142 grave putant. Hac re vetitum est cadavera mortuorum involvere sacris indumentis (C. 40 *De Cons.* Dist. 1). Nihilominus cadavera Episcoporum, Sacerdotum, Diaconorum etc. cum vestibus proprii ordinis nedum exponere, sed, si mos regionis ferat, etiam sepelire fas est (S. R. C. 12 Nov. 1830. Mart. 338). Hinc sacra vasa laicis ne contrectare quidem licet (C. 41 *De Cons.* Dist. 1) sine justa, et, dum continent species consecratas, urgenti causa; alias in hoc posteriori casu vix a mortali excusabitur (Suar., Dicast., Bonac., Salm. 21, 10, 178. V. 2 Reg. 6, 7).

39 Ex Trid. XXI, Ref. 7, Salm. 21, 10, 145. *Quod enim semel Deo consecratum est ad humanos usus transferri non decet* (C. 3 *De Rer. perm.* C. 51 *De R. J.* in 6°). Et idcirco æde sacra diruta, *nec lapides inædificati, postquam remoti sunt, vindicari possunt* (L. 44 *De R. V.*).

40 L. 9 § *Si quis rem. Ad exib.*

41 Suar. in 3. D. 81, Sect. 8. S. Alph. III, 41. Ut ecce vasa lignea, vel aerea, postquam ita ferro vel igne immutata fuerint, ut nihil prioris formæ supersit (Salmat. 21, 10, 147. S. Alph. l. c.), S. R. C. 9 Mart. 1706 censuit, lapidem consecratum vendi posse, dummodo emptor eum servet in loco decenti. Ecclesia vero dilapsa, vel *profanata*, tigna vendere, et in usus profanos adhibere non est illicitum (Reiff. ad C. 7 *De R. J.* in 5° n. 12).

42 D. Tho. 2, 2, 99, 3.

43 Can. 30, 12, 2. CC. 1, 4 *De Eccles. Ædific.* Ben. XIV, Not. 100. Adeoque Episcopi, si agatur de Ecclesia Cathedrali (Can. 27 l. c.). Nempe si habeat reditus superfluos (Cit. C. 4. S. C. C. 9 Jul. 1870. Acta V, 664) *suis* necessitatibus (Barb. *Ad Trid.* l. c. n. 9. Ben. XIV n. 13).

44 C. 1 *De Eccles. Ædif.* Adeoque et eorum qui in ea Ecclesia beneficia possident, sive ibi erecta, sive translata (S. C. C. ap. Ben. XIV, cit. n. 13.

45 Ex Trid. l. c. Nisi patronatui cedere malint (S. C. C. 15 Dec. 1827. Acta V, 663. Sed V. Schmalz. III, 49, 51).

recipiunt sacramenta (46). Et si hi quoque deficiant, et Ecclesia aliter reparari nequeat, aut reponi, Ecclesia profanari debet, erecta ibi cruce; eaque profanata, in usus sæculares, non tamen sordidos, converti poterit (47). Ecclesiæ vero titulus ad matricem, aut viciniorem Ecclesiam est transferendus (48).

Altaria vero, si patronata sint, sarcta tecta servari debent impensis Patroni; alias is jure patronatus privari poterit.

46 S. C. C. 4 Sept. 1793. Acta V, 663. Idem juris est si Ecclesia Parochialis forte angustior evaserit (S. C. C. 27 Febr. 1864. Acta 1, 219). Sed ad eam ampliandam verius est, patronum cogi non posse (Gonzal. in C. 1, n. 7 *De Eccl. Ædif.* Schmalz. III, 48, 44).

Quæ autem de Ecclesia diximus, hæc ad reparationem, et refectionem sacræ quoque supellectilis, et ædium beneficialium, (utputa domus Parochialis) pertinent (S. C. C. ap. Barb. in C. *De Eccles. Ædific.* n. 5. Pirhin. III, 48, 16. Reiff. III, 48, 26. Schmalz. III, 48, 45. V. Acta VIII, 26 etc.). Porro omnia quæ ad sacrum cultum pertinent eodem jure censentur (De Albert. *De Sacris utensilib.* Decis. 82, n. 3). Proinde sacrarum supellectilium et fabricæ reparatio pari gradu procedunt (Franc. *De Eccles. Cathed.* Cap. 20, n. 34): ideo Ecclesiarum Rectores tenentur ex superfluis beneficiorum suorum reditibus sacras quoque supellectiles, sarctas tectas servare, et comparare quæ necessariæ sunt (De Albert. Cap. 12, n. 11): et relicta pro *fabrica Ecclesiæ*, his quoque reficiendis et comparandis relicta esse intelliguntur (Amost. *De Caus. Piis.* Lib. IV, Cap. 1, n. 25); nisi verbum *fabrica* stricte accipiendum sit ex voluntate testatoris, vel ex more regionis (Lugo *De Justit.* 24, 304).

47 V. Acta V, 165. *Erecta* etc. Sed hoc hodie fieri non solet.

48 Trid. l. XXI, *h. t.* Heic quæri potest quid juris sit in privilegiis Ecclesiæ Collegiali (utputa Collegiatæ vel Regularium) concessis, si ea manente, collegium defecerit. Et si hæc personalia fuerint, vel indulgentiæ, in Ecclesiis Regularium, pulsis Religiosis, evanescunt (S. C. C. 29 Maji 1841, 29 Aug. 1864); quamvis in Ecclesia aliquis Religiosus remanserit quasi Capellanus, aut Custos (S. R. C. 20 Dec. 1864). Si realia, veluti jus tumulandi, Religioso inibi relicto Capellani vel Custodis nomine, ab hoc exerceri debent (S. C. C. 16 Sept. 1871. Acta I, 587; 239, VII, 34).

TRACTATUS II.

DE BENEFICIIS ECCLESIASTICIS.

CAPUT I.

DE BENEFICIORUM NATURA, ERECTIONE, UNIONE, ETC.

Amplissima hæc materia est, implexior, difficilis, et ad Juris Canonici Interpp. cum primis pertinet; quam idcirco vix summis attingam digitis.

Art. 1. De Beneficiorum natura.

20. In Beneficiis ecclesiasticis tria dispicere oportet; bona quæ dotem beneficii constituunt (1); sacrum officium, seu ministerium; et jus percipiendi reditus ex hujusmodi bonis propter officium hujusmodi. *Bona* temporale aliquid sunt, *officium* est aliquid spirituale, *jus* est temporale spirituali adnexum (2). Sine bonis beneficium quidem constitui non potest; verum non ex his beneficium constat (licet interdum et vulgo et jure beneficia dicantur), sed ex officio et jure percipiendi reditus: utrum autem principaliter ex illo, ceu TT.; an ex isto, ceu Canonistæ (3)? Utique verius ex hoc (4). Utrumque constitutum esse oportet auctoritate ejus, cujus potestate sacra officia et reditus Ecclesiæ continentur, idest Episcopi (5); et utrumque, verius, perpetuum esse debet, ut beneficium proprio nomine dici possit (6). Itaque

1 *De Benef. Eccles.* Vid. cum primis Nicol., Garzia Tract. *De Benef. Eccl.*

2 Pirhin. *Ad Decr.* III, 5, 2. Reiff. III, 5, 7. Schmalz. III, 5, 2.

3 Cf. Suar. (*De Relig.* To. IV) *De Simon.* Cap. 24, n. 1.

4 Ex Trident. XXI, R. 3 et C. ult. *De Rescr.* in 6°: ibi, *beneficium datur propter officium.* Officium igitur est *fundamentum et causa beneficii* (Schmalz. n. 3). Sane officia vetustissima sunt, beneficia fere a sæculo VI ex partitione bonorum Ecclesiæ introducta. Porro *officium* accipimus etiam solam recitationem horarum Canonicarum (Salmat. 10, 5, 22), vel extra chorum (Reiff. 10). Ceterum beneficia ecclesiastica *Ministeria* Ecclesiæ esse neque Canonistæ (Espen. *J. E. U.* caute legendus, Berar. *Comm. in I. C. U. h. t.* Diss. I pr.), neque Canones (C. 7 § 2 *De Election.*) diffitentur.

5 Ex C. 9 *De Cons.* Dist. 1. Cf. Pirr., Corrad. *De Benefic.* Lib. I, Cap. 2, n. 1.

6 Cf. Engel. III, 5, 1. Vallens. *De Benefic.* Lib. I, Tit. 1, n. 6. Lauren. *For. Benefic.* Part. I, Sect. 1, Cap. 1, n. 4. Schmalz. III, 5, 4. Reiff. nn. 8, 9. Perpetuitas officii *objectiva*, juris *subjectiva* est. *Verius*, nam si jus (percipiendi reditus) non est perpetuum (ad vitam beneficiarii), beneficium nihilominus esse putant alii (V. Garz. n. 66).

beneficium consistit ex *jure :* hoc autem jus 1° dari debet propter divinum officium, 2° perpetuum esse debet, et 3° auctoritate ecclesiastica constitutum (7). Et ideo beneficium definitur : *Jus perpetuum percipiendi reditus ex bonis Ecclesiæ propter sacrum officium, auctoritate ecclesiastica constitutum* (8).

21. Beneficia distinguuntur : I. ex officiis ; II. ex personis, quibus conferri debent; III. ex modo, quo conferuntur. Ex I. sunt vel Majora, vel Minora : *majora*, quibus inest externa et interna jurisdictio, uti Episcopatus, Abbatiæ vere nullius diœcesis ; hæc omitto, quippe beneficiorum appellatione, præterquam in favorabilibus, venire non solent (9) : infra hæc *minora*. His vel præter officium (horas canonicas, et Altaris Ministerium) quid aliud cohæret, velut dignitas, cura (actualis) animarum etc. ; vel nihil aliud : illa *duplicia*, hæc *simplicia* (10). Et quæ ex eis adsiduitatem, idest residentiam seu continuam, uti Parochiæ, seu discontinuam ceu præbendæ canonicales, desiderant, sive ex jure, sive ex consuetudine, sive ex tabulis fundationum, *residentialia*, seu adsidua nuncupantur (11). Ex II. quæ solis Clericis sæcularibus *sæcularia*, quæ solis regularibus competunt quoquo modo *regularia* dicuntur (12) : sed et *hæc* (regularia) præteream, quippe fere omnia

7 V. Cavall. *Inst. Jur. Can.* P. II, Cap. 28, § 4. Caute legendus. Consistit ex *jure* etc. ; ideo sine bonis constitui non potest : hac re *Canoniæ*, seu Canonicatus honorarii, ministeria sacra quidem sunt, beneficia non sunt (Elbel. III, 5, V. § 22).

8 Garz. I, II, 2 *Communissima.* Porro salaria quæ, bonis immobilibus usurpatis, Resp. horum reditibus subrogavit, subrogati naturam induunt et hujus jure censentur (S. Pœnit. 19 Jan. 1819).

9 Ex C. 7 *De Præb.* C. 32 *De V. S.* Barbo I. E. U. III, IV, 50.

10 Reiff. III, 5, 37. Proinde Canonicatus Cathedralis Ecclesiæ qui dignitatibus accedunt (Prol. § 88) magis duplicia, præsertim in odiosis, habentur (Eng. III, 5, 5. Reiff. n. 38. Lati. *E. I. Can.* Lib. II, P. 3, Tit. 5, § 4). Cura *actualis ;* nam beneficia habitu, uti ajunt, curata, instar simplicium habentur (Rigant. in *Reg.* 1. Canc. VIII, 8).

11 Riganti *ad Reg.* VIII, n. 12. Residentia dividitur 1° *in continuam*, quæ nullis diebus aut horis interruptam (ut in beneficiis curatis) ; et *discontinuam*, quæ certis dumtaxat diebus et horis (ut in choralibus) præsentiam desiderat. 2° In *præcisam* et *causativam* ; præcisa est quæ requiritur *ratione* tituli : causativa quæ oritur magis ex facto, cum scilicet ejusmodi sunt utriusque beneficii munia, quæ nonnisi a duobus seorsim impleri possunt (V. Garz. XI, V, 261) : ei qui ILLI deest, *titulus*, qui HUIC *fructus* adimuntur (Espen. Latini *h. t.* V. § IV). Quæ jure canonico exigitur, præcisa est ; quæ ex fundationum tabulis, utra sit ex voluntate fundatoris petendum est (Piton. *De Controv. Patron.* Alleg. 27, 14. Rigan. *Ad Reg.* I, § VIII, 18).

12 V. Garc. P. I, Cap. 6. *Quoquo modo ;* adeoque sive origine sua, ut Parochiæ, Prioratus ; sive ex fundatione ; sive ex præscriptione. At in dubio beneficium præsumitur sæculare (Garc. l. c n. 12. Vallens. I, 2, 6).

manualia, atque ideo vera beneficia non sunt (13). Demum ex III. quæ collator cui mavult pro suo arbitrio decernit, *libera, seu collativa*, seu *liberæ collationis*; quæ sibi præsentatis conferre debet, *patronata*, seu juris patronatus dici solent (14).

Art. 2. De Beneficiorum erectione, suppressione, unione, et divisione.

22. Ut beneficium ecclesiasticum constitui possit duo sunt necessaria; dos, et erectio in titulum. Et primum *dos*: qui dotem præstat (fundator) potest quas velit beneficio conditiones apponere, etiam juri canonico contrarias: dummodo 1° licitæ sint, nec naturæ beneficiorum repugnantes (1), et 2° de consensu Ordinarii, et 3° in limine fundationis apponantur; nam post excitatum beneficium, quasi perfecta donatione, addere detrahere variare nihil potest, nec de Ordinarii consensu; nisi forte (ex æquitate) hoc et beneficio nihil noceat, et juri Canonico contrarium non sit (2). Deinde *erectione in titulum* opus est (3) saltem tacita (4). Erigere autem in titulum est, sacrum ministerium, et ex eo jus percipiendi reditus, constituere (5). Ideo

13 Schmalz. n. 35. Et in dubio manualia præsumuntur (Reiff. III, 5, 46. V. Riga. *Ad Reg. Canc.* IX, § 2, 105).

14 Ex Extrav. 2 *De Simon.* Salm. 19, 4, 16. Reiff. III, 5, 39. His accedunt quæ *Patrimonialia* dicuntur. (V. Trid. XXIV. R. 18); quæ scilicet Clericis ex tali Oppido, vel ex tali Civitate (alii addunt vel ex tali Diœcesi, sed vereor ne nimis late) conferri debent (Cf. Covarr. *QQ. Pract.* Cap. 36, n. 3. Schmalz. III, 5, 39). *Electiva* quæ conferuntur a capitulo per electionem ab Episcopo confirmandam (Wiestn. III, 5, 34); et *optativa* quæ aliquibus competunt quodam quasi promotionis jure. Denique beneficium *monoculum* dicitur si Prælatus illud solum suæ collationis habet (Reiff. III, 5, 41).

1 Ex C. 23 *De jurepatro.* C. 11 *De Præb.* De Luca: *De Benef.* Dis. 95, 10. V. c. ut Rectori liceat illud cum alio incompatibili retinere: ut vacui fructus cedant Patrono (Selvag. *Inst. Jur. Can. h. t.* 25, n. 23). *Dummodo* etc., v. c, ut laicis conferri possit, vel ad tempus etc.

2 V. De Luca: *De Jurep.* Disc. 60, 16. Corrad. *Prax. benef.* II, 10, 151. Reiff. III, 5, 113. V. c., Patronatum gentilitium in hereditarium transformare (Berar. *J. E. U.* Tom. II, Diss. 18, Cap. V, v. *Singulares*). At non contra; et salvo jure jam tertio forte quæsito (De Luca 56, Disc. 16, 2). Eoque minus id possunt hæredes, Patroni, vel Ordinarius (Cf. Ferrar. *h. v.* Art. III, 15, etc.). Nihilominus in limine fundationis Ordinarius non prohibetur ea quæ accidentalia sunt immutare (Ex S. C. C. 4 Apr. 1840. Palloti. XII, 83 ibiq. Ricc., Moneta, Lambert., *De Jurepatr.* Lib. II, Par. I, Art. 30). Nec prohibetur beneficia *manualia*, quæ vocant, consentientibus quorum interest, alicui ad vitam conferre (Corrad. I, 26, 305. Rigan. *Ad Reg.* IX. *Canc.* § II, n. 12).

3 Ex C. 9 *De Cons.* Dist. 1, V. Lotter. 1, 5, 55. Espen. 18, 2, 20. *Omnes.*

4 Lotter. I, 5, 63. Ut ecce si illud confertur quasi beneficium ecclesiasticum.

5 Espen. XVIII, 1, 12. Porro *tituli* in veteri disciplina dicebantur Ecclesiæ,

altari opus est in quo erigatur (6) sub invocatione alicujus Sancti: quo autem in altari fuerit erectum ibi extare, ejusque loci Episcopo subesse intelligitur, tametsi bona in alia Diœcesi posita sint.

23. *Suppressio* est totalis extinctio beneficii (7). *Divisio* est unius beneficii in duo, vel plura beneficia, distractio (8). Contra *unio*, duorum vel plurium beneficiorum, seu Ecclesiarum, adnexio (9). *Hæc* diducitur in extinctivam, subjectivam, et æque principalem (10). *Extinctiva*, seu *translativa* fit cum ex duobus unum conflatur: in quo utriusque extincti beneficii præcipua jura et obligationes (quæ insimul consistere possunt, arbitrio Unientis) coalescunt (11). *Æque principalis* habetur cum duæ Ecclesiæ (v. c. duæ Cathedrales, duæ Parochiæ) in *sola* Rectoris *persona* nectuntur; titulis, juribus, reditibus, oneribus et honoribus utriusque seorsim integris omnino, prout antea (12). *Subjectiva* seu *accessoria* utriusque aliquid habet; nam beneficium unitum, perinde ac extinctum, transit in naturam principalis, quasi pars (13); et nihilominus status Ecclesiæ unitæ haud alteratur, sed oportet in ea per Vicarium more solito deserviri (14).

24. Beneficia supprimit, dividit, unit Ordinarius loci jure suo (15);

quibus Clerici, sacræ ordinationis vi, adscripti perpetuo manebant; cujus idcirco reditibus alebantur (Cf. Gonz. in C. 4 *De Præb.*). Cur *tituli*, obscurum est.

6 Ferrar. *h. v.* Art. II, 6.

7 Reiff. III, 12, 32.

8 Ex C. 3 *De Eccles. Ædific.*

9 Garc. XII, II, 3. Reiff. n. 36. Ex C. 33 *De Præb.* Et vel perpetua est, vel temporanea: temporaneæ ad vitam beneficiarii hodie vetantur (Trid. VII, R. 4°).

10 Garc. n. 7. Schmalz. III, 5, 150, etc.

11 Fagn. in C. *Novit.* n. 3. *Ne Sed. Vac.* Schmalz. III, 5, 152. Hinc., v. c., duobus Collegiatis inter se, vel duabus Parœciis uni Collegiatæ sic unitis, *illic* una Collegiata intelligitur; adeoque omnes utriusque Canonici unum corpus efficiunt (Schmalz. n. 152); *hic* una Parochia: adeoque si huic duo Vicarii constituti sint, non tenebitur uterque applicare, nec celebrare pro Populo diebus festis, sed unus tantum (S. C. C. 24 Sept. et 26 Nov. 1864. Acta I, 606, etc.).

12 C. 48. Cau. 16, 1. C. 1 *Ne Sede Vacante.* Garz. XII, II, 37. V. Schmalz. III, V. a n. 157. Quamobrem si beneficia extant in diversis diœcesibus, utriusque Ordinarii consensu opus erit. Et si utrumque est residentiale, in Parochiali; si utrumque Parochiale est, in digniori; si nullum dignius, ubi utilius erit, vel commodius residere oportet, alias ubi maluerit beneficiatus (Cf. Garc. a n. 40).

13 Garz. n. 16. Reiff. *Prax. De Union.* n. 12. Laym. *h. t.* (Lib. IV, Tract. II). Cap. IX, 2. Hinc, v. c., si Ecclesia exempta uniatur non exemptæ, vel Parochia Canonicatui, illa exemptionem amittit (Pirhin. III, 5, 202); hæc ea ætate, qua Canonicatus, conferri poterit (Garc. XII, II, 26. Schmalz. III, 5, 155); et is cui confertur debet residere in Canonicatu, non in Parochia (Rebuff., Garc. n. 23).

14 Garz. XII, II, 35.

15 C. 8 *De Excess. Prælat.* C. 33 *De Præbend.* Garc. n. 62. Reiff. n. 54. Et Parochias dividere possunt tum jure suo (C. 3 *De Eccles. ædific.*), tum quasi delegati Sedis Apost. (Trident. XX, 12, 4); adeoque, hoc nomine, etiam exemptas:

atque ideo quævis suæ Diœcesis, exceptis exemptis, et perpetuo reservatis, et salvis interim, quoad cetera, juribus tertio quæsitis (16). At hodie non potest unire beneficia Mensæ suæ, vel Capitulo Cathedralis Ecclesiæ (17), nec beneficia parochialia Monasteriis, Dignitatibus etc., vel his beneficiis quæ curam animarum non habent (18); nec libera beneficiis juris patronatus (19); nec beneficia diversæ diœcesis inter se (20). Amplius; suppressiones, divisiones, uniones odiosæ sunt (21), et pene instar alienationum habentur (22); ideo, ut ratæ sint, fieri debent ex magna et evidenti Ecclesiæ necessitate, vel utilitate (23); vocatis omnibus quorum interest (24); et de consensu tum Capituli Cathedralis Ecclesiæ (25), tum eorum, quorum jura ex suppressione, divisione, unione, forte læderentur (26): at vero si evidens necessitas

hisque divisis, partem avulsam, seu novam Parochiam, presbyteris sæcularibus jure suo regendam committunt (S .C. C. 25 Jan. 1879. Acta XII, 292).

16 Schmalz. n. 122. *Salvis* etc. Utputa si beneficium quod supprimi et aliis uniri vult sit ea vice reservatum, vel affectum, vel devolutum, vel jam alteri collatum, qui nondum forte possessionem ejus cœperat (Garc. XII, II, 92), etc.

17 Clem. 2 *De reb. Eccles. non alienan.* Capitulo, idest *Mensæ;* nam singulis præbendis potest (C. 33 *De Præb.* Trid. XXI, R. 5). Quid igitur si nullæ sint in eo præbendæ distinctæ? S. C. C. 12 Jul. 1735 censuit uniri non posse (Acta VII, 137). Immo nec fabricæ, seu sacristiæ (S. C. C. 24 Febr. 1872. Acta VII, 138); ne in Synodo quidem (S. C. C. 24 Mart. 1657. Palloti. XXVIII, 269).

18 Trident. XXIV, R. 3. Eoque minus in beneficia simplicia convertere potest (Trident. XXV, R. 16).

19 Trid. XXIV, R. 13, 15. Nisi aut Patronus renunciet juri suo (Schmalz. III, 5, 168); aut conveniat alternis præsentare (Leo. *Thesaur. Fori Eccl.* II, 16, 14 ex S. C. C.); aut nisi aliter alicui Parochiæ provideri non possit (Zipæus *De Excess. Prælat.* Cons. 5. Espen. 29, 2, 21. Schmalz. l. c.).

20 Trid. XXV, R. 9.

21 V. Torricell. *De Union. Benef.* Quæst. 882, n. 2.

22 Ex C. 8 in fi. *De his quæ fiant a Præl.* De Luca *De Parochis* Disc. 35, 6. Reiff. V, III, 68. Schmalz. III, 5, 87.

23 C. 33 *De Præb.* Alias irrita sunt ipso jure (S. C. C. 23 Aug. 1755. Pallot. XXVIII, 33. Garc. XII, II, 113. Lauren. III, 909, 1). Quoad divisiones Parochiarum V. Acta X, 269.

24 Ex C. 29 *De R. I.* in 6°. Wiestn. V, 31, 16. Pirhin. III, 5, 16. Velut Plebe, si revera ejus intersit (V. Reiff. III, 12, 76).

25 Clem. 2 *De Reb. Ecc. non alien.* C. 7 *De Donat.* S. C. C. 18 Dec. 1773. Garz. XII, II, 145. Reiff. n. 77. Alias, unio erit nulla (S. C. C. Jul. 1597. Pallot. XXVIII, 224). Nisi Episcopus procedat in eis uniendis (V. Trid. XXI, 6), tamquam Delegatus Sedis Apostolicæ (Fagnan. in C. *Ad Audientiam* n. 53 *De Eccles.Ædif.*); vel nisi aliud consuetudine sit introductum (Laym. IX, 6. Garc. n. 152. Lauren. III, 914, 9. Schmalz. III, 5, 187). Hæc Canonistæ vulgo in *unionibus* desiderant, sed manifeste et ad *suppressiones*, et ad *divisiones* pertinent (Ex C. 7 *De Donat.* Berar. *I. E. U.* Tom. II, Disc. 3, Cap. 3. V. *Jam vero.* Schmalz. 190. Latini Tit. VII, § 8).

26 Clem. I. § *Ad hæc. De Stat. Monach.* Reiff. V, 12, 72. Ceu Patroni (Ex C. 7 *De Donat.*), Collatoris, forte Episcopo inferioris (Schmalz. III, 5, 187). Non item Plebis (Reiff. III, 12, 76) nec

urgeat, Episcopus, illo quoque et his invitis (27), et in Parochiis propter locorum distantiam dividendis, invito Parocho (28), providere permittitur. Amplius in Parochia dividenda *honor* matrici servandus est (29), qui ex DD. interpretatione, moderatam alicujus rei, puta, candelæ vel modici census, annuam præstationem excedere nequit (30).

Art. 3. De Jure Patronatus.

25. Jus patronatus vel super Ecclesia competit, vel super beneficio. *Illud* consistit in primis ex juribus quibusdam honorificis, ut ecce sedis, thuris, sepulturæ; et competit his, qui Ecclesiam dotaverint, vel construxerint, vel aream construendæ concesserint (1): de quo viderint Canonistæ. *Hoc* est: *Jus præsentandi clericum ad beneficium ecclesiasticum vacans* (2). Diducitur in *activum*, quo quis alium; et *passivum*, quo seipsum Collatori præsentat, ut in vacuo beneficio, ceteris paribus, instituatur (3). Verum *patronatus* appellatione in jure activus intelligitur; de quo solum hic.

26. Itaque triplex est, ecclesiasticus, laicalis, et mixtus. Quod non ex origine, nec ex personis quæ illo utuntur, sed ex titulo, cujus ratione competit, æstimatur (4). Itaque J. P. *ecclesiasticum* est quod competit Clericis qua Clerici sunt; idest ratione dignitatis, vel officii:

Rectoris (Garz. XII, 2, 214. Reiff. 79). Porro consensus Capituli ad *formam*, aliorum ad *justitiam* pertinet; ideo ab illo postea suppleri non posse verius videtur (Lauren. III, 914, 8. Contr. Garz. n. 46. Pirhin., Reiff. etc.), ab his potest (Ex C. 10 *De R. J.* in 6°. V. Schmalz. 189).

27 S. C. C. 21 Nov. 1772 et ex 26 Jan. 1833. Palloti 232. Reiff. V, 12, 78. Schmalz. III, 5, 187).

28 Trid. XXI, R. 4. Bened. XIII C. *In Supremo.* Quæ diximus de divisione beneficiorum facienda, et de consensu Capituli (Reiff. V, 12, 26), observari debent et in eorum *dismembratione*, quando scilicet aliqua bona seu reditus alicujus Ecclesiæ, vel beneficii ab eo separantur, et alio beneficio vel Ecclesiæ applicantur (Garz. XII, Cap. III).

29 C. 3 *De Eccles. Ædificand. Honorem*, adeoque honoris, et non alicujus subjectionis, gratia (Fagn. in C. 3, n. 9 *De Eccles. edific.*

30 Fagn. n. 8. Ferrar. V. *Dismembratio* n. 21. Immodicæ quovis tempore delendæ sunt (Ex S. C. C. 24 Apr. 1880. Acta XIII, 521).

1 Gl. in C. 26. Cau. 16, 7. *Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus.* Fundus idest area (Garz. V, 9, 39). Communissima (Reiff. III, 38, nn. 5, 6).

2 Reiff. III, 38, 3. Est quædam quasi beneficii servitus; et idcirco quoad hoc *onus*, quoad patronum *jus* est.

3 Vallens. Tit. *De Jurep.* § 5, n. I. *Seipsum:* nam is nullius præsentatione indiget (S. C. C. 19 Maji 1862). *Præsentare - nominare - eligere*, his verbis promiscue utimur; sed nominare est, instituendum designare; præsentare est, eum sistere Collatori (Salm. 28, 278); eligere est, præsentari a Capitulo promovendum ad prælaturam (Tot. Tit. X *De Elect.*).

4 Ex C. 14 *h. t.* (*De Jurep.*) in 6°. Schmalz. III, 38, 8. Hinc laicale, quod in Ecclesiam per donationem, vel usucapio-

laicale quod privatis competit, sive laicis sive clericis (5). Et pluribus distant; sed maxime 1° quia Patronis ecclesiasticis dantur sex menses ad præsentandum, laicis quatuor (6): 2° quia, licet nedum hi, sed et illi probabiliter plures una simul præsentare possunt (7), at subinde variare laicis tantum concessum est (8): 3° quia beneficia J. P. ecclesiastici regulariter sunt obnoxia reservationibus, affectionibus, et Regulis Cancellariæ; laicalis non item; nisi forte J. P. præscriptione, aut privilegio quæsitum fuerit (9). Denique *mixtum* est quod ex ecclesiastico et laicali coalescit (10). Hoc utriusque naturam induit, eique utriusque jura Patronis favorabiliora communicantur (11). Quamobrem et Patronis laicis intra sex menses præsentare licet (12), et ecclesiasticis variare (13): et beneficia *reservationibus* et *affectionibus* eximuntur (14). Verum hæc ita, si patroni tum ecclesiastici tum laici, conjunctim præsentent; nam si alternis (licet ex pacto inter ipsos inito), beneficium ex præsenti Patrono, habebitur instar vel mere ecclesiastici, vel mere laicalis (15). Ad hæc patronatus vel

nem, vel successionem transiit, ecclesiasticum est; et contra (V. Garc. V, 1, 153. Reiff. III, 38, nn. 49, 51). Utrum in dubio V. Schmalz. 18, etc.

5 Ex CC. 1, 3, 25, *h. t.* Reiff. 37. Quod autem competit Confraternitatibus Laicorum laicale esse tenent Covarr. *QQ. Pract.* 36, 8 et Berar. *h. t.* Cap. 2; Ecclesiasticum Garz. et Schmalz. n. 8.

6 CC. 26, 27. C. Un. *Eod.* in 6°.

7 Garc. V, 9, 216. Vivian. X, IV, 4. Wiestn. III, 38, 104. Schmalz. III, 38, 194. Contra Selva III, 205. Lambert. Lib. II, P. II, Q. 3, Art. 8. *Contraria* sententia mihi verior est (Ex Clem. 2 *h. t.*), sed *hæc* Collatoribus favorabilior.

8 Ex CC. 5, 24, 29 *h. t.* Sed *cumulative* dumtaxat. (Ex Citt. CC. 5, 24. Reiff. III, 38, 57): at pluries (Zoes. III, 38, 48. Wiestn. III, 38, 110. Reiff. 58. Schm. 202): quæ verior, et utilior sententia est.

9 Gonzal. Ad Reg. VIII, Glo. 18, n. 2. Lott. II, 8, 8. Rigan. *Ad Reg. I Canc.* I, 328; XIX, 43, 50. Jura patroni ecclesiastici *multum* post Trident. imminuta fuisse et limitata, docet ex Navarr. Bened. XIV *De Syn.* IV, VIII, 8.

10 Ex C. un. *h. t.* in 6°. Ut puta si Clericus beneficium fundaverit ex reditibus Ecclesiæ et suis; vel unus ex Patronis laicis Ecclesiam hæredem fecerit.

11 Fagn. in C. *Cum propter* n. 26 *h. t.* Covarr. 22, 36, 5. Reiff. III, 38, 52.

12 Schmalz. III, 38, 222.

13 Berar. Tom. II, Diss. IV, Cap. 2, pr. V. *In his omnibus.* Devoti *Inst. Can.* Lib. I, Tit. 5, § 51. Nihilominus Canonistæ hoc jus nedum Clericis communiter, sed multi etiam laicis abnegant; nam, ajunt, Patronis ecclesiasticis variare *vetitum* est, laicis inutile; cum enim posterior nominatus, *horum* tantum, prior *utrorumque* tulerit vota, semper hic potior erit (V. Schmalz. 198) R. Utique patronis Ecclesiasticis variare *vetitum* est, sed non mixtis; atque ideo non est Laicis *inutile.* Sed nec etsi *vetitum* esset: quid enim si Clerici seorsim unum nominent, et laici seorsim alium? aut *illi* Patrono laico ex dodrante successerint, *hi* ex quadrante?

14 V. Ventrigl. *Prax.* Tom. II. Annot. 2, § I, n. 27. Pirhin. III, 5, 324. Pal. Rigant. l. c. 329. Gonz. Gl. 52, n. 54. Etiam curata (Garz. IX, 1, 284).

15 Ex L. 2 *Quib. mod. usufr. amit.*

realis, vel personalis est: *realis* si rei cohæreat, ut puta dignitati, officio, feudo; alias est *personalis* (16). Ecclesiastici omnes reales sunt: Laici vel reales vel personales: et personales rursus (ex fundationum tabulis) vel hereditarii, vel gentilitii (17).

27. Jus patronatus est aliquid temporale spirituali adnexum (18). Qua *temporale* laicis quoque, et fœminis competere potest (19); qua *spirituali adnexum* nec infidelibus nec hæreticis competit (20). Et individuum aliquid est (21), licet quoad jus nominandi divisionem recipiat (22). *Acquiritur* autem fundatione ipso jure (23) et concessione (solius) R. P. (24). *Amittitur* præscriptione de qua mox; vel in pœnam, de qua viderint Canonistæ. Demum *transfertur* (idest ex uno latere acquiritur, ex altero amittitur), si est personale, donatione, vel permutatione; sed de consensu Ordinarii: (25) si est reale, translatione rei cui inhæret (velut feudo); quasi accessorie et per con-

Garc. V, 8, 64. Barb. *J. E. U.* III, 12, 7. Reiff. III, 38, 52. Schmalz. III, 38, 28. Ex pacto, etiam sine consensu Ordinarii (Ex Clem. 2 *De J. P.* Ferrar. V. *Jus Patronatus* II, 10).

16 Ex C. 18 *De Sent. et re jud.* Schm. III, 38, 15.

17 Reiff. III, 38, 47. Itaque gentilitius est quem fundator reservavit *domui et familiæ* suæ vel alterius (S. C. C. 8 Jul. 1865. Acta II, 454), vel *domui* (Ex L. 17 *De Testib.* L. 195. *De V. S.*), *vel genti,* aut *familiæ* (Cit. L. 195. Lotter. Lib. I, Q. 12, n. 3). In dubio præsumitur hæreditarius (Lott. II, 9, 19. Schmalz. III, 38, 13). Ut ecce si fundator eum reservaverit sibi, et filiis suis (Covarr., Gratian., *Discept.* III, 577, 45. Gonzal. in C. 2, n. 5 *De J. P.*): quia quisque pro se et hæredibus stipulari intelligitur (II, § 437). Quid si *successores* nominavit? Sane hoc vocabulum varie, pro re qua de agitur, acceptum est (V. Constant. *Vot. Decis.* 245): itaque si fundator Patronatum reliquerit *descendentibus et successoribus,* gentilitium; sin *hæredibus et successoribus,* hæreditarium; sin denique *hæredibus et successoribus* suis, mixtum habetur (Fargna *De Jur. Patr.* Par. II, Can. 1 et 2. Cas. 6, n. 13).

18 Ex C. 16 *h. t.* Garc. V, 9, 5. Pirhin. IV, 38, 5. Contra Suar. *De Simon.* 28, 7 etc.

19 Ex CC. 3, 25 *h. t.* Lambert. *De J. P.* Lib. I, P. I, Q. 5, Art. 8.

20 Reiff. III, 38, nn. 44, 46. Schm. III, 38, 67. Sed alicubi in hæreticis toleratur.

21 Ex C. 1 *h. t.* Reiff. III, 38, 19.

22 Ex Clem. 2 *h. t.* Reiff. l. c.

23 C. 25 *h. t.* Et non ex supplemento dotis (Garc. V, IX, 122). Verum etsi plures fundaverint omnibus competit, et omnibus æqualiter (quippe individuum), licet inæqualiter concurrerint (Lamb. *De Curte,* Garc. n. 54). *Ipso jure* (cit. C. 25). Nempe hereditarium (II, § 385); non item gentilitium, nec passivum, nisi fundator illud reservaverit nominatim (Berardi, l. c. V. *Tertia*).

24 Sed V. Trid. XXV, Ref. 9.

25 Ex C. 8 *h. t.* Nempe post Conc. Trid. Nam antea concessa revocata sunt a Trid. XXV, R. 9. Nisi forte patronus laicus donet Ecclesiæ (C. un. *Eod. tit.* in 6°); vel compatrono (Ex Clem. 2 *De J. P.* ibi Gl. V. *Liber*); nam si extraneo donat, Episcopi est videre, an mutatio Patroni expediat Ecclesiæ (Schmalz. III, 38, 148).

sequens, adeoque etiam hujus venditione (26), et ipso jure (27). Præterea laicale transfertur successionibus, regulariter, perinde fere ac fideicommissum (28). Nempe gentilitium ex voluntate fundatoris, atque ideo his dumtaxat quos ille vocavit (29), et in capita (30); hereditarium ex voluntate patroni (salvis juribus heredis necessarii); sive heredibus, sive legatariis (31). Et si is de eo nihil caverit, ad heredes transit (32); nempe, si repræsentatio locum habet, *in stirpes* (33); alias *æquali jure*, quamvis inæqualiter institutos (34). Ex his autem gentilitium in ultimo de familia ad hujus sive scriptos sive legitimos hæredes abit, et fit hæreditarium, quia *provisio hominis* (fundatoris qui gentilitium fecit) *non tollit provisionem juris* (quo heredes vocantur): nisi aut alia mens testatoris appareat, aut competat ex privilegio (35).

28. Demum J. P. hereditarium amittitur, vel acquiritur, (et exinde beneficium fit liberum, aut contra), adeoque et transfertur, usucapionibus et præscriptionibus (36). Sane præscriptio nititur quasi possessione juris præsentandi, vel conferendi, et a præsentatione facta (dummodo institutio sequuta fuerit), vel a collatione initium capit (37). Acquiritur igitur adversus *Ecclesiam liberam* eo tempore quod hominum memoriam excedat, et præsentationibus multiplicatis (38),

26 CC. 7, 8 *De J. P.* C. ult. *Eod. tit.* in 6°. C. 6 *De Permut. Quasi accessoria* etc. Nam si quis *J. P.* seorsim *vendiderit*, et emptor nihil acquirit (C. 16 *De J. P.*), et venditor patronatum amittit (C. 6 *Eod.*) ipso jure (Trid. XXV, R. 9).

27 Ex C. 13 *De J. P.*

28 Ex C. 7 *De J. P. Perinde* etc., quod translatitium est. *Fere*, nam strictam interpretationem recipit, quia servitus est J. P.; quod *Juris Canonicis* Interpretes interdum præteriit.

29 Cf. Berar. *J. E. U.* To. II, Diss. IV, CC. 2 et 5.

30 Gratian. *Disc.* II, 218. Gonz. in C. 2, n. 2 *De J. P.*

31 Berar. cit. C. 2 v. *Tertia* Schmalz. III, 38, nn. 123, 126. Ferr. V. *Juspatronatus* II, 14 e. c. *Salvis* etc. nam his et pars ejus debetur (II, 357 De Angel. III, 38, 4).

32 Ex C. 35, Can. 16, 7. CC. 1, 3 *De J. P.* Barb. *De Off. Episc.* 763. Palaus Trac. XIII, 4, 2.

33 Ex Clem. 2 *De J. P. Communis et certa* (Reiff. III, 38, 20).

34 Reiff. III, 38, 19 *Communissima* Canonistarum (§ 27, 21).

35 Ancharan. Cons. 81. Vivian. IV, 2, 15. Schmalz. III, 38, 13. Reiff. III, 38, 24. Berar. cit. C. 2 V. *Tertia*. Quocirca si pertineat ad duas lineas, et altera adhuc vigeat, erit et hereditarium, et gentilitium (Piton. Disc. 33, 2).

36 Cf. Ferrar. V *Juspatronatus* Art. I, a n. 36 *Hæreditarium*, quia gentilitium adversus Patronos usucapi non potest (De Luca *De Jur. Patr.* Disc. 35, 7. S. C. C. 9 Aug. 1862). Nempe, penes nos, quamdiu agere nequeunt (II, 147, 13).

37 Trid. XXV, R. 9. Devoti *Inst. I. C.* Lib. 1, Tit. 5, § 54.

38 Trid. l. c. *Multiplicatis;* nempe in Universitatibus, et in potentioribus: idest quoad eos qui tempore præsentationis jurisdictionem (ceu v. c. Barones) habebant in loco in quo situm est beneficium (De

idest saltem duabus (39): adversus *patronum* vel una præsentatione, et eo tempore quo alia ipsius (sive laici, sive Ecclesiæ) jura usucapiuntur (40). Amittitur si Patronus jure præsentandi usus non fuerit; et Collator jure suo (et non devolutionis etc.) illud contulerit toto eo tempore, quo usucapiendis alienis juribus, sive Ecclesiæ sive laicorum, opus est (II. § 156).

29. At vero non omnes, quibus jus patronatus competit, semper eo uti possunt. Principio infantes et hi qui infantibus accensentur præsentare non possunt; ceteri possunt: nempe, si patronus impubes est, ipse vel tutor (41); sin pubes, ipse dumtaxat (42). Deinde, quia jus præsentandi quasi usufructus inspicitur, si alius vel omnium bonorum usufructum habeat, vel ejus rei cui patronatus (realis) cohæret, is eo jure utitur (43): ut ecce pater, emphyteuta, maritus; si usufructus bonis filii quorum pater usumfr. habet, prædio vectigali, dotali cohæreat (44). Quæstionis est, an excommun. eo valide utatur (45): in dubio et juri ejus et præsentationi favendum est.

30. Itaque, vacuo beneficio, qui patronatus jure potitur vel utitur, necesse habet *præsentare* (seu voce seu scriptis) intra sex, aut quatuor menses, quem in vacuo beneficio institui vult; alias, hoc tempore elapso, Collator ea vice libere beneficium confert (46). At vero tempus non currit ignoranti (47), vel impedito (48). Et integrum ei est præsentare quot, et quos velit (49): dummodo idonei aut sint, aut intra eos sex vel quatuor menses, seu jure seu dispensatione fieri possint (50); nec sint indigni. Præsentato autem mortuo, vel renunciante, vel facto, aut detecto inidoneo vel indigno, datur patrono nova

Luca *De Jurep.* 58, 24) non minori quam 50 ann. spatio (Trid. l. c.).

39 Ex C. 40 *De R. J.* in 6°. Reiff. III, 38, 13.

40 Ex cit. C. 1. Zoes. III, 38, 9. Pirhin. III, 38, 118. Reiff. III, 38, 15 etc. Sed V. Trid. XXV, R. 9.

41 Garc. V, 9, 186 etc. Laym. XIII, 18. Schmalz. III, 38, 75. *Communis et certa.* Reiff. III, 38, 38.

42 Ex C. 3 *De Judic.* in 6° aa. citt.

43 Lambert., Mattheucc. Cap. 28, n. 24. Politi *De Jurep.* Diss. 10, n. 4.

44 Garc. V, 9, 177. Vivian. II, VI, 7, Reiff. n. 34. Schmalz. a. n. 83.

45 V. Suar. *De Censur.* XIV, II, 6, 21.

46 CC. 2, 27 *De J. P.* C. Un. *Eod. tit.* in 6°. V. Selvag. *Inst. Jur. Can.* Lib. II. Tit. 25, § 8. Tunc autem præsentatio facta intelligitur *cum pulsaverit aures Ordinarii* (Espen. Tit. XXV nn. 32, 34). In Patronato Regio nullum tempus præfinitur (Pitt. *De Contr. Patr. Alleg.* 19, 18 V. Ad Ferrar. V. *Jurispatron.* I, 48).

47 Ex C. 5 *De Conc. Præb.* Garc. X, 2, 34. *Ignorantia præsumitur ubi scientia non probatur* (C. 47 *De R. J.* in 6°).

48 Ex cit. C. 5 Rebuff. *De Pac. poss.* Barbo. *J. E. U.* III, 12, 170. Reiff. III. 38, 55). Puta absente, incluso (Schm. III, 38, 221), excommunicato (cit. C. 5) etc.

49 Ex C. 3 *De J. P.* Compatronum quoque vel consanguineum (Lambert. Lib. II, P. I, Q. VIII, Art. 5, 12. Vivian. VI, IX, 10, 33. V. Prol. § 44, 10).

50 C. 26 *De Elect.* in 6°. Fagn. C.

præsentatio ex integro (51). *Detecto;* nam si talem præsentaverit, siquidem sciens prudens, patronus ecclesiasticus ea vice jure suo cadit(52); laicus, verius, non item quamdiu variare permissum est (53).

31. Verum hæc ita si nulla super J. P. controversia mota sit. Ea mota, siquidem vertit inter Patronos, is præfertur qui est in possessione juris præsentandi (54): et, si nemo hoc jure potitur, lis finienda est intra tempus præsentationi statutum; alias hac vice libere confert is, cujus est institutio (55). Hoc autem quia coercet jura patronorum, strictam interpretationem recipit, ideo si non inter ipsos, sed cum aliis (cum Episcopo vel præsentatis), vel inter alios (ipsos præsentatos) controversia mota fuerit, quia lite pendente non licet alium præsentare (56), fit reditus ad regulam: *tempus non currit impedito* (57). Quid si nihilominus Ordinarius, spreto jure Patronorum, vel eorum qui præsentati fuerint, contulerit beneficium? Et siquidem illis, vel his reclamantibus, collatio nullius momenti est (58), utrum autem ipso jure non satis convenit (59): sin tacentibus, post elapsum præsentationis tempus, quasi eis tacite consensientibus, convalescit (60).

Cum vos n. 32. *De O. O.* Ex S. C. C. Maji 1874. Acta VIII, 120.

51 Ex C. 26 *De Elect.* Berar. Diss. IV, Cap. VII, v. *Altera species.* Bened. XIV, *De Syn.* XIII, 7, 6 *Ex integro;* idest sex iterum, aut quatuor mensibus Patrono concessis (Ex L. 18 *De Tut.* De Luca *De Benef.* Disc. 45, 7).

52 Ex C. 18 *De Elect.*

53 Gl. in C. 4 *De O. O.* Pirhin. III, 38, 104. Contra Barb., Reiff. III, 38, 87. Ferrar. V. *Juspatr.* IV, 38. Nisi præsentatus sit inidoneus ex tabulis fundationum (Lambert. De Luca *De Jure Patr.* D. 47, 4). Scilicet hæc ignorantia non excusat (Ex L. 43 *De R. J.* Pitt. *De Contr. Patr.* Alleg. II, 10).

54 C. 24 *De Elect.* Ideo non oberit instituto si is postea fuerit evictus. At vero si constet beneficium ab initio fuisse liberum, quasi possessio ei non proderit (Ex Trid. XXV, R. 9. Van Espen. Tit. 25, Cap. 3, n. 23); quamobrem, nisi imple-verit usucapionem, Ecclesiæ dandus erit Œconomus quoad lis finiatur (Ex C. 4 *De O. O.* Fagn. in C. *Quoniam* n. 28 *De Jure Patr.*).

55 CC. 3, 12, 27, 28 *De J. P.* Nisi in potestate ejus fuerit, litem intra id temporis definire (Wiestn. III, 38, 94. Schm. III, 38, 226).

56 CC. 1, 2 *Ut lite pendente.* Covarr. *Pract. QQ.* Cap. 36, 7. S. C. C. 16 Decem. 1876 (Acta X, 119).

57 Reiff. III, 38, 105. Fagn. in C. *Quoniam* 3 *De J. P.* Schmalz. III, 38, 226. S. C. C. 4 Mart. 1876. Acta IX, 264. Limitant quidam (Barb. et Reiff. n. 104), nisi Episcopus sit in quasi possessione juris libere conferendi, nam si prodest Patrono, quidni et Episcopo?

58 Ex C. 14 *De Jure patron.*

59 Reiff. III, 38, 70. Schmalz. III, 38, 119.

60 Garz. VII, 15, 7. V. Reiff. l. c. Schmalz. 176.

CAPUT II.

DE BENEFICIIS CONFERENDIS. (1)

Art. 1. Quinam beneficia conferre possint.

32. In veteri disciplina qui ordines, hi et beneficia conferebant, idest Episcopi (2). In nova etiam R. Pontifex ea confert in toto terrarum orbe; et alicubi ea conferunt inferiores quoque; nempe Canonici Ecclesiarum Cathedralium ex jure communi (3); aliique vel ex consuetudine, vel ex privilegio, vel ex tabulis fundationum (4): verum de his viderint Canonistæ. Nobis de R. P., et de Episcopis agendum est quam paucissimis, nostra hæc enim non sunt. Illud ante omnia admonendi sumus, Episcopos conferre beneficia ordinario jure suo; Rom. vero Pontificem extraordinario, et velut exceptionis jure; quod idcirco strictam, et in dubiis Episcopis favorabiliorem, interpretationem recipit (5). Et vel *reservationis* jure ea confert, vel *devolutionis*, vel *præventionis* jure.

33. Reservatio est: *beneficii vacantis ad R. P. avocatio* (6). *Be-*

1 *Conferre* beneficia heic accipimus lata et *vulgari* significatione; *propria* enim in liberis COLLATIO, in patronatis INSTITUTIO, in devolutis PROVISIO dicitur. Ceterum provisio etiam usu juris generale nomen est (C. 1 *De R. J.* in 6°).

2 Concil. Antioch. in C. 5. Cau. 10, Q. 1. Conc. Lateran. I, Can. 4).

3 C. 4 *De Excessib. Prælat.* Ubi autem Episcopi et Capitula Cathedralium ea conferunt una simul (ut olim), jus hujusmodi individuum est, adeoque utrisque in solidum competit eodem *ordinario* jure (Glo., Gonz., Rigant. *Ad Reg.* II, 25). Sicubi autem alternis conferunt (*per turno*), tenendum est, hoc pactis conventis introductum fuisse (V. Barbo. *DeCanonic.* Cap. XIV), quippe *ita fieri consuevit* (Lotter. Lib. II, Quæ. XX, n. 29).

4 Ex C. ult. *De Præbend.* in 6°. Ex privilegio clauso in corpore juris ea conferunt Legati a latere in Provincia quisque sua (C. 1 *De O. L.*); dum ne sint reservata vel affecta (Ex C. 12 *De Præb.* in 6°. Gl. ibi Garz. V, 3, 53).

5 Ex C. 3 *De O. L.* in 6°. Communissima Canonistarum. Et appellatione Episcoporum veniunt etiam Abbates *vere nullius* diœcesis (Schmalz. III, V, 42). At vero, quia collatio beneficiorum magis instar donationis (C. 17 *De Præb.* in 6°), quam actus jurisdictionis (V. Rigan. *Ad Reg.* II, § III, 50), habetur, beneficia quæ ad liberam solius Episcopi collationem pertinent, neque Vic. ejus General. conferre potest, sine mandato speciali (C. ult. *De O. V.* in 6°); neque Vic. Capitularis, etsi plena Sede Episcopali vacaverint (C. 2 *Ne sede Vacan.* C. un. *Eod. tit.* in 6°). At patronata, in quibus institutio donationis præsefert nihil, Vicarium Gener. conferre posse, nisi Episcopus vetuerit, vix non certi (Lambert. P. III, Lib. 2, Art. 5); Vicarium Capitularem, certi prorsus (C. un. *De Instit.* in 6°) juris est.

6 Cf. Rigant. *Ad Reg.* I, § 1, 31. Reservatio, nisi decreto irritanti munita fuerit, illicitam quidem, at non irritam, facit collationem inferioris (Rigant. nn. 51, 80. V. Prol. § 211, 12).

neficii, nempe propria et stricta significatione (7), quia versamur in odiosis: *vacantis,* nam facta post illud collatum non tenet (8). Reservationum triplex genus constitui potest; nam I vel ratione ipsius beneficii (reales) introductæ sunt; vel II ratione personarum qui ea, dum plena fuerunt, obtinebant; aut loci vel temporis quo vacua fiunt; vel III in pœnam. *Illæ* perpetuæ sunt, *istæ* et *hæ* præsenti R. P. collatione consumuntur (9); et si in *Regulis Cancellariæ* comprehensæ sunt, vacua Sede cessant (10). Itaque ex I capite R. P. reservantur major cujusque Cathedralis, et principalis (dummodo reditus excedant decem aureos de Camera) cujusque Collegiatæ Ecclesiæ dignitas (11). Ex II (ratione personarum) 1° quæ officiales Romanæ Curiæ (12), Collectores et Subcollectores R. C. A. (13), dum tales erant, obtinebant (14); 2° quæ vacant (ratione loci) *in Curia,* vel apud *Sedem;* sive per obitum (15), sive per depositionem, aut privatio-

7 Gonzal. *Ad Reg.* Canc. VII, Glos. V, § V, 6. Cokie. *Ad* cit. *Reg.* VIII, Glos. I, § 5. Rigant. *Ad Reg.* VIII, § 1, n. 7; IX, § II, 10.

8 Ex C. 5 *De Præb.* in 6°. Regg. Cancell. 4, 5, 32. Tametsi beneficiatus nondum possessionem ejus cœperit (Rigant. *Ap. Reg.* I, § I, 94); immo etsi nondum bullas expedierit, quippe quæ magis ad rei probationem pertinent (Cf. Rosa *De Execut. Liter. Apostol.* Par. I, Cap. VI, n. 199).

9 Cf. Rosa l. c. Gonzal. *Ad Reg.* VIII, Glos. 15, § 2, n. 31. Proinde si beneficiatus, collatione acceptata (Ex C. 17 *De Præb.* in 6°), nondum cœpta possessione, decesserit, beneficium vacat per obitum, et collatio ad Ordinarium redit, nisi sub alia reservatione reincidat (Rigant. *Ad Reg.* I, § I, 94).

10 Scilicet Regulæ Canc. Apostolicæ mortuo Pontifice intercidunt, et postridie electionis novi Pontificis reviviscunt; nempe, quoad validitatem actuum, ipso jure; quoad pœnas, ex quo denuo publicatæ fuerint (Gomes *Proem. Reg.* IX, 2. Rigant. *Proem.* nn. 43, 56). Ceterum reservationes, sive his, sive in Constitutionibus Pontificiis, sive in Corpore juris contineantur, non cessant, regulariter, etsi postea is casus inciderit, in quo initium habere non potuissent, sed beneficia *affecta* remanent (Extr. *Ad Regimen. De Præb.* Int. Comm. *Reg.* II); atque ideo R. P. obnoxia (Ex C. 2 *De Confir. utili*). Proinde, v. c., *personales* non cessant beneficio dimisso, aut beneficiato mortuo vacua Sede Pontificia: et beneficia quæ vacant vacua Sede Episcopali, a novo Episcopo conferri non possunt (Gonz. *Reg.* VIII, Gl. IX, § 186).

11 *Reg.* IV. Licet unica utrobique ea sit (Garc. V, 1, 267).

12 Extrav. *Ad Regimen.* (Ben. XII): *Reg.* Canc. I. Ejusmodi cum primis sunt quæ obtinent S. R. E. Cardinales, eorumque familiares: familiares, Cubiculares (vel honoris tantum) et Cursores Romani Pontificis (*Reg.* IV, VII).

13 *Reg.* IV. Nempe queis, non nudum exigendi ministerium, sed et jurisdictio mandata est (Leur. II, 548. Lotter. II, 32, 150. Rigan. *Ad* cit. *Reg.* IV, 17, 65). Et unius tantum in unaquaque Diœcesi (Ex *Reg.* V): quamobrem si duo sint, reservatio cessat (Rigan. n. 17).

14 *Reg.* I, IV, V, VII.

15 C. *Licet* 2 *De Præb.* in 6° (Clem. IV). Idest eorum qui ad Roman. Curiam venientes pro quibuscumque negociis (Ex Extr. *Ad Regimen* Int. Comm.), vel ab ea recedentes; vel ipsorum Curialium qui ibi propriam domum non habent, vel in

nem (16), vel renunciationem in manu R. P. (17), vel per assecutionem alterius beneficii incompatibilis ab eo collati (18): vel in Titulis S. R. E. Cardinalium vacant dum absunt (19). 3° Demum (ratione temporis) quæ vacant vacua Sede Episcopali, dummodo sint liberæ collationis solius Ordinarii (20); aut mensibus pontificis vacent (21). Ex III tandem beneficia 1° de quibus ordinarii collatores disposuerint contra Conc.

locis finitimis, non ultra duas dietas (C. 34 *De Præb.* in 6°. Bonif. VIII); idest 40 milliaria (L. 1 *Si quis caution.*), mori contigerit. Sed Curialium, qui dum Curiam sequuntur alicubi infirmi remanserint, ibique mortem obierint, beneficia reservantur ubicumque decesserint (cit. C. 34). Hæ reservationes dicuntur *clausæ in corpore juris.*

16 Extr. *Execrabilis* Joann. XXII, *Reg.* 1. Sed ut *vacare* dicantur *in Curia* (Romana) necesse est: 1° ut sententia auctoritate Apost. lata sit; nam si ab Ordinario lata fuerit, beneficium apud ipsum vacat (Mandos. Conf. II); 2° ut hæc non sit criminis tantum declaratoria; utque demum 3° privatio beneficii ex ea necessario sequatur, et non tantum indirecte et per accidens; ut puta beneficiario ad vitam condemnato (Cf. Gonzal. Gl. 13, 45. Garc. V, I, 73. Lotter. II, 27, 30. Rigant. *Ad Reg.* I, § 1, 62 etc.). Et omnia manifestam rationem continent.

17 Extr. 4 et 13 *De Præb. int. Comm.*

18 Extr. *Execrabilis. Reg.* 1. *Incompatibilis;* nempe, ex jure quod viguit eo tempore, quo cit. Extr. edita fuit (Ex cit. *Reg.* I). *Assecutionem,* nempe pacificam, juris et facti (Rigant. § IX, 7).

19 *Reg.* VIII.

20 *Reg.* II, V. Rigant. ibid. § III, 381.

21 *Reg.* IX. Nempe Januario et Februario, Aprili et Majo, Julio et Augusto, Octobri et Novembri. Dies autem mensium a media nocte computantur (Garc. V, I, 523. Gonz. Ad hanc *Reg.* IX. Glos. II, n. 9). Et si non appareat utrum Beneficiatus decesserit in mense Pontificio, vel Ordinarii (ut puta si sub mediam noctem utriusque mensis spiritum emisit, sed quo momento temporis non apparet; vel si mane mortuus inventus est), collatio Episcopi prævalet, tametsi S. Sedes prior contulerit (Garc. 530, Gonz. n. 37. Schmalz. III, 5, 309), et provisus a S. S. possessionem cœperit (Rigan. *Ad Reg.* IX, § 1, n. 2, 32 etc. Pala., Salm. 28, 556). Porro hæc reservatio subsidiaria est, nam ad ea tantum beneficia pertinet, quæ ceteras omnes reservationes effugiunt (Tondut., Garc. V, I, 540. Rigant. l. c. § II, 3). Sed 1° ad OMNIA PRORSUS (Cit. *Reg.* IX). Ad ea QUOQUE quæ conferenda sunt *per concursum;* ceu curata, licet tenuissima (Rigant. § II, 74); præbendæ Teologales et Pœnitentiariæ (Bened. XIII C. *Pastoralis*); *optativa* (*Reg.* IX, Rigant. n. 135), etc. Quæstionis tantum est, an sub hac *Reg.* cadant Vicariæ Curatæ perpetuæ. (V. Garz. IX, II, 302. Rigant. hic § II, 86). Et 2° QUOMODOCUMQUE vacaverint Cit. *Reg.* IX. V. Const. 38. S. Pii V. Rigant. § III, 31: etiam per sentent. (Gonz. Gl. XV, 156) judicis. Quæ si condemnatoria fuerit beneficium vacare intelligitur quo die publicata ea fuit; sin declaratoria, quo crimen admissum (V. Rigant. *Ad Reg.* I, § II, 62). Exceptis (ex 1°) renunciatis in manibus Ordinarii, de quibus postea; et (ex 2°) ea quæ vacant per assecutionem alterius beneficii collati ab Ordinario in suo mense (Gonzal. hic Gl. X, V, § 2. Cokier hic Gl. VII), etsi beneficiatus possessionem hujus cœperit in mense Pontificis (Gonz. n. 42. Rigant. § II, 373).

Trident. decreta (22); et in primis Parochiæ quæ ad liberam Episcopi *collationem* pertinent, si contra, vel præter formam ab eo Concilio præscriptam collatæ fuerint (23): 2° beneficia resignata neglecta publicationis forma (24): 3° collata filiis hæreticorum (25). Amplius; 4° si quis, dimisso beneficio in manu Ordinarii, aliud residentiale beneficium cum eo incompatibile obtinuerit a R. P., illud (quasi in fraudem dimissum), R. P. reservatur (26).

22 *Reg.* I. Puta si beneficium curatum minori ann. 25, aut Regulari contulerit.

23 S. Pius V. C. *In conferendis.* Rigant. ad *Reg.* I, § X, 12.

24 Greg. XIII C. *Humano vix judicio.*

25 Greg. XIII C. *In Ecclesiis.*

26 *Reg.* III. Nempe præsumptione juris et de jure; adeoque nihil proderit bona fides (Lotter. II, 27, 39. Pitt. *Disc. Eccl.* 12, 72. Rigant. *Ad Reg.* III, 75) in foro externo (Prol. § 208). Secus si ei, qui obtinet beneficium incompatibile, secundum collatum fuerit ab Ordinario, et ille distulerit possessionem ejus capere in mense Ordinarii (De Luca *De Benef.* D. 120, 2. Garc. XI, 5, 51. Rigant. 94). Scilicet, cum hoc nusquam vetitum sit, beneficiatus jure suo utitur. Ad hæc sunt crimina quæ beneficii vacationem, et nonnunquam etiam reservationem, inducunt; ut hæresis (S. Pius V. C. *Cum ex Apostolatus*), simonia confidentialis (S. Pius V. C. *Intollerabilem*), etc. De his ade Canonistas; nos juvat potius de Concordatis quæ penes nos vigent paucis agere.

I. In Magno Hetruriæ Ducatu Jus Canonicum plane viget; nam etsi Magnus Dux Petrus Leopoldus superiori sæculo obstiterit reservationibus Pontificiis, beneficia reservata, ab Episcopis quidem, sed auctoritate Apostolica usque ad an. 1873 collata sunt, et etiamnum, post L. 15 Maji 1871, ex indulgentia R. P. interim conferuntur.

II. Viget et in Regno Subalpino; in quo proinde omnia beneficia *ex jure*, et *ex regulis* conferuntur; exceptis simplicibus, quæ, ex consuetudine universali et inveterata, ab Episcopis conferri solent.

III. Viget et in Provinciis Ditioni Austriacæ olim subjectis (Arg. ex Concord. an. 1856, Art. 34). Tantum prima cujusque Ecclesiæ Cathedralis dignitas, si juris patronatus privati est, ad S. S. non pertinet, verum secunda (Art. 22). Sed omnes aliæ dignitates, et præbendæ Canonicales, quæ nec liberæ collationis, nec J. P. sunt; item omnes Canonicatus, et Parochiæ, quæ pendent ex patronatu profluente ex Religionis aut Studiorum præsidio (*Fondo di religione e degli studj*), ad Principalem nominationem, atque ideo ad Episcopi institutionem, pertinent (Art. 22, 25).

IV. In Regno Utriusque Siciliæ — Adhuc vigent reservationes *clausæ in corpore Juris;* hisce enim non fuisse derogatum per Concord. an. 1818, eo ipso anno Delectus Episcoporum cætus (*La Commissione de' Vescovi*) censuit. Ad hæc, ex eodem Concord. pertinent ad Collationem R. P.; 1° Abbatiæ concistoriales, quæ Regii Patronatus non sunt (Art. 8). 2° Prima cujusque Collegiatæ, et Cathedralis Dignitas (Art. 10). 3° Omnes Canonicatus, et beneficia quæ vacant sex prioribus mensibus anni (Art. 8, 10). Verum Parochiæ, quocumque anni tempore vacaverint, ab Episcopis conferenda sunt; exceptis 1° his quæ vacant *in Curia*, aut 2° quarum Parochi fuerint a S. S. de aliqua ecclesiastica dignitate, aut Canonicatu provisi (Art. 11); vel 3° quæ dignitatibus sunt adnexæ, quarum collatio semper ad R. P. spectat (cit. Delect. Epp. etc.). Quæri potest, utrum AA. 8, 10, quibus divisio mensium continetur, temperata fuerit, Reg. IX, *octo mensium;*

34. *At vero* beneficia quæ vacant in Curia *per obitum,* nisi intra mensem *a die vacationis* collata fuerint, ad Ordinarios suos Collatores redeunt (27). Reservationes autem quæ Cancellariæ *Regulis* sunt introductæ, quia regulæ intercidunt morte R. P., cessant vacua Sede Pontificia; adeoque si eo tempore vacent beneficia *huic* reservata, eorum collatio redit *interim* ad Ordinarios (28). At Ecclesiæ Parochiales, ne diutina earum *vacatio* fidelibus noceat, si R. P. eas nondum contulerit, Sede Apostolica *plena,* post mensem; *vacua,* illico ad suos Collatores redeunt (29).

atque ideo an adhuc liceat Episcopis beneficia renunciata in suis manibus (in mense Apostolico), et vacantia Sede Apostolica (§ 33, 10) vacante, beneficia conferre; an novum, quasi pactis conventis, jus conditum sit, atque ideo neutrum liceat? (V. Barbo. *De Offic. Epis.* P. II, Alleg. 57, n. 62. Rigant. *Proem.* a. n. 93). Hæc controversia mota fuit super *Concordatu* inito inter Nicolaum V et Imperator. Germanicum, an. 1447, quo sex menses *S. Sedi* et sex Ordinariis alternatim dati fuerant. Et prior sententia non infimæ notæ Canonistis arrisit 1° quia concordata regulariter meliorem Episcopis, non *deteriorem* causam præstant; 2° quia late interpretanda ea sunt quibus reditur ad jus commune; 3° quia in dubiis pro Episcopis respondendum est (§ 32, 5). Et licet pacta conventa sint concordata, nihilominus eorum, quæ in eis comprehensa fuerint, naturam non mutant (V. Engel. III, V, 49. Schim. Lib. III, Tr. I, Cap. 3, Sez. 6, Leur. II, 600, 2): itaque nullum heic novum jus. Et ita obtinet.

27 C. *Statutum* 3 *De Præb.* in 6°. Reiff. III, 5, 442. Verum non privative quoad R. P. (Gl. ib. v. *Per se ipsos.* Rigant. *Ad Reg.* I, § I, 366). A die *vacationis,* et non scientiæ (Cokier *Ad Reg.* 1. n. 23. Pirhin. III, 5, 328). Sunt qui putant cit. C. *Statutum* revocatum fuisse, per Extrav. *Piæ Sollicitudinis. De Præb. int. Comm.* (Gonz. *Ad Reg.* VIII, § 5. Proem. n. 148), seu per Extrav. *Ad Regimen.* Quod alii plures negant (V. Lotter. II, 27, 52). Et recte: nam ILLA (in qua de revocatione hujusmodi nec vola nec vestigium) anterior est (edita enim fuit a Bonif. VIII. 1° Pontificatus sui anno, Cap. autem *Statutum* IV° quando *Sext. Decret.* edidit); HÆC Pontificis (Bened. XII) morte expiravit.

28 Cokier *Ad Reg.* 1, n. 23. Lauren. II, 598, *De Luca, De Benef.* D. 16, 7. Engel. III, 5, 19. Schmalz. III, 5, 131. Dum ne jam contraxerint reservationem; ut ecce reservata ratione ipsius beneficii, vel personarum (§ 33, 10). *Interim;* nam electo novo Pontifice, et restitutis Canc. Regulis, reservatio omnium beneficiorum, quæ nondum collata fuerint, (seu plena jam Sede Ap., *Reg.* 2; seu postea, ea vacua, *Reg.* 69, vacaverint), *postero* electionis die (Rig. ib. n. 33) reviviscit.

29 C. *Si Apostolica* 35 *De Præben.* in 6°. Reiff. III, 5, 444. *Ne diutina* etc. atque ideo, nedum si *per obitum apud Sedem,* ut in cit. C. 35, sed quomodocumque (ut ecce per non publicatam renunciationem) vacaverint. (Gonz. *Ad Reg.* VIII. Proem. § 5, 38. Pirhin. III, 5, 377. Rigan. *Ad Reg.* I, § I, 403). Et quamvis R. P. eas sibi speciatim reservaverit; vel Ordinarius (cum forte vacaverint mense Pontificio), facto Concursu, digniorem Datariæ jam significaverit (Rigan. 405, 414). Et cum hoc *jure,* non *regulis,* constitutum sit, post has quoque restitutas hoc jus obtinere mihi verior sententia est. Quæ et ipsi Rigantio *Ad Reg.* 68, n. 14 est *valde probabilis,* licet ipse contrariam sequendam putet, quasi usu receptam. At vero beneficia Paro-

35. Quando nulla subest reservatio, R. P. interdum confert beneficia *jure devolutionis*. Scilicet inferiores collatores necesse habent conferre beneficia intra sex menses (30); et, si beneficium in manibus eorum renunciatum fuerit, infra mensem (31): alias collatio pro ea vice ad Superiorem immediatum devolvitur (32). Verum heic suppletur *negligentia* Collatorum: ideo tempus non currit ignoranti (33), vel impedito (34): immo si is post modicum tempus elapsum contulerit beneficium, æquum est collationem hanc tolerari, quasi celeri satisfactione mora purgata (35). Devolutio *regulariter* post id temporis fit ad Superiorem immediatum; puta a Capitulo ad Episcopum (36), ab Episcopo ad Metropolitanum, a Metropolitano ad R. P.; eoque sistit. *Regulariter*, nam ad R. P. immediate devolvuntur Ecclesiæ exemptæ (37), Parochiæ (38), et beneficia resignata in manibus Ordinarii (39). Verum hæc in beneficiis liberæ collationis: etenim in patronatis quibuscumque, quia nullum tempus præfinitum est, devolutio cessat (40). Tantum in beneficiis Parochialibus præsentatus a patrono ecclesiastico infra duos menses instituendus est, alias beneficium reservatur; sed nihilominus optio datur Patrono, pro institutione obtinenda, vel Ordinarium viciniorem, vel Metropolitanum, vel S. Sedem, adire (41).

36. Postremo beneficia quæ nec reservata sunt, nec devoluta, R. P. interdum confert *jure præventionis*, sed vacua tantum (42). Immo si *manum* dumtaxat super aliquo beneficio *apposuerit*, beneficium *affectum* facit, affectio autem tacitam reservationem præstat (43).

chialia accipere debemus queis animarum cura primario, et actu cohæret; (De Luca *De Benef.* Disc. 245. Rigan. cit. n. 390).

30 C. 2 *De Concess. Prælator.*

31 Gregor. XIII, C. *Humano vixjudicio.*

32 C. 41 *De Election.*

33 C. 3 *De Suppl. negl. Prælator.*

34 C. 5 *De Conc. Præb.* Quamvis sua culpa, ut ecce in exilium ejecto, suspenso (Ex cit. C. 5, ibique Fagn. n. 33), etc. Et admittitur quævis justa et probabilis excusatio (Rigan. *Ad Reg.* n. I, 2). Ex hoc capite, lite pendente (V. § 31, 56), devolutio ne intelligi quidem potest (CC. 1, 2 *Ut lite pend.* in 6°. Clem. I *Eod. tit.*).

35 Ex C. ult. *De Locat.* Engel. III, 5, 65. Utcumque, saltem in foro conscientiæ non oportet inquietari eum qui beneficium accepit. (Pirhin. III, 10, 4. Schmalz. III, 10, 5).

36 C. 2 *De Conc. Præb.* Nempe, si collatio ad ipsum pertinet, privative quoad *Episcopum* (Ex C. 15 *De Conc. Præb.* Rigan. *Ad Reg.* IX, § III, 126). Et ex diverso si neglexerit Episcopus, collatio devolvitur ad Capitulum (cit. C. 2): sed hoc obsolevit.

37 Vallens. II, 20, 70.

38 C. S. Pii V. *In conferendis.*

39 Gregor. XIII, *Humano vix judicio.*

40 Lambert. P. III, Lib. 2, q. 2. Garc. X, IV, 1. Nempe si Patroni præsentaverint *instituendum;* alias, quia Ordinarius pro ea vice *confert*, devolutioni locus erit (Ex *Reg. Canc.* 42).

41 S. Pius V. C. *In conferendis* § 8. Rigant. *Ad Reg.* I, § X, 39.

42 Trid. XXIV, R. 19 sustulit *mandata de providendo, et exspectativas.*

43 Ex C. 45 *De Elect.* in 6°. Garc. V, 1, 62. Lott. II, 26, 28. Et est reservatio

Verum ut beneficium affectum, atque ideo reservatum dici possit, necesse est ut R. P. super eo manum revera apposuerit 1° *facto aliquo* (44), 2° illud collaturus (45), 3° sciens volens. Itaque si erravit circa beneficii conditionem, ut puta quia reservatum putavit (46), aut vacuum, aut non manuale (47); vel circa causam motivam erravit; v. c., si coadjutorem dederit cum futura successione quia coadjutum infirmum credidit (48), affectio cessat (49). Denique si R. P. (vel ejus Legatus), jure *prœventionis*, uni beneficium conferat, alteri Episcopus jure suo, nec appareat uter prius contulerit, is præfertur qui prior beneficii possessionem cœpit; si nemo cœpit, is cui R. P. (aut Legatus) contulit (50). At vero si utraque collatio eodem die sit facta, et Rescripto Pontificio sola dies, Episcopali dies et hora adscripta fuerint, hæc potior erit (51).

Art. 2. De promovendis ad ecclesiastica beneficia.

37. A beneficiis ecclesiasticis arcentur incapaces, et indigni. Incapaces sunt qui officio quod beneficio cohæret defungi nequeunt seu

potentior ceteris. (Rebuf. Prax. *De Rescr.* n. 34. Reiff. 111, 5, 412), nec eget Decreto irritante (Rigant. Ad Rubr. § 1, 86).

44 Gonz. in *Reg.* VIII, Gl. 52, n. 4. Rig. *In Rubr.* etc. § 1, 75. Ut ecce, si in commendam, vel administrandum tradidit (De Luca *De Benef.* Disc. 4, 9. Reiff. III, 5, 416): si Electoribus vetuerit ad electionem procedere (Ex C. 45 *De Elect.* in 6°): si jusserit in suis manibus renunciari (Gonz. l. c. n. 14. Reiff. n. 417): si beneficiato dederit Coadjutorem cum futura successione (Rigant. n. 87).

45 Gonz. l. c. n. 38. Lott. Q. 26, 30. V. Rig. Ad Reg. I, § VII, 119. Itaque *affectio* non intelligitur si ex beneficio pensionem decerpsit (Reiff. n. 422): si promoto ad Episcopatum sinit retinere Canonicatum; vel alii sinit retinere beneficium incompatibile: quod proinde cum vacat, eo mortuo, *per obitum* vacare intelligitur; (V. Rig. n. 120, etc.).

46 Gonz. in *Reg.* VIII, Gl. 52, 38. Garc. V, 1, 175. Lott. II, 26, 30.

47 Rigant. *Ad Rubr.* § I, 97.

48 Gonz. Gl. 5, § 6, n. 22. Rig. n. 107. Item si ignoravit esse J. P. laicalis, aut mixti (Gonz. Gl. 52, n. 54. Rigan. n. 106).

49 Rig. *Ad Rubr.* § I, 99. Amplius; quoties affectio oritur ex reservatione (V. § 33, 10), si hæc non sustinetur, corruit affectio. Ut puta si quis resignaverit beneficium in favorem Seji, et Sejus eo nondum acceptato (Garc. V, 1, 154. Lauretn. Tom. III, 348, 1), vel intra vicesimum diem (Rigan. *Ad Reg.* XIX, 115 etc.) mortem obierit. Porro appositio manuum tunc facta intelligitur cum signatur gratia etsi nondum (V. Const. 41. Greg. XIII. Rig. *Ad Rubr.* § I, 110) datata fuerit; et sola beneficii collatione consumitur (Gonz. *Ad Regul.* VIII, Gl. 15, § 2, n. 31. Lott. II, 26, 39). *Collatione*, nempe, verius, valida (Ex C. 52 *De R. J.* in 6°. Rigant. *Ad Rubric.* § I, 52. Schmalz. III. 5, 211). *Sola*, adeoque etsi beneficiatus nondum capta possessione decesserit affecto cessat (Rigant. n. 110 et *Ad Regul.* I, § I, 120).

50 C. 31 *De Præb.* in 6°.

51 Rebuff. *De Pac. Poss.* V. 299. Schmalz. 111, 5, 55, ibiq. Barb., Pirh., Pal,

natura, ut infantes et penitus illiterati (1); seu jure divino, ceu fœminæ; seu jure canonico, ut laici (2). Incapacitas jure canonico introducta duplex est, absoluta, et relativa. *Absolute* incapaces sunt 1° propter censuram excommunicati vitandi (3): 2° propter irregularitatem filii illegitimi (Prol. § 411); hæretici, eorumque receptatores, fautores etc. (4); et schismatici (5): 3° demum ex variis causarum figuris, homicidæ (6); filii hæreticorum in linea paterna usque ad primum gradum, in materna usque ad secundum (7); et conjugati (8). *Relative* autem I ob defectum ordinis, si beneficio adnexus utcumque est ordo sacer, siquidem *actu*, qui eo caret, sin *aptitudine*, qui illum infra

1 Reiff. V, 37, 78.

2 Garz. VII, I, 13.

3 Prol. § 359, 35. Immo et tolerati, quæ Nostrorum communior, et Canonistarum communissima sententia est. Et verior ex jure Decretalium, at non post Const. Mart. V *Ad Evitanda*. Utrum et *interdicti*, et *suspensi?* Multi, inter incapaces, et indignos nihil distinguentes (in quo peccant oppido multi) affirmant (Less. II, 34, 116. Ferrar. V. *Beneficium* V, 70): nempe interdicti, argum. ex C. 1 *De Postul. Prælat.;* suspensi ex his quæ Innoc. III respondit in C. 8 *De Consuetud.* CC. 16, 26 *De Elect.* C. 8 *De aet. et qual. ordinand.* Sed, quoad interdictos, hoc argumenti genus incivile est (Prol. § 304). Quoad suspensos, primum et secundum Innoc. III responsum non cogunt; tertium et quartum favent magis, quippe alterum ex his jubet suspensum *amoveri* quasi *indignum;* alterum spoliari jubet et eo beneficio quod is dum suspensus erat, et his *quæ antea* fuerat adeptus. Merito igitur contrarium docent Suar. *De Censur.* 26, 3, 8; 27, 1, 26. Laym., Conci., Antoine, S. Alph. VII, 316: et *satis probabile* est vel ipsi Lessio l. c.

4 C. 2 *De hæret.* in 6°.

5 C. 5 *De Election.* Nempe qui hæresim vel schisma ejuraverint (Garz. X, X, 81, 161): scilicet irregularitas, cum semel fuerit contracta, perpetua est. Porro hæc irregularitas oritur ex famæ defectu (Prol. § 409, 43), adeoque non contrahitur nisi hæresis et schisma innotuerint (Garz. n. 83. V. Reiff. V, 7, 186). Et ipso jure contrahitur, quæ omnium, nemine excepto, sententia est (V. Prol. § 413).

Quidam putant omnes irregulares esse inhabiles ad *quodvis* beneficium obtinendum; quidam ad ea tantum quibus adnexus est ordo, a quo irregularis prohibetur; alii, inter quos S. Alph. VII, 343 ne ab his quidem. Et rectius (Prol. § 399). Uti autem irregularitas non incurritur nisi in jure sit expressa, ita nec effectus irregularitatis (quippe in eam recidit) nisi sit expressus in jure (Silv., Pal., Laym., Suar., Reiff. V, 37, 94). An igitur liceat ei qui dubitat, ne forte, v. c., sit filius adulterinus, beneficii possessionem capere? Negat S. Alph. l. c., quia *nemo cum opinione probabili potest inchoare possessionem rei alienæ*. Sed heic non agitur *de re aliena*, et de dubio facti (damno alterius), sed juris: quidni igitur possit efformare sibi conscientiam certam ex ea juris reg. *lex dubia non obligat?*

6 Trid. XXIV, R. 7. Reiff. V, 12, 23. Adeoque et hi qui effecerunt, ut mulier fœtum (Xist. V. C. *Effrenatam*) animatum (Greg. XIV C. *Sedes Apostolica*) abigeret. (Prol. 421, 1).

7 C. 15 *De hæret.* in 6°. Nempe *ob proscriptum genus.* Atque ideo, si aut parentes hæresim jam ejuraverint (Cit. C. 15), aut hæresis sit occulta (Less. II, 34, 121), idonei sunt.

8 C. 2 *De Cler. Coniug.*

annum suscipere ex jure non potest (9). Porro aptitudine adnexus est presbyteratus beneficiis curatis (10), et Præposituris, Diaconatui, Archidiaconatui (11): Canonicatibus vero Cathedralis Ecclesiæ, si in eis facta sit ordinum distributio, aliis hypodiaconatus, aliis diaconatus, aliis presbyteratus (12). II Ex defectu ætatis inidonei sunt Canonicatui Pœnitentiario obtinendo qui 40 (13); beneficiis curatis qui 25 (14) ætatis annos nondum fuerint ingressi: dignitatibus, quibus animarum cura nulla subest, qui 22 necdum impleverint (15). Ceteris autem beneficiis obtinendis sufficit 14 ætatis ann. attigisse (16), etiam Canonicatibus in Ecclesiis Collegiatis (17). Demum III (ad memoriam paternæ incontinentiæ, et ad successiones heinc removendas), filii illegitimi quoad ea beneficia quæ eorum patres (18) antea, etsi mediate (19); legitimi quoad ea quæ hi antea immediate (20) obtinuerant.

38. *Indignos* accipimus 1° qui non integræ vitæ et existimationis sunt; et in primis censurati, et irregulares ex delicto (21): 2° qui

9 C. 5 *De aet. et qual.* Trid. XXII, R. 4, Garz. VII, I, III, IV, 50. Est et alia ratio quia nec juri, nec voluntati fundatorum (Trid. XXV, R. 5) derogare fas est; sed V. § 30, 50.

10 C. 1 *Eod.* CC. 1, 7 *De Election.* Trid. XXIV, R. 12. Porro ordo sacer nulli beneficio *actu* est adnexus ex jure.

11 C. 1 *De Ætat. et qual.*

12 Trid. l. c. *Si* etc. secus nullus, nam quis? (Fagnan. in C. *Cum in cunctis* n. 7 *De Ætat.* Espen. Tit. XIX, II, 14. Contra Garc. VII, IV, 29). Porro ordo sacer adnexus intelligitur ei beneficio, cui officium cohæret quod sine eo ordine (Sot. *De Just.* X, 5, 6. Sanch. M. III, VII, 45); et *per alium* (nempe quando electa videtur industria personæ) obiri non potest (Fagn. in C. 1, n. 65 *De Ætat. et qual.*).

13 Trident. XXIV, R. 8.

14 C. 7 § 2 *De Election.* Trid. R. 12.

15 Trid. XXIV, R. 12.

16 Trid. XXIII, 6. Nisi ex fundationum tabulis minor sufficiat (S. C. C. 2 Junii 1579. Garz. VII, IV, 9).

17 S. C. C. ap. Ferrar. V. *Ætas* n. 13. Quæstionis est, an hæc ætas sufficiat in Cathedralibus, in quibus nulla facta est ordinum distributio (V. Croi. IV, 798): Affirmantium sententia videtur (V. n. 12) verior (Cf. Fagnan. in C. *Cum in cunctis* n. 71. Ferrar. n. 11).

18 Trid. XXV, Ref. 15.

19 Clem. VII C. *Ad Canonum.* Ben. XIV C. *Creditæ Nobis.* Immo eis vetitum est, *quoquo modo ministrare* in Ecclesiis, ubi eorum Patres beneficium aliquod Ecclesiasticum (Prol. § 187, 37) habent, aut habuerunt (Trid. l. c.); ut ecce confessiones audire (S. C. C. ap. Bened. XIV *De Syn.* XIII, 24, 14), Sacristam, vel Musicum agere (S. C. C. ap. Garc. VII, 3, 68. Reiff. I, 17, 31). Verum, quia in odiosis versamur, hæc non pertinent 1° ad filios natos ex matrimonio irrito, sed inito bona fide, vel legitimatos per subsequens matrimonium (Prol. §§ 50, 56); nec 2° ad nepotes legitimos; nec 3° ad patrem, si beneficium petat quod filius illegitimus obtinuerat (S. C. C. ap. Ben. XIV, nn. 15, 19).

20 C. C. 7, 8, 11 *De filiis præb.* Ad hæc beneficia sæcularia regularibus, et contra (nisi ex graviori necessitate), conferri prohibentur; sed de hoc V. Schmalz. III, V, 13, 19 etc.

21 Ex C. 11 *De Excess. Prælat.* C. 7 *De R. J.* in 6°. Huc pertinent *intrusi.* Intrusi dicuntur qui sine ullo titulo (Gomez., Rebuff., Reiff. III, 5, 518); vel non

ludicram artem, vel officium exercent (Prol. § 413, 19): 3° qui scientiam officiis beneficio adnexis obeundis necessariam non habent (22). Verum non digni tantum, sed digniores sunt eligendi (23): dignior autem is intelligitur, non qui doctior (24), sed qui implendis muneribus beneficio adnexis est aptior et utilior ceteris (25). Sed si nulla certa spes appareat digniorem electum iri, suffragari minus digno *expedit*, si is alias certe (26); *oportet*, si alias indignus vinceret urna (27). Qui, digniore prætermisso, dignum præsentat, et qui illum instituit, si beneficio adnexa est cura animarum, letali (28); sin minus saltem levi (29) non caret. At ei qui beneficium (vel curatum) petit, obtinet, fas est hæc alterius æstimationi relinquere, licet se non aliis (30), vel alios se digniores noverit (31); dum ne se certo indignum sentiat, vel per ambitum ad beneficium obrepat.

39. Collatio beneficii facta incapaci irrita est (32), indigno rata;

ab eo, ad quem collatio pertinet (Fagnan., Reiff. 513), propria (C. 3 *De Excess. Prælat.* C. 5 *De Conc. præb.*), vel sæculari (seu Plebis seu Principis) auctoritate, (C. 8. Dist. 93, C. 4 *De Jure Patron.*) beneficium occupat. Qui si *vi* occupet, jus quod ei in eo beneficio sibi forsitan competebat, amittit (C. 18 *De Præb.* in 6°). Cum intrusis nihil in divinis commune esse debet (Pius VI *Lit. Apost.* 13 April. 1791). Et si fuerint Parochi non licet ab eis nec baptismum recipere, nisi in extrema necessitate (Instr. ad Episc. Gall. prob. Pio VI 26 Sept. 1791).

22 C. 7 § 2 *De Election.* Adeoque regulariter ea sufficit, quæ requiritur ad suscipiendos ordines qui beneficio cohærent (Ex C. 13 *De Ætat.* Salm. 28, 306).

23 D. Thom. 2, 2, 63, 2, 185, 3.

24 Salm. 28, 350.

25 Sot. III, VI, 2. Salm. n. 306. Quod æstimari debet nedum ex moribus et doctrina, sed ex ætate quoque, patria, genere, facultatibus, animi constantia, et id genus ceteris. Et prudentior, senior, nobilis, præferendus est, ceteris paribus, doctiori, juniori, plebejo. (Barb. *De O. Ep.* III, 60, 101. Salm. 307. S. Alph. IV, 92): et incola seu civis, præferendus est advenæ; *nisi forte inter Clericos ejus loci nullus dignus potuerit inveniri* (CC. 13, 16. Dist. 61).

26 Lugo *De Just.* 30, 35. Salm. 28, 328. Scilicet, dissidendo nihil aliud, quam inimicitias, aut saltem discordiam sereres.

27 Vasq. Opusc. *De Benefic.* Cap. II, § 3, d. 3, Less. II, 34, 60. Quin, si dignus nullus occurrat, fas esse et indigno beneficium conferre, si et necessitas urgeat, et plus profuturus speretur, quam obfuturus, putant Less. II, 34, 55. Lugo *De Just.* 30, 35 contra Sot., Cajet. etc. existimantes hoc malum esse natura (V. Sanch. *Consil.* Lib. II, Cap. 1, Dub. 4).

28 Ex Trid. XXIV, R. 1. Innoc. XI, 47. S. Alph. IV, 92, 97. Nisi forte aut dignus brevi dimissurus sit beneficium, aut modicum beneficium sit (S. Alph. 96).

29 V. S. Alph. IV, 93, 97. Lugo 10.

30 D. Thom. 2, 2, 185, 3.

31 Lugo 35, 94. S. Alph. IV, 110.

32 V. C. 11 *De Æt.* C. 2 *De Inst.* C. 6 *De Transact.* CC. 2, 15 *De hæret.* in 6°. Pal. *h. t.* IV, 6, 5. Lugo *De Just.* 35, 9. Schmalz. I, 14, 31. Adeoque et electio et præsentatio: non item acceptatio, eoque minus possessio; quæ communissima Nostrorum et Canonistarum sententia est: cur V. § 42, 12.

seu beneficium simplex sit, quod nemo dubitat (33); seu curatum, quod est communius et verius (34). Sed utrum digno, aut digniori posthabito aliqua restitutio competat? Quæstio hæc est, utrum dignus, aut dignior, jus prælationis habeat: quidam affirmant, quia beneficia sunt bona communia, et præmia meritorum (35): alii negant, quippe quæ ad cultum divinum cum primis obeundum sunt instituta (36). Et verius (etsi non communius); licet beneficium collatum fuerit per concursum, hic enim eo spectat ut appareat qui sint digni, qui digniores (37). Utcumque, in dubio restitutio cessat (II, 225).

40. Ad ultimum quisquis ille sit cui beneficium confertur, si ei certum est a statu clericali discedere, culpa non vacat: nempe, si beneficio nullus adnexus est ordo sacer, verius, levi, quia nullo jure constat hoc esse letale; secus gravi, quia gravem obligationem detrectat (38). Et si beneficium sit *Parochialis Ecclesia*, et hanc receperit *non intendens* promoveri ad Sacerdotium, necesse habet fructus restituere quos sic fraudulenter percepit, nisi postea, *mutata voluntate*, promotus fuerit (39). Verum, quia in odiosis versamur, 1° *Ecclesiam parochialem* heic non accipimus parochiale beneficium quod extat in Ecclesia Cathedrali vel Collegiata (40). 2° *Non intendere* (sacerdotium suscipere) dicitur is qui omnino *non vult;* adeoque huc non pertinet qui sub conditione vult (41), immo, probabilius, nec is qui hæret anceps (42). Demum 3°, si voluntas non abfuerit utroque tem-

33 Ex C. 19 *De Elect.* Salm. 28, 342.

34 Lugo 35, 70. Salm. 345. S. Alph. IV, 103. Nam nec Trid. XXIV, R. 18, nec B. S. Pii V. *In conferendis,* nec alia lege cautum est irritam esse ipso jure; exceptis beneficiis collatis ad preces hæreticorum (C. 2, § 3 *De hæret.* in 6°).

35 Vasq. l. c. (18) d. 1. Salm. 28, 322, 323, 324, aliique sane multi.

36 Ex Trid. XXI, R. 3. Less. II, 34, 73. Azor., Sanch., Pal. *h. t.* II, 2, 4. Lugo 35, 83. S. Alph. IV, 107.

37 Navar., Man. 17, 74. Sot. IV, VI, 3. Et contrariam sententiam nullo certo jure niti, vel ipse S. Alph., qui ei adhæret, fatetur (IV, 109).

38 Sanch. M. VII, 45, 14. S. Alph. IV, 113. Adeoque non est absolvendus, nisi aut animum mutet, aut beneficium dimittat (Tolet. Summ. V, 5, 5). Quid si ei certum sit non discedere, si interim nihil avocet? Et si causa justa id suadeat, ne leve quidem est (Navarrus 25, 118. Less. 34, 131); sin minus justa, leve tantum, quia nullo jure constat grave esse (S. Alph. IV, 113).

39 C. 35 *De Elect.* in 6°.

40 Ex CC. 14, 22 *Eod.* Reiff. I, 14, 32. Eoque minus hac pœna tenentur qui quodvis aliud beneficium, puta Canonicatum, hac voluntate recipiunt (Navarr. 25, 118): nec audiendi sunt qui (V. Garc. III, IV, 37) ex identitate rationis (quia fraudulenter facit) aliud putant (Prol. § 304, 9).

41 Navarr. 25, 118. Sanch. M. VII, 45, 10. Quia conditionata voluntas, voluntas est. Et fraus sine *fallacia et calliditate* non fit (L. 8 §§ 8, 9 *De Pactis*).

42 Garc. III, IV, 48. ibiq. Navarr. et Graff. Et jure prorsus (V. Prol. § 134).

pore, restitutio cessat (43). Amplius; etsi abfuerit utroque tempore, verius, interim fructus suos facit, quippe titulo revera non caret (44); licet restituere eos teneatur. At restitutio, quia recidit in pœnam conventionalem (Prol. § 311) tenet ante sententiam judicis (45).

Art. 3. Beneficia quemadmodum sint conferenda.

41. Ante omnia admonendi sumus presentationem, si beneficium est *J. P.*, dare præsentato *jus ad rem* (beneficium), ceteris paribus; ideo Collator necesse habet eum instituere (1). Quid si plures præsentati fuerint? Sane quoad jus quod ex præsentatione oritur, omnes (nempe digni et idonei) pares sunt, etsi alius sit alio dignior. Itaque si omnes ab eodem patrono fuerint præsentati nemo erit potior, sed Collatoris erit electio (2); sin a pluribus, is potior erit qui majora præ ceteris (3); aut, si is est inidoneus vel indignus, ille qui majora post eum tulerit vota (4). Si omnes paria, dignior instituendus erit: si nemo dignior quæstionis est, utrum liceat Collatori, omnibus exclusis, tertium eligere, eo quod neque Præsentatis faciat injuriam quia jura contraria eliduntur; neque Patronis quia discordant (5); vel non liceat, quia injuriam facit utrisque, hoc enim jus patronatus est, ut quamdiu præsentatus institui potest, extraneo locus non sit (6). Nostri priori sententiæ communius adhærent (7): mihi secunda et æquior, et verior prorsus; nisi ex institutione unius ex præsentatis gravia scan-

43 Navarr. 21, 46; 25, 118. Garc. nn. 51, 53. Et de eo qui *initio* habuit voluntatem recipiendi ordines docet Sanch. n. 11, de eo qui *postea*, S. Alph. n. 113. Nec obest si is forte ordinari casu aliquo nequiverit, quia nemo casum præstat.

44 Navarr., Sanch. l. c. n. 5.

45 Gl. in cit. C. 35. Navarr., Sot. X, 5, 6. Cond. 3, Sanch. n. 3.

1 C. 32. Cau. 17, 7. C. 18 § ult. *De Sent. et re judic.* Reiff. III, 7, 75. Et licet ab uno tantum ex patronis fuerit præsentatus; quia J. P. divisionem non recipit (§ 27, 21). Verum si Præsentatus ante institutionem beneficii possessionem capiat, jus amittit quod ex præsentatione oritur (C. 18 *De Præb.* in 6°. V. Garz. XI, 10, 208 etc.); sed probabiliter post sententiam (Vienst. III, 7, 5. Schmalz. III, 7, 6), quia pœna est.

2 C. 24 *h. t.* Et in præsentatis a Patrono laico omnes pares erunt; in præsentatis a Patrono Ecclesiastico *qui prior est tempore* (cit. C. 24 ibique Fagn.). Nec quærelæ locus est si Collator non elegerit digniorem (Lambert. Lib. II, P. II, Q. VII, Art. 26, n. 4. Vienst. III, 38, 140. Schmalz. III, 38, 210).

3 C. 3 *h. t.* Majora *absolute*, si Collegium; *relative*, si eum singuli nominaverint Bened. XIV *De Syn.* XII, 7, 6. (V. Prol. § 44, 11).

4 De Curte, Vivian. XII, 8, 12. Vienst. III, 38, 140. Schmalz. III, 38, 212.

5 Ex C. 3 *De Jurep.* Barbo., Fagn., Reiff. III, 38, 195.

6 Ex C. 32, Can. 16, 7. Gl. Pirh. III, 38, 100. Wien. 145, Schmalz. 214.

7 Vasq. *De Benef.* Cap. II, § 1, n. 16. Less. II, 34, 33. Silvest., Azor. etc.

dala vel incommoda timeantur (8). Sin autem beneficium est liberæ collationis, vel patroni suo tempore non præsentaverint, is ad quem pertinet, instituit ea vice quem vult.

42. Est autem institutio *concessio beneficii vacantis facta ab eo qui potestatem habet* (9). Duplex est, *collativa seu verbalis, et corporalis seu realis:* illa datur titulus, hac possessio (10). Titulo datur jus in re (11): possessio est aliquid facti (12). Nihilominus, ex receptis moribus, ante cœptam beneficii possessionem beneficiarius nec juribus ejus uti permittitur, nec onera agnoscere cogitur (13). Institutio collativa dari non potest nisi beneficium vacaverit *jure* (14); corporalis nisi vacaverit *jure* et *facto* (15). Collativa danda est ab eo penes quem est collatio, et nulla temporis præscriptione suppleri potest (16): possessio, de mandato illius, ab aliis dari solet; et, eo consentiente, potest vel propria auctoritate capi (17). Ad hæc, si beneficio imminet cura animarum, et collatio ejus ad inferiores pertinet alia institutione opus est, quæ *authorizabilis* dici solet. Hac datur cura animarum et potestas administrandi sacramenta; et idcirco a solis Episcopis, quibus plebs subjecta est, dari potest (18).

43. Beneficia conferri debent *gratis*, alias collatio erit simoniaca

8 Ex C. 3 *De Jurepatr.* Schmalz. l. c.

9 Reiff. III, VII, I, etc.

10 Reiff. n. 5. Sed cum institutio simpliciter dicitur collativa intelligitur.

11 C. ult. in fi. *De Concess. Præb.* in 6°. Nempe (II § 131, 2) acceptanti (C. 17 *De Præbend.* in 6°. Garz. IV, III, 38). Verum acceptatione non perficitur collatio sed conditio impletur (Garz. VII, XIII, 41), prout in legatis (II § 365, 8). Hac re si beneficium collatum fuerit absenti, quoad tempus præterierit huic ad acceptandum constitutum, alteri conferri non potest (Cit. C. 17, Schmalz. 66).

12 Garz. n. 89. Suar. *De Simon.* 50, 31. Salmat. 10, 3, 110. Nec est *per se* necessaria (Ex C. 15 *De Elect.* Reiff. 56, III, 7).

13 Devoti. *Instit.* Lib. II, Tit. XIV, 36. Et si aliud incompatibile beneficium possidet, hoc a cœpta demum alterius collatione vacare intelligitur; nisi hoc ab Apost. Dataria collatum fuerit.

14 C. 2 *De Concess. Præb.* in 6°. Et promissio beneficii vacaturi *cum potuero* hodie nullius momenti est (Cit. C. 2. Contr. C. 14 *De Concess. Præbend.* V. Fagn. in C. *Cum M.* n. 65 *De Constit.*).

15 Ex C. 28 *De Præbend.* in 6°. Reiff. III, 5, 337.

16 Ex C. 4 *De O. Arch.* C. 3 *De Instit.*

17 Reiff. III, 7, 52. Immo, etsi injussu ejus capta sit, valet (Rebuff., Mandos., Garz. IV, II, 6): sed qui eam capit vi, beneficium amittit eo ipso (§ 38, 21). Porro Bullæ ad *fidem faciendam* (Espen. Tit. 21, 2, 8): sed si beneficium collatum fuerit a Sede Apost. ad *formam* collationis (De Angel. III, V, 21 in fi.) pertinent. Et ideo beneficium amittit ipso jure qui, nondum expeditis Literis Apostolicis, possessionem ejus ingreditur (Jul. 3. Const. 33. Garc. IV, II, 47).

18 C. 4 *De Off. Archid.* V. Trid. VII, R. 10. Et eo vacante solius Episcopi est ei Œconomum deputare (Trid. XXIV, R. 18. S. Pius V C. *In Conferendis.* Ben. XIV C. *Cum illud*).

et nulla, de quo alibi: 2.° pure (19): et 3° *sine diminutione* (20). Ex hoc capite non licet beneficio aliquid adjicere novi oneris, nec in favorem Ecclesiæ; nisi forte vacuo beneficio, antequam iterum conferatur, et de consensu Capituli (21); nec aliquid ex juribus vel reditibus ejus, v. c., pensionem, detrahere licet (22). Ad hæc quædam conferenda sunt per concursum, de quo seorsim agendum est paucis.

APPENDIX I.

De Concursu.

44. Principio igitur sunt obnoxia concursui præbendæ theologales, et pœnitentiariæ (1), et omnia beneficia quibus imminet actualis cura animarum, etiam juris patronatus ecclesiastici (2): et de his dumtaxat nobis agendum erit. Excipiuntur 1° *per se* patronata laicalia (3); Vicariæ, vel perpetuæ (4); parochiæ beneficio non parochiali unitæ accessorie ac perpetuo (5), vel exigui reditus (6); 2.° *per accidens*, resignatæ in favorem alicujus, vel permutatæ (7); vel expositæ factionibus et rixis (8). Ad hæc 3° Episcopus confert sine concursu novas Parochias, sed prima vice tantum (9); et quas exposuit

19 C. 22 *De Election.* Idest nullo adjecto *pacto* (C. 8 *De Pactis*), vel *conditione* (cit. C. 2); nempe extrinsecus (II § 315, 1) adveniente (Garz. VIII, 2, 4), vel quæ, etsi jure insit, ex intentione eam adjicientis, actum suspendit; v. c., in beneficio Parochiali (§ 40, 39), si infra annum ad præsbiteratum ascenderit (Garz. n. 10): vel *die* (Schmalz. III, V, 73).

20 C. un. § *pen. Ut eccl. benef. sine.*

21 Suar. *De Simon.* Cap. 39, nn. 9, 16. *Forte,* nam Nostri quidem id fieri posse docent (Suar. l. c. S. Alph. III, 60), Canonistæ negant (Pirhin. III, 12, 67. Reiff. III, 12, 4); utrique ex C. 11 *De Præb.*

22 C. 15, Can. 1, 3. CC. 8, 20, 26, 36 *De Præb.*

1 Ben. XIII. Const. *Pastoralis Officii.*

2 Trident. XXIV, R. 18, V. Reclusium *De Cuncursibus.*

3 Trid. l. c. Vel mixta (S. C. C. 5 Febr. 1628. Bened. XIV *De Synod.* IV, 8, 9. In his igitur Episcopus necesse habet instituere quem Patronus ei presentaverit, si in examine dignus repertus fuerit, licet ipse non putet eum digniorem (De Luca *De Paroch.* Disc. 37, Salm. 28, 288).

4 S. Pius V. C. *Ad exequendum* § 4.

5 S. C. C. ap. Garz. IX, II, 193. Barbo. *Ad Trident.* l. c. n. 5. De Luca *Ad Trident.* Disc. 32, 32. *Unitæ*, scilicet auctoritate Sedis Apostolicæ (Gonzal., Garz. l. c. V. § 24, 18).

6 Trid. XXIV, R. 18, v. *Si tamen.* Idest, quæ non excedunt 20 aur. de Camera (libell. circ. 170), deductis expensis (Garz., Barbo. n. 16). Quamobrem si vacaverint in mense Pontificio, Episcopus Datariæ significat quem præficiendum existimat (Rigant. Ad Reg. IX, § II, 74).

7 Trid. l. c. S. Pius V. C. *Apostolatus* § 10. Garz. IX, II, 157, 168.

8 Trident. Sess. XXIV, R. 18.

9 Pax Jordan. et Monacell. Tit. II, Form. 2, n. 9.

concursui semel et iterum, nemine concurrente, vel approbato (10). Verum nullam ex his conferre licet sine examine ad formam concursus (11), exceptis invicem permutatis; et ne his quidem exceptis si longe dispar sit numerus animarum utriusque Parochiæ; aut beneficium non parochiale cum parochiali permutetur (12).

45. Concursum indicere solius Episcopi est, quamvis collatio ad alium pertineat (13). Is autem necesse habet universum negocium perficere, servato juris ordine, infra sex; et si beneficium est reservatum, et citra montes, infra quatuor menses, a die vacationis (14). Medio tempore edicta proponenda sunt, ut qui concurrere optant, intra tempus ab Episcopo (sed non ultra vicesimum diem) præfinitum, sua et nomina, et documenta deferant (15). Statuta die admittendi erunt quotquot sua nomina detulerint intra præfinitum tempus: nempe *omnes*, ne fraus legi (16); et *soli*, ne ipsis injuria (17) fiat. Examen instituitur coram Episcopo, vel ejus Vicario, et Examinatoribus, ejus Diœcesis, synodalibus vel prosynodalibus, et juratis, saltem tribus (18).

10 S. C. C. Ad Episcop. Vicent. 4 Mart. 1529 ap. Garz. IX, II, 218. Gallemar. Ad Trid. l. c. n. 14.

11 De Luca l. c. n. 35. Fagn. in C. 27, n. 80 *h. t.*

12 S. C. C. ap. Flam. Paris VIII, IX, 95. Garz. IX, II, 164. Reiff. III, 5, 146.

13 Trid. l. c. Bened. XIV Encycl. *Cum illud.* Solius *Episcopi*, et vacua Sede Vic. Capitularis (Garz. IX, II, 8). Ad *alium*, sive inferiorem, ut puta Capitulum, Abbat. vere nullius qui cogendæ Synodi jus non habet (Garz. n. 136. Bened. XIV *De Synod.* II, XI, 6); sive Superiorem, v. c., Metropolitanum (Gallem. Ad Trid. XXIV, R. 8, n. 6), aut Papam (S. Pius V, C. *In conferendis*); adeoque etsi beneficium sit reservatum, vel affectum (Trid. l. c.) dum ne sit devolutum (S. C. C. 16 Jan. 1701 prob. Innoc. XII. Rigant. Ad Reg. IX, § II, 58), aut vacans *in Curia*, (§ 38, 15), vel resignatum in manibus Papæ: (Garz. 153).

14 S. Pius l. c. § 4. Rigant. n. 40 *Vacationis*, nempe cognitæ (Ex C. 3 *De Suppl. neglig.* Ferrar. V. *Concursus* II, 5). *Servata* etc. Quæ servari oporteat cauta sunt: I in Trid. Sess. XXIV, R. 18; II in cit. C. S. Pii V *In Conferendis;* et III in Encycl. Bened. XIV *Cum illud,* in quam transiit *Instructio* edita jussu Clem. XI anno 1721. Hæc sedulo secernenda sunt, etenim ILLIS (I°) non servatis irrita collatio est; ISTIS (II°) et irrita est, et R. P. reservatur, HIS (III°) valet.

15 Bened. XIV, cit. Encycl. § 26. *Non ultra;* nihilominus longius adjectum æquum est pro non adjecto haberi (Garz. IX, II, 49). Quod autem putant Salmat. 28, 590, edictum perstare oportere toto tempore ab Episcopo definito, nihil est (Rebuff., Cevall., Garz. n. 42). Ceterum Episcopo integrum est concursum in novissimam semestris diem, vel quadrimestris differre (S. C. C. Massobr. *Præx. haben. Concurs.* Reg. V. Rubr. 10, n. II. V. Ad Ferrar. l. c. n. 62.

16 Garz. IX, II, 208. Verum eos, qui bona fama non gaudent (sive jure sive injuria), non cogitur admittere (S. C. C. 30 Mart. 1843. Acta VII, 352).

17 Bened. XIV, l. c. Nihilominus qui impediti fuerunt sua nomina profiteri, admittendi sunt, re integra, vel ipsa examinis die (S. C. C. ap. Garz. IX, II, 206).

18 Trid. l. c. *Coram Vicario;* licet Episcopus non sit impeditus (Garz. 117, Ferr. II, 16). *Ejus diœcesis;* adeoque si

Examinatorum *censura* est, Episcopi *electio;* utraque invicem privative (19).

46. Itaque Examinatorum est dispicere quinam digni sunt tum doctrina, tum ceteris requisitis (20). Hoc autem fieri debet suffragiis latis una simul, et majoribus absolute (21): verum si eorum vota paria fuerint et singularia, poterit Episcopus, aut ejus Vicarius, uni accedere, cui maluerit (22); sed quasi unus ex illis, adeoque statim (23).

46 *bis*. His peractis, si beneficium nec reservatum est, nec J. P.; Episcopus eligit (sive tunc, sive postea) quem ex dignis renunciatis ipse digniorem existimaverit (24): sin est reservatum, eliget R. P. (25), sin

duæ Cathedrales unitæ sint æque principaliter, cujusque propriis (De Luca *Ad Trid.* Disc. 32, 6). *Juratis*, at sufficit tunc jurasse cum officium susceperunt. (De Luca n. 8). Si alii intervenerint, puta familiares Episcopi, et interrogaverint sententiamque suam prodiderint, quia utile per *inutile non vitiatur* (C. 37 *De R. J.* in 6°), concursum non vitiari, dum ne suffragium tulerint (Nald. V. *Examinatores*, n. 3. De Luca n. 13), verius est. Porro Examinatores saltem sex esse debent, ab Episcopo eligendi *quotannis* vel in Synodo (Trid. l. c.); vel, his deficientibus, cum auctoritate S. C. C., et approbatione Capituli Cath. Ecclesiæ (Bened. XIV, ex S. C. C. *De Syn.* IV, VII, 5, 10). Et si, volvente eo anno, minus his, vel nullus remanserit, fas erit Episcopo *jure suo* ex antiquis, si qui fuerint, secus quos maluerit, subrogare; sed usque ad senarium numerum, et in reliquum tempus dumtaxat, a Capitulo approbandos (Clem. VIII, ap. Garz. IX, II, 72 et Bened. XIV, n. 7). Et si pauciores fuerint electi, aut supersint, omnium officium cessat (Clem. VIII, l. c. Bened. XIV, n. 8). Dixi *quotannis*; nihilominus synodalium officium durat quoad nova Synodus celebretur, dummodo sex ex eis remanserint (S. C. C. 1 Febr. 1593, ap. Garz. n. 75).

19 Trident. l. c. Bened. XIV, cit. Encycl. § 11.

20 Trid. l. c. *Ceteris* etc. Et in primis moribus, ætate, prudentia. *Tum, tum.* Itaque si, v. c., unius, puta Sempronii *requisita* inquirere prætermiserint, concursus nullius momenti est (S. C. C. 2 Aug. 1607. Bened. XIV *De Synod.* IV, VIII, 3); licet ab eis perscrutandis ideo abstinuerint, quia eum reprobaverant quoad scientiam (Ex S. C. C. 4 Maji 1878. Acta XI, 13): scilicet *reprobatio* hujusmodi appellationem recipit (§ 47). Nihilominus S. C. C. 26 Aug. 1854 rescripsit, *Examinatores referant etiam super ceteris qualitatibus* (Acta XI, 127). Quod proculdubio æquius est; nam concursum irritum pronunciare, sine injuria tum Sempronii, tum ceterorum concurrentium, vix licet, aut ne vix quidem.

21 De Luca *Ad Trident.* cit. Disc. 32, 9, etc. *Absolute*, V. Prol. § 44, 11). Seu secreto, seu collatis consiliis, quod melius est (Bened. XIV, l. c. n. 4).

22 Trid. l. c. Verum non potest ei suffragari quem major Examinatorum pars reprobavit, licet solus concurrerit (S. C. C. ap. Garz. IX, II, 60).

23 De Luca cit. Disc. 32, 12.

24 Trident. l. c. *Ipse;* etenim Examinatoribus ne renunciare quidem licet qui sit dignior, nisi Episcopus id expetierit (Garz. IX, II, 110). Et si collatio ad alium pertinet, et plures sint digniores, Episcopi, et non Collatoris, verius, est electio (Garz. n. 150). Et si Episcopus electione nondum facta decesserit, eligit Vicar. Capitularis (S. C. C. 1 Jul. et 9 Septem. 1679, ap. Scavi III, 692).

25 Bened. XIV, Encycl. *Cum illud*, n. 20. Nisi benef. sit reservatum ex *Reg. octo*

denique est J. P. (ecclesiastici), siquidem collatio ad alium pertinet, adhuc Episcopi, sin minus Patroni erit electio (26).

47. A mala relatione Examinatorum, ab irrationabili judicio Episcopi, ac demum a mala electione Patroni licet appellare. Nempe ab *illa* et ab *ista* ad Metropolitanum, sed in devolutivo tantum (27): ab *hac* ad Episcopum, et ab hoc iterum ad Superiorem: nempe si Patroni et Episcopi judicia convenerint, adhuc in devolutivo, secus in suspensivo dumtaxat (28).

APPENDIX II.

Regula De Triennali.

48. Hactenus de his quæ sunt necessaria ut valeat collatio seu institutio: age modo, etsi hæc irrita fuerit rata nihilominus fieri potest per triennii possessionem (1). Hæc regula, cum ad præcidendas lites sit introducta, latissime accepta est. Nam 1° ex uno capite obtinet seu collatio irrita fuerit ex parte collatoris (2); seu ex parte beneficiati (3); seu, verius, ex collatione ipsa, forte minus canonica (4).

mensium: in his enim electio (ajunt *magis*) Episcopi est (non item Vic. Capitularis), et R. P. non habet (ex Trid. cit. C. 18) nisi *nudum conferendi jus, absque electione* (Rigant. *Ad Reg.* I, § X, 17): dummodo Episcopus electionem Datariæ *significet* infra quatuor menses, si Parœcia sit citra montes; intra sex sin ultra, a die vacationis (S. Pius V C. *In conferendis*) sibi notæ (Garz. IX, II, 152) computandos.

26 Trid. XXIV, Ref. 18.

27 S. Pius V, cit. Const. §§ 7, 8. Et si vel Episcopus sit S. Sedi immediate subjectus, aut Metropolitani fuerit electio, licet provocare ad Episcopum viciniorem, tamquam delegatum Sedis Apost., vel ad ipsam Apost. Sedem (Cit. Const.). Ex his autem appellatio a sola *mala relatione Examinatorum* non prodest ad Parochiam consequendam (Bened. XIV *Epist. ad Archiep. Florent.* 9 Apr. 1746).

28 Bened. XIV, cit. *Epist.* Porro appellatio interponenda est intra decem dies a die collationis (Bened. XIV, C. *Cum illud* § 6).

1 *Reg.* 36 (olim 33) *Canc. Apost.* Quæ inscribitur *De triennali.* Hæc reg., cum finiat, aut caveat lites cultui divino, et Ecclesiis perniciosas, favorabilis est (Espen. Tit. 26, Cap 4, n. 16), et benignius interpretanda (Mandos. Ad hanc regul. 25, 11. Rigant. ibid. n. 3).

2 Puta si collatio ejus non erat; ut ecce si Episcopus contulerit beneficium Superiori jam devolutum, quod in ipsa S. Cancell. Apost. decisum fuisse tradit Rigant. *Ad Reg.* XXXVI, n. 109: vel reservatum cum clausula irritanti (v. c. quod vacaverat in mense apostolico), aut perpetuo, velut prima dignitas Ecclesiæ Cathedralis (Kochie. n. 85. Gonzal., Rigan. n. 103). Vel si ipse conferre prohibebatur, forte excommunicatus, vel suspensus (Gomez q. 28. Rigan. n. 110. Lugo *De Instit. et jure* VII, 124).

3 Ut ecce si forte inhabilis erat (dummodo fuerit clericus) beneficio recipiendo (Pal. To. II, Tr. XIII, Disp. 2. Gomez 2, 2. Velut apostata (Rigant. 198), illegitimus (Gomez. l. c Lotter. II, 48, 274), ætatem non habens, vel ordinem *actu* requisitum (Rigant. nn. 192, 207).

4 Reiff. in C. 1 *De R. J.* in 6°, n. 25.

2° Ex altero locum habet in quibuslibet beneficiis, etiam litigiosis (5) et patronatis (6). Exceptis quoad *beneficiatos* simoniacis (7) et intrusis in reservatis in corpore juris (8): et, quoad *beneficia,* Parochialibus contra vel præter formam Tridentinam (§ 44, 14) collatis (9).

49. Est autem hæc quædam quasi præscriptio (10), innixa titulo colorato, et possessione triennali. Titulo: titulus est collatio seu institutio facta *potestate Apostolica vel Ordinaria* (11): ideo non prodest eis qui vel nullum titulum habent, vel ab alio habent (12); vel eum habent, qui postea *recidit in non titulum* (13). Possessione, scilicet non vitiosa, pacifica, continua, completa (II. § 151). Erit autem *non vitiosa*, si eam non ceperit vi (14). *Pacifica* si nullam toto triennio controversiam passus fuerit quoad ipsam, vel fructus (15);

Ibique Navarr., Gomez, Pirhin., Lugo n. 110. Ut puta si facta fuit sub conditione, vel modo, vel die (V. § 43, 19).

5 Gomez q. 41. Rigant. n. 152.

6 Gomez q. 9. Kochie. n. 50. Ut puta si benef. J. P. tibi collatum fuerit tamquam liberum. At non in *manualibus* quæ vocant, quippe quæ Cancell. Regulis eximuntur (Gomez q. 5. Rigant. n. 194).

7 Cit. *Reg.* 36: Ait *Reg.* simoniace *ingredientibus* (Cit. *Reg.*): quamobrem non oberit simonia vel postea commissa (Gomez. q. 12. Kochier n. 5. Rigant. n. 140. Croi. IV, 710), vel ab alio (Contra C. 33 *De Simon.*, se inscio (Reiff. V, 3, 278. Suar. *De Simon* Cap. 57, 9. Lugo n. 126 ibiq. Gomez, Sanch., Less., Pal.). Immo nec a se, nisi fuerit realis, et utrinque completa (Croix 712. Lugo cit. Disp. VII, 126. ibiq. Gomez contra Less.).

8 Cit. *Reg.* 36 *Reservatis* etc. idest *vacatis in Curia per obitum* (Kochier n. 79. Lotter. II, 53, 17); non alias nec aliter (Rigan. n. 136). *Intrusum* vero heic accipere debemus eum, qui collato sibi beneficio (nam alias rejicitur ex defectu tituli V. n. 12), sed Literis Apostolic. nondum expeditis (V. § 42, 17), beneficii possessionem ingreditur (Azor. Par. II, Lib. III, Cap. 35. Pal. To. II, Tr. XIII, Disp. I, P. 33); et non quivis intrusus (V. § 38, 21. (Reiff. III, 5, 514 etc. V. Lugo n. 131).

9 S. Pius V C. *In Conferendis.*

10 Ex C. 1 *De Præscript.* Riganti nn. 4, 12. Et Nostri decennali (Less. II, 6, 35. Moli. *De Just. et Jure.* To. II, Disp. 70. Lugo *De Just. et Jure* VII, 104. Devoti *Inst. Can.* Lib. II, Tit. 14, 39) eam comparant.

11 Cit. *Reg.* 36. Idest facta ab eo penes quem est potestas (præter R. P.) ordinaria conferendi beneficia, seu ex jure, velut Episcopis, Canonicis Cathedralis (§ 32, 2); seu ex privil. clauso in corpore juris (Cit. § 32, 3) seu, ut puto, ex Statutis, vel consuetudine (Ex C. 7 *De Præbend.*); quippe *illa,* leges locorum sunt, *hæc* pro lege non immerito custoditur (Prol. § 247).

12 Ex cit. Reg. 36. Velut a Vicario Capitulari (Gomez q. 37, Rigan. n. 121), a nuntio Apostolico (De Luca *De benefic.* Disc. 91, 15. Lotter. II, 46, 62) aut a Cardinali S. R. E. (Rigant. n. 119).

13 Gomez q. 18, 6. Tondut. I, 85, 39. Idest, postea jure ademptum; ut puta si beneficii renunciationem non publicaverit, *et nihilominus in sua possessione remanserit* (Greg. XIII C. *Humano vix judicio* § 5): si quod vacaverat beneficium vel ob aliud incompatibile adeptum (S.C.C. 14 Aug 1632), vel ob non susceptum ordinem (§ 37) suo tempore, non dimisit (Riganti nn. 155, 186); si pacta a resignante vel a R. P. sibi imposita non implevit (Paris. Lib. I, III, 40).

14 Riganti n. 148. Sed V. Lugo *De Just.* VII, 38.

15 Riganti n. 61 ibique Rota.

neque in jure, neque extra jus (16) : ceterum non obest controversia judicialis si adversarius liti renunciaverit, aut eam deseruerit ; nec si lis mota fuerit post annum, vel coram judice incompetenti (17). *Continua :* nihilominus interrupta *naturaliter* denuo inchoari potest (18) : *civilis* interruptio non obest, si adversarius causa ceciderit (V. II. § 149). Demum *completa :* sed beneficiatus uti poterit accessione possessionis ejus a quo per renunciationem, vel permutationem beneficium accepit (19). Quæstionis est, an requiratur etiam bona fides : negant quidam, quia Reg. de triennali eam non exigit (20) ; quidam affirmant, quia in jure canonico (II. § 146, 8) nulla datur sine b. f. præscriptio (21) : ego, si alius circa hoc beneficium jus aliquod habeat, *his ;* si nemo, *illis* adhæreo : nempe *illic* vera præscriptio subest, *heic* magis sanatio ; alias quî prodesset *reis simoniæ* confidentialis, vel *intrusis* in beneficiis non reservatis in corpore juris (48, 8) ?

50. Itaque reg. de triennali sanat vitia collationis (22) ; et, verius, in utroque foro (23) : lex non distinguit. Sed utrum beneficiatus, si fuerit in m. f., debeat restituere fructus triennii ? *Proculdubio*, ait Lugo (24), qui præscriptionem hac regula contineri docet ; cui non ausim contradicere : nempe deductis expensis, et oneribus, nedum realibus (§ 111, 19), sed et personalibus quæ implevit ; quod æquitas suggerit, etiamsi jure stricto deficiamur. Amplius, post decennii possessionem titulus præsumitur. Atque ideo, etsi careat titulo colorato, ab aliis præterquam a proprio Ordinario inquietari non potest (25).

16 De Luca cit. Disc. 91, 22. Riganti n. 60. Adeoque, nedum posteriores, sed nec anteriores obsunt, quia regula ad lites finiendas fuit introducta (Lotter. I, 53, 19. Croix IV, 496).

17 De Luca nn. 24, 26. Lotter. n. 28. Gomez, Cokier, Riganti nn. 83, 87.

18 Tondut. I, 85, 65. Riganti n. 64.

19 Lapi, Allegat. 89 ; ibique Mandos., Rigant. n. 27 ; ibiq. Rota, Sanch., Lugo 108. Nempe quasi auctoris sui (II, 151, 8) adeoque non cujuslibet antecessoris (Riganti 42).

20 Gomez 22, 21, 42. Tondut. I, 85, 47. Pal. Tr. XIII, Disp. 2, P. 33, n. 10. Nec dissentire reipsa videtur Rigan. 212.

21 Rebuff., Navarr., Reiff. in C. 1 *De R. J.* in 6°, n. 27. Sanch. *Consil.* Lib. II, Cap. I, Dub. 25, Less. II, VI, 35. Lugo *De Justit.* VII, 113.

22 Pastor. *De Beneficiis.* Lib. III, Tit. ult., n. 18. *Habet vim Literarum* PERINDE VALERE (Rigant. n. 206) : et *meliorem de mundo beneficiato titulum præstat* (Rigan. n. 19).

23 Reiff. l. c. n. 25. Sanch. d. 25. Less. II, VI, 35 ibiq. Navarr., Rebuff., Sa, Lugo *De Just.* VII, 106.

24 Lugo cit. Disp. VII, 136.

25 De Luca cit. Disc. 91, 16. Rigant. n. 97. Itaque Ordinarius potest quandocumque titulum, et in beneficiis *singularibus* obtentam ab eo qui in possessione est Apostolicam dispensationem, requirere ; et non exhibentem privare beneficiis (De Luca n. 11, Gomez q. 42, Rigant. n. 160).

APPENDIX III.

De vetita beneficiorum pluralitate.

51. Quamdiu collatio beneficiorum ordinationi (qua Clerici uni Ecclesiæ jugiter adscripti erant) cohæsit, *omnia* beneficia singularia (*incompatibilia*) fuerunt : utrisque postea sejunctis nequitia temporum, *nullum* prorsus (1). Serius incompatibilitas restituta quoad beneficia 1° residentialia, vel tantum simplicia (2) ; 2° uniformia (etiam simplicia) sub eodem tecto (3); et demum, ex Tridentini decreto, 3° sufficientia (4). Principio igitur singularia sunt (et magis facto quam jure) beneficia residentialia : sed opus est, ut residentia sit *præcisa* (5), et revera *adsidua* (continua) sit ; nam discontinua (§ 21, 11) non impedit quominus quis obtineat duo hujusmodi beneficia ; dummodo et utriusque officiis diversis temporibus satisfacere per se possit (6), et beneficia duplicia (§ 21, 10) non sint (7).

52. Uniformia sub eodem tecto ea beneficia dicuntur quibus adnexa sunt 1° eadem officia ; 2° eodem tempore ; 3° in eadem Ecclesia obeunda (8). Porro eamdem Ecclesiam accipimus etiam eas partes illi contiguas quæ, ipsa pulluta, polluuntur ; ut capellæ, sacristia, cœmeterium etc. (9). Hæc beneficia sunt incompatibilia jure Canonico, ne ministrorum numerus minuatur (10) ; atque ideo etsi patronatus laicorum sint (11). Verum si unum ex iis tribus desit, incompatibilitas *ex hoc capite* non intelligitur (12); atque ideo, verius, nulla eis retinendis cujusquam dispensatione opus est (13).

1 Cf. Thomass. *De Nov. et Vet.* etc. P. II, Lib. I, Cap. I, etc., et Lib. III, C. 6, 34.

2 Cap. 3 *De Cler. non resid.* C. 28 *De Præb.* Reiff. III, V, 213, 238. *Vel,* etc. Garz. XI, V, a n. 260.

3 C. 1 *De Consuet.* in 6°. Clem. ult. *De Concess. Præb.* Utrumque confirmavit Trid. VII, R. 4. Garz. XI, V, 182.

4 Trid. XXIV, R. 17, V. Pax., Jord. To. II, Lib. 10, Tit. 28, ubi latissime, et Reiff. III, 5, 277, etc.

5 Gonz. ad Reg. VIII. Gl. 15, 20. Rigant. ad Reg. I, § VIII, 12. Croix IV, 918. Garz. XI, V, 261.

6 Rigan. n. 14 ex S. C. C. 12 Dec. 1708. Laym. (Lib. IV, Tr. II). Cap. VIII, 6. Reiff. III, V, 229.

7 Ex C. 1 *De Consuet.* in 6°.

8 Pirh., Reiff. III, 5, 234. Pax., Jord. L. X, Tit. 28, n. 28. Azor. P. II, L. III, C. XI, p. 5.

9 Garz. XI, 5, 259. Reiff. 233. Croix IV, 923.

10 Ex C. 3 *De Cler. non resid. Extr. Execrabilis. De Præb. int. Comm.* Laym. VIII, 7. Croix 922. Et est incompatibilitas omnium arctissima (Garz. XI, V, 190).

11 Ventrig., Prax. etc. To. I, 18, 7.

12 Rigant. Ad Reg. 1, § VIII, 100. Idest, si vel non *eadem officia* eis inhæreant; ut dignitas, et simplex canonicatus (Garz. XI, V, 235. Laym. VIII, 7); vel eadem, sed non *eodem tempore,* veluti duæ Capellaniæ quibus adnexa est Missarum, non iisdem diebus, celebratio (Navarr. Rig. n. 102. Reiff. III, 5, 235); vel eadem eodemque tempore, sed *in diversis Ecclesiis* (nempe sive per se sive per alium) obeunda.

13 Navarr., Cons. 245. Garz. XI, 5, 237. Pax., Jord. To. 1, Ann. 18, n. 34.

53. Denique *sufficientia;* idest quæ singula ad vitam ejus cui conferuntur honeste sustentandam sufficiunt (14). At vero quæ sufficiant hoc varie ex personis, ex locis, ex oneribus beneficio adnexis, ex dignitate officii quod beneficio cohæret, et interdum ex ipsa quoque beneficiati conditione æstimari convenit (15). Illud regulariter ad rem non pertinet, si forte beneficiatus alias ex suis bonis (16), vel ex aliis Ecclesiæ reditibus (17) habeat unde honeste vivere possit.

54. Itaque clerico habenti beneficium, quo decenter ali potest, grave est canonico, et forte ipso naturali (18) jure, aliud, vel exiguum, beneficium acceptare (19). Contra habenti quod non sufficit fas est, eo non dimisso (20), aliud optare, vel amplissimum. Sed utrum habenti duo insufficientia liceat tertium, quartum etc., beneficium conferre quoadusque sufficiant? Sententia, forte communior, negat, quia Tridentinum huic ALIUD beneficium, non *alia* conferri permisit (21); affirmant alii satis multi et sane graves, quia Trident. id intendit,

14 Trid. XXIV, R. 17. Incompatibilia *ratione fructuum.*

15 Reiff. III, 5, 224. Croix IV, 904. Ex *personis;* nempe earum ætate, valetudine, scientia, servitiis Ecclesiæ præstitis (Ex 1, Timoth. V, 17 et C. 28 *De Præbend.*). Quod alii *Ordinarii* (De Luca *De Benef.* D. 119, 2. Azor. Cap. X, q. 8); alii *ipsius beneficiati* (Barb. ad Trid. cit. C. 17. Paris. *De Resign.* IV, 6, 131. Berar. *h. t.* Diss. I, Cap. 5. Rigan. Ad Reg. I, § VIII, 91); alii in foro externo *illius,* in interno *hujus* æstimationi relinquunt (Pikl. III, 5, 10). Ex *conditione,* si forte vir sit nobilis; nempe quia obsequium et ministerium, quod quis Ecclesiæ præstat, ex ejus quoque dignitate, gradu, amplitudine, æstimari oportet (Lugo *De Just.* IV, 63). Nempe, nisi is suis sumptibus suæ dignitati consulere possit: et parce æstimari debet, et ut Clericorum modestiam decet (V. Lugo a n. 61).

16 Reiff. n. 227, Rigant. n. 93.

17 V. Paris. l. c. V. c. ex Capellania manuali, ex pensione (Lott. 1, 45, 14. Rigant. n. 122); ex distributionibus quotidianis (Paris l. c.). Sed hoc postremum negant alii (Garc. XI, 5, 321. Reiff. 226).

18 V. Salm. 28, 655. S. Alph. IV, 117. Controversia, an. circit. 1245 insignis inter Theologos Parisienses (Cf. Dartis Tr. *De Benef. De Plur. Benef.* Sect. IX, Cap. 2). Nempe, non prout, e. c., fornicatio, sed prout homicidium quod aliquando licitum potest esse (D. Tho. Quodl. IX, Art. 15). Ideo dispensari heic potest si id suadeat gravis Ecclesiæ 1° necessitas, vel 2° utilitas, vel 3° evidens prærogativa meritorum (Ex C. 17, Cau. 1, 7. Abb. in C. *De multa* 7. *De Præb.* Laym. VIII, 2. Reiff. III, 5, 247). *Dispensari,* nempe a R. P. (C. 28 § ult. *De Præb.*), non ab Episcopis; ne per commendas quidem, vel uniones ad vitam beneficiati (Trid. VII R. 8), queis juri olim irrisum. Porro hæc controversia adhuc sub judice esse videtur: adeoque non facile damnandi sunt letalis qui plura beneficia possident ubi id moribus et consuetudine receptum est, dum ne *magna coacervatio* fiat (Cf. Garz. XI, 5 a n. 263).

19 Trid. XXIV, R. 17. Etsi ab eo quod obtinet nihil percipiat culpa sua v. c., quia non residet (Leur. q. 110. Croi. IV, 903. V. Garz. XI, 5, 303).

20 Atque ita, post multas concertationes, S. C. C. ap. Fagn. in C. *Cum Jamdudum* 57, 58 *De Præb.*

21 Ben. XIV. Notif. 91, 6. Et ita S. C. C. censuit (Garz. n. 310).

ut quis ALI possit (22): quæ sententia habet rationem. Quin multi putant, hanc tertiam incompatibilitatem ad beneficia Juris Patronatus laici non pertinere (23): et licet hæc sententia verior non sit (lex enim non distinguit, et omnium eadem est ratio), ubi consuetudine recepta est, tolerari potest (24). Utcumque, non sunt inquietandi qui bona fide in possessione eorum sunt (25). Ceterum hæc, quia sunt odiosa, non pertinent ad ea quæ vera ac propria significatione beneficia non sunt, ut pensiones (26), Capellaniæ laicales (27), beneficia manualia. Et ea quæ ex secundo, et tertio capite incompatibilia sunt beneficia, compatibilia omnino fieri possunt fundationum tabulis (28).

CAPUT III.

BENEFICIA ECCLESIASTICA QUOMODO VACENT.

55. Non loquimur de beneficiis quorum collatio ab initio rata non fuit (v. c. ob simoniam), vel rata non mansit (velut ex reg. de 20), verum de his quorum collatio et rata fuit et rata mansit. Hæc igitur aut I. ipso jure vacant ex quadam quasi conditione quæ collationi beneficii inest tacite; vel II. per renunciationem, aut permutationem; vel III. in pœnam vacant. Prætereo quæ vacant per obitum, vel solemnem professionem religiosam (1), quia de his expedita res est.

56. Itaque ex I. capite vacua fiunt beneficia 1° desertione status clericalis; sive beneficiatus uxorem duxerit (2), sive dimiserit habitum cle-

22 Barb., Panimol., Carol. Ant. De Luca ap. Ben. XIV l. c. n. 3. Pitton. *Disc. Eccl.* 118, 15. Navarr., Man. 25, 129. Hojeda, Quintadann., Zerol., Parisius ap. Garz. n. 308; Croix IV, 900. Laym. (Lib. IV, Tr. II) VIII, 7; qui hanc sententiam *communem*, et Azor. C. XI, 2, 5 qui *probabiliorem vocat.* Nec immerito: scilicet ant. Trid. XXIV, R. 18 id licuit (Ex C. 18 *De Præb.* Navarr. Cons. 10 *De Præb.*).

23 Massobr. *Prax. hab. Conc.* XIV, 18. Cf. Panimoll., Decis. 21, n. 21. Nempe, ajunt, Conc. Trid. heic semper verbo *conferendi*, numquam *istituendi* (V. § 32, 1) usus est. Hanc quoque interpretationem explosit S. C. C. 22 Nov. 1721. Gagliar. *h. t.* 22, 5. et Rota ap. Garz. XI, V, 280.

24 Azor. Cap. XI, 4. Pikl. III, 5, 12. Prout, Selvagio teste (*Inst. Jur. Can. h. t.* 19 n. 10), in Regno Utriusque Siciliæ.

25 Bened. XIV, Not. 91, 8 ex S. C. C.; seu patronata seu libera sint beneficia.

26 Lotter. I, 45, 14. Barbo I. E. U. III, 13, 181. Tondut. *De Pension.* Cap. 64, 65.

27 Fagnan. in C. *Cum jamdudum. De Concess. Præb.* nn. 35, 71. Ben. XIV l. c. n. 7.

28 Lotter. I, 32, 42. Rigan. *Ad Reg.* I, § VIII, 84, 92. Croix IV, 905.

1 C. 4 *De Regular.* in 6°.

2 CC. 1, 3, 5 *De Cleric. Conjug.* Quid si irritæ fuerint nuptiæ? Et siquidem ex defectu consensus ipsius beneficiati, convenit, beneficium non amitti (Garz. XI, 6, 10). Secus quidam putant nunquam amitti ipso jure (Less. II, 34, 113. Sanch.

ricalem (3), sive militiæ nomen dederit (4). 2° Vacat ipso jure beneficium parochiale, si is qui illud nactus est infra annum ad presbyteratum non ascenderit (5); nisi forte vel toto eo tempore non fuerit in pacifica possessione beneficii (6), vel ordinem inire nequiverit (7). 3° Vacant assecutione alterius beneficii incompatibilis; idest si utrumque sit *residentiale*, vel *uniforme* sub eodem tecto (§ 52); nempe a die pacificæ et fructuosæ possessionis alterius initæ (8); et hæc quoque ipso jure vacant (9): et si quis *præsumpserit* utrumque retinere, ipso jure vacat utrumque (10). De his quæ sunt incompatibilia quoad fructus, utrum vacent ipso jure, non satis liquet (11).

57. Dein II° vacant beneficia per renunciationem, vel permutationem. Renunciatio est: *Dimissio beneficii in manu Superioris eam acceptantis* (12). Ut *valide* fiat necesse est 1° ex parte renunciantis, ut beneficium suum sit (13); utque non prohibeatur illud renunciare. Suum

M. VII, 43, 3 etc.); alii, longe plures, semper; alii si b. f. coitæ fuerint nuptiæ, illis, sin mala, his adhærent (V. Garz. a n. 4).

3 Xist. V, C. *Cum Sacrosanctum.*

4 Ex C. 6, Cau. 23, 8. C. 9 § ult. *De Voto.* Paris I, 1, 22. Verum adversus eum qui dimisit habitum clericalem sententia declaratoria opus est (Ben. XIII C. *Apostolicæ*); adeoque et adversus eum qui militiæ nomen dedit (Barbo. *De Offic. Episc.* III, 57, 216. Reiff. III, 124).

5 C. 14 *De Elect.* in 6°. Itaque si ecclesia curata quidem sit, verum non Parochialis; vel aliud beneficium, cui ordo est adnexus sive ex jure sive ex fundationum tabulis, sententia judicis condemnatoria opus erit (C. 1 *De ætat. et qual. ordin.*)

6 Garc. XI, 5, 118. Pal. Tr. XIII, Disp. IV, Par. VI, 3.

7 CC. 1, 35 *De Election.* Licet sua culpa; quod aut verius est (Ex C. 7 § *Inferiora Eod.* ibique Glossa. Clem. 2 *De Elect.*): aut æquius certe (Reiff. 1, 14, 24. Schmalz. 1, 14, 21. Salmat. 28, 147. ibiq. Garc., Barb., Pal. etc.)

8 C. 28 *De Præb.* in 6°. Garz. XI, V, 100. Lott. III, 231. *Pacificæ:* nempe et facto et jure (Rebuff. *De pacific.* n. 197. Garz. n. 105): quod ut experiatur permittitur retinere prius beneficium per duos menses (Garc. 113. Rigant. Ad Reg. I § VIII, 155. Devot. Lib. II, Tit. 14, § 16). *Fructuosæ;* nam si major pars fructuum sit aliis reservata, non cogitur interea suum beneficium dimittere (C. 26 *De Præbend.* in 6°. Pirhing. III, 5, 56. Garz. n. 123).

9 Trid. l. c. Ex ita S. C. C. perpetuo censuit: et *indubitanter* contra nonnullos, tenendum est (Fagn. in C. *De Multa* n. 3. *De Præb.* V. Schmalz. III, 5, 116).

10 C. 28 *De Præb.* Leur. III, 112. Croix IV, 919. ibiq. Navarr., Paris, Pirhin. Nec *reg. De triennali* eis prodest (S. C. C. probante SS. ap. Garc. XI, V, 379). His accedunt beneficia quæ vacant per promotionem ad Episcopatum (C. 7 § *Cum vero De Elect.* V. Garz. X, Cap. VI).

11 Ex Trident. VII, R. 4; XXIV, 17. Affirmat Garz. XI, V, 283, sibi contrarius (V. n. 83). Negant Gonz., Navarr., Leur., Pirh., Croix IV, 910. At profecto, quia heic jus in facto est positum, sententia saltem declaratoria opus erit.

12 Ex C. 4 *De Renunc.* V. Flamin. Parisius *De Resignat. Beneficior.* Renunciatio in favorem alterius proprie *resignatio;* juramento interposito, *ejuratio* dicitur.

13 Ex C. 6 *De Renunciat.*

vero intelligitur quamdiu ei non fuerit ademptum per sententiam quæ transierit in rem judicatam (14): illud autem renunciare prohibentur impuberes (15); *novitii* ante duos menses professioni proximos (16); et qui eo beneficio promoti fuerint ad ordines, quoad alias provideantur (17): 2° Ex parte superioris fieri debet *in manu* ejus eam acceptantis (18). Superior autem, præter R. P., loci Ordinarius intelligitur, tametsi, beneficium sit reservatum (19), vel sit collationis alterius (20). Demum 3° ex renunciatione ipsa, ut omnis abfuerit simonia (21). Amplius ut *licite* fieri et acceptari possit, justa renuntiandi causa opus est (22). Facta autem renunciatio tunc demum valere incipit cum Superior eam acceptavit; et, si resignans absens est, acceptationem ei, ut alias (II. 430, 37), renunciaverit (23): atque ex eo tempore (non antea) si valida fuit, omne beneficiati nomen, et jus, et obligatio evanescunt (24).

58. Ad hæc, si renunciatio non sit facta in manu Pontificis, is qui eam acceptavit necesse habet vel eam repudiare, vel beneficium conferre infra mensem, tametsi vacaverit in mense Pontificio, dum ne

14 Rot. Rom. Garz. XI, III, 124. Adeoque valet renunciatio, tametsi beneficio privatus fueris per sententiam, pendente appellatione (Garz. n. 21): et quamvis sententia sit solum *declaratoria* (Paris, Felin., Garz. n. 124. Schmalz. III, 9, 9). Quod Nostri negant (Less. II, 34, 190. Pal. XIII, V, 43. Salmat. 24, 490).

15 Ex C. 6 *De except.* Schmalz. n. 14.

16 Ex Trident. XXV *De Ref. Reg.* C. 16. Quæ verior sententia est (Rigant. *Ad Regul.* XLVI, 16. Reiff. I, 9, 30). *Novitii*, ergo si nondum ingressi novitiatum renunciaverint, valet.

17 Ex Trident. XXI, R. 2. S. Pius V, C. *Quanta*. Et præterea necesse est, ut quis non dolo, nec injusto metu coactus sit (CC. 2, 3, 4 *De iis quæ vi*), alias renunciatio erit obnoxia rescissioni (II § 439).

18 C. 4 *De Renunciat.* Quavis consuetudine, quasi corruptela, in contrarium sublata (C. 7 *De Consuet.* Engel. I, 9, 3). Scilicet munera publica sunt beneficia, quibus se abdicare pro arbitrio non licet; exceptis transeuntibus ad Religionem (Ex C. 18 *De Regular.*), et beneficiis litigiosis exceptis (Garz., Reiff. I, 9, 18).

19 S. Pius V, C. *Quanta*. Adeoque, verius et Vicar. Capitularis (Lauren. II, 714. Barbo. J. E. U. I, 32, 96. Viestn. III, 9, 32. Schmalz. III, 9, 22); non item Vic. Generalis, quippe negocium extraordinarium est (Paris VII, 24, 1. Reiff. III, V, 191, 192). In manibus laicorum beneficia renunciare nefas est (C. 8 *De Renuntiat.*).

20 Glo. in Clem. 1 *De Renunciat.* Garz. XI, III, 281; IV, 71. Paris. VII, q. 3. Croix IV, 1020.

21 Ex C. ult. *De Pactis*. Adeoque si fiat in manibus Ordinarii pure fieri debet (Gar. XI, III, 145). Nihilominus is qui simoniace renunciat beneficium, verius, illud non perdit ipso jure (Navarr., Flamin., Garz. 214. Reiff. I, 9, 145).

22 C. 10 *De Renunciat.* Etsi non gravi; quod consuetudine est introductum (Croix IV, 206).

23 C. 14 *Eodem.* Engel. n. 12. Rebuff., Reiff. I, 9, 148. Adeoque ante id tempus verius non tenet, nec in damnum renunciantis (Garz. XI, III, 223).

24 Ex CC. 3, 6 *De Renunciat.* Reiff. n. 40. *Eousque:* igitur in potestate resignantis est eam, ut alias (II § 430), revocare (Rota Rom. Selva, Felinus, Garz. XI, III, 227). Et, contra, posthac prohibetur percipere fructus beneficii, et officia ei adnexa exercere (Reiff. 139). Nec

sit reservatum ex alio capite (25). Sed conferri nequit consanguineis, affinibus, familiaribus seu renunciantis, seu collatoris (26); nisi forte præsentatis a patronis (27). Is autem, cui beneficium collatum est, possessionem ejus capere debet infra tres menses a die collationis. Sin autem aut collator provisionem, aut provisus possessionem distulerit, provisio *illic* ad S. Sedem devolvitur; *hic* beneficium vacat eo ipso (28). Amplius; is cui beneficium sive a R. P. sive ab alio collatum est necesse habet renunciationem rite ac suo tempore publicare, alias beneficium eo ipso vacabit (29). Denique etsi omnia observata fuerint, si *renunciatio*, vel permutatio facta sit *ab infirmo*, et is intra viginti dies a præstito consensu de ipsa infirmitate decesserit, evanescit (30).

datur amplius pœnitentiæ locus (C. 12 *Eod.*): et ad beneficium dimissum, sine nova institutione, reverti non potest (Ex C. 45 *De appell.* Gonz. in C. 3, n. 9 *De Renunc.*). In his tantum renunciationibus, quæ fiunt in manu R. P., renunciatio non intelligitur quoad renuncians, vel ejus Procurator, novum (*formalem* vocant) consensum in Canc. Apost. juratum præstiterit (Cf. Rigant. In Reg. 45 § 1, 244). Dixi si valida fuit (Paris I, III, 95. Reiff. I, 9, 141), quia quod invalidum est nullum et infectum habetur.

25 Greg. XIII C. *Humano vix judicio* an. 1587. Reg. IX. Cancell. *Si non sit* etc., nam si facta fuerit *in Curia*, provisio ad ipsum R. P. spectat (Garz. V, I, 542 ex cit. Reg. IX).

26 S. Pius V, C. *Quanta* § 5. Ne per concursum quidem (S. C. C. prob. Greg. XIII. Ben. XIV *De Syn.* XIII, 24, 3).

27 Cit. C. *Quanta*. Ex Declar. ap. Greg. XIII. Garc. XI, III, 268. Verum recepta regula est, Pianam Constitutionem non pertinere ad ea beneficia, quorum collatio non ad Episcopum pertinet, sed ad alios, licet in manu Episcopi resignata (Ben. XIV *De Syn.* XIII, 24, 7).

28 Greg. XIII §§ 7, 8. Nisi forte intra id tempus possessionem capere nequiverit (Riganti *Ad Reg.* X, IX, 216, 263).

29 Cit. C. Greg. XIII, §§ 5, 7. Bened. XIV C. *Ecclesiastica ministeria.* RITE, idest in Ecclesia Cathedrali et beneficii, inter Missarum solemnia; et edictis præterea ad valvas earumdem Ecclesiarum propositis. SUO TEMPORE idest si renunciatio facta fuerit IN CURIA, intra *novem* menses si beneficium ultra montes extitit, *sex* sin citra, *tres* si facta fuerit EXTRA CURIAM; illic et istic a data concessionis gratiæ, hic a die provisionis numerandos (Cit. §§ 1, 7). Et hæc locum habent etiam in beneficiis litigiosis (Greg. XIII, ib. §§ 3, 4), et J. P. Laicorum (Pirhin. I, 9, 104. Paris. l. c. q. 3. Rigant. 176). Sed et is, cui exinde collatum fuerit, eadem publicatione sub eadem pœna tenetur (Greg. XIII l. c. Lotter. III, 21, 22. Garc. XI, III, 301. Rigant. n. 184). Quæstionis est, utrum etiam Parochiæ intra mensem conferri debeant? Negant Niccol. *De Conc.* etc. I, XI, 11. Barbo. I. E. U. III, 15, 13. Antonell. *De Jure Cleric.* I, 31, 28. Massobr. *Præx. hab. Conc.* Requis. VII, d. 1, n. 1, quia tam cita provisio confusionibus obnoxia foret: ratio brevis et urgens. Nihilominus Paris. XI, 5, 2, et Rigant. *Ad Reg.* XIX, 213, 214 contra putant, eo quod alias renunciationes, et novæ collationes Parochiarum, publicationi, quæ intra tres menses facienda est, eximerentur.

30 Reg. Canc. XIX. Dies autem computantur de momento ad momentum (Paris XII, 8, 10. Leur. III, 344. Rigant. hic n. 90). *A præstito* etc. Porro bis fit renunciatio; prima simpliciter; et hanc R. P. *signat* illis verbis *fiat ut petitur.* Tum interposito juramento *Omnia sine*

59. Et hæc quidem seu pura, seu impura sit renunciatio. Præterea impura, si fiat in favorem tertii, sine cujusquam injuria facienda est: ideo nec beneficium patronatum renunciari potest sine consensu Patroni (31), nec litigiosum sine adversarii consensu (32), nec perpetuo reservatum vel affectum sine beneplacito R. P. (33). Et nonnisi idoneis et dignis (34), immo dignioribus renunciari potest; et curata sub gravi, nisi Ecclesiæ detrimentum modicum sit (35). Sane impura renunciatio nititur conditione sub qua facta fuit (36); hæc autem, verius, non resolutiva, sed suspensiva est (37); proinde, quamdiu in pendenti est, renunciatio non intelligitur. Quamobrem resignatio in favorem alterius tunc valere incipit cum is renunciati beneficii possessionem adeptus fuerit. Et si conditio per leges impleri nequit, resignatio vitiatur (II. § 316); ideo facta in manu alterius, quam R. P., pro infecta erit: nec potest Episcopus resignationem acceptare, et conditionem rejicere (38).

60. Resignationi in favorem proxima est permutatio beneficiorum; immo, verius, est mutua, in favorem alterius, resignatio (39). Constat igitur renunciatione, et collatione; et utriusque jure consistit. Quamobrem ab his tantum fieri potest qui renunciare possunt: et his tantum, queis beneficia de jure conferri possunt, adeoque etiam consanguineis resignantium (40): et ex justa seu necessitatis seu utilitatis causa, saltem ipsorum permutantium, est facienda (41): et in manu Ordinarii (42), consentiente (si quis sit) patrono, vel Collatore (43). Demum, per-

fraude acta fuisse (V. Paris VIII, IX, 8); et ex hac dies 20 decurrere incipiunt (Riganti n. 37). Itaque resignante mortuo intra dies viginti in mense Ordinarii, collatio pertinet ad Ordinarium, (ex cit. Reg. 19); sive extra Curiam renunciatio facta fuerit, quod nemo dubitat; seu *in Curia* quod verius est (Rigant. n. 115-141).

31 V. Garc. XI, III, 16, 32.

32 Ex C. un. *De Alien.*

33 Innoc. IV C. *Bonus Pastor.* Leur. III, 295. Croix IV, 978.

34 Croix IV, 1009.

35 Lugo *De Just.* 35, 50. Croix IV, 586. S. Alph. IV, 99.

36 Ex Clem. un. *De Permut.* V. Paris. I, 3, 7. V. II § 317.

37 Paris n. 10. Schmalz. I, 9, 48. Rot. Rom. *Communis* DD. (Reiff. I, 9, 147).

38 Garc. XI, 3, 155. Rebuff. Prax. *De Resign.* Cond. n. 7. Suar. 35, 11 Less. II, 35, 86. Pal., Salmat. 19, 3, 57. Contra putant Covarr., Sot., Sanch. etc., quia conditio turpis pro non scripta est. Ita porro, sed in actibus ultimæ voluntatis tantum, non hic (Engel. I, IX, 9).

39 Ex Clem. un. *De rer. perm. Resignatio permutationis causa* (Clem. 1 *De Rer. perm.* Greg. XIII cit. Const.).

40 Riganti *Ad Reg.* IX § III, 37. Nec obstat Const. S. Pii V, quia, cum derogatoria sit juris communis, strictæ interpretationis est; nisi forte fraus intervenerit (Ben. XIV *De Syn.* XIII, 24, 8).

41 Ex C. 8 *De rer. permut.* Lambert. Reiff., Ferrar. V. *Resig.* n. 60. Nempe quo, melius Deo serviatur (Silv., Garc. XI, IV, 47).

42 C. un. *De Rer. permut.* in 6°. S. Pius V, C. *Quanta.* Riganti l. c. n. 35. Non item Vic. Capitularis; nisi forte beneficia permutanda ad collationem ipsius pertineant (V. Garz. XI, IV, 74).

43 Garc. 72. Reiff. I, IX, 61, 93, 101.

mutata beneficia, quia per resignationem, ex rigore juris, *vacant* (44), neutri sine nova collatione acquiruntur (45). Collatio vero *heic* Episcopo, ut in puris resignationibus (§ 58, 25), permissa est (46). At vero, quia unius beneficii resignatio alterius collationis conditione (quæ vi sua inest) innititur tota, permutatio, quoad eum qui resignavit, tunc demum rata constituitur, cum alterius beneficium, sibi collatum fuerit (47). Cum autem perfecta fuerit subest regulæ *de viginti* (48); proinde si mea resignatio vi huius regulæ intercidat, tua quoque evanescit (49). Et publicationi est obnoxia (§ 58, 29); atque ideo, hac a *neutro* permutantium facta, uterque beneficium amittit (50).

61. Supersunt beneficia quæ III. in pœnam vacant. De his viderint Canonistæ; nobis unum animadvertere satis est, neminem posse expoliari beneficio, nisi ob crimen expressum in jure (51), et servato ordine juris (52).

44 Ex C. 1 *De Rer. permut.* Garz. XI, III, 3.

45 Ex Clem. Un. *Eod. tit.* Garz. 85.

46 CC. 1, 5 *De rer. perm.* Clem. Un. *Eod. tit.* Adeoque nisi collatio ad alium pertineat, vel beneficium sit reservatum, excepta regula mensium. Porro hæc potestas Episcopis decreta, quia juri derogat, cessat, nisi *vera* beneficia Ecclesiastica permutentur ultro citroque (Barbo. *I. E. U.* III, 15, 198. Reiff. I, IX, 100).

47 Ex cit. Clement. Quamobrem, ex uno capite, si Cajus beneficium suum Horatio renunciaverit, qui mox, suo nondum renunciato, vita decessit, Cajo integrum est ad suum redire (C. 8 *De rer. perm.*); et verius propria auctoritate (Flamin. I, 14, 2. Schmalz. III, 19, 80. Less. II, 32, 135. S. Alph. III, 72). Ex altero vero si, beneficiis ultro citroque resignatis, post collationem factam Cajo, Horatius nondum sibi collato beneficio mortem obierit, non licet Cajo ad renunciatum beneficium reverti (Gonz. *Ad Reg.* IX, Canc. Gl. 15, § 2, n. 40). Quid si Cajus nondum beneficium suum resignaverat? Utique is retinet utrumque; suum quia nondum abdicatum, alterius quia rite collatum (Less. II, 34, 197. Azor. Rebuff., Garz. XI, IV, 10). Sed indubitanter, si quid opinor, cogi potest suum resignare, quasi altero ex causa dato, causa sequuta.

48 *Reg.* Canc. 19. V. § 58, 80.

49 V. Kohier ad cit. *Reg.* n. 24. Gonz. *Ad Reg.* VII, Gl. 14, n. 54. Leur. III, 336. Adeoque tuum ad te beneficium redit (Riganti ad cit. *Reg.* n. 77).

50 Riganti *Ad Reg.* XIX, 176. A permutatione differunt resignatio *reciproca*, et resignatio *triangularis*. Reciproca fit cum duo mutuo beneficio se abdicant, alter in favorem (v. c., fratris, nepotis) alterius. Triangularis cum ego beneficium tibi resigno, ut tu Cajo tuum, Cajus dein suum mihi renunciet (Reiff. I, IX, 123. Croi. IV, 1053). Illam coram Ordinario fieri non posse (n. 38), hanc fieri posse per duplicem permutationem (idest, si quod a te accepi beneficium, cum Cajo seorsim permutaverim) verius est (Reiff. n. 126. Schmalz. I, 9, 27.

51 Selva, Reiff. III, 5, 370. Croix IV, 940. Quæ autem sint crimina hujusmodi V. Leuren. III, 184, 233. Croix 936. Potiora hæc sunt; hæresis (C. 13 *De Heret.* in 6°); simonia, de qua serius; assassinium mandatum vel procuratum (C. 3 *De excess. Prælat.*); homicidium (§ 37, 6); concubinatus (Trid. XXV, R. 4); alienatio rerum immobilium, vel mobilium prætiosarum ipsius beneficii (Extr. *Ambitiosæ. De reb. Eccles. non alien.*).

52 V. Trident. XXI, R. 6. Nempe si de crimine agitur quod emendationem re-

CAPUT IV.

DE JURIBUS ET OBLIGATIONIBUS BENEFICIATI.

62. Omnia beneficiati jura et obligationes, non a die collati beneficii, sed, ex receptis moribus, a die (non hora) initæ possessionis initium capiunt (1). De juribus primo.

63. Collatione beneficii initur quoddam quasi spirituale matrimonium inter beneficiatum, et Ecclesiam in qua beneficium excitatum est (2): exinde beneficiatus incipit esse velut dominus Ecclesiæ quasi *sponsæ*, et bonorum beneficii quasi *dotis* (3). Ex primo sibi solum competit in ea Ecclesia quas velit, ceteris paribus, sacras functiones obire, exceptis parochialibus (4). Ex altero ei competunt omnes beneficii sui fructus: seu pendentes, cum incipit beneficiarius esse; seu percepti, cum desinit. Verum, non ceu fructuario (quæ olim communior sententia fuit), sed utrinque pro rata, quasi marito (5). Hos autem fructus beneficiatus suos facit (6), idest dominium eorum nanciscitur (7); verum his tantum uti potest, qui ad victum sunt necessarii (II. § 371, 50): quod varie æstimari debet pro personis, tempore, locis (8), nec non ad hospitalitatem exercendam et moderata atque honesta convivia, xenia, munuscula etc. (9). Quod superest, erogare

cipit, monitione præmissa (Ex Trident. XXI, R. 6), primum pœnis canonicis, tum privatione tertiæ partis, dein omnium fructuum (non distributionum quotidianarum) ipsius beneficii in eum animadvertendum est; ac demum, si non resipuerit, ei beneficium est adimendum (Trid. XXI, R. 1; XXIV, 12). At in eos quibus cura animarum credita est severius agitur. Etenim licet Episcopo, etiam tamquam delegato Sedis Apost., improbis Vicarium ad tempus deputare; immo et imperitis coadjutorem adjungere (Cit. C. 6), vel (ex causa necessaria), ad aliam Parochiam transferre (C. 5 *De rer. permut.* S. C. C. 27 Jan.; 18 Decem. 1857, Acta XI, 159); puta si in sua Parochia scandalum præbet, vel eum mala plebs odit (Paris. *De Resign.* Reiff. III, 19, 39. V. Ben. XIV, C. *Apostolici Ministerii*).

1 C. 4, 21, q. 2. V. S. Alph. III, 664. Adeoque huc non pertinent Coadjutores cum futura successione (V. Laym. V, 18).

2 Ex C. 3 *De Jurep.* Reiff. III, V, 9; ibiq. Fagnan. Itaque per beneficium Clericus constituitur minister specialis illius Ecclesiæ, in qua beneficium est fundatum (Espen. Tit. IV, Cap. 6, 15).

3 V. Covarruv. *Variar. Resol.* I, XV, 12.

4 Cf. S. R. C. Urbis et Orbis. 10 Decem. 1703, confirm. a Ssmo. 12 Jan. 1704. Merito igitur dixit Espen. Tit. 21, Cap. 1, n. 4. *Collatione beneficiorum Clericos functionibus Ecclesiasticis applicari.* Et re quidem vera quid aliud sunt beneficia ecclesiastica nisi ecclesiastica ministeria?

5 S. C. C. 23 Dec. 1873, 28 Jan. 1882. Acta VIII, 201, XIV, 566. Et congruit Extr. *Suscepti regiminis. Ne Sede Vac.* Annus autem iniri solet a Kal. Juliis; verum, ubi id receptum non est, melius a Kal. Januar. initur: et NN. LL. congruit.

6 Trid. XXIII, R. 1; XXIV, R. 12.

7 Clem. *un. De Cler. non resid.* Julius III, C. *Sicut nobis.* Laym. Cap. III, 3.

8 V. Salm. 28, 671.

9 D. Thom. Quodl. 6, Art. 23. Lugo *De Just.* IV, 66, 72.

debet in pauperes, vel in pias causas (10). Pauperum autem numero et ipsum contineri, et suos, si vere pauperes sint, immo præ ceteris, nemo dubitat. Quamobrem ei fas est, nisi ex suo vectigali habeat, atque ideo quasi pauperi, ex superfluis æs alienum dimittere (11), egentes sorores, aut neptes dotare, nepotes instituere; scilicet pro eorum conditione (12): in summa, sic licet eis dare, ut non egeant, non ut ditescant (13). Hæc jura, venio ad obligationes.

64. Omnes beneficiati tenentur quotidie recitare horas canonicas, nempe per se (14). Qui non recitat peccat graviter (15): et post sex menses, a die initæ possessionis, fructus deinceps non facit suos (16). Ideo debet eos restituere. Sed non omnes: nempe, deductis primum expensis vectigalibus et oneribus realibus, ejus quod superest pars ceteris officiis quæ beneficio cohærent, pars horis canonicis tribuenda est (17): quota *his*, utrum dimidia, uti rigidiores; an quinta, uti benigniores, non convenit: ideo melius est id inter hæc relinquere arbitrio boni viri, qui rem varie ex officiis metiri debebit (18).

65. *Hæc* restitutio, non ex justitia debetur, quippe a Conc. Lateranensi fuit introducta (19), sed est quasi pœna conventionalis (20). Et qua est *pœna*, sine culpa, eaque gravi, non intelligitur: itaque si hæc aderit restitutio debebitur pro rata omissionis officii, adeoque

10 Trid. XXV, Ref. 1. Et est grave (D. Tho. 2, 2, 185, 7).

11 Ex C. 2, *De Arbitr.* C. 2, *De Fidejuss.* Lugo *De Just.* IV, 67.

12 Ex C. 1 *De Cohabitat.* Cleric., Reiff. III, 25, 70. Fagn., in C. *Si quis.*, n. 19, *De Pecul. Cler.*, Lugo n. 68.

13 Trid. XV, Ref. 2, Ben. XIV, *De Syn.* VII, 2.

14 Alex. VII, 21.

15 V. Salm. XVI, 2, 26. Nec excusantur (si in sacris non sint constituti), quod ipsis propositum sit non percipere fructus beneficii (Lugo, *Resp. Mor.* V, VI, 2. Viva in Alex. VII, 21, § ult.); quia, non propter privatorum commoda, sed ad divinum cultum beneficia sunt instituta (Trid. XXI, Ref. 6).

16 Conc. Later. sub Leone X. Sess. IX, § *Statuimus.* S. Pius V. C. *Ex proximo.* Dixi *deinceps*, nam antea eos non amittunt (S. Alph. III, 666. V. Prol. § 304).

17 S. Alph. III, 673.

18 Laym. III, 3. Sane pars quæ horis Canonicis fuerit adscripta restituenda est pro rata *temporis* et *officii*: proinde qui uno die integrum officium omisit, solidum ejus diei amittit; qui *Matutinum* et *Laudes*, semissem; qui alias horas, pro unaquaque sextantem (Conc. Later. et S. Pius V, ll. cc.): quamvis per unum dumtaxat vel alterum diem illas omiserit (Suar., Vasq., Salm. 17, 2, 56). Quid igitur si beneficio nullum, præter horas Canonicas, onus cohæret? Utrum restituere *omnes* debeat, quia onus deferendi habitum, et cœlibatus, compensantur cum privilegiis Clericalibus, ceu putant Viva et Bonacina; an tertiam partem tantum, uti Henriq. et Sanch.? S. Alph. VI, 673 v. *Quid*, primum rectum, alterum ex Lessio II, 34, 177 laxum putat. At si hoc laxum, illud rigidum est; saltem hac ætate, quo privilegia clericalia vix non exsulant.

19 Conc. Lateran. Sess. IX, § *Statuimus.* V. S. Alph. IV, 663.

20 Viva, Alex. VII, 20, § 5. S. Alph. III, 665. Suar. Cap. 50, 16.

licet modicas plurium horarum per diem partes omiseris, quæ in materiam gravem coalescunt (21): si deerit, cessat, quamvis non modica pars fructuum illis respondeat (22). Qua est pœna *conventionalis*, tenet ante omnem sententiam judicis (23): nec datur hodie supplere quod pridie omiseris, quippe officium onus diei est (24). Facienda autem est restitutio pauperibus, vel in pias causas (25). Ceterum pauperum appellatione ipse quoque beneficiarius continetur; dummodo vere egeat, nec officium in fraudem omiserit (26): et in *causas pias* erogare intelligitur etiam quidquid impenditur prædiis beneficii reparandis, vel augendis (27).

66. Ex diverso, quia contrariorum eadem est ratio, non tenentur horas Canonicas recitare 1° qui fructus beneficii percipere prohibetur ob litem sibi motam, nisi certa spes sit se litem victurum (28); nec 2° is qui eos percipit quidem, sed jure metuit ne causa cadat (29). 3° is cui injuste adimuntur (30); ac demum 4° is cujus beneficii reditus adeo tenues sunt, ut ne ad tertiam quidem patrimonii partem (juxta cujusque Diœcesis taxam) pertingant, detractis oneribus (31); nisi forte plura hujusmodi beneficia possideat, et omnium reditus simul sumpti hanc partem excedant (32).

21 S. Alph. III, 668. Alii negant (Salm. 17, 2, 56): et non est improbabile, saltem extrinsece.

22 V. Bonac. *De Hor. Can.* To. 1, Disp. 1, Q. 5, P. 2, n. 12. Ut puta si modicam singulis diebus horæ partem omittat. V. Prol. § 293, 23.

23 Alex. VII, 20. S. Alph. III, 665.

24 S. Alph. III, 667.

25 S. Pius V, cit. Const. *Ex proximo.*

26 Suar. Cap. 30, 18: *In fraudem:* idest ut fructus sibi, quasi pauperi, adscriberet.

27 S. Alph. III, 672. Utputa si ædes melius reposuerit, si ex agro olivetum, aut vineam fecerit. Quæsitum est, an possit compensare restitutionem hujusmodi cum piis operibus (nempe quæ mercedem recipiunt) quæ aliis prosint. Et cum his, quæ antea fecit quam officium omitteret, omnino non potest (Ex Alex. VII, 33); cum his quæ posthac facturus erit potest, dummodo certo prodesse aliis possint seu vivis, seu mortuis; immo et cum his quæ fecit, quum officium omittebat, si tunc de restitutione non cogitavit (Croix IV, 1215. Prol. 166, 9).

28 Salm. 16, 2, 38, ibiq., Suar. Laym. S. Alph. III, 664.

29 Salm. XVI, II, 37, 38.

30 Sanch. Lib. II. *Cons.* Cap. 2, d. 47. Ut puta si juste quidem suspenso absolutio differatur injuste (Salm. 16, 2, 40).

31 Ex C. 19. *De Præb. in* 6° Sot. X, V, 5. Less. II, 34, 169. S. Alph. III, 674. Nisi forte inopia unius anni cum alterius anni copia compensetur (Croix IV, 1193). Et nisi ipsi imputandum sit, quod tam exiguos fructus percipiat; ut ecce si diminuti sint culpa sua (V. Croix 1195), si eos reliquerit resignanti, aut pensionario (S. Alph. l. c.); aut, verius, fabricæ Ecclesiæ, vel aliis præbendatis (Salm. 16, 2, 42). *Detractis oneribus;* ut ecce missarum stipendiis (Less. n. 172, Salm. n. 47). Nec tenetur officium recitare diebus festis, secus ac Lessius et Pelizarius, pene singulariter, putant.

32 Salm. 16, 2, 46.

67. Deinde quibus obligationibus fructuarius, seu potius maritus, iisdem et beneficiarius est obnoxius. Ideo non potest bona sive immobilia sive mobilia, ut ecce sacras suppellectiles suæ Ecclesiæ, alienare, pignori dare (33), servitutibus obnoxias facere; prædiorum formam mutare, nec in melius (34), nisi multum et evidens. Contra debet uti rebus sui beneficii more boni patrisfamiliæ (35), et quasi suis (36); verum ad eum usum, ad quem destinatæ sunt (37). Demum eas sarctas tectas servare debet, et jura beneficii tueri (38). Et si hujus rei causa opus sit expensis non modicis, siquidem superfluos reditus habet hos impendere debet (39), sin minus Ordinarii arbitrium erit quid faciendum sit: et si Ordinarius adiri nequit et periculum sit in mora, nihilominus id facere debet, quod bonus paterfamilias in suis rebus faceret; et quidquid impenderit repetet (40). At si impensas utiles fecit, ut puta si quid plantavit, inædificavit, etc., repetitio cessat (41); maxime quia vel ex superfluis reditibus beneficii eas fecisse, vel donasse præsumitur (42). Et ita utimur.

68. Et hæc sunt communia omnibus beneficiatis: nunc de iis qui residentiale beneficium habent. Residentia est: In loco *beneficii, officia ei adnexa personaliter obeundi causa, perpetua commoratio* (43). Duo igitur exigit: 1° ut beneficiatus per se impleat onera beneficio adnexa, et ideo 2°, ut in loco beneficii commoretur. Inde in *formalem* et *materialem* diducitur. Quisquis igitur residentiale beneficium habet

33 Ex C. 1, *De Pignor.* Ben. XIV. Not. 69, 5. Adeoque nec pignori (V. II, § 192) dare (Cit. C. 1).

34 L. 16, § *Sed si ædium. De Usuf.* V. c. dividere domum; dietas transformare, vel conjungere, aut separare; aditus, posticasque vertere etc. (Cit. L. 16, § 7. *Sed neque*). Quamquam heic plus beneficiario liceat, quam usufructuario, quia nullus forte invitus dominus est.

35 Ex L. 28, § 3 *Locat.*

36 L. 18 *De Jure Dot.*

37 Ex L. 18 *De Usufr.*

38 Ex L. 50 *Eod.* Itaque ipsi æstimabitur, v. c., si debitorem beneficii suo tempore non convenerit, isque solvendo esse desierit (L. 34 *Eod.*); si non utendo amiserit servitutes prædio beneficiario debitas: vel si usucapiones, præscriptiones sub *antecessore* suo cœptas adversus beneficium mature non interruperit (L. 16 *De fund. Dot.*).

39 CC. 1, 4. *De Eccles. Ædific.* Pekius *De Reparat. Eccles.* Cap. 14. Gagliar. *h. t.* n. 12.

40 Ex LL. 1, 4. *De Impens. in rem dot. factis.*

41 L. 8 *Eod.* V, II, § 168, 39. Contra L. Un. § *Taceat* 5. C. *De Rei uxor. act.* Sane si id locum habet in his quibus omnes fructus pleno jure pertinent, eo magis in beneficiatis locum habere debet.

42 Ex § 30 *De Rer. divis.* Sed si nulli superflui reditus fuerint, æquitatis ratio (cum in jure canonico nihil de hac re cautum sit) habenda est: quid enim si is adhuc adolescens hæc fecerit quasi fruiturus diu?

43 Schmalz. III, 4, 1.

residentiæ quoque lege tenetur; tenetur nempe in loco beneficii moram trahere, et officia beneficio cohærentia per se, non per alium, obire (44). Ad hæc provisi de beneficiis curam animarum habentibus, vel Dignitatibus, aut Canonicatibus in Cathedralibus, necesse habent facere fidei professionem intra duos menses a die adeptæ possessionis: alias *fructus non faciunt suos* (45); nempe posthac, et quoad professionem emiserint (46). Denique, si beneficio est adnexus ordo aliquis sacer, hunc suscipere oportet anno proximo (47) ab inita possessione (48). Sed licet Episcopo hoc tempus prorogare, si ordo requiritur ex Statutis Ecclesiæ, de consensu Capituli (49): et probabiliter etiam cum promoto ad Parochiam, ut studiis vacet (50).

69. Obligationes prætereo quæ oriuntur ex fundationum tabulis, quia magis in facto quam in jure consistunt. Ut generaliter dixerim, I. omnia onera imposita beneficio possunt per alium impleri; nisi fundator aliud caverit nominatim (51). II. Si is missas *celebrari* jusserit, applicari debent (52); nisi manifestum sit, eum solam præsentiam desiderare; sed per alium applicari possunt, nisi aliud palam expresserit (53). Ab his *vacat* qui adversa valetudine impeditur eas celebrare (54); dum ne fundator aliud voluerit; sed non ultra unum mensem, vel alterum (55): nisi forte et sit pauper, et eo beneficio promotus fuerit ad ordines, is enim vacare poterit quamdiu laborat (56). III. Missæ cele-

44 Trident. XXIV, R. 12. Laym. VI, 2.

45 Trid. XXIV, R. 12. S. Pius V, C. *Injunctum onus*. Nempe in manu Ordinarii: et Canonici præterea in Capitulo quisque suo (Trid. l. c.). Et *per se*, non per Procuratorem (S. C. C. ap. Ben. XIV. *Not.* 60, 13), eam facere debent.

46 Barb. in cit. C. 12. Trid. n. 32. Nec *ulla* judicis sententia opus est. (S. C. C., ap. Bened. XIV, n. 15). Nihilominus Canonici lucrantur distributiones (quia non sunt fructus) pro horis quibus intersunt (S. C. C. 6 Febr. 1726. Ben. XIV, n. 11).

47 Ex C. 5 *De Ætat. et qual. Ord.* ibiq. Glos., et Trid. XXII, Ref. 4, XXIV, R. 12. Nec cogitur antea suscipere, ne Parochus quidem (Ex C. 17, *De R. J. in* 6°. Rebuff. *De non prom.* n. 19).

48 Schmalz. 1, 14, 20.

49 Ex C. 34. *De election. in* 6°.

50 Selva P. IV, q. 6, Wienst. III, 4, 33. Schmalz. III, 4, 62. Ex Trid. V, R. 1; VI, R. 2. Et supponunt generaliter Salm. 28, 149, ibiq. Sanchez et Barbosa.

51 Rot. Rom. 4 Aprilis 1729. Rigan. *In Reg.* 1, VIII, 20.

52 S. C. C. 21 Mart. 1868. Acta III, 525. Et si fundator *solemnes* celebrari jusserit, cum Diacono et Subdiacono sunt celebrandæ; non item si dixerit Missas *cum cantu* (S. C. C. 29 Jan. 1684. Ben. XIV, Not. 105, 119).

53 S. C. C. 17 Sept. 1783. S. Alph. VI, 330. Scilicet, hodie non amplius ex C. 11 *De Præb.*, sed ex voluntate fundatoris hæc æstimantur (V. Acta VII. 181, 182). Itaque si is jusserit, ut Capellanus per se, et nisi per se possit, per alium celebret, onus celebrandi personale non intelligitur. (Ex S. C. C. 24 Febr. 1872).

54 *Significatum* 11 *De Præbend.*

55 Lugo *De Euch.* 21, 49. Salm, V, 5, 35. Et probabile putat S. Alph. VI, 333.

56 S. C. C. 5 Feb. 1650. Decr. Lib. 19,

brandæ sunt tempore, ac loco in tabulis definitis; et regulariter est grave (57). *Tempore;* nihilominus antea celebrare, omni (58); postea infra modicum tempus (59) idest infra mensem (60), gravi culpa vacat; nisi aut alia mens fundatoris esse videatur (61), aut damnum alterius injustum id vetet (62). *Loco;* et hoc expeditum est: et si celebrari debeant in altari privilegiato, non satisfacit qui alibi eas celebrat (63); nisi aut postea lucretur indulgentias in alio altari privilegiato, aut ipse altaris personalis indulto (§ 4) gaudeat (64). Ceterum si quis locum mutet semel aut bis in mense, vel pluries ex justa causa, aut omni, aut certe gravi culpa vacat (65). Ad hæc fas est Ordinario mutare tempus et locum si justa adsit causa seu publica seu privata, fundatoris voluntatem interpretando (66).

APPENDIX.

I. De Beneficiis, uti ajunt, impropriis, seu De Legatis Piis, Capellaniis, Vicariis, et Pensionibus ecclesiasticis.

70. Hucusque de beneficiis: ab his toto cœlo distant Legata Pia, etsi perpetua (1). Hæc sunt vel personalia vel realia: personalia cum onus personis imponitur, realia cum imponitur prædio. Personalia tenent heredes pro portionibus hereditariis; ideo aliquibus eorum ex-

pag. 24, 24 April. 1655, ib., pag. 45. Girald. Ex J. P. To. 1, P. 1, Sect. 336. Et qui debet celebrare quotidie et per seipsum, vacare poterit semel in hebdomada; nempe reverentiæ, vel majoris devotionis causa (Ex C. 11, *De Præb.* S. C. C. 18 Apr. 1683. Ben. XIV. *Not.* 56, 6). Aut quinquies, vel sexies per annum pro se vel aliis gratis celebrare, nisi mens testatoris refragetur. (Suar., Barbo., Navarr., S. Alph. VI, 332).

57 S. Alph. VI, 329.

58 Lugo *De Euch.* 21, 44. Salm. V, 5, 27.

59 Ex Innoc. XI, Decr. *Nuper* §§ 19, 22, ad 11.

60 S. C. C. 17 Jul. 1655, S. Alph. V, 317.

61 Lugo n. 43, Salm. V, 5, 28. Ut puta si statutis diebus, v. c., fer. IV, aut VI, celebrari jusserit; nisi palam appareat, se nulla speciali causa motum eos dies statuisse; aut causa qua motus fuit omnino cessaverit (V. S. Alph. VI, 329).

62 Salm. V, 5, 29. Ut ecce, si debeas celebrare *pro omnibus* Defunctis, non licet antea celebrare ne careant suffragiis qui postea decedunt. Lugo (*De Euch.* 21, 44).

63 V. Salm. V, 5, 22.

64 V. S. Alph. VI, 329. Not. II.

65 Salm. V, 5, 20. Ut ecce si Sacerdos, egressus sacristia, videat altare ab alio Celebrante occupatum. S. Alph. l. c.

66 S. Alph. VI, 329. Veluti si testator tempus, aut locum determinaverit ob commoditatem familiæ, quæ postea extincta est, vel alio migravit.

1 V. C. 11, *De Celebr. miss.* C. *Un. De Cler. non resid.* in 6°. Garz. III, 102. Berardi *Comm. in E. I. U.* To. 2, in fine. *Append. De Benef., impropr.* Perpetuum intelligitur quod relictum est in annos singulos (LL. 1, 20. *De ann. legat.*). Quod hodie nec his quibus relictum est acceptare licet injussu Ordinarii (Innoc. XII, C. *Nuper*, 23 Dec. 1697); nec Ordinariis,

tinctis, onus ipso jure minuitur; extinctis omnibus, evanescit. Realia hærent prædio: hoc autem a patrimonio legantis non abscedit (nisi relictum fuerit Ecclesiæ vel personæ morali); ideo eo mortuo, transit ad hæredes, et dividi inter ipsos, et alienari potest (2). Onus autem legati eos sequitur penes quos prædium est, pro rata prædii: nempe hæredes semper; extraneos si vel prædium hypotecæ suppositum sit et hypoteca fuerit inscripta, vel prædium titulo lucrativo ad eos devenerit, vel ipsi impositum onus prædio non ignoraverint. Quod si non satis appareat utrum reale sit legatum, an personale (ut ecce cum legatur genus, aut quantitas v. c. decem olei cadi, adjecta mentione prædii ex quo præstari debent), si prædium *taxative* fuerit relictum, legatum reale; sin *demonstrative*, personale intelligitur (3).

71. Capellania definiri potest: *Jus temporaneum percipiendi reditus ex bonis ad perpetuam missarum celebrationem in certo quodam altari, vel oratorio* (4). Capellaniæ propriam naturam non habent, sed eam capiunt ex voluntate constituentium (5). Nihilominus sine dote a Capellano possidenda, et aliquo pio munere ab eo per se vel per alium exercendo (6), ne intelligi quidem possunt. Itaque si fundata fuerit interventu et auctoritate Ordinarii, ecclesiasticum (7): secus laicum aliquid sunt (8). Inde sunt vel Ecclesiasticæ, vel Laicales. Ecclesiasticæ, si a fundatore ea lex eis dicta sit, ut Clericis

nisi unicuique missæ celebrandæ libellæ 17, hodie saltem 30 (V. II, § 113, 29), supersint (Innoc. XII, ap. Bened. XIV, Not. 56, 20. *De Syn.* XIII, 25, 34).

2 Berar. loc. cit. v. *Deinde* in fi.

3 V. Ben. XIV. *De Syn.* XIII, 25, 32. Porro si testator initium fecerit a mentione prædii, hoc taxative; sin a legatis, demonstrative relictum habetur (Ben. XIV, l. c. ex L. 12 *De Aliment. Legat.*) In dubio utrum mentio prædii taxative, an demonstrative fuerit adjecta, favore tum ultimarum voluntatum, tum causæ piæ, demonstrative adjectam fuisse tenendum est (Ben. XIV, n. 33, ex S. C. C. 1 Decem. 1685). Et hoc quoque juri congruit (L. 99 *De Legat.* 1).

4 Ex Lati *h. t.* XVI, § 1. Communiter definitur: *Onus perpetuum missas celebrandi in Ecclesia vel altari* (V. Vasq. in 3 P. D. 234, n. 25. Schmalz. III, 5, 8).

5 Berard. l. c. V. *Capellæ*. Quam alterare, ne patronis quidem consentientibus, omnino non licet (Garz. I, II, 105).

6 Berar. l. c. v. *Itaque*. Et ex hoc distat a *legatis*. V. Fagn. in C. *Ut Abbates*, n. 77 *De Ætat. et qualit. Ordin.*

7 V. Ferrar. V. *Capellania*.

8 Reiff. III, V, 72. Tametsi Clericis conferri debeant (Garz. III, II, 107) et inamovibiles sint (Barbo. J. E. U. III, V, 3). Quamobrem Episcopus in eis conferendis se immiscere non potest, sed sub fundatoris, heredumve dispositione continentur (Garz. 102, 105): et si perpetuæ fuerint conferri possunt ordinandis, non in *Titulum*, sed in patrimonium (*Ib.* 112): et controversiæ quæ super eis oriuntur ad magistratum civilem pertinent (Berar. l. c. v. *Laicæ*. Barbo. n. 6). Verum ut *collativæ* dici possint necesse est ut auctoritate Episcopi erectæ et in titulos creatæ fuerint (Barbo. l. c. n. 2).

in perpetuum conferantur, vere *officia* seu ministeria ; sin ut ad nutum, vel arbitrio, v. c., Episcopi, auferri possint, magis *servitia* ecclesiastica sunt : ideo illa vera beneficia sunt, et *collativæ* (9) ; hæ beneficiis accedunt, et *beneficia manualia* dici solent (10). *Laicales*, si fundator eas Clericis dari jussit, laicales simpliciter ; sin et Laicis dari permisit, mere laicales nuncupantur (11). Itaque Capellaniæ *collativæ* in omnibus, et per omnia beneficiorum jure æstimantur ; quia nomina res non mutant (12). *Manuales* non item : ideo 1° neque reservationibus, neque devolutionibus sunt obnoxiæ (13) ; et si juris patronatus sint, quandocumque ad eas præsentari potest (14) : 2° conferri possunt, regulariter, vix infante majori (15) ; et hi quibus conferuntur non indigent *institutione ;* et, verius, ad horas canonicas non obligantur (16) : demum 3° singulares non sunt, licet sint uniformes sub eodem tecto (17). Nihilominus vacant desertione status clericalis ; ut ecce, si capellanus matrimonium contraxerit (18). Denique *mere laicales* ab uxoratis quoque, immo et ab infantibus, et a fœminis retineri possunt (19).

9 Garz. III, II, 95 *Communissima.*

10 Gonzal. *ad Reg. Canc.* 8. Reiff. 43. *Dici ;* non enim *sunt.* Nec est audiendus. Garzias (V. § 20, 6) qui contra communem omnium sentent. vera beneficia esse putat (Barbo. I. E. U. III, V, 15).

11 Vasq. et Schmalz. ll. cc. Cf. Reiff. III, V, 16, 44. Et erectio in titulum, si ab Ordinario postea sit facta, nihil mutat (Corrad. II, 16, 145. Piton. *De Contr. Patr.* 33, 87 ; V, II, 379) ; et solum *pro acceptatione* habetur (S. C. C. 7 Jul. 1860. Acta II, 327). Et, ex diverso, si manifeste appareat ipsum Capellaniam laicalem fundare voluisse, hæc laicalis erit, et si verbis *erigendi, præsentandi,* usus sit (S. C. C. 3 Febr. 1753 ; 23 Nov. 1765. Acta ib. 326).

12 Reiff. III, V, 18, 71.

13 Gonz. l. c. Garc. V, I, 510. Reiff. III, 394. Berar. loc. cit. v. *Singularia.*

14 Berar. l. c. Acta I, 634. Nihilominus si patronus differat Capellanum nominare, fas erit Episcopo (V. II § 382) administratorem interim deputare (S. C. Epp. 10 Apr. 1854. Lucid. II, p. 402, n. 45).

15 Ex C. 9, ibiq. Gl. v. *Ætatem De Rescr.* in 6°. *Regulariter,* idest nisi ordinem utcunque (§ 37, 9) adnexum habeant.

16 V. Croix IV, 236. Scilicet, hæ beneficis dumtaxat adnexæ sunt, *beneficia* vero stricta et propria significatione in odiosis accipere debemus.

17 S. C. C. 19 Maji 1708, 6 Dec. 1721. Garc. XI, 5, 208. Pax Jord. X, 28, 75. Rigant. *Ad Reg.* I, § VIII, 81.

18 Ex S. C. C. 24 Aug. 1867. Acta III, 370. Porro, etsi manuales Capellaniæ sint, Capellanus sine ulla prorsus causa removeri non potest, nisi forte sint *ad nutum amovibiles* (Reiff. III, V, 45), aut laicales (De Luca *De Benef.* Disc. 80, 17. Leon. *De Offi. Capellan.* Quæ. V, Sect. XVI, 251) : hæ ad beneplacitum revocari possunt, modo Collator, Patronus non promiserit haud revocaturum, (Berar. v. *Perraro*).

19 S. C. C. 12 Jun. 1712 ; 1 Mart. 1776 ; 13 Decem. 1787 (Acta I, 637, 638).

Quid si non satis appareat, utrum quis ecclesiasticam, an laicalem ; laicalem simpliciter, an mere laicalem capellaniam instituerit ? In priori casu, si tabulæ fundationis exciderint, ex præcedenti (et non tantum ex ultimo) statu æstimabitur

72. Quoties cura animarum est penes unum (seu Collegium, seu individuum, utputa Capitulum, Dignitatem) habitualiter tantum, actualiter vero penes alium, hujus ministerium *Vicaria* proprio nomine dici solet (20). Quæ definiri potest, *Officium gerendi curam animarum, quæ penes alium habitualiter est* (21). Qui Vicariam habet, dicitur *Vicarius in divinis* (22). In Vicaria tria dispicere oportet, officium, bona, jus (23). *Officium* est cura animarum, quod ab Episcopo erectione in titulum oportet constitui (24). *Bona* sunt ea pars fructum, quæ in eo officio constituendo separantur ab Ecclesia, arbitrio Episcopi, et Vicariæ dotem constituunt (25). *Jus* est quod Vicario competit exercendi curam animarum. Officium, et bona seu dos, ex seipsis perpetua sunt, jus vel perpetuum, vel revocabile: inde vicariæ vel *perpetuæ*, vel *amovibiles*. Illæ sunt vera beneficia parochialia (26): hæ secus (27).

(S. C. Epp. 19 Jan. 1866. Acta I, 618. Berar. l. c. v. *Laicæ*, circa med.): si extant, sed mens fundatoris in ambiguo sit, tenendum est ecclesiasticam excitare voluisse, quippe id per se ipsum capellaniæ vocabulum satis demonstrat (Ex L. 67 *De Legat.* l. Berar. l. c. *Communis*). In posteriori, si appareat fundatorem magis Ecclesiæ consulere voluisse, laicalis simpliciter; sin magis hæredibus, vel patronis, mere laicalis habebitur (In S. C. C. 15 Dec. 1787. V. Acta I, 637, v. *In Auximana*): et si neutrum appareat, id accipiendum erit, quod a proprietate verborum, quibus usus est, minus recedit (Ex cit. L. 67. V. Amost. *De Caus. Piis* III, 13, 4. Piton. *De Contr. Patron.* Alleg. 34, 20; 87, 3. Acta I, App. XXIII, p. 734). Ad ultimum si capellania (vel quid aliud) fundata fuerit sub conditione resolutiva, puta ut, si lege aliqua suppressa fuerit, bona ad heredes abeant, ea existente, nedum cappellania etc., sed et pia onera ei adnexa, quippe in substitutione non repetita, evanescunt (Ex L. 99 *De V. O.* S. C. 27 Jan. 1877; Acta X, 89).

20 Cf. Berar. To. II, Cap. III, Diss. III, V. *Unio*.

21 Ex C. C. 2, 3, 6. *De O. V.* Trid. VII, R. 7, XXV, 16.

22 Ex C. 6 *De Cler. non resid.* V. Ferr. *Pensio*, n. 3.

23 Cf. Christ. Lup., *Schol. in Conc.* V. *Greg.* VII, Can. 9.

24 S. C. C. ap. Fagn. in C. *Ad Audentiam.* n. 2. *De Rescr.* Barb. in Trid. VII. R. 7, n. 7. Berar. l. c.

25 Trid. ll. cc. Arbitrium hujusmodi temperavit S. Pius V, C. *Ad exequendum*, restituit Ben. XIV, C. *Cum semper*. Et si fructus postea decreverint, supplendi erunt ab *Ecclesia*: at non contra (Berar. l. c. v. *In conspectu*).

26 Ex C. 27 *De Rescr.* Clem. un. *De O. V.* Et horum jure per omnia censentur (Ferrar. V. *Vicarius Parochialis* a n. 21). Ideo *his*, et in primis quoad institutionem ac remotionem, aptanda sunt quæ de beneficiis curatis in jure canonico cauta sunt (Ex cit. Clem.) Ceterum erectæ post Conc. Trident. non subeunt reservationi ex reg. mensium (Ex *Const.* 46. S. Pii V. Garz. IX, II, a n. 304).

27 De Luca *De Benef.* Disc. 80, 16. Ideo *singulares* non sunt: et aliquis potest esse in una Ecclesia Vicarius, in alia Canonicus (S. C. C. 24 Sept. 1864. Acta IV, 420). Porro Vicarios amovibiles potest Ordinarius, si id expedierit, perpetuos facere (Trid. VII, R. 7). Nisi forte cura animarum competat Capitulo ex primæva institutione (Ex Trid. XXV, 16. S. C. C. 12, 26 Jan. 1726; Et 5 Aug. 1876; Acta IX, 609, 613), vel ex privi-

Utrorumque nominatio illorum est *in quorum Ecclesiis ponuntur* (28). Instituti, sive *illi*, sive *hi*, exercent curam animarum quasi suam; atque ideo privative quoad eum, penes quem est cura habitualis (29); nisi *huic* aliquod ab initio aut jus reservatum fuerit, aut onus relictum (30). Vicarii perpetui removeri non possunt, nisi aliquid admiserint depositione dignum (31); amovibiles possunt, ex justa causa (32): et hodie nedum ab eo qui illos nominavit, sed et ab Episcopo qui eos instituit: et si in Ecclesiis Regularium existunt, removeri possunt *tam ab Episcopo, quam a Superiore Regulari æquo jure, nec requisito alterius consensu, quin alter de hac re alteri rationem reddere debeat* (33).

73. Pensio est. *Jus alicui constitutum percipiendi certam partem redituum ex beneficio alieno* (34). Et in laicalem et clericalem diducitur. Est *laicalis* quæ datur seu laico seu clerico ob ministerium aliquod temporale, vel ob temporalem aliquam causam (35): hæc est aliquid prorsus temporale (36), ideo eam prætereo. *Clericalis* quæ conceditur clerico *uti clerico;* v. c. pauperi, ut alatur; vel parocho seni et effœto. Hæ quoque sunt aliquid temporale natura sua, quippe omni ecclesiastico ministerio vacant (37): nihilominus in favorabilibus

legio, vel ex pacto et concordia a S. S. approbato (Reiff. I, 28, 28. V. Ferrar. V. *Vic. Parochi* a n. 8): Ubi autem cura animarum exercetur a canonicis *per turnum*, Ordinarii a S. C. C. hortari solent, ut ex eis, vel extra (ut expedit magis), Vicarios constituant (De Luca *Ad Trid.* Disc. 9, n. 3).

28 S. Pius V, C. *Ad exequendum.* 1 Nov. 1566. Quamvis autem hoc jus *nominandi* aliud sit a jure patronatus (Rigant. ad Reg. IX, § III, 359. Berar. v. *Ad præcavendas)*, nihilominus iis quibus competit dantur sex menses ad nominandum, sive perpetuus sit Vicarius, sive amovibilis (S. C. C. 24 Sept. 1864. Acta IV, 421), Œconomo interim ab *Episcopo* constituto (Trid. XXIV, Ref. 18. S. C. C. 24 Feb. 1868. Acta ib. 428). At institutio authorizabilis (§ 42, 18) ad solum Episcopum spectat (Ex Trid. XXV De Reg. 11 C. 12 *De Præb.* C. 1 *De Capell. Monach.*) *prævio examine* (S. Pius V. l. c. § 3. Sed V. Garz. IX, II, 298).

29 Barb. *I. E. U.* III, 6, 21. Reiff. I, 28, 42. Ferr. n. 30. Secus ac Vicarius Parochi (v. c., ægroti, vel absentis), qui, non sua, sed Parochi jurisdictione utitur. Et Regulares, qua Vicarii, subsunt immediate *jurisdictioni, visitationi, et correctioni* Ordinarii, in cujus diœcesi Vicaria sita est (C. 9 *De Priv.* in 6°. Trid. XXV. *De Reg.* 11. Ben. XIV. C. *In firmandis* Bull. To. I, n. 109).

30 *Jus,* puta administrandi baptismum viaticum, Ex. Unct., etc. (Ex S. C. C. 15 Junii 1878. Acta XI, 248). *Onus,* v. c., applicandi missam pro populo (S. C. C. 16 Dec. 1820. Acta XI, 334, 335).

31 C. 3 *De O. V.*

32 Buix. *De Paroch.* App. I, Cap. I. Pirh. I, 23. Sect. 1, § 2. *Justa* inquam judicio Episcopi (ex C. 1 *De Capell.*).

33 Ben. XIV, l. c.

34 Tolet. *Summa* V, 82. Schmalz. III, 12, 2. V. Garz. I, 1; V, 262.

35 Reiff. III, V, 85.

36 Garz. I, IV, 8. Laym. XVIII, 2.

37 Ex C. 4 *De Præb.* in 6° Trid. XXI, R. 2. Schmalz. III, 12, 4. Ideo conferri potest vix infante majori (S. C. C. in *Nullius* 24 Mar. 1627. Schmalz. III, 12, 23).

regulariter pene instar beneficiorum habentur (38). Pensiones concedit R. P. Possunt et Episcopi transactionis causa (39); sed his tantum, queis beneficia, excepta ætate, conferre licet (40): extra hunc casum utrum eas imponere possint incertum est (41). Debetur ex die concessionis, licet beneficiatus nondum cœperit possessionem beneficii (42). Et quia *est pars redituum*, pensionatus agnoscere debet onera et vectigalia imposita beneficio, quæque in dies imponuntur (43). Nihilominus, si incerta pecuniæ summa (ceu nunc obtinet ad evitanda ultro citroque incommoda, tricas, etc.), constituta fuerit, auctis vel imminutis quoquo modo reditibus beneficii, neque augmentum neque deminutionem recipit (44). Onera pensionati hæc sunt; recitare officium B. M. V., nisi

38 Fagn. in C. *Ad Audientiam* n. 117. *De Rescript.* Ubi fusissime Reiff. III, 5, 92. *Regulariter*, nam in pluribus fallit.

39 Ex C. 5 *De Transact.* S. Alph. 79.

40 Ex C. S. Pii V, *Sacrosanctum.* Garz. I, V, 121. Adeoque Clericis tantum idoneis et dignis (Schmalz. III, 12, 21) in habitu et tonsura incedentibus (Xist. V, C. *Cum sacrosanctum*).

41 V. Garz. I, V, 3. Reiff. III, 12, 89. At certe possunt in collatione beneficiorum *constituere ut ipsi proventus* (beneficii) *retineantur ad tempus pro causa justa et necessaria* (C. un. *circa fin. Ut eccl. benef. sine dimin.*); v. c., pro Ecclesia reparanda. V. S. Alph. III, 74.

42 Azor. Lib. VIII, Cap. IX, 9, 2. Quem vide, quia longa quæstio est, et implicita. Sed ante expeditas. Liter. Apostolicas exigi non potest (Gigas. *De Pension.* IX, 40).

43 Gigas. q. 38. Garz. I, 5, 171. Piton. *Disc. Eccl.* 56, 17. Licet extraordinaria (S. C. Epp. 17 Sept. 1869, Acta V, 177). *Non obstante clausula exemptionis ab omni onere, quia hæc exceptio sublata fuit* per *Const.* Gregorii XIII. *ut in Toletana* (Rot. Rom. *in Ausculana* 17 Feb. 1586, ap. Gig. q. 59, *Acta* V, 175). Quid si non supersint beneficiato necessaria ad vitam alendam? Et si pensio constituta fuit pactis conventis, v. c., in resignatione beneficii, vix aut ne vix quidem reducitur (In S. C. Epp. 14 Mart. 1873. Acta VII, 111). Alias, si Pensionatus ea fruitur *titulo lucrativo*, æquum est eam moderari, aut deleri (Ex S. C. C. 26 Febr. 1825, Acta l. c., Fagn. in C. *Nisi De Præb.* n. 27. Lotter. *De Re Benef.* I, 42, 60): sin oneroso, velut Parocho, *utroque* egente, potior esse videtur causa beneficiati, tum *voluntate* ejus qui beneficium fundavit, tum *æquitate*, tum denique *jure* ipso. Scilicet pensio, quasi ususfructus, quotidie constituitur et acquiritur (II, 370); sive, uti ajunt Canonistæ, *est onus successivum* (Cf. Lotter. I, 42, 60); ergo devenit ad eum casum, quo initium habere non potuisset.

44 Lauren. *De Pension.* Disc. 91, 4; Azor. Lib. VIII, Cap. XIII, q. 3. Ferrar. V. *Locatio* a n. 37. Nihilominus si imminuti fuerint ultra dimidiam eorum partem, æquum est etiam pensionem minuere pro rata (V. Garz. I, V, 400. Acta XII, 76). Penes nos hodie, imminutis vel amissis ex publicis direptionibus beneficiorum reditibus, cautum est, *ut amissio vel diminutio redituum beneficiorum, in communi Beneficiarios, et pensionarios afficiat, pro rata;* ita tamen, ut Episcopis et Parochis *integra et incolumis servari debeat Congrua Tridentina* (Decr. *Cum Nuperimi* 20 Jan. 1871. S. C. Epp. 21 Jun. 1871); idest scutatorum 1000 pro Episcopis, 100 pro Parochis. Tria heic animadvertenda sunt: I° Heic agi non de novis impositis *vectigalibus*, verum de *reditibus* imminutis, vel extinctis. II° illa 1000, 100, intelligi *scutata*, ex Libellis 5, 37. III° *Ratam* vero instituendam esse,

ex alio capite ad horas canonicas teneatur (45): et si pensio, vel pensiones simul sumptæ excedunt annuos duc. 60, de camera (Libell. 322) incedere in habitu et tonsura (46). Pensio extinguitur iis fere modis quibus beneficium amittitur (47): et præterea pensione ipsa a beneficiato licite redempta (48), vel (si id concessum fuerit) in alium translata (49).

II. De legatorum oneribus moderandis, vel adimendis.

74. Legata moderari est, ea deminuere aliquid ex eis detrahendo, vel resecando: heic de legatis, nedum beneficiis aut Capellaniis adnexis, sed utcumque in perpetuum relictis. Principio igitur omnia sunt vel per-

deductis mille, aut centum, super residuo redituum (S. C. Epp. 30 Maji 1873); et si nihil residui, sit nihil debebitur.

45 S. Pius V, Const. *In proximo.* Alias non facit fructus suos pro rata temporis et officii (Suar. *De Religio.* To. II, Lib. IV, Cap. XXX, 22). Verum hæc Bulla non ubique recepta fuit.

46 Xist. V, C. *Pastoralis:* alias ipso jure pensionem amittit (Cit. C. § 2); nempe si ad statum laicalem redisse videatur (Schm. III, 12, 28). Quæstionis est, utrum teneatur superfluum erogare in pias causas, quia sunt fructus beneficii; an minus, quia ipsamet pensione addicti sunt in pios usus, quos proinde non oportet in alios pios usus deinceps invertere? Illud mihi verius, hoc longe communius, et satis probabile (S. Alph. III, 491).

47 Cf. Garz. I, V, 103) etc. Ut puta morte, solemni professione religiosa (Sch. III, 12, 43), matrimonio (Tondut. Cap. 75), promotione ad Episcopatum (Garz. 108, 112), vel si pensionatus militiæ nomen dederit. (Barb. *J. E. U.* III, II, 50): sed ex hoc capite non ipso jure, quid enim si brevi ad militiam clericalem revertatur (Lugo Resp. *Moral.* V, 22, 5)? Quæstio elegans est, quis, mortuo beneficiato, insolutas ab eo forte pensiones solvere debeat; heresne ejus, an successor in beneficio (V. Garz. I, V, 191)? Sententia longe communior *hunc* onerat, prout in vectigalibus (Ex L. 7 *De Vectigalib.* 1); dummodo (sic temperant quidam) pensionatus doceat, et se in exigendis pensionibus negligentem haud fuisse, et heredem solvendo non esse. Quod alii negant; et rectius, quia pensio est pars fructuum, quos beneficiatus quasi socius (Gig. q. 38. Tondut. VI, 5. Piton. *Disc. Eccl.* 56, 17), suo et pensionati nomine administravit (De Luca *De Pension.* 19, 8). Nec obstant cit. L. 7 quia illic *prædia* ipsa, *hic fructus* conveniuntur; nempe quia fiscus tacitam in bonis, hypotecam habet (L. 1, C. *In quib. caus. pign.*); num et pensionatus? Quid quod ei qui solvit repetitio ab herede competit (Ex L. *Cum Servus* 40, § 5, *De Leg.* 1)?

48 Gigas. Quæ 87, 99. Nam alias venditio (quia hoc est quasi titulum vendere) *labem simoniacam redolet* (Ben. XIV, C. *In sublimi*). Et ita vetus lis finita est. Et si reservata fuerit in resignatione beneficii eo pacto, ut redimi posset, eam redimendo, alter pensionem, alter beneficium amittit; pactum autem præsumitur, præsumptione juris et de jure, si ante sex menses redempta fuerit (Ben. XIV, l. c. § 3). Quin S. C. Epp. 12 Mart. 1840 censuit, nec reditus vendi posse repræsentata (*anticipata*) solutione.

49 Puteus Lib. II, *Decis.* 342. Nempe, quia est nova pensio, in clericum alias idoneum (V. Garz. I, V, 239 etc.), sed non ultra dimidiam earum partem. (Innoc. XI, B. *Circumspecta*). Et transferri possunt

sonalia, vel realia, vel mixta: personalia, quæ defunctus, nullo prædio designato, ab heredibus præstari jussit: realia quæ imposuit prædiis *taxative*, mixta quæ prædiis *demonstrative* relictis (1). Personalia tenent heredem pro viribus hereditatis, quamvis postea bona hereditaria distraxerit; realia prædio cohærent, et cum eo ad tertios possessores transeunt, prout alias (§ 132): mixta tenent tertium rei possessorem quasi realia; heredes quasi personalia. Personalia evanescunt rebus omnibus hereditariis (sine heredem culpa) interemptis: realia interemptis prædiis quibus cohærebant (2): mixta prædio interempto supersunt (3) quoad hereditas solvendo erit. Omnia manifestam rationem continent.

75. Quamdiu igitur pia legata non evanescunt impleri debent. Sed licet ea moderari 1° *justa* eorum, qui ea reliquerint, voluntatis commutatione; vel 2° interpretatione (4); vel 3° justitia id exigente. Ex primo capite id licet, verius, Ordinariis, tamquam Sedis Apostolicæ delegatis (5): ex altero hodie eis vetitum est reducere *onera ulla mis-*

vel in ipso mortis articulo (Leuren. III. 616, 622. Croix IV, 1170, ibiq. Garc., Corrad., Lott., Ferr. n. 76).

Hactenus de pensionibus realibus; sed et Episcopi pensiones imponere possunt. Verum personales tantum; idest duraturas quamdiu beneficiatus retinuerit beneficium (Devoti II, XIV. Sect. IV, § 32). Sed 1° ex justissima causa; et in permutationibus beneficiorum si eorum reditus sint inequales (C. 26, *De Præben.* Caccialupo *De Pensionibus* Quæs. XIII, 4). 2° Cum consensu beneficiati (Caccial. Q. V, Gigas q. XV. Leuren. III, 457), saltem tacito (Schmalz. III, 12, 14): et 3° sic, ut *is* non egeat deducto (Ex C. 30 *De Præb.* Fagn. in C. *Nisi* n. 26. *De Præb.*). Exceptis beneficiis Parochialibus, quibus eas imponere non possunt, ne resignationis quidem, aut permutationis causa (Ben. XIII, C. *Quanta* § 3); ne favore quidem alterius Parochiæ reditibus destitutæ (S. C. Epp. 27 Apr. 1866. *Acta* II, 226).

Pensionibus accedunt *præstimonia*. Est autem præstimonium, stipendium quod ex reditibus ecclesiasticis datur clerico in vitæ subsidium, præsertim ubi addiscendis scientiis, aut literis, vacat (Reiff. III, 5, 80). Præstimonia, seu portiones præstimoniales, nullum servitium in Ecclesia habere solent (Reiff. n. 81). Dantur autem vel in perpetuum, vel ad tempus. Quæ in perpetuum dantur, si in titulum fuerint erecta, vera sunt beneficia (Ex C. 8, *De Conces. Præb.*); sin minus, veræ pensiones sunt. At quæ ad tempus conferuntur non sunt nisi mera stipendia (Laym., Azor., Reiff. n. 82).

1 V. Crispin. *Visit. Pastor.* Par. II, § 18, n. 6. Prædium *taxative* relictum, accipimus, quod testator SOLUM; *demonstrative*, quod, *præ ceteris*, legatis præstandis obligavit (V. § 70, 3).

2 S. C. C. ap. Schmalz. III, 41, 137. S. Alph. VI, 331 d. 2. Idem juris est quamdiu capitale dotis, v. c., beneficii, est infructiferum (S. Alph. 324, in fi.).

3 V. Ben. XIV *De Syn.* XIII, 25, 31. Quamvis heredes fundum Ecclesiæ jam adsignaverint (Ex S.C. 18 Apr. 1733. Lucidi *De Visit. Sacr. Limin.* To. II, p. 431, n. 97).

4 V. II, §§ 379 etc. Ut puta si Ecclesia, in qua legata extant, fatiscat (V. Salmat. 15, 7, 144); si consanguinei fundatoris, vel beneficiatus, aut capellanus egestate laborent (S. Alph. VI, 331).

5 V. II, 379, 38. Verum in Italia, et ubi viget Tribunal Fabr. S. Petri, Episcopi hoc jure uti non solent (De Luca *Ad Trid. Disc.* 21, n. 2).

sarum aut post concilium (Tridentinum) *imposita, aut in limine fundationis; nisi in ipsa beneficii erectione expresse cautum fuerit, ut liceat Episcopo injunctum onus reducere* (6). Ex tertio reductioni locus esse potest quoties reditus prædiorum non amplius sufficiunt oneribus satisfaciendis; nempe quia vel reditus ipsi deminuti sunt, vel aucta sunt (lege diœcesana, aut moribus) piarum operum, v. c., missarum stipendia : scilicet nisi fundator jusserit tot missas celebrari quot ex reditibus celebrari poterunt, nullo neque earum numero, neque stipendio definito (7). Itaque, *reditibus imminutis*, quidam putant reductionem solius R. P. auctoritate fieri posse (8); quidam, contra, vel propria; nam qui cogor, ajunt, sine justa, vel nulla mercede eas celebrare (9)? alii, multi quidem et graves, docent rem expediri posse, et oportere interventu Ordinarii, saltem quasi arbitrio boni viri (10); et rectius. *Aucto stipendio* quidam adhuc putant opus esse auctoritate Apostolica; quidam nulla prorsus (11): verum, aut ego fallor, aut res in casum superiorem recidit: scilicet, tunc augentur missarum stipendia, cum valor pecuniæ decrevit (II. 113, 29): aut igitur redituum quoque pretium crevit, et non de legatis minuendis, verum de augendo stipendio agendum erit; aut non crevit, et hoc ipso imminuti videntur. Dixi *imminutis, aucto*, etc., quia si impares reditus, vel impar stipendium acceptatum fuit, nefas est obstrictam, vel tacite, pio benefactori, fidem fallere (12).

6 Urb. VII, et Innoc. XII. Decr. *Nuper* 23 Dec. 1697, V. Croi. VI, II, 63 etc. In *limine*, etsi adeo tenue legatum sit, ut nemo velit hoc onus subire; (Cit. Decr. *Nuper* ad I Ben. XIV *De Syn.* V, X, 2). Verum hoc decretum, quia derogat et legi præexistenti (C. 12 *De Constit.*), et juribus Episcoporum, ad reductiones missarum easque perpetuas coercendum est: adeoque adhuc integrum est Episcopis cetera legata moderari, utputa eleemosynarum, dotium etc. (Pasqualig. et S. Alph. VI, 331, d. 3), et legata missarum ad breve tempus (Sylv., Croi. IV, 855). At vero *onera missarum* accipere debemus omnia, quia Decretum non distinguit; atque ideo etiam anniversaria (S. C. C. 26 Nov. 1583. Fagn. in C. *Ex parte* 12 *De Constit.* n. 30).

7 V. S. Alph. VI, 331, d. 2. Si enim nullum stipendium taxavit, consuetum pro tempore ac loco voluisse intelligitur.

8 Salm. 15, 7, 152; ibique Mart. e Prado, Gavant., Peliz., Philip., Lezan., etc. Nempe quoad relicta in ipso limine fundationis, vel ante Conc. Trident. relicta.

9 Franci. De Lugo Lib. 5 *De Sacram.* Cap. 12, Quæst. 9, n. 97. Amost. *De Caus. Piis* Lib. II, Cap. 12, n. 41. Pasquali. q. 1076, n. 4. Sane, ajunt, si toto prædio interempto *omnis* obligatio cessat ipso jure, ex parte interempto quidni cesset *partim?* (L. 72 pr. *De Legat.* 2, L. 43 *De Condit. et dem.*).

10 Azor. P. II, Lib. VI, Cap. 24, q. 6. V. Croi. IV, 855, ibique Pirhin., Laym. et Azor., Pal. Tr. XIII, D. I, p. 6, n. 23. Navar., *Man.* 25, 138, Moneta *De Comm. ultimar volunt* V, 372. Wienst., Schmalz. III, 41, 149.

11 V. Salm. 15, 7, 152.

12 Fagn. in C. *Ex parte De Constit.* n. 24. Ben. XIV *De Syn.* XIII, 25, 26.

76. Quoties autem moderationi legatorum locus est sic moderari debent, ut minimum, quod fieri potest, detrimentum exinde capiat is qui ea reliquit. Quocirca primum delenda sunt reliqua pia opera, integro relicto missarum numero (13); nisi aut mens testatoris aliud suadeat, aut hæc onera aliis prædiis cohæreant (14). Quando autem omnino necesse est coercere missarum numerum, si aliæ sine cantu celebrandæ sunt, aliæ cum cantu, ab his incipiendum erit (15). Demum reductio computari debet ad eleemosinam missæ manualis, juxta taxam diœcesanam (16). *Quod si reditus subinde augeantur, augeri* (idest redintegrari, servata proportione) *quoque debet missarum numerus* (17).

III. De rebus Ecclesiæ alienandis, vel non.

77. Bona ecclesiastica sunt quæ a personis moralibus (Prol. § 42) ecclesiasticis, atque ideo auctoritate ecclesiastica erectis, possidentur (1). Bonorum hujusmodi proprietas est penes ipsas personas morales; administratio penes eorum Rectores, Œconomos, Syndicos; cura et quasi tutela penes locorum Ordinarios (2). Quamobrem ea

Et ita a S. C. perpetuo responsum fuisse tradit. Sed licet coram Episcopo, quasi judice ordinario, læsionis agere, ceteris paribus (S. C. C. 22 Maji 1784. Lucidi *De Visit.* p. 432, 101).

13 S. C. C. ap. Fag. l. c. n. 34.

14 Ben. XIV *De Syno.* XIII, 25, 23.

15 S. C. C. ap. Ben. XIV, n. 34.

16 S. C. C. 3 Febr. 1725.

17 Instruct. S. C. C. ap. Ben. XIV, l. c. Quamvis reductio perpetua fuerit (Scav. III, 305); quippe *causam* habet *successivam* (Prol. § 235, 43).

Utrum onera missarum præscriptione, non quidem immemorabili, quæ loco tituli pene est (V. Croix IV, 852), verum saltem quadragenaria deleri vel minui (et contra induci, vel augeri) possint, (ut ecce si, quum applicandæ essent missæ 100, beneficiatus applicaverit 50; vel contra) inter TT., et Canonistas non satis convenit. Mihi negantium sententia verior est (II. 157, 5. Ferr. V. *Usucapio*, § I, 30). Quod et aliam rationem habet, quia applicata præter intentionem constituentium perinde sunt, ac si applicata non fuerint.

Adhuc de legatis moderandis, quod *futurum* tempus respicit. Quod si præterito tempore non fuerint impleta, sive ex toto sive ex parte, compositio ac proinde *absolutio* a R. P. (per S. Pœnitent. vel R. Fabric. S. Petri, vel per S. C. C.) impetranda est. *Dummodo malitiose ea non omiserint animo habendi compositionem* (Innoc. XII, ap. Ben. XIV *De Syn.* 13, 25, 15).

1 Petra in Extr. *Ambitiosæ* (To. V). Sect. 3, n. 26. De Luca *De Alienat.* (To. VII) Disc. I, n. 12. Pikl. III, 13, 3. Pirhin. III, 13, 4. Pal. P. 14, n. 11. Croi. IV, 1368 in fi.

2 V. Sarmien *De Redit. Eccl.* Par. I, Cap. I. *Quasi:* Scilicet potestas Episcopi tutoria potestate latius patet (Eng. III, 13, 6. Pikl. n. 6. Laym., Pirhin. n. 43). Sane tutores non possunt alienare immobilia sine decreto Judicis (L. 22 C. *De Ad min. Tutor.*), nec donationes, præter *solemnes*, facere possunt (L. 3, § *Cum. De Adm. tut.*). Episcopi possunt jure suo et

quæ servando servari possunt *illi* alienare nullatenus possunt (3); *hi* (Ordinarii) possunt, sed ex justa causa et, *regulariter*, servatis juris solemniis (4). Justa causa est Ecclesiæ *necessitas*, vel *utilitas*, *pietas* (5): solemnia juris tractatus consensus et subscriptio Capituli (6). At vero, immobilia et mobilia prætiosa, ex jure novo, sine beneplacito Sedis Apostolicæ alienari prohibentur (7).

78. Bonorum autem, et alienationis vocabula *hoc jure* latius accepta sunt. Etenim *bona* (immobilia) accipere debemus et ea quæ fundo tenentur, ceu fodinæ; et arbores frugiferæ, vel prædio necessariæ (8); jura realia, uti census (9), reditus ex versuris publicis (10), et pecuniam prædiis (vel mobilibus prætiosis) acquirendis destinatam (11) ab his qui eam contulerint, donaverint, reliquerint (12). *Alienationem* vero omnes contractus quibus, aut dominium transfertur, utputa vendere permutare in emphiteusim concedere (13); aut jus aliquod reale ab Ecclesia decedit, vel reale onus imponitur rebus Ecclesiæ, velut census (14), servitus, hypoteca (15); ac demum locationes ultra triennium (16), nempe utilem, seu frugiferum (17).

illa interdum alienare; et has, moderatas, facere (C. 3 *De Donat.*).

3 C. 6 *h. t.* (*De bon. Eccl. non alien.*). Bonac. *h. t.* To. 1 in fi. P. 2, n. 8.

4 C. 1, *h. t.* in 6°. Reiff. III, 13, 17.

5 Reiff. n. 18. Ut puta, si urgeant creditores (Ex C. 1 *De Pignor.* Eng. l. c.), si quid melius comparari velit (C. 8 *h. t.*), si pauperes alendi sint (C. 70. Cau. 12, 2).

6 Cit. C. 8, C. 1 *h. t.* in 6°. Verum hodie his uti non solent, sed venia Rom. Pont. quæ veteres omnes solemnitates supplet (De Luca, Petra, n. 49).

7 Extrav. *Ambitiosæ: De rebus Eccl. non alienan.* (Inter Comm.). Quæ strictam interpretationem recipere debet; primo quia veteris juris derogatoria est, deinde quia detrahit potestati Ordinariorum, demum quia excommunicatione alienantes coercet quæ pœna est omnium gravissima. Porro mobilia pretiosa accipimus vasa aurea vel argentea, gemmas etc. (L. 22 *De Adm. tut.*): et quæ vel antiquitate præstant, vel artificio (Reiff. III, 13, 12); dummodo valeant saltem aureis 25 de Camera (V. Tromb. *Praxeos*, etc. Cap. X, n. 1); idest libellas 235; copiosas bibliothecas, (Ferrar. V. *Alienatio* S. Alph. IV, 187).

8 Petra Sect. 2, n. 12, ex S. C. C. 14 Jan. 1679. De Luca Disc. I, n. 26. Ferr. I, 10. (V. II, 170). *Tenentur;* nam si ruta cœsa fuerint, fundi esse desinunt (Voet. I, 8, 13, V. II, § 108, 4 in fi.).

9 Clem. *Exivi* § *Cumque. De V. S.*

10 V. Ferr. V. *Alienatio* IV, 25. Prout olim *Loca Montium.* Petra l. c. n. 7.

11 Ex L. 3 § *Quid ergo. De Contr. tutel.* Quaranta V. *Alienat. Rei Ecclesiæ*, n. 25.

12 Pikl. III, 13, 13. Schmalz. III, 13, 51. Secus si deposita fuerit ab Œconomis, quippe nec sibi nec suis successoribus legem dicere possunt.

13 Clem. 1 *De V. S.*

14 L. 7 C. *De Reb. alien. non alien.*

15 C. 5 *h. t. Servitus;* velut usufructus, census vitalitius, etc. (Torric. *De Reb. Eccl. non alien.* Cap. VIII, n. 40). Hypoteca, sed specialis tantum (Ex cit. C. 5. Fagn. in C. *Nulli.* n. 30 *h. t.*).

16 Extr. *Ambitiosæ*, *h. t.* Et nedum prædiorum, sed et redituum (Garc. *De Benef.* II, 1, nn. 32, 36). Verum hæc limitatio ferre nullibi receptam est, ceu tradit Palaus, V. Croi. III, I, 125.

17 Fagnan. in C. *Nulli*, *h. t.* n. 43 *Communissima.*

79. Dixi *regulariter:* Nam 1°, quoad *locationes*, hæc prohibitio non pertinet ad beneficiatos ubi locatio, resoluto jure locatoris, etiamnum cessat; vel si hoc pacto inita sit, ut cesset eo resoluto (18). 2° Quoad *mobilia prætiosa*, Prælati non prohibentur veterem supellectilem distrahere ad novam comparandam æque prætiosam; quod consuetudine est introductum (19). Quoad *immobilia* 3° adhuc possunt alienare citra solemnia (20) et beneplacitum Sedis Apostolicæ prædia exigui valoris (21); et ea quorum alienatio vel *necessaria* est (22), seu jure, ut empta cum pacto revenditionis (23); seu facto quod moram non patitur (24): vel est *perutilis*, quia res plus incommodi quam commodi afferunt (25), ut domus ruinosæ, vel propter occasionem quæ alias transiret (26): vel demum *permissa* fuit ab eo qui donavit, legavit (27). Ad hæc bona in emphyteusim dari solita, adhuc in emphyteusim (28), sed non perpetuam (29), concedere possunt. Demum 3° illud non immerito dubitatur, utrum vetitæ sint Episcopis aliena-

18 L. II, 518, 5. L. 9, § 1 *Locat.*, Laym. S. Alph. IV, 187 in fi. At eis vetitum est prædia elocare repræsentata mercede (Trid. XXV, R. 11). Scilicet, ne successoribus noceant: Et ne sibi noceat, eorum *reditus vel proventus vendere ad vitam, vel in longum tempus, recepta per unam, vel plures solutiones mercede earum, aut pensionibus* (Ben. XIV, C. *Universalis Ecclesiæ*, § 2).

19 Pikler. III, XIII, 5, 14. Engel. III, XIII, 5.

20 Pirhin. III, 13, 19. Et si quando ex veteri jure requiritur consensus Capituli, eo hodie magis ad honestatem opus est (Gloss. in C. 8, § 1 *h. t.* Pirhin. *ib.*).

21 C. *Terrulas* 53, 12, 2. Etiam suæ mensæ, quæ juravit non alienare (C. 8, § 1 *h. t.*). Ejusmodi vero sunt quæ non valent plus 25 aureis de camera (S. C. C. 29 Nov. 1616. Giral. *Exp. Jur. Pont. h. t.* Sect. 444); nisi plus ferat consuetudo Diœcesis (S. C. C. 21 Jul. 1827. Lucidi *De Visit. Sacr.* To. II, p. 504, § 276). Prædia, et non pars exigui valoris alicujus prædii (Clem. VIII, ap. Ferrar. V. *Alienatio* IV, 19). Etiam Monasteriorum (S. C. EE. 11 Jan. 1692); non enim id amplius possunt eorum Prælati, uti Provinciales, Generales, etc. (S. C. C. 7 Sept. 1624, jussu Urb. VIII, V. Ferrar. V. *Alienatio* IV, 30, 34, 49). At enim Vic. Capit. non potest *bona mensæ Episcopalis, ac vacantium Ecclesiarum, et beneficiorum alienare* (S. C. EE. 14 Jun. 1788. Tromb. V, 11). Et jure prorsus (Ex C. 1 § 2. *Ne Sed. vacant.*).

22 Petra l. c. Sect. I, n. 5.

23 Petra n. 19. Schmalz. III, 13, 61. Croi. IV, 1364. Aut relicta Monasteriis qui ea possidere non possunt (Reiff. III, 13, 39, V. II, § 355, 6).

24 Pikl. l. c. Schmalz. n. 62. Pirhin. III, 13, 58. Petra, Croi. IV, 1367, 6. S. Alphon. IV, 187, VI, 6.

25 Ex CC. 7, 8, *h. t.* Pirh. 19. Schm. 39.

26 Quaran., Croi. et S. Alph. ll. cc.

27 De Luca *De Alien.* Disc. 1, 28. Croi. 1364. S. Alph. l. c. II.

28 Extr. *Ambitiosæ*. Idest quæ ab ann. jam. 40 data saltem bis fuerint in emphiteusim (Fagn. in C. *Nulli*, n. 30 *h. t.*), ex beneplacito Sed. Apost. (Torric. XV, 44).

29 S. C. Epp. 15 Jul. 1816, probante Ssmo. Tromb. V, 9. Et penes nos, hodie, nec temporaneam, nam recidit in venditionem cum ab Emphiteuta quandocumque redimi possit (II, § 534).

tiones inter Ecclesias ipsas et Loca Pia: quod plures negant, tum ex veteri jure (30), tum ex ipsa Extr. *Ambitiosæ*, quæ *divini cultus detrimento* prospexit (31).

80. Ad hæc, quia is *qui conditione acquirendi non utitur non intelligitur alienare* (32), Episcopus potest jure suo oblata Ecclesiæ vel relicta, nondum acceptata, repudiare; utputa donationem (33), legatum (34); non parere conditioni, sub qua aliquid Ecclesiæ relictum est, vel promissum (35); non uti exceptione, qua jus aliquid Ecclesiæ acquireretur, vel redintegraretur (36); transigere in re dubia, non quidem diminuendo, sed non acquirendo (37). Nec alienatio est pecuniam mutuam accipere (38): nec depositam collocare, hoc enim vel ipsis Administratoribus licet (39), nisi Ordinarius vetuerit (40).

30 Ex C. 1, *h. t.* C. 2. *Eod. tit*, in 6° V. Reiff. III, 13, 49.

31 Cit. Extr. *Ambitiosæ* pr.

32 L. 28. *De V. S.*

33 L. 6, § 2. *Quæ in frau credit.* De Luca *De Donat.* 23, 16. *Communissima.*

34 L. 5. § *Simili modo De Donat. int. vir. et ux.* Cit. L. 6. § *Sed et illud.* V. Reiff. III, 10, 35, etc., et Engel. III, 13, 9. *Renunciare*, nempe simpliciter, et non in favorem alterius, hoc enim vendere, aut donare est. Sanch. M. VI, 4, 17). Episcopus inquam, et non Rector Ecclesiæ (Pirhin. III, 13, 42).

35 L. 6, § 1. *Quæ in fraud.* Sed ipse detrimentum præstat. (L. 21, C. *De adm. Tut.* Zoes. III, 13, 7. Sanch. n. 15).

36 Laym., Croix IV, 1364, V. c., remittere caducitatem emphiteusis (Quaran. n. 44. Bonac. *h. t.* P. 2, n. 21); quod is nedum ratum, sed et licitum putat (To. III, Disp. II, Qu. IV, P. 10, 7).

37 L. 47, § *Ult. De Admin. tut.* Pirh. III, 13, 10. Idest non dando, sed accipiendo.

38 Ex L. 3, C. *Quan. ex fact. tut.* C. 5, *h. t.*

39 Monac. *Formul.* Tit. XIV, Form. VI, n. 1 etc.

40 S. C. C. 21 Jan. 1786; 15 Maji 1790. Lucidi, Vol. II, p. 512, § 294. Et quando de hac re incidit sermo, videamus quomodo collocanda (*investienda*) ea sit. Non loquimur de reditibus Ecclesiæ superfluis, hos enim quisque pro suo arbitrio collocat. Itaque pecunia redacta ex alienationibus earum rerum, quæ servando servari possunt, collocanda erit prout caverit is qui alienationem permisit; sive R. P., sive Ordinarius. Si is nihil cavit, vel pecunia obvenerit aliunde, collocanda erit more boni patris familias. Ideo prædia idonea ex eis emere necesse est (L. 24, C. *De Administr. tut.*): et rustica cum primis emere expedit; tum reditus ex censibus (Rosa *De Exequut. Lit. Apost.* Par. I, Cap. IV, 353), non tamen ex versuris publicis (S. C. C. 8 Jul. 1854). Nec licet ex eis predia meliorare; v. c., ex prato olivetum facere, aut oliveta dejecta restaurare, quia meliorationes accessiones sunt, et facile depereunt (Garc. *De impens. et melior.* Cap. I, n. 8. cl. Trombetta VII, 4). At nihilominus licet nova ædificia extruere, vel in proprio solo; quod vel ipsa S. C. EE. 26 Septemb. 1684 (Tromb. n. 8) æquum censuit; immo antiqua reponere, vel reparare (L. 22, v. *Ergo.* C. *De Adminis. tutor.*); census redimere, si tamen alias neque modo, neque postea redimi possint (V. Ferra. IV, 44); non item, regulariter, æs alienum dimittere (Ex S. C. Epp. 1 Mart. 1840. Lucidi Vol. II, p. 195, § 194). At ea pecunia quæ destinata est adimplendis missarum legatis, *in bonis immobilibus fructiferis* omnino investienda est (Urban. VIII, V. § 75, 9). Dotes quoque monialium choristarum in emptione prediorum collocandas esse S. C. EE. censuit (Cf. Lucidi

81. Nunc videamus quemadmodum alienationes, et locationes quæ, alienationum instar sunt, fieri debent. Et profecto sub auctione faciendæ sunt, et ei solum qui meliorem conditionem obtulerit (41). Itaque Edicta primum, nec injussu Sanctæ Sedis (42), proponere oportet, proscripta atque edita optionis die (43). Qui liceri volunt necesse habent oblationes schedis obsignatis (44) exhibere suo loco, suo tempore (45). Oblationes vero fieri debent sine ulla conditione *quæ ab eventu pendeat:* et certam pecuniæ summam (46), atque in locationibus certam (non, uti ajunt, *nominandam*) conductoris personam continere debet (47). Porro si edictis continetur *promissio* vendendi (locandi), oblationibus quoque emendi (conducendi) promissio tacite contineri intelligitur (48). Inde ultro citroque enascitur obligatio: quæ hæc est, ut neutri liceat a contractu ineundo discedere altero invito (49). Porro Ecclesiæ conceditur, quasi *minori* (Prol. § 34 in fi.), novàm licitationem admittere novis edictis propositis (50). Interim vero nec Ecclesiæ quæsitum priori oblatori *jus prælationis* intervertere (51),

p. 194, § 193): *Conversarum* dotes expendi possunt in necessitatibus monasterii (V. Ferr. V. *Alienatio* IV, 39).

41 Non ex Auth. *Hoc jus*, *C. De SS. Eccles.* (Brunem. ibi. n. 14, Bohem. III, 13, 46); sed ex M. P. Ben. XIV, 23 Nov. 1742, *pro locationibus cameralibus:* quod in alienandis, locandisque *rebus Ecclesiasticis* servari jussit S. C. Episc. Decreto 18 Mart. 1835. Cf. Aloy. Trombetta *Præxeos* etc. Romæ 1865, opus de hac re plane absolutissimum. Porro melior conditio, nedum ex pretio, vel ex mercede oblata, sed (maxime in locationibus) ex persona quoque offerentis (vel fidejussoris), et in primis ex opibus, et bona ejus fide æstimari convenit (S. C. C. 18 Sept. 1790, Tromb. III, 2).

42 S. C. C. 1 Jan. 1861, S. C. Epp. 2 Apr. 1862, Tromb. Cap. II, § 2.

43 Ben. XIV, l. c. § 1. *Optionis* vulgo *delibera*, *aggiudicazione*.

44 Cit. *M. P.* § 1, S. C. Epp. 1817. Et non per accensionem candelæ (*Ead.* S. C. 1860. Tromb. II, 4).

45 Tromb. III, 3. *Loco*, idest penes eum qui auctioni præest, non alio; v. c., penes S. C. (*Sacram Congregationem*). *Tempore*, medio scilicet; non antea, nec postea Nihilominus serius exhibitæ mittendæ sunt ad S. C., vel ad Exequutorem Beneplaciti Apostolici, si forte ei facultas adjudicandi tributa fuerit (Cit. Decr. Art. 4). Huic autem eas rejiciendi, aut nova Edicta denuo proponendi jus est (Cit. Decr. Art. 4, S. C. C. 16 Sept. 1854, Tromb. § 5).

46 Cit. Decr. 18 Mart. 1835, Art. 2. Itaque si quis ita scripserit - *offero plus eo qui magis obtulerit, aureos decem,* vel - *offero aureos centum, et præterea desuper aureos decem plus eo,* etc., *illa* oblatio nullatenus, *hæc* 110, aureis computabitur (Cit. Art. 2. Et 10 Jul. 1840. Tromb. II, 8).

47 Tromb. III, 10. Nihilominus haud rejicitur, sed protinus nominari jubetur (S. C. C. 19 Aug. 1776, S. C. Epp. 17 Apr. 1750, Tromb. § 1).

48 Pothie. *Vente* P. VI, Capp. I, 2.

49 Postius Decis. 30, ap. Tromb. III, 18 (S. C. C. 12 Mart. 1796, Tromb. § 21).

50 L. 8, § 1, *De Minor.* Cit. *M. P.* Art. 2, Decr. AA. 4, 5.

51 S. C. C. 25 Jun. 1803, Tromb. III, 4. Nempe quamdiu is non patitur in novis auctionibus ab alio vinci.

nec oblatori recedere (52) fas est, sed utrique sua jura salva permanent.

82. Itaque definita die (non antea), resignatis schedis (53), *optio* facienda est; alias, si proscriptor moram fecerit oblatores a se, non se ab oblatoribus liberat (54). Verum si oblationes S. C. displicuerint, poterit denuo proscribere (55). Optione per S. C. EE. facta, res ei qui meliorem conditionem obtulit ab Exequutore Decreti Apostolici subinde adjudicatur (56). Sed nondum contractus plane perfectus est. Scilicet inest ei ipso jure 1° quasi *addictio in diem* (II. § 494, 7,), et quædam quasi 2° *in integrum restitutio. Addictio in diem* id prestat, ut emptio (locatio) *firma fiat,* nisi alius emptor (alius conductor) intra certum tempus meliorem conditionem obtulerit (57). Scilicet post rem priori oblatori per Exequutorem Decreti Apostolici adjudicatam (non antea), cuivis, intra 20 dies proximos, adhuc liceri fas est dum ne pretium (mercedem) augeat minus vicesima, eique (vicesimarium vocant) nova fiet adjudicatio: et tunc demum conficitur instrumentum et contractus perficitur (58). At vero post perfectum quoque contractum si alius sector in trimestri ab hac nova (et, si nulla vicesima subiit, a priori) adjudicatione obtulerit saltem sextam præsentis prætii (mercedis) partem, contractus rescinditur (et hæc est *in integrum restitutio*), et cum *sextario,* quem vocant, initur (59). At vero utrobique præfertur prior licitator, si tantumdem obtulerit (60).

52 S. C. Epp. 9 Jan. 1865, Tromb. III, 24, 25, 26. Ubi prope innumera hujus S. Congr. super hac re documenta recenset. Et, si recedat, contractus stipulabitur *ex officio* (S. C. Epp. 1748, Tromb. § 27. Pothie., *Vente* P. VI, § 3).

53 S. C. Epp. an. 1795, Tromb. III, 1.

54 Ex L. 12, C. *De Contr. Stipul.* Ex L. 14, § *Sed etsi. Pro socio.* Scilicet id justitia exigit, ut æqua sit utriusque contrahentis conditio quamdiu aliud in jure, unius favore, cautum non est *nominatim.*

55 S. C. C. 13 Jan. 1731.

56 S. C. Epp. an. 1801, Tromb. IV, 3. Et si in decreto S. C. Epp. dictum sit, *Expediatur per Bullas*, vel *per Breve* (V. Tromb. V, 14), decretum hujusmodi perperam executioni mandatur nisi literæ Apostolicæ prorsus expeditæ, atque Exequutori exhibitæ fuerint (De Rosa *De Exequut. Liter. Apost.* Par. 1, Cap. 1).

57 Cit. *M. P.* AA. 3, 6. Cit. Decr.

58 S. C. Epp. 2 Apr. 1802 Tromb. n. 3.

59 Cit. *M. P.* Art. 6. Cit. *Decr.* a. 8. Et hoc 20 dierum, vel trium mensium spatium neque prorogare (Cit. Decr. pr. ad 2), neque coercere (S. C. Epp. 8 Apr. 1859) exequutori fas est (V. Tromb. IV, 6). At vero utrumque ipso jure decurrit, nec opus est ea indicere novis edictis (Cit. Decr. Art. 10). Oblatas autem auctiones exequutor necesse habet, post eos 20 dies vel tres menses elapsos, alteram primo *deliberatario* (quem vocant), alteram *vicesimario* denunciare (S. C. Epp. 22 Maji 1855, Tromb. IV, 10); etiam extrajudicialiter (Rot. Rom. *Reatina* etc. 13 Decemb. 1850; Tromb. n. 9); hi autem necesse habent intra decem dies proximos tantundem, si velint, offerre (S. C. Epp. 2 Apr. 1802, Tromb. IV, 5, 8). Et si nullus sextarius adfuerit, prior venditio (aut locatio) *firma manet.*

60 Cit. *Decr.* Art. 7, *M. P.* Art. 6.

83. Restat ut videamus quid juris sit si alienationes hujusmodi (§ 78) factæ fuerint sine justa causa, vel omissis juris solemniis. Et si absque justa causa sint factæ letali non carent, et omnes pro infectis habentur in utroque foro (61). Sin ex justa, sed solemnitatibus prætermissis, valent in foro conscientiæ (62); in externo claudicant, prout contractus qui cum minoribus ineuntur (63). At si et justa causa et solemnia juris abfuerint, excommunicatione (nulli reservata) coercetur alienatio; non omnis quidem, sed ea quæ vetita est Extrav. *Ambitiosæ* (64). Hac autem *non omnium rerum* alienatio prohibetur, sed immobilium dumtaxat: et *ea dumtaxat* qua dominium transfertur; hypotecæ et locationes ultra triennium (65). Amplius, non omnes alienantes hac excommunicatione coercentur, sed hi solum quibus administratio earum rerum credita est (66); nec omnes qui eas recipiunt, sed recipere *præsumentes* (67): nec consensientes, consulentes, faventes (68); nec hi qui quæsita subinde alienant aliis, non enim administratores sunt. Et tunc demum eam incurrunt cum alienatio perfecta fuerit ultro citroque (69).

84. Ad ultimum videamus quid juris sit quoad bona quæ pertinent ad Cappellanias laicales. Hæc non sunt bona Ecclesiastica (§§ 77, 91) num igitur alienari idcirco possint sine beneplacito Apostolico (70);

61 Eng. III, 13, 19.

62 Schim. III, 13, 108. Zoes III, 13, 17. Pirhin. III, 13, 36. Reiff. III, 13, 53. Schmalz. III, 13, 133. Ibique ex Nostris, Sylv., Azor., Regin., Laym., *De Legib.* XVI, 9. *Et alii plurimi* (Pikler. III, 13, 26). Adeoque et licitam esse verius est (Bonac. *De Censur.* Quæ. IV, P. 10, n. 7).

63 Ex C. 42, Cau. 12, 2. Fagn. in C. *Nulli* n. 46, *h. t.*, Pikl. n. 25. Pirhin. n. 29. Reiff. n. 55, V. II, § 428. Alii irritam plane (V. Schm. n. 130). Verum si non appareat, utrum solemnitates hujusmodi revera fuerint prætermissæ, post elapsos ann. 30, non defuisse tenendum est (II § 325, 22).

64 Extr. *Ambitiosæ De Reb. Eccles. non alien.* C. *Ap. Sedis.*

65 V. § 78. Ea igitur non tenentur qui v. c., ædes destruunt, arbores grandiores cædunt; qui aliquid furantur, diripiunt (Ex S. Univ. Inquis. 9, Martii 1870. Bonac. Par. I, n. 7).

66 Ex cit. *Extra.* Bonac. *De Alien.*, etc. P. 5, n. 1, ibiq.: Felin., Zabar., Sopr. etc. Pikler III, 13, 31. Et consonat Clem. 1 *h. t.*

67 Cit. *Extr.*, et C. *Apost. Sedis.*

68 *Ex cit. Extrav.* Et hodie ex cit. C. *Ap. Sedis* indubitati juris est (V. Prol. § 392, 3°). Adeoque nec Delegatus Apostolicus qui decretum, vel auctoritatem interponit in detrimentum Ecclesiæ (Contra Decret. Pauli II. *Cum omnibus*).

69 Prol. § 298, 23. Adeoque si alienatio facta fuerit sub conditione suspensiva, ea pendente excommunicatio cessat (Ex § 4 *De V. O.*). Dices: atqui S. C. EE., perpetuo tenuit alienantes reservato beneplacito Sedis Apostolicæ, si rei possessionem tradiderint, censuras nunquam effugere. Ita porro in foro externo, quia hæc protestatio est contra factum (Fulgin. *De Contr.* Emph. Quæ. XVI, 1); secus inventa erit fraudandæ legis ratio.

70 Petra in Extr. *Ambitiosæ* (To. V). Sect. III, 26. Neque abnuit Rot. Rom. 26 Mart. 1831, 18 Dec. 1847, 3 Junii 1859. (V. *Acta* VII, 476).

an non possint, quia ea alienare est voluntatem *commutare* ejus, qui illa reliquit (V. II, 571)? Mihi prior sententia probabilis est: nec puto voluntatem testatoris vel donantis heic commutare eum qui id *quod* illi fieri voluerunt alia via, ope facit: alias nec prædia exigui valoris alienari poterunt. Utcumque elocari posse ultra triennium (71) manifesti, ni fallor, juris est. Excomm. vero alienantes et recipientes et usurpantes non incurrere, sive quæ in Extrav. (72), sive quæ in C. *Apost. Sedis* (73) continetur, nemo dubitat. At ea quæ a Tridentino lata est non effugitur, si vel usurpatio a potentioribus facta fuerit, vel bona usurpata ab his ad ipsos *quomodocumque pervenerint* (Prol. § 389, 11, 12).

IV. De Peculio Clericorum.

85. Quidquid Clerici, non qua cives, sed qua clerici sibi acquirunt, Clericale peculium dicitur (1). Et vel ecclesiasticum est, vel parsimoniale, vel industriale (2). Primum et alterum coalescit ex *fructibus beneficii;* nempe Ecclesiasticum ex superfluis; parsimoniale ex his, quæ beneficiatus parcius, et quasi unciatim vivendo, sibi resecat ex necessariis sibi debitis. Quidquid alias acquirit, quam *ex beneficii fructibus*, industriale peculium est (3). *Beneficii:* unde quod provenit ex pensione clericali (4), ex Capellania manuali (5); immo ex perpetua et collativa, si vel instituta fuerit cum onere missarum per menses, vel per hebdomadas (6); vel ejus reditus non multum exsuperent stipendia Missarum; vel fundata sit in commodum alicujus familiæ (7). *Fructibus:* ideoque ad industriale peculium pertinent quæ alicui obveniunt intuitu beneficii; utputa (Parochis) in benedictione nuptiarum, in justis funerum, etc. (8); aut, verius, canonicis ex distributionibus quotidianis (9), quippe quæ successerunt in locum emolumentorum quæ olim præsentes lucrabantur pleno jure (10); quamvis omnes

71 Croix IV, 1368, in fi.

72 Barb. *De Episc.* III, 75, 31. De Luca (To. VII). *De Alien.* Disc. 1, 12, 603.

73 Avanzi. in cit. Const. p. 83.

1 V. Decretal. Lib. III, Tit. 25 *De Peculio Clericorum.*

2 Reiff. III, 25, 4.

3 Schmalz. III, 25, 2.

4 Gigas *De Pension.* q. 52. Roman. *De Pension.* q. VIII. Caccialup. *De Pension.* q. XXV. S. Alph. III, 490, 491, VI.

5 Azor. To. II, lib. VII, Cap. IX, q. 10. Filiuc., Bonac., Lugo *De Just.* IV, 28.

6 Dried., Navarr., Sot. X, 4, 3.

7 Sanch. *Consil.* Lib. II, C. II, D. 45, n. 6. Lugo n. 29.

8 Navarr. *De Redit. Eccles.* q. I, Monit. 19, n. 2. Zoes. III, 25, 2. Engel. III, 25, 4. Reiff. III, 25, 7. Aliud juris est in Decimis, quippe quæ inter fructus beneficii computantur (Ex CC. 29, 30. *De Decim.*).

9 Covarr., Pirhin. III, 25, 2. Gonzal.; et Schmalz. III, 25, 7, *indubitatum* esse ait ex C. Un. *De Cleric. non resid.* in 6°.

10 Ben. XIV *De Syn.* XIII, 12, 22. S. Alph. III, 491. Sane stipendia quæ

reditus præbendæ constent ex distributionibus quotidianis, quia partis et totius eadem prorsus et origo, et natura, et destinatio est (11).

86. Clericos de peculio ecclesiastico disponere non posse (12), de industriali, perinde quasi de suis bonis, posse (13), utrumque exploratí juris est. De parsimoniali non convenit: quidam negant eos disponere posse, quia cum profluat *ex fructibus beneficii*, ecclesiasticum est (14); plures affirmant, quia corrogatum est *ex stipendio* propriis laboribus debito (15): et verius, quippe stipendium non ex religione, sed ex justitia et naturali jure debitum est.

87. Itaque de solo peculio Ecclesiastico disponere Clericis non licet, sed necesse habent illud in pias causas erogare (§ 63, 10). Quid si aliter de eo nihilominus disposuerint, justitiam ne, an Religionem lædunt? Adeoque estne restitutioni obnoxius et qui dat, et qui accipit? Quæstio insignis, perdifficilis, salebrosa, *in qua tanta est opinionum varietas, et argumentorum conflictus, ut explicari vix possit absque ingenti volumine* (16). Et quæstio in eo posita tota est, utrum Clerici redituum beneficiorum suorum dominium habeant (17). Qui id negant (Canonistæ antiquiores fere omnes), et administratores eos esse tenent (18), docent eos justitiam lædere (19); qui affirmant (20) (TT. et Canonistæ recentiores prope omnes) religionem, aut caritatem tantum eos lædere putant (21). Nobis quod minimum est sequendum est.

Ædituis, Ostiariis, Cantoribus, etc. pendimus, detrahuntur ex reditibus beneficiorum, prout distributiones quotidianæ: si de illis licet pro lubitu disponere, de his cur non liceat (Lugo IV, 25)?

11 Glos., Innoc., Abb., et ex Nostris Bonac., Filiucc., Lugo *De Just.* IV, 27. Salm. 12, 2, 140.

12 Raynaud *Mala de bonis Eccles.* Lib. II, Sect. III, Cap. III, n. 12.

13 S. Alph. III, 491, I.

14 Abbas, Petrocorens., Lorca, Sarmien.; Espen. *I. E. U.* Lib. II, P. III, Tit. 18.

15 D. Tho. 2, 2, 185, 7. S. Alph. III, 491.

16 Fagn. in C. *Si quis*, n. 1. *De Pecul. Cler.* Qui, rigidissimus licet, heic favorabiliores Clericis sententias tuetur.

17 Cf. Reiff. III, 25, 22, etc. Ben. XIV *De Syn.* VII, 2.

18 Ex C. 2 *De Donat.*

19 Alvar., Pelag. *De Planct. Eccles.* Par. II, Cap. 28. S. Antonin., Navarr., Laym. S. Alph. III, 492.

20 Ex C. un. *De Præb.* in 6°. et Trid. XXIII, R. 1, XXIV, R. 12. V. § 63.

21 D. Tho. 1, 2, 181, 2 *Quodlib.* 6, Art. 12. Fagn. l. c. Molin. *De Just.* III, 143. Less. *De Just.* II, IV, a n. 35. Et *certum* prorsus est Benedicto XIV, l. c. Contrarii urgent veteres canones, et PP. Verum tunc temporis bona Ecclesiastica, quæ destinata erant divino cultui obeundo, alendis ministris, et pauperibus, in communi administrabantur. At posteaquam ea divisit (quod perperam negant plures ex contrariæ sententiæ patronis) Simplicius PP., anno circiter 468, et singulis, nempe Fabricæ Ecclesiæ, Episcopo, Clericis, ac Pauperibus *suum* tribuit (V. C. 28; *Cau.* 12, 2), eamque divisionem confirmarunt Gelasius (CC. 26, 27, 28 *Eod.*), et Gregorius M. (CC. 29, 30, 31 *Eod.*), vetus disciplina mutata est. Dicam

88. At proculdubio peccat Clericus qui hæc alii gratis dat (22). Et is peccat qui ab eo accipit; nempe (ut reor), non quia cooperatur danti, sed quia attrectat intercipit ea quæ piis causis sunt destinata: atque ideo sive ipse illud petat, quod nemo dubitat; sive sponte oblatum acceptet, quod verius puto (23). Nisi forte bona fides excuset petentem: et bona fides est, si ignoravit beneficiatum de his superfluis disponere non posse, aut hæc superflua beneficii esse, aut putavit dantem posse de suo tantumdem restituere (24); nam, quamdiu is potest, is tenebitur (25), non ipse; perinde quasi ab usuario accepisset (V. II. § 173). Quid si existimet dantem non restituturum? Heic caritas agitur; atque ideo si hæc habere sibi non parum prosit, excusatur; sive spente oblatum (26), sive a se petitum (II. § 444) accipiat.

plane quod sentio. Quæstio mihi (V. n. 19) in eo cum primis esse videtur, utrum Beneficiarius teneatur superfluos beneficii sui reditus erogare in pias causas ex eorum, qui dotarunt beneficia (*ex justitia*), an ex Ecclesiæ (*ex religione*) præcepto. Et divisis, post mutatam Ecclesiæ disciplinam, causis piis, qui uni earum reliquit, v. c., fabricæ Ecclesiæ, vel hospitalibus extruendis, aut dotandis, vel beneficiis erigendis, ille his, non aliis reliquisse profecto dicendus est. Et prout nihil ex relictis, v. c., alendis pauperibus vel curandis infirmis, licet detrahere alendis clericis; ita nec oportet quidquam his detrahere illis alendis, curandis etc.

22 Ex Trid. XXV, R. 1. Vel in suos usus consumit. Et si *multum* elargitur, peccat mortaliter (D. Tho. Quodl. VI, 12). Multum vero quantum sit, varie ex reditibus beneficii æstimari debet (Salm. 12, 2, 142. Schmalz. III, 25, 22): quidam putant esse vicesimam circiter partem, quod et S. Alphonsus probat III, 491, IV; et amplius, si ampliores reditus sint (Lugo *De Just.* IV, 42).

23 Scilicet Nostri docent, eum quasi cooperatorem, atque ideo contra caritatem (§ 87, 21), peccare. Proinde si is hæc superflua petat a Clerico, omnes eum damnant; si sponte oblatum acceptat, dissentiunt; et dissentio in eo est, utrum is cooperetur danti. Affirm. Sanch. *Consil.* Lib. II, Cap. II, d. 38, n. 14, Mazzo., aliique: Negant Molin. II, 318. Less. II, 20, 168. Lugo *De Just.* 18, 50. Salmat. 12, 2, 143, prout is qui accipit ab eo qui, sibi dando, fit creditoribus suis non solvendo. S. Alph. in eo qui accipit bona fide Sancio, in eo qui mala, his adhæret, III, 492, 8. Mihi, si hæc regula vera est recte hi (II, § 98). At puto non esse veram. Sane superflua hujusmodi sunt, Ecclesiæ lege, pauperibus destinata: *si ob id* ea dare, ergo et accipere vetitum est, et per se malum: eo fere modo, quo vetitum est vendere, et emere venena mala, arma, improbatæ lectionis libros, rem Deo voto promissam, etc. Alias dicendum erit, nec legatarium peccare ea capiendo, si testamento relicta fuerint. Ceterum secunda sententia extrinsece probabilissima est.

24 S. Alph. III, 492, VIII.

25 V. S. Alph. l. c. Et si non restituit, *id provenit ex sua malitia, non ex donatione, et acceptatione præcedenti* (Lugo n. 49. S. Alph. l. c.).

26 Lugo n. 50. V. S. Alph. l. c. V. *Sed.*

DE SACRAMENTIS

TRACTATUS III.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

TITULUS I.

DE NATURA SACRAMENTORUM NOVÆ LEGIS.

89. Sacramentum (græce mysterium) Scriptoribus sacris est res *arcana* (1); profanis *sacra* (2); TT. arcana, sacra, et sacrantis rei signum est (3). Definitur: « *Invisibilis gratiæ visibile signum* (4). » *Signum* quippe aliquid occultum significat; *visibile* quia percipitur sensibus. Occultum autem hujusmodi est *gratia*; nempe habitualis, quæ per antonomasiam gratia simpliciter dici solet. Sacramenta extitisse in lege Naturæ nemo dubitat, quænam illa fuerint nemo scit. Extiterunt in V. T., extant in T. N. Utrorumque multiplex dissimilitudo: hæc præcipua, quod illa gratiam significabant dumtaxat (5); hæc et significant, et continent, et conferunt (6). Quocirca Sacramentum in N. T. melius definitur: « *Signum sensibile, quod ex Christi institutione, gratiæ tum significandæ tum efficiendæ vim habet* ». Porro signum hujusmodi constat rebus, et verbis; sive, uti

1 Ut puta Tob. 12, 7.

2 Varr. *De Ling. Lat.* Lib. 4. Et in primis juramentum significat.

3 D. Tho. 3, 60. AA. 1, 2. Et non tantum arcanæ (ut somnus Adæ), nec sacræ tantum (ut SS.Imagines) signum est.

4 Catechis. Rom. *h. t.* § 1.

5 Eug. IV, in Conc. Flor. Decret. *Pro Union. Armen. Dandam,* scilicet per fidem passionis Christi, quem præfigurabant; ut Circumcisio, Agnus Paschalis, etc.

6 Trid. VII, *h. t.* Can. 6. Sive, ut in scholis loquimur, illa erant tantum *in genere signi*, hæc sunt *in genere signi,* et in *genere causæ*. Sed cum primis in genere signi, quia causant, efficiunt id quod significant.

Scholastici ajunt, materia et forma (7); in his duobus omnis vis signi, in signo omnis sacramenti vis posita est (8).

90. Sacramenta Novæ legis hæc sunt; Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema-Unctio, Ordo et Matrimonium : nec plura, nec pauciora (9). Omnia fuisse a Christo instituta fide constat (10): adeoque, verius, immediate per se, non mediate, idest per Apostolos vel Ecclesiam; quod de Baptismo, Eucharistia, Pœnitentia, Ordine, et Matrimonio nemo unquam ; de Confirmatione et E. Unctione post Tridentinum nemo amplius dubitat. Et licet nondum definiti juris sit, utrum materias Confirmationis, E. Unctionis et Ordinis ipsemet Chri-

7 Guill. Antissiod: *Summ. Theol.* ann. 1210. Scilicet, quia hæc significatio rebus inest suboscure, velut aqua in baptismo (qua utimur ad abluendum, et ad refrigerandum, et ad irrigandum), verbis autem perspicua fit et aperta, Scholastici res materiam, verba formam (quæ dat esse rei) dixerunt (V. D. Th. 3, 60, 6. Salm. 1, 4, 18, etc.). Quare formam heic non accipimus quasi aliquid accidentale, quod substantiæ cohæret, sed partem, qua signum perficitur, vere essentialem; immo præcipuam, *quia ad esse rei principalius requiritur forma* (D. Tho. 3, 88. 7). Signum autem hujusmodi nec penitus naturale est, cum fuerit a Christo institutum; nec est penitus arbitriarium, quippe ejus quod significat similitudinem habet (Lugo 1, 29): quam si *non haberent omnino, sacramenta non essent* (S. Aug. Ep. 28 al 93. *Ad Bonifac.*).

8 D. Tho. 3, 60, 1. Idest, *quodvis sacramentum significando efficit* (D. Tho.); atque ideo omnia Sacramenta (nempe uniuscujusque materia et forma) *id efficiunt quod significant* (D. Tho. in 4 D. 27, Art. 2, Sol. 3). Itaque quodlibet sacramentum cum significat, necessario efficit id quod significat; et cum non significat, nihil efficit. Significat autem cum primis gratiam (D. Tho. 3, 60, 3); et interdum (prout in baptismo) etiam hujus gratiæ et *causam*, nempe Passionem D. N. J. C.; et *finem*, idest vitam æternam (D. Th. 3). Et ideo est signum *demonstrativum* gratiæ, *rememorativum* passionis Christi, *prænunciativum* gloriæ (D. Tho. l. c.). Dixi interdum, nam *ea sola* significatio *est de essentia sacramenti, qua significatur effectus sacramenti* (D. Tho. in 4. Dist. 30, q. 2, Art. 2 ad 2).

9 Trid. l. c. Cap. I. Scilicet, quemadmodum in vita corporali opus est nasci, adolescere, ali, ægrotum sanari, contra hostes muniri in periculis, regi, ac multiplicari; ita et in vita spirituali. Et Baptismo quidem nascimur, Confirmatione adolescimus, Eucharistia alimur, Pœnitentia ab infirmitatibus (peccatis) convalescimus, Extrema Unctione morituri roboramur ad pugnam, Ordine ministri quibus Ecclesia regitur consecrantur, Matrimonio Christiana Respublica conservatur (D. Tho. 3, 65, 1).

10 Trid. l. c. Nempe Baptismum probabilius ante Passionem suam (Joan. 3, 4); Eucharistiam, qua nocte tradebatur (Matth. 26, 26); Pœnitentiam quando excitatus a mortuis dedit Apostolis potestatem remittendi peccata (Joan. 20, 22); Ordinem tum in ultima Cœna, quando consecrandi (Matt. 22, 19), tum post Resurrectionem suam, quando absolvendi eis potestatem constituit (Joan. l. c.); Matrimonium quo tempore ad Sacramenti dignitatem evexerit, utrum in Canæ nuptiis, an cum illud perpetuum esse jussit (Matth. 19, 5), non satis constat. (Cf. Pont. M. Lib. I, Cap. VI). Nec satis liquet, quo tempore Confirmationem et Extrem. Unctionem instituerit.

stus determinaverit in specie *atoma* (infima), an ea Ecclesiæ determinanda reliquerit, definiti juris est, ab Ecclesia mutari non posse (11). Acturi de Sacramentis dispiciamus primo quæ ad naturam, deinde quæ ad administrationem eorum pertinent.

CAPUT I.

QUIBUS SACRAMENTA N. T. PERFICIANTUR.

91. Sacramentum est signum conflatum ex materia proxima et forma (§ 89, 7). Verum materia proxima et forma non extant ex se, sed actionibus continentur, quibus ex utraque conficitur signum, seu sacramentum ; ideo ministro præterea opus est, qui ea conficiat: nec utcumque, sed *cum intentione* faciendi saltem quod facit Ecclesia (1): quamobrem intentio quoque ministri quodammodo ad Sacramenti substantiam pertinet (2). Omnia igitur *Sacramenta Novæ Legis* duobus constant (3), et *tribus perficiuntur ; rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, et persona ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia. Quorum* proinde *si aliquid desit non perficitur sacramentum* (4). Deesse autem intelligitur, nedum si absit omnino, sed etsi aliud pro alio adhibitum fuerit, vel substantialiter fuerit immutatum: immo etsi utrumque ita adhibitum sit, ut ex utroque non videatur, propter actionem ministri, unum signum coalescere. Hæc autem non sunt *physice,* sed moraliter æstimanda, quia effectum præstant, non ex indita naturali vi sua, sed supernaturali et divina (5). At jam singula dispiciamus. Verum quæ hic dicturi

11 Trid. XXI, Cap. 2. Pont. M. IV, 3. Nam si ea determinavit Christus, ratio evidens est; sin Apostoli, functi sunt mandato (Prol. § 77, 57).

1 Trid. VII, C. 11. *Ministrum* vero accipere debemus eum cui potestas ea administrandi quodam quasi *mandato* credita est.

2 Lugo 2, 133. Salm. I, 7, 9. Immo hæc magis quam materia, et forma ; etenim Christus non hæc, sed ministrum per hæc gratiam præstare constituit (Suar. 16, 2). Dixi autem *quodammodo,* quia intentio, cum cogitatione lateat, *signi sensibilis* pars revera non est.

3 Trid. XIV, Cap. 2.

4 Eugen. IV, cit. Decr. § 9. Sed numquid non opus est etiam subjecto idoneo, et intentione ejus recipiendi sacramentum, si fuerit adultus? Ita porro, sed ut sacramentum vim suam exerat, non ut sua illi *per se* vis constet: sic v. c., ignis, etsi non comburat amiantum, ignis est. Porro hic admonendi sumus, hoc decretum, non a Concilio Florentino, sed ab Eug. IV in *Sess. Ult.* illius Conc. editum fuisse pro istructione Armenorum Ecclesiæ Romanæ disciplinam scire cupientium; adeoque non dogmaticum esse, ceu visum multis, sed historicum: quod velim ne excidat.

5 Cf. Suar. Disp. 2, Sect. 4. Laym. *h. t.* IV, 4. Spor. *h. t.* n. 82. S. Alph. VI, 9,

sumus non semper Pœnitentiæ, raro autem Matrimonio aptari possunt; quippe *illa* ad instar judicii conficitur, *hoc* ad instar contractus.

Art. 1. De Materia.

92. Materia Sacramenti dicitur *res* illa, vel *actio* qua, ex Christi institutione, Ecclesia utitur in Sacramentis conficiendis, prout aqua in Baptismo, impositio manuum in Ordine (1). Diducitur in remotam, et proximam. *Remota* est *res* ipsa, (in *actione* hæc distinctio cessat), velut aqua; *proxima* est hujus rei usus, velut ablutio. Ceterum quoties materiam simpliciter dicimus remota intelligitur.

93. Uti igitur Sacramento vis constet sua, ea materia adhibenda est quam Christus instituit: qui aliam adhibet, ut puta vinum in Baptismo, vel aquam in Eucharistia, nihil agit. Alia vero esse cum primis videbitur si 1° vel *nondum* ita perfecta sit, ut usui naturali suo deservire possit, (ut panis crudus, vel omphacium); vel contra 2° ita corrupta, ut pristinam naturam perdidisse videatur (ut panis mucidus, vel acetum); demum 3° si admixtione alterius materiæ immutata fuerit substantialiter (non item si accidentaliter tantum). Verum, quia hoc moraliter, non physice, æstimandum est (§ 91, 5), tunc substantialiter immutata censebitur, cum opinione hominum alia esse intelligitur; hujus rei vero in primis indicium erit, si alio, ac antea, nomine nuncupetur (2). Uti autem generaliter dixerim, quando materia extranea admiscetur sacramento, velut aqua vino, si utraque æquali quantitate admisceatur, nec aqua, nec vinum intelligitur; adeoque nec consacrationi deservire poterit, nec Baptismo: sin autem extranea in minori quantitate fuerit admixta, sacramentum valet, dummodo hæc nec alterius speciem solvat (3), quod planum est; nec, ut arbitror, usum depravet (4), nam si depravat usum, ubinam *signum?*

94. Hoc primum: præterea, si materia est capax benedictionis, prius benedicenda est, ut sacramentum valere possit (5); exceptis Bapti-

1 D. Tho. 3, 60, AA. 5, 6.

2 Suar. 2, 4, v. *Si vero;* Lugo II, 104. Laym. IV, 4. Spor. n. 86.

3 V. D. Tho. 3, 66, 4. Ut ecce, si consecraturus vino debiliori aquæ paullo minorem quantitatem infundas; vel, contra, baptizaturus infundas aquæ meri potentioris quantitatem paullo minorem.

4 Ex Lugo *De Euch.* IV, 4. Croix VI, 1, 261. Idest, dum ne materiam suo usui faciat ineptam; ut ecce quæ ex aqua facit atramentum. Sane perperam consecratur massa panis cruda; cur, nisi quia, licet crudi coctique eadem natura sit, non idem tamen est usus? Nisi forte, quia minimum pro nihilo est, res ad horam dumtaxat amiserit usum; utputa, si baptizares aqua cœnosa, consecrares vinum gelu concretum (S. Alph: VI, 105, 5; 207, q. 2).

5 S. Alph. VI, 163, 709. Probatur exemplo tum Christi, qui panem et vinum quod consecravit prius benedixti;

smo et Eucharistia ; quia ipsemet Christus Dominus omnem aquam in usum Baptismi, omnemque panem et vinum in Eucharistiæ usum, tunc consecravit cum in Jordane baptizatus fuit, et cum hæc in ultima cœna consecraturus benedixit (6). Et a proprio ministro est benedicenda (7) ; et unaquæque suo ritu : nihilominus si utaris materia benedicta a ministro proprio quidem, sed alio ritu (idest alia benedictione) sacramentum valere multis probabile est (8).

Art. 2. De forma.

95. Forma igitur sunt verba quibus id, quod materia suboscure demonstrat, apertius significatur. Et ideo constat verbis (non literis, nutibus, signis) : non quibusvis inquam, sed his quibus ex Christi institutione utitur Ecclesia. Omnis igitur vis formæ æstimatur ex significatione verborum (1). Age nunc, verba duo significare debent ; effectum sacramenti, et actionem sacramentalem quatenus in re præsenti perficitur a ministro (2) : significatio vero æstimari debet 1° ex verbis ipsis, 2° ex earum syntaxi, et 3° pronunciatione. Si quid igitur mutatum fuerit, siquidem forma adhuc *idem* significat, sacramentum valet ; sin *aliud*, non valet : et si *incertum* videatur utrum significet idem, an aliud, sacramentum quoque in incerto erit (3). Tantum si inciderit aliquid

tum Ecclesiæ, quæ numquam materiis non benedictis usa est ; tum ratione, etenim videtur inconveniens, nos his rebus sanctificari quæ nondum profanæ ipsæ esse desierint (V. D. Tho. 3, 72, 3).

6 D. Tho. cit. Art. 3. Hæc igitur quæstio ad oleum chrismatis, et infirmorum dumtaxat pertinet.

7 Laym. *De Confirm.* II, 2. Sane proposito dubio : *An in casu necessitatis Parochus ad validitatem Sacramenti Extremæ Unctionis possit uti oleo a se benedicto*, S. U. I., die 14 Septemb. 1842, probante Greg. XVI, respondit *negative ad formam. Decr. 13 Jan.* 1655. Quod probaverat Paulus V ; qui contrariam sententiam explosit quasi *temerariam, et errori proximam* (Acta 1, 41. V. S. Alph. VI, 163, 709).

8 Suar. Henriq. ap. S. Alph. VI, 709, d. 2. Laym. *De Extr. Unct.* II, 2. Ut ecce, si Oleo chatecumenorum confirmes infantem, vel ungas infirmum. Aliud putant Bellarm., Valent., Pal., etc. V. Salm. 7, 2, 8. S. Alph. VI, 163, d. 2 ; 709, d. 2.

1 D. Tho. 3, 60, 8 ad 1. Ex hac enim *signi* (§ 89, 7) atque ideo (§ 89, 8) efficiendi vim habet.

2 Cf. Ronca. *De Bapt.* Cap. V, q. 5. Proinde forma exsulat ex 1° si dicas, v. c., in baptismo - *te absolvo* - aut (verius) in pœnitentia - *te mundo* - ex 2° si dicas in utroque - *Ego volo te baptizare, absolvere etc.* - Quid si dicas - *Christus te baptizat, absolvit ?* Ronca. l. c., putat hanc formam irritam esse ; Suar. D. 32, Sect. 3, in fine. Reginald. 28, 13. Spor. *De Pœnit.* 599 ratam ; quia nihil refert, utrum actio ministri exprimatur in actu secundario, qui ab homine ; an in primario, qui a Christo perficitur. Et est verius. Sed V. § 99, 1.

3 Cf. Bonacin., *h. t.* Disp. I, Quæ. 2, P. 1, 16 ; et Lugo Disp. II, Sect. VI.

æquivocum, vel *ambiguum*, spectanda erit ratio proferendi, et mens proferentis (4). Sed necesse est singula persequi.

96. Principio igitur utendum est I *his* VERBIS prorsus; nempe 1° quibus Ecclesia catholica utitur, hisque 2° *solis*, et 3° *omnibus*. Itaque (ex 1°) si *aliis* usus fueris, siquidem synonimis ratum est Sacramentum, sin minus irritum, sin dubiis incertum (5). Ceterum error gramaticæ regulariter non obest formæ (6); obest corruptio verborum; nisi forte obrepserit aut vitio naturali (ut blæsis), aut præcipitantia, aut imperitia (7), et verba in subjecta materia non omnem penitus significationem amiserint, vel in aliam prorsus abierint (8). Dein (ex 2°) si quid *addideris*, forma perit si hoc sensum mutat, aut aliquem contra ipsam formam errorem continet (9), secus stat (10); et si quid in ea æquivocum sit, pendebit ex intentione proferentis (11). Demum (ex 3°) si aliquid *detraxeris*, siquidem ea verba detraxeris quæ significant actionem sacramentalem (12), aut

4 V. Suar. D. 2, v. *Ratio*, etc. Veluti *Hoc corpus est meum*. Nam si ita pronunciaveris « hoc, corpus est meum » valet forma: sin ita « hoc corpus, est meum » evanescit. *Mens:* Ut si dixeris in consecratione: *Hic est corpus meum:* nam si illud *hic* quasi *pronomen* pronunciaveris, valet consecratio; sin quasi *adverbium* non item (S. Alph. VI, 224).

5 Ex Rubr. Miss. Tit. V, n. 1. Utputa in Baptismo, pro BAPTIZO, *abluo*, vel, *ungo*, vel, *regenero*. Porro synonima accipimus, quæ (§ 95, 2) eamdem plane et actionem et effectum significant (Suar., Croi. VI, I, 31). Itaque si effectum eumdem, non vero eamdem actionem, significent; ut puta si dixeris in baptismo « *ego te* REGENERO *in nomine* etc. » vel in pœnitentia: *Ego te* MUNDO *a peccatis tuis* » neutrum valebit; aut, ad minimum, anceps erit utrumque. Illud non interest utrum verba omnia ex uno idiomate, an ex pluribus collecta fuerint; v. c., in Eucharistia: *To est mon corpus* (Croix n. 30. S. Alph. VI, 110). Et jure prorsus (Ex L. 1, § ult. *De V. O.*) quia synonima sunt.

6 Suar. DD. 59, 2; 61, 2. Utputa, *Hoc est corpus* MEUS. V. Croi. VI, 1, 36.

7 D. Tho. 3, 60, 7 ad 3. S. Alph. VI, 110, v. c., *Ego te baptizo in nomina* PATRIA, FILIA, ET SPIRITU SANCTA (*De Cons. Dist.* 4, C. 86). Scilicet his in casibus, quadam quasi tacita conventione, verba corrupta perinde ac integra accipiuntur (S. Alph. VI, 110, 224. D. Tho. l. c.).

8 Bonac. Q. II, P. I, n. 20. Perit igitur forma si dixeris: *Ego te* BAPTIZOR (Croix VI, 1, 36, 37). *Ego te baptizo in nomine* MATRIS etc. (D. Tho. l. c.). Dices cur igitur non perit in eo verbo FILIA? Nempe quia in subjecta materia potius *corruptum*, quam *aliud* intelligitur.

9 Croix 64, V. c. *Hoc est corpus meum aereum: Ego te Baptizo in nomine Patris majoris, et Filii minoris, etc.*

10 Croix VI, I, 64. Ut ecce: *Ego te baptizo* HAC AQUA FRIGIDA: quamvis sit calida (Croix l. c.). Hoc est corpus meum, quod pro vobis *non* tradetur (V. Lugo II, 125, 127. Suar. D. 60, 1).

11 Croix VI, I, 38, V. c. *Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, et* B. MARIÆ VIRGINIS. Nam si nomen B. M. V. addideris ex devotione, formæ non oberit; secus si eo quoque nomine baptizaturus, quia talis sensus esset fidei contrarius (D. Tho. 3, 60, 8).

12 C. 1 *De Bapt.* Puta si baptizes prætermissis illis verbis: *Ego te Baptizo* (Alex. VII, 27).

subjectum (13), forma evanescit: secus si omiseris pronomen ministri, quippe inest tacite. Verum de hac re singillatim suis locis.

97. Deinde II utendum est EADEM SYNTAXI: nam etsi utaris iisdem plane verbis, eorum sensus transpositione quandoque manet, quandoque intercipitur, quandoque anceps fit (14). Demum III quia Sacramentum significando efficit (§ 89, 8), verba PRONUNCIANDA sunt modo consecratorio, adeoque præsentis temporis: seu indicativo, ut in Baptismo; seu imperativo, ut in S. Ordinatione; seu deprecatorio (excepta Pœnitentia, quippe sententiæ vim habet), ut in Extrema Unctione (15). Alio modo prolatis, sive historico, sive promissorio, sive interrogativo (16), sive concionatorio (17), sacramentum nullas vires habet.

98. Amplius; verba proferenda sunt continuo, non interrupte. Longa interruptio obest formæ (18): quæ sit talis, in æstimatione viri prudentis positum est (19). Brevis, siquidem inter verbum et verbum, non obest (20): sin inter syllabas ejusdem verbi, quidam putant obesse; alii contra; alii, si facta fuerit alio verbo interjecto, illis; sin interjecta actione aliqua (utputa respiratione, oscitatione, tussi), his adherent (21). Hoc melius quidem, at non tutius.

Art. 3. De intentione Ministri.

99. Minister Sacramentorum est ipse Christus (1); nos autem quodam quasi mandato Ipsius ea ministramus (I Corint. IV, 1). Ut quis *agere*

13 S. Alph. VI, 111. V. Velut: *Ego Baptizo in nomine*, etc., quippe magis baptizandi munus, quam præsentem baptismum, significant. Item si dixeris: *Ego baptizo illum* (Salmat. 2, 3, 113).

14 Lugo II, 112. Croix 32. Veluti in consecratione panis; *Hoc meum est corpus: meum est hoc corpus: Hoc corpus est meum* (V. § 95, 4).

15 Juven. Q. 3, Cap. 3, Borang. § 12. Ut puta: *Baptizetur servus Christi: Absolutus sis a peccatis* (Reginal. 27, 26. Spor. *De Pœnit.* n. 599).

16 Juvenin. l. c. Ut: *absolutus es a peccatis tuis: Absolvam te a peccatis tuis: Absolvo te a peccatis tuis?*

17 Suar. D. 2, 3. Lugo II, 71. Concionatoria dicuntur, quæ docendi causa usurpantur; quæ idcirco aut nullum aut non præsens tempus spectant.

18 D. Th. 3, 60, 8 ad 3.

19 Lugo II, 112. Spor. n. 91. Vulgo brevem putant uno *Pater*, aut *Ave*, interjecto.

20 Lugo II, 111. S. Alph. 11. Spor. n. 93.

21 Spor. n. 94. V. S. Alph. l. c. Omnes fere mutationes formæ his versiculis significantur: *Nil formæ demas, nil addas, nil variabis, Transmutare cave, corrumpere verba, morari.*

1 Joan. 4, 2. S. Aug. in C. 46. Cau. I, 1. Nos *instrumenta* (D. Tho. 3, 64. AA. 4, 5). Et evidens est ex forma consecrationis: *Hoc est corpus meum.* Proinde cum quidam hæretici contenderent, se esse primarios Baptismi ministros, non Christum, Ecclesia Græca, ut eos refelleret re et facto ipso, baptizare cœpit his verbis: *Baptizatur N. servus Christi in nomine Patris*, etc. Hinc, verius, inanis erit forma, si ex ea appareat ministrum alium a Christo esse; ut ecce si dicas in

(ministrare) videatur, necesse est ut agat compos sui (Prol. § 142, 2); ut *quasi mandatarius* agat, necesse est ut servet intentionem mandantis (2): ideo in Ministro opus est intentione faciendi quod Christus fieri vult; vel saltem quod facit Ecclesia (§ 91, 1) mentis Ejus probe conscia. At vero intentio Nostris alia interna est, alia externa. Interna habetur quoties minister, quando perficit Sacramentum, id efficere vult, quod eo Sacramento efficiendum est; habetur externa quando omnem ritum externum obit serio, et quasi minister Ecclesiæ. Si is igitur utramque voluntatem habet, sacramentum valet; si neutram non valet: ut ecce si joci causa baptizet, absolvat (3): si internam tantum, valet adhuc (4): si *tantum* externam, quæstio olim insignis et gravis fuit, neque adhuc pœnitus dirempta est.

100. Porro inter omnes convenit, et certissimum est, in ministro requiri *intentionem saltem faciendi* QUOD FACIT ECCLESIA (5); quæstio igitur hæc esse debet, quid faciat Ecclesia; utrum nempe peragat ritum dumtaxat externum, uti visum Catharino; an internum quoque Sacramenti effectum præstet. Et quæstio hæc expedita est; nam quid, sodes, *Ecclesiæ* appellatione significatur? Utique Ministri ejus (6). At, quæso, quid facit minister, v. g., cum absolvit? Et profecto, si forma caret mendacio, peccata dimittit. Ergo Ecclesia non peragit solum ritum externum; adeoque minister, qui sola externa intentione utitur, non facit quod facit Ecclesia: proinde si ei propositum sit, e. g., dum consecrat, ex duabus hostiis hanc tantum, non illam, consecrare; dum ordinat, eos non ordinare qui forte sui subditi non sint; si absolvit sub hac tacita conditione, *si restitueris*, non consecrat (7), non ordinat (8), non

consecratione: « *Hoc est corpus Christi* » (Suar. 59, 2, in fi. V. Croix VI, I, 37).

2 Lugo VIII, 28, 35. Suar. D. 16, Sect. 2.

3 Trid. XIV, *De Pœnit.* Can. 9. Vel exempli, aut devotionis gratia: utputa si Parochus infantem mox natum abluat, non baptizaturus, sed ut baptizandi ritum ostetricem doceat; vel si nutrix, dum puerum mane de more abluit, dicat « Ego te lavo in nomine Patris, etc. ».

4 Lugo VIII, 20. Ut ecce si quis infantis morituri, infidelium filii, caput lavet quasi ei purgationem aut medicinam faciens, et demissa voce interim dicat: Ego te baptizo, etc. (Lugo n. 21. Serry., Vindiciæ Cap. 15, 3. Cap. 16, 4).

5 Trid. VII, Can. 11. Nempe *Catholica:* sed si quis facere intendat quod alia ecclesia schismatica vel hæretica facit, si hæc vere Sacramentum facit, valet (Ex Trident. VII, *De Baptis.* Can. IV, Spor. n. 127; S. Alph. VI, 21. V. Prol. § 143, 9).

6 Lugo VIII, 35, 53. Uti Matth. 18, 17. Et ideo formæ Sacramentales ab his *Christi nomine proferuntur* (Lugo *De Pœnit.* 14, 110. V. § 95, 2; 99, 1).

7 Borang. Cap. III, § 3. Ex Rubr. Miss. *De Defect.* P. VII, I, n. 1.

8 Sane S. C. C. censuit, ordinatos ab Episcopo qui *ante* ordinationem palam proposuerat, nolle se Ordines conferre his qui canonicæ ætatis non essent; vel his qui essent ex genere *Mulactorum*, recepisse vacuam manuum impositionem (Ben. XIV, *De Sacrific. Miss.* Sect. II, § 70 *De Syno.* VIII, XI, 2).

absolvit (9). Quare huic sententiæ, quæ statim ac orta est patronos tot tantosque nacta fuit, vix tenuis aliqua superest probabilitas (10). Itaque intentione, uti vocant, interna omnino opus est, ut sacramento vis constet sua. Ceterum sat est implicita (11), ut alias, et virtualis (12). Sed necesse est ut præcedat actionem sacramentalem, quippe hæc ex intentione hujusmodi vim capit suam; idest ut antea eliciatur quam incipias materiam adhibere et formam proferre (13).

101. Et hæc sunt quibus sacramenta N. L. perficiuntur. Horum igitur *si aliquid desit non perficitur Sacramentum* (14). Nec, deficiente, proderit quod id ignorantia ministri, vel in necessitate sit factum; quia nulla neque ignorantia, neque necessitas potest præstare aliis rebus, aliis verbis miram hanc, et prorsus inauditam sanctificandi virtutem. Et, ex diverso, si nihil deerit, non obest sacramento quidquid ad ipsum ministrum singulariter pertinet: ut ecce si homo nequam sit (15), hæreticus, atheus (16); si formam penitus non intelligat (17). Et in primis si falso aliquid putet (quia falsa nostra existimatio rei veritatem non mutat); v. c., materiam esse inidoneam (Prol. § 147, 30); si circa formæ significationem erret (18); si materiam, vel formam, vel utramque immutaverit accidentaliter, ratus mutationem esse substantialem (19); etsi fecerit aliter sensiens quam Ecclesia Catholica docet (20). Eoque

9 S. Alph. VI, 26. Quod vel ipse Serry, Catharini sententiæ propugnator acerrimus, fateri coactus est (Vindic. Cap. 10). Amplius, quia minister fungitur Christi mandato, Ejus personam gerit: qui, si id quod Christus vult, ipse nolit?

10 Bened. XIV, *De Syn.* VII, 4, 9. S. Alph. VI, 23. Et jam a sæculo XVI, obsoleverat; et penitus obliterata jaceret, nisi eo sæculo illam suscitasset Jo. M. Scribonius. Quidam putant proscriptam fuisse ab Alex. VIII, 30, sed minus recte.

11 S. Alph. VI, 21. Ex Trid. VII, C. 7. Veluti, si obstetrix intendat id facere quod Parochus facit (Lugo VIII, 36).

12 S. Alph. VI, 18. Prol § 145, 15. Ex quo patet, non esse attentionem necessariam, ut alias (Prol. § 145, 14); et Sacramentum facere eum qui voluntarie et plane distrahitur (S. Alph. VI, 14; IV, 75).

13 Cf. Lugo *De Pœnit.* 14, 41. Croix VI, II, 687. Itaque si aliquis sine intentione baptizandi confirmandi, abluat ungat; ac statim post ablutionem unctionem, hac intentione concepta, proferat formam, nihil agit (Lugo nn. 41, 42).

14 Eug. IV, Cit. Decret. Item si aliquid substantialiter immutatum fuerit.

15 C. 5, *Cau.* 15, 8.

16 Ex Trid. VII, *De Bapt. Can.* 4.

17 S. August. *Contra Donat.* IV, 5, Suar. 2, 5. Lugo II, 123.

18 Spor. n. 127. Ut puta si Calvinista putet his verbis « *Hoc est corpus meum* » mysticam tantum Christi præsentiam significari (Laym. IV, 5).

19 Bonac. D. 1, Q. 2, P. I, n. 28. Veluti si Græcus consecrando panem omittat ea verba « *quod pro vobis tradetur* » quæ ipsi, rati necessaria esse, nunquam omittunt.

20 Ex Respons. Nicol. I, ad Consul. Bulgar. Cap. 104. V. S. Alph. VII, 110. Quod autem quidam docent, Sacramentum non valere si minister immutaverit aliquid accidentaliter ut novum ritum, vel errorem introducat, sic accipiendum est, quia is non creditur habere intentionem fa-

minus si erravit circa personam suscipientis, quippe intelligitur sacramentum, ne sit irritum, præsenti personæ, quæcumque illa sit, ministrare velle; excepto Matrimonio (21),

CAPUT II.

DE SACRAMENTORUM VIRTUTE, ET EFFECTIBUS.

102. Sacramenta N. L. id præstant quod significant (§ 89): nempe gratiam. Hæc duplex est, sanctificans, et sacramentalis. *Sanctificans* dicitur ea, quæ justitiam, et sanctitatem præstat; quæ cum in nobis eam parit *primæ,* cum partam auget *secundæ* nomen subit. Baptismus et Pœnitentia instituta sunt ut primam conferant; cetera ut secundam: inde illa *mortuorum,* hæc *vivorum* Sacramenta sunt appellata. Nihilominus, quia omnia Sacramenta N. L. non ponentibus *obicem* conferunt gratiam (1), sacramenta mortuorum, si quis ea recipiat jam justificatus, secundam per accidens gratiam tribuunt, et hoc certum est: contra sacramenta vivorum, si quis recipiat hæc in lethali, falso putans vel se rite absolutum, vel perfecte esse contritum, conferunt primam (2), dummodo revera sit attritus. Et hoc quoque de Extr. Unctione certum est; de ceteris pie creditur (3).

103. Deinde inest singulis sacramentis gratia cujusque propria, quæ idcirco *sacramentalis* dici solet. At vero quænam ea sit, non satis convenit. Nonnullis TT. est quædam gratia actualis, quæ dabitur cum opus fuerit, ut quisque facilius implere possit obligationes, quas cum Sacramento suscepit: aliis est jus ad eam, quoties opus fuerit, obtinendam (4): aliis demum est gratiæ habitualis modus distinctus, et vis propria, quæ, v. c. in Baptismo illuminat, in Confirmatione roborat, in Eucharistia nutrit, in pœnitentia sanat, etc. (5). Primum displicet,

ciendi quod facit Ecclesia (D. Tho. III, 60, 8. Suar. l. c. Lugo 2, 113). Quæstio igitur in præsumptionem recidit; et facti, non juris, est (V. Laym. IV, 5).

21 V. II, 343. IV, 6. Lugo VIII, 114. S. Alph. VI, 19.

1 Trid. VII, Can. 6 et 7. Obex, *lata* significatione dicitur si recipienti intentio, *propria* si necessariæ dispositiones desint. Dicitur etiam *fictio,* quia id præstat, ne sacramentum efficiat id quod significat (V. D. Tho. 3, 69, 9 ad 3).

2 D. Tho. 3, 62, 2; 72, 7 ad 2. Et hoc est quod Scholastici dixerunt *de attrito quem fieri contritum* (S. Alph. VI, 268): nempe quoad effectus sacramenti. (Laym. *De Pœnit.* II, 2). Et non quod *attritio fiat contritio,* ceu quidem existimarunt (V. Spor. 23; et *De Pœnit.* 217).

3 Salm. VII, 4, 3.

4 Habert, Borang. III, § 5.

5 Salm. I, V, 16. Gury § 145. Et ita sentire videtur D. Tho. 3, 62, 2.

quia Sacramenta N. L. conferunt gratiam *ex opere operato*, atque ideo incontinenti; item alterum quia aliud est gratia, aliud jus ad gratiam; quare tertium videtur verum.

104. Præterea Baptismus, Confirmatio, et Ordo characterem imprimunt (6), quo efficimur Ecclesiæ subditi, milites, ministri; ideo *characteristica* dici solent. Characteris natura nos latet: vulgo definitur, « *Signum indelebile animæ velut impressum, quo idonei efficimur et quasi consecramur ad ea quæ sunt cultus divini* »; idest ad aliquid sacrum vel suscipiendum, vel peragendum (7). Et Baptismo quidem Sacramentis suscipiendis, Ordine eis ministrandis idonei ac potentes efficimur. Porro character est indelebilis, ideo ea sacramenta quæ characterem imprimunt, sine gravi sacrilegio, quia frustra iterantur, iterari non possunt (8). Hinc sacramentorum in initerabilia, et iterabilia distinctio. *Initerabilia* itaque sunt Baptismus, Confirmatio, et Ordo. *Iterabilia* Eucharistia, et Pœnitentia: inter hæc tenent Extrema Unctio, et Matrimonium, quippe quæ durante solum eadem infirmitate, eodemque conjugio perperam, atque ideo non sine gravi sacrilegio iterantur.

105. Sacramenta N. L. significando efficiunt; ideo in eo instanti efficiunt id quod significant, in quo signum perficitur. Et vi, seu virtute ipsius signi, idest materiæ et verborum, id efficiunt (9); sive ut in scholis loquimur, ex *opere operato* (10): proindeque verius non moraliter (quasi causæ quædam occasionales) uti Scotistæ (11), sed physice, uti Thomistæ (12), et necessario: atque ideo non merito ministrantis ea, nec suscipientis; et per se æqualiter in omnibus (13).

106. Verum ut sacramenta efficere possint id quod significant necesse est ut *valide:* uti autem revera id efficiant necesse præterea est, ut *licite* recipiantur. Sacramentum recipitur *valide* quando nihil deest ex his quæ ad substantiam ejus pertinent, *licite* recipitur quando de necessariis dispositionibus in suscipiente nihil deest. Sacramenta quæ valide, et licite recipiuntur, gratiam conferunt protinus, ideo *formata:*

6 Trid. VII, Can. 9.

7 D. Tho. 3, 63, AA. 23.

8 Trid. VII, *h. t.* Can. 9. Scilicet sacramentum frustra conferre est, eo *abuti:* quod heic grave sacrilegium est; Nam est velut illudere ei qui sacramentum instituit (Lugo *De Pœnit.* 16, 558).

9 Boran. Cap. III, § 3.

10 Trid. *h. t.* Can. 8 *Opus operatum,* phrasis est invecta ævo Inn. III.

11 Sporer *h. t.* n. 47. Nempe movendo Deum ad gratiam elargiendam.

12 V. Suar. 3 Par. D. Th. 3, 3. Sect. 1, Disp. 7, 1, 6. Etenim sacramenta N. L. gratiam quam significant, et conferunt, et *continent* (§ 89, 6). Inde, v. c., aqua renascimur in baptismo (Joan. 5, 5) quando illa « *corpus tangit, et cor abluit* ».

13 D. Tho. 3, 69, 8. *Per se,* nam per accidens augeri potest ex merito utriusque.

quæ valide sed non licite (idest cum obice) non conferunt gratiam, ideo *informia* dici solent (14). De his quæritur num, sublato postea obice, reviviscant; idest an *tunc* eam gratiam præstent quam ab initio, sine obice præstitissent. Et baptismus profecto reviviscit, quia non potest iterari (15): adeoque et Confirmatio, et Ordo (16); immo (quæ probabilis sententia est) et Extrema Unctio, et Matrimonium; quippe illa durante eadem infirmitate, istud eodem conjugio, iterari non possunt (17). Obex autem removetur supplendo dispositiones, quæ ab initio defuerunt: adeoque contritione imperfecta, si agitur de baptismo (dum ne interim grave aliquid admiseris); perfecta si de reliquis agitur (18).

107. Hæc de natura Sacramentorum: nunc de necessitate eorum pauca. Itaque Baptismus, Pœnitentia, et Eucharistia necessaria sunt ad salutem; nempe Eucharistia *necessitate præcepti;* baptismus vero non baptizatis et pœnitentia lapsis post baptismum, si perfectæ caritatis vel contritionis actum elicere nequeant, *necessitate medii*, secus *præcepti*. Cetera sunt voluntaria. Sed morituro qui de sua contritione dubitat, vel sensibus destitutus est et confiteri nequit, Eucharistia, vel Extrema Unctio, vel Confirmatio, pro pœnitentia esse debet; atque ideo ei fit *sacramentum necessitatis*, nempe ut ex attrito fiat contritus (19).

14 Sporer, n. 25. Dixi id quod significant, nempe *gratiam* (§ 102), non characterem; quem etiam informia imprimunt, quippe qui cum peccato consistere potest.

15 S. Aug. Lib. 1. *Contr. Donat.* Cap. 13.

16 D. Tho. in 4, D. 49, Art. 2. S. Bonav. D. 1, D. 1, Art. 3. Lugo *h. t.* IX, Sect. 6.

17 S. Alph. VI, 87. Addunt Eucharistiam, si obex removetur speciebus nondum consumptis (Suar. 28, 6); et pœnitentiam, sed HOC MIHI difficile est, quia si huic dispositio (attritio) *deest*, materia deerit; atque ideo nec formatum est, nec informe, sed omnino non est.

18 Boran. Cap. III, § 10. Scilicet sacramenti indigne, et sacramenti digne suscepti eadem omnino vis, et natura est; ideo quæ ut illud extaret, hoc ut reviviscere possit, et opus et satis esse debent. *Dum ne;* quia foret *novum* obex (Cf. Lugo IX, 50, 60).

19 S. Alph. VI, 287. Sacramenta igitur N. L. dividuntur in sacramenta 1° *Mortuorum*, et *Vivorum;* 2° *Characteristica*, et *non characteristica;* atque ideo 3° *Initerabilia*, et *Iterabilia;* 4° *Voluntaria*, et *Necessaria:* et necessaria iterum vel *necessitate medii*, vel *necessitate præcepti*: ac demum latissima significatione (quippe dispositiones, cum extra ea sint, distinctionem non faciunt) in *formata*, et *informia*.

TITULUS II.

DE SACRAMENTORUM ADMINISTRATIONE ET SUSCEPTIONE.

Prænotanda.

108. In Sacramentis tum conferendis tum suscipiendis duo semper ob oculos haberi debent; utilitas suscipientis, quippe huc pertinent Sacramenta; et reverentia Sacramentis debita, quia sancta sancte tractanda sunt. Alias aut utrique, aut certe sacramento fit injuria. Utrique, quoties sacramentum quod confertur exponitur periculo nullitatis invito suscipiente (1); soli sacramento quando 1° vel in periculum nullitatis adducitur consensiente eo cui datur (2), vel 2° indigne (sine debitis dispositionibus) datur, aut (quod est gravius) suscipitur (3), vel 3° non ea qua decet reverentia ministratur. Verum lex quæ cavet reverentiæ Sacramentorum non plus urget quam ceteræ divinæ leges: proinde irreverentia quæ fit sacramento non est gravior ea, quæ in transgressione ceterarum legum divinarum continetur (4); atque ideo quibus in casibus cessat contemptus in harum transgressione, his et in administratione sacramentorum cessat (5); quod velim ne excidat.

1 Salm. I, 4, 78. Idest quando confertur aut suscipitur cum *materia* vel *forma* dubia, aut forte *incapaci* confertur: ut ecce cum absolvitur puer, de quo an usum rationis attigerit; vel absolvitur ungitur ægrotus, qui, an adhuc vivat non satis apparet. Porro injuria quæ fit suscipienti (sive contra justitiam, sive contra caritatem ea sit), pro ipsius detrimento potest esse gravissima, gravis, levis, nulla: ut ecce baptizare infantem - ungere ægrotum cum materia dubia - cum forma dubia absolvere sola venialia confitentem - ordinare mulierem.

2 Croix VI, I, 104. Et in hoc potissimum hujus sacrilegii gravitas posita est (Lugo *De Pœnit.* XIV, 110). Adeoque eo tenetur nedum minister, quod nemo dubitat; sed et suscipiens (Lugo n. 111. Croix n. 105), quod nonnulli absurde negant; ut ecce qui venialia sine ulla contritione (quæ sacramenti materia est) confitetur (S. Alph. VI, 449): alias qui iterato sacramentum suscipit quod iterari nequit, innoxius foret. Quin minister, quando Sacramentum *actione* unum est, virtute autem multiplex, ut ecce cum quis plures hostias consecrat, plures absolvit una simul, si una ex hostiis non sit triticea, unus ex absolvendis non rite dispositus, letali non caret (V. Suar. *De Pœnit.* 22, 10, 8. V. Lugo *De Pœnit.* 14, 119). Scilicet tot physica sunt sacramenta quot hostiæ, quot pœnitentes; quod ad rem Dicastillus animadvertit.

3 D. Tho. 3, 64, 6. Et hoc quoque est grave, licet nullum sit damnum suscipientis (Lugo cit. n. 111. S. Alph. VI, 449).

4 Vasq., Sanch. D. I, IX, 32. S. Alph. VI, 612. Puta quæ templa revereri, quæ integram confessionem sacramentalem facere jubent: Alias *non est obligatio reddendi sacramentis reverentiam plusquam probabilem* (S. Alph. 633).

5 Lugo VIII, 177, irreverentiam in positivam, et negativam distinguit; positivam

109. Uti igitur et utilitati suscipientis, et reverentiæ sacramenti consulatur, cavendum in primis est, ne quid valori sacramenti desit, ne quid dispositionibus suscipientis (ministrum prætereo, de quo expedita res est). Et si constet neutrum deesse, sacramentum conferendum est: si constet deesse alterutrum negandum erit. Quid si hæc incerta? utrum sacramentum conferri vel iterari debeat, ut hominis utilitati; an nec possit, ut reverentiæ sacramenti cautum sit? Alias; utra potior erit, illa an hæc? Utique illa: nam *sacramenta propter homines;* adeoque et licet et oportet ea conferre, nedum quoties salus hominis æterna periclitatur, sed quoties adest *causa necessitatis vel utilitatis gravis;* et maxime si verendum sit, conferenda (omissa præsenti opportunitate) amplius non fore (6). Et nedum baptismum et pœnitentiam, quod et Tutioristis, et Probabilistis exploratum est; sed et Confirmat: et E. U. quod hi contra illos verius docent (7). Scilicet, urgente periculo mortis, *illa* etiam cum tenui probabilitate (8), *ista* si et vere probabile sit neutrum deesse (9), et scandalum absit; nam huic quoque, salva æterna alterius salute, cavendum est (10).

vocat ejus qui contemnit, negativam ejus, regulariter, qui debitum alteri cultum omittit. (V. Croix VI, 1, 138, 517). *Illa* igitur *semper mala est,* quippe natura; hæc non semper (Lugo cit. n. 177), adeoque lex quæ vetat hujusmodi irreverentiam non est pure negativa, obligans semper, et pro semper, sed resolvitur in affirmativam (Croix VI, I, 138, ex Suar., Gob., Bonac., Sporer, etc.). Sane David necessitate compulsus comedit panes sanctificatos (I Reg. 26, 6. Matt. 12, 3), et piissimus rex Ezechias ignoscendum duxit his qui in angustia temporis non sanctificati comederant Phase (2 Paralip. 30, 19). Jure quoque Can. Ecclesia polluitur effusione sanguinis humani vel homicidio, et nihilominus neutrum polluit Ecclesiam si justæ defensionis causa fuerit admissum (§ 18). Ex his autem consequens est dicere irreverentiam, nisi constet ex aliquo facto *per se* contumelioso (ut puta si quis indigne suscipiat, vel ministret aliquod sacramentum *sciens volens*), cessare si talis causa supervenerit, qua extante omnis contemptus species opinione hominum abesse intelligitur (Vasq., Lugo VIII, 181; IX, 8. S. Alph. V, VI, 86). Alias quî posset ad sacram synaxim accedere is qui dubitat, num cœnam ultra mediam noctem produxerit (V. S. Alph. VI, 282), vel negative dubitat an peccaverit mortaliter (S. Alph. 475)? Nec parum favet ministranti exemplum Christi, qui Corpus suum Judæ tradidit prout Apostolis ceteris.

6 S. Alph. VI, 28, 162, in fi. 432, IV.

7 S. Alph. VI, 28, 162.

8 S. Alph. VI, 103, 480. Ideo necesse est baptizare moriturum etiam cum aqua rosacea (Spor. n. 9); vel in pede (Ex Rit. Rom. *De Baptizand. Parvul.*); aut digitis, aut capillis (S. Alph. VI, 107, 111).

9 Ex Rit. Rom. *De E. U.* § 11, quo ægrotus ungi jubetur, de quo dubitas an adhuc vivat. Hinc licet in eo periculo conferre E. U. cum oleo Cathecumenorum (S. Alph. VI, 709, d. 2), et confirmationem cum oleo sine balsamo benedicto (Ib. 162 in fi.). Et si moriturus confiteri non potuit, licet E. U. ei dare etiam cum tenui probabilitate; v. c., ei qui defecit in actu peccati, puta in ebrietate, vel rixa (Ib. 82, 732); quippe recidit in sacramentum necessitatis.

10 Heinc, v. c., licet ministrare Con-

110. Verum ut hisce in casibus sacramenti quoque reverentiæ caveatur quantum fieri potest, Nostri docent, illud sub conditione conferendum esse. Sed intererit utrum conditio sit eorum quæ pertinent ad valorem sacramenti, an eorum quæ ad suscipientis dispositiones pertinent, an extra hæc sit. Itaque, ut a postremis ordiamur, *tertiam* conditionem apponere nunquam licet, et est grave; quippe quæ sine ulla causa, si confertur in eventum futurum et incertum, sacramentum efficit nullum (11), sin in præsens vel præteritum nullitatis periculo obnoxium facit (12). *Secunda* in solo Pœnitentiæ sacramento licite apponitur; nam cetera vel nullatenus, vel sine scandalo iterari nequirent. At *primam* adjicere et licet et oportet (13); et satis est eam animo et intentione concipere (14). Verum si quid aliud cavendum sit quod per appositam conditionem caveri non potest, ea uti, atque ideo sacramentum administrare nec oportet nec licet: hac re nunquam licet sub conditione, in rebus dubiis, conficere Eucharistiam propter periculum idolatriæ materialis; nec ordines conferre propter gravissima irritæ ordinationis incommoda.

111. Post hæc facile solvi potest ea quæstio, utrum in sacramentis conferendis, vel suscipiendis liceat sequi opiniones probabiles. Itaque videamus utrum agatur de his quæ ad sacramenti valorem pertinent, an de aliis agatur; illic enim *in probabilitate facti,* hic *in juris probabilitate* versamur, quod velim animadverti (Prol. § 132, 257). Itaque in ILLIS grave est sine causa, adeoque, *relictis tutioribus,* sequi opiniones probabiles, vel probabiliores; et nedum ministranti, quæ certa (15); sed neque suscipienti, propter reverentiam sacramenti,

firmationem morituro (si desit Chrisma) cum oleo Cathecumenorum; sola manuum impositione, propter rei novitatem et adstantium admirationem, si quid opinor, non licet.

11 Suar. D. 13, 3. Non enim tunc valet cum ponitur materia, et forma, quia deest intentio; nec quum, purificata conditione, adest intentio, quia tunc materia et forma desunt.

12 V. II, § 315, 3. Immo nullum prorsus, si eventus hujusmodi humano modo (quo sacramenta administrare oportet) sciri non potest (S. Alph. VI, 26, 431); ut puta, *si es prædestinatus.*

13 S. Alph. I, 49; VI, 28, 29. Ut ecce in Baptismo si dubites an aqua sit qua baptizas, in E. U., an ægrotus adhuc vivat, vel si iterare oporteat sacramentum de quo non constat an valide collatum fuerit.

14 Ex Rubr. Missal. *De Defect:* S. Alphon. VI, 29. Scilicet conditio voluntati cohæret. Et re quidem vera usque ad sæc. VIII, verbis exprimi non consuevit. Nisi forte adstantes existimarent Sacramentum iterari quod iterare non licet S. Alph. VI, 29.

15 Innoc. XI, I. S. Alph. I, 48. Nam et sacramento, et subjecto fieret injuria. Ideo numquam licet, v. c., cum suppetit aqua naturalis, baptizare aqua ex sale resoluto (§ 144); pœnitentem absolvere tribus verbis « *Ego te absolvo* », confirmare

quæ mihi verissima (§ 107, 2) sententia est (16): immo vel probabilissimas in sacerdotio et baptismo; quippe irritum esse illud publice, hoc privatim, et propter. illud adhuc publice perniciosum foret. In ceteris regulariter levi non caret (17). At quando non est in potestate nostra uti tutioribus, probabilissimis licet uti semper; tenuiter probabilibus nunquam præterquam in summo discrimine rerum: probabilibus quoties id exigit justa necessitas vel utilitas suscipientium (§ 109). At in HIS, quæ non pertinent ad valorem sacramenti, eadem qua in legibus ceteris regula utimur (18), et maxime in iis quæ ad suscipientium, vel ministrantium dispositiones pertinent; tum quia in his gravis probabilitas pro certitudine est (Prol. § 131, 32) tum quia secus administratio et susceptio sacramentorum negocium foret scrupulis plenum et molestissimum: ideo ad sacramenta ministranda vel suscipienda satis est accedere dispositum *probabiliter* (19).

Art. 1. De Ministro, et quæ Minister observare debet in Sacramentis conferendis.

112. Quæ heic dicturi sumus, ad sacram: matrimonii vix pertinent, quippe quod magis contractus, quam sacramenti jure metitur. Itaque sacramentis conferendis Minister potestate ordinis, et jurisdictionis regulariter opus habet. *Ordinis:* ex hoc capite triplex statutus est gradus ministrorum: in primo constituti sunt Episcopi, qui (quasi Ecclesiæ Principes) omnia conferunt sacramenta, sed in primis ea, quibus aliquod munus cohæret, nempe Confirmationem, et Ordinem. In secundo Presbyteri, qui, exceptis his duobus, reliqua conficiunt. In tertio vero Diaconi, qui administrant Baptismum, et Eucharistiam tantum; nec semper, sed, cum sint ministri extraordinarii et Presbyterorum vices suppleant (Prol. § 89, 10), dumtaxat in necessitate

cum sola intentione *externa,* ungere ægrotum quamdiu dubitatur, an ægrotet graviter.

16 Lugo *De Pœnit.* XIV, 109, etc. Croix VI, 1, 105. Alias quidni liceat et ministranti ipso volente? Quin interdum lædit graviter caritatem contra seipsum, puta in recipiendo baptismo, vel absolutione in articulo mortis.

17 Contra Croix VI, 1, 106, qui id putat letale: v. c. primam manuum impositionem omittere in Confirmatione.

18 Cit. § 108, 4. Sane si reverentia quæ sacramentis debetur non differt ab ea qua ceteras leges divinas prosequi oportet, si exponere se periculo pessumdandi has leges licet interdum, exponere se periculo frustrandi sacramentum quidni liceat? V. Sanch. D. I, 9, 33. S. Alph. I, 32, v. *Secunda* (Edit. 1762, 1763) VI, 475. Alias; si in aliis casibus lex non contemnitur, quî heic contemnitur Sacramentum?

19 Croix VI, I, 119. S. Alph. VI, 57, 475.

gravi (1), et de mandato Presbyterorum (2) saltem interpretativo (3): at in extrema necessitate licet ea ministrare etiam his invitis, ex interpretativo mandato Episcopi, vel Ecclesiæ (4). *Jurisdictionis:* scilicet ne Ordo ab Ecclesia constitutus perturbetur. Et in sacramento pœnitentiæ hæc necessaria est ut sacramentum valide, in ceteris ut licite conferri possint; excepta Eucharistia quæ nullam, regulariter, jurisdictionem exigit, sed de hoc suo loco. Sine Ordinis potestate nullum sacramentum valet, excepto baptismo; contra sine potestate jurisdictionis, excepta Pœnitentia, valent omnia. At qui jurisdictionem non habens, sine mandato saltem interpretativo aut præsumpto sacramentum aliquod administrant, ut ecce si Episcopus extra suam diœcesim confirmet, ordinet, vel non Parochus baptizet, E. U. aut Viaticum præbeat, letali non carent (5). Amplius, Religiosi præsumentes ministrare E. U., aut viaticum Clericis aut laicis absque Parochi licentia extra casum necessitatis incurrunt excomm. R. P. r. (6).

113. Deinde Minister curare debet ut valide, et licite conficiat Sacramenta. *Valide,* ideo necesse est ut intentionem administrandi saltem *virtualem* habeat (7), nempe internam (§ 110). Dein animadvertere debet nequid materiæ, aut formæ desit: adeoque 1° ne qua mutatio substantialis alterutrius fiat. Tum (quia signum sensibile est sacramentum) 2° ne utatur materia adeo exigua quæ aciem intuentis effugiat, nec formam proferat voce adeo demissa ut ne ab ipsomet quidem proferente exaudiri possit (8). Demum (cum ex materia et forma *unum* signum coa-

1 S. Alph. VI, 116, 236. Utputa, *si adsit multitudo baptizandorum, aut si Parochus sit graviter infirmus; vel excommunicatus, vel alias occupatus confessionibus excipiendis* (S. Alph. 116), *vel absit* (Croix VI, 1, 276).

2 C. *Diaconos* 13, D. 93. Quod hodie ab eo solum dari potest, cujus est hæc sacramenta ministrare.

3 Prol. § 89, 12. Et regulariter præsumitur cum abest is qui Sacramentum ministrare debuisset (Suar. D. 22, 2).

4 S. Alph. VI, 236.

5 Ex Clem. I *De Priv.* 390, 14. Trid. VI, R. 5.

6 V. Prol. § 390, 14. *Religiosos* hoc loco accipere debemus eos qui *solemnia* vota edunt, ut antea (Clem. 1 *De Privil.*); *Clericos* autem, et *Laicos* eos qui Regularium appellatione et jure minime censentur (Ib. § 105); quamvis in suis Monasteriis degant studiorum forte, educationis, aut valetudinis causa (S. C. EE. 21 Jun. 1848). *Licentiam* vero, si nec eis, nec infirmis, quibus hæc ministrant, ab eo cujus est, data fuerit (Bonac. *De Censur.* Disp. II, Qu. IX, 5, etc.).

7 Suar. D. 13. Sect. 3. S. Alph. VI, 18. Et *subjecto præsenti,* ne, si falso alium putet, sacramentum fiat obnoxium periculo nullitatis (Sporer n. 133): excepto matrimonio, immo et ordine si metuendum sit ne quis forte clam ordinationi se obtradat (Gob. VIII, 305. Spor. n. 137). *Virtualem;* quia, nec *habitualis* sufficit, nec *actualis* est necessaria (S. Alph. VI, 16, 17): adeoque nec attentio; licet is qui voluntarie distrahitur saltem levi non careat (S. Alph. n. 14).

8 S. Alph. VI, 414.

lescat) 3° ut adhibeat utramque simul (9): verum hoc moraliter accipiendum est (§ 91, 5), et ita, ut altera ad alteram referri intelligatur, adeoque sufficit regulariter si una earum posita, mox alteram ponat (10): nec refert utram prius posuerit, utram posterius; excepta pœnitentia.

114. Ut licite; ideo is qui in letali *conficit* sacramentum letali non caret (11) regulariter; nam utrum id exigat sola ipsius *rei*, an et *officii* sanctitas, non satis liquet (12). Sed satis est, elicere actum contritionis, excepta Eucharistia. Nihilominus, quia sacramenta propter homines (§ 108), si tam subito conferendum sit baptisma vel pœnitentia morituro, ut ne contritionis quidem eliciendæ actum tempus ei suppetat, excusatur (13). Et quidni excusetur si conferenda sit confirmatio, vel Extr. Unctio? Nam et in his reverentia sacramenti prævalet utilitas suscipientis (§ 109, 7). Quid si tempus quidem suppetat eliciendi actum hujusmodi, verum tu nec eum elicere valeas nec recedere sine infamia, an liceat ministrare? Plures affirmant quia heic cessat irreverentia, longe plures negant quia Deus impossibilia non jubet; ideo HI docent, hunc letali non excusari (14), ILLI contra docent (15). Hoc S. Alphonso est probabile in suscipiente (§ 118, 12); ergo eo magis in conferente probabile est; nam gravius est sacramenta indigne accipere, quam indigne conferre (16). Difficilior quæstio est, an is qui successive sed continue, plura confert sacramenta, v. c., baptizat plures vel confirmat vel absolvit, tot peccata committat quot sunt hi quos baptizat con-

9 Ex *Rit. Rom. De Forma Baptis.* D. Tho. 3, 60, 6 ad 2. Cf. Lugo II, 99.

10 Suar. D. 2, Sect. 2. Laym., Salmat. II, 2, 41. S. Alph. VI, 9. Ut puta si quis in collatione Ordinis Presbyteratus calicem et patenam tetigerit postquam Episcopus protulit verba « *Accipe potestatem* etc. » (Lugo *Resp. Mor.* Lib. I, D. 33, 2). Dixi MOX, *non continuo, non e vestigio;* etenim brevis mora interjecta non nocet. Porro brevem moram Fagundez putat *unius Pater:* sed merito exploditur (S. Alph. l. c., v. *Quæritur*). *Regulariter;* nam in Eucharistia conficienda mora ne intelligi quidem potest, in pœnitentia longior interjecta non obest. Hæc quoad materiam et formam: præterea, si sacramentum constat pluribus partibus, ut Eucharistia vel E. U., notabili inter eas mora interjecta sic, ut actio Ministri non amplius *una* videri possit, aut ab initio repetendum erit, ut in E. U.; aut cessandum, ut in Eucharistia.

11 C. 5, Can. 5, 8. Rit. Rom. *De Sacram. in gen.* S. Alph. VI, 34.

12 V. S. Alph. VI, 32. Quamobrem is qui non confert sacramentum ex officio, idest ex potestate ordinis, non est damnandus letalis (Spor. n. 171): quod et S. Alph. VI, 32, 884, probabile putat. Idest laicus, immo et sacerdos qui necessitate urgente privatim baptizat (D. Tho. 3, 64, 6 ad 3. Sot., Suar., Ronca. Cap. 3, q. 6); et (qua ministri) sponsi qui matrimonium contrahunt (Sanch. M. II, 6, 4).

13 Lugo VIII, 151. S. Alph. VI, 33.

14 Suar. D. 62, v. 5, Conci., S. Alph. VI, 33. Nempe si potest conteri, debet, quia *Deus impossibilia non jubet.* Atqui heic quæstio est, an Deus id (propter irreverentiam) *hic* jubeat.

15 Vasq. D. 207 *De Euch.* Lugo IX, 8.

16 S. Alph. VI, 86.

firmat, absolvit, an unum tantum; et si hæc ex officii sanctitate metimur, hoc verius forte, *quia unum baptizandi absolvendi,* etc. *ministerium exercet* (17).

115. Quæri potest an duo simul possint idem sacramentum conficere. Et si unus materiam ponit, alter formam pronunciet, cum hæc *heic* falsum dicat, sacramentum constare non potest. Secus si uterque totam materiam et formam ponit; seu *partis* tantum (cum sacramentum constat pluribus partibus, ut Eucharistia, Extr. unctio, et Ordo), seu *totius* (ut si baptizent, consecrent una simul). Et in hoc posteriori casu ille sacramentum conficit, qui prior signum absolvit; et si uterque illud absolverit eodem momento temporis, uterque, quantum in se est, conficit sacramentum (18). Sed primum est grave, præterquam in gravi necessitate; alterum semper (19). At proculdubio valet sacramentum quod unus confert pluribus una simul: quod ceteroquin in solo baptismo, et pœnitentia fieri potest (cum nempe sub unica forma plures baptizat, vel absolvit); et in solo summo discrimine rerum, ut in incendio, ruina, naufragio, fieri licet (20). Nihilominus utrum in aliis casibus leve sit, an grave, non satis convenit (21).

Art. 2. De Subjecto, et quæ Subjectus præstare debeat in Sacramentis recipiendis.

116. Sacramentis recipiendis soli homines capaces sunt, quoad eis vita contingit. Nempe omnes baptismo; post baptismum susceptum, qui sint idonei, suis locis. Heic videamus utrum qui ea recipinnt sint infantes, an adulti suæ mentis. In *illis* (et, in his qui eis accensentur, *idiotis* et amentibus ab infantia Prol. §§ 30, 31), nihil aliud requiritur, ut sacramentum recipere possint. Aliud juris est in adultis: hi nosse debent quæ scitu necessaria sunt necessitate medii (II § 3) ut capaces habeantur eis recipiendis (1): ad hæc necessaria eis est intentio ut valide, et dispositiones ut licite ea suscipere possint.

117. Et primum intentio, seu voluntas recipiendi sacramentum (2). Scilicet in Pœnitentia, in qua pœnitens ipse materiam præstat, vir-

17 Sporer *De Pœnit.* n. 435.

18 D. Tho 3, 67, 6.

19 Ex *Rubr. Missal.* Præterquam in ordinatione Presbyterorum.

20 Ex Rit. Rom. *De bapt. parvul.*

21 S. Alph. VI, 29 in fi.

1 Ex Inn. XI, 64.

2 D. Tho. 3, 68, 7. Proinde si quis comederet hostiam, nesciens consecratam esse, perinde erit quasi panem comedisset (Lugo *De Euch.* XIII, 23, 26). *Recipiendi,* adeoque prout Ministro (§ 100, 13) antequam suscipiatur: concepta post materiam aut formam positam, quasi post *signum* absolutum, nihil valet (Lugo *De Pœnit.* XIV, 46, 48).

tualis (3); in baptismo, et ordine, quibus multæ obligationes cohærent, requiritur saltem habitualis (4); nec oberit si quis ea suscipiat compulsus metu gravi, dummodo velit, quia metus non aufert volontarium (5). At in confirmatione, et E. U., quæ multa commoda afferunt, nihil incommodi, satis est voluntas interpretativa (6). Si deest voluntas sacramentum nullius momenti erit, sive nolit quis illud recipere; (7) sive *non nolit,* idest si intentionem neutralem habeat (8).

118. Dispositiones omnium communes hæ sunt; *fides,* et ut quis sciat ea quæ scitu sunt necessaria etiam necessitate (II 3, 7) præcepti (9): *Spes,* et planum est: *Caritas,* idest initium dilectionis Dei; et si versatur in letali, in suscipiendis sacramentis mortuorum attritio, in vivorum contritio, excepta Eucharistia in qua confessione opus est (10). Quid igitur si in eo instanti, in quo suscepturus es sacramentum, aliquod lethale subeat animo, et ob temporis angustiam non possis statim conteri, nec recedere sine infamia? Et hi qui putant sacramentum indigne recipere esse malum semper, negant prorsus (11); contra affirmant qui putant heic irreverentiam (§ 114, 15) cessare (12). Demum requiritur ut nullo excommunicationis, vel interdicti personalis vinculo sit obstrictus (13): verum si is non possit abstinere a sacramento sine incommodo gravi, (utputa sine scandalo vel infamia) licite accedit, quamvis a censura in præsens absolvi non possit (14).

119. Inter infantes, et adultos suæ mentis tenent hi qui post infantiam in amentiam inciderunt, quamdiu amentia laborant; etenim in præsens nulla nec intentio nec dispositio exigi ab eis potest, sed retro agere oportet, et ad illud temporis momentum reverti, quo desierunt, aut iterum desierunt esse suæ mentis: et si tunc neutrum

3 V. Spor *h. t.* § 145.

4 Lugo IX, 119, 127. S. Alph. VI, 82. Prol. § 145, 15. Dummodo non fuerit retractata (Cap. 3, § ult. *De Bapt.*) Ideo valide conferuntur dormienti (Cit. § ult. Ben. XIV. C. *Postremo mense* § 46).

5 Cit. § ult. Vel ob finem pravum, quia intentio rem non mutat (Reginald. 26, 50).

6* Ex Rit. Rom. *De Extr. Unct.* § 6. (Croix VI, I, 169. S. Alph. VI, 81, 82. Vasq. D. 212. Lugo 9, 122). Alias E. U. morituro sensibus destituto danda esset sub conditione, et, si is de ea recipienda numquam cogitasset, iteranda foret.

7 C. 3 § *Item De Bapt.* Quamvis specie tenus, serio et devote illud recipias (Ben. XIV, C. *Postremo mense* §§ 47, 51). Et de hoc nemo unquam dubitavit.

8 Ben. XIV, l. c. § 48. S. Alph. VI, 81 in fi. contra Cajetanum.

9 Salm. II, VI, 50. S. Alph. VI, 139.

10 V. S. Alph. VI, 83, etc.

11 S. Alph. VI, 33.

12 Vasq. *De Euch.* D. 107, C. 1, n. 3. Lugo IX. 8 et *De Euch.* XIV, 3. Croix VI, I, 517. Et probabile putat S. Alph. VI, 86. Hi excusant etiam Sacerdotem qui post missam incœptam recordatur se esse in letali si conteri nequeat: verum S. Alph. VI, 33 non placet.

13 Ex Rit. Rom. *De E. U.* Cap. I, § 8.

14 S. Alph. VI, 265 *Quær.* 2°.

eis defuit sacramentum conferri poterit (15), sed conferri non debet nisi in probabili periculo mortis (16). His proximi sunt sensibus destituti, quibus sacramenta danda non sunt nisi in mortis periculo, et nec in periculo mortis si in *manifesto* peccato mortali decedunt (17). Dixi *manifesto*, nam in dubio dari debent; nempe baptismus et pœnitentia tametsi vix probabile sit eos rite esse dispositos, confirmatio vero et extrema unctio si hoc sit vere probabile (V. § 109, 9).

120. Postremo videamus quid juris sit in surdis, et mutis a nativitate, qui in scholis non sunt instituti. Veteribus fere omnibus pro certo fuit, eos aliquatenus suæ mentis esse et ea quæ ad fidem pertinent sapere qualiter qualiter: ideo baptismo pœnitentia et matrimonio prohiberi eos non posse, *certa;* confirmatione E. U. et eucharistia, *communior* sententia fuit: tantum de Eucharistia, non satis conveniebant, utrum solum in mortis pe iculo danda esset, an etiam in Paschate, an sæpius quoque. Dicam plane quod sentio : cum hodie admodum probabile sit eos esse instar infantium (V. Prol. § 31), existimo posse eis dari baptismum et confirmationem, immo (cum non sit plane indubitatum, eos ignorare quæ ad fidem pertinent), et absolutionem; verum omnia sub conditione: si quis autem et Eucharistiam morituris dandam putet, quasi (ut olim) infantibus, non obloquar, dummodo omne irreverentiæ periculum absit: at E. Unctio, si quid opinor, danda eis non est, cum nec sit necessaria, et vix probabile sit validam esse.

Art. 3. De his, quæ seu Minister; seu Subjectus cavere debet alter alterius causa.

121. Grave est sacramenta indigne ministrare, longe gravius ea recipere indigne, hoc enim per se malum est, illud, verius, non item quia sacramenta et bene et male recipi possunt (1). Ne quis igitur fiat particeps alterius peccati cavere debet, ne ea vel ab indignis petat, vel indignis conferat. Utrumque est grave. Principio igitur volenti sacramentum recipere cavendum est, ne illud petat a Ministro nominatim excommunicato vel interdicto, præterquam in summo discrimine rerum (Prol. § 133, 9); vel ab eo quem in letali esse constat (2): sed ab hoc

15 Ex D. Tho. 3, 80, 9. S. Alph. VI, 139. Et generatim sufficit pie vixisse (S. Alph. H. A. Tr. XII, 44). Et si non satis apparet utrum digni revera sint, an indigni, melius est forte indigno dare, quam digno negare. Sed absolutio, etsi eis defuerit utrumque, semper danda est sub conditione.

16 D. Tho. in 4, D. 6, q. 1, A. 2, q. 3 ad 1. S. Alph. VI, 81 in fi.

17 Ex Rit. Rom. *De E. U.* § 8.

1 Lugo VIII, 180. Sane Christus communicavit Judam; quis dixerit Christum rem fecisse materialiter malam?

2 S. Alph. VI, 88. *Constat.* (Ex C. 7 *De Cohab. Cleric.* Croix VI, I, 216): ita-

caritas tantum id vetat; ideo excusat quodvis incommodum grave (3); immo quævis justa necessitatis, vel utilitatis causa (4).

122. Et, ex diverso, ministro cavendum est, ne sacramenta det indignis, quia oportet ipsum esse *fidelem dispensatorem* (5). Et in baptismo et ordine quæ mutant statum suscipientis, et in pœnitentia in qua ipse fungitur officio judicis, explorare debet utrum is qui petit sacramentum eo revera sit dignus; in ceteris sufficit si non constet esse indignum (6). Quod si utrum quis dignus sit, an indignus utrumque anceps videatur, siquidem dubium est an peccaverit arceri non debet sin an pœnituerit non debet admitti (7). Sed an saltem liceat *huic* conferre sacramentum sub conditione? Quæstio hæc ad Eucharistiam non pertinet, de pœnitentia dicam postea, cetera non licet prorsus; nam si postea apparuerit dispositiones defuisse, aut sacramentum non sine scandalo iterandum, aut eo perpetuo carendum foret. Tantum in articulo mortis, rebus desperatis, licitum erit baptismum, et E. U.; et si hæc dari nequit, confirmationem conferre.

123. Indignis proxime accedunt hi qui ignorant ea quæ scire debent. Hos Minister dimittat, ut quantocyus instructi redeant. Si non expedit, aut non potest eos dimittere, edoceat; si neque hoc potest, intererit utrum ignorent ea quæ scire oportet necessitate medii, an ea quæ necessitate præcepti, an ea de quibus disputatur utrum sciri debeant necessitate medii, an necessitate præcepti (II § 3, 8). *Illis* numquam det sacramentum, *istis* det si expediat, *his* tantum baptismum, et pœnitentiam sub conditione in articulo mortis.

124. Ad hæc, in sacramentis conferendis, extra periculum mortis, offensionibus quoque fidelium cavendum est. Ex hoc capite, licet is qui confessus et absolutus fuit, ceteris paribus, nullo sit sacramento vivorum indignus, nihilominus si publicus peccator sit, et statim a confessione publice petat, v. c., Confirmationem, Eucharistiam, et videntes indigne ferant etsi expiatum sciant, arcendus erit, quamdiu vita meliore apparuerit emendatum revera fuisse (8). Hoc autem, cum in facto non in jure positum sit, in æstimatione ministrorum esse debet. Ut generaliter dixerim, lapsi semel vel iterum, etsi gravius, regulariter admit-

que si de hoc dubitari potest, fas erit petere; sive dubites an ille peccaverit quod planum est, sive an pœnituerit quod credendum est quoad constet oppositum, nisi versetur in occasione proxima peccandi, vel sit consuetudinarius (S. Alph. VI, 89 V. *Certum est*).

3 Boran. q. 4, § 5.

4 V. S. Alph. 89. Puta si is qui est in letali nolit alium confessarium, nec ad horam expectare, aut venialia confiteri vel indulgentias lucrari velit.

5 Cor. IV, 2. Suar. D. XVIII, Sect. 2. Lugo VIII, 164, 193.

6 S. Alph. VI, 43.

7 Croix VI, I, 142. S. Alph. VI, 48.

8 Ex Rit. Rom. *De Euch. Sacr.*

tendi sunt : at qui in ea conditione versantur, in qua vel sine periculo, vel sine damno aut scandalo aliorum remanere non possunt, removendi sunt tametsi hæc lateant adstantes, si facile subinde resciri possint; nisi de emendatione eorum constet, et publico scandalo satisfecerint (9).

125. Quid si non possis negare sacramentum indigno sine ejus infamia, vel sine tuæ vitæ periculo ? Et ex primo capite licet dare (10), sed peccatori dumtaxat occulto, et si is publice petat (11). Ex altero non licet si petatur in contemptum Religionis, vel in odium fidei (12), vel si citra offensionem aliorum et scandalum dari non possit (13). His remotis, multi adhuc negant, quia summa irreverentia est dare sanctum canibus (14) ; alii affirmant, quia in tanto discrimine rerum irreverentia cessat (15). Alii alia via rem expediunt : docent enim licitum esse simulare administrationem sacramenti (excepto sacerdotio) ; non quidem formaliter (16), sed materialiter (V. II, 303, 27) ; nempe mutata substantialiter materia, vel forma (17). Sed, si neque hoc sine periculo sine scandalo fieri possit, mihi secunda sententia nullatenus displicet ; quia sacramenta conferre indignis non est per se malum (§ 121, 1), sed caritas tantum vetat cooperari sacrilegio suscipientis (V. II, 98) : caritas autem non obligat cum incommodo gravi.

9 V. Ronca. *h. t.* Cap. IV, Reg. 4. V. Croix VI, 1, 141. S. Alph. VI, 46, 47. Itaque, v. c., puellæ lubrico lapsæ dari potest ; meretrici, usurario non item ; nec ei qui concubinam domi fovet, nec *civiliter* nuptis ; nec ei qui vetito sibi munere fungitur ; nec ei qui aliquid retinet quod prius necesse est restituere ; immo nec ei qui pravum habitum nondum cœpit emendare, si quid gravissimum agitur ; utputa blasphemis, luxuriosis, etc.

10 Ex Matt. XXVI, 26, 27. C. 2 *De Off. Ord.* C. 4 *De Temp. Ord.* in 6°. D. Tho. 3, 80, 6 ad 2. Doctrina certa ; sed ratio difficilis. V. Lugo 8, 176.

11 Ex Rit. Rom. *De Euch.* § 9. D. Tho. 3, 80, 6. Ergo extra mortis periculum I, neque peccatori publico danda est, sive publice petat, sive occulte ; nisi de ejus pœnitentia, et emendatione publice constet, (Rit. Rom. l. c.) : ne eo quidem loco, ubi crimina ejus latent, si facile eo innotescere possint (S. Alph. VI, 46). Neque II. occulto, quoties 1° petat occulte vel 2° his tantum præsentibus, qui sciunt ipsum esse indignum S. Alph. 44) : vel 3° præsente uno solum forte, vel altero viro *probo et taciturno* (Croix VI, I, 138, 139).

12 V. S. Alph. VI, 49. V. Prol. § 177, 10. Huc recidit casus in quo sacramentum valide fieri non potest ; ut ecce si cogaris baptizare cum vino, vel rite baptizatum iterum baptizare, aut Extr. Unctionem conferre sano vel infanti.

13 S. Cyprian. Lib. 1, Epist. 10.

14 S. Alph. VI, 49.

15 Lugo VIII, 181. Suar., Gob. To. 1, n. 273. Dicast. n. 292. Sporer. n. 188. Escob. n. 537. Nam, ajunt, si mihi licet dare indigno ad *famam* ipsius tuendam, ad tuendam *vitam* meam quidni liceat ?

16 Ex Inn. XI, 29. Ibi « *Urgens metus gravis est justa causa sacramentorum administrationem simulandi* ».

17 Viva in Innoc. XI, 29 n. 11. Ut ecce si dicat Ego te *haud* absolvo (Card. in cit. Pr. 29, n. 53) vel « *absolvam* » vel *absolvo* ? (V. S. Alph. VI, 59). Nempe, ut dixi, remoto scandalo. Sane a S. U. J.

APPENDIX

De ritibus servandis in administratione sacramentorum, et de sacramentis iterandis.

126. Supersunt nonnullæ quæstiunculæ. Et primo quæ ministrum observare oporteat in administratione Sacramentorum. Et profecto ea omnia, eaque sola observare debet, quæ ab Ecclesia constituta, vel probata sunt (1). Et primo ut sacramenta conferat in Ecclesia, verum de hoc, cum non sit perpetuum, dicam suis locis. Deinde ut in Sacramentis administrandis utatur superpelliceo, ac desuper stola (2): sed in extrema necessitate baptismus et pœnitentia sine his conferri possunt, immo et confirmatio et E. U. (3); quin et ipsum Viaticum deferre sine sacris vestibus, si absque offensione fieri possit, non est illicitum (4). Ad hæc necesse habet ceremonias adhibere ab Ecclesia præscriptas, easque *nisi necessitatis causa omittere* non licet (5); et est grave. Demum ritu uti debet Ecclesiæ quisque suæ, seu Græco, seu Latino, et est grave (6).

127. In baptismo præterea, in confirmatione E. U. et ordine utendum est aqua et oleis eo anno solemniter de more benedictis. Veteribus uti, nisi necessitas cogat (9), grave est (8). Quæ si deficere videantur, et alia benedicta haberi nequeant, adjici poterit in minori quantitate

6 Septembris 1628, cor. Ss. cautum fuit, Sacerdotes qui coguntur a Turcis baptizare eorum filios, non ut christiani fiant, sed pro corporali salute, *non posse . . . eos baptizare adhibita materia sine forma* (Ben. XIV C. *Postremo mense* § 21).

1 Trid. VII *h. t.* Can. ult. Nec quidquam ex his mutari, aut detrahi, aut adjici, injussu S. Sedis, eis potest (S. R. C. 1 Maj. 1612).

2 Rit. Rom. *h. t.* § 7. Non item super veste communi (Ex S R. C. 10 Janua. 1852 ap. Gury II, 226); ne in Sacramento pœnitentiæ quidem (S. R. C. 11 Sept. 1847). Sed utrum sit grave non uti stola? Et in Sacram. Pœnitentiæ negandum videtur ex Rit. Rom. l. c.; in Eucharistia negant plures, nec improbat S. Alph. VI, 241.

3 Croix VI, II, 2116. S. Alph. 184, 726.

4 S. Alph. VI, 241.

5 Rit. Rom. *De Bapt.* Cap. I, § 2.

6 Ben. XIV C. *Etsi Pastoralis.* § 2. V. Rit. Rom. *De Bapt.* Etiamsi Græcus inter Latinos, vel Latinus inter Græcos versetur. Nempe si eo loci extet Ecclesia sui ritus; alias utitur utro maluerit (V. S. Alph. VI, 202, 203). Mutare ritum diœcesis leve est (Sot., Valent., Dicast., Gob., Croix VI, I, 266).

7 Rit. Rom. *De Bapt.* Tit. *De Sacram.* 10, § 3. Et *De E. U.* § 3.

8 Ex C. 122 *De Cons.* D. 4. S. Alph. VI, 708. Sed non est necessarium ut olea ipsa consecranda sint ejus anni (S. R. C. 22 Mart. 1862. Acta III, 660).

aliud oleum, aliave aqua non benedicta (9); nempe toties quoties opus fuerit, licet *sic* longe major denique pars superaddatur (10).

128. Caveat igitur Minister, ne quid ex his omnibus prætermittat, nisi forte sit in mora periculum sive suscipientis, sive ministrantis, sive alterius (11). Secus, si omiserit aliquid grave non vacat letali; immo etsi minimum quid omiserit, vel immutaverit, vel addiderit, si fecerit studio novitatis peccat letaliter (12). Ceterum si non recordetur se aliquid ex his dixisse aut fecisse, quæ dicenda facienda sunt, turbari ipse non debet, sed cœtera persequi (13). Quin etsi certe meminerit omisisse, si non statim meminit non oportet retro agere, nec quidquam supplere ordine præpostero (14). Nunc de Sacramentis iterandis.

129. Sacramentum iterare heic accipimus, lata significatione, illud conferre denuo; sive adhibita iterum materia et forma, seu repetita forma tantum. Principio igitur grave est sacramentum denuo conferre, nisi cum dubium est utrum fuerit collatum, vel utrum recte. Quoad dubium vero hæc regula sancienda est; si hoc prudens est sacramentum iterare licet (15), si est imprudens non licet omnino (16). Inter hæc extrema sic procedendum erit. Dubium regulariter grave esse debet; sed cum agitur de baptismo, vel sacerdotio *aliquale* dubium sufficit (17): cum de Eucharistia et pœnitentia, in quibus sola repetitione formæ opus est, non prorsus inane (18). In dubiis autem hujusmodi sacramentum iterare, nedum licet, sed regulariter oportet; nempe adjecta conditione (19); et maxime baptismum et ordinem sacerdotalem (§ 110 in fi.). Et si omissum fuerit aliquid, quod utrum sit substantiale an accidentale, non satis penes Theologos exploratum est, *caute supplendum erit quod incaute fuit prætermissum* (20). Sed utrum omnia ex integro sint repetenda? Quidam negant, quia in jure cautum est, *nihil* esse *iterandum* (21). Affirmant alii, quia *non intelligitur iteratum quod ambigitur esse factum* (22) Mihi si pars quæ suppleri debet ab aliis separata est, ut in Presbyteratu postrema impositio

9 Rit. Rom. ll. cc.
10 S. Alph. VI, 708.
11 Salm. VII, 4, 2.
12 Ex Trid. Sess. VII, *h. t.* Can. 13.
13 Ex Rubr. Missal. Tit. V, n. 2.
14 D. Tho. 3, 83, 6 ad 5. Suar. D. 85, Sect. 2. Hæc Nostri quoad Missæ Sacrificium, sed quidni ceteris aptari debeant?
15 Rit Rom. *De Bapt. Parvulor.* Cap. III, 3. Sive uti ait Rubr. Miss. Tit. V, n. 2, *valde probabile.* V. S. Alph. VI, 28, 136.
16 Sporer n. 97. Ne conditione quidem apposita (Cathe. Rom. *De Bapt.* n. 57).
17 S. Alph. VI, 107 *Quær.* IV.
18 Ronca. Cap. IV, Reg. 3. Sed scrupulosi facile a letali, immo et a veniali excusantur (Elbel *h. t.* n. 14. Gob. Tr. III, 94. Gury II, 201, 3.
19 Ex C. 2 *De Bapt.* Rit. Rom. l. c.
20 Ex C. 3 in fi. *De Præsbyt. non bapt.*
21 CC. 1, 3 *De Sacram. non iteran.*
22 Cit. CC. 1, 3. Gonzal. in cit. C. 3.

manuum, prior (23); sin minus, ut in Confirmatione chrismatio, posterior sententia videtur verior.

130. Dubitari potest quid agendum sit, si is qui sacramentum recepit postea affirmet, se specie tenus sine intentione illud suscepisse. Et siquidem id affirmet ut illud iterum sibi conferatur, fides eis habenda est, nisi probabile videatur sacramento illudere velle. Sin ut solvatur obligationibus quæ sacramento (v. c. baptismo, ordini) cohærent, res primum diligentissime exploranda est; et si non appareat manifeste intentionem defuisse, non debet ei fides haberi, licet jurato asserenti: sin autem hoc apparet manifeste, ac luce clarius, hortandus est *ut rite faciat, quod jam irrite fecit, et si obstinate repugnet, nihil aliud superest, nisi ut dimittatur* (24).

TRACTATUS IV.

DE SACRAMENTIS CHARACTERISTICIS.

CAPUT I.

DE BAPTISMO.

131. Baptismus (*ablutio*) definitur, *Sacramentum regenerationis per aquam in verbo* (1). *Materia baptismi* (remota) *valida* est aqua naturalis (2); seu quæ scatet e terra, seu quæ cadit e cœlo, seu demum resoluta ex nive, grandine, rore etc. (3). Verum, si alius liquor ei fuerit admixtus in minori quantitate, si hic speciem solvit aut usum mutat, erit materia ad minimum dubia (§ 93); uti jus crassum, atramentum (4), potio ex faba americana (*caffè*), etc. Ea vero quæ cum aqua naturali quamdam affinitatem habet, materia *dubia* est; ut aqua resoluta ex sale, vel quæ vere manat ex vite aut arboribus (5), quæ per alchymiam separatur ex floribus herbis, etc. (6). At quæ aquæ tantum colorem

23 V. Decr. S. U. J. 27 Maji 1840. Scavi III, 658, 8.

24 Ex Ben. XIV. Cit. C. *Postremo mense* §§ 50, 51, 52.

1 Cath. Rom. *h. t.*

2 Joan. 3. Trid. VII, *h. t.* 2.

3 S. Alph. VI, 3, 103.

4 S. Alph. VI, 103. Croi. VI, 1, 261. Suar. 20, 1, 2. Laym. III, I. Secus si neutrum præstet, ut aqua sulphurea, lixivium (D. Tho. 3, 66, 4 ad 4). Sed lixivium quidam dubiam materiam putant (V. S. Alph. l. c.).

5 Croi. VI, 1, 261.

6 Cf. S. Alph. VI, 104.

habet, est materia prorsus *inepta*, ut saliva (7), lacrymæ, sudor, succus stillans ex arboribus, expressus ex floribus herbis (8), etc.

132. Materia proxima est ablutio: ablutio fieri potest vel mersione, vel aquæ affusione, aut aspersione. Sed ut effusione vel aspersione facta, ablutio vere dici queat necesse est 1° ut aqua fluat (9); 2° ut ea fundatur aquæ copia, qua quis vere ablutus dici possit; 3° ut corpus tangat. Proinde ex 1° nullum erit baptisma collatum nive, gelu, grandine (10), aut madefactæ manus applicatione (11). Ex 2° erit dubium si quis baptizatus fuerit duobus tantum, vel tribus aquæ guttis (12), vel motu digiti madefacti. Ex 3° si aqua vestes non fuerit præterlapsa adhuc irritum erit, sin capillos aut secundinas erit dubium (13). Nec corpus tantum contingere debet sed præcipuam corporis partem, idest caput: si pectus ablutum fuerit, aut humeri, aut scapulæ, communissima quidem at non certa prorsus sententia est, baptismum validum esse (14): sin pes, aut digitus, dubium prorsus. Denique, cum nemo possit Sacramentum sibi administrare, necesse est, ut baptista abluat baptizandum, alias baptismus ne intelligi quidem potest; ut puta si ille proferat formam, dum is ipse in flumen insilit, vel ab alio dejicitur, vel casu decidit. Quid si aliquem baptizaveris supponendo eum aquæ dum e tecto casitat, vel quo ex alio loco defluit? Et siquidem aqua naturaliter casitat defluit, valet, quia vere solus abluis, sin alius eam fudit non valet (15).

133. Forma Baptismi continetur his verbis: « *Ego te baptizo in Nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti* ». Quibus tria cum primis (præter ablutionem) significantur: 1° invocatio Sanctissimæ Trinitatis, 2° unitas Divinæ naturæ, 3° distinctio personarum (16); et omnia ad formæ substantiam pertinent. Primum et alterum significatur iis verbis *in nomine*, tertium ipsis personis singillatim nuncupatis. Quocirca perit forma, vel saltem fit dubia, ex 1° si dixeris: Ego te baptizo *in Patre*, vel *cum Patre*: vel *in virtute* (17); aut *ex parte Patris* etc.:

7 C. 5 *h. t.* (*De Baptismo*).

8 S. Alph. VI, 103, II.

9 Bonac. Q. II, P. III, n. 14. V. Busem. ap. S. Alph. VI, 105, 4.

10 Bonac. n. 5, quamvis calore capitis, cui applicantur, subinde resoluta fluant: non enim fluunt ex actione Ministri.

11 Laym. III, I. V. Bonac. l. c. n. 14.

12 V. Busem. ap. S. Alph. VI, 105, 4.

13 S. Alph. 107, q. III.

14 Salm. II, II, 40.

15 Croix VI, I, 265. S. Alph. VI, 106. Et si ipse baptista eum in flumen projiciat, dubium erit baptisma (S. Alph. l. c. pr.).

16 Suar. Dis. 21, 2. Laym. IV, 2.

17 V. S. Alph. VI, 108 etc. Refert Scavin. III, 59 a S. Pœnitent. et a S. C. C. immo ab ipsomet Ben. XIV, die 7 Dec. 1741 responsum fuisse, valere formam *cum Patre*, etc.; sed quamdiu de his non constat authentice non oportet recedere a sententia communi (V. Salm. II, 13, 19).

vel in nomine Patris per *Filium et S. S.* (18). Ex 2° si dictum sit *in nominibus* (19). At si dixeris : « Ego te baptizo *in nomine* Patris, *in nomine* Filii, etc. » probabilius est formam valere; immo etsi dixeris Ego te *baptizo in nomine* Patris, ego te *baptizo in nomine* filii etc. (20); quippe locutio Catholica est (21). At, ex 3° perit forma si dicas : Ego te baptizo in nomine Jesu Christi (22), vel in nomine *Sanctissimæ Trinitatis* (23). Cavendum præterea est ne quid demas, addas, varies, corrumpas. *Demas :* et si demeris tantum præpositionem *in* nonnulli dubitant ne valeat forma (24). *Addas :* v. c. nomen *Beatæ M. V.* sed (V. § 96, 11). *Varies ;* et si dixeris : Ego te *mundo a peccatis tuis* in nomine etc. (25) ; vel Ego te baptizo in nomine *Genitoris,* et *Geniti,* et *Procedentis ab Utroque ,* non immerito dubitatur an valeat baptisma (26). *Corrumpas :* et perit forma si dixeris : ego te baptizo in nomine *matris* (27).

134. Ministri Baptismi vel ordinarii sunt, vel extraordinarii. Ordinarii Sacerdotes (28) : hodie regulariter Parochi (29). Ideo nec Parochus nisi fuerit Sacerdos, nec Sacerdos nisi fuerit Parochus vel ex Parochi mandato permittitur baptizare. Parochus, nempe ejus Parochiæ in qua mulier enixa fuit, si hæc ibi domicilium habet; sin quasi domicilium, Parochus hujus Parœciæ, vel domicilii ; et si nec quasi domicilium, quem parentes elegerint (30). Extraordinarii Diaconi

18 Busemb. ap. S. Alph. VI, 108.

19 V. S. Alph. VI, 111 v. *Quid si.*

20 Sot., Suar., Tolet., Laym., S. Alph. VI, 111 v. *Quid si.*

21 Ex Rit. Rom. *Ordo Commend. Ani.*

22 D. Tho. 3, 66, 6. Laym. IV, 3. S. Alph. VI, 112, d. 5.

23 Laym. l. c. S. Alph. VI, 111.

24 V. S. Alph. 112. Item si demas conjunctionem *et* filii *et* S. S. Secus si dicas Patris, filii, *et* S. S., ex indole linguæ latinæ (S. Alph. VI, 111, V), et italicæ.

25 Bonac. Q. II, P. 4, n. 17.

26 S. Alph. VI, 109 v. *Utrum :* Secus si baptizes in nomine *Patris, et Verbi, et Spiritus Paracliti,* vel *Spiritus.* Item si pro *baptizo* dixeris : *Abluo.* Quid si dixeris *mergo,* vel *tingo?* S. Alph. l. c. v. *Hinc* synonima hæc putat : quod vereor ne verum sit ; nam alterum actionem quidem materialem (si per immersionem baptizes), at non sacramentalem ; alterum neutram significat, nam tingere proprie est, colore aliquid imbuere utcunque tutissima *heic* adhibenda sunt.

27 V. § 96, 8. Quod in primis obstetricibus contingere potest. Quamobrem expedit eas baptizare lingua vulgari, et vernacula. Sed ratas esse ajunt has formas : *io ti abbattezzo* (S. C. C. 12 Maji 1753) - Ego te *baptismo* (S. U. J. 22 Maji 1871. Del Vecchio II, 425, 1) - Io ti *battesimo - Io ti battezzo nome di Padre* (Ead. 12 Sept. 1801) ; seu : *del nome del Padre ;* vel : *in domine Patris* (Scavi. III, 217) *in nom. Patris* (S. Alph. VI, 110).

Ad ultimum cavendum quoque est ne verba transponantur : sed hoc vix heic obest formæ ; ut ecce si dicas - in nomine *Filii et Patris* (V. S. Alph. 110, III).

28 D. Tho. 3, 67, 2.

29 Ex Rit. Rom. *De Min. Bapt.* Et est grave (Ex Clem. I *De Privil.* Salm. II, IV, 35. 36).

30 Ex C. ult. *De Paroch.* Croix VI, I, 275. S. Alph. VI, 114, 115.

(§ 89, 10) quare et ipsi baptizant solemniter (31). At in extrema necessitate cuivis permittitur baptizare; fœminæ quoque infideli. Nihilominus si plures adsint, Parochus Sacerdoti præferri debet, is Diacono, Diaconus Clerico, Clericus laico, vir fœminæ etc., nisi aut pudor aliud suadeat, aut peritia baptizantis (32). Sed jurisdictionis, ordinis, et cognationis spiritualis tantum ratio habenda est sub gravi: ideo grave est tantum si præsente Parocho baptizet Sacerdos, vel hoc præsente, laicus (33), vel præsente quovis alio pater aut mater (34).

135. Subjectus Baptismi est omnis *homo*, etsi, verius, nondum in lucem editus (35). Quid igitur si mulier enixa fuerit massam carneam, vel ostentum, vel monstrum? Et profecto *illa* baptizanda est sub conditione, nisi appareat manifeste exanimis (36) In ostento si habeat plura distincta pectora, et capita, unumquodque caput baptizari debet seorsim, et absolute (37). Sin plura pectora, caput unum, vel contra, plura capita, unum pectus, uno capite absolute baptizato, cetera seu capita, seu pectora, sub conditione sunt abluenda. Denique monstrum ex viro, et muliere susceptum, si speciem humanam præfert capite, absolute; sin pectore, sub conditione baptizari debet: item si nec capite nec pectore, sed reliquis membris: at si humanam speciem nullatenus præferat, baptizari non debet (38).

136. Hoc primum: deinde videamus utrum baptizandus sit jam adultus, an infans. Adultum invitum baptizare grave est (39), volentem licet quamvis sit vix major infante (40); sed prius necesse est eum probare, maxime hæbreum (41). At in adulto sensibus destituto in periculo mortis sufficit intentio implicita, ea nempe quæ continetur in voluntate dandi nomen Religioni christianæ (42); et (forte), si hanc ignorat, vel solum faciendi quæcumque necessaria sunt ad salutem (43). Infantes filios hæreticorum Ecclesia invito utroque parente baptizare

31 Laym. VII, 3.

32 Rit. Rom. *De Min. Bapt.* § 2.

33 Salm. II, 4, 22. S. Alph. VI, 117.

34 Renzi *h. t.* II, 3, 2.

35 V. D. Tho. 3, 68, 11. *Verius*, nam olim disceptatum est (V. Ben. XIV *De Syn.* VII, 5, 2. S. Alph. VI, 107).

36 Cl. Baller. ad Gury II, 247.

37 Rit. Rom. *De Bapt. parv.* § 6.

38 Rit. Rom. ib. § 5. Verum quidni possit baptizari sub conditione, immo et debeat? Veterum opinio fuit, posse mulierem ex bruto concipere; sed Recentiores phisici contra putant, et præterea animadvertunt in monstris hujusmodi semper aliquod humanæ speciei vestigium reperiri. Ceterum quam recte *hæc* dixerim, forte omnium primus, viderint sapientes.

39 C. 6 *De Judeis et Sarac.*

40 D. Tho. 3, 68, 10. Dum ne prudenter dubitari possit, ne postea a Catholica Relig. desciscat (Ben. XIV C. *Postr. Mense* § 22).

41 C. 93 *De Cons.* D. IV.

42 Lugo IX, 130. V. Prol. § 136, 22.

43 Croix VI, I, 288. Gob. Tr. II, 298. Immo et ea quæ in sola attritione continetur (Spor. 156. Gob., Dicast., S. Alph. VI, 82). Et, rebus desperatis recte (§ 108, 8): at cum sanam mentem receperit denuo, sub conditione, baptizandus erit.

non solet (44): filios infidelium non potest; nam si baptizatum ei reddit religionem, si non reddit justitiam lædit; nisi forte, utroque vel alterutro vita functo, avia consenserit (45). Immo non debet etsi parentes velint eos baptizari, forte ut a morbo vel a vexatione dæmonis liberentur, si reddendi eis sint, propter certissimum perversionis periculum (46). At eos, vel expositos (47), vel certe seu morituros seu perpetuo amentes, aut idiotas baptizare fas est, dummodo id sine vi, sine mendaciis, sine perturbatione (48) fieri possit.

137. Baptismus obligat omnes. Adulti debent baptizari quam primum digne, et commode possunt (49): infantium baptismum differre ultra 10 vel 11 diem sine gravi causa (50), ex gravi ultra sesquimensem grave est (51). Conferendum est autem, et regulariter sub gravi, I° in Ecclesia (52): nihilominus licet baptizare domi 1° filios Regum, et magnorum Principum (53) immo et Procerum, ubi usus obtinuit (54), sed in eorum Oratoriis (55); 2° eos qui publice baptizari nequeunt sine matris infamia (56); 3° baptizatos in Ecclesia si postea necesse sit iterare Baptismum (57). II° *Aqua baptismali,* et sacris oleis ejus anni, vel, his deficientibus, superioris; non enim licet baptismum, ne ad breve quidem tempus, differre (58). III° Demum solemniter, idest adhibitis Ecclesiæ ritibus, adeoque et Patrino, sub gravi (59). Sed urgente periculo mortis baptizari potest quovis loco, quavis aqua simplici, algida quoque tametsi infans exinde citius sit moriturus (60), et sine ulla solemnitate: immo, si Sacerdos baptizet extra Ecclesiam,

44 Sed potest (C. 5, Dist. 45); tametsi oporteat eos reddere parentibus, quia heretici Christi nomen et sacra non detestantur (Laym. VI, 11. Croix VI, I, 307).

45 Bened. XIV C. *Postremo mense* §§ 16, 27 (V. Prol. § 53, 31). Vel avus, invita matre (Ben. XIV l. c. § 17).

46 Laym. VI, 10.

47 Ben. XIV cit. Const. § 9.

48 Ex Ben. XIV l. c. § 8. *Certe;* nam neque *illos* (morituros) licitum est baptizare, v. c. sæviente lue perquam letifera; neque *istos,* aut *hos* (amentes, idiotas), ne sub conditione quidem, si quis vel tenuis, rationis usus appareat (S. C. *De Propag.* ap. Gury et Scavi III, 224). Scilicet non sunt facienda bona cum periculo faciendi quod suapte natura malum est, et rebus male gestis æternam alterius salutem quærere.

49 Suar. in 3 P. D. Tho. D. 31, Sect. 2. Qui id putat grave.

50 S. Alph. VI, 118. Immo et tamdiu, si infanti metuendum sit.

51 Laym. VI, 9.

52 Clem. un. *De Bapt.*

53 Rit. Rom. *h. t.* Cap. VIII § 3.

54 S. Alph. VI, 118. Not. III.

55 Rit. Rom. l. c.

56 S. Alph. VI, 142.

57 S. Alph. VI, 136 in fi.

58 S. R. C. 19 Sept. 1859. Adeoque, his non expectatis, aqua baptismalis cum veteribus facienda est (Cit. Decr. et 23 Sept. 1837. Acta III, 628).

59 Ben. XIV C. *Inter omnigenas* § 19.

60 V. II, § 287, 3. At grave esset eum baptizare in flumen projicendo, quia hoc esset eum directo necare (S. Alph. VI, 106). *Simplici* (Rit. Rom. *Ordo bapt. parv.*

eas omittere debet quæ baptismum præcedunt (61). Ceterum omissæ, si infans periculum evaserit, debent suppleri quamprimum (62); immo etsi adhibitæ fuerint, si postea apparuerit baptismum invalidum fuisse, eas *repetere,* remoto scandalo, tutius est (63).

138. Baptismus tria prestat: 1° delet omnem culpam; 2° cum sit regeneratio, remittit omnem pœnam pro peccatis debitam, ex quo grave est baptizatis satisfactiones imponere; 3° demum imprimit characterem (§ 104, 6); atque ideo iterari non potest. Quid igitur si de eo dubitetur? Et si dubium nullatenus est probabile, grave est iterum baptizare, quamvis ad cautelam, et sub conditione (64). Si non est prorsus improbabile, et licet et oportet; sive dubites 1° utrum collatum fuerit (65), sed heic sufficit si vel unus testis fide dignus id affirmet (66); sive 2° utrum valide, ut puta si baptizatus fuit cum materia vel forma dubia. Ex hoc capite rebaptizandi sunt baptizati ab obstetricibus non probatæ peritiæ, vel morum (67), v. c., ab hæreticis; non omnibus quidem (68), sed ab his de quibus non immerito dubitatur, an valide baptizent; ut ecce a Protestantibus qui, rati baptismum non esse necessarium, vix rite baptizant, aut ne vix quidem (69).

in fin.); adeoque non lustrali, nempe propter salem ei admixtum.

61 S. R. C. 22 Sept. 1820. Scavi III, 83. Quod autem quidam præcipiunt uti aqua baptismali, quidam contra vetant, utrumque gratuitum est: sed consultius est ea uti, si fieri possit (Ex Rit. Rom. l. c.).

62 Rit. Rom. *h. t. Ordo suppl.* etc. § 1.

63 S. Alph. VI, 144. Quoad nomina baptizatis imponenda, quod Rit. Rom. cavet, hoc aut consilium est, aut præceptum leve (S. Alph. 145). Et si is qui puerum baptizandum defert nolit prorsus eum baptizari nisi imposito impii alicujus, vel Ecclesiæ hostis nomine, non ideo fas est illi baptismum differre, sed baptizandus est addito submissa voce nomine alicujus Sancti (S. U. J. Jun. 1883).

64 Ex Ben. XIV C. *Postremo Mense.* § 31 in fi. Qui id vetuit quoad infantes expositos qui chartam præseferunt collo appehensam de collato baptismo, si appareat cujus manu scripta ea sit, et ei qui scripsit fides tuto præstari possit.

65 Rit. Rom. *De bapt. parv.* § 3.

66 Ben. XIV l. c. Immo is qui natus est ex parentibus christianis *præsumitur* baptizatus si inter christianos christiane adolevit (C. 3 *De Præsbit. non baptiz.*). Nisi gravis ratio aliud suadeat (Croix VI, I, 310); ut ecce si a demone vexetur (S. Alph. 134): sed clam baptizari debet (S. C. C. 21 Dec. 1733). Dixi *si inter* etc.; ideo pueri rapti a barbaris, si non constet baptizatos fuisse, baptizari debent (C. 110 *De Cons.* D. 4). Idem de pueris a vagis derelictis, licet bimulis aut trimulis, recte ajunt Gouss. et Scavi *h. t.* § 75.

67 Croix VI, I, 318. *Probatæ* etc., quamobrem si tyrones sint in eo munere obeundo, non immerito dubitari potest, ne subito perturbatæ deerraverint (Ronca. Cap. IV, q. 5, n. 2); nec facile eis credendum est id negantibus. At ubi nulla subest ratio dubitandi, baptismum denuo, vel sub conditione, conferre grave est (V. Ben. XIV, Not. 8 et Not. 84, 3).

68 S. U. J. 20 Nov. 1878. Scavi III, 65.

69 V. *L'Ami della Religion.* 26 Jul 1845, 6 Jan. 1848.

139. Adhuc de vero Baptismo, quem Nostri *fluminis* vocant. Est, lata significatione, aliud Baptisma, quod *flaminis*, et aliud quod *sanguinis* dicunt. Baptismus flaminis (S. S.) est ipsa perfecta caritas vel contritio (70). Baptismus sanguinis est martyrium : hoc pro Baptismo esse nedum adultis, sed et infantibus, sine temeritate negari non potest (71) : verum ei recipiendo in adultis requiritur tum intentio (72); tum dispositiones, prout in vero baptismo; et in primis contritio aut caritas (73), non quidem perfecta, uti putavit S. Bonaventura, sed imperfecta, quæ mihi verior sententia est (74). At vero neque baptismus flaminis neque sanguinis characterem imprimunt.

CAPUT II.

DE CONFIRMATIONE.

140. Confirmatio est: « *Sacramentum quo, per manus impositionem et unctionem chrismatis in verbo, datur robur gratiæ ad profitendam fidem in baptismo susceptam.* » In hoc sacramento duplici materia utimur, impositione manuum, et chrismate. *Impositione manuum :* porro bis minister manus imponit, primum sub ipsum sacræ functionis auspicium, deinde cum singulos linit chrismate. Olim dubitatum fuit num utraque esset necessaria, sed jam fere omnibus constat hanc tantum necessariam esse (1). *Chrismate:* chrisma conficitur ex oleo olivarum (2), et balsamo cujusvis regionis (3): heic quoque disputatur, utrum balsamum sit necessaria materiæ pars ; negantium sententia est forsan verior, affirmantium tutior. Utra vero ex his duabus materiis substantialis sit, *illa* ne tantum, an tantum *hæc*, an *utraque*, nostrum non est definire : utraque igitur utendum erit.

141. Forma apud Græcos hæc est. *Signaculum doni Spiritus Sancti.* Penes nos hæc : « *Signo te signo Crucis, confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti* ». Plerique docent omnia hæc verba necessaria esse, adeoque nullum sine gravi

70 Croix VI, I, 244.

71 Suar. D. 29, 1. S. Alph. VI, 95.

72 Suar. Sect. 2 ex D. Tho. 2, 2, 124, 1.

73 D. Tho. 3, 66, 12 ad 2.

74 Suar. 29, 1. Alias in quo a baptismo flaminis distat? Sane martyrium aut pro baptismo est, aut non; si primum etiam adultis, sin alterum nec infantibus gratiam confert.

1 S. Alph. VI, 164. Et si prima fuerit omissa, non esse confirmationem, *nec sub conditione,* repetendam censuit S. C. *De Propag.* 6 Aug. 1840 (Del Vecchio II,473,1).

2 Eug. IV in Decr. *Pro Union.*

3 Ben. XIV, C. *Ex quo primum.*

sacrilegio potest omitti. Nihilominus, si quid judico, ea tantum : *Confirmo te chrismate salutis,* substantialia sunt; priora enim characterem significant quem forma significare non solet, posterioribus non utitur Ecclesia Græca.

142. Hoc sacramentum chrismatione confertur (quæ materia ejus proxima est). Chrismatione duo continentur, impositio manus, et unctio (4). Unctio, ut valeat, digito est facienda, et in fronte (5), et, ceu multis visum, in crucis figuram ut formæ respondeat (6) : et pollice fieri debet ; sed hoc verius, est leve (7).

143. Minister ordinarius hujus sacramenti est Episcopus (8) ; et ex delegatione (hodie solius Romani Pontificis) quivis Presbyter (9). Ille hoc sacramentum confert ex ordinis, cum primis Episcopalis, his cum primis (10) ex jurisdictionis potestate; adeoque valide, *hic* si non excedat fines mandati ; *ille* omnibus et ubique, sed si extra suum territorium gravi non caret (11). Episcopi autem necesse habent suos confirmare, et ob id circumire diœcesim ; et si distulerint per octo vel decem annos letali non vacant : sed non adire morientes ad eos confirmandos, quia non caret incommodo, leve est, et ubi hæc consuetudo viget ne leve quidem (12).

144. Subjectus Confirmationis est omnis homo baptizatus. Nihilominus hodie infantes confirmari non debent (13), nisi metuendum sit, ne alias sine hoc sacramento vita decedant (14). Quæstionis est, an hoc Sacramentum sit necessarium necessitate præcepti; quidam negant, alii affirmant et grave esse putant (15): itaque dubia lex est.

145. Confirmatio potest conferri minus solemniter *quocumque die, hora et loco, ex causa ad arbitrium Episcopi* (16). Hoc sacramentum

4 C. Un. *h. t.* § *Per.* C. 4 *De Cons.*

5 Ex Cit. § *Per.* Ben. XIV, l. c. Salm. III, II, 27. S. Alph. VI, 166.

6 Laym. Cap. III, 4. Salm. n. 25.

7 S. Alph. VI, 165.

8 Trid. VII, *h. t.* Can. 3.

9 Ben. XIV, C. *Eo quamvis* § 8.

10 Cf. Latini *Elem. Jur. Can.* Lib. II, Par. 1, Tit. III, § 6.

11 S. Alph. VI, 171. In sua vero Diœcesi licite confirmat extraneos ; quod consuetudine, et tacita Episcoporum consensione, est introductum.

12 S. Alph. VI, 175.

13 Ben. XIV *Eo quamvis,* § 6.

14 V. Salm. III, 3, 20. Et in primis cum *prævidetur futura diutina absentia Episcopi, aut si facilis in posterum Episcopo non sit futurus accessus, vel propter eorum distantiam a civitate, vel propter itineris difficultatem* (Ben. XIV *De Syn.* VII, X, 5, 8). Atque ideo cum sacram visitationem obeunt eos præterire regulariter nec oportet nec expedit.

15 V. S. Alph. VI, 181, 182. Nec Const. Ben. XIV *Etsi Pastoralis* § III, n. 4. 6 Maji 1742 hanc litem (ad quam nec pertinet, Scavi, GuryII, 270, ibiq. Ballerinius) diremit : quod ex ipsomet Ben. XIV, *De Synod. Diœces.* VII, 10, 9, post eam Const. (V. Ibid. IV, 8, 8), editum, palam, si quid opinor, intelligere licet.

16 Pontific. Rom. *h. t. Hora, loco;* adeoque etiam non jejunis (S. Alph. 174):

gratiam secundam confert, qua adolescimus in viros perfectos, et confirmamur, ad pugnam contra visibiles Fidei hostes: et imprimit characterem, quo signamur quasi milites Christi.

APPENDIX.

De Patrinis.

146. In baptismo solemni, et in confirmatione adhibendi sunt patrini si commode haberi possunt, et est grave (1). Patrinos infantibus designare parentum est (2); et si hi neminem designaverint (aut eum quem non licet), Parochi, vel Episcopi (3). Non licet autem designare in baptismo plus quam unum, et unam; et in confirmatione unum tantum, et ejusdem sexus (4). Patrinus autem quis fit suscipiendo baptizandum, vel confirmandum dum baptizatur, confirmatur; suscipiendo, inquam, voluntate et facto. Proinde necesse est hoc munere defungi animo susceptoris (5); et eum (dum abluitur, vel ungitur) tenere aut manibus contrectare (6). Hoc primum; deinde necesse est ut baptismus

etiam in Ecclesiis Regularium (Ben. XIV C. *Confirmandis* § 6. Bullar. To. I, 109.

1 S. Alph. VI, 159, 185. In privato laudabiliter adhibetur (S. Alph. 147).

2 Ex Trid. XXIV, Ref. 2.

3 S. Alph. VI, 146, III. Et si quem obtruserit sine justa causa (v. c. impatiens moræ, dum designatum expectat) peccat graviter (Croix VI, I, 362. S. Alph. 146).

4 Trid. l. c. Et qui designant, acceptant, admittunt præter numerum vel sexum, si cognatio contrahitur, letali non carent (S. Alph. VI, 155, d. 2).

5 S. C. 20 Apr. 1589. Sanch. M. VII, 58, 4. Laym. *De Bapt.* IX, 2. Salm. II, VII, 53. Ideo eam non contrahit obstetrix qui infantem super ulnis sustinet dum baptizatur; nec qui, ea casu v. c. subito morbo correpta, vice illius manibus puerum susciperet. Et quia *nulla voluntas errantis est*, si quis teneat filium Caji putans filium Seji, cognationem cum Cajo, et parentibus ejus, verius, non contrahit Sanch. n. 6. Bonac. *De Matrim.* P. V, § II, n. 18; (*De Just.* II, V, 56. Sed. V. S. Alph. VI, 152). At qui patrini munere defungitur sciens volens cognationem contrahit, velit nolit, quippe quæ ex eo necessario descendit (Sanch. VII, 58, 4. Prol. § 145, 16).

6 Suar. D. 67, 8. S. Alph. VI, 146. Nec sufficit tactus momentaneus digiti, vel manus (Sanch. M. VII, 56, 4. Pont. VII, 39, 9). Sufficit autem baptizatum suscipere e manu, non alterius quidem susceptoris (S. C. C. 27 Febr. 1601. Ferr. *Baptismus* VII, 23), sed baptistæ, vel (quod Nostri communiter negant) obstetricis, uti censuit S. C. C. 20 Dec. 1653, 18 Decem. 1688. Giral. *E. J. P.* Par. II, Sect. 112, nn. VI, VII): et ideo de hac re dubitare amplius non licet. Quod si quis per procuratorem Patrinum egerit, Sanch. M. VII, 59 putat neutrum cognationem contrahere, neque mandatarium quia non vult, neque mandantem quia non tangit: sed proculdubio tenendum est *hunc*, nisi medio tempore intentionem revocaverit (Croi. VI, I, 365), cognationem contrahere; non *illum* (S. C. C. 15 Mart. 1631;

et confirmatio valida fuerint (7): hac re non contrahitur, infante prius baptizato, quum solemnitates in Ecclesia supplentur (8).

147. Est autem Patrinus quasi tutor in spiritualibus baptizati, vel confirmati, et cum eo spiritualem cognationem contrahit (Prol. § 66, 34): ideo hoc munere *valide* fungi nequeunt, 1° qui non sunt compotes sui, velut infantes (9); non baptizati (10), et in confirmatione non confirmati, quod hodie vix non definiti juris est (11). Nec *licite* hi qui vel suscepto officio defungi nequirent, ceu muti (12), regulares (13); vel eo sunt indigni, prout hæretici, criminosi, infames etc. (14); nec demum parentes, ob reverentiam matrimonii (15). Quæstionis est 1° an patrinus non designatus cognationem contrahat, 2° an eam contrahant qui forte adhibiti fuerint ultra numerum legitimum, vel 3° (ut ita dixerim) non legitimi sexus. Jure veteri nulla opus erat designatione Patrini, et quotquot hoc munere fungebantur, et cujusvis sexus cognationem contrahebant (16). In Confirmatione nihil immutatum videtur (17): in Baptismo quidam putant opus esse designatione, alii contra (18). Si autem plures tetigerint baptizatum, soli designati cognationem contrahunt (19); et si vel omnes designati fuerit, vel

11 Jun. 1881; Acta XI, 413, 416. Quamobrem in confirmatione, non interest cujus sexus sit mandatarius (S. C. C. 29 Mart. 1582, Ferrar. n. 19). Nec utrum baptizatus et ipse sit, vel confirmatus.

7 V. Sanch. M. VII, 62, 5, etc. Et si baptismus, quia de priori non improbabiliter dubitatur, denuo conferatur alio Patrino adhibito, dubia erit utriusque cognatio (V. S. Alph. VI, 151).

8 S. C. C. 13 Jul. 1624, ap. Ferrar. n. 22. Sanch. M. VII, 62.

9 S. Alph. VI, 146. Illud non inquiritur, utrum sit major ætate eo qui baptizatur, vel confirmatur (Salm. 2, 7, 29).

10 C. 102 *De Cons.* D. 4.

11 Ex Cit. C. 102. Et S. C. C. 13. Jun. 1624. Reiff. IV, XI, 27. Et est grave (S. Alphon. VI, 186. V. Sanch. M. VII, 60, 20).

12 Gob. 555. Croix VI, I, 355.

13 C. 103, D. 4. Nisi aut ipsi facti sint Episcopi (S. Alph. VI, 156); aut confirmandus sit Monachus (Croix 397).

14 Rit. Rom. *De Patrin.* § 4. Nempe (quia leges Ecclesiæ non obligant cum incommodo gravi), si removeri possint sine gravi damno (Ex S. Pœnit. 10 Decem. 1860. V. S. Alph. VI, 156, IV).

15 Ex C. 2 *De Cognat. spirit.* Et est grave citra necessitatem (C. 7. Cau. 3, 1): verum toro non prohibet (C. 2 *De Cognat. Spirit.* Croix VI, I, 3, 158). Dixi *reverentiam* etc., quia non prohibetur alter alterius, vel communem filium baptizare tenere, post matrimonium solutum alterius morte (Lugo *Resp. Moral.* I, 5, 5. Gobat. Croix 357); vel ante illud initum, et si baptizaverit tenuerit cognationem contrahunt (Fagn. in cit. C. 2). Demum non debet idem in utroque Sacramento eidem patrinum agere; sed est leve (Ex S. Alph. 187. V. n. 3).

16 C. ult. *De Cogn. Spirit.* in 6°.

17 Trid. XXII, R. M. 2 in fi. Utrum vero ea quæ Concilium statuit de baptismo ad confirmationem trahenda sint, dubitat vel ipse Sanch. M. VII, 57, 9.

18 V. Salm. II, VII, 36, 37. S. Alph. VI, 154.

19 Trid. XXIV R. M. 2. S. Alph. VI, 154. Canonistæ, contra, omnes cognationem contrahere putant (Giral. Sect. 712).

nulli, quotquot (verius) priores una simul tetigerint (20). Et si vel duo mares vel duo fœminæ fuerint adhibitæ, uterque cognationem contrahit, cum Tridentinum super hac re nihil innovaverit.

148. Cognatio spiritualis cum semel fuerit contracta perpetua est, nec baptizati vel confirmati morte finitur (21). Et duo præstat, impedimentum nuptiis coeundis de quo serius, et obligationem docendi baptizatum, vel confirmatum ea quæ ad fidem et mores pertinent. De hac expedita res est: principio enim præsumendum est id præstare ipsius parentes si catholici sint (22): his non præstantibus tenetur patrinus baptismi; eo deficiente, confirmationis Patrinus: baptizato autem vel confirmato semel edocto, quasi pupillo majore facto, hæc obligatio finitur; nec, si postea illa dediscat, reviviscit (23).

TITULUS III.

DE SACRA ORDINATIONE.

Art. 1. De materia et forma singulorum Ordinum.

149. Ordinatio est. — *Ritus sacer quo gradus alicujus potestatis confertur ad altaris ministerium* (1). — Gradus hujus potestatis dicuntur *Ordines:* suntque hi: *Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, Acolytatus, Subdiaconatus, Diaconatus,* et Sacerdotium quod in *Presbyteratum, et Episcopatum* diducitur. Quatuor primi minores, tres posteriores majores sunt nomine et re: Hypodiaconatus re minor, nomine et obligationibus (a Sæculo XII) major (2). Per omnes in Sacerdotium (3), atque ideo in altaris ministerium tenditur: ideo omnium est una potestas, cujus pars singulis tribuitur: idcirco unum, ex omnibus, Sacramentum, constat (4).

150. Materia Ordinationis non una est: nam in plerisque utimur instrumentis, in nonnullis impositione manuum, in aliis utraque. Instrumenta sunt materia *remota,* traditio eorum *proxima.* Porro materiæ remotæ sunt sacræ, quæ datur, potestatis symbola; an igitur conse-

20 Sanch. VII, 57, nn. 13, 14. S. Alph. VI, 154.
21 Sanch. M. VII, 54, 8.
22 D. Tho. 3, 67, 8.
23 Konin., Sa, Laym. *De Bapt.* IX, 1.
1 Laym. *h. t.* Cap. II, n. 1.
2 Innoc. II, in C. 4, Dist. 60.
3 Trid. XXIII, Can. 2.
4 Tonsuram prætermisi, quia utrum sit ordo (uti Canonistis), an dispositio ad ordines (ceu TT. placet) disputatur. Est autem: *Ritus sacer ab Ecclesia institutus, quo quis ex Laico fit Clericus.* Confertur tonsione Capillorum, vel, comæ adscititiæ (Ex S. R. C. 25 Sept. 1846).

cratæ esse debeant ut valeat ordinatio? Affirmat Palaus, nam alias quî sacram potestatem significent? negat Diana, quippe hoc significant ex forma qua constant: hoc verius. Materia autem proxima, seu traditio, non intelligitur, nisi minister hæc præbeat ordinando, isque, verius (neque enim sat esse videtur ea præbuisse), illa accipiat, aut manu tangat (5). Hæc generatim, nunc singula prosequamur.

151. Principio igitur materia minorum Ordinum constat solis instrumentis: nempe Ostiariatus Ecclesiæ clavibus, Lectoratus sacrarum Lectionum vel Scripturarum libro, Exorcistatus libro Exorcismorum, Acolytatus urceolis et candelabro cum cereo extincto. Majorum est, in Subdiaconatu sola traditio instrumentorum (idest calicis vacui cum patena vacua) et libri Epistolarum; in Episcopatu sola impositio manuum, utraque in diaconatu et presbyteratu; et præterea liber Evangeliorum in illo, in isto calix cum vino et patena cum hostia. Sed utra sit essentialis, an sola traditio instrumentorum, uti visum Soto ex Decreto Eugenii IV; an sola impositio manuum, ceu Morino, quippe qua sola usa est Ecclesia Græca semper, Latina usque ad Sæculum VIII; an utraque uti Bellarmino? Soti sententia videtur erronea (6), Morini verior (7), Bellarmini tutior: hæc sequenda.

152. Verum hac admissa, cum in Presbyteratu utraque materia sit multiplex, novæ quæstiones oriuntur. *Instrumenta* duo sunt; sufficit ne a ministro alterutram poni, seu patenam cum hostia seu calicem cum vino, quia potestas consecrandi individua est et tota in alterutra specie continetur; an oportet tradere utramque, quia ordinatione datur potestas offerendi sacrificium, quod ex utraque specie necessario consistit (8)? Sufficit ne ordinandum tangere alterutram, quia utraque porrigitur per modum unius, et vel solum moraliter tangere; an utraque, et physice tangenda est (9)? Itaque tutiora heic omnino tenenda sunt. *Manus* autem ter *imponit* Episcopus; primo post recitatas litanias cum adstantibus præsbyteris, nihil dicens; dein mox cum ait: *Oremus fratres carissimi* etc.; demum post Communionem cum dicit: *Accipe*

5 Suppl. D. Tho. 3, 34, 5 ad 3. Ceterum, sufficit una manu tangere; et vel chirotecis obtecta (S. Alph. VI, 743).

6 Ex Actor. 13, 2. Timot. 4. V. C. 3 *De Sacram. non iterand.* Juen. *De Sacram.* VIII, III, 47.

7 V. Ben. XIV *De Syn.* VIII, 10. S. Alph. VI, 749. Alias quî valida Græcorum ordinatio, vel infantium (§ 154, 13)?

8 V. S. Alph. VI, 750.

9 V. S. Alph. VI, 752, 753. Nec recte P. Gury II, 102 existimat, quæstionem hanc jamdiu a S. R. C. diremptam fuisse: V. Balleri. ibi et *Vindic. Ligor.* P. IV. Quæ. III. Porro, etsi alias liceat conferre idem sacramentum pluribus una simul, heic instrumenta, in singulis seorsim repetita forma, accipienda tradenda sunt (S. R. C. 12 Nov. 1831. Scavi III, 659).

Spiritum Sanctum: et de his quoque disputatur utra sit essentialis. Sane hac ordinatione datur potestas consecrandi et absolvendi; et, uti olim a Christo (§ 90, 9), seorsim datur: ea igitur impositio, qua neutra datur ad essentiam non pertinere, contra eam pertinere qua datur alterutra, utrumque (ni fallit) manifesti juris est: atqui priori nulla, posteriori absolvendi a peccatis potestas traditur, ergo illam non pertinere ad essentiam, hanc pertinere, nisi cavillamur, palam est (10). Quæstio igitur secundam spectat: et quæstio hæc est, utrum potestas consecrandi per eam detur; an tunc detur cum Episcopus tradens instrumenta dicit: *Accipe potestatem offerre sacrificium,* etc. (11); vel an tunc explicetur potius.

Art. 2. De Ministro et subjecto.

153. Ministri ordinationis sunt Episcopi. Et valide quivis Episcopus confert Ordines; licite *suus* tantum (1). Suus autem Episcopus dicitur ratione vel originis, vel domicilii, vel beneficii, vel famulatus (2); alias suus Episcopus est is in cujus diœcesi ordinandus natus est aut nasci debuit (Prol. § 82, 2): vel perpetuam habitationem sibi constituit (3); vel congruum, detractis oneribus, pacifice beneficium *possidet* (4); vel quocum, at non *titulari* tantum (5), etsi forte nondum Episcopo (6), commoratus, et a quo altus fuit per triennium (7). Verum *hic* necesse habet conferre Ordinato congruum beneficium, infra mensem ab

10 Ex Trid. XXIII *h. t.* Can. 4, Salm. VIII, III, 41. ibiq. Sanch., Pal., Dicast.

11 V. Ben. XIV *De Syno.* VII, 10, 4. Quin plerique existimant, hanc solam esse adequatam Ordinationis materiam; eaque et consecrandi, et absolvendi potestatem contineri: et hoc Doctori nostro videtur probabilius (S. Alph. VI, 749 v. *Tertia*), ex Trid XIV *De E. U.* Cap. 3, quo docemur, ministros E. U. esse Sacerdotes ordinatos *per impositionem manuum Presbyterii.*

1 Trid. XXIII, Ref. 8.

2 CC. 1, 3 *De Temp. Ord.* in 6°. Trid. XXIII, R. 9.

3 Innoc. XII B. *Speculatores* § 5. Sed is præterea jurare debet Episcopo, se *vere* et *realiter habere animum* in ejus diœcesi perpetuo manendi (cit. § 3).

4 Cit. B. § 3. *Congruum;* nempe juxta taxam synodalem quæ viget eo loci, si inde non sit discessurus; quæ in loco domicilii si eo reversurus sit (Inn. XIII, C. *Apostolici Ministerii.* Ben. XIII C. *In supremo* 23 Sept. 1724). Itaque si aliquid desit non poterit suppleri ex patrimonio in eadem (Cit. B § 3), vel ex alio beneficio in alia diœcesi (Ex C. *Apostolicæ Sedis* (Prol. § 393, 3). *Possidet:* ideo clericum jam esse oportet. Illud non interest, utrum residentiale sit beneficium, an minus (S. C. C. 26 Maji 1598. Lucidi *De Visitat.* To. I, p. 159). Eum vero qui in duabus diœcesibus beneficium habet utrobique ordinari posse palam est (Espen. I. E. U. P. II, Tit. IX, Cap. II, n. 25).

5 Trid. XIV, R. 2.

6 S. C. C. 9 Nov. 1589. Lucidi *De Visitat.* To. I, p. 168. § 96.

7 Trident. XXIII, R. 9, Cit. B. *Speculatores* § 6. *Commoratus,* nempe fami-

ordine vel a tonsura ei collata (8). Itaque Ordinando integrum est eligere ex his quem malit, et subinde in unoquoque Ordine variare (9). At vero is qui eligitur prohibetur eum ordinare sine *testimonialibus* Episcopi *et* domicilii, *et* originis (10), *et* ejus loci in quo fortasse tanto tempore moratus est ut impedimentum hujusmodi contrahere ibi potuerit (11). At ei qui non est suus Episcopus grave est *cuivis vel tonsuram conferre* sine *dimissoriis* Episcopi sui (12).

liaritatis, non qua alia, puta studiorum amicitiæ necessitudinis, gratia (S. C. C. 11 Sept. 1608. Acta XIV, 404). Per *triennium;* etsi non continuum, dum ne diu interruptum (Giral., Lucidi ll. cc.).

8 Trid. l. c. cit. B. § 6. Hoc eo spectat ut ordinandus, cessante familiaritate, habeat unde vivere possit: ideo non interest qua in diœcesi beneficium positum sit (S. C. C. ap. Gallem. ad Trid. l. c.). Et si is aliud beneficium aut patrimonium habeat, hæc necessitas conferendi ei beneficium cessat.

9 Devoti. *Inst. Can.* Lib. I, Tit. IV, § 14.

10 Cit. B. §§ 3, 4, 5, 6, 12, 13. Nempe si a loco originis discesserat ea jam ætate qua potuisset aliquod Canonicum impedimentum contrahere.

11 Pius IX C. *Apostolicæ Sedis.* V. Prol. § 368, 3° Idest saltem sex circiter menses, prout in matrimoniis contrahendis. Porro testimonialibus opus est *ad ordines suscipiendos,* et non generatim, datis (Ex S. C. C. 8 Aug. 1733. Acta XIV, 401). Amplius; ordinandi *ab Episcopo beneficii, si in suam diœcesim reversuri sunt, Episcopus domicilii debet eos examinare ante concessionem literarum testimonialium* (Innoc. XIII C. *Apostolici Ministerii* § 5. Ben. XIII C. *In supremo*). Porro hæc omnia locum habent etiam in piis Congregationibus, in quibus vota simplicia dumtaxat nuncupantur (S. C. Epp. 6 Maji 1864. Acta I, 366). Regularibus jam solemniter professis unus *suus* Episcopus est, nempe Cœnobii ubi degit Ordinandus. Tantum si Episcopus absit, vel ordinationem non sit habiturus (quod ex Vic. ejus. Gen., aut Cancellarii testimonio constare debet), poterit Prælatus Regularis dimittere Ordinandum ad alium Antistitem; dum ne ex industria ordinationem in id tempus distulerit (Ben. XIV C. *Impositi Nobis* 25 Febr. 1747), et cum testimonialibus sui Episcopi, quæ verior sententia est (Fagn. in C. *Cum secundum* n. 54 *De Praben.*). Dixi *simpliciter* etc.; nam hodie durante triennio post tyrocinium ante professionem solemnem, non licet eis concedere dimissorias, nisi ad Tonsuram et minores Ordines tantum (S. C. *Super Statu Regular.* 12 Januar. 1858. Acta I, 363) ab Episcopo suo dumtaxat (V. S. Alph. VI, 765), ut opinor (Ex cit. Decr. 6 Maji 1864) conferenda.

12 Trid. VII, R. 10. XXIII R. 10. Seu Vic. Generalis, Episcopo diu (C. 3 *De Temp. Ord.* in 6°), quod in ipsius Vicarii æstimatione positum est (Reiff. I, XI, 127), in remotis agente; seu Vic. Capitul.: sed V. Prol. § 97, 55. Dari autem possunt cuivis Episcopo Catholico (S. C. C. 16 Mart. 1624); præterquam ei qui Episcopatui renunciavit, si et loco et dignitati cessit (C. 1 *De Ordin. ab Episc. qui renunc.*). Et si uni nominatim datæ fuerint in gratiam ordinandi, huic integrum est, eo prætermisso, alium adire (S. Alph. VI, 788, not. 11). Habentur autem instar *gratiæ factæ,* ideo non expirant resoluto jure dantis (S. Alph. 787 n. 2); neque suspenduntur eo suspenso (Salm. 8, 4, 59. Prol. § 222, 6); nisi in tempus definitum datæ, vel revocatæ fuerint (Reiff. I, XI, 182).

Præter Episcopos ordines conferunt 1° hi quibus a R. P. concessum fuerit nominatim: 2° S. R. E. presbyteri Cardinales, in titulis quisque suis: 3° Abbates vere *nullius,* cum mitra et anulo ab

154. Ordinibus valide recipiendis soli mares idonei sunt, infantes quoque (13). Sed ut licite recipiantur opus est vocatione (14); animo clericandi (15), uti Nostri ajunt; et, quia ordinandus exemplum seipsum præbere debet in doctrina in integritate in gravitate, his cum primis. Integritate et planum est. Doctrina: et pro tonsura sat est si, præter rudimenta fidei, sciat legere et scribere; pro minoribus ordinibus opus est ut linguam Latinam intelligat; pro Subdiaconatu et Diaconatu ut sciat literas, et ea quæ ad Ordinem exercendum pertinent; pro Presbyteratu ut queat populum docere necessaria ad salutem, utque noscat quæ ad conferendum Baptismum Eucharistiam et E. U. nosse oportet, et aliquam circa Pœnitentiæ Sacramentum peritiam habeat (16). Demum gravitate: atque ideo arcentur minoribus Ordinibus infantes; Subdiaconatu, Diaconatu, et Presbyteratu qui 22, 23, 25 ætatis annum nondum attigerint; Episcopatu qui 30 nondum excesserit (17).

Art. 3. De Sacra Ordinatione rite peragenda.

155. Ut sacra Ordinatio rite peragatur his præ ceteris opus est 1° ut ordines suo tempore recipiantur, 2° ut gradatim; 3° ut servatis interstitiis. *Suo tempore.* Tonsura quovis die conferri potest; et quavis hora. Minores ordines diebus tantum festis de præcepto, idest, non in quibus fit officium, sed in quibus utrumque præceptum servatur a populo (1); et in Missa eos conferri decet. Subdiaconatus, diaconatus et presbyteratus sabbatis quatuor temporum, et ante dominicas Passionis et Paschatis (2): et infra Missam sunt conferendi sub gravi: episcopatus diebus dominicis, vel natalitiis Apostolorum, et hora diei tertia. *Gradatim:* promotio per saltum non caret letali. Demum *ser-*

Episcopo benedicti, sed hi Regularibus tantum suis subditis (Trident. XXIII, R. 10).

13 Ben. XIV C. *Eo quamvis* § 20.

14 Hebr. 5, 4.

15 Ex Trid. XXIII, R. 4. Idest permanendi (non superius ascendendi) in eo statu: sed est leve (S. Alph. VI, 785).

16 Trid. XXIII, Ref. CC. 4, 11, 13, 14. Salmat. 8, 5, 44. Sed V. S. Alph. 790, etc. Quocirca si missi fuerint ordinandi alieno Episcopo; siquidem ab alio Episcopo Ordinans *potest;* si a Prælato Regulari, *debet* eos iterum examinare (Ben. XIV l. c.).

17 Trid. XXIII, R. 12. Ad hæc oportet confirmatos fuisse (Trid. XXIII, Ref. 4), et Ordinem prius susceptum exercuisse (Trid. ib. CC. 11, 13); sed utrumque sub levi (S. Alph. 786, 801).

1 S. R. C. 23 Maji 1836. Gury II § 712.

2 C. 3 *De Temp. Ordin.* Nihilominus ex justa causa Ordinator permittitur partem Ordinationis differre in dominicam sequentem, continuato ab ipso, et ab Ordinandis sabbati jejunio (CC. 13, 15 *Eod.*) ecclesiastico (S. Alph. VI, 796); ideo licet utrisque, omisso prandio, jentaculum sumere (Reiff. 1, 11, 39).

Religiosis e S. I., ex privilegio eis

vatis ab acolitatu, subdiaconatu, et diaconatu *interstitiis*, nempe in singulis unius anni: sed Episcopus permittitur ab eis dispensare (3) *dum ne* eidem eodem die duos ordines, alterum minorem alterum majorem (4); vel duobus continuis duos majores conferat (5).

156. Ad hæc nemo permittitur ordinari in sacris (exceptis religiosis solemniter professis) absque titulo; idest sine aliquo beneficio, vel capellania, vel patrimonio aut pensione, cujus reditibus sufficientibus certis et perpetuis decenter vivere possit (6). Verum ex patrimonio nemo ordinandus est, nisi id Ecclesiæ commoditas vel necessitas exigat (7). Hoc primum: deinde patrimonium ex jure constitutum esse oportet; atque ideo I. in re immobili frugifera; vel ea quæ instar immobilis ex jure est (8). II. Ea lege tacita vel expressa, ut ordinatus statim ab ordinatione percipiat fructus, saltem donec alio titulo provideatur: quamobrem si constitutum fuerit sub ea conditione, ne fructus a constituente decedant, vel ut ad ipsum redeant vivo ordinato nec alias proviso, conditio, siquidem contrahentes dolo fecerint et Ordinantem deceperint, pro non scripta erit quia fraus et dolus nemini patroci-

concesso a Gregorio XII, conferri possunt ordines sacri quibusvis diebus festis de præcepto. Utrum et aliis Regularibus disputatur: itaque res arbitrio Episcopi permissa est, et eo nolente ordinare non licet alium Episcopum adire (Clem. VIII, 15 Mart. 1569. V. Ben. XIV, Not. 23).

3 Trid. XXIII, Ref. 11, 13, 14. 16. Non item Prælatus Regularis (Ben. XIV *De Syn.* IX, 16, 6). Nam ejus est dispensare. cujus est ordinare (Reiff. 1, XI, 153).

4 C. 2 *De eo qui furt. ordin.*

5 C. 13 *De Temp. Ordin.* Et est grave.

6 Ex C. 16 *De Prabend.* Trid. XXI, R. 2. *Pensione* (§ 73, 34), nempe reali (Ib. n. 49). SUFFICIENTIBUS, nempe juxta taxam synodalem suæ diœcesis, et non ejus in qua bona sita sunt (S. C. C. 9 Julii 1701. Acta XIII, 9); nisi agatur de beneficio quod *residentiam continuam et præcisam* requirit, (Innoc. XIII Const. *Apostolici Ministerii* § 5. Ben. XIII C. *In Supremo*). Ceterum si beneficium, etc., insufficiens est, alterum suppleri potest ex altero (S. C. C. ap. Ben. XIV Not. 26, 10). Et si desit minus quinta redituum parte, eam non supplere leve est (S. Alph. VI, 815 n. 2); adeoque ex juxta causa ne leve quidem. Quæsitum fuit utrum ex reditibus deducenda essent onera personalia, ut ecce legata missarum; et post multas varietates res permissa fuit conscientiæ et arbitrio Ordinarii, tametsi deductis his oneribus nihil supersit (S. C. C. 17 Jul. 1723. Bened. XIV *De Syn.* XII, 4, 6). CERTIS; adeoque non computatis *stolæ incertis*, quæ vocant: nihilominus ex *distributionibus quotidianis* titulum constitutum, canonicum esse Nostri non dubitant (S. Alph. l. c., Not. 3). PERPETUIS; quamobrem si Capellania *manualis* fuerit, constituenda est in patrimonio ea lege, ut auferri nequeat ordinato *donec provideatur* (Ben. XIV, Not. 26, 11).

7 Innoc. XI. Encycl. 13 Maji 1679. Verum hoc in æstimatione Ordinarii positum est (Ex Trident. XXI, R. 2).

8 S. C. C. 29 Nov. 1670. Engel. I, 14, 21 *Vel quæ* etc.; ut puta ex versuris publicis (Ex S. C. C. 29 Jun. 1704): vel ex censibus (V. II, 539), dummodo censuarius promittat, se, cum voluerit censum redi-

nari debent (9); sin minus, quasi turpis, immo et contra naturam actus, actum vitiat (II, 316, 4). III. Demum ut instrumentum quo patrimonium constituitur conditum sit in forma juris valida (10).

157. Restat ut videamus quæ pœnæ teneant, nempe ipso jure, ordinantem, et ordinatum, si ordinatio rite peracta non fuerit. Principio, ut quisque in eo puniatur in quo peccavit, uterque suspensione coercetur; nempe ille a collatione ordinum, hic ab exercitio ejus quem non rite suscepit. Itaque Episcopus incurrit suspensionem ad annum 1° si ordinaverit alienum subditum absque *dimissorialibus* Episcopi sui (11), vel 2° alienum aut suum sive *testimonialibus* jure (§ 153, 10, 11) necessariis (12), vel 3° religiosum (citra legitimum privilegium) nondum solemniter professum absque titulo cum eo opus est (§ 156); immo ad triennium, si quem ordinaverit sine titulo cum pacto, ne a se peteret alimenta

mere, sortem depositurum penes virum probum, ut iterum collocari possit emptis novis censibus aut prædiis, (S. C. C. ap. Ben. XIV not. 26, 12); et penes nos, hypoteca eorum *inscripta* (Cit. § 539, 5). Sed constitui omnino non potest in re mobili (S. C. C. 29 Nov. 1670. Bened. XIV n. 8); vel ex his quæ Clericus lucratur officium aliquod exercendo v. g. Cantoris, Ludimagistri (S. C. C. 23 Maji 1609. Ben. XIV n. 7); vel super obligatione personali alendi clericum donec provideatur, quamvis regia (S. C. C. 8 Julii 1704 ap. Riganti *Ad Regul.* XXIV, § V, n. 122).

9 Ben. XIV, Not. 26, 18.

10 S. C. C. an. 1573. ap. Bened. XIV l. c. n. 13. Civilis quoque; alias in hoc foro pro infecto erit. Quamobrem si donatione, v. c., sit factum, donatarii acceptatione, publico instrumento (II. 545), ejusque transcriptione (Ib. 435) opus est. Quid si fieri velit a parentibus, qui alios filios habent? Nam ipsis mortuis corruet ex parte, si ceterorum filiorum forte *legitimam* minuit. Et in Regno Utriusque Siciliæ nihilominus constitui potest: alibi existimo rem permittendam esse arbitrio Ordinarii. Porro, Clerico ad subdiaconatum promoto, nihil quoad patrimonium innovari potest injussu Episcopi; adeoque nec renunciari (Trid. XXII, 2), quamvis (verius) ordinatus sibi alias comparaverit unde vivere possit (Ex cit. C. 2. S. Alph VI, 824), ut ecce si beneficium ecclesiasticum sufficiens fuerit adeptus (S. C. C. 4 Febr. 1652 ap. Ben. XIV. Not. 26, 29). Nec bona ejus alienari possunt (S. C. C. 6 Mart. 1638. ap. Ben. XIV n. 28), nisi forte in tempus resoluti patrimonii; nec pignori obligari (S. C. C. 15 Mart. 1642. Sed V. S. Alph. 824); vel permutari (S. C. C. 20 Jul. 1629. ap. Ben. XIV n. 30 etc.). Tantum si constitutus sit *donec* Ordinatus alio titulo *provideatur*, eo proviso, sive in totum sive ex parte, necesse est ad constituentem sive totum sive ex parte reverti (S. C. Epp. 26 Mart. 1868. Acta III, 534); non tamen ipso facto, quamvis id convenerit, sed ex Decreto Ordinarii (S. C. C. 12 Jul. 1687; 8 Aug. 1602; 25 Junii 1705. V. Acta l. c. et X, 178).

11 B. *Speculatores* § 15. C. *Ap. Sedis.* V. Prol. §§ 82; 83, 13°. Episcopi autem titulares, licet solam tonsuram conferant, exercitio pontificalium per id tempus prohibentur (Trident. XIV, R. 2).

12 B. *Speculatores* cit. § 15. C. *Ap. Sedis.* V. Prol. § 393, 2°. Quamvis id fecerit *cujusvis generalis*, vel *specialis rescripti* vel *privilegii prætextu* (Trident. XXIII, R. 8).

menta (13). Ad hæc suspensionem ab exercitio Pontificalium nullo temporis spatio definitam incurrit qui ordinem confert in aliena diœcesi sine Ordinarii ejus loci expressa licentia (14).

158. Ordinatus coercetur suspensione ab exercitio ordinis male suscepti; sive eum male susceperit 1° ex parte Ordinantis, sive 2° ob ipsam ordinationem, sive 3° quoad requisita. Nempe, ex I. capite qui ordinem recipit ab excommunicato vel suspenso vel interdicto nominatim, aut ab hæretico vel schismatico notorio; suspensione *perpetua*, si ordinem recipere *præsumpserit* (idest Prol. § 307, 41, si receperit crassa et supina ignorantia); *donec dispensetur*, si receperit bona fide (15). Ex II. ordinatus ab Episcopo in aliena Diœcesi sine hujus Ordinarii expressa licentia, quoad a R. P. dispensationem obtinuerit (16). Ex III. demum 1° ordinatus sine literis *dimissoriis* ab Episcopo titulari; vel a quovis alio 2° cum dimissoriis a Vicario Capitulari (nisi forte arctatus erat (Prol. § 149, 4) datis infra annum; vel 3° sine *testimonialibus* Ordinarii sui: *ille* et *hic* suspensione tamdiu tenentur quamdiu proprio Ordinario, *iste* quamdiu futuro Prælato videbitur (17)

159. Ceteræ autem suspensiones in jure latæ sive quoad Ordinantem sive, quoad ordinatum, post Const. *Apostolicæ Sedis* (Prol. § 388, 3 in fi.) exsulant: et superiores quæ adhuc vigent, verius, locum non habent quoad tonsuram, quia tonsura (§ 149, 4) non est ordo (18).

TRACTATUS V.

DE SACRAMENTO PŒNITENTIÆ.

TITULUS I.

EX QUIBUS PŒNITENTIA CONSISTAT.

Prænotanda.

160. Pœnitentia et virtus est, et sacramentum N. L. *Illa* nil aliud est, quam - *de peccato commisso animi dolor* - *hoc* est - *Sacramentum*

13 S. Pius V C. *Rom. Pontifex.* C. 45 *De Simon.* C. *Apost. Sedis.* Prol. § 393, 2°.

14 Trid. VI, Ref. 5. Nempe quia exercet Pontificalia ubi sibi non licet.

15 C. *Apost. Sedis.* V. Prol. § 393, 6°. Vel ex ignorantia alias culpabili. Scilicet is cum medium inter eum qui *temere* et eum qui *bona fide* recepit ordinem, locum teneat, hujus potius quam illius jure censeri debet.

16 Trid. VI, R. 5. *Quoad* etc.: scilicet hæc suspensio indefinita est (Prol. 351, 5). Non item per saltum ordinatus, quia hæc pœna veteri jure introducta (C. 1, Dist. 52. C. un. *De Cler. per salt.*) a Tridentino XXIII, R 14; *probata* dumtaxat fuit (V. Prol. § 388, 2).

17 Trid. XIV, R. 2; XXIII. R. 8, 10.

18 Tolet. Lib. I, C. 44, n. 4. V. § 146, 3 V. Prol. § 393, 9.

quo, confessi et contriti, per Sacerdotem absolvimur a peccatis post baptismum admissis - Institutum fuit ad instar judicii (1), ideo et sacramenti et judicii vim habet; sacramenti quoad *substantiam*, judicii quoad *formam*. Pœnitentiæ objectum materiale sunt peccata (materia *circa quam*): partes autem essentiales, et velut quasi materia *(ex qua)* actus pœnitentis, nempe contritio et confessio (2). Ex his peccata pertinent ad Pœnitentiam et qua Sacramentum et qua judicium, contritio qua cum primis sacramentum, confessio qua judicium cum primis est (3). Verbis absolutionis continetur forma et sententia; qui absolvit ministri et judicis, qui absolvitur subjecti et rei personam gerit. Satisfactionem *heic* prætermisi quippe extrinsecus accedit, et ideo magis ad integritatem pertinet.

161. Est autem in hoc seu sacramento, seu judicio, aliquid singulare. In *sacramento*, quia cum cætera recipi queant valide, quamvis illicite (V. § 106), hoc solum nisi validum sit nullum est; scilicet dispositiones pœnitentis in contritionem, atque ideo in materiam, recidunt. In *judicio*, quippe quod ad reum absolvendum cum primis spectat; et ideo exigitur ut is ipsemet sit accusator, et testis; cui proinde regulariter credendum est tum contra se, tum pro se (4). Hoc autem inter judicium et sacramentum distat maxime, quod in his quæ pertinent ad judicium non est illicitum quasi *in probabilitate juris* (Prol. § 25) sequi opiniones probabiles, omissis tutioribus, salva forma judicii (5): in his quæ pertinent ad valorem sacramenti, quasi *in probabilitate facti* (§ III, 15), omnino non licet. Ceterum, post susceptum sacramentum, *in dubio* heic quoque, *standum est pro valore actus*: immo heic magis; *nam si* confessio irrita fuit, alio sacramento suscepto (§ 102, 2), aut certe alia confessione rite peracta, peccata

1 Trid. XIV *h. t.* (*De Pœnitent.*) Capp. 2, 5, 7.

2 Trid. l. c. Cap. 3. *Quasi;* non quia veræ materiæ rationem non habeant, sed quia ejus generis materia non sunt, quæ extrinsecus adhibetur; ut aqua in Baptismo, chrisma in confirmatione (*Cat. Rom. h. t.*). Porro Scotus existimavit, totam substantiam hujus Sacramenti in sola absolutione consistere; contritionem vero, non *materiam ex qua*, sed *conditionem* esse; Durandus ex confessione et absolutione, Sotus (si vera refert Suarez) ex contritione, confessione et satisfactione (V. Lugo *h. t.* XII, Sect. 2).

3 *Cum primis*, nam et confessio per consequens pertinet ad substantiam Sacramenti, quippe quod sine judicio constare non potest; et contritio est conditio, sine qua nemo in hoc judicio potest absolvi.

4 D. Tho. Quodl. I, Art. 12. *Omnes* S. Alph. VI, 631.

5 S. Alph. VI, 468 in fin. V. *Non obstat* 3°. Ut ecce in his quæ pertinent ad integritatem confessionis, ad jurisdictionem confessoris., etc. *Salva* etc., quia *forma*, quæ *dat esse rei*, pertinet ad valorem sacramenti, et ideo ad sacramenti valorem pertinet. Ex Innoc. XI, 1.

delentur (7): Verum hæc regula exsulat in articulo mortis in quo tutiora tenenda sunt (8).

162. Et hæc generatim, nunc singula ingrediamur: longa heic doctrina est, ambages longæ, quas attingere oportet non obiter prorsus. Sed liceat ordinem rerum exponendarum nonnihil immutare: et quia in hoc seu judicio, seu sacramento, quædam solius sive rei, sive subjecti sunt partes; quædam solius sive judicis, sive ministri; quædam utriusque simul, liceat eas hoc eodem ordine seorsim prosequi: atque ideo liceat primum agere de confessione et contritione: tum de jurisdictione Confessoris et absolutione: demum de satisfactione, et, si quid sive a Confessario, sive a pœnitente erratum sit, de hoc emendando: post hæc transgrediar ad ea quæ Nostri vocant *Adjuncta* Pœnitentiæ; nempe sigillum sacramentale, et sollicitationem.

CAPUT I.

DE HIS QUÆ PERTINENT AD PŒNITENTEM.

Art. 1. De Confessione peragenda.

163. Confessio sacramentalis est - *Suorum accusatio peccatorum facta proprio Sacerdoti ad absolutionem virtute clavium obtinendam* - Duo heic tractanda sunt 1° quænam peccata sint objectum materiale (seu materia circa quam) pœnitentiæ: 2° quemadmodum eorum confessio sit facienda.

164. Principio igitur objectum materiale pœnitentiæ sunt peccata quæ quis admisit postquam Ecclesiæ subditus per baptismum esse cœpit (1). Atque ideo, non ea quæ ante baptismum admisit, quæ certa; nec ea quæ admisit in ipsa susceptione baptismi, quæ vera sententia est (2); sed ea solum, quæ post illum susceptum (3) admisit. Ex *his* autem quædam sunt materia necessaria, quædam libera, quædam insuffi-

7 S. Alph. VI, 450, 505. Seu dubium sit *juris*, ut ecce si pœnitens doluit ob metum pœnarum temporalium (§ 176), si accusatio non fuit dolorosa (§ 171); seu *facti*, puta si dubitet ne satis diligenter conscientiam excusserit, ne confessario defuerit jurisdictio.

8 V. S. Alph. VI, 505. *Præterquam;* in eo enim rerum discrimine supremo et irreparabili, lex naturalis tutiora exigit (V. Salm. VI, 7, 18); et ideo confessio obligat nedum ex necessitate præcepti, sed etiam ex necessitate medii.

1 Ex Trid. XIV, *h. t.*, 2. D. Tho. 3, 84, 2. Prol. § 110, 8.

2 S. Alph. VI, 427, E. g., si adultus sine fide, sine spe Baptismum susceperit; vel si, dum baptizaretur, turpe aliquid perpetrare constituit, vel concupivit.

3 Trid. Sess. VI, Cap. 14, 1. An igitur

ciens. *Necessaria* letalia omnia nondum confessa (4); *libera* omnia venialia (5): inter utramque tenent letalia alias confessa, nam si rite ac recte confessa fuerint adhuc necessaria materia sunt, secus libera. Materia autem *insufficiens* ea dicitur super qua absolutio dari non potest quin sacramentum periculo nullitatis obnoxium fiat; ejusmodi autem sunt omnia peccata incerta, seu dubia (6). Quoties igitur pœnitens ne unum quidem certum peccatum confitetur absolutio *dari nequit;* nam quid heic aut pœnitens doleat, aut confessarius judicet?

165. Confessio autem, seu accusatio, et integra et sacramentalis esse debet. *Integra.* Porro, qua pœnitentia est sacramentum, satis esset confiteri vel unum et leve; immo satis esset confiteri, uti ajunt, *in genere,* nempe dicendo- *peccavi* (7); etenim si hæc est vera accusatio (et quis neget?), salva est forma judicii (8). Quamobrem, si nec dolor (materia), nec absolutio (forma) desit, ceteris paribus necesse est sacramentum fieri, eoque facto omnia remitti (9); nempe ea quæ pœnitens confitetur *directe* et per se, cetera omnia *indirecte* et per consequens: alias is quoad *illa* in Dei amicitiam rediret, quoad *hæc* inimicus maneret adhuc: quod per quam absurdissimum est (10). At qua

hæreticus, qui reversus ad fidem rebaptizatur, debeat confiteri quæ admisit *ab ultima confessione* ante repetitum baptismum? Negarunt olim Nostri, quia S. U. I. olim id magis suadere, quam præcipere videbatur; verum die 17 Decembris 1868, consulentibus Angliæ Episcopis, censuit, confessionem a Neoconversis *in Anglia,* eamque integram, exigendam esse. Nihilominus quoad alias regiones adhuc probabile puto quod antea Nostri docuerunt 1° quia Angliæ Episcopi inter alia renunciaverant, *Juniores de Clero Anglicano fideliter servare ritum baptizandi . . . . . plerosque eos esse, de quorum baptismatis infantilis valore non licet dubitare; etc.* 2° quia S. U. I. cautissime respondit *a Neoconversis* IN ANGLIA etc. Dixi *quæ ab ultima* etc., nam ante illam admissa, si valuit baptisma in hæresi susceptum, remissa sunt; si non valuit non sunt materia sacramenti (Gury II, 419).

4 Ex C. 12 *De Pœnit.* Licet contritione perfecta jam deleta, vel in confessione omissa inculpabiliter (Alex. VII, 11).

5 Trid. XIV *h. t.* C. 5, et Can. 7. At vero quæ sint letalia quæ venialia æstimari debet ex conscientia pœnitentis tunc cum ea admisit (Prol. § 254), et ideo quæ falso levia esse putavit (etsi letalia) libera; contra quæ gravia (etsi levia) necessaria materia sunt.

6 Trid. ll. cc. Croix. VI, II, 599. Item (nam peccata non sunt) imperfectiones, pravique habitus (Bona *De Miss.* Cap. IV, § 2); nec quod quis obsequutus non fuerit divinis inspirationibus quoad ea quæ meri consilii sunt (Croix V, 211).

7 Suar. 23, 1, 18. Vasquez, Lugo 17, etc. S. Alph. VI, 480, 482, 8. H. A. XVI, 39, 6 *Communissima* (Croix VI, II, 620).

8 Ex S. Alph. VI, 504. Ibi: *Formalis* CONFESSIO *est de essentia, non materialis.*

9 Lugo 17, 9.

10 Ex Trid. XIV, *h. t.* 5. Uti igitur peccatum *directe* absolutum, ceteris paribus, dici possit, duo sunt necessaria; ut et confessum fuerit, licet quasi dubium vel in confuso (S. Alph. VI, 478, 504); et Confessario *super eo jurisdictionem*

pœnitentia judicium est, oportet confessionem integram esse; primum quia nullum judicium exerceri potest incognita causa; deinde ut confessarius de statu pœnitentis recte judicare, et æquas pœnitentias, et absolutoria cujusque mali remedia decernere possit (11). Verum lex (divina) quæ confessionem et confessionis integritatem præcepit 1° *positiva* est, et adeo gravis est, ut, si Christus illam reliquisset arbitrio nostro, Ecclesia non posset eam præceptis suis comprehendere (12); et ad pœnitentiam qua est *judicium* pertinet: ideo *illinc* humaniter prout ceteræ positivæ leges et pro fragilitate hominum accipienda est (13), *hinc* fas est heic sequi ut alias opiniones vel tantum probabiles (14).

166. Age nunc: *integritas* confessionis hæc est, ut quæ confiteri necesse est (§ 160, 10) illa pœnitens *omnia* confiteantur, et omnia *simul. Omnia;* idest, non omnia prorsus quæ admisit, quid enim si aliquod exciderit? sed ea omnia quorum, post diligentem sui discussionem, meminit (15): et hoc perpetuum est. Et *omnia simul,* idest, eidem Sacerdoti, eodem tempore: sed hoc non est perpetuum, et amare exigendum non est. Hac re integritas Nostris duplex est, materialis et formalis: *materialis* si pœnitens, postquam se diligenter excussit omnia confitetur quæ memoriæ occurrunt; *formalis* si aliqua prætermittit ex justissima causa (16). Hoc primum: deinde seu materialis integritas necessaria sit, seu formalis sufficiat, peccata confitenda sunt uti sunt in conscientia: qua in re pœnitens cavere debet ne decipiat confessarium seu pro se seu contra se (17).

167. Uti igitur confessio integra fieri queat, pœnitens necesse habet conscientiæ suæ latebras prius explorare diligenter (18). Deinde, ut integra dici possit, eorum quorum meminit confiteri debet I. unumquodque prout illud admissum fuit; II. si illud iteravit, quoties admisit. III. si plura peccavit, *regulariter,* omnia simul. Et 1° prout admissum fuit: ex hoc capite explicanda erunt 1° uniuscujusque peccati

habenti: *indirecte* absolutum dicitur quod vel inculpabiliter omissum fuit, vel reservatum erat (V. Croix VI, 1, 597).

11 Trid. XIV, *h. t.* 5.

12 Lugo 15, 91. Croix VI, II, 2017.

13 Suar. 34, 21. Lugo 16, 535. Verum hoc accipiendum est cum grano salis (V. Prol. § 177, 7).

14 V. S. Alph. H. A. XVI, 29, V. § 161, 5.

15 C. 12 *De Pœnit.* Trid. XIV, *h. t.* 5.

16 Lugo 17, 1. S. Alph. l. c.

17 S. Alph. VI, 497. Et utrumque est grave in re gravi. *Contra se,* ut ecce si dicas te blasphemasse decies cum blaspemaveris novies (V. Lugo 14, 125); vel percussisse Sejum Clericum laicum putans (Suar. 23, 3, 15), vel Cajum ut tuereris, vel in motibus primo primis, et hæc reticeas (Croix VI, II, 958); vel dubium quasi certum (Dicast., Spor. 441). Sed in his facile excusat bona fides: quod cum fit non oportet hæc postea confiteri, nam quid accusabis (Lugo)?

18 Trid. XIV, *h. t.* Cap. 5 *Diligenter* et non diligentissime (Lugo 16, 591. Prol. § 133, 42).

species infima, v. c., *detraxi;* et si infima desit (Prol. § 279), vel excidit, *suprema*, e. g., *peccavi contra justitiam;* et si hæc quoque excidit confitendum erit peccatum in genere, dicendo, *peccavi letaliter* (19). 2° *Actus* (si non defuerit) *externus* quippe internum integrat, et ab eo differt moraliter (20); et si forte varius esse possit, qualis fuit (21). 3° *Circumstantiæ:* nempe illæ ex quibus novum exsurgit peccatum letale; idest quæ speciem mutant (22), vel aggravant in infinitum (Prol. § 295), non item verius quæ tantum notabiliter aggravant, quia id nullo certo jure cavetur (23). Sed utrum confitendæ sint illæ de quibus non satis convenit, utrum multiplicent peccata ex objectis externis (Prol. § 286)? Affirmat vel ipse Suaresius, negant alii (24): reor confitendas esse quoties pœnitens eas reticendo vix non mentiri *videretur* (25). An et *effectus*, nempe voluntarii in causa, ante confessionem jam sequuti? Plures tenent confitendos esse, prout actiones externæ, quia sunt mali saltem in causa, et peccatum complent (26); plures negant, quia sunt mali (Prol. § 157,21) tantum denominative (27). Mihi, si effectus hujusmodi novum peccatum faciunt, et ex his sunt qui sequi possunt et non possunt, illorum sententia verissima est, secus horum verior (28). Illud non ambigitur et hos, et circumstantias simpliciter aggravantes, confitendas esse, si 1° vel *censura* eis cohæ-

19 Laym. VIII, 7. Lugo 17, 10 *Communissima* (Spor. 378, 470): nam sufficit ad absolutionem impertiendam (§ 165, 7). Quamobrem ei, qui materiam necessariam non habet, satis est dicere: *peccavi* (Cf. Cl. Apicella, Scafati 1877).

20 Suar. 23, 3, 1. Lugo 16, 437. Hinc ei qui fornicatus est, non sufficit dicere *peccavi graviter contra castitatem* (Alex. VII, 25); ei qui telo hominem occidit dicere: *projeci in hominem sagittam, ut eum occiderem* (Lugo cit. n. 437).

21 Ex cit. Alex. VII, 25. Ibi. *Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit dicens, commisi cum soluta grave peccatum, non explicando copulam.*

22 Trid. XIV, *h. t.* 5. Secus si dubium sit an mutent speciem; ut puta si quis sororem cognoverit (II, 74, 77). Ceterum quæ per se apparent reticentur impune; ut ecce si is quem Confessarius novit esse conjugatum aut sacerdotem, dicat se alienæ commiscuisse.

23 D. Tho. Opusc. VIII, Q. 6. S. Alph. VI, 468. *Instr. pro parvul.*, etc. Par. IV. Ad calcem Conc. Romani editi jussu Bened. XIII.

24 Vasq., Lugo 16, 135. Spor. 409.

25 Puta si is qui uno ictu tres occidit, vel rem pluribus communem surripuit, diceret: *Commisi homicidium, furtum.*

26 Sanch. M. IX, 45, 29. Laym. *De Act. Hum.* III, 5. Sot. Salm. 20, 10, 28.

27 Vasq., Suar., Azor., Lugo 16, 440. Sporer 383.

28 V. Prol. § 156. Proinde ei qui domum, e. g., alterius incendit, veneno hominem sustulit, abortivum sumpsit et ejecit, sat erit dicere, *domui alienæ ignem admovi, Titio venenum dedi, abortivum sumpsi.* At si propter ebrietatem omiserit sacrum die festo, vel blasphemaverit, vel occiderit, debet significare se, vino indulgendo, hæc pericula subiisse; et revera ebrium omisisse sacrum, blasphemasse, occidisse.

reat, quia et pœnitens absolutionem petere debet, et confessor scire quid absolvat; vel 2° *reservatio,* ne forte confessarius non possit eum absolvere (29); vel 3° is (qui nedum judicis, sed et medici officio defungitur) de his interroget pœnitentem (30).

168. Tum II. *quoties admisit:* ex hoc capite numerum eorum quæ iteravit explicare debet. Si id non potest, dicat quoties *circiter,* vel *plus minus* (31): verum adjectiones hujusmodi modicum aliquid continent (32); Nostri docent sic accipi, *ter circiter* intelligi 2, vel 4; *decies* 8, vel 12; *tricesies* 27, vel 33; *Centies* 95, vel 105 (33). Et si neque hoc definire possit, dicat quoties *circiter per diem,* vel per *hebdomadam,* vel per *mensem* iteravit: et si neque hoc potest, dicat quamdiu his hæsit; v. c. quanto tempore odium fovit (34).

169. Demum III. Regulariter *omnia simul. Regulariter* scilicet heic quoque excusant, ut alias, 1° impossibilitas, 2° gravior causa (35), et 3° quidquid divinam confessionis legem faceret graviorem. Quocirca (ex 1°) ei qui non potest omnia confiteri, sat erit ea omnia confiteri quæ potest, ceu muto; et si vix unum confiteri possit (ut ecce si animam agat, si immineat prælium, naufragium, etc.), sufficit unum confiteri, nempe grave; sed quodcumque, etsi non gravius (36). Tum (ex 2°) si alicujus peccati reticendi justissimam causam habeat, hoc citra culpam omittitur (37): ideo excusat pœnitentem damnum seu temporale, seu spirituale, grave et vere probabile sui (38), vel ipsius confessoris (39), vel alterius (40): nempe si nequeat alium confessarium adire, vel dif-

29 Lugo XVI, 256, 453. Croix VI, II, 944.

30 Ben. XIII, 1. c. Lugo XVI, 50, 123. S. Alph. VI, 585, 3.

31 V. Lugo XVI, 78. Dixi si non potest; nam qui certo meminit se, v. c., ter blasphemasse, si dicat, *ter circiter*, gravi non vacat (Croix VI, II, 922. Spor. 442).

32 L. 192 *De V. S.*

33 Lugo XVI, 97.

34 S. Alph. VI, 466. Spor. 446.

35 Lugo *De Euchar.* XIV, 87, 89.

36 Lugo *De Pœnit.* XVII, I. *Grave,* quia cum gravia sint in præcepto, si potest, debet (Spor. 462, etc.). *Quodcumque;* nam quoad legem confessionis omnia letalia sunt paria (Croix VI, II, 1146).

37 Vasq., Suar. 33, 1, 18. Lugo 1. c.

38 Laym. XII, a n. 3. Croi. VI, II, 1143. V. S. Alph. VI, 487, 448. Seu corporis, ut puta si confessio pœnitentem (ægrotum) nimium fatiget (Henriq., Bonac., Lugo 17, 1): seu existimationis, ut ecce si infirmi (ad quem SS. Eucharistiam detulisti) volentis reconciliari (S. Alph. VI, 260), vel sani qui *absque nota* a communicando vel celebrando abstinere non potest, prolixior confessio non levem adstantibus suspicionem ingereret (S. Alph. VI, 485). *Damnum,* extrinsecum dico (Prol. § 177, 7), ideo non potest atrocissimum aut fœdissimum aliquid reticere, ne existimationem apud Confessarium amittat (Croix VI, II, 1142).

39 Suar. 23, 1. Lugo 17, 1. Ut puta si proseda graviter metuat, ne Confessario scandalo sit, si is animi sui lubricum animadverterit (Busemb. ap. S. Alph. 487); vel ne odium concipiat adversus aliquem (Ronc. Cap. III, Quæ. I, r. 2).

40 Suar. 22, 2. Lugo 16, 526. Ut ecce,

ferre confessionem absque incommodo gravi (41). Demum (ex 3°) quia D. N. J. C. peccata *semel* tantum et *uni* et *clam* confiteri jussit, si confiteri necesse habeat (de quo serius), aut velit is qui *habet reservata* et non reservata, si confitetur inferiori hæc omittit impune (42); ei vero qui *per interpretem* confitetur sufficit vel unum prodere et leve; eoque magis sufficit ei qui palam confiteri necesse habet (43). Sed et confessario licet, ad grave sui damnum vitandum, non integram confessionem audire (44).

si metuat, ne confessarius, suspicatus famulam suam peccati complicem, eam domo ejiciat. At ex hoc capite, verius, non excusat regulariter *alterius*, puta complicis, infamia penes Confessarium, quia detrimentum modicum est (II, 271, 30), ut puta, si quis commiscuerit filiæ, vel matri (S. Alph. VI, 489); *Regulariter*, nam puto heic quoque locum habere quæ diximus II, 268, 18; 271, 30.

41 S. Alph. VI, 490, 585. Puta si confessarius longe distet; quod varie ex personis, tempore, locis æxtimari convenit (S. Alph. 264); vel nequeat eum convenire sine scandalo, vel infamiæ nota (S. Alph. 585). Item si velit communicare *urgente necessitate* (S. Alph. H. A. XV, 27), vel in Paschate (Balle. ad Gury. II, 497). Immo quidam putant grave incommodum esse carere indulgentiis quæ confessus eo die lucrari posset (Suar. 23, 2, 7. Gury. II, 500). Grave quoque incommodum est adire confessarium indoctum (Suar. l. c.): aut existentem in letali confessionem differre vel in crastinum (S. Alph. 490).

42 S. Antonin., Navarr., Diana, Lugo *De Euchar.* 14, 86. Nihilominus S. Alphon. VI, 265 putat confitenda esse *per accidens*, si vel pœnitens ipse sit in ea recidivus, vel hæc ei relabendi proximam occasionem præbeant; nempe *ut Confessarius de sua dispositione recte possit judicare.* Hoc satius utique, sed heic quærimus, an sit necessarium (Cf. Balleri. Ad Gury. II, 578): itaque sententia nostra tuta est (Spor. 757).

43 S. Alph. VI, 479, II; Quin TT. communissime putant, *huic* satis esse (S. Alph. H. A. XVI, 39, 6), adeoque reor et *illi*, dicere generatim, *peccavi.* Amplius, si progressa jam confessione sacerdos animadvertat pœnitentem, aut pœnitens confessarium obtusum auribus esse, et prope sit aliquis, potest, reliquis prætermissis, *ille* dare absolutionem (S. Alph. VI, 644, v. *Petes*), *hic* eam petere.

44 Lugo 17, 1. Puta si pœnitens morbo contagioso laboret (S. Alph. VI, 485. Sed non item *ratione magni concursus pœnitentium, vel die magnæ alicujus festivitatis, vel indulgentiæ* (Inn. XI, 59): quamvis instent alii pœnitentes qui, si non confessi discedent, non erunt redituri, (Card., Croix). Nec Superiori fas est auditis reservatis absolvere pœnitentem, et pro non reservatis ad inferiorem remittere (Salm. VI, 8, 132); nisi forte pœnitens graviter ferat hæc ei extra confessionem prodere, vel (si confiteri cœpit) bis confiteri, *et Superior ob justum impedimentum integram ejus confessionem audire non possit* (Laym. XII, 8 ibiq. Silv., Cajet., Navarr., Suar., etc.). Et quia *contrariorum eadem est ratio*, quando non licet Confessario minus integram confessionem audire, nec pœnitenti licet eam non integram facere. Nihilominus si is bona fide aliqua prætermiserit, vel Confessarius, abrupta confessione, eum absolvat, ratam esse absolutionem palam est (Busemb. ap. S. Alph. VI, 488. Bonac., Gob., Spor. 465), nam et salva est *forma judicii* et sacramento deest nihil.

170. Hactenus de peccatis certis, nunc de dubiis; dubiis peccatis, inquam, et non de his quæ quis admisit dubitans, utrum gravia essent an levia (Prol. § 291). Et videamus quid pœnitens dubitet; nempe 1° an peccatum admiserit, 2° an illud confessus fuerit, an 3° veniale sit, aut mortale. Si primum confessio cessat, quia libertas possidet (45); secus sin alterum, quia possidet lex (46); sin tertium, non pœnitentis, *sed confessoris* erit discernere inter lepram et lepram (47). Ceterum hæc varie ex personis æstimari convenit; et his qui Deum timent et mandata Ejus observant, non facile persuasum esse debet, se vel in letale aliquid incidisse, vel illud confessos non fuisse. Itaque horum confessione abstinere homines *pios* expedit, *scrupulosos* oportet; nisi *hi* jurati asserere possint, se aut fecisse revera peccatum hujusmodi, aut ejus confessionem; scilicet ne scrupuli foveantur (48).

171. Deinde confessionem *sacramentalem* esse oportet (§ 161); alias deerit forma judicii, atque ideo sacramentum deerit. Ex hoc capite necesse est 1° ut fiat quasi in jure, idest coram judice (49): facta absenti per internuncium, vel per epistolam, pro infecta est (50). 2° Ut fiat ad absolutionem obtinendam (sive modo, sive postea) virtute clavium (51). Questionis est an 3° dolorosa quoque esse debeat: multi affirmant, eo quod alias non accusatio sed narratio rei gestæ vide-

45 Ex Trid. XIV, *h. t.* 5. Qua cavetur peccata confitenda esse quorum quis *conscientiam*, idest *certam scientiam* (S. Alph. VI, 464) habet. Adeoque nedum si 1° quod illa admiserit et quod non admiserit, aliqua, vel 2° nulla utrinque (Croix VI, II, 598, etc. S. Alph. VI, 473, 474) sed etsi 3° aliqua inde, nulla hinc probabilis ratio subsit.

46 Salm. I, 8, 34, ibique Navarr., Suar., Sanch., S. Alph. VI, 477. Sed et hunc, si probabile sit confessum fuisse, excusant alii, in his. Dicast. Lugo 16, 95; Croix VI, II, 603; ut ecce si cœperit dubitare diu post (Holzm. 614).

47 D. Tho. in 4, D. 21, q. 1, Art. 3. Alias idem esset reus et judex.

48 Croix VI, II, 612. Hinc, v. c., si homo pius est, et dubitet an fecerit plena advertentia; si in suis recensendis peccatis diligens est, et post aliquot confessiones dubitet, an hoc vel illud peccatum confessus fuerit, inquietari non debet. V. S. Alph. VI, 477. H. A. XVI, 33.

49 Lugo XVI, 635; XVII, 72.

50 Ex Decr. Clem. VIII, 20 Jan. 1602. Quo vetitum fuit vel docere: *Licere absenti Sacerdoti per literas, vel nuncium sacramentaliter confiteri, et ab eodem absente absolutionem accipere.* Hæc propositio condemnata fuit *in sensu diviso* (Paul. V, 14 Jan. 1605), et in primis propter eos (Palud. Medin. Petr. Sot., etc.), qui docebant confessiones absentibus fieri posse (Laym., Spor. 659).

51 Lugo 23, 45. Salm. 6, 14, 11 etc. S. Alph. VI, 502, 649 v. *Sic. Proinde* si qua alia causa sit facta, puta consilii petendi, aut veniæ ab eo quem læseras impetrandæ gratia, ad absolutionem obtinendam nihil valet. Illud non interest si pœnitens inabsolutus recesserit (Suar. 33, 28); v. c. quia noluit odium deponere, ablata restituere; *vel* si facta sit sacerdoti jurisdictione carenti (S. Alph. 502).

retur; alii negant, quia et hæc narratio cadit sub sigillo (52). Prior sententia omnino tenenda est ante confessionem, ne (remota forma judiciali) sacramentum periclitetur. Ceterum pene omnes docent, his verbis - *me accuso de his quæ tibi alias dixi,* vel, *quæ tu alias nosti* - quamdam quasi compendiosam confessionem contineri (53); quamobrem si Cajus peccata enarraverit confessario nihil dolens, vel Sejus ea illi quasi amico prodiderit; et serius coram eo quasi confessario stiterit, probabilior sententia est utrumque absolvi posse, Cajum si *dolens* dicat *de his me accuso* (54), Sejum vero si dicat dolens - *me accuso de his quæ jam tibi alias prodidi* (55).

172. At vero confessio non fit nisi audienti; quamobrem pro non dictis erunt quæ confessarius non percepit aure (56). Sed postquam pœnitens confessus est peccatum prout ipse illud admisit, et sacerdos illud percepit uti pœnitens confessus est, *confessioni* deest nihil. Quæ autem ad *existimationem* ipsorum pertinent ad *confessionem* non pertinent, sed omnino extra eam sunt, quippe hæc in facto, illa in jure consistunt; veluti si pœnitens, vel confessarius, vel uterque ducat levia esse quæ gravia sunt (57); aut confessarius stipes adeo sit ut nesciat discernere inter veniale et mortale ne in casibus quidem obviis, aut species et numerum peccatorum non calleat. Scilicet judici non est scientia necessaria, sed jurisdictio ut sententiæ vis constet sua; maxime in hoc judicio, quod alias prope infinitis anxietatibus obnoxium foret, et molestissimum (58). At enim qui talem eligit ne gravitas peccatorum suorum animadvertatur, dolo, atque ideo letali non caret (59).

173. Hactenus de his quæ ad confessionis substantiam pertinent. Quoad modum, confessio *per se* fieri potest voce, nutibus, scripto; verumtamen consuetudine est introductum ut fiat voce, et est grave nisi excuset causa gravis (60). Ideo nutibus nemini licet confiteri, nisi ei qui alias confiteri nequiret (61); neque de scripto, nisi ex *gravi*

52 V. Suar. 20, 4, 31. S. Alph. VI, 445, 502, v. *Secundo.* Ideo *hi* sufficere putant si dolor eliciatur post accusationem peccatorum, nec opus esse ajunt, ut pœnitens dolorem eliciat interea dum confitetur (Lugo 14, 13. Spor. 283).

53 Vasq. Qu. 91, Art. 4, d. 4, n. 6. Suar. 22, 6, 5. Lugo 16, 638.

54 Croix VI, II, 1217. S. Alph. VI, 445 in fi.

55 Konin., Lugo 638, 640. V. Balleri., A. Gury II, 515, 6.

56 Lugo 16, 605. Et qui confitetur Sacerdoti obtusæ auris, vel dormitanti, vel ebrio, sacrilegam confessionem facit; nisi bona fides ipsum excuset (V. Suar. 28, 2, 18. Lugo 606. S. Alph. VI, 499), aut necessitas gravis, velut in periculo mortis; aut si alias diu sibi confessione carendum foret.

57 S. Alph. VI, 478 in fi. 500.

58 S. Alph. VI, 500.

59 Suar., Salm. VI, IX, 27, 28; XII, 11. S. Alph. l. c.

60 D. Tho. Quodl. 1, 10. Suar. 21, 3. Salm. VI, 7, 11. S. Alph. V, 429 in fi.

61 S. Alph. l. c. Ut muto, vel ignaro idiomatis.

causa (62), et ea lege ut pœnitens, postquam ipse vel Confessarius omnia perlegerit, Confessario dicat: *De his me accuso* (63). Ad hæc Nostri exigunt, ut Confessio sit *simplex, humilis, discreta, fidelis,* etc.; hæc omitto, expedita enim sunt. Unum adverto; si pœnitens dum confitetur admittit aliquod veniale (e. g. si alicui detrahat in re levi, si Confessario tantisper succenseat), hoc sacrilegium esse prout cetera omnia, idest leve in re levi (64). Idem prorsus dicendum erit si forte in confessione mentitur; dum ne mentiatur aut in his quæ necesse est confiteri si confessarius interroget (§ 167, 30); aut in his quæ sunt necessaria absolutionis (164, 6), etsi non confessionis, materia (65).

Art. 2. De Contritione.

174. Pœnitentia, seu qua judicium est seu qua sacramentum, sine contritione penitus consistere nequit; in *illo* enim conditio prorsus necessaria est ad absolutionem obtinendam, *hujus* quasi materia est (§ 160, 3). Definitur: *Animi dolor, et detestatio de peccato com-*

62 S. Alph. VI, 493. Ut ecce, si pœnitens linguæ impedimento, aut respirandi difficultate laboret, si puella præ maxima verecundia peccata sua verbis proferre non valeat, si scrupulosus putet se melius sic peccata sua explicaturum, etc. (S. Alph. 429, 479, 493). Sed an mutus, qui literas scit, scripto confiteri debeat, remoto quovis evulgationis periculo? Affirmant Vasq., Lugo, Salm., S. Alph. VI, 479 etc., quia obligatus ad finem tenetur ad media. Negant Tolet. Lib. III, 65. Sot., Navarr., Victo., Palaus, etc. (ap. S. Alph. l. c.), quippe hoc extraordinarium aliquid est; alias quidni et is qui memoria labitur teneatur? Ergo lex dubia est.

63 Salm. VI, 7, 11, ibique Vasq., Pal. etc. *Postquam,* nam antea satis non esse retur. Lugo 15, 82.

64 V. Lugo 16, 98. S. Alph. VI, 496.

65 Cf. Lugo l. c., Utputa, si unum tantum peccatum confiteatur, quod non admisit (Laym. VIII, 15). Secus si neget ea quæ non sunt necessaria confessionis materia, utputa letalia alias rite confessa (S. Alph. VI, 496); vel quæ in præsens reticere permittitur (Lugo 16, 100). Quid si mentitur quoad tempus admissi peccati? ut ecce si fornicatus, vel furatus Apicio libellam ab ultima confessione, dicas *antea* hæc fecisse; vel occidisse Sejum, cum occideris Cajum? Quidam putant te et graviter, et bis mentiri, quia et quod fecisti negas, et affirmas quod non fecisti (V. § 166, 17). Sed, si probe animadvertimus, non peccatum, quod semper idem est, sive ante sive post confessionem fuerit admissum (Lugo 16, 47), sed magis peccati circumstantiam negas; cumque hæc neque speciem mutet, neque aggravet in infinitum, undenam peccas graviter (V. Baller., ad Gury II, 488)? Secus vero si ab ultima confessione tu maritus, aut Apicius mendicus evaserit; vel clericus sit Cajus, Sejus laicus. Exinde patet eo minus ex hoc capite, graviter peccare eum, qui confessionem generalem faciens, ita peccata sua confitetur, ut Confessarius dispicere nequeat, utrum ab ultima confessione, an antea, fuerint admissa (Bonac., Sanch. D. 1, 10, 71. Suar. D. 22, 9); quamvis ea data opera confessionem generalem faciat, ne confessarius tempus admissi criminis dispiciat (Gury II, 488).

misso cum proposito non peccandi de cætero (1). Duo igitur in contritione continentur, detestatio et dolor, et ex utraque (verius) necessario consistit (2). Detestari est, admissum facinus damnare devovere; dolere est, illud recogitare in amaritudine animæ suæ (3). Primum solius naturæ rationalis, alterum et rationalis et animalis naturæ proprium est, ideo separari possunt (4). Essentia contritionis in detestatione, verius, posita est; et ideo est actus, non appetitus sensitivi, sed voluntatis (5). Objectum materiale contritionis est *peccatum*, idest actio mala qua Deum offendit: quamobrem si quis qua alia causa motus doleat, contritio ne intelligi quidem poterit (6). Cumque peccatum sit aversio a Deo et conversio ad creaturas, dolor seu contritio debet esse aversio a creatura et ad Deum conversio: atque ideo inde vitæ anteactæ dolorem parere debet, hinc propositum novæ vitæ ineundæ: de contritione primum.

175. Ante omnia admonendi sumus contritionem, qua dolor est, varie distingui 1° ex motivo, 2° ex cognitione hujus motivi, 3° ex objecto. Ex MOTIVO dispescitur in perfectum, et imperfectum; illa *contritio* simpliciter, hæc *attritio* dici solet. Scilicet dolere aliquis potest vel quod Deum summum bonum offenderit amicitiamve ejus amiserit; vel ob peccati turpitudinem, aut metum gehennæ et pœnarum (7); vel demum quod Paradisi jacturam fecerit. Itaque *illius* dolor perfectus est, *istius* imperfectus; *hujus*, siquidem dolet se, Deum amisisse adhuc perfectus, sin locum gaudiorum imperfectus dolor est (8). II. Ex COGNITIONE hujus motivi: si

1 Trident. XIV, *h. t.*, Cap. IV.

2 Lugo IV, 6. V. Croix VI, II, 657.

3 V. D. Tho. 3, 85, 1 ad 3.

4 V. Prol. §§ 122, 123. Sane beati solius detestationis capaces sunt, bruta animantia solius doloris, homo utriusque.

5 *Cath. Roman. h. t.* V. *Quod autem.* At vero nos ita comparati sumus, ut nullam seu animi, seu corporis affectionem altera tantum natura sentiat; ideo detestatio in naturam animalem redundat, et dolorem ciet; dolor autem exterius proditur, saltem tristitia, aut demissione vultus: quamobrem si hæc indicia desint, verendum est, ne contritio revera desit.

6 D. Tho. 3, 85, 2. Lugo V, 141. Sane pœnitentia est sacramentum reconciliationis cum Deo; quæ autem duorum reconciliatio nisi unius voluntas ad voluntatem alterius iterum accedat (Lugo XIV, 7)?

7 Trid. XIV, *h. t.*, Cap. 4. Croix IV, II, 718. *Turpitudinem:* non eam, inquam, quæ parit infamiam; nec, verius, eam quæ vitio naturaliter inest (§ 176, 19); sed eam quæ Dei oculos offendit, vel quæ animam fœdat ad ejus imaginem, et similitudinem conditam (Suar. 20, 2, 8. Lugo 5, 141). *Gehennæ*, idest inferni (Matt. 10, 28); *pœnarum*, nempe temporalium, sive Purgatorii, sive hujus vitæ (Croix 786). Si quæ autem sunt alia attritionis motiva ad hæc reducuntur (Lugo 132): ut ecce cum quis peccatum devovet propter motivum vel alicujus virtutis, v. c., justitiæ (Cf. Suar. Disp. IV, Sect. 2); vel alicujus divini attributi, velut misericordiæ (V. S. Alph. VI, 436).

8 V. Lugo Disp. V, Sect. I.

hæc quæ te ad dolendum movent ex FIDE nosti, æstimas, pendis, *supernaturalis;* sin ex RATIONE, *naturalis* dolor est (9). III. Ex OBJECTO, si quæ peccasti vel omnia doles, vel ex motivo qui omnibus convenit, dolor *universalis* (illinc *formaliter* hinc *materialiter*); sin aliqua tantum, vel ex motivo qui eis solis convenit, *specialis*, seu *particularis* dici solet (10): Nostri addunt dolorem *formalem* sive explicitum, et *virtualem* sive implicitum; formalem dicunt qui revera concipitur, virtualem qui caritate sive perfecta sive imperfecta naturaliter continetur; sed hunc verius interpretativum dixeris, adeoque nullum.

176. Principio igitur Pœnitentia, et qua sacramentum et qua judicium est, sine dolore ne intelligi quidem potest. Vero inquam, adeoque non existimato (11), aut virtuali (12): non quidem perfecto, quippe is remittit peccata vi sua (13), sed imperfecto. Et qua pœnitentia est sacramentum opus est dolore *supernaturali*, qua judicium est *summo*, ac demum ex utroque capite *universali*. Et primum *supernaturali*, quia justificatio ad ordinem supernaturalem pertinet (14). Quæstionis fuit, utrum sufficeret dolor conceptus ex metu gehennæ, et pœnarum; non quidem filiali, nec serviliter servili (II, § 14), verum servili: Contritionistæ negabant, Attritionistæ affirmabant (15); horum sententia prævaluit (16). Sed tunc nova inter ipsos attritionistas lis exarsit; utrum

9 Cf. Viva, Inn. XI, 57. Croix 667 etc.

10 Lugo V, 72. *Universalis*, v. c., qui ex metu gehennæ, *specialis* qui ex turpitudine peccati concipitur.

11 Croix VI, II, 664. Lugo XIV, 70. Contra Cajet., Tolet. etc. Quia dolor non est. Prout, v. c., non baptizat qui vinum adhibet, nec liberatur qui nummos æneos solvit creditori; licet ille aqua se uti, hic nummos aureos solvere putet.

12 Croix n. 666. Nam et hic nihil est (§ 175 in fi.). Et contrariam Sylvii opinionem, Suarez erroneam, Vasquez temerariam vocant. Nihilominus quia difficile est ut quis, peccata sua præ oculis habens, eliciat actum caritatis et illa non doleat (Sporer a n. 77), post confessionem peractam inquietari non debet (Excobar. *Quæst.* 88, Art. 5). Quid si doleat, quod non satis dolet, vel quod non dolet? Et de *illius* dolore vix dubitandum est (Laym. IV, 5). De *hoc* quidam dubitant; alii non, quia vix fieri potest, ut quis carentiam doloris doleat, et peccatum reipsa non doleat (Arria. n. 22 Dicastil. n. 127).

13 Trid. XIV, *h. t.* C. 4.

14 Innoc. XI, 57. Croix VI, II, 667.

15 Cf. Morin. Lib. VIII, Cap. 18, 2. Ben. XIV *De Syn.* VII, 13, 6. Croix VI, II, 855. Primo initio quæstio ea fuit, utrum dolori inesse deberet aliquis saltem initialis amor Dei: serius, quum omnes tandem in hanc sententiam concederent, disputari cœpit, num revera inesset: demum, cum et in hoc quoque convenissent, iterum disputari, an sufficeret. Negabant Contritionistæ, rati eo amore opus esse, quem dicimus *benevolentiæ*; Attritionistæ affirmabant, nec amorem benevolentiæ requiri, quippe, ajebant, caritas perfecta est. Quod illi rursus impugnabant, docentes caritatem perfectam, vel imperfectam non ex objecto, sed ex gradibus æstimari (V. S. Alph. VI, 440, etc.): doctrina nova et inaudita (V. II, § 12 etc.).

16 Croix VI, II, 795. S. Alph. VI, 441.

nempe ea quoque attritio sufficeret quæ oritur ex metu *pœnarum* hujus vitæ, quatenus irrogantur a Deo peccatorum vindice. Lis est adhuc sub judice: negantium sententia tutior est, affirmantium verior, ideo *ante* confessionem illis, *post* his regulariter adhærendum erit (17). *Summo,* quia malorum omnium maximum peccatum est: summo, inquam, non intensive, quia dolor inest ratione non appetitu (§ 174, 4), sed appretiative, uti ajunt (18). Demum *universali:* nempe si quis plura letalia admiserit, omnia detestari dolere oportet, etiam ea quæ in præsens non meminit, vel ex justa causa non confitetur; verum satis est pœnitere de omnibus generatim (19).

177. Hactenus de dolore, nunc de proposito non peccandi de cætero. Hoc quoque Nostris est aut formale, et explicitum; aut implicitum et virtuale, quod nempe in ipsa peccati detestatione tacite continetur. Quæstionis est, utrum sufficiat implicitum et virtuale; plures et graves TT. negant quia Tridentinum illud exigit nominatim, alii affirmant quia ex Tridentino ea detestatio sufficit quæ voluntatem peccandi excludit (20); alii demum, si pœnitens cogitat de futura vita

17 S. Alph. VI, 443. Prodiit hæc quæstio ex illis Trid., XIV, *h. t.* 4, verbis, quibus docemur, sufficere *dolorem conceptum ex gehennæ* ET *pœnarum metu, quo utiliter concussi Ninivitæ,* etc. Nam eam particulam *et* quidam conjunctim accipiunt, adeoque sufficere negant; quidam disjunctim, adeoque sufficere affirmant, secus, ajunt, nec solus metus gehennæ satis erit quod nemo unus dixerit V. Croix VII, II, 884, qui hanc sententiam *probabilissimam* vocat, non tamen certam.

18 *Cat. Rom. h. t.* § 6. V. Suar. D. 3, Sect. 9. Lugo 5, 19. Sporer 107. Cujusmodi esse intelligitur, si quis ita animo comparatus sit, ut quodvis deinceps bonum amittere, aut detrimentum pati malit, quam iterare vias suas (Croix VI, II, 731). Nec ullo eget seu intensionis gradu, seu mora temporis (V. II. Reg. 12, 13. Lugo 5 a n. 83. Spor. 109).

19 D. Tho. *De Verit.* Q. 29, Art. 5 ad 4. Nec opus est singulis doloris actibus in singula peccata, ceu Silvio; nec uno in omnia singillatim cognita, ceu visum Cano (S. Alph. VI, 438). Ceterum expedit *ad singula mortalia crimina proprium contritionis dolorem adhibere* (*Cat. Rom.* § 7). Quid igitur si quis, v. c., perjurii et aversæ veneris reus, prioris oblitus, alterum propter suam fœditatem devovet? Quidam putant confessionem plane *irritam* esse, quia oblitum sine dolore, *confessum* sine oblito remitti non potest: alii contra *formatam* plane, quia cum sacramento nihil desit, necesse est peccatum remitti quod confessum est, adeoque et alterum indirecte. Alii demum utrumque rationem veriti, ratam quidem, sed *informem* (V. § 106, 14) putant (V. S. Alph. VI, 444). Mihi secunda sententia videtur vera, eo maxime, quod pœnitens *obicem* non ponit (V. § 102, 1). Verum quorsum quæstio hæc? Nempe ut sciamus, an Pœnitens teneatur peccatum quod confessus est confiteri denuo: in dubio quis affirmet?

20 Trid. XIV, *h. t.* 4. V. Lugo 14, 52 etc. S. Alph. VI, 450, cui posterior sententia probabilior est: quam Croix VI, II, 893 *communissimam* vocat, sed *non certam.* At hodie certa dici potest ex *Instruct. pro parv.* Bened. XIII ad calcem *Conc. Rom.* Appendix 29, Par. 3.

ineunda, illis adherent, eo quod secus pœnitere non videretur; sin minus his; et jure prorsus (21). Itaque ei qui cogitat de nova vita ineunda prior sententia tenenda est: nihilominus, si nihil prorsus dubitans confessus fuerit, inquietari non debet (22).

178. Propositum formale debet esse absolutum, efficax, universale. *Absolutum* quoad peccata, idest ut pœnitens nullius rei causa, vel secundæ vel adversæ, velit ab eo dimoveri: *Efficax*, quoad media, idest ut sibi statutum sit ea omnia cavere quæ ad peccatum retrahere possunt (23). *Universale*, nec solum quoad OMNIA quæ admisit, sed quoad omnia prorsus (si et de aliis cogitet); et planum est (24).

179. Vidimus qualis dolor, et quale propositum, seu qualis contritio esse debeat. Age modo; cum hæc sit absolutionis conditio, necesse est ut ante absolutionem eliciatur; post hanc elicita nihil prodest (25). Cumque sit materia sacramenti, sensibilem esse oportet (26): et tunc cum elicitur ad sacramentum ordinari, referri debet (27). Demum quia ex ea (materia) et absolutione (forma) unum signum coalescere oportet (§ 89,7), necesse præterea est, ut consistant una simul (§ 113, 9). Nihilominus, cum hoc sacramentum institutum sit ad instar judicii, non oberit si inter actum contritionis, et absolutionem intersit mora etiam unius diei; immo bidui vel tridui si dolor interea permaneat in aliquo

21 Holzm. n. 401. S. Alph. l. c., Sane Davidi satis fuit dixisse, *Peccavi Domino* (II Reg. 12, 13): Atqui quod contritio perfecta extra sacramentum, id imperfecta intra sacramentum præstat.

22 Viva in Innoc. XI, 65, § 16.

23 S. Alph. VI, 451. Quid si pœnitens certo se relapsurum respondeat, utrum hoc infirmum voluntatis propositum, uti Concinæ; an mentis tantum judicium prodat, uti Laymanno visum est (IV, 8)? Neutrum plane, sed melius Confessarius hæc dispiciet varie ex personis: in dubio expedit diffidere, et absolutionem differre V. S. Alph. VI, 451 v. *Sed hic.*

24 V. Croix VI, 11, 898. Dixi *propositum*, et non *promissio* (V. II, 430, 32); quam nec expedit formaliter edere, vel exigere (Sanch. D. IV, 1, 31. Laym. Cap. IV, 8), quia novam obligationem parit. Dixi *formaliter*, nam quæ ex more fit, vel exigitur, in propositum recidit.

25 Suar. 20, 4, 30. Salm. VI, 5, 22. Sporer 297.

26 Croix VI, II, 669. Non quidem ex lacrimis suspiriis etc., hæc enim ex natura animali profluunt, verum ex habitu, ore, voce *Ex Cat. Rom.* § 6. V. Suar. 15, 7, 7. Quin putant, sensibilem fieri sola confessione peccatorum (Lugo 14, 17); vel continuata genuflexione (Sporer § 294. Gob. § 161. Croix § 700); immo absolutionem vel solum petendo, aut expectando sensibilem fieri putant Salm. VI, 5, 26.

27 Lugo 14, 38. Sporer 288. Sed utrum ex proposito, vel desiderio confitendi dolor oriri debeat, ceu tenent plurimi (V. Stolz. Lib. I, P. II, 75); vel sufficiat ex dolore jam elicito oriri confitendi propositum (quod in illo virtualiter continetur), ceu tenent alii (Lugo n. 40. Sporer 289)? Hoc longe quidem communius (et ita, v. c., audita concione, evenit passim), sed illud tutius, et ideo *heic* ante confessionem omnino tenendum est (S. Alph VI, 447).

effectu, ut puta in afflictatione corporis, in fuga occasionum, in excussione sui, etc. (28). Quæstionis est, utrum confessione peracta, dolor velut ea finiatur, adeoque utrum, si velis confiteri statim v. c. oblitum aliquid, vel postridie denuo confiteri velis, novo dolore opus habeas: quidam communius negant (29), affirmant alii (30); et illud his, hoc illis probabile est: hoc tutius, et sequendum (31).

180. Quæ hactenus de contritione dixi ad letalia cum primis pertinent. Sed et in confessione venialium opus est contritione (32); et, qua hæc est materia sacramenti, sub gravi (33); adeoque et dolore et proposito. *Dolore* (et non simplici displicentia (34), uti censuit Suaresius); nempe explicito, supernaturali, concepto ex peccati turpitudine, vel ex metu pœnarum. *Proposito* (35); eoque absoluto (quia minimum culpæ malum majus est temporalium omnium malorum maximo), et efficaci, alias qui propositum (36)? At vero, quia venialia sunt materia libera prorsus (§ 164, 5), non est opus neque dolore, neque proposito universali; et nedum quoad omnia venialia, quod planum est, sed nec, verius, quoad ea omnia quæ quis confitetur (37). Immo nec quoad singula nominatim; sive, uti ajunt, *in recto*, nam satis est eorum frequentiam dolere (38), ac proinde eorum diminutionem proponere: verum tutius est aliqua (v. c., deliberata dumtaxat aut graviora aut frequentiora) dolere, et cavenda proponere (39).

181. Actum est de his quæ pertinent ad pœnitentem, nempe de confessione et contritione. Itaque si unum ex his desit Pœnitentia nec qua judicium, nec qua sacramentum constare potest, et hoc planum est: quid igitur si quis, e. g., animam agens, non possit confiteri, neque voce neque nutibus? Et si aliquod ediderit doloris signum, absolvendus est: nempe *simpliciter*, si illud exhibuit confessario præsenti quia signis hujusmodi utrumque, idest et contritio et confessio, tacite continetur (40): sin eo absente, vel præsente, quem nescit adesse sensi-

28 S. Alph. VI, 446. Dum ne interim reincidat in letalia (Croix VI, II, 714).

29 V. S. Alph. VI, 448. Sententiam hanc Sporer et Elbel vocant probabilissimam, Bonacina moraliter certam.

30 Holzm. n. 511. Billuar. Diss. 3, Art. 8, n. 3. Reuter. n. 287.

31 Croix VI, II, 712. S. Alph. II, 448. Mihi, si oblitum aliquod confiteri velis, prima sententia verior videtur, quippe hoc ut in eadem confessione, ita et in eodem dolore continetur; si denuo eadem confitearis, altera, quia nova confessio est quæ ad priorem nullatenus pertinet. V. Spor. 298, 299. Belle hæc duo distinxit Henriquez IV, 26, 7. V. Croix 711. Lugo 14, 24 etc.

32 V. Suar. 20, 5, 6. Croix VI, II, 682.

33 Lugo 14, 109.

34 Lugo 9, 23.

35 Lugo 14, 127. Croix VI, II, 914.

36 Croix l. c. Lugo 14, 128.

37 Lugo XIV, 118, 129. Croix 902.

38 S. Alph. VI, 449 d. 2.

39 Sporer 338, Croix VI, II, 911.

40 Rit. Rom. *h. t.* § 18. *Simpliciter* (Vasq., Lugo 17, 90). Et expedit toties eum absolvere quoties dat nova signa doloris (S. Alph. 480).

bus destitutus, *sub conditione* (41). Quid si nullum prorsus signum edidit, morbo in instanti correptus, ut puta irruente apoplexi? Plures negant absolvi posse, quia deest confessio et contritio sensibilis (42); ratio brevis, et urgens. Sed alii affirmant, forte enim aliquod signum edidit quod nemo animadvertit: verum ex *his* alii absolvendum putant dummodo christiane vixerit (43); alii etsi perdite, etsi in ipso peccati actu defecerit, nam quidni et is, forte sui compos, dolere possit? exceptis (ajunt) hæreticis, quippe, ab hoc sacramento abhorrent (44). Ergo, ut opinor, si probabile sit non abhorrere, puta si rudis et b. f. homo sit, vel animum a Catholica Religione non alienum ostendit, et huic dari potest: *Multo satius est nolenti dare, quam volenti negare, ubi velit, an nolit sic non apparet* (45).

CAPUT II.

DE HIS QUÆ PERTINENT AD MINISTRUM.

Art. 1. De jurisdictione.

182. Pœnitentia et sacramentum et judicium est, ideo Ministro ejus ut valide absolvere possit, illinc *ordo* præsbyteralis est necessarius, hinc *jurisdictio,* sive (ut hodie dicitur) approbatio (1). De ordine expedita res est. Jurisdictio heic est: *Potestas solvendi et ligandi in foro sacramentali.* Datur in potentia in S. Ordinatione, explicatur datis subditis; et hoc nomine diducitur in ordinariam, et delegatam. Ordinaria penes eos est qui subditos habent; idest 1° R. P., cujus vices gerit in pluribus Major Pœnitentiarius 2° Episcopos, eorum

41 C. 7. Cau. 26, 6 (*Conc. Arausic.*). S. Alph. VI, 481 v. *Utrum.* Ut ecce si *visus fuerit oculos ad cœlum attollere, aliquam imaginem devote respicere* etc. (Croix VI, II, 1160).

42 Vasq., Suar., Laym., Lugo 17, 39 etc. Hæc doctrina ita olim communis fuit, ut inter PP. Soc. Jesu vetitum esset contrariam docere. Quam (contrariam) ex eis primus, post eam prohibitionem, docuit La Croix VI, II, 1162.

43 S. Aug. *De Adulter. Conjug.* Lib. I, Cap. ult. Et est hodie sententia communior (S. Alph. VI, 482). Et nedum potest, sed, ex caritate, debet absolvi (Croix l. c.).

44 S. Alph. VI, 483.

45 Ex S. Aug. l. c. Cap. 28.

1 Trident. XIV *h. t.* VII. Pius VI C. *Auctorem fidei* Prop. 37. Et, ex Decr. Innoc. XI, 12. Februar. 1679, probabilius etiam quoad venialia (contra sententiam eousque communissima V. S. Alph. VI, 543), et mortalia alias rite confessa (Bened. XIV Not. 86, 6). Porro *adprobatio* proprie est, *Ordinarii de alicujus Sacerdotis, ad audiendas confessiones idoneitate, judicium.* Eaque egent et hi qui laurea doctorali sunt insigniti (Ex Bull. 133 S. Pii V. Ben. XIV Not. 76, 8. Cf. Bertagna *De Casuum Reservat.* Par. I, Cap. 1, not.

Vicarios Generales etiam invito Episcopo (2), Canonicos Pœnitentiarios, et 3° penes eos quibus imminet actualis cura animarum; et quotquot præterea beneficium vel officium habent cui adnexa est obligatio audiendi confessiones (3). Et R. P. ea gaudet in toto orbe terrarum; Episcopi, Vicarius Generalis, et Canonicus Pœnitentiarius in Diœcesi quisque sua; ceteri vero in ea tantum civitate vel Parochia, ubi curam animarum exercent (4), nisi aliud consuetudine sit introductum.

183. Delegata est quæ his, qui illam non habent in loco ubi confessiones excipiuntur, mandatur ab illis qui ordinariam et absolvendi et adprobandi potestatem habent (5). Quæsitum est, a quonam Ordinario delegari possit; Sacerdotis ne, quia jurisdictio dari, nisi subditis, nequit; an pœnitentis, quia nequit exerceri nisi in subditos; an loci, in quo absolutio datur, quia jurisdictio territorio cohæret (6)? Prima sententia a jure et moribus aliena est (7), altera ex veteri disciplina olim communior (8), postrema juri quod nunc viget convenientior (9);

2 S. Alph. VI, 558.

3 Trident. XXIII, R. 15. Sive perpetuo immineat, ceu Parochis; sive ad tempus, ceu Œconomis ab Ordinario in vacuis Parochiis constitutis. *Actualis:* proinde si cura habitualis sit penes Capitulum, Monasterium etc. (V. § 72, 29), soli Vicario (sive perpetuo, sive ad nutum amovibili) datur confessiones audire (S. C. C. 19 Julii 1732. 1 Apr. 1876. Acta IX, 547, 550). His accensendi sunt Curiones militum (Cappellani) quoad milites propriæ cohortis dum in itinere sunt, vel in castris; non item cum in stationibus, vel in præsidiis (S. C. C. 6 Martii 1694. 29 Jan. 1707. Acta I, 681. V. Prol. § 85, 27).

4 S. C. C. ap. Ben. XIV Not. 86, 13.

5 Ex Trid. XIV *h. t.* 6. Ideo Parochi eam delegare amplius non possunt: ne ut se quidem absolvant (Alex. VII, 16), et ne Parochis quidem finitimæ Diœcesis (S. C. C. 3 Dec. 1707. Ben. XIV Notif. 86). Porro quisquis seu ordinariam seu delegatam jurisdictionem habet is (et non Parochi tantum) proprius sacerdos (C. 12 *De Pœnit.*) dici solet (Extrav. 2 *De Privil.* Thomass. *De Vet. et nov.* etc. Par. I, Lib. II, Cap. 10, § 6. Nardi. *Dei Parochi* Vol. I, Cap. IX. Reginald. I, 26).

6 V. S. Alph. VI, 548.

7 V. Lugo 21, 33. Sane Ordinarii plerumque sinunt in suis diœcesibus simplices quoque Sacerdotes peregrinos, vel hospites, confessionibus operam dare.

8 V. Baller. ad Gury II, 555. Scilicet olim nemini, ne laicis quidem, licuit domo discedere sine literis (*formatis, commendatoriis, pacificis* etc.) Episcopi, vel (serius) Parochi sui, et alienæ plebi communicare (Conc. Carthag. I, Can. VII, an. 253. Antioch. Can. VIII an. 344. Milevit Can. XX an. 402. Agathen. Can. LII an. 506 etc.); eoque minus licuit alienis Pastoribus confiteri. Quamobrem, quoties venia discendendi eis dabatur, et *ipsis* Sacramenta (et in primis Pœnitentiæ) recipiendi ab alienis Sacerdotibus, et *his* ea ministrandi potestas dari tacite videbatur. Atque inde percrebuit opinio, Sacerdotes alienæ Diœcesis absolvere ex tacita delegatione proprii cujusque Pastoris (Cf. Navarr. in C. *Placuit De Pœnit.* D. 6, n. 62. Suar. 25, 2, 7).

9 Quod *jus* fertur initium habuisse ex Oraculo vivæ vocis Eug. IV qui, teste Cajetano (cujus fidem sequuti sunt veteres TT.), jussit peregrinos pro incolis haberi ejus loci in quo versantur, ut eo confiteri

eaque utimur. At quoad navigantes consuetudine introductum, et nunc Principali auctoritate comprobatum est, ut detur ab Ordinario ejus loci in quo suscipitur navigatio (10). Nemo autem cogitur eam cuivis mandare (11): quamobrem in potestate mandantis est quibus velit personarum temporis locorum casuum finibus eam circumscribere (12), et quandocumque eam revocare (13).

possent in Paschate. Porro hoc Oraculum, aut verum est, aut (ceu quidam putant) commentitium. Si primum *ipso*, sin alterum *consuetudine* novum jus in Ecclesia invectum est. Sane Concilium Tridentin. XXIII R. 5; vetuit Sacerdotes excipere confessiones *sine approbatione Episcopi:* cujus Episcopi? Utique ejus loci in quo excipiuntur (S. C. C. ap. Lugo 21, 34). Et hodie cum alicui conceditur facultas eligendi sibi Confessarium ex *approbatis ab Ordinario,* is (exceptis S. R. E. Cardinalibus et Episcopis, illis enim datum est confessarium in Urbe, his in propria Diœcesi approbatos secum ducere dum peregre abeunt V. S. Alph. VI, 565), nisi eligat ex approbatis ab *Ordinario loci,* absolutio nullius momenti est (Innoc. XII C. *Cum sicut* 10 Apr. 1700. Ben. XIV C. *Apostolica, C. Benedictus Deus*): ergo etc. (S. Alph. 547, 458). Et tantum a veritate abest quod peregrini hodie absolvantur ex tacita delegatione proprii Ordinari, ut cum quidam Episcopus, et serius Synodus Midensis eis vetuissent confiteri in Paschate, præterquam proprio Parocho vel de ejus licentia, S. C. C. 5 Apr. 1584 censuit, decreta *illius nullo modo esse observanda* (Piton. *De Confessar.* n. 36); *hujus* decreta revocavit S. C. *De Propag.* 24 Aug. 1686 (Cf. Bened. XIV *De Syn.* XI, 13, 4; 14, 6).

10 S. U. J. 17 Mart. 1869 prob. Pio IX, ap. Cl. Del Vecchio *Theol. Mor.* II, 707. Mediolani 1880.

11 Ben. XIV *De Synod.* IX, 16, 7.

12 Ex C. *Apostolici ministerii* Inn. XIII. S. Alph. VI, 549. Ben. XIV. l. c., et Not. 86, 6. Hos igitur si quis præterierit nihil agit (Ex cit. C. *Apostolici ministerii.* Trid. XIV *h. t.* 7. Pius VI *B. Auctorem fidei* Prop. 37). Et planum est (II § 456).

13 Bened. XIV, Not. 86, 6. Ceterum idoneis non dare, vel datam revocare sine justa causa, utrumque est illicitum (Laym. XI, 3. Lugo XXI, 49, 64), ad hæc enim officium sacerdotum pertinet. At vero integrum est *Ordinario* ad examen revocare simplices confessarios pro suo arbitrio (Lugo 31, 65. Ben. XIV, Notif. 86, 10). Immo et Parochos sive a Decessore suo sive a seipso approbatos; nempe ILLOS *pro libito, et pro sola quiete conscientiæ suæ;* HOS *quando adest vehemens suspicio de illorum imperitia* (S. C. C. ap. Bened. XIV, Not. IX, 16). *Ordinario* inquam, adeoque et Vic. Capitulari (S. C. C. 5 Febr. 1688. Scavi III, 472).

Hactenus de sacerdotibus *sæcularibus:* sed et *Regulares* hac jurisdictione præditi sunt. Verum aliter quoad Regulares sibi subditos et eos qui Regularium jure censentur, aliter quoad sæculares: nam quoad *illos* ordinaria Præsules, delegata ceteri quibus hi eam delegaverint, jurisdictione pollent. Quoad *hos* omnes delegata quidem eis a R. P. jurisdictione gaudent, sed egent *approbatione* Ordinarii loci, ubi confessiones excipiunt. Ex Decr. Urb. VIII, 1628 (Lugo 21, 29); et Innoc. X, edito an. 1648 Diana Tom. X, Tr. 13. Resol. 23). Et ex hac approbatione metitur *quoad locum, quoad genus personarum, quoad tempus* (Inn. XIII C. *Apostolici Ministerii:* confirmata a Ben. XIII V. S. Alph. VI, 549), quoad *casus* (Ex Alex. VII, 12. Greg. XIII C. *Cum a Sacra.* S. Alph. 599). Utrum vero ei cui semel data fuerit sine ulla temporis limitatione auferri possit, adhuc

184. Utraque finitur ut alias (Prol. § 77). Et in primis ordinaria evanescit cessante officio, delegata finito mandati tempore; nempe *re integra*, nam si confessio jam cœpta fuerat, quia *ubi semel cœptum est judicium ibi et finiri debet* (14), quoad confitentem absolutione consumitur. Absolutione valida, inquam, nam nulla pro non data est: itaque v. c., moriturus qui confessionem penes Cajum simplicem sacerdotem inchoavit, superveniente approbato poterit penes Cajum et inchoatam perficere, et invalidam iterare; sed non potest, postquam semel valide absolutus fuit, omissa in ea confessione inculpabiliter confiteri eidem Cajo, quippe hoc novum judicium est (15).

185. Sed et is qui nullam neque ordinariam, neque delegatam jurisdictionem habet interdum valide absolvit, Ecclesia illam supplente. Supplet autem jurisditionem Ecclesia cum subest 1° error communis, et hoc expeditum est. 2° Cum subest opinio probabilis in dubio *juris* (16): non item in dubio *facti* (v. c. si is cui mandata fuit ad beneplacitum vel ad certum tempus, dubitet ne forte mortuus sit is qui mandavit, aut ne definitum tempus præterierit), nisi id exigat *notabile detrimentum animæ* alicujus *pœnitentis* (17); vel, ut opinor, si de hac re cœperit dubitare postquam pœnitens peccata sua confiteri cœpit, quia huic jam quæsitum est jus ad absolutionem obtinendam. Sed utrobique absolutio danda erit et sub conditione, ut reverentiæ sacramenti; et mature admonito de hac re pœnitente (si mortalia confessus fuit), ut saluti ejus cautum sit (18).

186. Tandem jurisdictio prorogari potest, ut alias, de tempore

sub judice lis est; ideo ad tempus omnibus dari solet (V. Ben. XIV, Not. 86, 9 *De Syn.* IX, 16, 7). At profecto *omnibus simul unius conventus Regularibus confessariis adimi, inconsulta Sede Apostolica, nullatenus potest* (S. C. Epp. 20 Nov. 1615, ap. Ferrar. V. *Approbatio* I, 71). Sed ab Episcopo successore *pro majori conscientiæ suæ quiete* examinari denuo poterunt, et si *inidonei reperti fuerint*, reprobari (S. Pius V. Const. *Rom. Pontificis* 1571); non item a Vic. Capitulari (S. C. Epp. 19 Junii 1806. Bizzarri *Collectan.* etc. Ferrar. n. 55).

14 LL. 7, 30 *De Judiciis.*

15 Lugo 18, 33. Suar. 23, 1, 29. S. Alphon. VI, 563.

16 V. Prol. § 80. Quæstionis est inter *Recentiores*, utrum sit necessaria justa seu necessitatis seu utilitatis causa, ut quis in dubio probabili *hac* jurisdictione uti possit (Cf. Balleri. ad Gury II, 549. Vindic. Alphons. Par. V, q. IX). Mihi negantium sententia videtur verior: scilicet ut quis cum opinione probabili absolvere possit, consuetudine est introductum (Suar. 24, 1, 7. Lugo 21, 31. S. Alph. VI, 573); ergo hæc jurisdictio ex consuetudine ipsa æstimanda, consuetudo vero ex TT. accipienda est: non enim mutare consuetudinem possunt sententiæ Theologorum, qui placita sua ediderunt postquam illa obtinuerat. Ceterum V. § 161.

17 V. S. Alph. VI, 431. Ut puta si alias absolutione diu ei carendum foret (S. Alphon. 432).

18 V. S. Alph. VI, 432.

ad tempus, de persona in personam, de loco ad locum (19). De casu ad casum prorogari non potest propter reservationes, quas vocant. Est autem reservatio - *Peccati alicujus vel censuræ ad Superioris judicium avocatio* (20). Hæc avocatio bifariam fit, nam vel jurisdictionem non dat, ut in censuris; vel datum adimit, ut in peccatis: eoque spectat ut reservata Superioris judicio subjiciantur (21). Ex quo licet intelligere, reservatione inferiorum confessariorum jurisdictionem coerceri (22). Duo autem, uti ex definitione patet, sunt obnoxia reservationi, censuræ et peccata: de censuris reservatis jam satis alibi (Prol. § 338 etc.), heic de reservatione peccatorum. Cum reservatio sit jurisdictionis coercitio, patet eos tantum reservare posse, a quibus profluit jurisdictio, idest R. P., et Episcopos: inde duplex reservationum genus, unum earum quæ a R. Pontifice (23), alterum earum quæ a

19 V. Prol. § 78, 67. Ex 1° igitur absolvitur pœnitens a Confessario, a quo inabsolutus dimissus fuit mox reversurus, si redierit eo tempore quo ille Confessor esse desiit (V. S. Alph. VI, 537 q. III): Ex 2° absolvimus peregrinos in nostra Dicœcesi (§ 183, 9). Ex 3° Episcopus, vel Parochus absolvunt subditos suos in Dicœcesi aliena (S. C. C. 3 Dec. 1707. Ben. XIV, Not. 86, 7). An igitur etiam simplex confessarius possit absolvere suos dicœcesanos extra dicœcesim? Plures negant, ex Pontificiis Constitutionibus quæ *Ordinarii* loci approbationem exigunt (V. S. Alph. VI, 548), et in primis ex C. Innoc. XI, 10 Apr. 1700. Quidam affirmant (Suar. 25, 1, 17. Sanch. M. III, 34, 2. Lugo XIX, 8. Salm. VI, XI, 55. Mazzotta Disp. II, Quæ. I, Cap. 3, § 1, v. *Dubium est*). Hæc sententia in puncto juris mihi verior est, quia delegatus utitur jurisdictione delegantis (Prol. § 70, 18). Nec obstant Const. Pontificiæ, alias neque Parochi id possent: et Const. Innoc. XI, ex peculiaribus causis, et pro aliquibus locis edita fuit (Sal. 18, 18, 111. Mazzo. l. c.). Nihilominus prior omnino tenenda est (§ 161), quia, ex verosimili intentione delegantis, jurisdictio delegata territorio finitur. Verum factas confessiones non puto repetendas, nisi in mortis articulo.

20 Ex Trident. XIV, *h. t.* Cap. 7.

21 Ex Trident. l. c. S. Alph. VI, 598.

22 Ex L. 2 *De damn. infe.* De Graffis *Practica Quinq. Cas. etc.* Lib. I, Cap. IV, n. 2. Suar. 29, 1. *Et ideo inferiores confessarii in reservatis nihil possunt* (Trid. l. c.) Quamobrem, seu pœnitens ea inculpabiliter omiserit, seu confessarius ea imprudens absolverit, absolutio nullius momenti est: nec proderit utriusque b. f., quia reservatio recidit in legem irritantem (Prol. § 216). Ait Concilium in *reservatis,* et non in pœnitente reservatis obstricto, ceu quidam existimarunt (V. S. Alph. VI, 265 v. *Prima*); et ideo is potest *indirecte* absolvi a non reservatis (Lugo *De Euchar.* XIV, 87, 96 (S. Alph. 596).

23 Hæc, sine censura, *una* est, absolutio a calumniosa sollicitationis accusatione (Ben. XIV, B. *Sacrament. Pœnitentiæ* § 3). Porro Ordinarii non possunt reservare peccatum quod R. P. sibi reservavit (S. C. EE. 26 Nov. 1602); et si ipsorum reservatio anterior fuerat, ipso jure cessat (Suar. 31, 4, 25. Lugo XX, 149, 151). His exceptis, reservare possunt quæ maluerint, sed admonentur, 1° ne faciles sint in peccatis, et maxime frequentioribus (velut lubricis) reservandis: 2° ne difficiles in concedenda, præsertim Sacerdotibus a Sede Episcopali remotis, facultate absolvendi, 3° Hortantur Pœnitentiarios aliosque Sacerdotes in Dicœcesi constituere, qui et ipsi absolvere, et aliis

locorum Ordinariis sunt introductæ. Hoc inter eas distat quod illæ perpetuæ sunt: hæ, nisi statutæ fuerint in Synodo Diœcesana, cessant resoluto jure reservantis; sive constitutæ fuerint inconsulto Capitulo, quæ probabilior (Prol. 199, 4); sive eo consulto, quæ probabilis (24), adeoque tuta (ib. § 80, 81) sententia est.

187. Reservatio odiosum aliquid est, quia et confessariis adimit jurisdictionem, et cogit pœnitentem Superiorem adire; ideo strictam interpretationem recipit (25). Quamobrem, cum Ecclesia non soleat reservare nisi graviora et externa (26), reservatio non incurritur nisi peccatum fuerit grave actione tum interna, tum externa (27), eaque penitus consumata (28). Hoc primum; deinde exsulat, prout in censuris (Prol. § 312, 73), in dubio seu juris, seu facti (29). Sed utrum excusent a reservatione ea quæ a censuris excusant, nempe ætas, metus, ignorantia reservationis? Ætatem vel metum excusare nemo hactenus docuit: de ignorantia non satis convenit, et dissidium in eo est, utrum reservatio sit pœna: quidam affirmant, rati ideo reservationes fuisse introductas, ut fideles metu ejus a reservatis deterreantur (30); alii plures et graviores negant, quia reservatio eo

absolvendi facultatem dare possint (S. C. EE. Lit. 26 Nov. 1602, ex Mandato SS.mi V. *Acta* V, 397).

24 V. Bened. XIV *De Synod.* V, IV, 3. Sive quia leges Episcopales extra Synodum latæ resoluto jure ejus intercidunt, ceu nonnulli (sed non bene Prol. § 199, 4) putant; sive quia hæc mens eorum esse intelligitur, ceu putant alii (De Graff. I, IV, 47. Ignatius Lupo *De Casib. et Cens. reser.* Par. I, Dist. II, art. 1, Diffic. 1, n. 5); seu demum quia aliquid pœnæ habent admixtum (V. S. Alph. VII, 6).

25 De Graff. I, IV, 24. S. Alph. VI, 600. Nec licet eam protrahere, ne a minori quidem ad majus (Reginal. I, 124).

26 Suar., Lugo, Sporer n. 730, 731. Ben. XIV *De Syno.* V, 5, 5.

27 Lugo 20, 15. Salm. 6, 13, 12. S. Alph. VI, 583. V. omnino Croi. VI, II, 1649.

28 De Graff. I, IV etc. Lugo l. c. Sporer 752. S. Alph. VI, 583, 1649.

29 Suar. *De Censur.* 40, 6, 5. Sanch. D. I, 10. Lugo 20, 18. Seu positivo, seu negativo (S. Alph. VI, 600, q. 1). Cujus est et alia ratio, quia in dubio juris possidet confessoris jurisdictio, in dubio facti jus pœnitentis (§ 185, 18): sed confessarius rem prius explorare debet (De Graff. I, IV, 62). *Exsulat,* adeoque si postea reservatio certa apparuerit, nova absolutione opus non erit (S. Alph. q. 2). Porro dubium facti accipere debemus, quod circa peccatum vertit (V. Prol. l. c.); et non si forte confessarius dubitat, utrum jurisdictionem habeat super aliquo peccato, an minus; puta quia dubitat an sibi data fuerit, vel an exciderit (V. § 185). Is igitur pœnitentem utique absolvere potest, et debet, ne jus ipsius lædat, sed sub conditione, eoque admonito, ut si forte postea apparuerit sibi jurisdictionem defuisse, illud superiori confiteatur. Uti autem generaliter dixerim, quæ pœnis (Prol. §§ 305, 312), hæc regulariter et reservationibus incurrendis necessaria sunt (V. Croi. VI, II, a n. 1647).

30 Cf. Baller., ad Gury II, 571. Et est, ajunt Salmat. 18, 4, 13, *omnium sententia.* Sed non bene, nam hujus senten-

spectat, ut pœnitentes judicium prudentiorum subeant, et quia ea confessarii magis quam pœnitentes afficiuntur (31). Hæc sententia mihi verior est; nihilominus quia contraria non contemnenda ratione nititur, et probabilis est multis quoque ex his qui ei repugnant (32), licet proculdubio ea uti (Prol. § 80, 81); dummodo confessarius pœnitentem de reservatione certiorem faciat, ut, si postea iteraverit, ea teneatur.

188. A reservatis (præter R. P. et Majorem Pœnitentiarium) absolvunt ordinario jure suo Reservantes, quique eorum vices gerunt; et in primis Episcopi, eorumque Vicarii Generales (33), in diœcesi quisque sua; tum hi qui jurisdictionem habent delegatam; quos omnes deinceps *Superiores* appello. Verum de jurisdictione delegata quæri potest quatenus pateat. Principio igitur, quando reservatio coercet jurisdictionem acceptam ab Ordinario loci in quo confessiones excipiuntur (§ 183), quæ sint reservata, quæ non sint, ex eo jure quod ibi viget regulariter metiri debet (34). *Regulariter*, quia non potest absolvi a reservatis qui ea confitetur ubi non sunt reservata, si eo venerit in fraudem reservationis (35). II° Quia *reservatio coercet* jurisdictionem *absolventis*, regulariter æstimari debet, non ex tempore admissi peccati, sed ex tempore quo confessarius ea utitur; adeoque admissa ante reservationem absolvi nequeunt ab inferiore ex quo hæc fuit introducta (36); et, ex diverso, ex quo cessavit, possunt ab eo absolvi ad-

tiæ auctor fuit, Sec. XVI excunte, Jacobus De Graffis (V. Amort. *Th. Eclect. h. t.* D. IX, q, 21): quæ primo initio novitatis notata, multos deinde sectatores habuit.

31 Cf. Vindic. Ligor. pag. 515. Alias quæstio hæc est; utrum lex, quando adimit jurisdictionem Confessario animadvertat in pœnitentem, an potius ei consulat ad peritiorem judicem avocando? Et quis post Trident. hoc dubitet (V. S. Alph. VI, 581)? Secus, si pœna est, quidni et ætas et metus excusent? Sed quorsum hæc? inferiores confessarii in reservatis NIHIL possunt (§ 186, 22).

32 Sanch. M. IX, 32, 17. Lugo 20, 11. Salm. 18, 6, 12. Roncaglia, Ebel, Sporer, Gobat, ap. S. Alph. VI, 51, pr.

33 Ex C. 2 *De Consuet.* in 6°. V. S. Alphon. VI, 558. Non item Canonici Pœnitentiarii (S. C. C. ap. Pitton. n. 881),

34 V. S. Alph. VI, 588.

35 Clem. X B. *Superna*. 21 Jun. 1670. S. C. C. 16 Sept. 1649. ap. Ben. XIV *De Syno.* V, 5, 8. Porro in fraudem reservationis venire is dicitur, qui alienam petit diœcesim ob principalem finem obtinendi absolutionem, vitandique judicium proprii Pastoris (S. Alph. VI, 589): ergo si quo alio fine venit, v. c. nundinandi, visendi amici, immo et confitendi (Pont. M. V, VIII, 6); v. g., ut *citius*, confessionem expediat (S. Alph. l. c.), jure suo utitur (V. Prol. § 205, 47). Itaque si peregrinus confiteatur peccata, quorum alia reservata sunt in diœcesi in qua confitetur sed non in sua, contra alia in sua sed non in ea in qua confitetur, ab illis absolvi nullatenus posse (S. C. C. 12 Nov. 1612; 21 Nov. 1873. *Analecta Jur. Pontif.* Febr. 1875 fasc. 121), ab his posse (Ex cit. B. *Superna* Croix I, II, 1631), utrumque hodie explorati juris est.

36 Arg. a sens. contr. ex C. ult. *De S. E.* Secus ac in censuris, quæ ad forum cum primis (V. Prol. § 324, 2) externum pertinent (S. Alph. VI, 590, 594, 8).

missa reservationis tempore (37). III° Potestas absolvendi a reservatis data a R. P. non valet quoad casus reservatos *ab* Ordinariis (38), data ab Ordinariis quoad reservatos R. P. ne valere quidem potest; neutra demum valet quoad eos casus quos sive ille, sive forte et is sibi specialiter reservaverit (39). In dubiis, quia est beneficium præter jus, seu confessario datum sit seu pœnitenti, latam (non tamen extensivam) interpretationem admittit (40).

189. Is autem cui mandata est, sive directe sive indirecte, absolutio *a reservatis,* debet eam dare in confessione sacramentali (41). Et quia hæc integra esse debet, non licet, neque *Superiori,* reservatis tantum auditis, remittere pœnitentem inferiori confessario; neque *inferiori* cœteris tantum absolutis, superiori absolvendum remittere; nisi cogente *illic* causa gravissima, *hic* gravi (42). Sed utrum absolutio data a *Superiore* consumet reservationem quoad ea quæ quis vel 1° invalide, vel 2° sacrilege, vel 3° nullatenus confessus est? Utique quoad *illa* (43); et verius quoad *ista* (44), cum jam subierint judicium Superioris. Quoad *hæc* quæstio voluntatis est (45); verum quamdiu non apparet

37 Adeoque et censuræ, si qua casui erat adnexa, et jam fuerit incursa (Prol. 249, 7) evanescit reservatio.

38 Dicast. *h. t.* XI, 160. Croix VI, II, 1629. Quamvis a R. P. data sit facultas absolvendi a casibus *etiam* R. P. reservatis (Ex Bened. XIV C. *Pias Christi fidelium* (S. Alph. VI, 594 d. 7).

39 Ex C. 2 *De Pœnit.* in 6°.

40 V. Salm. VI, XI, 84. Croix VI, II, 1648. Ideo et hi absolvi possunt, qui peccaverint in confidentiam hujusmodi facultatis. (S. Alph. 600, q. III). Quid igitur si tibi data fuerit facultas absolvendi Sejum, vel faciendi te absolvere, *pro hac vice?* Sane hæc verba præsens tempus demonstrant, verum *præsens* cum aliqua latitudine accipiendum est (Lugo 20, 126); ideo absolvere poteris et postea (sed non ultra mensem) admissa (S. Alph. 601 q. IV); nisi pro præteritis tantum petita fuerit (Bertag. Par. II, Cap. VI).

Quid si alicui data sit facultas absolvendi a *casibus,* vel a *censuris,* vel a *peccatis* RESERVATIS, nempe Ordinario, vel ab Ordinario? Et si data sit a *casibus,* nedum peccata sed et censuras reservatas absolvi posse mihi verius est, quia *recepto et usitato more loquendi, nomine casuum reservatorum et illi veniunt qui censuram habent adnexam* (Suar. *De Censur.* VII, IV, 13). Data a *peccatis* proculdubio extenditur ad censuras, quippe quæ, his non absolutis, regulariter absolvi non possunt. Data a *censuris,* utrum et peccata absolvi possint dubitari potest, quia illæ sine his possunt absolvi: ego reor posse, quia peccati reservationem heic quoque accessoriam esse probabilis (Prol. § 338, 12), adeoque tuta (Ib. § 80, 81) sententia est.

41 Prol. § 228, 12. Et si absolvit, vel in solo foro conscientiæ, a censuris et non a peccatis, nihil agit (Silvest., Navarr., Suar. *De Censur.* VII, V, 36), quia facultas hæc ad peccata absolvenda principaliter datur.

42 V. S. Alph. VI, 595. Sed Superior, qui ordinariam hanc jurisdictionem habet, potest reservationem extra confessionem auferre, et pœnitentem ad quemvis Confessarium ab his absolvendum remittere. V. Lugo 20, 74, etc.

43 Suar. 31, 4, 10. Lugo 20, 106.

44 S. Alph. VI, 598 q. IV.

45 Lugo 20, 91. V. Prol. § 347.

Superiorem ab his absolvere noluisse, ab his quoque eum absolvisse tenendum est, quippe absolvit in *quantum et ipse potest, et pœnitens indiget:* sive pœnitens eum adierit quasi Superiorem, ut absolveretur a reservatis, quæ nunc recepta (46); sive quasi simplicem confessarium, ut confiteretur, quæ communissima (47) sententia est: exceptis his quæ sacrilege prætermisit, ne ei fraus sua sit lucrosa (48).

190. Species jurisdictionis delegatæ (indirecte) ab homine est ea quæ datur in Jubilæo, sive ordinario, sive extraordinario (49). Hæc ex Bulla Pontificia, qua datur, metiri debet: ut generaliter dixerim, ea continentur etiam casus *ab* Ordinariis reservati (50). Datur ut fideles lucrari Jubilæum possint, atque ideo his tantum datur, *qui sinceram lucrandi Jubilæi voluntatem habent* (51). Porro volenti Jubilæum lucrari necesse est præstare omnia opera injuncta, et novissimo denique eorum præstito (quodcumque illud fuerit ex injunctis), lucratur. Quocirca non potest a reservatis absolvi is cui, tunc cum confitetur, statutum non est præstare opera injuncta, quamvis postea ea præstiterit. Et, contra, is cui tunc statutum est ea præstare licite et valide absolvitur; nec semel tantum, sed quoties iterum confitetur ante expleta opera injuncta (52), quamvis postea ea non præstet (53). Et quia hoc privilegium conceditur his qui lucrandi jubilæi *sinceram voluntatem* habent, verius puto, reservationem consumi per confessionem invalidam quoque (54); sive fuerit invalida ex parte confessoris, quod nemo negat; sive ex parte pœnitentis, si forte nec attritionem habuit, quod hujus et quies, et bona fides exigere videntur (55); dum ne fuerit sacrilega, ne is lucrum ex iniquitate reportet (§ 189, 48).

191. At enim legum humanarum nulla est obligatio cum incommodo gravi: proinde si quis impeditur Superiorem *adire*, et impedimentum est perpetuum (Prol. § 341), reservatio cessat (56). Si est tempora-

46 S. Alph. VI, 598 q. IV.

47 Lugo XX, 85, 90. *Nisi*, ait S. Alphonsus VI, 595. *adesset positiva præsumptio, quod si Superior audivisset peccatum reservatum, absolutionem distulisset.* Sed hæc limitatio, cum in arbitrium Confessorum desinat, *sollicitis* scrupulos augebit, *laxis* adimet.

48 S. Alph. VI, 598 v. *Recte.*

49 Ben. XIV C. *Apostol. indulta*, C. *Inter.*

50 Croix VI, II, 1451. *Communissima.*

51 Cit. C. *Inter* § 62.

52 Cit. C. *Inter* § 73, 77, 84. — *Ante;* nam post ea impleta, ne repetitis eis quidem, iterum absolvi potest (S. Pœnit. 1 Jun. 1869), nisi aliud id in ipsa Bulla fuerit expressum.

53 Cit. C. *Inter* § 86. Scilicet absolutio a peccatis non datur *ad reincidentiam* (S. Alph. VI, 537 q. 5). Sed peccat; at verius leviter, quia nulli facit injuriam.

54 V. S. Alph. VI, 537 q. 2.

55 Bertagna *De Cas. Reser.* P. II, C. 1.

56 Sanch. D. II, 13, 24. Salm. X, II, 58. Et nedum in casibus Pontificiis, quod nemo dubitat (V. S. Alph. VI, 585 d. 1), sed et in Episcopalibus, quod verius puto (Prol. § 341, 35).

neum, quilibet Confessarius poterit directe a non reservatis, et indirecte a reservatis absolvere pœnitentem, *si adsit gravis causa* (57): verum is necesse habet, adire Superiorem a reservatis directe absolvendus (58) ea quandocumque cessante (58 *bis*).

192. Hactenus de peccatis reservatis et non reservatis: ad hæc sunt et alia duo quæ utrorumque habent aliquid. Primum est delictum complicis in *peccato turpi et inhonesto contra sextum:* hujus absolvendi potestas complici adempta est, ideo quoad ipsum reservati instar est (59). Peccatum turpe heic est, *admissum impudicitiæ scelus* (60): SCELUS, ideo, verius, ut puto, non quod verbis (61), sed quod facto et opere constat. Complicem vero accipere debemus *socium* (62), proinde necesse est ut peccatum admissum fuerit, utroque consensiente (63), etsi non

57 Ex C. 16 *De Pœnit. et remiss.*

58 S. Alph. VI, 585 pr. *Directe* ideo *necesse est* ut alia confiteatur, etsi levia, aut letalia alias rite confessa, super quibus cadat, ne irrita sit (§ 165, 10), absolutio. Reservata autem confiteri non cogitur (§ 169, 42); cujus rei alia ratio heic occurrit, quia non subeunt judicio confessarii. *Quilibet;* non enim necesse est, prout in censuris R. P. reservatis, heic primum Episcopum adire (Prol. § 341, 32): quorsum enim adiret, si nec is ea absolvere potest, nec pœnitens cogitur ea confiteri? Gravis autem causa ea est, quæ excusat ab integritate materiali (§ 169): adeoque nedum præceptum paschale, vel necessitas communicandi vel celebrandi (Laym. XII, 10. Salm. VI, 14, 64. Sporer 754), sed etiam si pœnitens alias manere deberet in peccato mortali diu (S. Alph. l. c. v. *Dixi. primo*), idest, *ultra biduum* (§ 169, 41); nam si in eo casu cessat lex divina de integritate confessionis, lex humana quidni cesset?

58 *bis* Ex C. 22 *De S. E.* in 6°. S. Alph. VII, 91. *Quandocumque;* adeoque nedum si *breve,* sed etsi diuturnum impedimentum fuerit (V. S. Alph. VII, 86): nullibi enim cautum est, inferiorem posse directe a peccatis reservatis absolvere pœnitentem qui diuturno impedimento laborat.

59 Ben. XIV BB. *Sacramentum Pœnitentiæ. Apostolici muneris,* Pius IX C. *Apostolicæ Sedis. Instar;* scilicet aliæ reservationes ipsorum peccatorum causa, hæc et pœnitentium et absolventium causa introducta est; et ad sacramenti quoque reverentiam pertinet.

60 Ben. XIV *De Syn.* VII, XIV, 4.

61 Amort *h. t.* Disp. 10. Scarpaz., Gury II, 585 et novissime cl. Constantini *h. t.* § 785 (Prati 1883). Idest turpia colloquia, vel tractatus, si alter alteri lenonis officium præstet. Sane hi vulgari et recepta significatione non dicuntur turpiter peccare inter se; et quis in illis *complex,* in his *socius?* Sententia communior contra putat: et re quidem vera hæc absolvere plenum profecto aleæ opus est, et culpa non caret. At vero perfectum et consumatum (§ 187, 28) heic intelligitur quod ad mortale pertingit, quod ex ipsa *B. S. P.* manifestissimum est (Giannardi *De confessario complicem absolvente.* Dissert, I. Cap. II). Scilicet quodvis turpe factum *peccatum est contra sextum.*

62 Cit. Const. *Apostolici muneris.* Sive, ceu Latini ajebant, *conscium* peccati.

63 Scavi III, 368. Utroque consensiente, (utrinque formale) alias quî *socii, complices, conscii?* Et exterius consensiente (§ 187, 27); cujus heic alia ratio subest, quia solo consensu interno societas non intelligitur. Itaque si alter alteram contrectaverit vel adspexerit invitam (licet exterius tantum invitam et specie tenus), si eam deosculaverit ex more regionis, si manuum strinxerit urbanitatis causa,

utroque patrante (64). Illud non interest cujus sexus fuerit complex (65), vel utrum Confessarius cum eo peccaverit adhuc laicus (66): lex non distinguit. Itaque si confessarius complicem absolvit, ET *absolutio* nullius momenti est licet absolverit inscius seu reservationis seu pœnitentis quem forte non agnovit, quia falsa nostra existimatio nihil mutat, (Prol. § 147,29): et *ipse* incurrit excomm. R. P. reservatam speciali modo (Prol. § 389, 10), quamvis peccatum hujusmodi jam ab alio *indirecte* absolutum fuerit (67). Excipitur mortis articulus, sed aliter et aliter: etenim in eo rerum discrimine reservatio cessat semper; excommunicatio non item, sed tunc solum, cum alius sacerdos, etiam non approbatus, *absque aliqua exoritura infamia et scandalo* adhiberi non potest (Cit. § 389, 10). Ceterum periculum mortis moraliter, atque ideo ex his quæ videntur, æstimari debet; quamobrem rata est absolutio etsi postea apparuerit nullum revera periculum adfuisse (68).

193. Alterum est peccatum ejus qui accepit donum a Regularibus utriusque sexus, exceptis remuneratoriis, vel rerum medicinalium (69). Etenim, si potest confestim restituere, nequit absolvi nisi prius realiter restituerit; nempe *totum* prorsus, si donum valeat plus Libellis, 54, 70, secus *partem*, arbitrio Majoris Pœnitentiarii. At si in præsens non potest, absolvendus est, dummodo promittat se quam primum restituturum (70). Huc pertinent *Ecclesiastici et Missionarii omnem et quamcumque mercaturam in Indiis Orientalibus exercentes*, qui non possunt absolvi nisi *lucris* prius restitutis (Prol. § 396, 7).

licet turpis delectatio utrinque non desit, si hæc exterius non appareat, reservatio cessat (Joann. l. c.).

64 Giannardi Cap. III. V. c. si patientem non invitam contrectavit. Scilicet criminis socius, complex rectissime dicitur et is qui alteri vel solo consensu, seu patientia opem præstat; ut ecce si nupta mœchatur viro haud invito.

65 Gury II, 58, 5. ibiq. Gouss. 488.

66 Joann. Cap. IV. Alas., Scavi. III, 485.

67 Joann. Diss. II, Cap. II. Nam si directe, verius est, reservatione consumpta (§ 165,10), absolutionem valere (Joann. l. c. S. Alph. VI, 555). Sed non immerito dubitatum est, utrum absolutio, si forte a complice contra citatas Constit. data fuerit, tota irrita sit, quia in Const. *Sacr. Pœn.* cautum est eam OMNINO irritam esse (Joann. Diss. II, Cap. I. S. Alph. l. c.); an solum quoad hoc peccatum, quia eadem Const. jurisdictio adimitur Confessario quoad *peccatum hujusmodi* (Pavone *Spicileg.* § 156)? Ergo (§ 161, in fi.) ante confessionem prior sententia (etsi duriuscula sit quando pœnitens versatur in bona fide), post confessionem peractam posterior tenenda est.

68 Joann. Cap. VI. Extra periculum mortis absolutio hæc nunquam dari potest, nisi forte complici alias toto vitæ suæ tempore confessor probabiliter non sit adfuturus (Baller. ad Gury II, 587); nam recidimus in mortis periculum.

69 Clem. VIII C. *Religiosæ*. Urb. VIII C. *Nuper*. Inn. XII C. *Ad radicitus* § 17. Nempe, si materia fuerit gravis.

70 Ben. XIV C. *Pastor bonus* § 61. S. Alph. VI, 580 v. *Diximus*.

194. Restat ut videamus quid juris sit in periculo mortis, seu quoad potestatem absolvendi, seu quoad reservata. Quoad illam quilibet sacerdos absolvere potest, si approbatus desit (71): *quilibet,* ergo et hæreticus et vitandus (72). Si approbatus *desit:* deesse autem intelligitur si non facile acciri possit (73), vel post confessionem cœptam supervenerit (§ 184, 15); si præsens nolit confessionem audire, aut nequeat, seu facto ceu surdus, seu jure ceu suspensus complex, etc.; immo etsi possit et velit, si pœnitens abhorreat ab ipso forte, v. c., inimico, vel consanguineo, vel familiari, aut minus idoneo (74). Quoad reservata, in articulo mortis omnis reservatio cessat (75), idest *nulla est reservatio* (nec unquam fuit) *in articulo mortis* (76); ideo quisquis potest in eo rerum discrimine absolvere a peccatis, is a reservatis quoque absolvere potest, etiamsi adsit superior (77). Nec tenetur ægrotus, si convaluerit, adire Superiorem, quia hæc obligatio eos solum tenet qui censuras reservatas incurrerint (78).

Art. 2. De absolutione.

195. In confessione Sacramentali duæ absolutiones dantur, a censuris, et a peccatis. Utramque antecedunt ea verba - *Misereatur tui,* etc.; subsequuntur illa - *Passio,* etc. Omnia ex more Ecclesiæ *laudabiliter* adjunguntur (1); ideo ea omittere, etiam citra necessitatem, aut omni

71 Rit. Rom. *De Pœnit.*

72 Reginal. I, 60. S. Alph. H. A. XVI, 92. V. *Quæst. Reform.* q. 19. Nec amplius dubitandum videtur; nam quid dubitamus? Num ne piissima mater Ecclesia velit, negata huic jurisdictione, exponere morituram damnationis periculo?

73 V. S. Alph. VI, 563.

74 S. Alph. VI, 563. Quæstionis est, an simplex Sacerdos valide absolvat, si nihil prorsus obstet, quominus approbatus confessionem excipiat: sententia communior negat (V. S. Alph. 562); sed affirmant *ex veteribus multi, ex recentioribus plurimi* (Stoz Lib. II, Quæ. 2), et *negari non potest quin probabile sit* (Lugo 18, 23). Sed pace tantorum virorum, vereor ne verum sit; nituntur enim Trident. Sess. XIV *h. t.* Cap. VII, quo cavetur in hoc discrimine rerum OMNES *sacerdotes* absolvere posse: atqui Tridentinum heic loquitur de casibus reservatis (V. Prol. 184, 20).

75 Trid. XIV *h. t.* Cap. 7.

76 Rit. Rom. *h. t.* § 17.

77 S. Alph. VI, 563 d. 1. Alii contra putant ex iis Trident. verbis, l. c., *ne hac occasione aliquis pereat.* At præterquam hæc argumentandi ratio non satis probatur (Prol. § 188, 51), quid, sodes, ait Tridentinum? Nempe, ne hac occasione aliquis pereat, numquam limitatam fuisse jurisdictionem Confessariorum quoad articulum mortis.

78 Laym. XII, 15. Suar. 30, 3, 6. Lugo 20, 208. S. Alph. VII, 91 *Communissima* (Sporer 726). Sed an teneatur illum adire, si omisit vel reticuit inculpabiliter aliquod reservatum? Utique, si quid opinor forte omnium primus, quia reservatio, *quæ* tunc *cessaverat,* reviviscit.

1 Trid. XIV *h. t.* 3.

prorsus, aut certe gravi culpa vacat (2). Itaque absolutio a censuris continetur his verbis: *D. N. J. C. te absolvat, et ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis* (si pœnitens est laicus hoc verbum omittitur) *et interdicti in quantum possum, et tu indiges.* Ceterum absolutio valet etsi dictum sit, *ab omni vinculo censurarum,* vel *a censuris.* Absolutio a peccatis his: *Ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.* Ea verba *in nomine Patris* etc., proculdubio non pertinent ad substantiam absolutionis (3); et probabilius nec illa, *a peccatis tuis,* quippe ex præmissa confessione tacite subintelliguntur, quæ communissima sententia est (4): adeoque ea tantum, *absolvo te.* Quid si non absolvo dixeris, sed *remitto,* vel *condono* tibi peccata, vel *mundo* te a peccatis tuis? Et primum ratum esse ex Matth. XVI, 18 (5); postremum irritum, quia sententiæ judicialis præsefert nihil (6), utrumque vix non certi juris est. Alterum nonnulli valere putant (7), sed vereor ne verum sit; etenim condonare magis creditoris accepto ferentis, quam judicis absolventis esse videtur. Quin utraque (absolutio) valet una simul data tribus his verbis - *ego te absolvo* - vel hoc uno - *absolveris* - sed, nisi periculum sit in mora, levi non caret (8), quia seorsim dandæ sunt. Et primum a censuris dari debet, tum a peccatis; et hoc est grave (9): nihilominus si pœnitens censuris irretitus fuerit absolutus, citra suam culpam, prius a peccatis postea a censuris, vel a peccatis tantum, valet absolutio (Prol. § 87, 1).

196. Ad hæc sunt quædam specialia quoad absolutionem a peccatis: hæc quia et sententiæ et formæ vim habet, I. qua est sententia, necesse est ut Confessarius, tunc cum eam dat, eorum quæ pœnitens confessus est et *jam* notitiam distinctam habuerit, et *nunc* memoriam aliquam saltem confusam retineat, vel resumat si forte non retinet (v c., quia confessionem jam pridem audivit), alias vix non incognita causa sententiam ferre videretur (10). II. Qua est forma, voce proferri

2 S. Alph. VI, 430. V. *Verba.*

3 Lugo 13, 12. Croix VI, II, 629. Eaque omittere est leve (S. Alph. VI, 430 d. 3).

4 Ex D. Tho. 3, 84, 3. Suar. 19, 1, 21. Lugo 12, 17. S. Alph. VI, 430 d. 2. Nihilominus quia multi aliud putant (Croix 633), ea omittere grave est, et de hoc *omnes conveniunt* (S. Alph. H. A. XVI, 5). Verbum autem illud *deinde,* ad neutram absolutionem, sed ad alteram ab altera secernendam pertinet, idcirco pronunciandum est (S. R. C. 11 Mart. 1837).

5 Lugo 13, 141.

6 Suar. 19, 1, 24. Croix VI, II, 638.

7 Bonac. Q. V, P. 2, n. 3. Lugo l. c.

8 S. Alph. VI, 430 d. 4.

9 S. Alph. l. c. V. Prol. § 332 pr.

10 Lugo XVI, 638, 639. S. Alph. VI, 502. Itaque si Sacerdoti non subeunt singula peccata (quod vix fieri potest), vel quia confessio prolixior fuit, vel quia distulit absolutionem, sufficit si recordetur in confuso status pœnitentis (S. Alph. l. c.). *Resumat* (S. Alph. l. c. V. *Secunda*), puta

debet; adeoque non potest dari absenti per epistolam, vel per internuncium (11), quamvis ille jam præsens confessus fuerit (12). Et quia Confessarius, dum profert ea verba - *Ego te absolvo* - cum ipso pœnitente loqui videtur, cominus danda est; quamobrem si pœnitens ita procul a Confessario consistat, ut is nequeat eum audire communi et altiori voce loquentem, valide absolvi non poterit (13). Demum, III. quamvis absolutio, qua est sententia, etiam post hebdomadam dari possit, nihilominus, qua est forma, ultra horam differri non potest (14).

197. Porro quisquis confessarium rogat ut suam confessionem excipiat, intelligitur quasi contrahere cum ipso; ideo postquam peccata sua confessus est eaque doluit, is (quamvis non teneretur ex officio confessionem ejus audire) non potest eum inabsolutum dimittere sine gravi injustitia, quamdiu non apparet eum esse indispositum (15).

Art. 3. De officiis Confessarii.

Prænotanda.

198. Pœnitentia et præteritum et præsens et futurum tempus respicit, proindeque est judicium, sacramentum, medicina: quamobrem confessarius et judicis, et ministri, et medici fungitur officio. Amplius, si pœnitens ignorat ea quæ scitu necessaria sunt ad confessionem rite peragendam, Confessarius eum edocere debet, et ideo per accidens Doctoris quoque officio defungi. Quam autem late pateant hæc officia ex fine confessionis metiri convenit: sane, confessio pertinet ad salutem spiritualem ejus qui confitetur, omnia igitur officia Confessoris huc pertinent, et huc tantum. A confessoris officiis igitur aliena sunt negocia temporalia ipsius pœnitentis (1): temporalia et spiritualia cujusvis

requirendo a pœnitente peccatorum, quæ is confessus fuit, species infimas (V. Hurtad. *De Pœnit.* Disp. VIII, Diff. 8). Et nemo dubitat, si pœnitens jam ea recensuit in confessione sacramentali, seu in præsenti; seu in alia irrita forte, v. c., quia sibi dolor, vel confessario jurisdictio defuit (Croix VI, II, 1217. S. Alph. l. c. v. *Non.* Cf. Lugo XVI, 635 etc.). Sed si alias extra confessionem ea narraverat confessario (V. § 171), utrum sufficiat *confusam* eorum notitiam *resumere*, non satis convenit. Quidam affirmant, nam si *illa* exinde possunt absolvi, cur non *ista?* Sed longe plures negant, et rectius; scilicet confessio quam Conc. Trident. exigit, *illic* non defuit, *hic* deest omnino (S. Alph. l. c.).

11 Clem. VIII 20 Julii 1602.

12 Paulus V 14 Jul. 1605.

13 S. Alph. VI, 429.

14 S. Alph. VI, 9. Ceterum vel in perendinum diem dari potest, si pœnitens dicat: *De his quæ heri, vel nudius tertius etc., confessus sum, iterum me accuso.*

15 Ex Cat. Rom. *h. t.* § 10. S. Alph. VI, 604 V. *Ratio.* V, II, §§ 436, 546.

1 Bonac., Filiucc., Suar. 32, 6. Lugo XXII, 65, 67. Ideo in his versari, his consulere Confessarium haud oportet, ne Parochum quidem (S. Alph. VI, 478 in fin. 621 V. *Hoc*).

alii (2): quocirca his se immiscere pœnitente graviter invito, grave est, quia sacramentum odiosum reddit; eo volente, inconsultum (3). Si quæ autem vel pœnitens aliis, vel ei alii præstare (v. c. restituere) debent, hæc Confessarium dispicere quidem oportet, sed qua conscientiæ pœnitentis, non qua pecuniariter, sive ejus, sive alterius intersunt (4).

199. Uti autem Confessarius suis officiis satisfacere possit, scientia, caritate, et prudentia opus habet. *Scientia*, nempe ut mediocriter dijudicare possit saltem ea quæ frequentius (pro locis et personis) occurrunt, et de aliis dubitare sciat (5). Et ea scire debet, quæ ad suam jurisdictionem pertinet; nempe casus reservatos, et censuras latæ sententiæ (6). *Caritate* vero grandi et perpetua opus habet; quæ omnium miseretur, omnia suffert, omnia sustinet: alias sæpe nihil proderit, oberit sæpius, et animas perdet pro quibus mortuus est Christus. Scientia et caritas *prudentiam* docebunt: ex hoc capite unum admonuisse sufficiat, *lubricum negocium est cum fœminis longiora miscere colloquia* (7).

200. Porro in his quæ pertinent ad pœnitentem, ut hoc sacramentum licite ei ministrari possit, diximus ipsi credendum esse tum contra se, tum pro se (§ 161, 4): ita sane generatim, tametsi aliud ab alio pœnitente didiceris, acceperis, resciveris; sed *pro se* dumtaxat in rebus dubiis (8), et prout decet virum prudentem (9); adeoque nisi contrarium *certo moraliter constet* (10). Scilicet confessarium oportet et qua est *minister* cavere reverentiæ sacramenti; et qua judex solvere aut ligare prout justitia aut æquitas exigit.

2 V. S. Alph. VI, 492 in fin. Quamobrem si multum temporis Confessario impendendum sit in disponendo pœnitente, impendat; *nec ei curæ esse debet, quod alii pœnitentes expectent* (S. Alph. 608). Nec licet, v. c., sollicitum esse de emendatione complicis (Regin. 3, 70).

3 S. Alph. VI, 492 in fin. Puta si pœnitens roget confessarium, ut moneat complicem, denunciet sollicitantem (S. Alphon. 699 v. *Advertunt*).

4 V. Lugo XXII, 68 etc.

5 Salm. VI, 12, 7. S. Alph. VI, 627. *Dubitare;* nempe ut *libros, vel peritiores consulat* (Lugo 21, 70).

6 Salm. VI, 12, 5 etc. Qui autem ne talem quidem scientiam habentes confessiones excipiunt, qui eos approbant, qui tolerant, letali non carent; nisi forte alii haberi nequeant, ut in triremibus (S. Alph. VI, 628), vel in exiguis et remotis oppidulis (Lugo 21, 74).

7 Bassæus V. *Confess.* IV § 9. Nec probandi sunt qui, posthabitis viris aut matribusfamilias, in fœminarum, et maxime devotarum, confessiones incumbunt; scilicet hi confessiones audiunt, non ut placeant Deo, sed ut genio indulgeant (S. Alph. *Prax.* 120).

8 S. Alph. VI, 631.

9 Suar. 32, 2, 1. Segneri *Il Confess. Istrui.* Cap. IV. Billuart. Diss. VI, Art. 10, § 6. Nec audiendus est P. Faure docens, pœnitenti nunquam non credendum esse, *quia si fuerit illusor solus portabit malum* (Cf. cl. Berardi *De Recidivis* n. 8. Faventiæ 1873).

10 Lugo 22, 21. S. Alph. VI, 631.

De officio judicis et ministri.

201. Principio igitur Confessarius qua judex cavere debet ne judicio *integritas*, qua minister ne sacramento *contritio* (materia) desit. Et si quid deesse videat, huic rei consulere debet *ex rigorosa obligatione caritatis, quantum valet* (1). Ergo judex animadvertat quo examine pœnitens functus sit. *Si judicaverit diligentiam omnino non defuisse* (2), absolvat, et molestis quæstionibus parcat (3); secus dimittat, orans ut redeat postquam diligentius sese excusserit; exceptis pueris, rusticis, negotiosis, et non facile reversuris; horum enim examen adjuvare oportet (4). Cum his igitur ipse in peccata et peccatorem inquirat diligenter, discrete, et caute (5). In PECCATA; nempe species, numerum, circumstantias, effectus (§ 167); in PECCATOREM; utrum nempe sit occasionarius, habituatus, recidivus, etc. *Diligenter;* verum confessarius non cogitur majori diligentia uti, quam ipsemet pœnitens uti debuisset (6). *Discrete:* ex hoc capite primum cavere debet, ne inquirat de his quæ non est verisimile pœnitentem admisisse (7). Deinde in persequendo numerum peccatorum non oportet plus æquo sollicitum esse (8): et quando numerus verosimile inire perdifficile est, satius erit statum pœnitentis animadvertere (9); maxime cum rudibus (10), vel habituatis (11), et quoad actus internos (12). Demum

1 S. Alph. VI, 608. Et est grave. *Communis* (Laym. XIII, 10. V. Dico III). Ceterum si qua justa causa, v. c., ob multitudinem pœnitentium, non possit in eo examinando immorari diu, fas est citius se expedire (Laym. cit. n. 10 in fi.).

2 Cath. Rom. *h. t.* n. 60.

3 Suar. 32, 3, 3. Laym. n. 7. S. Alph. 607.

4 Salmat. VI, 12, 26. Quidam putant dimitti posse, ut se diligentius excutiant et redeant, sed *error est intollerabilis* (Segneri l. c. C. 2), et post Encycl. Leo. XII. *Charitate Christi* § 5, omnino explodendus.

5 Ex C. 12 *De Pœnit.* V. Regin. II, 36 etc. Et regulariter, interea dum pœnitens confitetur (S. Alph. l. c. IV). Qui non inquirit, letali non caret (Ben. XIV C. *Apostolica constitutio* § 19).

6 Lugo 16, 590.

7 S. Alph. VI, 607, III.

8 S. Alph. VI, 466. V. Lugo 16 a n. 573. *Alias facile errabit vel per excessum, vel per defectum* (Ronc. Quæ. III, Cap. II).

9 Cajet., Navarr., S. Alph. VI, 466. *Et quando nullus numerus, neque probabilis, neque verosimilis, haberi potest, melius faciet si pœnitentes inducat, ut simpliciter aperiant statum suum, modum vivendi, consuetudines, occasiones, quam eos torquendo circa numerum peccatorum* (Sporer 451).

10 Lugo 16, 575. Croix VI, II, 935.

11 Navarr. VI, 5. Utputa cum meretrice inveterata (Ronca. loc. cit. Reg. 2), cum his qui fœminas quascumque sibi occurrentes passim turpiter concupiscunt, qui passim detrahunt, furantur (Lugo XVI, 576), qui odium, vel turpes cogitationes fovent: sed satis erit animadvertere quanto tempore his hæserint. Ceterum si aliquas species graviores recensere possint, v. c., incœstus, adulteria, sacrilegia, ea profecto recensere debent (Vasq., Quæst. 91, Art. 1, dub. 5, n. 3).

12 Vasq., Diana, Lugo 16, 573.

caute, ne aliquis, et pueri cum primis, male discant quæ bene ignorant, maxime in lubricis, *si cavere velit et proprium, et alterius periculum* (13). Sed nec in confessiones præteritas inquirere consultum est: verum si evidenter appareat, fuisse *sacrilegas,* moneat pœnitentem, ut eas repetat; sin *irritas* taceat, si is versatur in bona fide (14).

202. At ea quæ ad confessionem non pertinent nullimode inquirat, et in primis nomen ipsius pœnitentis, aut complicis. Qui nomen complicis quærit et reticenti absolutionem negat, letali non caret (15). Nihilominus circumstantias explorare quæ scitu necessariæ sunt, ut confessarius vel conscientiæ pœnitentis (qui forte versatur in occasione proxima), vel integritati confessionis consulat, nullo jure vetitum est; licet forte exinde complex appareat (16). Quid si pœnitens reticeat aliquid grave tibi Confessario ejus haud inscio? Dicam plane quod sentio: primum interroga indirecte et velut a longe; tum, n si ex aliena confessione resciveris (17), propius, sed caute, ne ille vel suspicetur a quo resciveris, vel tibi succenseat: negantem, si tibi non plane constat pœnitentem sacrilege negare (idest et peccatum admisisse, et reticendi causam nullam habere), sub conditione; secus (§ 200, 10) nullatenus eum absolve (18); sed super ipso dissimulanter aliquid ora, et dimitte (19): at generatim et prudenter admonitum, nullam et sacrilegam confessionem facere eos, qui grave aliquid reticent.

203. Deinde, qua minister, animadvertere debet, ne sacramento dolor aut propositum desit; *et usquedum fiat* de hac re *moraliter certus* non potest absolvere pœnitentem (20). *Ne dolor;* et quoad dolorem

13 Ronca. Quæ. III, Cap. II, Reg. 2. Lugo 16, 595. De his igitur interroget generatim: si pœnitens minime intelligit, ad alia caute divertat; si intelligit, sensim ad peculiaria descendat; verum interroget sobrie et paucis (Laym. XIII, 7), etiam cum *integritatis* detrimento, quia spurcitiæ hujusmodi quo magis moventur eo magis fœtent (Busemb. apud S. Alph. VI, 632).

14 Ex S. C. C. 11 Dec. 1683. Ben. XIV Not. 84 in fi. Utputa, si fuit absolutus a Confessario jurisdictionem non habente;

15 Ben. XIV C. *Ubi primum.* Et si quis ausus fuerit docere, *privatim* quoque, licitam esse praxim hujusmodi (idest et *exquirere* etc., et reticenti absolutionem *denegare*), vel eam defendere seu voce seu scriptis, excommunicationem subit ipso jure R. P. r. (Ben. XIV, CC. *Suprema. Ubi Primum - Ad eradicandam.* Pius IX C. *Apostolicæ Sedis.* Prol. § 390, 1°).

16 S. Alph. VI, 491 in fi. V. c. An mulier, cum qua pœnitens peccavit turpiter, secum habitet; dum ne aliud non necessarium inquirat, e. g., an ea mulier sit ancilla (Baller. ad Gury II, 502). An igitur, si pœnitens dixerit, esse consanguineam quærere possit, *quo gradu?* Non puto: nam quorsum, nisi ut intelligat ne forte pater filiam cognoverit, an matrem filius (II § 74, 57): at casus rarissimus est.

17 Elbel. *De Pœnit. Conf.* XIII, 453. Laym. XIV, 25. S. Alph. VI, 631.

18 Suar. 32, 2, 9. Lugo 22, 22.

19 Cf. S. Alph. VI, 631. Croix VI, II, 1969.

20 S. Alph. VI, 461.

non sufficit si pœnitens affirmet se dolere, nisi hoc aliquatenus exterius appareat, quippe materia est dolor, quam sensibilem esse oportet (§ 179, 26) : verum heic sufficiunt indicia probabilia (21). Itaque si ex his judicaverit dolorem *omnino non defuisse,* pœnitentem absolvat (22) ; sin, contra, omnino deesse putet, studeat majori qua potest caritate ad contritionem adducere, nec antea dimittat quam intellexerit se oleum et operam perdere ; et tunc humanissimis verbis a se dimittat, orans et obtestans in visceribus J. C., ut redeat, et quantocyus redeat: sin denique graviter dubitet ne desit omnino, absolutionem differat; verum de hoc serius. *Ne propositum ;* adeoque animumadvertere debet, utrum pœnitenti statutum revera sit cavere peccata, et proximas occasiones peccandi; et si quas obligationes habet, utputa restituendi, eas implere. Heic autem credendum est pœnitenti serio hæc promittenti ; adeoque cogendus non est suis obligationibus antea satisfacere quam absolvatur, nisi alias fidem *pluries* fefellerit (23).

204. Quid si confessarius dubitet, ne forte desit aliquid essentiale, an possit absolvere pœnitentem sub conditione? Utique si aut id exigat *jus* pœnitentis (§ 197), aut suadeat erga eum *caritas.* Porro dubia quæ occurrere possunt fere hæc sunt : 1° ne forte pœnitens sit *capax* absolutionis, ut pueri, semifatui ; 2° ne subsit *materia circa quam ;* nempe quum pœnitens admisit sola venialia forte non plane deliberata, et ex præteritis confessionibus certi, quod in præsens confiteatur, nihil habeat : 3° ne forte desit materia *ex qua,* idest quum non apparet an pœnitens sit rite dispositus. In primo et secundo casu absolutionem exigit tum justitia, tum caritas, et planum est (24). In tertio utrum id exigat justitia, deliberari potest : movet quia ex incerta dispositione jus certum ad absolutionem obtinendam oriri non potest; contra movet, quia in dubiis pœnitenti favendum videtur ; res igitur ad caritatem redit, adeoque tunc solum absolvendus erit, cum *id exigit notabile detrimentum animæ pœnitentis* (25); vel gravis necessitas suscipiendi

21 S. Alph. VI, 461.

22 Cath. Rom. *h. t.* n. 60. Idest, si *confessario positive non innotescit, omnino dolorem deesse* (S. Alph. l. c.). Nonnulli, ut experiantur, an verus sit dolor et propositum pœnitentium, ponere solent ob eorum oculos jacturam bonorum, filiorum etc.; alii vota aut juratas promissiones extorquent; illud periculosum (D. Tho. Quodl. 1, Art. 9), hoc inconsultum (V. Croix VI, II, 1272). Immo inconsultum est, ultra propositum, *promissionem* extorquere non peccandi de cetero (V. § 178, 24).

23 Ex S. Antonin. Lugo 14, 170. Salmat. 17, 2, 167.

24 Laym. V, 7. Lugo 17, 2. S. Alph. VI, 461.

25 S. Alph. VI, 431. V. Croix VI, 11, 1770. Ut puta, si alias pœnitenti diu absolutionem carendum foret; vel si metuendum sit, ne amplius revertatur, et in peccatis tabescat (S. Alph. 432,IV).

aliquod vivorum sacramentum, puta confirmationem, communionem. De *hoc* ultimo subdubitat quidem S. Alphonsus, quia ad hæc (ait) non potest accedere nisi *certo* dispositus; sed quidni accedere possit dispositus vel *probabiliter* tantum quod nec ipse S. Doctor alias abnuit. (§§ 108, 5; 111, 19)?

De Officio Medici.

205. Deinde Confessarius, qua Medici officium gerit morbis pœnitentium mederi debet, quod non ad præsentes pœnitentis dispositiones, sed ad eas quas medici *recidivas* vocant, cavendas pertinet. Hac re quæ facere licite posset seu qua judex seu qua minister, interdum qua medicus facere prohibetur (1). Morbi hujusmodi sunt habitus, occasiones, relapsus: inde habituati (consuetudinarii), occasionarii, et recidivi. Quid sit occasio, quid habitus alias tradidi (Prol. §§ 140, 172). *Habituatus* dicitur qui consuetudinem peccandi contraxit: contraxisse autem intelligitur si quinquies, regulariter, per mensem, immo vel semel in lubricis, in eadem peccata relabi soleat (2). *Occasionarius* est qui versatur in occasione proxima (formali) peccandi.

206. Porro neque occasiones neque habitus peccata ipsa sunt, nec peccandi *necessitatem* præstant, sed *periculum* tantum (3). Itaque prima vice absolutio, regulariter, danda est tum habituatis tum his qui in occasione utcumque necessaria versantur, dummodo serio promittant hæc removere, et ceteris paribus (4). His qui morantur in occasione voluntaria dari convenit, si ea non est *in esse* (5); si est *in esse* quidam putant adhuc dari posse (6), quidam contra nisi prius illam removerint (7). Et hoc quidem tutius, sed utrum consultius in re præsenti, hoc in æstimatione Confessoris esse debet; qui varie ex personis, loco, tempore, causis constituet, prout ei caritas, et prudentia suggesserint (8).

1 V. S. Alph. VI, 452, etc.

2 S. Alph. H. A. Tr. ult. n. 8.

3 Lugo 14, 166. S. Alph. VI, 459, V. *Secunda*. Et occasiones quidem gravius, quippe quæ, res sensibus subjicendo, animum irritant acrius. Nihilominus cum habituatis mitius agendum est, quam cum his qui in occasione voluntaria morantur; primum quia habitus, cum semel inoleverint, nec brevi nec facile eradicantur (S. Alph. 464); deinde quia habituati *nolentes in eadem vitia dejiciuntur* (S. Anselm. *De Simil.* C. 189).

4 V. S. Alph. III, 438; VI, 455, 456. *Serio - ceteris paribus*, nam et *ei qui habet consuetudinem peccandi, si* tantum *ore proferat se dolere et proponere emendationem;* et ei *qui in proxima occasione versatur, quam potest et non vult omittere*, negandam esse (Innoc. XI, 60, 61), palam est.

5 S. Alph. VI, 454. V. *Dubitatur*. 3°.

6 Suar., Lugo 14, 150. S. Alph. VI.

7 S. Alph. VI, 454, ibiq. S. Carlo Borrom. et Segneri *Confes. Istruito* Cap. 5.

8 V. Salmat. 6, 5, 68.

207. *Recidivus* dicitur qui *post confessionem, admonitus licet, sine ulla, vel fere ulla emendatione, in eadem peccata relabitur* (9). Itaque recidivus ante confessionem nemo est, etsi millies eadem peccata iteraverit. Nec post confessionem recidivus intelligitur, nisi 1° cum iisdem quæ jam alias confessus fuit; 2° admonitus de iis vitandis, 3° sine ulla vel pene ulla emendatione redierit (10). Quamobrem absolvi poterit, ceteris paribus, ex 1° qui in alia peccata prolapsus est, quoties affert vera signa doloris (11); ex 2° qui in eadem quidem, sed antea non admonitus a Confessario (12); vel, ex 3°, admonitus, si aliquatenus emendatus redierit, ut ecce si per aliquod tempus se continuerit (13). Amplius, etsi nihil se continuerit, si studuit pravos habitus extirpare, occasiones proximas removere aut remotas reddere conatu licet irrito, si aut reluctans et invitus reciderit, aut præstitit ea quæ sibi mandaverat Confessarius (v. c., occasiones dimisit, ablata restituit) absolvendus erit; scilicet qui emendare studet, jam cœpisse videtur (14). Quæstio igitur eum spectat, qui admonitus redit sine ulla vel pene ulla emendatione et emendationis studio, et nihilominus *serio* et se dolere affirmat et emendaturum *promittit;* et quæstio est, num et quoties iterum absolvi possit. Et intererit utrum non satis appareat an huic pœnitenti neutrum revera desit (neque dolor neque propositum), an appareat sufficienter neutrum ei revera deesse; sive, uti Nostri ajunt, utrum sit dubie, an certo dispositus (15).

208. In priori casu (quem Nostri, et maxime Recentiores cum primis versant) quæstio hæc est, utrum et quousque ei credendum sit. Quidam igitur tenent ei semper credendum esse, quippe ipse testis est seu contra se, seu pro se (§ 161, 4), et *si fuerit illusor solus portabit malum;* alii, contra, nunquam, quia relapsus prudentem *suspicionem dat quod sua pœnitentia non sit vera;* alii demum adhuc alias, sed non semper: adeoque ILLI tenent eum toties absolvi posse quoties iterum redit

9 Segneri *Crist. Istruito* P. 3, Disc. 22. S. Alph. VI, 459, v. *Recidivus* H. A. Tr. ult. n. 9. Vel *fere* ulla; scilicet *minimum pro nihilo reputatur;* quod heic velim ne excidat.

10 Cf. Ludov. a Granata *De Confess. Recidiv.* § 1.

11 S. Alph. VI, 459. V. *Secunda.* Ex Matt. 18, 22. Quo Christus respondit peccanti, nedum septies dimittendum esse, verum *septuagies septies*, idest quoties pœnitens veniam orat.

12 Salm. 17, 2, 167.

13 V. S. Alph. VI, 505 in fi.

14 Laym. IV, 10. Lugo 14, 166. Croix VI, II, 1821. S. Alph. VI, 460, v. *Minor.*

15 Cf. *Vindic. Ligor.* Par. VI, *De Recidiv.* et Balleri. ad Gury II, 632. Porro *heic* ad medici officium pertinent ea solum quæ Nostri tradunt de certo dispositis: nam quæ de dubie dispositis versant magis ad officium Judicis, et Ministri spectare videntur.

etsi judicetur relapsurus (16), ISTI contra nunquam deinceps (17). Primum laxum, nam cui prudenti non suspecta ea fides est, quam quis semper fefellit? severius alterum, quia pœnitens non est talis testis ut, si fidem semel fefellerit, illico fidem amittat; et *relapsus tametsi præbeat aliquam suspicionem, non tamen certum exhibet signum indispositionis* (18); adeoque tertium et verius et æquius puto: videamus igitur quoties is deinceps absolvi possit. Quidam ajunt *sæpe* (19) vel *sæpius* (20) vel *pluries* (21), verum hoc nimis genericum est; alii *semel et iterum* (22), sed et hoc severiusculum; alii *ter* (23), alii *ter* vel *quater*, et gravissimi sunt (24). His adhæreo verum generatim: etenim adhuc mitius agendum puto cum his qui, non tam ex animi pravitate reciderint, quam potius 1° quadam quasi morali *necessitate*, prout hi qui versantur in occasione necessaria, seu physice, seu moraliter (25); aut 2° *fragilitate* naturæ (26), velut habituati (27); vel 3° in his reciderint quæ facile obrepunt, excidunt, ceu sunt *peccata interna*, vel *oris* (28). Scilicet his emendationem promittentibus facilior habenda est fides.

16 Joan., Sancius (V. Prol. § 8, 85). *Select. Disput.* Disp. 10, n. 16. Sporer Cap. II, 330. Faure *Dubitat. Theolog. etc.* Dub. II, § 3. Salvatori: *Istruz. Pratic. etc.* Par. II, § 1. Et ex Recentioribus Balleri. ad Gury l. c. Hæc sententia nova vel ipsi Dianæ visa est, qui nec tutam dicere ausus fuit (Dia. P. I, Tract. VII, Res. 55).

17 S. Alph. VI, 459. V. *Dicunt.* H. A. XXI, 9. Vindic. Ligoria. l. c.

18 S. Alph. cit. n. 459 *Secunda pars.*

19 Sanch. *Decal.* II, 32, 45.

20 Suar. *De Relig.* To. II, Tr. V, Lib. III, Cap. VIII, n. 7. Lugo XIV, 156. Salmat. 17, 2, 16. Huc pertinet qui negant recidivum inabsolutum dimittendum esse, nisi post *præteritas* (Vega) *post elapsas*, (De Graffiis), post *multas* (Lugo XIV, 166), confessiones.

21 B. Medina. *Instr. Confess.* Lib. I, C. XIV, § 5. Lopez. *Instr. Consc.* P. I, C. 25.

22 Palaus Tr. XIV, Disp. I, P. IX, n. 6. Tanner l. c., Disp. VI, q. 9, dub. 5, n. 9.

23 De Prado Cap. 32, Quæ. VIII, n. 20, S. Leonar. a Portu Mauritii *Discorso Mistico*, n. 14.

24 Trull. Lib. II, Cap. I, D. 10, n. 10. Less. *Actuarium.* V. *Confessarius* Cas 7. Sanch., Laym., Lugo, Pal., Viva, Sporer, et *alii* ap. S. Alph. VI, 459. V. *Dicunt.* Porro heic admonendi sumus, veteres TT. recidivum accipere, non eum qui post primam, sed qui post plures confessiones in eadem peccata relabitur (Balleri. ad Gury II, 632); et plurimos esse testatur cl. Berardi *De Recidivis*, n. 43. Quamobrem recidivi et consuetudinarii vix apud eos differunt; et ipsæ Vindic., Ligorianæ monent, ex mente S. Alphonsi in Opere cui tit. *Il Confessore diretto*, Cap. XV, 13, *recidivum* (formalem) censendum esse illum *tantum, qui habitum peccandi contraxit* (*De Recidiv.* Cap. 1, p. 276. Edit. 1874).

25 V. S. Alph. VI, 454 pr. v. *Sed hic.*

26 Cf. Giordanini: *Istruz. pei novelli Confessori* Par I, Cap. 18. S. Alph. VI, 459. H. A. Tr. ult. § 11.

27 V. S. Alph. H. A. cit. n. 11; ex Giordan. Cit. P. 1, Cap. IX, 213.

28 Sporer n. 330. Croix VI, II, 1822, ibiq. Laym., Filiucc., Lugo. Utputa peccata odii, iræ, juramenta temere prolata, blasphemiæ, turpes cogitationes, mollities (Croix l. c. V. S. Alph. VI, 463, H. A. Tr. n. 14. *Prax. Confess.* n. 76.

209. Nunc de his quos satis apparet esse dispositos. Principio, ut absolutio valeat præsenti dolore ac proposito, non emendatione futura, opus est; quamobrem si Confessarius hos absolvit culpandus non est seu qua judex seu qua minister: at vero qua medici gerit officium, quærimus, num licite iterum absolvat pœnitentem quoties iterum redit? Affirmant plures, et Lugoni est *communis, et vera sententia* (29): negat S. Alphonsus (30). Quæstio hæc *ex spe* emendationis expedienda videtur (31), ex hac enim pendet salus æterna pœnitentis: spes autem in æstimatione confessarii esse debet. Verum quando nulla amplius apparet *probabilis* spes emendationis, pœnitens non est amplius absolvendus (32); quam autem spem *probabilem* injicere potest confessario is qui semper ei verba dedit, qui ad bonam frugem nunquam rediit, nec redire studuit? nimia autem indulgentia medici depravat morbum, ægrotum enecat. Ceterum mitius agendum est cum his qui versantur in occasione moraliter necessaria, et maxime cum habituatis; illi enim graviori difficultate, hi infirmitate graviori laborant (33).

210. Verum quæ hactenus diximus de recidivis ad eos non pertinent qui afferunt signum aliquod peculiare seu uberioris gratiæ, seu doloris intensioris, seu firmioris propositi; scilicet hæc dubie dispositis *fidem* (§ 208) conciliant: in certe dispositis *spem* (§ 209) emendationis augent; et ideo absolvi posse quoties iterum redeunt nemo dubitat (34).

29 Lugo 14, 166. Sed monet non facile credendum esse Pœnitenti se dispositum asserenti.

30 S. Alph. VI, 457 *Prax. Conf.* n. 71.

31 S. Leonar. cit. *Disc. mistico* § 15.

32 Ex Innoc. XI, 60. Mazzo. Disp. II, Quæ. 4, § 3.

33 *Mitius, Maxime* cum *habituatis* (V. § 205, 3): Sane ipsemet S. Alph., utens verbis Giordanini, semel et iterum *dicit, quod recidivus propter vim mali habitus absolvi debet semper ac firmam ostendit voluntatem adhibendi media ad emendationem;* (S. Alph. H. A. Tr. ult. n. 11, et in *Prax. Confess.* n. 73). Sed cum adolescentibus reor non eousque esse indulgendum in lubricis, quia *adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit non recedet ab ea:* alias *ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiæ ejus, et cum eo in pulvere dormient.* At quod plures, immo *plurimi* (Croix V, 261) docent, in his Lugo XIV, 157, eos qui in occasione moraliter necessaria versantur nunquam non absolvi posse, quomodo componi possit cum eo disertissimo Dominico præcepto, *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum abs te* (Marci XI, 45. Lucæ IX, 25), nequeo penitus intelligere; ideo ab aliis merito rejicitur (Croix VI, II, 1831. S. Alph. VI, 457).

34 S. Alph. VI, 459. V. *Secunda.* Signa hæc, quæ nos cum Lugone XIV, 166, *peculiaria* diximus, alii *specialia* vocant (Laym. IV, 10. Voit n. 711); alii *majora* (Henriq. Lib. I, Cap. 24, n. 4); alii *non ordinaria* (Segneri *Confess. Istruz.* C. IV). S. Alph. l. c. *extraordinaria*, verbo potius quam sensu inconcinno. Eaque diligentissime undique conquisita recenset. Potiora hæc sunt. I. *Gratiæ:* utputa 1° si veniat permotus morte alicujus consanguinei vel amici, calamitate publica

Sed neque ad eos pertinent quibus absolutio negari non potest sine incommodo gravi, quæ communissima sententia est (35): itaque his absolutio dari potest; immo danda est quoties sine gravi spirituali detrimento eis negari (§ 204, 25); immo (si non dubie dispositi sint) quoties sine gravi eorum damno, vel temporali tantum, differri nequiret.

211. Vidimus quibus danda, quibus neganda sit absolutio: restat ut videamus utrum confessarius possit, utrum debeat quandoque mediam viam inire, eam differendo. Et *dubie* dispositis debet profecto (36), nempe quasi judex ad probationem (dispositionum) supplendam; *certe* dispositis, quasi judex absolutionem dare quidem debet, sed quasi medicus non cogitur statim dare (37). Immo, si id ad curationem pœnitentis necessarium duxerit, debebit eam differre (38); sin utilius, poterit. Itaque in æstimatione ipsius erit, utrum magis expediat eam protinus dare, ne pœnitens interim careat gratia sacramentali (quæ proculdubio vires addit peccatis cavendis); an consultius sit, vel an etiam oporteat illam differre, ut is peccati sui gravitatem, aut periculum altius sentiat, et a peccato deterreatur. Hac in re *nulla certa regula statui potest* (39); nihilominus omnes hæc docent.

vel privata, vel post concionem auditam: vel 2° sponte prorsus (non præcepto aliquo, vel ratione solemnitatis, vel patrio more ductus), vel, hodie, spreto contemptu et irrisione malorum: vel 3° non sine aliqua difficultate, utputa si longum iter fecit, si ejus diei lucrum amisit. II. *Doloris:* ut ecce 1° si confitetur non sine lacrymis, suspiriis, etc., (quamquam his non facile habenda est fides, maxime in fœminis): vel 2° cum majori quam antea effusione cordis; aut si peccata confiteatur, quæ prius culpabiliter prætermiserat: vel 3° si, post Confessoris admonitionem, significet, se et suas iniquitates, et pericula sua melius agnoscere. III. *Propositi;* velut 1° si dicat, se post peccatum statim pœnituisse: vel 2° si satisfaciendi se cupidum ostendat, si magnam pœnitentiam libenter acceptet, si ex seipso protestetur, mori se malle, quam relabi (S. Alph. VI, 460). Ex quibus denique apparet. S. Doctorem sententiam suam (§ 208, 18) adeo temperasse, ut in praxi ei locus vix esse possit, aut ne vix quidem.

35 Vindic., Alph. P. VI, C. I, Art. 3 in fi.

36 Lugo 14, 168. Croix VI, II, 1765. S. Alph. VI, 461.

37 Lugo 169. Croix 1764, S. Alph. 462.

38 Carden. *Cris.* II, Diss. XIII. Viva in Inn. XI, 60, n. 8. Salmat. V, 5, 68. Ronca. Quæ. V, Cap. IV, q. 5. S. Alph. l. c.

39 S. Alph. VI, 463 V. *Magnum.* Nec probandi sunt quibus hoc remedium absolute placet, ut Hurtado Tr. I, Resol. 21; vel absolute displicet, ceu Dicastillo Disp. 10, dub. 29, n. 573. Sed varie æstimari debet ex rerum adjunctis (Salm. VI, 5, 68); et maxime. 1° Ex *peccatis* quasi morbis; nam quis æque indulgeat, v. c., his qui furta, et his qui actus odii iteraverint? 2° *Ex personis:* quasi ægrotis, *nam remedia quæ aliquibus prosunt aliis possunt nocere propter diversas infirmorum dispositiones* (Cardenas). Et 3° demum, si quid judico, ex *tempore*: sane olim opinio communis fuit, dilatam absolutionem regulariter prodesse magis quam obesse, at hac nostra ætate vereor ne contra accidat.

212. I° Eis quibus dilatio magis obfutura est quam profutura, nec expedit nec licet absolutionem differre (40). II° Non expedit regulariter eam differre his qui peculiaria signa doloris (§ 210, 34) exhibent (41), nec relapsis ex intrinseca fragilitate (42). III° Quoad ceteros, regulariter, satius est habituatis dare, hærentibus in occasione vel necessaria differre (43). IV° Si Confessarius non satis perspiciat utrum expediat magis, regulariter pœnitentem absolvere non minus justius est quam tutius. Quando autem differenda est, habituatis (atque ideo, ut puto, et his qui versantur in occasione involuntaria) regulariter non ultra 7^{m} vel 8^{m} diem differenda est: ultra 20^{m} nemini (44): his qui morantur in occasione voluntaria differenda est, quoad illam dimiserint.

De Officio Doctoris.

213. Doctoris officium est docere quæ quis ignorat. Age nunc confessarius *alia* pœnitentem docere debet qua confessarius, *alia* qua proximus ejus est: illa ex officio, adeoque sub gravi semper; hæc ex caritate, adeoque si et desit alius qui doceat pœnitentem (II § 90, 10), et ipse possit eum docere sine incommodo gravi (Ib. 86, 14), et expediat ea scire pœnitentem (cit. § 90). Itaque *ex primo* capite necesse habet pœnitentem edocere ea quæ pertinent ad sacramentum suscipiendum; idest *et ea* quæ sciri debent necessitate medii, quatenus hic et nunc opus est (1); *et ea* quæ ad dolorem et propositum, atque ideo ad relapsus cavendos pertinent (2). Ex *altero* vero docere debet cetera quæ pœnitens in suæ animæ perniciem ignorat (3), et obligationes quibus tenetur: nempe *illa* semper, *has* si et certo in jure versamur, et admonitio non magis obfutura timeatur quam profutura (4).

214. Dixi 1° *si certo* etc.; nam si lex dubia est, et alia sententia placeat pœnitenti, alia Confessori placeat, is non potest cogere pœnitentem ut in suam sententiam discedat (Prol. § 263). Nec licet causare quod judex est Confessarius, judex autem ex sua, non ex aliena sententia, jus dicere debet: utique judex est Confessarius, sed eorum quæ sive ad suam jurisdictionem, sive ad pœnitentis dispositiones pertinent; opinionum non item (4). Quocirca est gravis injustitia (§ 197)

40 Sanch., Lugo, Salmat., S. Alph. VI, 463 pr.

41 S. Alph. VI, 464 in fi.

42 S. Alph. VI, 463. Ut puta relapsis *in peccatis iræ, odii, mollitiarum* (S. Alphon. H. A. Tr. ult. n. 14).

43 S. Alph. *Prax. Conf.* n. 77. Nempe quoad physice necessariam remotam reddiderint, necessariam moraliter extruserint.

44 S. Alph. VI, 463 v. *Ut autem.*

1 Sporer *h. t.* 796. V. Lugo D. 22, Sect. 2.

2 Sanch. M. II, 38. Lugo 22, 23.

3 Lugo l. c. Croix VI, II, 1757.

4 V. II § 90. At eum qui ignorat pec-

pœnitentem inabsolutum dimittere, eo quod in sententiam confessoris ire nolit, quamdiu sententia ejus *non sit omnino improbabilis ex evidenti ratione vel ex definitione Ecclesiæ* (5). Aliud juris erit, si opinio sit ex his quæ fovent proximum peccandi periculum, quippe opiniones hujusmodi pertinent ad dispositiones, quarum judex est confessarius (6). Dixi 2° *et admonitio* etc.; quid igitur in dubio, utrum profutura sit, an obfutura? Nostri docent comparandam esse utilitatem dubiam cum damno dubio, et quod præponderat eligendum (7); sed verius regulariter tacere oportet quando periculosum est loqui (8).

CAPUT III.

COMMUNIA CONFESSARIORUM, ET PŒNITENTIUM.

Art. 1. De satisfactione.

215. Satisfactio (sacramentalis), lata significatione, est: *Opus peccatis tum luendis tum cavendis, a Confessario injunctum, a Pœnitente præstandum.* Inde est et vindicativa, et medicinalis: illa *reo,* applicatur, hæc *infirmo;* illam proinde justitia, hanc caritas exigit. Adeoque illa magis quam hæc, Pœnitentiæ pars est, qua luitur pars pœnæ temporalis Deo pro peccatis debitæ (1): quæ idcirco melius definitur: *injuriæ Deo illatæ, per opus bonum aliquod compensatio.* Constare debet ex opere nedum bono, sed et pœnali (2), et libero, idest non debito ex alio capite (3). Nihilominus, quia nullus est opus bonum quo sine ullo prorsus labore defungimur, omnia opera bona satisfactoria esse possunt (4); et quia Deus dives est in misericordia, et operi alias debita nova virtus probabilius accedit ex *opere operato,* (idest ex virtute clavium et Sacramenti) opera quoque debita ex alio capite imponi possunt ex justa causa (5): dummodo debita non fuerint ex alia satisfactione sacramentali.

216. Itaque Confessarius necesse habet satisfactiones imponere, etiam lucrantibus jubilæum; quippe quæ pertinent ad integritatem confes-

cata esse quædam lubrica, v. c., mollitiem, nunquam non edocendus erit, ne pessimum habitum induat, serius difficillime emendaturus (Croix n. VI, II, 1758).

5 S. Alph. V, 52; VI, 604.

6 S. Alph. VI, 434. v. *Dices* 604. v. *Ratio.* Quid si pœnitens hæc ignorat? V. II, 90, 12. Prol. § 263, 8).

7 Lugo 23, 31. Croix VI, II, 1759.

8 Concina, S. Alph. VI, 616 in fi.

1 Suar. 37, 1, 1.

2 Supplem. D. Tho. 3, 15, 1.

3 V. S. Alph. VI, 513.

4 S. Alph. VI, 514.

5 Suar. 38, 2, 10. S. Alph. VI, 513.

sionis (6). Has autem jure quidem suo imponit, atque ideo pro suo arbitrio (7); sed *convenientes et salutares* (8). Hac re *vindicativas* metiri debet ex gravitate peccatorum ; ideo pro venialibus, aut letalibus alias confessis, leves ; pro letalibus graves, nisi pœnitens vel contritus supra modum videatur (9), vel alias satisfecerit, aut satisfacere possit ex thesauro Ecclesiæ (10). *Medicinales* ex infirmitate pœnitentis, et maxime ex occasionibus, habitibus; et regulariter contrarias peccatis, et interdum graves quoque pro venialibus quæ ad mortalia disponunt, nisi pœnitens sibi aliter cavere malit (11). Nihilominus virium quoque pœnitentis habenda est ratio; seu corporis, ut ecce ætatis, valetudinis, sexus, status etc. (12) ; seu animi (13), quod nedum caritas suggerit, sed et ipsum Sacramentum quod ad peccatores reconciliandos, non ad satisfaciendum Deo, institutum est (14). Quamobrem si prævideat pœnitentem graves (licet justas) non impleturum, leviores imponat, graviores consulat (15); vel imponat opus alias debitum (16). Variis, aut nimis diuturnis abstineat, et in primis his quæ pœnitentem quoquo modo prodere possent (17). Qui nullam satisfactionem imponit culpa non vacat; adeoque gravi, si debuisset gravem imponere (18). At si plus æquo leviores imponit a letali excusatur, primo quia misericors Dominus, deinde quia graviores differt; nisi plane levissimas pro gravissimis peccatis injunxerit; istæ enim qua vindicativæ pro nullis reputantur, qua medicinales magis peccandi licentiam fovent (19).

217. Et, ex diverso, pœnitens tenetur injunctas sibi satisfactiones acceptare, et implere (20) ; nisi forte confessio irrita fuerit. I° *Acceptare ;* et si graves detrectat pro gravibus, et absolvi nihilominus vult, gravi non caret; nisi forte b. f. eas graviores putet (21). At si revera

6 Bened. XIV C. *Inter præteritas.*

7 S. Hyeron. in C. 86 *De Pœnitent.* Dist. 1. S. Alph. VI, 518.

8 Trid. XIV *h. t.* 8. Et sive ante, sive post absolutionem eas imponere potest.

9 Salm. VI, 10, 44.

10 Tolet. III, XI, 8. Laym. XV, 12.

11 Suar. 38, 7, 7. V. S. Alph. VI, 517.

12 Ex C. 1, Cau. 26, 6.

13 Ex Rit. Rom. *h. t.* 12.

14 Suar. 38, 6, 5. Proinde, *si aliquando expedire viderit, interroget* (Pœnitentem), *an possit, vel dubitet pœnitentiam sibi injunctam peragere, alioquin eam mutabit, aut minuet* (S. Carol. *Instr. ad Confess.*).

15 S. Alph. VI, 510. Vel disjunctivas imponat: *fac hoc si potes, et si non potes, facias hoc* (D. Tho. Quodl. 3. art. 18).

16 S. Alph. VI, 513 d. 1. Aut implendam (si impleri sic possit) ceu *Rosarium* dum adest sacro die festo (V. Prol. 168, 21).

17 V. S. Alph. VI, 512. Pueris autem præcipere, ut a Parentibus veniam petant *generatim*, inconsultum ; ut *speciatim*, v. c. propter inobedientias, furtula, etc. sacrilegum est.

18 Salm. VI, 10, 19.

19 Ex Trid. XIV *h. t.* 8.

20 Suar. 38, 7, 2. Lugo 25, 68. Et nedum pro letalibus, sed et pro levibus quæ ad mortalia disponunt (S. Alph. 516, 517).

21 V. S. Alph. VI, 516.

clavis erraverit, aut aliquid supervenerit quod impositam satisfactionem graviorem reddit, non prohibetur commutationem ejus petere; etiam ab alio confessore, quippe uterque Christi vices gerit (22). Verum nova satisfactio sacramentalis esse debet, ideo nova absolutione (23), ac proinde nova confessione opus habet: verum si pœnitens adit eumdem Confessarium, et is præteritæ confessionis meminit, saltem in confuso, satis sibi erit dicere, *de his iterum me accuso* (§ 171, 53). Quid, si aut Confessarius non meminit, aut alius sit? quidam putant, eum non posse novas satisfactiones decernere incognita causa et morbo; alii contra putant, quia hæc satis innotescunt ex priori satisfactione, si pœnitens ejus meminerit (24). II° *Implere:* nempe 1° eam quam Confessarius imposuit, vel commutavit (Prol. § 165, 3). 2° Intra tempus a Confessario definitum; immo citius, si prævideat alias se vel impeditum iri (Prol. § 167, 11), vel (si medicinalis ea sit) relapsurum; et si nullum tempus definitum fuerit, quamprimum. Qui eam differt per sex menses (si implenda est sub letali) a letali vix excusatur, aut ne vix quidem (25): nec liberatur, si diei fuerat adscripta, eo exacto (26). 3° Regulariter per seipsum, si in faciendo consistunt (27). Qui satisfactionem negligit, vel partem, vel circumstantiam illius, peccat graviter, si et illa sit gravis et imposita pro letalibus vel pro venialibus quæ ad letalia disponunt (28): alias peccat leviter, seu levis ea sit, imposita pro peccatis gravibus, quod jam fere nemo dubitat (29); seu gravis pro venialibus imposita, quæ mihi verior sententia est (30). At is qui eam implet postquam reincidit in mortale, satisfacit, quia opus pœnale esse non desinit, sed caret fructu ex opere operato (31). Cessat autem

22 Suar. 38, 10, 5. Lugo 25, 101. Salm. 6, 10, 71. Non vero impositæ a Superiore (propter casus reservatos), quia inferior mutare ejus sententiam non potest; nisi forte Superior adiri nequeat sine incommodo gravi (S. Alph. VI, 529 d. 2).

23 Lugo nn. 108, 110. Salm. nn. 71, 74. Nisi Confessarius eam ab absolutione statim commutet, quia judicium adhuc moraliter perseverat (Suar. l. c. n. 3).

24 S. Alph. VI, 502 d. 2. 529 d. 1.

25 V. S. Alph. VI, 521.

26 Suar. 37, 7, 6. S. Alph. VI, 525. V. c. si jussus fuerit jejunare in pervigilio B. M. V. sine labe conceptæ. Nam id, si vindicativa ea est, justitia (Prol. § 167, 12), sin medicinalis, sua infirmitas exigit.

27 Alex. VII, 15. Vindicativas impleri posse per alium, auctoritate Confessarii tenent multi, in his. Suar. 38, 9, 1. V. Lugo 25, 79. Adhæc impleri debent ex verosimili intentione eas imponentis: itaque jussus, v. c., duas missas audire, vel unam quotidie per mensem, non poterit illinc binis interesse eodem tempore (Croix VI, II, 1281, 1291); et, contra, non cogitur bis eam audire diebus festis (Salm. 6, 10, 30).

28 Lugo 25, 68. Porro gravis materia est *Rosarium*, etsi quinque decadum tantum; levis *Miserere* (S. Alph. VI, 515).

29 S. Alph. VI, 517. Prol. 209, 70.

30 Suar. 38, 7, 4. Laym. XV, 7. Et satis probabile est S. Alph. l. c. Contra plures; in his Lugo. XXV, 64.

31 Lugo 25, 31. Salm. 6, 10, 76. *Sa-*

si facta fuerit impossibilis seu physice, seu moraliter (32); adeoque si exciderit pœnitenti, et nec Confessarius illius recordetur (33).

Art. 2. De supplendis Confessionum defectibus.

218. Si defectus in confessione irrepserint ab eo reparari debent cujus culpa irrepserunt; seu pœnitente videlicet, seu Confessario (1): a pœnitente ordiamur. Is reparat iterando confessionem : nempe *regulariter, si certo moraliter constet* invalidam fuisse, quia eam iterato facere onus grave est (2). Itaque videamus, utrum confessio fuerit valida, an nulla, vel an utra fuerit (valida an nulla) non satis appareat.

219. Si fuit valida, defectus obrepere potuit circa integritatem tantum ; nempe quia pœnitens 1° vel aliquid omisit inculpabiliter; vel 2° numerum peccatorum non adamussim recensuit; vel 3° confessus est aliquid dubitans. Si quid omisit hoc proculdubio confitendum est; sive peccati speciem omiserit (§ 167, 19), seu circumstantias quæ speciem mutant (3). Huc pertinent ea quæ confessarius non percepit aure, et ea quorum gravitatem, in facto errans, non intellexit (4) : et si pœnitens nesciat quænam ille non percepit, non intellexit, necesse habet confiteri omnia ex integro, nempe si confessio (quod æquitate receptum est) *brevis* fuerit (5). Si numerum peccatorum non adamussim recensuit, siquidem dixit se blasphemasse, v. c., decies circiter, et postea recordetur blasphemasse duodecies, obtinuit non oportere ea confiteri denuo, quia *duo* in illo adverbio *circiter* contineri intelliguntur (6): sin ea confessus est in confuso (V. § 168, 34) ceu plerumque rudes pueri consuetudinarii, et nunc distincte memoriæ subeunt, hæc utrum

tisfacit (S. Alph. VI, 522). Ergo non peccat letaliter: verum quia *caret* fructu ex opere operato, leviter contra sui caritatem peccavit cum distulit.

32 Suar. 38, 10, 1. Ideo nulla commutatione, vel alio opere, eget (Suar. ib. Croix VI, II, 1275. V. Prol. § 165, 3).

33 Lugo 25, 87. Quamvis ei exciderit culpa sua (Salm.6,10,83). Adeoque, verius, non cogitur denuo confiteri, ut suppleatur (Spor. 552, Croix l. c. V. S. Alph. 520).

1 V. Lugo Disp. XVI, Sect. XV.

2 S. Alph. VI, 505, 520 in fi.

3 Ex Trid. XIV *h. t.* 5. Lugo 16, 588. Pueri quoque et rustici (S. Alph. VI, 504). *Circumstantias :* an igitur et peccati substantiam denuo confiteri debeat ? Utique, si illam explicare aliter nequeat, utputa si nuptam cognovit; alias non, ut ecce si cognovit obstrictam voto castitatis (Lugo 16, 649. Croix VI, II, 1135).

4 Suar. 22, 7, 4. S. Alph. VI, 499. *In facto* V. § 172, 57.

5 Salmat. VI, IX, 24. Omnia, quasi peccata de quibus dubitas, an confessus fueris (§ 170, 46), *cum eadem omnino sit ratio* (Lugo 16, 610); nempe *si prudenter de singulis dubitari possit, an hoc peccatum audivit* (Lugo 607); nam alias *omne factum præsumitur recte factum.* Nisi etc. (Salm. n. 24. S. Alph. VI, 499. H. A. XVI, 42).

6 Sporer 449. S. Alph. VI, 466.

nunc explicare debeat non satis convenit (7). Nec III. convenit satis, utrum is qui peccatum quasi dubium confessus fuit, si postea ejus certo meminerit, teneatur illud confiteri denuo. Sed si is qui dixit se blasphemasse *decies circiter* non tenetur, consequens est dicere neque hunc verius teneri, nam et ea quæ illo adverbio *circiter* continentur quasi dubia confiteri palam est (8).

220. Confessio est nulla quando aliquid deest ex his, quæ ad ejus substantiam pertinent. Et siquidem hoc defuit citra omnem pœnitentis culpam, *invalida* simpliciter; sin culpa ipsius, *sacrilega* proprio nomine dici solet. Utraque igitur repetenda foret: nihilominus si fuit *invalida* non sunt inquietandi qui bona fide tenent, se rite confessos fuisse (9): sin *sacrilega* omnino repetenda est. At numquam est repetenda confessio intermedia, si forte valida fuerit (10).

221. Denique in dubio, utrum confessio rata fuerit an irrita, standum est pro valore actus (§ 161), et tenendum, ut alias, legi satisfecisse eum qui confessus est (Prol. § 169). Quocirca non cogeris denuo confiteri si dubites ne defuerit aliquid sive 1° *confessioni*, v. c., ne conscientiæ tuæ latebras exploraveris satis diligenter (11): sive 2° *dolori,* utputa si peccatum dolueris ob metum pœnarum temporalium (§ 176, 17), aut propositum formale et explicitum (§ 177, 22) non ha-

7 Segneri ap. S. Alph. VI, 504 v. *Dicit* II; Lugo XVI, 579, 582, ibique Vasq. negant, quia is, qui eo quo potuit modo legem implevit, lege solutus est: affirmat S. Alph. l. c., quia lex et formalem (qua is implevit), et materialem (quam nondum implevit) integritatem exigit. Ex quo patet quid sentiendum sit in ea adhuc obscuriore quæstione, utrum pœnitens teneatur præteritas hujusmodi confessiones distinctius repetere, si id possit majori adhibita diligentia, vel ope confessarii: sane si prior illa obligatio incerta est, hæc profecto erit incertior.

8 Lugo 16, 78. Est et alia urgens ratio, quia hoc peccatum jam *directe* fuit absolutum. Alii contra putant, quia peccatum nec fuit expositum *uti erat in conscientia,* prout (ajunt) Trident. præcipit; nec *explicita fuit substantia peccati, quæ consistit in ejus cognita gravitate* (S. Alph. VI, 478). At, pace S. Doctoris nostri, hæc ratio mihi difficilis est, non enim super gravitate peccati (v. c. blasphemiæ, perjurii) dubium cadit, sed super peccato ipso; confessarius autem aut hoc peccatum (blasphemiam, perjurium) absolvit, aut nihil prorsus. Tridentinum vero non jubet confiteri peccatum prout est in conscientia (V. S. Alph. VI, 474) sed, jubet pœnitentes peccata sua confiteri *quorum conscientiam habent:* quæ duo sane distant (S. Alph. cit. n. 474): et si præciperet, qui ea semel confessus fuit quasi dubia, jam præcepto defunctus esset. Pro hac sententia Vindiciæ, Ligor. Par. V, Quæ. VII, octo supra 30; Baller. autem ad Gury II, 480, semptem et 30 AA. pro priori recenset. Sane vota, et censuræ dubiæ semel dispensata, vel absolutæ, nova dispensatione, absolutione non egent: cur non idem juris est in peccatis (Sporer 397)? Utcunque lex dubia est.

9 Ex S. C. C. 11 Decem. 1683, ap. Bened. XIV. Not. 84 in fi.

10 Lugo 16, 599. Croix VI, II, 1224. Vasq., Bonac., Dicast. Salm. VI, 9, 10.

11 Busem. ap. S. Alph. VI, 471.

bueris (12): sive 3° *absolutioni;* veritus forte ne confessario defuerit jurisdictio, vel ne formam, aut ne rite, pronunciaverit: immo 4° etsi ignoraveris mysteria SS. Trinitatis, et Incarnationis mysteria (13).

222. Quoties autem confessio est repetenda intererit, utrum pœnitens adeat priorem Confessarium, an alium adeat. Si priorem, siquidem is recordatur peccatorum in confuso, aut statum ipsius pœnitentis, aut satisfactionis ei impositæ, satis erit huic dicere, accuso me de his quæ alias tibi confessus fui, ut eum absolvere possit (14). Sin adit alium, cum is nunquam distinctam peccatorum sui pœnitentis notitiam habuerit, debet singula iterum ei confiteri, quasi nunquam confessa fuissent (15). Hactenus de pœnitente.

223. Sacerdos, qui rogatus audit confessionem, tenetur quasi ex contractu, adeoque ex justitia, sacramentum administrare rite ac recte, etsi non parochus (16). Itaque si ipse in aliquo defecerit et hoc lateat pœnitentem, quærimus, an debeat eum de hac re certiorem facere; non quidem in alia confessione si ad se denuo redierit (nam tunc ex præsenti officio tenetur ut quivis alius), sed extra illam; nempe si possit salvo sigillo. Utique; et cum incommodo gravi, si et damnum pœnitentis est grave, et gravis sua culpa; alterutro deficiente, sub levi tenetur (17). Quamobrem videamus, utrum defecerit 1° circa ea quæ pertinent ad integritatem judicii; an 2° circa ea quæ ad sacramenti valorem pertinent, an 3° circa alia omnia quæ pœnitenti forte damnosa sunt.

12 S. Alph. VI, 450 ibique Vasq., Suar., Bellarm., Viva, Croix. Verum S. Doctor ab hac sententia recessit an. 1767, ratus certam confitendi obligationem confessione dubie valida impleri non posse. Sed, non versamur in dubio facti, quando lex in possessione est, utrum, nempe, is confessus fuerit, an minus (§ 170, 46); sed in dubio, seu potius probabilitate juris (V. S. Alph. III, 700 v. *Sed occurrit*): dubitatur enim, *utrum confessio fuerit valida an invalida;* quod cum dubitatur, *valida est reputanda* (S. Alph. VI, 505): ut alias in eo qui recitat horas canonicas voluntarie distractus animo (S. Alph. III, 177). Nec regeras, heic agi de valore sacramenti, numquid enim de conferendo sacramento res est? V. S. Alph. H. A. XVI, 26 in fi.

13 Viva in Innoc. VI, 65, § 10 (hanc quoque opinionem reformavit S. Alph. in edit. VI). Item si propter dubium suscepti baptismatis denuo sis baptizandus: nam si valuit baptismus peccata absoluta sunt, si non valuit non sunt confessionis materia. Aliud juris est in admissis ab ultima confessione, ante iteratum baptisma, hæc sunt confitenda (S. U. J. 17 Jun. 1715; 17 Decem. 1868. Acta IV, 320). Scilicet in quatuor superioribus casibus possidet confessio, heic baptismus possidet.

14 Lugo XVI, 627, 638. S. Alph. 502.

15 Suar. 22, 6. Lugo l. c. Certum apud omnes (Croix VI, II, 1216).

16 S. Alph. VI, 619.

17 Lugo 22, 59. S. Alph. l. c. Nec ad rem pertinet, quod forte sit Parochus pœnitentis: quia heic omnia æstimari debent ex officiis Confessarii, non enim Parochus debet pascere et gubernare subditum ex notitia confessionis.

224. Si circa integritatem, damnum erit solius, uti ita dixerim, legis; adeoque tenebitur si hujus damni *causa* revera ipse fuit (§§ 208, 214); idest si pœnitentem quædam confiteri et ipse prohibuit, et gravi sua culpa prohibuit. At vero quia lex hujusmodi non obligat cum incommodo gravi (§ 165), heic non tenetur cum gravi suo damno (18); et quia hoc vix abest, aut ne vix quidem (19), vix est ut teneatur. At profecto nullatenus tenetur si eum prohibuit bona fide, v. c. falso putans hæc levia esse (20), vel quia nimis fœda erant (§ 201): eoque minus tenebitur si eum non interrogavit, quippe nec *causa* fuisse intelligitur (21). Deficit circa *valorem* sacramenti, si vel non absolvit pœnitentem (e. g. quia jurisdictionem non habuit, vel formam absolutionis corrupit), vel non sufficienter contritum absolvit. Heic agitur damnum pœnitentis: proinde si hoc est grave, idest si reliquit eum in letali, debet eum certiorem facere sub gravi, et etiam cum incommodo gravi, si fecit gravi culpa sua (22), quia ex justitia tenetur. Verum damnum est quod facile reparatur, vel suscepto aliquo vivorum sacramento, vel alia confessione; quamobrem si pœnitens post confessionem, v. c., SS. Eucharistiam accepit, vel iterum confessus est, aut brevi sit confessurus, tenetur sub levi (23).

225. Restat ut videamus quid juris sit, si confessarius defuit officio suo *quod alia* cum gravi damno pœnitentis. Et si spirituale est damnum tenetur ex justitia eum admonere, utputa si non jussit occasionem deserere; sin est temporale tenebitur (etsi Parochus) prout quivis alius extra confessionem teneretur (24). Porro damnum hujusmodi plerumque versatur circa restitutionem a pœnitente accipiendam, vel non faciendam: itaque videamus, utrum eum, existimantem restitutionem sibi vel a se haud competere, non admonuerit; an ei persuaserit nullam sibi, vel a se restitutionem deberi: *illic* enim caritatem læsit, *hic* justitiam. In priori casu igitur tenebitur admonere postea, si poterit absque incommodo gravi; at damni quod pœnitentem vel alteri contigit, quamvis fecerit data opera, non tenetur (25): in posteriori tenebitur quasi consiliator (26); adeoque, si dolus abfuerit et pœnitentem dedocere nequiverit sine incommodo gravi, restitutio cessat (27).

18 Lugo 22, 73. S. Alph. VI, 620.

19 Lugo n. 77. S. Alph. n. 620.

20 S. Alph. VI, 620 in fi.

21 Lugo 22, 75. Salm. 6, 9, 49. Sed numquid non est causa *negativa* (II, 222)? Minime, quia confessionem integram facere, non Confessarii, sed pœnitentis cum primis officium est (Lugo cit. n. 75. S. Alph. VI, 620).

22 S. Alph. VI, 619.

23 Lugo XXII, 56, 58, 59. S. Alph. 619. Quin Suarez. *et alii viri Sapientes, et prudentes TT.,* ajunt Salm. VI, 12, 56, excusant semper extra mortis periculum.

24 Lugo 67, 68, 70. S. Alph. l. c.

25 Salm. 13, 1, 38. S. Alph. VI, 621.

26 V. Lugo XXII, 61, 64.

27 V. II, § 216. Objcies. *Omnes di-*

TITULUS III.

DE ADJUNCTIS PŒNITENTIÆ.

Art. 1. De Sigillo Sacramentali.

226. Sigillum sacramentale est: *Arctissima, de his quæ quis accepit ex confessione sacramentali, si pœnitentem prodere possint, secreti obligatio* (1). Oritur ex omni et sola confessione Sacramentali (2). Omni, adeoque ex confessione vel sacrilega; immo vel tantum cœpta, et licet pœnitenti absolutio merito denegata fuerit: secreta inquam, nam ex publica (nisi ex necessitate sit facta), secretum oriri absurdum est. Sola, quia soli confessioni a se institutæ Christus hanc obligationem adnexit (3), atque ideo non oritur ex confessione facta ex alia causa (4). Hac re, quia *falsa nostra existimatio rei veritatem non mutat,* non oritur ex confessione sacramentali specie tenus; seu talis existimetur opinione circumadstantium, quod nemo dubitat (5); seu errore ipsius pœnitentis, sive in jure, sive in facto erraverit (6), quæ, etsi non communior, verior tamen, ex rigore juris, sententia esse videtur (7).

cunt (confessarium) *teneri ad admonitionem etiam cum gravi incommodo* (S. Alph. VI, 621, pr.). Ita sane, si culpa fuerit gravis *contra justitiam* (Lugo 22, 61. S. Alph. III, 547 in fi.): atqui nemo *heic* tenetur ex justitia, ne Parochus quidem (§ 198, 1).

1 V. Suar. 33, 5, 2. Lugo 23 a n. 1.

2 Suar. 33, 2, 1. Salm. 6, 14, 2. *Et est axioma omnium TT.* (Sporer 340).

3 Sporer n. 849.

4 Lugo 23, 43. V. c., facta consilii (Salm. VI, 14, 14) petendi, licet propter bonum animæ, et conscientiæ pacandæ (Suar. 32, 2, 7) gratia; tametsi pœnitens protestetur, se hæc dicere sub sigillo (Lugo cit. n. 43). Eoque minus oritur ex ea quæ fit confessoris illudendi, decipiendi (Bonac. *h. t.* P. 2 n. 5. Croix VI, II, 1942), pervertendi (S. Alph. VI, 636) causa; vel obstringendi sigillo sacramentali: quod fieri intelligitur, si, confessione peracta, pœnitens de absolutione non curet, sed in aliud tempus eam differat (Lugo n. 46).

5 Lugo 23, 117. Ut puta, si quis stet ad Confessionale quasi qui confitetur, et adstantes falso putent eum revera confessionem peragere. Verum cavendæ heic sunt offensiones existimantium ipsum revera confessum fuisse.

6 Tolet. III, 16, 16. Vasq. ap. S. Alph. VI, 647, 6. Contra putant Laym. XIV, 17. Salmat. 6, 13, 1. S. Alph. l. c. Alii demum, si pœnitens in jure erravit (v. g., si diacono confessus est, ratus diaconos posse confessiones excipere), *nobis;* sin in facto, (puta si diaconum sacerdotem putavit), *his* adhærent; quia error facti non juris excusat (Suar. 33, 2, 3. Lugo 23, 42).

7 Ex *rigore juris;* nam sive ipse pœnitentem decepit, sive decipi eum passus est, æquissimum est, Confessarii obligatione teneri (sive ex delicto, sive quasi ex contractu) qui pro Confessario se gerit.

227. Nititur autem hæc obligatio tum justitia, quia est species secreti commissi (II, § 263, 1); tum Religione, quippe eo spectat, ne confessio fiat confitentibus odiosa; quæ hujus arcani ratio potissima est (8). Et ex hoc capite in duobus distat a secreto commisso; primo quia obligat vi sua citra omnem pactum, deinde quia ibi quoque ubi nullum est secretum (verius) obstringit. Dixi 1° ne *confessio* etc., et non quidvis aliud, quod forte occasione confessionis incidere potest (9): *confitentibus*, et non aliis, quia illis tantum caveri necesse fuit, ne retraherentur ab hoc sacramento (10). Verum quænam reddant confessionem odiosam, hoc magis in jure, quam in facto positum est; quod velim animadverti: adeoque æstimari debet, non *singulariter*, idest non ex præsenti revelatione, si forte grata vel utilis futura sit pœnitenti, vel si ex non revelatione gravius damnum ei sequeretur (11); sed *generaliter*, idest ex ipsa revelatione, si nempe, confessionem odiosam reddere possit *per se* (12); omni confessariorum æstimatione prorsus exclusa (13).

228. Porro Sacramento Pœnitentiæ salus Reip. Christianæ, quasi secunda post naufragium tabula; sacramentum vero Pœnitentiæ secreto sacramentali innititur totum. Hac re hujus secreti obligatio 1° prævalet cuivis obligationi, seu legi ex adverso occurrenti (14); 2° nullam rei parvitatem recipit (15), neque mortuo pœnitente finitur; et 3° in dubiis semper tutiora tenenda sunt, et sigillo favorabiliora. Et nedum in dubio *facti*, quod planum est, propter damnum pœnitentis injustum (16);

8 Suar. 33, 1, 7. Lugo 23, 8. Molin., Sanch. M. III, 16, 3. Laym. XIX, 14.

9 V. S. Alph. VI, 641, 649, 650. Itaque si pœnitens, quo melius confiteretur, Sejum consuluit, vel peccata sua scripserit; et Sejus prodit secretum, vel ipse scriptum deperdit, scriptio, consilium, non confessio, fit odiosa (S. Alph. 649).

10 Lugo 23, 138. S. Alph. VI, 641, 651. Alias nefas esset pœnitenti sollicitato vel correo, sollicitantis aut complicis denunciationem injungere; vel hunc monere de licentia pœnitentis (V. Croix VI, II, 1959).

11 *In jure:* idest, quæ reddant confessionem odiosam, æstimandum est, non ex his quæ *præsentem* confessionem, sed quæ confessionem *in genere* odiosam redderent, si pœnitentes *in genere* scirent, illud a confessariis *licite* revelari posse (Lugo 23, 121. V. S. Alph. VI, 659 v. *Notandum*). *Gravius* etc. (S. U. J. 1682 jussu Innoc. XI).

12 Suar. 33, 3, 6. Lugo 23, 61.

13 Lugo 23, 61. Alias perpetuis anxietatibus Pœnitentes conficerentur (Suar. 33, 1, 7). Adeoque sine ulla exceptione; *ne, semel data, sæpe loquatur sine causa sufficienti* (Lugo ib.).

14 Ex C. 2 *De Pœnit.* Heinc nullum scandalum est quod præcavere, aut reparare liceat cum fractione sigilli (Salm. 6, 14, 4): utputa si ex confessione didiceris, Sejum et Cajam, matrimonium contrahere volentes, esse patrem et filiam. Nihilominus Nostri communiter docent, nefas esse, servandi ejus causa, aliquid facere quod suapte natura malum est (Suar. 23, 6, 1); ut fornicari (Croix VI, II, 1978), mentiri (S. Alph. VI, 639 in fi.). Nodum hunc solverint alii.

15 Suar. 33, 3, 1. *Communissima.*

16 Croix VI, II, 1946. Alias inventa esset sigilli fraudandi ratio, et quies pœnitentium tota in memoria confessoris po-

sed, verius, etiam in dubio *juris*, quia sigillum possidet (17); etenim ea quæ confessione continentur sigillo teneri, nisi manifestissime eximantur, palam est. Quid quod heic probabilitas juris recidit in probabilitatem facti, tum propter periculum Reip. Christianæ, tum propter scandalum fidelium, et offensiones pœnitentium (18)?

229. Videamus nunc quænam sint materia sigilli, quinam eo teneantur, quemadmodum violari possit. Materia sigilli sunt quædam directe et per se, quædam indirecte, quædam per accidens. 1° *Directe et per se* ea omnia, eaque sola quæ sunt utcunque confessionis materia (19); idest omnia peccata etiam nondum perpetrata (20), etsi levissima; seu tantum materialia, seu formalia tantum (21); notoria quoque, quæ communior sententia est; nam si in æstimatione confessoris relinquitur, quæ notoria, quæ minus dicenda sint, periculum erit, ne aut minus publica evulget, aut minus certa confirmet (22). 2° *Indirecte* et per consequens (Nostri ajunt *reductive*) ea omnia quæ quis, peccatis satius confitendis explicandis, inserit ingerit obtrudit, impertinentia licet et ineptissima (23). Demum 3° *per accidens*, ea omnia quæ confessionis causa vel confessione in ipsa pœnitens facit, admittit; vel confessarius ex ea perspicit, intelligit, animadvertit (24). At ipsa facta confessio, quia et publicum, et bonum aliquid est (prout cetera sacra-

sita foret. Porro dubium *facti* accipimus cum non meminis utrum aliquid ex confessione, an extra illam acceperis: *juris* quum inter TT. non satis convenit, utrum hoc vel illud, quod ex confessione didicisti, cadat sub sigillo.

17 S. Alph. VI, 633. Contra Gob., Azor., Croix 1945, qui id *expedire* putant.

18 V. Diana To. I, Tract. VIII, pr.

19 D. Tho. in 4. Disp. 21, Quæ. 3, Art. 1.

20 D. Tho. in 4°, Dist. 21, Quæ. 3, Art. 1. Sol. 1 ad 1.

21 V. Suar. 33, 3, 6. Lugo XXIII, 52, 53, 59. Salmat. 6, 14, 22.

22 Laym. XIV, 9. Lugo 23, 61. Sporer 828. Verum ab extremis cavendum est: quid enim si crimen aliquod evidentissimum sit, eoque pœnitens damnatus fuerit?

23 Suar. 33, 3, 5. Lugo 23, 68. Velut *peccatum alterius* (Lugo ibid.); id quod sibi dedit occasionem peccandi (*objectum peccati*), utputa si vir dicat, se obstrictum castitatis voto, debitum petiisse (Lugo 52); si mater imprecata sit filio ebrioso (Croix VI, II, 1947); nisi hoc sit aliquid publicum (S. Alph. VI, 641 d. 2).

24 Suar. 33, 3, 10. Salm. 6, 14, 23. Lugo 23, 60. S. Alph. VI, 643. Ut ecce si confessario reprehendenti succensuit, si terruit nolentem absolvere.

An igitur cadant sub sigillo 1° charismata, seu specialia dona S. S., 2° defectus, 3° scrupuli? non enim sunt materia confessionis. Quoad CHARISMATA, si pœnitens illa manifestavit ad alicujus peccati (v. c. ingratitudinis) malitiam satius explicandam, communior sententia est sigillo teneri, secus eximi (S. Alph. VI, 641, 642). Quoad DEFECTUS Nostri diversi: (V. Salm. l. c. S. Alph. 642); dicam plane quod sentio: raro licet prodere defectus *corporis* (v. c. si herniosus); *status* rarius (e. g. si spurius, inops, ignobilis), quia utrumque ingratum est pœnitentibus; *animi* (puta si iracundus, avarus) nunquam prorsus, sive quia in vitia desinunt, sive quia pœnitentes solent eos prodere quasi

menta), verius, *per se* non cadit sub sigillo (25); adeoque nec ea, sine quibus nulla confessio esse potest; idest dolor pœnitentis, *data* ei absolutio, et imposita satisfactio *in genere* (26). *Per se;* atque ideo dum ne his revelatis, ea quæ latent sub sigillo appareant quoquo modo (27). Ceterum animadvertendum est, ne ea quæ effugiunt sigillum sacramentale, naturale secretum subeant.

230. Deinde videamus *quinam* sigillo, et *quibuscum* teneantur. Porro omnis scientia quæ manat ex mea confessione quasi res mea est (II, § 263, 3) penes Confessarium deposita, obsignata sigillo sacramentali; quæ idcirco, si ad alios transit quoquo modo, transit cum onere suo (28). Ideo sigillo tenentur 1° qui audit confitentem, seu Confessarius, seu quivis alius; licet is audierit casu, vel invitus (29); et in primis interpres (30), nisi cum confitente nominatim convenerit ne eo teneretur. 2° Qui sive ab his, sive ab aliis, sive licite sive illicite rescivit aliquid (31). 3° Demum Superior, sive *is* a quo pendente confessione, immo, verius, et ante eam cœptam, petitur facultas absolvendi a reservatis; sive *is* cui, post eam completam, pœnitens se sistit mandatum ab eo (Prol. § 348, 26) humiliter suscepturus (32). Quæri potest, an sigillo teneantur consiliator, et is qui legit chartam in qua pœnitens sua peccata recensuit, ut ea melius confiteretur; etenim neque consilia, neque scripta

peccata, vel quasi ea quæ ad peccandum impellunt. Adeoque nec scrupulos, quippe huc recidunt, nec pauci ægre ferunt, se scrupulosos appellari (Spor. 844): nisi forte, ait S. Alph. l. c., *minime redundent in gravamen pœnitentis :* verum displicet hæc limitatio (V. § 227, 13).

25 Suar. 33, 3, 9. Lugo 22, 65. Nec refert, quod forte in præsens intersit pœnitentis (v. c. uxoris transfugæ, vel apostatæ) eam latere: quia hoc per accidens fit, perinde ac si quodvis aliud sacramentum suscepisset (V. Laym. XIV, 21 in fi. Sed V. S. Alph. 638).

26 Tolet. III, 16, 5. Suar. l. c. Lugo 23, 50.

27 V. Ronca. *h. t.* Cap. III, Reg. 2. Proinde sigillum non violat inferior Confessarius qui ait, Sejum sibi confessum fuisse; violat Superior, si exinde alicujus reservati suspicio suboriri possit (Lugo 22, 65): non violat qui dicit, Osium sibi confessum fuisse cum animi sui *dolore,* seque ei *satisfactionem* imposuisse; violat (si quid opinor) si dicit confessum fuisse cum *magno* animi sui dolore, vel unum *letale* (in genere), aut unum leve in specie, e. g. *verbum otiosum* (Mazzo. *h. t.* Cap. I v. *Tertio*), vel *plura venialia* (Croix VI, II, 1972); vel, te ei imposuisse *rosarium,* aut *miserere* (Croix l. c. Salm. 6, 14, 22).

28 Navarr. 8, 14. Suar. 33, 4, 7. Laym. XIV, 17. Lugo 23, 25.

29 Lugo 23, 44. S. Alph. VI, 647, IV; Non enim ex pacto sed ex Religione oritur (Suar. 33, 4, 7).

30 V. S. Alph. VI, 467, 3.

31 Suar. l. c. Salm. 6, 14, 64. Licet hi ebrii, amentes, dormientes aliquid revelaverint (Croix VI, II, 1952).

32 Suar. 33, 4, 3. Lugo 23, 34. Sporer 853. Salm. 6, 14, 66. S. Alph. VI, 647, II. Atque ideo et is qui legit epistolam, qua facultas absolvendi a reservato aliquo petitur, aut datur (S. Alph. 650).

necessaria sunt ad confessionem faciendam rite ac recte. Et consiliatorem non teneri, si ipsemet pœnitens eum consuluit, merito docet cum aliis S. Alph. (33); sin confessarius de licentia pœnitentis, sententia minus communis negat (34), longe communior affirmat (35): illa verior forte, quia pœnitens ipse per confessarium consulit; hæc tutior, et sequenda. Legentem non teneri communissima sententia est (36); nisi chartam inspexerit in actu confessionis, quippe scriptura tunc pro confessione vocali est (37). Quisquis autem sigillo tenetur quoquo modo, is secretum servare debet cum omnibus prorsus, cum his quoque quos arcana sacramentalia non latent; velut complice (38), aut alio Confessore pœnitentis (39). Immo et cum ipso pœnitente extra confessionem tenetur; quocirca cum eo quidvis agere, quod ostendat te recordari audita in confessione, semper est grave (40). Unus casus est in quo cessat sigillum, nempe si pœnitens hanc licentiam dederit confessario: verum licentia hujusmodi danda est expresse (41), ac sponte prorsus (42). Eaque cautissime utendum est (43): et si pœnitens postea

33 S. Alph. VI, 649.

34 Cf. Lugo 23, 28.

35 Navarr., Bonac., Lugo n. 25. S. Alphon. VI, 648. Ratio ex nota 28.

36 S. Alph. VI, 650.

37 Lugo 23, 47. S. Alph. l. c. Vel missam Superiori pro facultate absolvendi a reservatis, aut repertam post confessionem in confessionali (Lugo n. 48. S. Alph. l. c.) quippe, ajunt, illa quasi *inchoata*, hæc quasi *manens* confessio est.

38 V. S. Alph. VI, 640, 641.

39 Lugo 23, 128. Item si duo forte confitentem audierint (Lugo n. 39. Salm. 6, 14, 64. S. Alph. VI, 646, V). Et qui pueros nondum rationis compotes una simul audit quasi Confessarius, letali non caret (Navarr. VIII, 13. Lugo 23, 72).

40 S. Alph. VI, 651. *Extra confessionem:* Sed 1° potest statim ab absolutione de his agere, antequam pœnitens discedat, quippe adhuc confessio moraliter perseverat (S. Alph. 652). Eoque magis 2° in alia confessione ejus id potest (S. Alph. 653); sed prudenter, et discrete (Ronca. Cap. II, q. 3), ne forte pœnitens id ægre ferat; et de his tantum quæ sibi confessa fuerint, non quæ ab aliis forte ipse rescivit (Lugo 127, 128) *Quidvis agere;* seu verba facere, seu quid aliud, utputa negare schedulam confessionis (S. Alphon. 639). *Semper;* adeoque, verius, etsi reparandus esset defectus substantialis in superiore confessione commissus (Lugo 140. Salm. 6, 14, 44. S. Alph. VI, 622). Sed potest ei dicere, se in confessione deceptum fuisse; et ideo eum rogare, ut secum iterum confiteatur (Tolet. *Instr.* III, 16, 11).

41 Tolet. n. 7. Laym. XIV, 14. Lugo 23, 131. Tacita uno tantum casu, si ipse de his, quæ ad confessionem pertinent cum Confessario prior cœperit loqui (S. Alphon. VI, 651). Præsumpta vero, seu interpretativa, nunquam omnino (Suar. 33, 5, 14): quamvis probabilissima (Salm. 6, 14, 6), quia recideret in æstimationem (§ 227, 13) Confessoris, adeoque aleæ plena res foret (Ronca., Quæ. VI, Cap. I, q. 5).

42 Croix VI, II, 1958. Ceterum sponte eam dare intelligitur etsi rogatus, dum ne pluries rogatus, dederit (S. Alph. VI, 651); immo (ut puto) etsi semel et iterum rogatus tantum, si aut confessarius sit magnæ auctoritatis, aut pœnitens modico animo sit.

43 Cf. Ronca. Cap. I, Reg. 5. Quamo-

illam, vel tacite, revocaverit, ea amplius uti non poterit (44). Hactenus de sigilli obligatione; restat ut videamus quemadmodum violari possit.

231. Sigillum violare is dicitur, non qui audita in confessione utcunque refert enarrat, sed qui ea referendo Pœnitentem prodit, vel aggravat quoquo modo (45). Violatur autem directe vel indirecte. Directe revelatis his quæ sigillo tenentur, si aut pœnitens indicatur, aut ex his probabiliter innotescere possit (46). Indirecte cum quis nihil quidem revelat, sed ex his quæ dicit aut facit, aut nec dicit nec facit, probabilem alicujus pœnitentis suspicionem injicit. *Dicit:* ut ecce si, ei (quem producta jam confessione surdum esse animadvertit) dicat ea voce quæ a circumstantibus exaudiri possit Redi (47), vel quoties (48)? si dicat, Sejum sibi (forte Superiori) confessum fuisse. *Facit:* si, v. c., sedens in Confessionario, surgat ut legat tabellam casuum reservatorum, vel sedens oculis lustret, si quis id animadvertere possit: si, audita confessione, extemplo ab Ecclesia discedat, de communione Pœnitentis nihil sollicitus; si pœnitentem aliquem redeuntem evitet, ut puta mulierculam, cujus prolixiores et vacuæ confessiones ipsum fastidiunt (49). *Nec dicit, nec facit,* ut puta *si ex duobus* pœnitentibus (v. c., duobus fratribus), unum laudet, vel dicat, eum semper venialia confiteri (50). Dixi *probabilem* suspicionem, quia non tenetur omnes conjecturas cavere, quas nasuti et malitiosi prosequi solent (51).

232. Sed an liceat uti notitia earum rerum, quæ quis ex confessione

brem confessarius rogatus a pœnitente, v. c., ut suos heredes moneat de restitutione a se facienda, caveat ne hi animadvertere possint, utrum restitutio ex contractu debeatur, an ex delicto.

44 Sporer 821. S. Alph. VI, 651, III. Ipse autem pœnitens circa ea quæ a Confessario accepit, didicit, tenetur *secreto* commisso (Suar. 33, 4, 2), quod heic arctius obligat (S. Alph. VI, 647).

45 Ex C. 12 *De Pœnit.* Suar. 33, 3, 8. Sanch. M. III, 16, 2. Sporer 882. S. Alphon. H. A. XVI, 156, 6. Proinde sigillum violat qui ait, v. c., in tali oppido talia crimina perpetrari; nisi aut oppidum parvum sit non excedens tria millia hominum (S. Alph. VI, 654), aut crimina vulgaria forte et communia; nam aut quis ea commiserit resciri poterit, aut confessis rem invisam facit. Sed etsi neminem prodat, oneret, ab offensionibus pusillorum, vel ignorantium cavendum est.

46 V. Salm. VI, 14 a n. 24.

47 S. Alph. VI, 644. *Petes.*

48 Mazz. *h. t.* C. 1, v. *Primo.*

49 S. Alph. H. A. XVI, 160. Licet id solus pœnitens animadvertat (S. Alph. VI, 659 contra Ronca). At proculdubio potest eos in Confessione admonere, ne se deinceps accersant (Lugo 23, 117).

50 Salmat. 6, 14, 26. Laym. XIV, 7. *Ex duobus;* secus si unum simpliciter laudet, ita ut nulla comparatio quoad alios institui possit (Lugo 23, 50). Itaque si de uno dixerit, *hic* venialia dumtaxat confitetur, violat sigillum (Sporer 831). Immo et is violat, qui alio aliquam, v. c., Sejam ab honestate laudante, tacet (Ronca. *h. t.* Cap. II, Reg. 5).

51 D. Tho. Quodl. 5, Art. 13. Lugo 23, 106. S. Alph. VI, 661.

accepit, didicit ? Et si exinde metuenda sit aut revelatio alicujus peccati (52), aut gravamen pœnitentis, proculdubio non licet (53). Gravamen autem accipere debemus quidquid pœnitenti, nedum noxium, sed molestum vel ingratum esse potest, sive jure sive injuria (54); vel quamdam tacitam ejus exprobrationem continet (55); vel quod potest eum afficere pudore et verecundia (56). Extra hæc licet (57). Sed an liceat ea uti, non quidem pro lubitu, sed ad cavendum periculum aliquod, si (remoto quovis gravamine pœnitentis, et revelatione peccati) futurum erit ut hi, a quibus hoc periculum imminet, conjiciant, Sejum hoc vel illud confessum fuisse (58)? quidam negant (59), affirmant alii (60). Quæstio eo

52 Lugo XXIII, 95, 102.

53 Decr. S. U. I. 28 Nov. 1682; jussu Inn. XI. Contraria veterum plurimorum et gravissimorum TT. sententia (V. Sanch. M. III, 16, 2), quæ pridem ex Decr. Clem. VIII, 26 Maji 1594 magnum vulnus acceperat (V. Lugo 23, 93), prorsus explosa. Hinc non licet, v. c., matrimonio prohibere eum, qui occulto impedimento laborat; *præsentatum* non instituere in beneficio, vel ei suffragium negare ad beneficium vacans (Sanch. n. 4. Salmat. VI, 14, 47). Nec licet, etsi uti possis, ne alio quidem *prætextu*, vel colore (S. Alph. VI, 657); et quamvis nemo suspicari possit, ne pœnitens quidem, te in his uti notitia ex confessione quæsita Lugo 98. V. § 227, 11.

54 Sporer 867. V. c. Eucharistiam negare ei quem inabsolutum dimisisti, petenti remotis arbitris: si famulus tuus tibi confessus est se noctu domi amicam recipere vel res tuas expilare, noctu fores claudere vel rebus tuis superesse diligentius (S. Alph. 657); vel in ipsa confessione ei præcipere, ut e servitio discedat (Lugo 123. Croix VI, II, 1977): quippe herus, non Confessarius, præciperet. Nec excusant alterius, nec Reipublicæ, vel Religionis, damna: v. c. ab officio confessarii removere eum, quem scis non esse sacerdotem, vel ad hoc officium, quod daturus eras, non eligere (Croix l. c.).

55 S. Alph. VI, 660, Dub. VI, V. c., eum, quem antea hilari vultu excipere solebas, post confessiones ejus auditas, contracto excipere, vel minus hilari (Bonac. *h. t.* P. IV, n. 26); quamquam eum, qui tibi graviora confessus est, speciali benevolentia prosequi liceat (S. Alph. 657).

56 Salmat. VI, 14, 46. Tametsi nemo id animadvertat (Sporer 865): utputa extra confessionem ei loqui de his quæ ipse tibi confessus est, quamvis, ut arbitror, consolandi ejus gratia.

57 S. Alph. H. A. XVI, 159. *Et regula est fere ab omnibus recepta* (S. Alph. VI, 657). *Et experientia quotidiana constat; discunt enim confessarii mores civium ex confessione, ut sciant quomodo cum iis debeant conversari, et quæ ab eis pericula cavere debeant* (Lugo 23, 101). Proinde si ex confessione noveris, cives carpere te quod ludo aut somno plus æquo indulges, fures te compilare, famulam amasium noctu excipere domi; poteris ab *illis* temperare (S. Alph. l. c.), *istos* vigilare (Salm. VI, 14, 56. Bonac. P. IV, n. 30), *huic* superesse (Sporer 870). Si resciveris, necem alicui parari, poteris eum admonere ut sibi caveat (Bonac. n. 19); dummodo ille suspicari nullatenus possit, unde resciveris (Sot., Henriq., Laym. XIV, 11).

58 Ut ecce si ex confessione Lucii didiceris, tibi peregre ituro parari insidias tali loco, an possis iter differre, vel alia via ire, si exinde hi qui eas parant suspicari merito possint, te id accepisse ex confessione Lucii ?

59 Suar. 33, 3, 7. Lugo 23, 110. Salmat. 6, 14, 53. S. Alph. VI, 659.

60 Laym. XIV, 21. Bonac. P. IV, n. 27.

redit, utrum confessio peccatorum cadat sub sigillo (§ 229, 25) : ego affirmantibus adhæsi, scilicet ne forte confessarius aut minus publica evulget, aut minus certa confirmet: atqui nihil horum heic metuendum est; *nulli* enim revelat, nisi scientibus; *nihil* prodit, quod ipsos lateat. Dicam quod sentio : confessarius a pœnitente veniam petat, qua sibi liceat ea notitia uti ; si negat, *is* nequissimus omnium; adeoque Confessario pro certo esse poterit, *hunc* non confiteri sibi, verum illudere voluisse (§ 226, 4) : et hoc in casu prior sententia, videtur verior, nam quid heic reddere potest odiosam confessionem hujusmodi (61) ?

233. Ceterum nemo, excipiendo confessiones, conditionem suam deteriorem facit : quamobrem si ea, quæ ex confessione accepit, jam nota habebat, vel postea aliunde habuit, non prohibetur de eis loqui (62); dummodo alii intelligant, ipsum hæc aliunde scire (63) : eoque minus prohibetur eorum notitia uti, etiam cum damno pœnitentis (64).

Art. 2. De Sollicitatione.

234. Heic de sollicitatione, non qua est peccatum, sed qua denunciationi est obnoxia. Itaque sollicitatio hoc loco est: *Facta a Sacerdote tamquam a Confessario, ad turpia provocatio* (1). Uti igitur solli-

Sporer § 863. Pal., Petrocor., Sot. etc. ap. S. Alph. l. c.

61 V. Lugo 23, 105. Salmat. VI, 14, 54. Sane ei, qui tibi confessus est velle te occidere, ensem, hujus rei causa, a te reposcenti, negare te posse, sententia olim communissima fuit (V. Sanch. M. III, 16, 5 ad 4). Alias, si is tibi in confessione significaverit, se eo die venenum tibi ad cœnam daturum, et post confessionem ad cœnam invitet, tu ire debebis ! Ex tua confessione didici te, meum confessarium, sacerdotem non esse, non cogor ad te redire, etsi cur non redeam probe intelligas (Sanch. l. c.); nisi exinde aliquid damni vel dedecoris ad te redundet (Lugo 23, 105). Si a te in confessione acceperim, Sejum fuisse baptizatum vino, quis dixerit, me non posse rebaptizare Sejum, quia hoc ingratum tibi futurum est ? Quin Sporer n. 870 existimat, si ex tua confessione didicerim, Osium esse beneficio indignissimum, posse me hac notitia uti, etsi tu id ægre feras, si nihil interest tua.

62 Ex C. 2 *De O. O.* Laym. XIV, 3. Dummodo revera scias, et non simules, obtendas (Croix VI, II, 1977). Hinc potes eum accusare, vel condemnare (Tolet. 3, 16, 9. Laym. XIV, 3), non eligere, vel officio removere (Lugo 23, 99).

63 Gobat § 788. Croix VI, II, 1992. S. Alph. VI, 657 *Si vero.* Ideo non prohibetur, v. c., Parochus publicum concubinarium, quem inabsolutum dimisit, a communione removere, monens ut prius scandalum auferat (Laym. XIV, 3).

64 Lugo XXIII, 99, 106. S. Alph. VI, 659.

1 Ben. XIV B. *Sacramentum Pœnitentiæ* (qua Const. Gregorii XV *Universi Dominici gregis,* totidem fere verbis insuerit) coerceri jubet (§ 1). « Omnes et « singulos Sacerdotes .... qui aliquem « pœnitentem, quæcumque persona illa « sit, vel in actu sacramentalis confes- « sionis, vel ante, vel immediate post « confessionem, vel occasione, aut prætextu « confessionis, vel etiam extra occasionem

citatio facta dicatur necesse est, 1° ut intercesserit provocatio ad turpia; 2° ut hæc a Sacerdote sit facta; ut 3° tamquam a Confessario. *Ad turpia,* idest obscœna (2); nempe tactus, aspectus; immo etsi is ad sui dilectionem tantum pœnitentem allicere tentaverit (3). Nec interest quo modo provocatio sit facta, verbisne, an tactibus, nutibus etc., vel per scripturam, seu tunc seu postea legendam (4). Immo etsi inhonestos tantum *sermones* vel *tractatus* habuerint, eodem jure censebitur (5); quod sedulo animadvertendum est.

235. Ut *a Sacerdote:* itaque si is qui sollicitat non sit Sacerdos denunciatio cessat; si est, tenet licet confessarius non sit (6). Quid si sollicitatio ab ipso pœnitente processerit? Et si Sacerdos consensit palam est, in rem turpem eum convenire: atqui hoc est inhonestos *tractatus* habere (7), merito igitur responsum est, denunciari eum oportere; etsi statim destiterit de illa turpi materia loqui, *differendo ejus complementum ad aliud tempus,* nec pœnitentem absolverit (8). Quare eo magis denunciandus erit, si provocatus ad unam turpitudinis speciem, ad aliam, minorem licet inque ea contentam, diverterit (9).

236. Demum ut tamquam *a Confessario* (10). Porro *confessarius*

« confessionis in confessionali, sive in « alio loco ad audiendas confessiones « *destinato, aut* electo, cum simulatione « audiendi ibidem confessionem, ad inho- « nesta *et turpia* sollicitare pro seipso, « vel pro alia persona (§ 2), vel provo- « care.... tentaverint.... aut cum eis « illicitos et inhonestos sermones vel « tractatus *temerario ausu* habuerint », (V. Salmat. 21, 4 a n. 18).

Porro loca *destinata* dicuntur cellulæ illæ in Ecclesiis extructæ, in quibus subsellia cum imagine Crucifixi posita sunt: *electa* vero ea in quibus quis in præsens, pro re nata, confessionem excipit, sive domi, sive in agro, sive in via.

N. B. Quæ excripsimus italicis literis desunt in Const. Greg. XV. Extat et Decretum S. U. I. 11 Febr. 1661 cui Ben. XIV l. c. *Apostolicæ auctoritatis robur* adjecit.

2 S. Alph. VI, 684. V. Prol. § 304. Itaque sive ad aliud crimen (v. c., perjurium hæresim), excitaverit in confessione, cessat. sollicitatio (S. U. I. cit. Decr. ad 11); sive excitaverit ad turpia in aliis Sacramentis, sollicitatio cessat (S. U. I. l. c. n. 10. S. Alph. VI, 684).

3 V. S. Alph. VI, 704.

4 Ben. XIV cit. Const. S. P.

5 Greg. XV l. c. §§ 5, 9 *Instruct.* S. U. I. 20 Febr. 1867. *Eodem jure,* nempe et quoad *pœnas,* quod in his Constit. expresse cautum est; et quoad *denunciationem,* quod Nostri pene omnes docent.

6 Ex cit. Bull. §§ 1, 2. S. U. I. 11 Febr. 1661. S. Alph. VI, 688.

7 Ex L. 32 *Pro Socio.*

8 S. U. I. cit. Dec. n. 2. Nihilominus si consensit metu gravi inductus, probabile est denunciationem cessare, quia S. U. I., quæ cit. Decr. ad 9 censuerat hunc quoque denunciandum esse, in cit. *Instruct.* sacerdotem consentientem quidem memorat, sed de eo qui metu consensit verbum non facit (Vindic., Ligor. Par. V, Quæ. 20, Art. 2).

9 Balleri. ad Gury II, 591 V. *Illud.*

10 Ex cit. C. §§ 1, 2. Adeoque huc non pertinet Sacerdos interpres (S. U. Inq. cit. Dec. ad 6); nec qui eum sollicitare jussit, mandavit (Ib. ad I). At si

sine aliqua confessione non intelligitur : ideo videamus, utrum provocatio ad turpia sit facta in confessione, an extra illam. Si in confessione, reus erit semper sollicitationis ; sive provocaverit pœnitentem in *actu confessionis*, sive *immediate ante*, sive *immediate post*. Verum hoc adverbium « *immediate* » stricte accipiendum est; nempe si inter sollicitationem et confessionem — inter confessionem et sollicitationem *nihil mediet* (11). Sin extra confessionem, sollicitatio non intelligitur, nisi aliqua obversetur confessionis species; idest nisi provocatio hujusmodi facta fuerit confessionis occasione, vel prætextu, vel simulatione. Porro occasio a pœnitente, prætextus ab eo vel a confessario est, simulatio ab utroque. Itaque *occasione* confessionis sollicitat qui petentem confiteri *illico* pellicit ad turpia, confessione dilata in posterum (12). *Prætextu* qui, v. c., aliquem ad confessionem invitat, ut provocet ad turpia (13) : quamobrem sollicitatio cessat, si vel pœnitens ipse confiteri petat (14) ; vel confessarius, v. c., Religiosus petat a Superiore licentiam adeundi mulierem, specie quidem ejus confessionis excipiendæ, sed revera cum illa acturus turpiter (15). Denique *simulatione* confessionis reus sollicitationis intelligitur si dum ambo fingunt

qui sollicitat non excusatur quod, non *pro se*, sed *pro alio* sollicitaverit (Cit. Const. § 1).

11 Salm. XXI, IV, 48. Idest si neque confessarius neque pœnitens ad alia facta diverterint (S. Alph. VI, 677). Ut ecce si petentem confiteri sollicitet, et continuo confessionem ejus excipiat; vel confessum, e vestigio in cubiculum ducat et provocet (Salm. n. 50). Secus si (ILLINC) confessione in aliud tempus dilata, de aliis rebus colloqui cœperit; vel (HINC) in cubiculum duxerit ut aliud revera cum eo negocium ageret, et dum colloquuntur, quasi per accidens, pœnitentem sollicitet (S. Alph. 677). Cæterum semper initium sollicitationis inspiciendum est; nam sollicitatio intelligitur in *ipsa* confessione, vel immediate *ante*, vel immediate *post*, si TUNC Sacerdos fecerit aliquid, aut dixerit sollicitandi animo, etsi hic postea apparuerit ; veluti si det pœnitenti chartam, in qua eum ad turpia incitat, postea legendam (Alex. VII, 9); si domi eum invitet, aut jubeat ipsum expectare se domi, si quærat ubi habitet, et domi sollicitet (S. Alph. 676, 704, 3). Non item si cognita in confessione pœnitentis fragilitate, domi eum adit, et urget (Dia., Trull., Salm. n. 51. Giordani Par. II, Cap. XIV, 223) quippe is ex confessione notitiam, ex notitia sollicitandi ansam capit (V. Giral. *E. I. P.* Par. I, Lib. III, Tit. I).

12 Salm. n. 52. Tametsi nondum ipse sederit, nec pœnitens genuflecterit (S. Alphon. 677). Verum ut videatur facta *occasione* Confessionis, et tamquam a Confessario, necesse est, ut pœnitens aut petat confiteri *statim;* aut in *ipso confessionis loco* petat, v. g., *cras confiteri:* itaque si is *extra locum confessionis* petat confiteri *postridie*, sollicitatio cessat (Ex cit. Decr. S. U. I. ad 4).

13 Salm. 21, 4, 52. S. Alph. VI, 679. Licet ad veram confessionem invitet: scilicet prætextus est quod intentionem obtegit facto aliquo seu apparenti (V. Josue VIII, 5), seu vero (V. I Reg. XVI, 2).

14 Bonac., Salmat. n. 55.

15 S. Alph. VI, 679.

confessionem agere, turpia miscent (16); etsi id agant in loco vel solum destinato, aut electo ad audiendas confessiones (17).

237. Age nunc, sollicitans incurrit perpetuam inhabilitationem ad missam celebrandam (18). Pœnitens autem necesse habet eum denunciare; nempe si et sollicitatio certa fuerit et manifesta (19), et ipse denunciationem absque incommodo graviori facere possit (20): et si hanc obligationem ignorat, Confessarius de eo certiorem facere debet, tametsi prævideat non profuturam, quia agitur de damno publico (21). Nec pœnitens solum tenetur denunciare sollicitantem, sed quisquis scit

16 Ronca., Pal., Salmat. n. 57. Ergo si sedens in confessionario, non simulantem confessionem sollicitet stantem ante illud, denunciatio cessat (S. U. I. cit. Decr. ad 15). Sed an cesset si uterque ex condicto convenerint simulare confessionem, ut hæc liberius agant; puta si mulier ægrotam se fingat, et hoc nomine confessarium arcessat? Negant plures, quibus adhæret S. Alph. VI, 679, scilicet simulatione confessionis non initur, sed exequitur sollicitatio. At quis neget eos habere *inhonestos tractatus* in loco ad audiendas confessiones electo?

17 Cit. B. *Sacr. Pœnit.* Quibus autem opus sit, ut his in locis confessio simulari videatur, in facto, non in jure, consistit. V. S. Alph. VI, 680.

18 Ben. XIV in S. U. I. 5 Aug. 1745. Non tamen ipso jure S. U. I. 20 Febr. 1867 n. 12 (S. Alph. VI, 705).

19 S. Alph. VI, 702. Itaque denunciatio cessat sive incertum sit, uter sollicitaverit, v. c., Sejus ne, an Cajus; sive sollicitatio ipsa fuerit dubia facto, vel jure. Porro *facto* dubia videtur sollicitatio cum non satis constat, an Sacerdos revera sollicitaverit; idest cum obscura sunt, vel ambigua, et verba (signa, nutus), et intentio. Scilicet, si verba sunt aperta, intentio obscura, verbis standum est (Ex C. 7 *De Sponsal.* S. Alph. l. c.); contra, si verba sunt ambigua, intentio manifesta, hæc sequi debet (Ex L. 67 pr. *De Leg.* I. S. Alph. l. c.). At si utrumque in obscuro est, denunciatio cessat; ut ecce si Confessarius, vir gravis et integer vitæ, laudaverit pœnitentem de pulchritudine et venustate; aut donum mulieri dederit (S. U. I. 11 Februar. 1661, nn. 12, 16). *Jure* autem dubia intelligitur sollicitatio, quoties non satis constat, aut convenit, num Sacerdos sollicitaverit quasi Confessarius; ut puta si non appareat utrum sollicitatio facta fuerit *immediate ante* confessionem; vel an *immediate post;* vel utrum *occasione*, utrum *prætextu* confessionis. Ceterum dubia hujusmodi in æstimatione, non pœnitentis, sed alterius Confessarii esse debent.

20 Salm. XXI, IV, 89. Ronca. Cap. 2 pr. V. Baller. ad Gury II, 590 et S. Alph. 699 in fi. Sane S. U. I. 22 Januar. 1727. Præfecto Missionum in America respondit, mulieres sollicitatas non teneri ad denunciationem, si Ministri Inquisitionis, in longinquis regionibus degentes, sine gravi incommodo adiri nequirent (quod tamen non oportet applicare ad locorum Ordinarios: S. U. I. 20 Febr. 1867, 3). Et 28 Jun. 1597, 28 Febr. 1598 censuit, absolvi posse, arbitrio Episcopi, mulierem nobilem, et verecundam, quæ, non potest induci ad deponendum (ap. Gury l. c.). Eoque magis absolvi poterit quæ renuens Ordinarium vel Inquisitores adire, expectat Confessarium, per quem denunciet (S. Alph. l. c.). Et si denunciationem omnino renuit, laudandus erit confessarius si ei operam suam non *denegaverit*, et Ordinarium consulat, reticito nomine pœnitentis (Cit. Instr. 1867 n. 7).

21 Ronca. S. Alph. VI, 694.

illum sollicitatum fuisse; dummodo id et a personis fide dignis, nec sub secreto *rigoroso* (II, 263, 2) resciverit (22). Porro crimen sollicitationis ex solo reo (prout cetera crimina), idest ex solo confessario sollicitante, metiri debet; ideo ad rem non pertinet cujus ætatis, aut sexus sit pœnitens, et utrum is sollicitationem animadverterit, vel intellexerit tunc, an serius; dummodo animadverti et intelligi revera potuisset (23). Nec is liberatur confitendo ei qui sollicitavit (24); nec eo quod sollicitatio fuerit occulta (25), et probari nequeat (26), nec quia antiquior est (27); aut quod nulla correctio fraterna præcesserit (28), vel sollicitans sponte comparuerit, et abjuraverit (29).

238. Facienda autem est denunciatio Ordinario, vel Inquisitori: et fieri potest vel per internuncium, vel per epistolas, at non anonimas (30). Et infra mensem, est facienda; nec potest absolvi is qui eam facere debet, *nisi prius denunciationem ad effectum perduxerit* (31). *Pœnitens* vero (hodie is tantum Prol. § 392), si, cum posset facere, eam omiserit, post mensem elapsum incidit in excommunicationem. Verum, quia tempus non currit ignoranti (32), mensis computandus est ex quo scivit et 1° obligationem denunciandi, et 2° excommunicationem adnexam huic obligationi, et 3° tempus obligationi præfixum: quamdiu igitur primum ignorat *culpa*, quamdiu alterum *contumacia* cessat. Quid si tertium tantum? Et siquidem falso existimavit denuntiationem protinus faciendam esse, excommunicatio eum non tenet, quoad mensis decurrerit (Prol. § 296, 3); sin quandocumque sibi libuerit, eam nec post mensem incurrit, quamdiu bona fide existimat adhuc posse differri. Ceterum si promiserit denunciaturum, et ei fides haberi possit, absolvi poterit a confessario; et nedum *a peccatis* ante mensem elapsum, quod in Const. Bened. XIV expresse cautum est; sed et *ab excommunicatione* post mensem (33).

22 S. Alph. VI, 695, 698.

23 Cit. B. *Sacr. Pœnit.* §§ 1, 2.

24 Alex. VII, 7.

25 S. Alph. VI, 696. Lex non distinguit; et alias vix denunciationi locus foret.

26 Alex. VII, 5.

27 B. *Sacr. Pœnit.* § 2.

28 Alex. VII, Decret. 8 Jul. 1660. Quid si jam emendatus fuerit? Multi negant esse denunciandum (V. S. Alph. VI, 686).

29 S. U. I. 26 Jul. 1628. 28 Febr. 1867.

30 S. U. I. 20 Febr. 1867, 3.

31 B. *Sacram. Pœnit.* § 2.

32 Ex L. 5. *Quis ord. in bon. poss.* C. 3 *De Suppl. negl. præl.*

33 Avanzi. in C. *Ap. Sedis* p. 114. Romæ 1872. Comment. Patav. III, 332. Scilicet Const., *A. S.* quando id voluit, expressit (V. Prol. § 390, 4).

Sic igitur procedendum erit; denunciatio juramento et subscriptione denunciantis muniri debet. Nefas est denunciantem interrogare, an ipse sollicitationi consenserit, et si fuerit interrogatus negare poterit (S. Alph. VI, 700): et si id ipse manifestaverit, reticendum erit. Accepta denunciatione, Ordinarius non antea procedat, quam sibi *perspectum exploratumque sit, integram* denuncianti *fidem haberi posse.* Instructis actis, denunciatus

APPENDIX

I. De Confessariis Monialium.

239. Moniales heic accipimus mulieres religiosas in rigorosa clausura viventes (1). Harum confessiones nemo valide excipit nisi jurisdictione, vel (si illæ *exemptæ*) approbatione accepta ab Ordinario loci (2). Hæc autem danda est *speciatim* (3); his quoque qui munus confessoris alias exercent (4): nec ad alia Monasteria, vel alias Moniales, vel in aliud tempus trahi potest (5).

240. Sunt autem Confessores Monialium vel ordinarii, vel extraordinarii. Ordinarii qui habitualiter constitui solent. Vulgo ad triennium deputantur; nec in longius tempus (6), immo sanctimonialibus exemptis nec in brevius (7), deputari queunt. Dat autem Ordinarius non exemptis quos mavult; exemptis quos Prælatus Regularis præsentaverit Regulares tantum ejusdem Ordinis (8), nempe ceteris paribus. Exacto triennio omnium jurisdictio ipso jure finitur (9): at enim in triennio non computatur tempus quo quis precario forte (*provisorie*) eo munere functus

observetur; et nonnisi ab altera, vel tertia (ceu S. O. moris est) denunciatione adversus eum procedatur. Ex hac autem Epus in reum (sed non inauditum, nec indefensum) *ipsemet* sententiam ferat. Nempe pœnis in jure statutis: mitius tamen si vel *post* denunciationem sponte se stiterit; vel *ante,* si non plenam sui criminis confessionem fecit. At si et ante denunciationem stiterit, et plene confessus fuerit, et veniam petierit, *dimitti debet cum congrua abjuratione, et pœnitentiis dumtaxat salutaribus; adjecto consilio, vel præcepto, ut ab excipiendis confessionibus personæ sollicitatæ se deinceps abstineat* (Cit. Instr. 1867).

1 Bened. XIV C. *Pastoralis Curæ.*

2 Greg. XV C. *Inscrutabili.* Sed quæ extra Monasterium versantur, v. g., valetudinis causa, quovis Confessore uti possunt (S. C. EE. 27 Aug. 1852. ap. Scavi. III, 393. Croix VI, II, 1527). *Approbatione:* qua proinde verius vel ipsi Provinciales et Generales Ordinum egent (V. Ad Ferrar. V. *Approbatio* III, 20. Cf. Lucidi To. 2, p. 207, n. 230 ex S. C. C. in Lycen., 22 Sept. 1742. Ib. p. 223). Verum quia Moniales exemptæ, ratione *personarum;* et quæ cum eis degunt Novitiæ vel Educandæ, ratione *loci,* non subjacent Ordinario, is verius non potest Confessario reservare casus (S. Alph. VI, 602).

3 Ex Clem. X C. *Superna.* Etiam tempore Jubilæi (Pelliz. *De Monial.* IX, 21).

4 S. C. C. post Const. 18. Greg. XV. Pelliz. IX, 21.

5 Ex cit. C. *Superna.* S. C. C. apud Ferr. V. *Approbatio* III, 6 etc.

6 Ex Declarat. S. C. EE. 15 Febr. 1593. Cf. Lucidi II, p. 170, § 148. *Quæ tamen non est ubique recepta* (Pelliz. X, 172).

7 S. C. EE. 4 Maji 1696. Ferrar. V. *Approbatio* III, 13. Sed Prælatus Regularis, Ordinario eum monente ex gravi causa (quam is non cogitur ei significare) debet eos removere (Greg. XIII C. *Inscrutabili.* Pelliz. l. c. Ferrar. V. *Confessarius* V, 6).

8 Ben. XIV cit. C. (1) § *Sane* 10.

9 S. C. EE. 4 Mart. 1591. V. Ferrar. V. *Monialis* V, 19. Nihilominus, ubi Con-

est (10). Itaque in alterum triennium, nisi ex privilegio S. C. EE., confirmari non poterit (11); nec Ordinarius confirmatum in tertium subinde, verius, confirmare permittitur: et ita quoad Abatissas censuit Congregatio deputata ab Innoc. XII (12). Functis autem officio triennali expedit monialium colloquiis, literis, internunciis, abstinere; etiam circa ea quæ ad conscientiæ moderationem pertinent (13).

241. Extraordinarii sunt qui bis, ter, quater in anno, ad modicum tempus universis monasterii sanctimonialibus dari solent. Deputandi sunt ab his quorum est ordinarios deputare; et exemptis etiam alterius ordinis regulares dari possunt (14). Omnibus autem offerri debent saltem bis aut ter in anno (15), etsi non petentibus: et si Episcopus, vel Prælatus regularis eos *bis aut ter in anno deputare neglexerit*, Episcopi negligentia a Majori Pœnitentiario, Prælati ab Episcopo *pro sui arbitrio et conscientia* supplebitur (16). Amplius, si Prælatus Regularis non offerat saltem semel in anno confessarium Regularem alterius Ordinis, vel sæcularem, ea vice eligit Episcopus quem maluerit (17). Extraordinario autem sistere se omnes debent successive, seu velint confiteri, seu nolint (18). Dum autem hic suo munere fungitur, confessor ordinarius prohibetur cujusvis degentis in eo monasterio, Antistitis quoque, confessionem audire (19).

242. Ad hæc datur nonnunquam et singulis peculiaris Confessarius, sive habitualiter, si ordinario confiteri *obfirmate recusent;* sive aliquotiens, utputa in gravi infirmitate, vel *pro majori animi sui quiete, vel ulteriori in vita Dei progressu* (20). Prælati autem Re-

fessariorum idoneorum copia deest, Ordinarii sinunt ipsos durare ultra triennium (De Alex. Q. IV in fi. S. Alph VI, 577), et *ad plures annos* (Pelliz. X, 172 in fi.).

10 Pelliz. X, 172. Scilicet *prohibitio de non eligendo confessario ultra triennium, prout odiosa, stricte accipienda est de electione ordinaria, non extraordinaria* (S. Alph. VI, 577). Nempe, si is precario (atque ideo in tempus indefinitum) deputatus fuerit *ex justa causa* (alias inventa erit fraudandæ legis ratio); v. c. dum ordinarius quæritur, opperitur; dum redit, quoad convalescat etc. (De Alex l. c. q. III. Ferrar. l. c. n. 22. Lucidi l. c. (nota 6) n. 149).

11 S. C. C. 27 Mart. 1647.

12 Cf. Ferrar. n. 25. Lucidi n. 150. Quod vel ipse Pelliz. X, 172 animadvertit.

13 Ferrar. V. *Confessarius* V, 45. Quod Romæ præceptum est (Ib. n. 37).

14 Ben. XIV Cit. Const. § *Sane* 10.

15 Trid. XXV *De Reg.* 10. Immo et sæpius, si id videbitur expedire (Ben. XIV cit. C. *Pastoralis Curæ* § 2).

16 Ben. XIV l. c. § *Quum vero* 4.

17 Bened. XIV l. c. § *Verum* 13.

18 V. Trid. l. c. Ben. XIV l. c. § 3.

19 Ben. XIV l. c. § ult. Quin Romæ vetatur ad monasterium accedere V. Ferr. V. *Confessarius* V, 37, 44.

20 Ben. XIV l. c. §§ 5, 6, 7. Sed in hoc posteriori casu earum *petitio nec temere exaudiri, nec sine causa rejici debet; sed concedenda, nisi aut postulantis, aut Confessarii requisiti qualitas aliud suadeat* (Ib. § *At vero* 8).

gularis est exemptis eum *deputare* inter approbatos ab Ordinario ad confessiones monialium, vel huic *præsentare,* si is quem monialis petit non sit ex approbatis; et, si Prælatus renuerit, dabit Episcopus, *etiam alterius Ordinis, vel sæcularem* (21). Confessariis autem hujusmodi, sive ordinariis sive extraordinariis, Regularibus inquam, *postquam suum officium impleverint* ad idem Monasterium *ulterius accedere, aut ullius generis commercium intra ipsum quomodocumque continuare et fovere, etiam spiritualis causæ aut necessitatis obtentu aut colore,* sub pœnis adversus Regulares cum Monialibus colloquentibus constitutis, vetitum est (22).

243. Porro quæ de Monialibus constituta sunt, Ben. XIV in his quoque servari cupit, quæ clausuram non habent; immo in quibuscumque mulierum, et puellarum una viventium cœtibus, seu conservatoriis, quæ unicum ordinarium Pœnitentiæ ministrum a Superioribus designatum habent (23). Quem idcirco singulis trienniis renovandum esse S. C. EE. censuit (24). Huic autem licet vel extra Conservatorium, aut Monasterium confiteri (25). At vero ubi moniales, aut mulieres hujusmodi in Ecclesiis confiteri solent, cuivis alias approbato confiteri possunt (quod consuetudine est introductum) quamvis ordinarium confessorem habeant ab Episcopo designatum (26). Quamobrem de extraordinario eis offerendo sollicitum esse haud oportet.

II. De obligatione confitendi.

244. Extat præceptum jure evangelico constitutum confitendi semel omnia letalia post baptismum admissa (1). Eo igitur tenentur soli baptizati, et ex quo pervenerint ad annos discretionis (2). Verum nemo tenetur confiteri nisi uni tantum, et secreto: adeoque ignaro idiomatis satis erit ea quæ poterit confiteri nutibus; per interpretem non tenetur (3); ei vero qui palam confiteri necesse habet sufficit vel *in*

21 Ben. XIV ib. § *Actum* 6.

22 Ben. XIV ib. § ult. *Regularibus;* non item sæcularibus (Bened. XIV Orac. viv. voc. Jan. 1749. Lucidi II, p. 176, § 163).

23 Ben. XIV ib. § *Porro* 3.

24 S. C. EE. 27 Sept. 1861. Scavi. III, 393.

25 S. C. EE. 22 Jan. 1847. Scavi. l. c.

26 Balleri. ad Gury II, 567. Quæ autem olim viguit *aperitio conscientiæ Superiorissæ,* hodie nec obligat, nec probatur (S. C. EE. 10 Mart.; 25 et 30 apr. 1860. Scavi l. c.).

1 Joan. 20, 23, Trid. XIV, *h. t.* Cap. 5. *Letalia;* venialia hac lege non continentur. Nec obstat C. 12 *De Pœnit.* V. Lugo XV, 132. *Omnia,* adeoque etiam remissa *contritione perfecta,* vel *indirecte;* idest oblita, et omissa inculpabiliter.

2 C. 12 *De pœnit.* Sive antea, sive post septennium completum. *Communissima* (Sporer *h. t.* n. 425).

3 S. Alph. VI, 479, II°.

genere (§ 165, 8) confiteri. At vero omnibus, ut huic præcepto satisfacere possint, ea confessio est necessaria, qua peccata revera delentur (4). Obligat autem vel per se, vel per accidens.

245. Per se obligat semel in anno, et in quovis probabili periculo mortis. Et primo semel in anno (5). Verum unde annus initium capiat; utrum (missis cœteris placitis) a Dominica Palmarum (6), an a prima die Januarii (7), non satis convenit. Illud non ambigitur, satisfacere eum, qui quavis anni die confitetur (8). Quando autem hoc præceptum spectat peccata letalia tantum, consequens est dicere, 1° eo non teneri qui letale nihil admisit (9), vel ea tantum admisit quæ in præsens non cogitur confiteri (10). Et, contra 2° non satisfacere eum, qui confitetur sola venialia, aut sola letalia jam alias rite confessa, quippe *aliud* confitetur (Prol. § 165, 3): is igitur eo anno denuo confiteri debebit, si VEL letalia fuerit oblitus, VEL ea omiserit jure suo, VEL in hæc inciderit postea (11). 3° Eum vero qui vel unum letale rite confessus est, præcepto satisfecisse (12); adeoque non cogi eo anno confiteri denuo, si aut in alia letalia reinciderit (13), aut oblitum ali-

4 Suar. 35, 7, 3. *Delentur:* adeoque non satisfacit qui *sacrilege* confitetur, quæ certa (Alex. VII, 14); nec qui *invalide*, quamvis non sua culpa (Salm. VI, VII, 52), quæ hodie verior omnino sententia est (S. Alphon. VI, 672); nec is qui inabsolutus recedit (Laym. V, 11).

5 CC. 12, 15 *De Pœnitentia.*

6 Suar., Salmat., S. Alph. VI, 662.

7 Vasquez, Lugo XV, 175.

8 Salmat. VI, VII, 37. Nec est obligatoria consuetudo confitendi in Paschate (Salm. l. c. ibiq.: Valent., Suar. etc.), quippe introducta vel devotionis, vel commoditatis causa (Prol. 246, 16) Laym. V, 3. Lugo XV, 158). Nec tenetur quis confiteri quamprimum, licet hoc ipsi commodissimum sit (D. Tho., Can., Lugo, Salm. n. 5); vel ob periculum, ne sibi aliquid peccatum excidat (Lugo n. 41, Prol. § 157, 17). Sed tantum si, ut alias (V. Prol. § 167, 11) prævideas, te posthac toto anno copiam Confessoris (Salm. VI, 7, 40), vel Superioris, si reservatum quid admiseris (Lugo XV, 182), non habiturum.

9 Laym. V, 12. S. Alph. VI, 667.

10 Suar. 36, 6, 6. Seu possit de eo celare confessarium (Salm. VI, 7, 31), seu sit reservatum (Lugo 15, 175). Nec, verius, qui per errorem unum dumtaxat confitetur letale quod non admisit, quia pro nulla infectaque est (§ 164) hujusmodi confessio (Croix VI, II, 2041 contra Lugo).

11 Vasq. Quæ. 90, Art. 3, dub. I, n. 16. Laym. V, 10. Quamvis in hæc inciderit in ipsa novissima anni die (Lugo XV, 162, 173, 174. Salm. VI, VII, 41). Quid si confessus fuerit letale, sed quasi dubium, et postea in letale certum inciderit? Missis placitis TT. dicam quod sentio. 1° Si is adhuc dubius hæret, siquidem confessus fuit dubius, an admisisset, non satisfecisse dicendus est, secus sin dubitans an confessus fuisset: scilicet illic fuit materia *libera* peccatum hujusmodi, hic *necessaria* 2° Si certo meminit non admisisse, vel confessum fuisse, quia plus valet quod est in rei veritate, quam quod in opinione fuit (Ex § 11 *De Legat.*), reor necdum satisfecisse; contra satisfecisse si recordatur vel admisisse, vel minime confessum fuisse.

12 Salm. VI, 7, 43.

13 Lugo 15, 164. Laym., Croix VI, II, 2049. Salm. VI, 7, 42.

quod recordetur, aut aliquod grave prætermiserit ex juxta causa (14). Qui toto anno non confitetur, probabilius, tenetur sub gravi confiteri quamprimum (15); videtur enim hoc magis justitiæ quam Religionis præceptum (Prol. § 167). At vero si in novo anno nova admiserit letalia, una omnium confessione defungitur præcepto utriusque anni (16).

246. Deinde tenemur confiteri in quovis probabili mortis periculo, vel solum extrinseco (17). Et ex præcepto caritatis, in eo articulo (cum nulli sua perfecta contritio certa esse possit), confiteri oportet saltem unum *in specie*, etiam per interpretem, et etiam palam omnibus (18). Qui non confitetur peccat graviter; verum, si periculum evaserit, obligatio ea vice finitur (19).

247. Ad hæc confessio obligat *per accidens* 1° quoties ministrandum est aliquod Sacramentum seu vivorum seu mortuorum (§ 114), aut vivorum recipiendum (§ 118, 10), si nequeas elicere actum contritionis perfectæ; immo etsi queas, si Eucharistia sumenda sit, de quo postea. 2° Cum quis gravi tentatione divexatur quam, nisi hoc Sacramento suscepto, superare non valet (20). 3° Si probabile sit, se *nunquam* postea habiturum copiam confessarii (21).

248. Ad ultimum abs re non erit aliquid addere de obligatione agendi pœnitentiam. Pœnitentiam heic accipimus contritionem perfectam (§ 175, 8). Hæc igitur naturali jure semper necessaria fuit lapsis (22), et hodie quoque necessaria est his qui confiteri nequeunt: nam confitentibus sufficit attritio (§ 176, 13); etiam, verius, in ar-

14 Laym. VI, 13. Lugo XV, 165, 167. Salm. VI, VII, 43, 44. Nisi prætermiserit reservatum, quia, ait Lugo, confiteri omnia debent *proprio* Sacerdoti (C. 12 *De Pœnit.*) idest *jurisdictionem habenti* (n. 175). Sed non bene (Croix VI, II, 2030), quia proprius sacerdos is dicitur, qui potest omnia absolvere quæ necesse est confiteri; alias is ea confessione non satisfaceret præcepto; adeoque vel non teneretur ei confiteri, vel bis teneretur.

15 S. Alph. VI, 297, 668. Ceterum, ait, contrariam sententiam non esse, ut in Eucharistia (V. § 264, 20), contemnendam.

16 Salm. VI, 7, 45. S. Alph. VI, 669.

17 Lugo 15, 37. Salmat n. 6. Croix VI, II, 219. Verum si quis aliquod innoxius omiserit, vel iterum admiserit postea, non tenetur *ex hoc capite* iterum confiteri (Bonac. Q. V. Sect. 2, P. IV, n. 5. Dicast. n. 21); sed vel ex generali, vel ex annuæ confessionis præcepto (quod ab hoc omnino separatum est), si nondum eo anno confessus fuerat.

18 Salm. VI, VII, 18, 21. Suar. 36, 6, 5. Sed sufficit *leve* aliquid confiteri (Lugo 15, 63). Dixi unum *in specie* cum non sit plane certissimum, confessionem *in genere* (§ 165, 7) validam esse.

19 Croix VI, II, 2019. Bonac., Henriq. etc.

20 Suar. 35, 3, 10. At mox ipsemet subdit: *Vix potest cogitari occasio, in qua non possit superari tentatio, aut vitari peccatum, nisi per medium confessionis.* Ideo de hac obligatione nemo hucusque scrupulum fidelibus injecit, nec injiciendus est.

21 S. Alph. VI, 665. V. Prol. § 167, 11.

22 Luc. 22, 15. Trid. XIV, C. 4.

ticulo mortis (23). Obligat autem naturali jure *per se,* non statim ac aliquis lapsus est in letale, sed (quia nullum tempus heic definitum est Prol. 167, 16), morientem (24). Per *accidens* vero obligat quoties existenti in letali, citra confessionem, ministrandum est aliquod sacramentum, aut sacramentum vivorum suscipiendum: et cum talis urget tentatio, quæ sine contritione hujusmodi superari non valet (25).

TRACTATUS VI.

DE SANCTISSIMA EUCHARISTIA.

CAPUT I.

DE EUCHARISTIA SECUNDUM SE.

Prænotanda.

249. Eucharistia (latine gratiarum actio) est: *Fidei nostræ mysterium, quo sub speciebus panis et vini, per sacerdotem verbo consecratis, ipsemet Christus offertur, continetur, et sumitur.* Eucharistiam Christus instituit qua nocte tradebatur, in sui memoriam; eaque sui erga nos amoris divitias velut effudit. Hoc mysterium sacrificii et sacramenti vim habet: sacrificii dum conficitur, sacramenti cum sumitur (1). Et in eo distat a sacramentis ceteris, quod non materiæ *usu,* sed *consecratione* perficitur; et, non gratiam, sed ipsum gratiæ Auctorem præstat. Præterea illud heic, ut in Ordine, speciale est, quod numquam prorsus, nec ad mortem vitandam, licet consecrare materiam dubiam; nempe propter periculum idololatriæ materialis; et præterea, si una tantum sit dubia, propter integritatem sacrificii. Verum cum hæc fuerit consecrata, eam despicere, vel adorationi exponere, utrumque est grave; sed post consumationem, ante purifica-

23 Laym. VI, 12. Lugo VII, 262. Salm. VI, 1, 39. Alias Christus duo imposuisset morituris: contritionem, et Sacramentum. *Verius,* nam plures contra tenent, quibus adhærere consultissimum est (V. Croix VI, II, 2009. S. Alph. VI, 437, d. 2.

24 D. Tho., S. Alph. VI, 437, 1. Porro aliud est nolle *unquam,* pœnitere, aliud nolle *modo:* illa (impœnitentia positiva) *novum peccatum* est; hæc (impœnitentia negativa) *circumstantia* peccati (D. Tho. 2, 2, 14, 2. Spor. 181).

25 Suar. XV, 6, 7. S. Alph. VI, 437.

1 D. Tho. 3, 79, 5. S. Alph. VI, 217.

tionem, sumenda erit Idem juris est, si dubites, an materiam, ceteroquin aptam, consecraveris; verum hæc, si iterum sub conditione rite consecrari potest, iterum est consecranda.

250. Amplius; hæc mysteria perfecta videri non possunt, nisi *perfectionis ordine compleantur* (2). Quo ordine autem compleri debeant, Rubricæ Missalis Romani nos edocent. Verum ex his quædam præceptivæ sunt (3), quædam directivæ. Quænam illæ, quænam hæ, inter Nostros non satis convenit: placet sententia Merati, Quarti, et S. Alphonsi existimantium, directivas esse quæ tradunt ea quæ ante vel post missam agenda dicendave sunt, ceteras esse præceptivas; ac proinde has tantum obligare pro gravitate materiæ (4). Nihilominus non improbabiliter Suaresius putat, quæ (ex his) continentur sub Tit. *De Defectibus, esse instructiones doctrinales, quæ non magis obligant quam doctrina in qua fundantur* (5). Sed si alicui, dum hoc mysterium peragit, aliquod dubium occurrat, id faciat *quod habet minus de periculo* (6); seu *quod magis expedire censuerit: illud autem semper præ oculis habendum est, ut scandalum caveatur* (7).

Art. 1. Communia Sacrificii et Sacramenti.

251. Sacrificii et Sacramenti in Eucharistia communia sunt *res,* et *verba,* quibus utrumque perficitur. Res sunt panis et vinum. Panis nempe 1° triticeus (1), 2° subactus aqua naturali (2), 3° et coctus igne puro (3). Ex 1° igitur est materia dubia panis ex siligine, vel alica (4); inepta prorsus ex hordeo, farre, aut avena (5). Ex 2° dubia erit panis consecratio si quo alio liquore subactus fuerit; velut aqua rosacea (6), vino, oleo, lacte, butyro, ovis, etc. (7). Item ex 3° si elixus fuerit adipe, oleo, vel quo alio liquore (8): irrita prorsus si puls facta sit, laganum, etc. (9). Amplius: etsi panis triticeus sit, et subactus aqua naturali, et coctus igne puro, erit materia prorsus inepta si fuerit corruptus; sive ex tritico jam corrupto confectus fuerit, sive postea corruptionem imbuerit (10): si tantum corrumpi cœperit, con-

2 C. 16, Cau. 7, 1 (Conc. Tolet.).
3 B. S. Pii V. *Quo primum V. Volumus.*
4 S. Alph. VI, 399.
5 Suar. D. 85, 1.
6 D. Tho. 3, 83, 6 ad 2.
7 Suarez, D. 84, 2.
1 Eug. IV *Decret. pro Armen.*
2 Suar. D. 44, Sect. 2. Etiam æquorea (S. Alph. VI, 199, VI).
3 Croix VI, 1, 427.
4 Lugo *h. t.* IV, 4. S. Alph. 200.
5 Renzi *h. t.* VIII, IX, 10.
6 Miss. Rom. *De Defect.* III, 2.
7 Suar. l. c. v. *Dico.* Lugo IV, 4.
8 Croix 426. S. Alph. VI, 199.
9 Lugo IV, 5.
10 D. Tho. 3, 74, 3 ad 4. Ut ecce confectus ex amilo. (Lugo n. 6), vel ex farina jamdiu molita.

secratio quidem valida est, sed gravi (11), nisi in gravi necessitate (12), non vacat. Illud non interest azymus, ne sit an fermentatus: sed latinis hoc uti, Græcis illo, grave est, etiam ad Viaticum administrandum (13): præterquam dum peregre agunt, si quo loco celebrant nulla extat sui ritus ecclesia (14).

252. Dein vinum 1° de vite, 2° potabile. Proinde (ex 1°) inepta materia est cerevisia, zythum, lora (quæ fit ex vinaceis): (ex 2°) vinum quo panis imbutus est (15); non item (verius) gelu concretum, quippe etsi non in præsens, adhuc tamen suapte natura potabile est (16). Amplius, quod nondum vini naturam induit, ut omphacium; vel, contra, quod eam amisit, ut acetum, inepta materia est (17). At mustum (18) (non sapa), et vinum quod cœpit acescere (19) valide consecrantur; sed non sine letali, præterquam ex gravi necessitate (20).

253. Ad hæc vino amiscenda est aqua modicissima (21), et in ipso calice est admiscenda sub gravi (22): quæ si desit consecratione abstinendum erit; etsi Viaticum dandum sit morituro, vel jam cœpta fuerit missa (23); dummodo, ut puto, id sine scandalo fieri possit.

254. Porro Eucharistia non conficitur pane et vino, sed utriusque consecratione, quæ fit his verbis: *Hoc est enim corpus meum; Hic est enim calix sanguinis mei, novi et æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Hæc verba proferri debent in persona Christi formaliter, ideo nihil actum erit si dixeris: *Hoc est corpus Christi* (24). Et significare debent 1° rei præsentis, 2° transubstantiationem, 3° in istanti (25); alias (quia forma significando efficit) consecratio aut nulla

11 S. Alph. VI, 201.

12 Ben. XIV, Not. 77. Ex S. Alph. VI, 207. Et nec in gravi, si dubium sit, ne forte sit plane corruptus (V. § 110 in fi.).

13 S. Alph. VI, 203 d. 2.

14 Eug. IV l. c. Suar. D. 44, 3. Atque ideo quo malint (S. Alph. VI, 203 d. 1). Præterea grave est consecrare hostiam fractam vel maculatam, si vel scandalum timeatur, vel si fractura aut macula sit enormis; nisi forte id post oblationem factam (quasi post cœpta mysteria) animadvertas (Croix VI, I, 432. S. Alph. VI, 204). Demum pro Missa celebranda uti hostia minori (*particula*), si major desit, remoto scandalo, leve est; et si qua justa causa, immo vel ex sola devotione fiat, ne leve quidem (S. Alph. VI, 205).

15 Lugo 4, 12. Et forma esset falsa.

16 S. Alph. VI, 207. Quær. II.

17 S. Alph. VI, 206. Item vappa (Scavi.).

18 Salm. IV, 4, 30. Denique panis et vini consecrandi nulla est determinata quantitas; quantacumque igitur, vel quantalacumque (Sed V. § 113,8) ea sit, valide consecratur (D. Tho. 3, 74, 2).

19 Miss. Rom. Tit. IV, 2. Idest corrumpi; nam si *parum* acuit, licet uti, alio deficiente (S. Alph. VI, 207).

20 D. Tho. 3, 74, 5 ad 3. V. c. ne populus careat Missa die festo.

21 Eug. IV *Decr. Pro Armen.*

22 Cf. Lugo IV,16, etc. S. Alph. VI, 208.

23 Suar. D. 48, 2.

24 Bonac., Busemb. ap. S. Alph. VI, 221.

25 Cf. D. Tho. 3, 78, 2. *In istanti:*

erit, aut dubia. Itaque nihil erit actum ex 1° si dixeris: *illud est corpus meum* (26); ex 2° EN *corpus meum*, vel *hoc corpus meum* (27); ex 3° *hic* PANIS *est corpum meus*, vel, *hoc* FIAT, vel *hoc* FIT, *hoc* SIT *corpus meum* (28). Ceterum ea sola verba sufficiunt, quæ hæc omnia significant: proinde si in utraque consecratione præterniiseris verbum *enim*, consecrationem valere *certa* (29); sin vinum consecraveris his tantum verbis: *Hic est enim calix sanguinis mei;* forte *verior* sententia est (30): eoque magis utraque consecratio valebit si omiseris ea verba, *qui pridie, simili modo,* etc. (31).

255. Hactenus de rebus et verbis seorsim: nunc videamus qualiter verba rem desiderent dum consecratur. Sane prononima *hoc* et *hic* rem significant 1° certam, 2° præsentem, 3° positam prope. Ex 1° igitur rem quæ consecratur determinatam esse oportet ac definitam intentione consecrantis (32); quamobrem si ex duabus hostiis unam consecrare velis, nisi eam determines, neutram consecras (33). Quid si unam putes, et duo sint, alia alii superposita? Et si eas *præ manibus* habeas, utraque consecratur; intelligeris enim consecrare velle quod manibus tenes (34); sin *præ oculis,* ea tantum quæ apparet, si quid

idest non *in fieri,* quod est aliquid successivum, sed *in facto esse:* scilicet forma non *quod fit* significat, sed *quod factum est* (D. Tho. 75, 7)]; *Hoc, hic* EST.

26 Bonac. D. IV, Quæ. 3, P. I, n. 14. Non item si dixeris *istud* (Laym. III, 3).

27 Suar., Salm. IV, 5, 3. S. Alph. VI, 223, IV. Scilicet assertoria magis, quam consecratoria, esse videntur. Et si dixeris *hæc est caro mea*, erit ad minimum dubia (S. Alph. VI, 221, 223); quia verbum *caro,* usu quidem S. Scripturæ *corpus,* at vulgo et vi sua corporis tantum partem, adeoque hujus dumtaxat transubstantiationem significat.

28 D. Tho. 3, 78, 2. Suar. 58, 7.

29 S. Alph. VI, 220.

30 V. Lugo XI, 60. S. Alph. VI, 223. Item: *Hic est sanguis meus;* nam eadem plane est: scilicet ea verba *hic est* CALIX etc. per metonymiam dicta sunt ad significandum sanguinem D. N. J. C. esse *potum* fidelium. D. Tho. 3, 83, 3 putat omnia necessaria esse, quasi quædam determinationes prædicati (sanguinis Christi): sed et Græci putant necessaria esse in consecratione panis ea verba: *Quod pro vobis tradetur.*

31 V. Lugo D. XI, Sect. 3. Quæ a S. Benedicto Papa I addita fuerunt. Nihilominus sine gravi sacrilegio omitti non possunt. Et si Sacerdos mortem obierit semiprolata consecrationis forma, consecratio resumenda est ab his verbis (Miss. Rom.). Sed omittere adverbium *enim* ex Suaresio leve est, ex S. Alph. letale.

32 Lugo IV, 129. Proinde non consecratur materia, quam non animadvertis, utputa particulam positam super corporali inscio te, vel a cumulo sejunctam (Busemb. ap. S. Alph. VI, 215).

33 Miss. Rom. *De Defect.* VII, I. Quamobrem, si particulis consecratis non consecratæ fuerint admixtæ, nec discerni et separari possint, Sacerdos (dum eas iterum consecrat) intendere debet, non consecratas dumtaxat consecrare, ceu Laym. existimavit; sed totum cumulum sub conditione, *si non sint consecratæ* (Lugo IV, 136, 139. S. Alph. VI, 216).

34 Miss. Rom. l. c. n. 2.

opinor. Ex 2° esse debet consecranti *coram posita* (35), saltem moraliter, idest in vase aliquo ad id destinato, velut pixide (36); licet is illam, forte cœcus, non videat (37). Ex 3° demum non consecratur materia procul posita: et si extet ultra 50 circiter passus consecratio invalida erit, si non ultra 20 valida; inter hæc dubia (38).

256. Rite prolatis verbis consecratoriis, ex pane et vino fit corpus et sanguis D. N. J. C., verissima (ut in scholis loquimur) *transubstantiatione*. Et corpus quidem existit sub specie panis, sanguis autem sub specie vini, ex vi verborum; alterum vero in altero, et in utroque anima existit vi concomitantiæ; et divinitas vi unionis hypostaticæ (39). Existit autem Christus sub utraque specie ad instar naturæ (40), adeoque integer singulis utriusque partibus: quod, hostia nondum fracta, et vino nondum in partes diviso, *certum;* post hæc vero *de fide* est (41). Et tamdiu remanet sub speciebus, quamdiu ita fuerint corruptæ, ut desierint esse species panis et vini. Hucusque de rebus et verbis quibus Eucharistiæ seu sacrificium, seu sacramentum conficitur. Nunc de ministro agendum foret. Sed de hoc expedita res est; etenim omnes et solos Sacerdotes posse Eucharistiam conficere latet neminem.

Art. 2. De Eucharistia qua est sacrificium.

257. Sacrificium definitur: *Oblatio rei sensibilis facta Deo, qua eum dominum vitæ et mortis, illam destruendo vel immutando Sacerdotis ministerio, profitemur.* Res quæ offertur dicitur *hostia;* et in ejus destructione, vel immutatione, omnis sacrificii vis et ratio posita est (1). In V. T. plura, unum in T. N., nempe quo de agimus, sacrificium extat. Et hoc est illud ipsum quod Redemptor noster

35 Salm. IV, 4, 11. Adeoque non consecratur posita post tergum celebrantis, vel post parietem, vel (quæ mihi vera prorsus sententia est) sub corporali (V. Salm. n. 116. V. Croix VI, I, 455).

36 Lugo IV, 123. Quamvis clausa, sed hoc levi non vacat (Ex Rub. Miss. *Ritus* etc. VIII, 5). *Destinato:* ideo non consecratur si recondita est in ciborio (Pal. P. VI, 5).

37 Sot., Salm., S. Alph. VI, 212.

38 Salm. IV, 4, 115. S. Alph. 113. *Circiter*, nam et quantitas materiæ inspicienda est (Lugo IV, 125). Ad hæc grave est consecrare materiam positam extra corporale. Quid igitur si destinaveras eam consecrare, et dum consecras non animadvertis extra corporale esse positam? Quidam putant nihilominus consecrari, quia ad validam consecrationem nihil deest; alii contra, quia intentio deesse presumitur. Ego, si tibi aliquando propositum fuit non consecrare quæ sine peccato consecrari non possunt, his; secus illis assentior (V. Prol. § 136, 25).

39 Trid. XIII, 3. D. Tho. 3, 75, 1.

40 D. Tho. 3, 75, 3.

41 V. Trident. XIII, Can. 3.

1 D. Tho. 2, 2, 86, 1. *Destructione* ut ecce si mactetur animal, vinum fundatur: *immutatione* velut in capro emissario (Levit. 16. Boran. *h. t.* Cap. II, § 1).

obtulit in ara Crucis, nam utriusque hostia eadem est, idem Sacerdos, utrumque sanguinis effusione conficitur. Sola offerendi ratio diversa est; in illo enim effusio sanguinis (adeoque et nex) realis fuit, in hoc est mystica (2): habetur enim, ut S. Cyrilli Alexandrini verbis utar, *cum gladio verborum* (consecrationis) *sanguis separatur a corpore.*

258. Hujus sacrificii partes quidem præcipuæ sunt, oblatio, consecratio, et consumatio. Verum, cum essentia sacrificii posita sit in destructione hostiæ, cumque hujus hostiæ mystica destructio fiat consecratione utriusque speciei, essentiam hujus sacrificii, neque in oblatione (uti visum nonnullis); neque in consumatione (uti visum pluribus), sed in sola consecratione utriusque speciei positam esse verius est (3). *Utriusque,* quia, utraque tantum seorsim facta, habetur mystica (vi verborum) corporis et sanguinis separatio (4). Oblatione vero hoc sacrificium quasi præparatur, consumatione absolvitur: ideo nihil ex his sine gravi sacrilegio potest omitti. Sed in primis consecrare unam speciem tantum, *est immane sacrilegium* (5): nihilominus postquam una consecrata fuit, alteram prætermittere, et sacrificium imperfectum relinquere, si gravis causa supervenerit, non est illicitum (6).

259. Quamobrem si Sacerdos omiserit oblationem, debet eam (ante consecrationem) supplere animo et cogitatione conceptam (7). Quoad consecrationem et consumationem casus est, si una species non fuerit valide consecrata, aut defecerit, aut, verius, dubia apparuerit (8). Itaque ANTE alterius consumationem, ne *illic* sacrificium, *hic* sacrificii perfectio desit, illa (9); POST, utraque (10) consecranda est. Nempe si id sine perturbatione celebrantis (11), et (si species consecranda præsto non

2 Trid. XXII, Cap. 2 et Can. 1, 3.

3 Suar. D. 75, 5. Salm. V, 1, 4. *Sola,* est enim alia sententia Bellarmini, Lugonis, et S. Alphonsi, existimantium in utraque positam esse.

4 Salm. 5, 1, 4.

5 D. Tho. 3, 83, 6 ad 2.

6 Ben. XIV *De Sacrif.* Lib. IV, Tit. 15, Cap. V, 13. Ut ecce, si post consecrationem hostiæ immineat ruina, incendium, hostes (S. Alph. VI, 352 in fi.).

7 Ben. XIV *De Sacrif.* III, 18, 5. Item si, cœpto jam Canone, vel Sacerdos hostiam (forte non triticeam) permutaverit, vel hostiæ ob aliquam necessitatem consecrandæ deferantur (S. Alph. VI, 217).

8 *Non fuerit* etc.; ut puta, si sacerdos animadvertat hostiam non esse triticeam, aut esse corruptam; vinum esse acetum, vel aquam. *Defecerit,* ut ecce, si hostia dispareat, vinum effundatur; aut appareat alterum ex his esse veneno infectum. *Dubia,* v. c., ne vinum sit acetum (S. Alph. VI, 206).

9 Rubr. *De Defect.* III, 4; IX, 3.

10 D. Tho. 3, 83, 6 ad 4. Et ex eo Rubr. *De Defect.* III, 6, 4, 5. Nihilominus Soto in 4 D. 8, q. 3, et Suar. D. 85 l. v. *Atque ex his,* aliud putant; nam si utriusque speciei consecratio iteretur, non sacrificium inchoatum perficitur, sed novum initur, priori imperfecto relicto.

11 Rubr. Miss. *De Defect.* IV, 5. Ut ecce si frequens populus, aut Magnates

sit) *mox*, idest infra horam circiter (nam serius non videretur idem sacrificium), fieri possit (12). Hac re, si is qui celebrat forte deficiat (v. c., si incidat in sincopem, vel moriatur) *post consecrationem* panis, vel *ante sumptionem* vini, nec *mox* redire possit, Missa per alium Sacerdotem (etiam non jejunum, aut vitandum), ab eo loco ubi ille cessavit, resumenda ac perficienda est (13): dummodo id quoque et mox, et absque gravissimo incommodo fieri possit (14).

260. Sacrificium Missæ est absolutissimus latriæ actus, et ad gratias agendas *Deo* cum primis pertinet, ideo vi sua *latreuticum* est. Sed est et *impetratorium*, et *propitiatorium*, et *expiatorium* (15). Cumque sit ipsum Sacrificium Crucis (§ 257), pro his omnibus potest offerri pro quibus *illud* oblatum fuit; nisi Ecclesia pro aliquo offerri vetet (16). Adeoque 1° pro viatoribus, infedelibus quoque (17); 2° pro animabus in Purgatorio detentis; 3° pro Beatis. Nempe pro *illis* qua, sive impetratorium est, sive propitiatorium, sive expiatorium; pro *istis*, qua expiatorium; pro *his*, qua Eucharisticum est. Verum ut alicui speciatim prosit, pro eo speciatim offerri (sive uti ajunt) *applicari*, debet (18). Sane uti Crucis, ita et altaris sacrificii virtus (*valor*) prorsus infinita est (19): ideo eatenus cuique prodesse, seu quisque fructum ex illo eatenus capere potest, quatenus eget (20); nec quidquam singulis

intersint (V. Bened. XIV *De Sacrific.* III, 15). Igitur pergat et missam absolvat, omissis verbis et signis quæ pertinent ad speciem deficientem (Rubr. l. c.).

12 Ex S. Alph. VI, 355. Quando autem hæc incommoda exsulant, sacerdos, cum animadvertit nova consecratione opus esse, illico subsistat, et facta oblatione, consecret (sed V. § 254, 31); et prosequatur ab eo loco ubi substitit (Rubr. *De Defect.* III et IV), intermediis *hinc inde* omissis (Suar. D. 85 l. v. *Sed circa*). Quamobrem, si post sumptionem sanguinis advertat, pro vino acetum positum fuisse, vel hostiam non fuisse triticeam, ponat aliam hostiam et vinum cum aqua, offerat, consecret, et *statim* sumat (Rubr. ll. cc.).

13 Rubr. *De Defect.* X, 3. Suar. D. 85. Sect. ult. Croix VI, II, 548. *Post, Ante;* nam si defecerit, interierit ante consecrationem vel post consumationem, nihil prosequendum erit, quia sacrificium illinc nondum inchoatum fuit (D. Tho. 3, 83, 6 ad 1), hinc expletum est (Croix VI, II, 548). Et si non appareat ubi cessaverit, ab ipsa consecratione (præmissa oblatione) sub conditione resumere oportet.

14 Croix l. c. S. Alph. VI, 355.

15 V. D. Tho. 3, 79. AA. 3, 4, 5, 6.

16 Suar. D. 78, 2. V. *Dico tertio.* Vetat autem offerre pro excommunicatis tantum (Bened. XIV C. *In Superiori* 18 Mart. 1755 § 27). Sed V. Prol. 354, 12.

17 Suar. l. c. Et nedum generatim, sed, verius, etiam pro singulis (Ex 1 Esdr. VI, 10. II Macab. III, 32), Regibus quoque (Ben. XIV l. c.).

18 Scilicet triplex est fructus Sacrificii, *generalis, specialissimus, et specialis:* obtigit *ille* omnibus fidelibus et maxime his qui sacro intersunt, *iste* celebranti, *hic* ei pro quo sacrificium offertur (*applicatur*). Quod idcirco applicari debet saltem dum conficitur, idest saltem ante consecrationem calicis (Salmat. 5, 3, 29. V. S. Alph. VI, 335).

19 Salmat. 5, 3, 40.

20 D. Tho. 3, 79, 5.

detrahitur sive pro uno tantum, sive pro pluribus applicetur (21). At quantum revera quis capiat, hoc pendet ex Christi beneplacito, qui tribuit singulis prout vult.

Art. 3. De Eucharistia qua est Sacramentum.

261. Eucharistia Sacramenti vim habet in *facto esse*, præsertim cum sumitur: definitur *Sacramentum quo corpus et sanguis Christi, sub speciebus panis et vini, ad refectionem spiritualem animarum, continetur et sumitur*. Hoc sacramentum institutum est ad instar convivii, atque ideo sub speciebus panis et vini.

262. Itaque Eucharistiæ minister hodie is solus est regulariter qui et præsbyteri et parochi fungitur officio (1). Nihilominus etiam non Parochi eam dare possunt; nempe *sæculares* tantum in Missa per modum sacrificii, ex consuetudine (2): *regulares* etiam extra missam, ex privilegio (3); sed utrique his dumtaxat qui communicant ex devotione, non ex præcepto (4). Diaconis permittitur eam dare in necessitate gravi (§ 112, 1); Clericis, si Diaconus desit, in periculo mortis; immo et laicis, si desit Clericus; maxime his quibus nec pœnitentia, nec E. U. ministrari potuit (5). Cui autem licet aliis dare, huic et sibi dare licet in eadem conditione rerum constituto. Adeoque licet Sacerdoti, si alius Sacerdos desit, seipsum communicare etiam sola devotionis causa: hoc idem licet Diaconis quoties Sacerdotibus licet. Clericis vero in extrema necessitate, si Diaconus desit; immo et laicis si desit Clericus (6).

263. Subjectum sunt omnes fideles utriusque sexus postquam ad annos discretionis pervenerint (7); idest ejus ætatis, qua hunc panem cœlestem a terreno distinguere norint, et latentem in eo majestatem revereri (8); adeoque, verius, etiam vix infante majores (9), et semifatui si hi et *aliquam hujus sacramenti reverentiam concipere* (10); et citra omnem irreverentiam et aliorumque offensionem illud recipere,

21 Salmat. 5, 3, 43.

1 Ex Clem. 1 *De Privil.*

2 Gavant. Tom. 1, par. 2, Tit. 10, Rubr. 6 Van. Espen. J. E. U. Par. II, Sect. 1, Tit. IV, Cap. 1.

3 V. S. Alph. VI, 239, 240.

4 V. Ben. XIV *De Syn.* IX, 15, 3.

5 S. Alph. VI, 237 qq. 2, 3.

6 Croix VI, I, 489. Suar., Salmat. 4, 9, 18. S. Alph. ll. cc.

7 C. 12. *De Pœnit.* Trid. XIII, Can. 9.

8 D. Tho. in 4. Dist. 9, Quæ. 1, Art. 5, q. 4. Lugo XIII, 33.

9 S. Alph. III, 301, q. 1.

10 D. Tho. 3, 80, 9. S. Alph. l. c. Cujusmodi Ethiopes esse dicuntur. Verum, ex devotione, rarius quam ceteri (Lugo XII, 51). Sed nullatenus hi, qui infantium jure censentur (Prol. §§ 31, 33, 2), ut idiotæ, et surdi muti cœcique simul a nativitate (D. Tho. l. c. ad 3. S. Alph. VI, 303): utrum et surdi muti V. § 120.

possint (11). Quamobrem ex hoc capite prohibentur obsessi dum vexantur; vomentes qui tussi laborant adeo assidua, ut particula in stomachum descendere nequeat (12); deliri (nempe in articulo mortis), nisi forte prius in particula non consecrata facto periculo (13).

264. Eucharistia sumenda est ex præcepto divino sæpius in vita, et semel in morte, sub gravi. Et primo sæpius in vita, idest ex determinatione Ecclesiæ, saltem quotannis in Paschate (14): digne inquam (15). Annum heic, verius, initur a Paschate ad Pascha (16). Itaque hujus præcepti dies *cedit* Dominica Palmarum; *venit* Dominica in Albis (Prol. § 167). Qui in Paschate impeditur præceptum implere, *antea* nec potest (17); *postea,* verius, *debet*, quia duo heic præcepta sunt, communicare semel in *anno,* et saltem in Paschate (18); adeoque non quamprimum, sed antea quam *annus* finiat (19). Uti autem hoc præceptum impleatur, oportet Eucharistiam sumere vel a proprio Ordinario, aut Parocho; vel in propria Ecclesia Parochiali (20), non qua alia, ne Cathedrali quidem (21). Verum quoad utrumque sufficit licentia Parochi vel tacita, immo et præsumpta (22). Sed si quis absens sit, et sine gravi incommodo domum redire nequeat, is communicat quo loco, quave ecclesia maluerit (23).

265. Deinde sumenda est in periculo mortis; sive hoc immineat ab intrinseco, sive ab extrinseco (24). Quod si sanus communicaveris, et

11 Ex *Rit. Rom. h. t.*

12 *Rit. Rom.* § 3 *Potest.* Lugo n. 67. *Qui tussi adeo* etc.; nam alias dari potest, quamvis tussiendo phlegamata egerat, quippe non ex æsophago (quæ est via cibi et potus), sed ex aspera arteria (quæ via respirationis est) ejiciuntur (S. Alph. VI, 292).

13 S. Alph. VI, 291. *In dubio.*

14 C. 12 *De Pœnit.* Trid. XIII, Can. 9. Idest a Dominica Palmarum usque ad Domin. in Albis (Eug. IV, C. *Fide digna*); nisi ultra, citrave consuetudine dilatatum fuerit (Lugo 16, 62. Salm. IV, 8, 17. V. S. Alph. VI, 296). Et protrahi posse ex Episcopi, aut Parochi dispensatione censuit S. C. C. 19 Nov. 1616, ap. Ferrar. V. *Eucharistia* 1, 10. Sed Parochi singulariter tantum (Prol. § 231, 14).

15 Innoc. XI, 55.

16 S. Alph. VI, 296. Alias, si a Januario initur, usque ad Pascha tempus vix erit utile, aut ne vix quidem.

17 Suar. 70, 2 in fi. S. Alph. VI, 298. Ideo si anteverterit prævidens impedimentum (quod postea cessavit), iterum communicabit (Lugo 16, 77. S. Alph. 297. V. Prol. 167).

18 Suar., Laym., S. Alph. l. c. Contra putant S. Anton., Sot., Silv. etc. Sententia *non contemnenda* (S. Alph. l. c.).

19 Lugo 16, 69. Prol. § 40, 43.

20 Cit. C. 12 *De Pœnit.* Salm. IV, 8, 28.

21 Inn. XI, an. 1682, ap. Clericat. *Decis.* 48. Nec monasterii, cui forte inservit (S. Alphon. VI, 239, 10); quamvis degat in atriis, vel mansionibus monasterii (S. C. ap. Ben. XIV, Not. 55, 7): immo et in ipso monasterio studiorum causa (S. C. Epp. 21 Jan. 1848. Lugo *Resp. Mor.* IV, 33).

22 V. S. Alph. VI, 300. V. *Dixi.*

23 S. Alph. VI, 240, 9; 300, 2. At sacerdotes satisfaciunt ubivis *celebrando* (Salm. IV, 8, 29): si non celebraverint tenentur ut Laici (Ben. XIV, n. 9.

24 S. Alph. VI, 291. Ut ecce capite

post septem dies vel octo; aut mane, et vespere ejus diei, incideris in morbum letale, quæstionis est, *illic* utrum debeas, *hic* utrum possis iterum communicare: ideo in priori casu tuum (25), in posteriori Parochi (26) arbitrium erit. At sufficit huic præcepto semel satisfecisse, etsi postea reincideris vel incideris in mortalia (27). Quoad cætera aptari suo modo hic debent quæ de Confessione diximus (§ 245). Ad hæc Eucharistia obligat per accidens quoties urget tentatio, quæ alias superari non valet. Sed recte Nostri animadvertunt hoc vix unquam fieri, aut ne vix quidem.

266. Ad ultimum, ut quis præcepto sumendæ Eucharistiæ satisfacere possit necesse est, ut digne eam sumat (§ 264, 15), et hoc planum est; ideo illud non implet qui eam sumit sacrilege (28). Deinde quia hoc sacramentum institutum fuit ad instar cibi ac potus, manducare eam oportet: quamobrem nec is implet qui species consacratas non deglutit, sed in ore consumit (29).

CAPUT II.

DE EUCHARISTIA CONFICIENDA, SUSCIPIENDA ET MINISTRANDA.

Art. 1. De Sanctissima Eucharistia conficienda.

267. Missa sub gravi celebranda est 1° in Ecclesia saltem benedicta, non execrata, nec polluta (1): sub dio eam celebrare grave est, nisi ex graviori necessitate (2), et de licentia Ordinarii, si peti queat (3).

damnatis. His alicubi dari non solet: mos abolendus (Ex Epist. S. Pii V ap. Ben. XIV *De Syno.* VII, XI, 3).

25 V. S. Alph. VI, 285 d. 2. *In morbum;* scilicet quia ejus initia jam extare videntur tunc, cum communicas: ideo si ex aliqua *causa extrinseca* postea in periculum mortis deveneris, ut puta ex veneno, aut vulnere heri accepto, verius puto in priori casu, iterum esse communicandum (V. S. Alph. l. c. d. 3).

26 Ben. XIV, *De Syn.* VII, XI, 2. Et quidni heic quoque morituri arbitrium sit, si ex causa extrinseca hoc a communione periculum incurrerit?

27 S. Alph. VI, 293, 4.

28 Innoc. XI, 55. Prol. § 200, 9. Nisi forte conteratur antequam species in stomacho consumentur (S. Alph. VI, 227).

29 V. S. Alph. VI, 226, 227.

1 C. 11 *De Cons.* D. I. V. § 18. Nisi Episcopus permiserit ex justa causa, etsi non gravi (Suar. D. 70, 40. Lugo 20, 63. Reiff. III, 41, 4).

2 Salm. 5, 4, 65. S. Alph. VI, 356 ex cit. C. 1 *De Consecr.* D. 1. Utputa si Ecclesia collapsa fuerit, vel si in solemni festo non capiat eos qui convenerunt (Lugo 20, 48).

3 V. Rubr. Miss. X, 1.

2° Super altari non execrato (§ 4 etc.); Cruce in medio ejus posita cum Crucifixo omnibus visibili, nisi forte in Altari sit magna Crucifixi imago sive sculpta, sive depicta (4): et tribus linteis operto; duos adhibere leve est, nullum grave, nisi in gravi necessitate (5). Ac demum 3° duobus luminibus cereis: uti subaceis, ex stearina, vel ex oleo, præterquam in necessitate (6); nullis, etiam in necessitate gravi (7), grave est. At, extinctis post consecrationem, licet prosequi si inter horæ quadrantem, immo, si statim iterum accendi nequeant (8).

268. Ad hæc opus est sacra suppelectili: nempe I° amictu, alba, cingulo, manipulo, stola (orario), planeta (casula). Non uti amictu (9), vel cingulo (10) leve est; et, si subsit aliqua justa causa celebrandi, ne leve quidem (11). Non uti stola (quod est maximum ornamentum Sacerdotale), vel manipulo nisi in gravi (12); alba, aut casula nisi in gravissima necessitate, et remoto scandalo, est grave. At sine ullis vestibus celebrare regulariter numquam licet (13). Præterea hæc benedicta adeoque non execrata (§§ 11, 13) esse debent; et quibus non uti grave est, his non benedictis uti letali non caret, nisi necessitas gravis excuset (14). Demum manipulus, stola, casula esse debent coloris Officio convenientis: sed hoc, remoto scandalo, leve est; et si qua causa subsit ne leve quidem (15). II° Palla, purificatorio, corporali, patena, calice, benedictis (V. § 9): celebrare sine palla aut purificatorio est leve; sine corporali nisi ex causa gravi; sine calice vel patena, nisi ex gravissima, est letale (16); III° Missali; et est grave, nisi et gravis

4 S. C. C. 17 Sept. 1822. Ex C. *Accepimus*. Ben. XIV. Sed est leve (S. Alph. VI, 393). In altari, in quo expositum est SSmum Sacramentum, cujusque Diœcesis consuetudo servanda est (S. R. C. 2 Sept. 1741. Marti. n. 1026).

5 S. Alph. VI, 375.

6 S. Alph. VI, 394. Et non ex sola devotione (Ibid.).

7 Ex C. ult. *De Celebr. Miss.* Adeoque nec ad Viaticum ministrandum.

8 S. Alph. VI, 394. *Statim* (Quintanad., Pasqual., Croix VI, III, 394). Quin Gobat. n. 292, Sporer 381, Croix n. 93 idem juris esse putant, si utrumque lumen post offertorium extinguitur.

9 Pasqual. q. 810. Croix VI, II, 327.

10 S. Alph. VI, 377.

11 Suar. 28, 3, d. 1. Silv., Escob. Lib. 21. Sect. 2, 485, qui id a multis viris prudentibus teneri tradit.

12 S. Alph. VI, 377.

13 S. Alph. VI, 377. Regulariter; nam quæstionis est, utrum liceat ad mortem vitandam: negant Cajet, Suar., Tourn., S. Alph. VI, 289, 377 d. 2: affirmant Vasquez, Azor., Valent., Laym., Silv. etc. Scilicet, illi ajunt hoc magnam irreverentiam præseferre; quod hi negant. Quæstio est magis facti quam juris.

14 V. Gob., Croix VI, II, 328.

15 S. Alph. VI, 378, q. 5. Ut ecce si alias omittenda esset Missa; in concursu Sacerdotum, etc. *Remoto scandalo*, v. c., celebrare in paramentis nigris die Paschatis, immo forte quovis die festo (V. S. Alph. l. c.).

16 V. S. Alph. VI, 388, 389.

necessitas cogat, et celebrans constantissima memoria polleat (17). Denique ministro, eoque mari; et utrumque est grave: et satius est sacrum omittere, (vel si urgeat gravis necessitas) sine ministro illud obire, quam fœmina ministrante (18). At vero si is post missam incœptam recedat, poterit sine eo prosequi, maxime si facta jam fuerit oblatio (19).

269. Celebrari autem potest *quovis die*, excepta feria VI majoris hebdomadæ, quæ prorsus aliturgica est: nec non feria V et Sabbato Sancto, in quibus Conventualis dumtaxat celebrari permittitur (20). Nihilominus ubi viget consuetudo ut Parochus his diebus celebret, ferenda est (21). At non *quavis hora*, sed ab aurora ad meridiem (22), quod sic interpretamur, ut nec ante auroram illam finire liceat, nec post meridiem inchoare (23). Ceterum minus quam horam intervertere est leve; et ex gravi causa innoxium prorsus (24). At vero, si necesse sit deferre Viaticum morituro, licet vel statim a media nocte sacrum facere (25): et ne populus die festo careat missa, licet eam et ad duas horas post meridiem differre (26).

270. Missa autem convenire debet, quoad fieri potest, cum officio (27)

17 Laym. VI, 17.

18 Salm., S. Alph. VI, 391, 392. Sed respondere celebranti in necessitate non est illicitum (S. R. C. 27 Aug. 1836); et extra eam est leve (S. Alph. VI, 392).

19 Ex C. 1 § ult. *De Choabit. Cler.* Ut ecce si *Viaticum* deferendum sit, vel ut populus audiat Missam die festo (S. Alphon. VI, 391).

20 Decr. Clem. XI, 15 Mart. 1712. Cf. Ben. XIV, Not. 38. S. Alph. VI, 350. Porro feria V in Cœna Domini unica Missa conventualis celebratur, non quod ea dies aliturgica sit, sed ut omnes, Sacerdotes quoque more laicorum, ad sacram synaxim accedant. Nihilominus in Parochiis ruralibus, in quibus tres vel quatuor saltem Clerici haberi nequeunt ad sacras functiones subinde feria VI et Sabbato Sancto peragendas, Parochi de licentia Episcopi (quæ pluribus in locis non quæritur) quotannis impetranda, celebrare possunt Missam lectam feria V in Cœna Domini, priusquam in Cathedrali vel Matrice conventualis incipiat (S. R. C. 28 Julii 1821 prob. Pio VII, 31 Julii 1821). Et si eo die inciderit festum S. Josephi, aut Virginis ab Angelo salutatæ, fas est quotquot erunt necessariæ, jussu et arbitrio Episcopi, celebrare (S. R. C. 27 Sept. 1716).

21 Acta I, 495. Ad hæc in Sabbato Sancto Missa celebratur in Parochialibus propter benedictionem fontis, ubi extat.

22 Rubr. Miss. XV, I.

23 Lugo 20, 23. S. Alph. 341. Et a Ben. XIII, probatum fuit (Ben. XIV, *Not.* 12, 4).

24 Salm. V, IX, 28, 37. V. c., itineris causa (S. Alph. 344), vel si ita consuetudine sit introductum. Ceterum graviori causa opus est, ut tempus antevertere, quam ut postponere liceat; quia illud semper insuetum fuit, hoc non item (Lugo 20, 41).

25 S. Alph. VI, 343.

26 S. Alph. VI, 344.

27 Rubr. IV, 3. Scilicet (Officium et missa) *unum* eidem mysterio, vel Sancto, cultum præstant; quem quasi dimidiatum, regulariter, præstare non licet.

quod quis recitavit (28); quamvis celebret in Ecclesia aliena. Nihilominus tenetur se huic conformare 1° si in ea color variat (29); 2° die festo (30); 3° si celebrat cum cantu (31), vel missam conventualem in Ecclesia quæ chorum habet (32), vel 4° faciat de Beato de quo in ea Ecclesia fieri non solet (33). Ideo calendarium sequi debet ejus Ecclesiæ cui adhæret, sive suæ, sive alienæ (34). Missali autem semper proprio utendum est; et qui, v. c., Romano utitur, culpa non vacat si utatur Missali Regularium diversi ritus, etiam in ipsorum Ecclesiis et dum peregre agit (35), si proprio, saltem *de communi*, uti possit (36).

271. Præter hæc Missa legenda est continuo. Nihilominus licet eam interrumpere ex justa causa: quæ, Canone nondum cœpto, gravis esse debet, eo cœpto gravior, consecratione facta gravissima (37). Deinde nihil detrahere, addere, variare licet 1° *Detrahere:* et aliquid

28 S. R. C. 13, 17 Febr. 1847; 17 Sept. 1853. V. A. Carpo Cap. IX, I. Exceptis diebus quibus missæ votivæ, vel defunctorum dici possunt.

29 S. R. C. 12 Nov. 1741. Gury II, 405.

30 S. R. C. 22 Mart. 1817. Vel cum solemnitate et populi frequentia (S. R. C. 11 Jun. 1701; 29 Jan. 1752).

31 S. R. C. 15 Dec. 1691. *In Neapol.*

32 S. R. C. 7 Decem. 1844. Prout, v. c., Confessores Monialium.

33 S. R. C. 7 Sept. 1816.

34 A. Carpo cit. IX, 2. Nempe quoad *Gloria, Credo, Præf. communican.* etc. Sed si utitur Calendario Ecclesiæ suæ, et ex eo dicitur *Credo,* siquidem ratione Reliquiæ, vel ex privilegio, *debet;* sin ex alia causa, *potest* illud omittere (S. R. C. 11 Apr. 1840, 17 Sept. 1853).

35 S. R. C. 19 Nov. 1662. S. Alph. VI, 390, v. *Sacerdos.* Nempe nisi aliud eis privilegio concessum sit. Ceterum in Ecclesiis unde Regulares (sive juste, sive injuste) dejecti sunt, missa non potest amplius celebrari ex Calendario Ordinis, ne a Regularibus quidem (si quis forte quasi Capellanus aut Custos in eis remanserit), sed diœcesano uti oportet (S. R. C. 20 Dec. 1864).

36 S. Alph. l. c. Ut ecce si in eo desit missa, vel propriæ orationes desint. At Evangelium semper Evangelio officii respondere debet (S. R. C. 1 Sept. 1804). Et hæc in Capellanis quoque Monialium locum habent (S. R. C. 1 Decem. 1717); nisi missam conventualem celebrent (34). At in Oratoriis privatis missa debet semper concordare cum officio celebrantis (S. C. C. 12 Mart. 1831).

37 C. 57 *De Cons. Dist.* 1. S. Alph. VI, 352, etc. *Gravis,* ut ecce si Ecclesia polluitur, aut vitandus supervenerit. Quod si supervenerit Princeps, aut Episcopus, aut turba peregrinorum, vel processio, licet Missam incœptam (ante oblationem) abrumpere, et iterum inchoare (S. Alph. 353). *Gravior,* utputa si E. U. danda sit infirmo animam agenti, cui nullum aliud sacramentum conferri potuit (S. Alph. 728). *Gravissima,* veluti si moriturus egeat Baptismo, vel Pœnitentia (Salm. 5, 4, 109). Et, si is in propinquo sit, poterit ei Extrema quoque Unctio ministrari; dummodo Sacerdos sacras vestes exuere non debeat, et altare e conspectu suo non amittat (S. R. C. 19 Dec. 1829). Missa interrupta, si Celebrans brevi redeat, resumenda est ab eo loco ubi desiit; sin post horam, siquidem nondum facta erat consecratio, ab initio iterum ordiendum est; post eam factam, ab eo loco ubi cessavit. Sed V. S. Alph. 355.

prætermittere eorum quæ in Missa sunt extraordinaria, velut *Judica me, Gloria, Credo, Sequentia,* non est grave; nisi plura omittas, quæ simul sumpta notabilem materiam faciunt (38). At ea omittere quæ ordinaria et perpetua sunt, est grave in materia gravi: quæ autem gravis materia sit petendum est ex communi sensu TT., licet hi interdum rigidiores; maxime quoad ea quæ in Canone continentur, quippe sacrificio proprius accedunt. Itaque convenit letale esse omittere 1° aliquid, etsi parum, ex his quæ sunt velut membra principalia hujus corporis etherogenei, velut *Confiteor, Pater noster* etc. (39), dum ne sit aliquid minimum, velut *kyrie* (40). 2° Quidvis aliud, non parum inquam, ut ecce *orationes* (41), nomina SS. in Canone (42). 3° Fractionem hostiæ, vel illius mixtionem in sanguine, aut *multa signa super oblata* (43). II° *Addere* et hoc districtius vetatur (44), propter novitatum periculum (45). Et si quid additur quod in Missali non continetur, si res est alicujus momenti gravi non vacat, quamvis ex devotione additum sit (46): nisi forte vel sit aliquid ex his quæ alias dici solent (47), vel ea addat quasi persona privata, adeoque secreto (48). III. Demum *variare.* Ex hoc capite quidquid non levem deformitatem adfert, grave est, ut ecce Evangelium ante Epistolam legere (49); quod modicam,

38 Croix VI, II, 416, 417. S. Alph. VI, 404, 406, 409.

39 Suar. D. 83, 3. Vel *Epistola, Evangelium, Præfatio* (S. Alph. VI, 404). Sed in Missa solemni omittere Epistolam vel Evangelium, verius, est leve, quia ea canunt ministri (Salm. 5, 4, 17. Croix VI, II, 425. S. Alph. VI, 410 d. 4).

40 S. Alph. VI, 406.

41 Quarti, Croix 421. At S. Alph. VI, 406 putat esse mortale omittere duas *orationes,* ex sententia Conc., Palai, Salmat., et Suar. Verum Salmat. de hac re nihil, Suar. D. 83, 3 magis contra. Leve est omittere *commemorationes* et *collectas,* vel Evangelium S. Joannis in fine; quippe *illæ* ad ea pertinent quæ in Missa sunt extraordinaria; *hoc* est quasi extra missam (S. Alph. l. c.).

42 S. Alph. VI, 405. Porro si omisso aut mutilato uno verbo, totus sensus orationis pereat aut variet, perinde est ac si tota ea oratio fuerit omissa (S. Alphon. 405).

43 Croix VI, II, 419. S. Alph. VI, 404.

44 S. Pius V, Cit. B. Ex Trid. XXII *De Observand.* etc.

45 Suar. D. 83, 3. Et si quam novitatis suspicionem ingerit, grave est etiam in re levi (V. Lugo 20, 104. S. Alph. 412).

46 Suar. l. c. in fin. Filiucc. VI, 156, Salm. 5, 4, 113.

47 V. Croix VI, 11, 429. Utputa *Gloria,* vel *Credo:* dum ne magnam deformitatem adferant, velut duo hæc in Missa *de Requiem* (S. Alph. VI, 411). Et si ex *justa* causa, v. c., ex speciali devotione hæc addiderit, v. c., *commemorationem* alicujus Sancti, vel collectam pro tribulatis, ad petendam pluviam, serenitatem, etc., nec leviter peccat (S. R. C. 12 Aug. 1854. S. Alph. 412).

48 Suar. l. c. Salmat. 5, 4, 113.

49 Pasqual. n. 222. Croix VI, II, 437.

leve ; ut puta legere unam Missam pro alia (50), vel unam Epistolam, Præfationem, Evangelium pro alio recitare (51).

272. Semel autem tantum in die permissum est sacrum facere, excepta die Natalis Domini ; nisi Ordinarius pluries celebrare permiserit. Quod is jure suo potest *si causa necessitatis id suadeat* (52), et alii Sacerdotes penitus desint (53). Necessitas hujusmodi, hæc est; ne *plures* amittant sacrum die festo (54) ; adeoque id concedere potest solum 1° si unus Parochus duas dissitas Parœcias, et ob locorum distantiam ad eamdem Ecclesiam, vel 2° si ob angustiam Ecclesiæ ad eamdem Missam omnes convenire non possint (55). At vero celebrantem jejunum, cum iterum celebrat, esse oportet (56) : et

50 Suar. D. 83, 3. Gob. n. 703. Sporer n. 429. Croix VI, 17, 371. Utputa Missam de Requiem die festo (Diana Tr. *De Celebr. Miss.* resp. 30. Lugo 20, 105). Sed cavenda est admiratio fidelium. Aliud juris est in horis canonicis, quippe hæc recitare tenemur (Suar. D. 83, 3).

51 Croix VI, II, 432. Vel unam orationem pro alia. Immo in Missa quotidiana *De Requiem* secundæ orationi : *Deus veniæ largitor* - subrogari potest alia, v. c., pro Patre vel matre, dummodo prima - *Deus qui* - semper primo, et tertia - *Fidelium* - semper ultimo loco dicantur (S. R. C. 25 Sept. 1837, 27 Aug. 1836, 2 Sept. 1841).

52 C. 3 *De Celebrat. Missar.* Benedict. XIV Const. *Declarasti Nobis* § 9. 16 Mart. 1746. S. C. Propag. Fidei 24 Maji 1870 § 11. S. C. C. 14 Octob. 1843, 15 Sept. 1858 (Acta I, 10). Et Archiep. Cameracensi poscenti, ut S. Sedes confirmare dignaretur facultatem a Decessore suo datam Parochis suæ diœcesis bis missam celebrandi in die commemor. omnium defunctorum, die cinerum, fer. 5ª major. hebdom., sabbato sancto, et vigilia Pentecost., jussu Gregorii XIII responsum fuit, *Ordinariorum esse de re cognoscere*, dum ne *permissio concedatur generaliter* (Acta XII, 236).

53 S. C. De Prop. l. c. et § 4.

54 Ben. XIV C. *Apostolicum Ministerium.* Quibus nempe sacri audiendi necessitas urget (cit. S. C. § 5).

55 Bened. XIV C. *Declarasti.* Et in priori Parochus *tenetur* (Ben. XIV l. c.). in posteriori charitas tantum eum tenet, Ait Pontifex l. c., si duas Parochias, vel *duos populos adeo sejunctos* etc., cit. C. Verum hic casus quoad necessitatem in priorem, quoad obligationem Parochi in posteriorem recidit, ideo eum prætermisi. Qua vero distantia opus sit, quove numero fidelium ut missa iterari possit, utrumque charitati et prudentiæ Ordinariorum relictum est; et si uno lapide distent, aut viginti sint qui alias Ecclesiæ præcepto non satisfacerent, permittere poterit (Cit. S. C. C. 31 Julii 1851 et an. 1868 §§ 15, 17). ut quis tot celebret, quot necessariæ sunt (V. Acta VI, 568); immo debet (S. C. C. 12 Jan. 1847. Acta I, 9).

Datur et Missionariis apud infideles ex Indulto Apostolico. Sed heic *necessitatem* latius accipere debemus, magnam quoque Christifidelium utilitatem (S. C. Propag. Fidei 13 April. 1828. 9 Maji 1848 l. c. § 16), v. c., propter viaticum dandum (cit. S. C. an. 1832 § 11).

56 S. C. Propag. § 19. Ben. XIV *De Sacr.* Lib. III. Cap. V, 4. Porro si altera missa (vel tertia) in alia Ecclesia sit celebranda, Sacerdos poterit alio calice uti (S. R. C. 12 Sept. 1825. S. C. Propag. § 19). Sed eum, quo primo usus fuit, ita purificare debet: primum divinum sanguinem diligentissime sorbeat, dein, admoto aquæ vasculo, digitos lavet; tum calicem de more cooperiat. Completo ul-

duplicatum stipendium, etiam ad pias causas recipere, omnino prohibetur (57).

Art. 2. De Sanctissima Eucharistia administranda.

273. Eucharistia administrari potest vel in Missa, vel extra Missam. In Missa quæcumque ea sit, mortuorum quoque, et in paramentis nigris sive in ipsa Missa, etiam pixidem extrahendo; sive immediate post; vel ex justa causa immediate ante, omissa benedictione in utroque casu (1); excepta missa quæ celebratur in nocte Nativitatis Domini (2); et (nisi aliud ferat usus) in Missa Sabb. Sancti (3).

274. Extra Missam grave est eam ministrare sine superpelliceo, vel alba: at sine lumine, imo et sine stola, vel omissa confessione, est leve (4). Hoc primum deinde *sanis* non licet eam dare, præterquam in Ecclesia, vel in oratorio privato (sed V. § 8, 50); et quavis die dari potest, excepta fer. VI majoris hebdom. (5), vel hora, sed interdiu (6). Infirmis deferri debet regulariter, *manifeste atque honorifice* (7). Et si is ex devotione eam petit, cætera omnia observari debent quæ in sanis: sin ut satisfaciat præcepto Paschali, siquidem longo abest, Sacerdos permittitur ire equo, et, propter aeris inclementiam, operto capite (8); at si eam petit moriturus licet eam deferre etiam in fer. VI Parascev. (sed quasi privatim), etiam noctu, sine luminibus, sine sacris vestibus, immo et currendo; dummodo scandalum absit (9).

timo Evangelio, si quæ divini sanguinis gutta in calice supersit, eam iterum ex eadem parte, qua primum, sorbeat; exque eo infusam subinde, et circumactam aquam in vas demittat. Calicem deinde iterum purificatorio abstergat, eoque de more cooperto, ab altari discedat. Depositis sacris vestibus, et gratiarum actione completa, aqua demissa vel servetur, vel gossypio, aut stupa absorta, comburatur, vel demittatur in piscinam (S. R. C. 11 Mart. 1858. Acta III, 604).

57 S. C. C. 25 Sept. 1858. 21 Mart. 1863. Verum si quid incommodi sentiat mercedem *ob id* exigere non prohibetur (S. C. C. Mart. 1861. Gury II, 383, q. 7).

1 S. R. C. 27 Jun. 1868 probante SS.mo.

2 S. R. C. 1641. ap. S. Alph. VI, 252.

3 S. R. C. 23 Sept. 1837. Sed post missam licet (S. R. C. 7 Sept. 1850).

4 S. Alph. VI, 241.

5 Ex Rubr. Miss. V. S. Alph. VI, 252. In Sabb. sancto licet, sed post missam expletam; vel (si id ferat consuetudo) post cantatum *Gloria* (S. R. C. 13 Jan. 1882. ap. Constanti. III, 702).

6 Suar. 66, 5. At non sub vesperas, nisi *accedat aliqua specialis causa*: noctu vero nunquam (S. Alph. l. c.).

7 Rit.-Rom. *De Comm.* Tit. 2 § 5.

8 S. Alph. VI, 241, 243 H. A. XV, 12. Sed non intra civitatem vel oppidum, et de consensu Episcopi (S. R. C. 10 Jan. 1693. 22 Janu. 1740. Scavi. III, 245), si consuli possit.

9 S. Alph. 241, 242. At enim sive sanis detur, sive infirmis, ministranda est

Art. 3. De necessariis tum animæ tum corporis dispositionibus.

275. Ei qui SS. Eucharistiam conficere, aut recipere vult, dispositiones tum quoad animam, tum quoad corpus sunt necessariæ. Quoad animam, ut nullo letali, nulla excommunicatione teneatur. Letali: itaque si *conscientia* mortalis eum *gravat,* confiteri debet, etsi contritus (1). Verum hæc lex, etsi verius divina, quia ad *majorem* dumtaxat Sacramenti reverentiam pertinet, facile cedit legibus ceteris (2). Itaque cessat quoties ex uno capite confessoris copia deest, ex altero urget necessitas communicandi vel celebrandi (3). Confessor *deesse* intelligitur si adiri, vel arcessiri nequeat sine incommodo gravi (4): aut adsit, sed nolit confessionem audire; aut non possit, seu facto, seu jure (§ 194, 64). At vero, quia valet confessio vel tantum formaliter integra (§ 169), verius, non excusat quod vel pœnitens ob angustiam temporis nequit omnia confiteri (5), vel, si habeat reservata, quod confessarius omnia absolvere nequit (6). *Necessitas* autem gravis esse

pollice et indice: verum utrum, si forte his nequeat (puta quia chiragra laborat) aliis non liceat, quia illi tantum ad id consecrantur (S. Alph. VI, 244; an liceat, quia tota manus sacerdotis consecrata est (Tolet., Croix VI, I, 490)? Prior sententia communior est, a qua recedendum non puto, præterquam cum necesse est dare viaticum morituris: quibus et medio instrumento, v. c. cochleari, dari posse non improbabile putat S. Alph. l. c. Sed nunquam licet eam ministrare sub specie vini; ne morituris quidem, qui alias communicare nequirent; et est grave. Nec licet sine causa plures particulas, vel grandiorem, tradere, ut satisfiat devotioni accipientis; sed hoc est leve (S. Alphon. VI, 245).

Porro cum species consecratæ corrumpuntur, SS. Christi Corpus desinit sub eis esse. Ideo cautum est, ut, veteribus omnino consumptis (S. R. C. 3 Sept. 1672), octavo, vel, tempore hyemali, decimoquinto quoque die renoventur (Ben. XIV C. *Etsi*). Qui autem tamdiu differt, ut corrumpi incipiant, diro sacrilegio tenetur.

1 Trid. XIII, Can. XI. *Conscientia*, ergo si certus sit admisisse (S. Alph. VI, 475), non si dubitet. *Gravat;* ideo ei, cui aliquid in confessione excidit inculpabiliter, si ejus mox ante celebrationem, vel communionem meminerit, verius sine nova confessione licet communicare (S. Alph. VI, 257, v. *Secunda*). Et idem prorsus dicendum est de omissis ex justa causa. Et re quidem vera quid heic exigitur? Nempe ut quis *probet,* idest *purget* seipsum confessione sacramentali: atqui id præstitit. (V. § 165, 7).

2 V. Lugo 14, 110.

3 Trid. XIII, Cap. 7. V. Lugo 14, 84.

4 V. Lugo 14, 83. Quod varie metiri debet ex personis, tempore, locis, et aliis rerum adjunctis, quibus interdum vel sola 50 passum distantia poterit excusare (S. Alph. VI, 264).

5 S. Alph. VI, 260, q. 2.

6 S. Alph. VI, 265. *Communissima.* Multi et graves negant eum hac lege teneri, et Suaresio *merito probabile est,* ait S. Alph. l. c. Quod mihi perdifficile est; scilicet putant confessionem integram dumtaxat formaliter invalidam esse.

debet, quia versamur in re gravi. Et in primis excusant ex parte celebrantis *quodcumque incommodum grave* (7): tum integritas sacrificii (8); immo (verius) *agendæ* continuitas et unitas (9); viaticum dandum (10); si quis *ex officio* celebrare debeat ut populus audiat missam die festo (11), præceptum Paschale (13). Excommunicatione. Et seu hæc sit reservata, et superior; seu non reservata, et confessarius facile adiri non possit, quia lex quæ vetat *illic* absolutionem dari, *hic* ad sacramentum accedere (V. Prol. 87, 1), humana est, cessat quoties gravior lex urget, ut ecce si a celebrando, vel communicando abstinere nequeas citra periculum scandali, vel infamiæ (13).

276. Et hæc omnes tenent, sive Clericos, sive laicos. Ad hæc Sacerdos si *necessitate urgente* absque previa confessione celebraverit, necesse habet confiteri *quamprimum* ex Trident. (14) præcepto (15). *Quamprimum* adeoque, non *cum suo tempore confitebitur* (16), quod plane ridiculum est, nec cum primum iterum celebrat (17), sed cum primum poterit (18) sine incommodo gravi (19). Nec illico, sed in biduo triduove proximo (20); nisi interim velit iterum celebrare, aut postea confessario sit cariturus (21). Porro hæc lex ad laicos non pertinet (22): proinde non tenet sacerdotes communicantes, quippe quasi laici communicant (23). Immo nec omnes sacerdotes, sed eos tantum qui 1° le-

7 S. Alph. VI, 264, 260, 261. Et non sufficit sola utilitatis causa (Salm. IV, 7, 41), v. c., lucrandi indulgentias.

8 D. Tho. 3, 83, 6 ad 2. Idest si celebrans illius recordatur, vel illud admittit post consecrationem hostiæ.

9 S. Bonav., Navarr., Suar., Pal. ap. S. Alph. VI, 262. Nempe si ejus recordatur vel illud admittit post missam incœptam ante consecrationem. Verum S. Alph. l. c. ex D. Tho. l. c., et ex Rubr. Miss., ut ipse ait, Tit. VIII, nn. 4, 5, putat huic, si non possit confiteri, missam deserendam esse: At Rubr. Miss. non habet ea quæ S. Dr. ibi descripsit, quin potius nobis favet: ait enim « *Si* in ipsa celebratione *missæ Sacerdos recordetur se esse in mortali,* conteratur *cum proposito confitendi* ». Angelicus autem dicit - *tutius reputarem* - additque - *nisi grave scandalum timetur* - Atqui *eo casu vix nota infamiæ vitari poterit* (S. Alph. cit. n. 262 in fi).

10 Lugo 14, 110. S. Alph. VI, 260.

11 Suar. ap. Lugo 14, 114, et Busemb. ap. S. Alph. VI, 261. Adeoque etsi abstinere posset citra infamiam (V. Lugo l. c.). Nempe si nec per alium possit (S. Alp. l. c).

12 Lugo 14, 116. Et probabile est S. Alph. l. c. Verum omnes tenentur actum perfectæ contritionis elicere; et si de eo probabiliter dubitant, abstinere debent (V. Lugo 14, 119, etc.) Quid si nec conteri possint, nec recedere sine infamia? V. § 114, 14, 15.

13 S. Alph. VI, 265, q. 3.

14 Trid. XIII, C. 7 Rubr. Miss. *De Defect.* VIII, 2, 3.

15 Alex. VII, 38.

16 Alex. VII, 39.

17 Lugo 14, 160.

18 Rubr. cit. n. 3.

19 S. Alph. VI, 266.

20 Lugo 14, 163. S. Alph. l. c. ex L. 3 C. *De Error. Advoc.*

21 Lugo 14, 162, 163.

22 S. Alph. VI, 268.

23 Lugo 14, 138. 139. Sed an teneat eum

tali sibi conscii *celebraverint,* idest ad celebrandum *accesserint* (24); 2° *necessitate urgente:* adeoque eos non tenet (ex 1°) qui letale vel recordati fuerint, vel admiserint vix post missam incœptam (25); nec (ex 2°) eos qui poterant vel confiteri, vel a celebrando abstinere, quia non ex necessitate celebrarunt, sed in legis contemptum (26).

277. Venio ad dispositiones quæ corpus spectant: ex his ea potior est, ut is qui communicat, adeoque et is qui celebrat, sit omnino jejunus. Hæc Ecclesiæ quidem lex est, sed gravissima, et nullam materiæ parvitatem recipere notum est. Jejunum autem naturale (non ecclesiasticum) heic accipimus. Hoc frangit qui post mediam noctem sumit aliquid, vel minimum, per modum cibi, vel potus, vel (quod in alterutrum recidit) medicinæ (27). Ideo ne quis jejunus dici possit necesse est, ut quod ipse sumpsit 1° vere habeat vim cibi aut potus: 2° ut ab extrinseco illud sumpserit, 3° ut sumpserit ad instar cibi vel potus (28). Ex 1° jejunium non frangit qui deglutit aliquid prorsus indigestibile (29); nec ex 2° qui deglutit sanguinem defluentem ex capite, vel ex gengivis (30); nec demum ex 3° qui aliquid per respirationem attraxit (31), vel aliquid trajecit per modum *salivæ* (32). Jejunum autem esse oportet a media nocte præcedenti: pluribus autem horologiis dissonis, licet segnius sequi, dum ne sit ex his quæ ut plu-

qui celebrat in [feria VI Major. hebd., vel eum qui perficit Missam alterius post consecrationem deficientis ? Affirmant Suar., Vasq., Lugo n. 139; sed alii hoc merito dubium putant (Croix VI, I, 549), quia casus extraordinarius est.

24 Lugo 14, 144, 145.

25 Vasq., Lugo 14, 146. Croix VI, I, 548. Et manifestum est ex Rubr. Miss. *De Defect.* VIII, 4.

26 Suar. 66, 7 in fi. *Communissima* (S. Alph. VI, 266, V). Scilicet hæc lex his magis obfutura esset, et *occasio certa novi peccati absque spe fructus* (Lugo 14, 150. V. S. Alph. l. c.

27 Rubr. *De Defect.* IX, 1. Tempus autem computatur de momento ad momentum (Prol. § 39, 37. S. Alph. IV, 282).

28 D. Tho. in 4, Dist. 8, Q. 1, art. 4, q. 2 ad 3. S. Alph. VI, 278.

29 S. Alph. 281. Veluti metallum, lapillos, nucleos fructuum omnino dilutos, fila serica aut lanea: non item ceram, chartam, paleas, linum etc.

30 Lugo 15, 23. Non item ex digito, nec si deglutit lacrimas quæ ex oculis cadunt (S. Alph. 279 v. *Secus*).

31 Regin. 29, 119. Suar., Lugo 15, 34.

32 Ex Rubr. Miss. *De Defect.* Uti autem aliquis per modum salivæ, et non per modum cibi vel potus, deglutisse aliquid videatur necesse est 1° ut hoc sit *aliquid minimum*, utque *non sciens volens* trajecerit (V. S. Alph. VI, 279). Ut ecce si coquus degustaverit aliquid jusculi, quamvis data opera degustaverit (Lugo 15, 23): si aquæ guttula inter lavandum in os deciderit (Rubr. IX, 3); si quis dum terit dentibus folium, v. c., pulveris nicosiani, aliquid succi deglutierit præter intentionem (S. Alph. 280, 3): vel reliquias cibi pridie sumpti, dentibus adhærentibus transglutit (Rubr. l. c.) licet, probabiliter, voluntarie (V. S. Alph. 279), quia verum est sumptas non fuisse ab extrinseco. Ceterum omnes conveniunt non oportere hic scrupulis abundare.

rimum errant (33). Si horologia desint, et non appareat utrum potum seu cibum produxeris ultra mediem noctem, an secus, et utrumque videatur vere probabile, libertas possidet (scilicet Ecclesia *non jubet* jejunos ad Sanctam Eucharistiam accedere, sed non jejunos accedere *vetat,* quia id olim licuit); adeoque et celebrare et communicare non est illicitum (34).

278. Sacerdoti non jejuno permittitur sacrum facere 1° quando non potest eo abstinere sine periculo gravissimo seu capitis (35), seu famæ (36); 2° quoties id exigit, integritas sacrificii, 3° demum si post sumptam ablutionem animadvertat superfuisse reliquias consecratas; nempe quia ad idem sacrificium pertinent (37). Sed an liceat ad communicandum moriturum? Quidam affirmant, quia lex divina (viatici) potior est; plures negant, quia hæc lex solum morientem, cum ipse potest, obligat; S. Alphonso illud probabile est, hoc probabilius (38). Ego, si lateat sacerdotem non esse jejunum, priorem sententiam tuto sequi posse reor; secus, propter scandalum, alteram omnino sequendam puto. Laicis ægrotantibus licet non jejunis communicare ad *viaticum* suscipiendum (39): ex sola devotione non licet (40), nisi forte in morbo diuturno, ceu putant TT. plures et graves (41). Quod si probabile est, eo magis licebit eis dare ad satisfaciendum præcepto Paschali. Et tacite id concedere videtur Rit. Rom., quum dari vetat tantum ex devotione petentibus. Et jure prorsus, quia *præceptum* hujusmodi profluit ex jure divino: nisi aliud consuetudine sit introductum. At senibus nunquam omnino licet, exceptis extremo supplicio plectendis (42).

33 S. Alph. VI, 282. *Communissima.*

34 S. Alph. VI, 282.

35 S. Alph. 289. Secluso contemptu.

36 S. Alph. VI, 287. Ut ecce si, cœpta jam Missa, recordetur se non esse jejunum; immo et ea nondum cœpta, si populus ad eam audiendam jam convenerit, nec ipse possit sine obmurmurationibus eam omittere (Luzer. *Instruct. super Rit. di Langres.* Scavi. III, 140).

37 Rubr. *De Defect.* VII, 2. Et poterit eas sumere dummodo et ipse nondum sacras vestes *exuerit* (Ben. XIV *De Sacrif.* III, 17, 6); et non sint reliquiæ alterius sacrificii (Lugo 15, 81). Sed si adsit periculum irreverentiæ, neutrum obstabit (V. S. Alph. VI, 251). Quod si consecraverit hostiam corruptam vel non triticeam, *sumat post sumptionem corporis et sanguinis* (Rubr. Miss. *De Defect.* § III, n. 5 *si id.*).

38 S. Alph. VI, 286.

39 Rit. Rom. *De Commun. Infirm.* Nec semel tantum, sed pluries, immo et quotidie, ex multorum sententia, quam non improbat S. Alph. VI, 285, et H. A. XV, 47. Quin potest non jejuno dari hodie Viaticum, quamvis possit postridie jejunus illud sumere, si vel ipse ægrotet periculose, vel Parochus postridie sacris vacare debeat (Croix VI, I, 612).

40 Rit. Rom. l. c. § 3.

41 V. S. Alph. VI, 24. Sed nec his posse sententia est Gury II, 334 *communissima;* quod vereor ne verum sit. Ego autem puto a consuetudine cujusque loci recedendum non esse.

42 S. C. De Propag. 5 Jul. 1841.

279. Ad hæc non licet sacrum facere capite pileolo cooperto, sine licentia Ap. Sedis (43). Adeoque neque cum coma adscititia; sed hoc multis in locis obsolevit (44). Nec nudis pedibus, sine causa; sed hoc est leve, et sufficit crepidis calceatum esse (45).

280. Hactenus de eo qui Eucharistiam conficit, et de eo qui sumit; superest ut videamus de eo qui ministrat, utrum peccet graviter si est in mortali. Negant plures, quippe nec Christi nomine agit, nec ipse sanctificat quemquam; sed quasi Sacramentum transfert de loco in locum (46). Affirmant alii, quia Sacerdos vel Diaconus vere sunt ministri hujus Sacramenti (47). Mihi prior sententia videtur probabilior auctoritate tum extrinseca tum intrinseca: utcumque lex dubia est (48).

TRACTATUS VII.

DE SACRAMENTO EXTREMÆ UNCTIONIS.

281. Extrema Unctio est - *Sacramentum quo, per olei unctionem, et orationem Sacerdotis, confertur adultis ægrotis vita periclitantibus salus animæ, et quandoque etiam corporis* - Hujus sacramenti materia remota est oleum (1) olivarum (2). Proxima est unctio (hodie)

43 C. *Nullus De Cons.* Dist. 1. Sed utrum hoc sit grave an leve, non satis convenit. Et non obligat (secluso scandalo) cum incommodo gravi: ideo licet Sacerdoti infirmo, vel seni, excluso Canone (V. S. Alph. VI, 397).

44 V. Ferr. *Coma ascititia.* Craisson., Bouv. *h. t.* VII, 7. Gury II, 409.

45 V. S. Alph. VI, 402. Accedere autem ad altare cum baculo, si alias non valeas; vel celebrare brachiis innixum super altari, si erectus stare nequeas, etiam ex devotione, aut nulla, aut vix aliqua culpa est (V. S. Alph. l. c.).

46 Vasq. Disp. 136, Cap, 3, n. 38. Lugo *De Sacrament.* 8, 155. Croix VI, I, 94. Sporer n. 172. Diana, aliique multi. Et ex recentioribus Babenst. Struggl., Beuter., Balleri. ad Gury II, 209.

47 Suar. D. 16, 4. Conc., Ronc., Laym. *De Sacram.* V, 7. S. Alph. VI, 35.

48 V. S. Alph. VI, 35. Itaque is tantum qui communicat, et is qui celebrat in letali letaliter peccant. Hic autem utrum *bis* peccet, nempe quia indigne consecrat et indigne sumit, an *ter* quia et ministrat sibi indigno, an *quater* quia indigne quoque ministrat? Sed nonne ex his omnibus una tantum actio coalescit? Utcumque, confitenti sat erit dicere, se celebrasse in letali.

1 Jacob. 5, 14.

2 Eug. IV Decr. *Pro Unione* etc. Nempe *ab Episcopo benedictum* (Trid. XIV *h. t.* Cap. 1). Et propositio quæ affirmabat *E. U. oleo Episcopali benedictione non consecrato ministrari valide posse,* damnata est tamquam temeraria, et errori proxima in S. U. I. cor. Paulo V die 13 Jan. 1665. Quamobrem non potest Sacerdos uti oleo a se benedicto (nisi forte ex delegatione R. P.) nec in casu necessitatis S. U. J. 14 Sept. 1842, 10 Jan. 1850 probantibus Greg. XVI et Pio IX.

quinque sensuum, videlicet - oculorum - aurium - narium - oris - manuum (3); vel, si quis aliquo eorum careat, partis ei proximæ (4). Omnium ne, sacramenti necessitate, an vel unius tantum? Utraque sententia probabilis est (5); sed illa antiquior, communior, et tutior, adeoque omnino sequenda. Utcumque, in sensibus geminis non est unctio utriusque necessaria (6). Ad hæc, nisi aliud loci usus ferat, ungendi sunt pedes; et renes; sed renes virorum tantum, et modo commode moveri possint (7).

282. Forma hæc est - *Per istam sanctam unctionem, et suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid per visum* (auditum - odoratum - gustum et locutionem - tactum - gressum - lumborum delectationem) *deliquisti. Amen:* in singulis repetita. Ex his verbis, ad essentiam ea pertinere - *Per istam unctionem* (quibus actio sacramentalis), *indulgeat tibi Dominus* (quibus effectus sacramenti generaliter), indubitata; ea vero - *quidquid per visum* etc., *deliquisti* (quibus specialis hujus sacramenti effectus significatur), verior sententia est (8). Contra ad essentiam non pertinere illa: *per suam misericordiam* (quippe eo verbo *indulgeat* tacite continentur) verior; nec illa - *sanctam - piissimam - Amen,* certa sententia est (9). Porro forma E. U. deprecatoria est; ideo si vel indicativo modo, vel imperativo concepta fuerit, communior sententia est, irritam fore (10).

283. E. U. Ministri sunt Sacerdotes (11). Et quivis *valide* eam confert; *licite* solus Parochus loci in quo quis ægrotat (§ 112, 5), clericis quoque (12); exceptis Regularibus, et his qui Regularium jure censentur (Prol. § 105), his enim dari potest a propriis Prælatis si forte extra Monasterium decumbant (13). Et valide eam confert, sive unus, sive plures; et seu omnes ungant una simul, seu successive,

3 Rit. Rom. *h. t.* (*De Extrema Unctione*) § 14. *Hodie,* V. Morin. App. ad Tract. *De Pœnit.* et Marte. *De Ant. Eccl. rit.* To. I, Lib. I, Cap. VII, Art. 4.

4 Rit. Rom. l. c. Quamvis a nativitate eo caruerit (Suppl. D. Tho. 32, 7).

5 Ben. XIV *De Syn.* VIII, 3, 3. Salmat. VII, 2, 18. S. Alph. VI, 710 V. *Quæritur.*

6 S. Alph. l. c. v. *Certum.*

7 Rit. Rom. § 14. Bened. XIV n. 2. Alicubi omittitur in viris religiosis unctio renum (V. Mazzo. *h. t.* Cap. 1, q. 3). Ubi autem non est in usu, introducatur, si fieri potest (S. R. C. 14 Aug. 1858).

8 Cf. Salm. VII, 2, 30 etc.

9 S. Alph. VI, 711 d. 2. Verum *illa* omittere gravi, *hæc* levi non vacat.

10 Suar. 40, 3, 6. S. Alph. 711 d. 1.

11 Jacob. 5, 14. Trid. XIV, 1.

12 S. C. C. 16 Sept. 1871. Acta VIII, 203). At Episcopus eligit a quo ungi malit; seu sacristam (idest majorem capituli sui Dignitatem), seu Curatum (Coerem. Episc. Cap. 38 § 3, S. C. C. 7 Jun. 1760, 24 Mart. 1873. V. Acta VIII, 202 etc.).

13 S. Pius V C. *Immarcescibilem.* Bonac. *De Censur.* Disp. II, Q. IX, 12.

ceteris paribus : sed nostris moribus grave est plures adhibere ; præterquam infirmo ad exitum properante ; vel nisi Ministro, omnibus unctionibus nondum absolutis, deficiente. Quod cum fit, reliquas quidem unctiones prosequi licet ; at non jam peractas repetere, nec sub conditione, nisi longior mora intercesserit, velut horæ quadrantis (14).

284. E. U. est *Pœnitentiæ consumativa* (15) ; ideo subjectus ejus est baptizatus quisque qui ad usum rationis pervenerit (16); nempe ægrotus in probabili periculo mortis (17). Quocirca perperam datur sanis licet in mortis periculo (18); et, verius, ægroto citra periculum hujusmodi (19). Et semel tantum in eadem infirmitate dari valide potest : nihilominus si hæc fuerit diuturna, et infirmus convaluerit, et subinde in eumdem morbum et periculum reinciderit, iterum datur (20).

285. Sacram. E. U. confert I° gratiam (habitualem) *secundam* (§ 102); et, si infirmus in letali versetur, *primam* (21) : dummodo sit attritus; et nedum si se contritum existimet, aut letalia non recordetur, prout cetera vivorum sacramenta (§ 102, 2) ; sed etsi de his conteri nequeat, et confiteri non possit (22) : nam, secus, in quo ab illis distat (23) ? II° Gratiam sacramentalem, quæ reliquias peccatorum abstergit : atque ideo hinc animi languorem et tristitiam pellit; inde spem fovet, vires recreat, animos addit ; quibus fit ut infirmus fortiter

14 Croix VI, II, 2098. *Sed et post quadrantem sub conditione repeti debent* (S. Alph. VI, 724).

15 Trid. XIV *Doctr. De Sacr. E. U.*

16 Rit. Rom. § 4. Etsi nondum communicaverit (Bened. XIV *De Syn.* VIII, 6, 2). Et, in dubio an pervenerit, ungendus erit sub conditione (S. Alph. VI, 719). Non item infantibus, nec his qui infantium loco censentur, ut idiotæ, amentes a nativitate, etc. (Ben. XIV l. c. n. 3).

17 Jacob. 5, 14. Rit. Rom. § 4. In quo (periculo) versari intelligitur quisquis gravi morbo laborat (Bened. XIV C. *Ex quo primum*) ; seu ex vulnere accepto, aut veneno, seu ex partu difficili cum mulier torqueri incipit (S. Alph. VI, 713), aut senio, si deficere in dies videatur (Rit. Rom. l. c.). *Probabili*, nempe judicio viri prudentis (S. Alph. 714 v. *In dubio*).

18 Bened. XIV *De Syn.* VIII, 5, 1. Velut prælium inituris, capite damnatis etc. (Rit. Rom. § 8) : adeoque, verius, nec his qui operationem chirurgicam passuri sunt (Croix VI, II, 2109. Mazzo. Cap. 3, q. 1).

19 Suar. 4, 2, 24. S. Alph. VI, 713 d. 2.

20 Rit. Rom. § 9. Convaluisse autem non intelligitur, si quatuor aut quinque dumtaxat dies se melius habuerit, sed si periculum mortis evaserat (S. Alph. VI, 715). Ceterum in *hoc* dubio poterit iterum inungi sub conditione (Ben. XIV *De Syn.* VIII, 8 in fin.).

21 Jacob. 5, 14. S. Alph. VI, 731.

22 Possevin. n. 2. Filiucc. n. 132 et alii, quos tacito nomine laudat Bonac. *h. t.* 35 n. 2. Qui tamen contra sentit.

23 Salmat. VII, 3, 3 in eo distare ajunt, quod cetera vivorum sacramenta *probabiliter*, hoc *certo* primam gratiam non ponenti obicem confert. Sed nonne *certa et generalis regula est, Sacramenta N. L. non ponentibus obicem semper, et infallibiliter effectum gratiæ conferre* (Salm. I, 5, 40) ?

cum diabolo dimicare valeat. Demum III° sanitatem restituit si animæ saluti expedierit (24). Quæstionis est, utrum conferat gratiam in singulis unctionibus, quasi unicuique pars ejus adscripta sit, quia unaquæque sua materia et forma constat; an omnibus absolutis, quia ex omnibus una denique unctio coalescit: utrumque est probabile (25).

286. E. U. nullo jure præcipitur; ideo remoto contemptu, scandalo, et periculis certaminis cum humani generis hoste, non peccat qui eam omittit (26). At gravi non vacat Parochus qui eam non confert, vel in id tempus differt cum infirmus, desperata valetudine, vita et sensibus carere incipit (27). Datur ex consuetudine regulariter post viaticum (28). Juverit nunc paucis dispicere quæ servanda sunt ut hoc sacramentum valide, quæ ut licite conferri possit.

287. Ut *valide* hæc: 1° ut pars vere lita sit, ungere enim est oleo linire, ideo si oleum tantum super ea distilles nihil erit actum; utrum vero sufficiat una olei gutta, disputatur (29). 2° Ut omnes sensus inungantur: 3° ut continuo, nempe quia probabilis sententia est, ex omnibus unam unctionem coalescere, et omnibus demum absolutis gratiam conferri: itaque longiori (V. § 113), inter unam alteramque mora interjecta, sacramentum in incerto erit. Ut *licite* hæc 1°; ut unctio fiat pollice; non alio digito, nec virgula (etsi id usus habeat) nisi qua justa causa subsit (30); 2° ut in crucis figuram, 3° ut, in sensibus geminis, et Sacerdos non prius formam absolvat, quam utrumque perunxerit (31): 4° demum ut omnes unctiones ex ordine fiant. Primum et alterum leve est, tertium leve puto; ultimum Nostri grave esse docent (32). Verum hæc regulariter: nam si periculum sit in mora, fas erit omnes unctiones perficere sub unica formula *Per istam S. Unctionem et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi*

24 Trid. XIV *h. t.* Cap. 2.

25 S. Alph. VI, 707. H. A. XVII, 3.

26 S. Alph. VI, 733.

27 Cat. Rom. *h. t.* § 9. Qua in re decipiuntur oppido multi - Parochus proprius inquam, ex officio: non proprius instar simplicis Sacerdotis est; is autem tenetur ex caritate sub gravi, si ægrotus non potuit aliud sacramentum recipere, vel gravioribus tentationibus divexetur; alias non tenetur; nam si caritas infirmum non obligat, quî sacerdotem obliget?

28 Rit. Rom. *h. t.* Sed ante eam dare leve est. Croix VI, II, 2120.

29 V. Croix VI, II, 2094. S. Alph. VI, 709 d. 4. Ceterum sufficit intingere in oleo extremum digiti et ungere (S. Alph. l. c.). Inungendæ autem sunt palpebræ occlusis oculis - extrema auricula - alæ lateralis narium - os, compressis labiis, - vola (sed in Sacerdotibus in quibus hæc jam alias uncta, metacarpium, *dosso della mano*), planta pedis, vel (ut alicubi) metatarsium (*collo del piede*).

30 S. R. C. 9 Maji 1847. V. c., si infirmus morbo contagioso laboret.

31 Rit. Rom. § 16. *Etsi id usus etc.; remota necessitatis, etc.* (S. R. C. 12 Aug. 1854).

32 V. S. Alph. VI, 710. V. *Nec etiam*

Deus quidquid deliquisti per visum (dum oculos inungit) auditum etc. (33). Immo, si ægrotus morbo contagioso laboret, aut animam agat, satis erit unica unctione defungi, nempe (quod est consultius) in fronte, vel pectore, vel scapulis, his verbis - *quidquid per* SENSUS *deliquisti.* At enim in hoc posteriori casu, si periculum cessaverit, omnes unctiones de more, sub conditione, postea fieri debebunt (34).

288. Ad hæc grave est, citra necessitatem 1° omittere *orationes* a Rit. Rom. præscriptas (35); et si prætermissæ fuerint ægroto ad exitum properante, et postea suppetat tempus, dicendæ erunt (36): 2° hoc sacramentum ministrare sine superpelliceo et stola nisi necessitas urgeat (37). At leve est illud conferre sine lumine, sine ministro, vel fœmina ministrante (38).

TRACTATUS VIII.

DE MATRIMONIO.

Prænotanda.

De Matrimonii definitione et natura.

289. Matrimonium est - *Conjunctio maris et fœminæ individuam vitæ consuetudinem retinens* (1). *Conjunctio* (idest consortium, societas), qua intelligitur tum hujus societatis contractus (2), tum societas ipsa jam coita. Hæc pertinet cum primis ad sobolem procreandam, ideo nisi inter *marem* et *fœminam* iniri non potest: et corporum cum primis initur (3); sive, ut in jure loquimur, *vitæ consuetudinem*

33 Croix VI, II, 2121. Præmittendo verbum *deliquisti:* ne, eo postposito, et infirmo mortuo nondum omnibus unctionibus absolutis, nihil (V. § 285, 25) omnino actum sit (S. Alph. VI, 710).

34 Croix et S. Alph. ll. cc. Quid si, cum ægrotus post manuum, ante pedum, et renum unctionem, *spiritum* emisisse visus fuerit, Sacerdos cessaverit, et post horæ quadrantem (V. § 283, 14) animadvertat adhuc eum vivere? Existimo, cum unctiones essentiales omnes peractæ fuerint, nihil iterandum esse, nec sub conditione; nihil addendum.

35 S. Alph. VI, 727. Non item psalmos et litanias quæ, non a Ministro, sed ab adstantibus dicenda sunt.

36 Rit. Rom. § 9.

37 S. Alph. VI, 726.

38 S. Alph. VI, 724, 728.

1 § 1 *De Patr. Potest.* C. 11 § *Vero De præsumpt.*

2 Cap. 4 *De Bigam.* L. 31 *De R. J.*

3 Suppl. D. Thom. 41, 1 *Cum primis,* nam et animorum (Eph. 3, 31), et quodammodo omnium rerum (Ex L. 31 *De Rit. Nupt.*) societas est.

habet (4). Quæ consuetudo est *individua*, idest perpetua : scilicet ea est hujus societatis vel natura, vel institutio, vel utraque simul, ut, postquam semel coita fuerit, regulariter, ne contrario quidem consensu, dissolvi possit (5).

290. Contractus matrimonii ab ipso mundi exordio fuit institutus, et Deum habet auctorem (6). Constat, ut contractus ceteri, re, causa, consensu. *Res* est quod ultro citroque datur et accipitur; nempe potestas, seu jus, in corpus, ad coeundum (7). *Causa,* initio, sobolis procreatio et mutuum vitæ adjutorium (8) ; tum, post Adæ lapsum, etiam remedium incontinentiæ (9). Perficitur autem *consensu* (10); nempe ceteris paribus: commixtio ad consumationem, non ad essentiam, ejus pertinet (11).

291. Huic contractui duo accedunt; ex Religione gratia, ex Civitate jura civilia. *Gratia,* nam apud Christicolas sacramenti dignitate præstat (12): at vero sacramentum non est aliud a contractu, ceu olim pluribus visum (13); sed est ipsemet contractus naturalis a D. N. J. C. sacramenti dignitate auctus (14); quod hodie fidei proximum est (15). Proinde quæ contractus, hæc eadem sacramenti et forma et materia est : contrahentes et ministri sunt et subjecti (16). Signum vero gratiæ quam confert (qua anima unitur Deo) inest consensu, quo vir et mulier invicem uniuntur. Quocirca definiri potest - *Sacramentum, quo Christianis matrimonium ineuntibus datur gratia ad pie sancteque in connubio vivendum et prolem educandam.*

4 L. 4 *Eod.* § 13 *De Nupt.*

5 Leo. XIII *Lit. Ad Archiep. et Episc. Prov. Taurinen.* Inde Romanis, *consortium* OMNIS *vitæ* (L. 1 *De Rit. Nup.*).

6 Genes. 2, 18. Tob. 7, 15. Matth. 19, 15.

7 D. Thom. in 4. Dist. 28 quest. un. Art. 4. Idest petendi invicem jus (1 Cor. 7, 4).

8 Genes. 1, 28.

9 1 Cor. VII, 2, 5, 9.

10 C. 5 *De Bigam.* L. 30 *De R. J.*

11 D. Tho. in 4, D. 26, q. 2, art. 4. Pontius I, XVI, 18. *h. t.* (*De Matrim.*).

12 Trident. XXIV, *h. t.* Can. I, Sacramentum est, stricta significatione, *in fieri ;* lata (*mysterium) in facto esse,* nempe *in Christo et in Ecclesia* (Ad Ephes. V, 32, C. 5 *De bigam.*).

13 Gulielmo Paris. (*h. t.* Cap. IX). Palud. et post Trident. Cano, aliisque pluribus doctissimis (V. Bened. XIV *De Syn.* IX, 13). Scilicet existimabant, sacramentum in benedictione nuptiali positum esse; adeoque ipsam benedictionem materiam, verba benedictionis formam, Sacerdotem vero benedicentem esse ministrum. Quæ doctrina hodie damnata est (*Syllab.* 67, 73).

14 Pius VIII Encycl. *Humilitati* 24 Maji 1829. Sunt igitur sacramentum, et contractus aliquid unum individuum prorsus (Pius IX Encyl. *Ad Apostolicæ 1851*). Hoc igitur distat inter matrimonia infidelium et fidelium, quod inter corpus opacum et luminosum, quod inter ferrum frigidum et candentem distat.

15 Pius IX, *Syllab.* 66, 67, 73.

16 Bellarm. *h. t.* I, VII. Sanch. *h. t.* (*De Matrim.*). II, V, 6; VI, 2. Idest materia remota est jus in corpora; forma sunt verba, nutus, etc., quibus consensus significatur ultro citroque.

292. *Jura Civilia.* Cum Civitatis intersint matrimonia, quædam eis ineundis solemnia, jure cujusque civitatis, constituta sunt: his autem qui ex hoc jure ea coeunt multa competunt privilegia, ut ecce quæ pertinent ad dotem mulieris, ad patriam viri (nunc, apud nos et uxoris) potestatem, ad successionem filiorum, etc. Hæc dicuntur *jura civilia:* itaque si non ex jure quoque civili coierint nuptiæ, jura civilia matrimonio non constant; adeoque nec dos, nec patria potestas, nec liberi (hoc jure) legitimi intelliguntur (17).

293. Hæc autem duo (sacramentum et jura civilia) accedunt matrimonio, idest sunt accessoria contractus naturalis; quamobrem sine hoc contractu constare non possunt. Sed utrum hic constare sine eis possit? Et sine juribus civilibus constat proculdubio; utrum constare possit sine sacramento (inter Christicolas) pendet ex ea quæstione, an contractus a sacramento separari queat: cumque hodie indubitati juris sit, et fidei proximum (§ 291, 15) separari non posse, indubitati quoque juris est, fideique proximum, contractum sine sacramento - et sacramentum sine contractu constare non posse (18). Itaque si matrimonium est, sacramentum est, etsi nolint sacramentum facere qui matrimonium contrahunt: et si non est sacramentum, matrimonium ne intelligi quidem potest, etsi partes velint matrimonium contrahere (19).

294. Matrimonium qua sacramentum est solo jure Canonico regitur; qua est actus civilis regitur solo jure civili; qua est contractus naturalis regitur tum jure naturæ, tum jure Evangelico ubique gentium (20). Sed utro præterea regi debeat apud *Christicolas;* civili ne, quia Reip., an Canonico, quia Religionis intersunt contractus hujusmodi, an utroque? Porro sacramentum sine contractu naturali constare non potest; aut utrumque igitur (idest et contractum, et sacramentum) utrique potestati, aut sacramentum civili, aut contractum naturalem Ecclesiasticæ potestati subesse necesse est. Primum absurdum, quid enim si pugnantia exigant? Alterum hæreticum; ergo tertium (21), ergo solius Ecclesiæ est, non Principis, neque christiani (quod usque ad finem sæc. XVIII nemo unquam dubitavit), neque infidelis, quod est verius, ea moderari, sive quæ pertinent ad substantiam hujus contractus naturali jure; sive quæ ad formam et solemnia ejus pertinent, atque ideo impedimenta statuere eis contrahendis (22). Uno verbo, matrimonia inter Christicolas solo jure divino et canonico

17 § 12 *De Nuptiis.*
18 Pius IX *Syllab.* 66, 73.
19 Pirhin. IV, 1, 74.
20 D. Tho. in 4, Dist. 24, Art. 1 ad 4.
21 V. C. 1 *De Spons. et Matr.* Contra Carrier *Prælect. Theol. De Matrim.* Vol. 1, p. 136. (Parisiis 1837).
22 Trident. XXIV, Can. 4. Ben. XIV C. *Singulari* §§ 7, 9. Qua potestate eam pacifice usam esse privative quoad Prin-

reguntur et æstimantur. Itaque inita ex jure canonico, licet contra civiles leges, rata ; et, ex diverso, ex jure civili inita, contra jus canonicum, irrita sunt (23). Dixi apud *Christicolas*, quia infidelium matrimonia, cum non sint sacramenta, nec ideo jure canonico regi possint, ne contrahentes in re tam gravi sint exleges, verius Principum (sive fidelium sive infidelium) potestate et jurisdictione reguntur (24). Quocirca si infidelis cum fideli coeat nuptias hæ, ceteris paribus, si non utriusque jure coierint, irritæ sunt (25).

295. Itaque matrimonia fidelium tum contractus, tum sacramenti vim habent: age nunc, sunt in utroque singularia permulta. Nam *qua contractus* (societas) I° inter mares tantum et fœminàs, et plusquam inter unum, et unam hodie constare non potest (26). II° Cum cœteri contractus ex uno tantum latere constare, sive uti ajunt, *claudicare* possint, hic, nisi ex utroque latere constat, nullus infectusque est. III° In contractu matrimonii ineundo nec humani legislatores, nec ipsimet contrahentes ea omnia possunt, quæ in ceteris possunt: etenim *illis* non datur voluntatem (V. II, 318, 28) supplere, si forte ex parte unius desiit (27); nec *his* (quia matrimonia et societatis et Religionis summopere intersunt) datur aliquid aleatorii in eis introducere, nec ab eis recedere cum inita fuerint. Sed in primis contractus matrimonii est suapte natura aliquid sacrum et sanctum *Auctore*, quippe Deus contrahentes conjungit (28); *re*, quia corpora nostra sunt templum Spiritus Sancti: *fine*, quia ad gloriam Dei cum primis per-

cipes a primis Ecclesiæ sæculis, fatetur vel ipse Van Espen. Par. II, Tit. XIII. Nec mutuata ex jure civili (*Syllab.* 69,70); nec cessa ab ea, uti existimavit Petrus Soto (*h. t.* Cap. IV, in fi.); nec ei adempta, ceu ratus est Sanchez (M. VII,3,2), sed *jure proprio* (B. Pii VI, *Auctorem Fidei* Prop. 50). Adeoque causæ matrimoniales, et sponsalium ad forum dumtaxat Ecclesiasticum pertinent (*Syllab.* 74). Si quid igitur Principes super matrimoniis contrahendis decernere possunt (§ 292), ea solum spectat *quæ in genere civili versantur* (Leo XIII Encycl. *Arcanum*). *Civile* autem *matrimonium*, quod vocant, commentum esse introductum sub finem Sæc. XVIII, in summa illa perturbatione omnium rerum divinarum et humanarum, petitum ex separatione contractus et sacramenti invecta a Novatoribus jam a sæc. XVI, nemo unus ignorat.

23 Ex C. 1 *De Sponsalib.* C. 1 *De Conjug. Serv.*

24 D. Tho. in 4, D. 39, q. 1, Art. 2 ad 3. Sanch. VII, 3, 5. Pont. VII, 1, 2. Ideo si, e. g., duo infideles consobrini, contraxerint matrimonium, nisi aliud cautum sit jure ipsorum civili, valet (C. 8 *De Divort.*).

25 Ex Cit. C. 8. C. 1 *De Conver. infid.*

26 Matth. 19, 4. C. 8 *De Divort.* Pluribus viris nubere (*polyandria*), vel plures uxores ducere (*polygamia*), alterum generationi, alterum educationi liberorum obest; utrumque vero alienum est ab æquitate, quæ paria jura desiderat; atque ideo utrumque omnibus prohibetur, illud naturali jure, hoc evangelico.

27 Ex C. ult. *De Procur.* in 6° V. II, 457, 32. Sanch. I, XI, 7.

28 Tob. 7, 15. Matth. 19, 15.

tinet (29); ac denique *mysterio*, nempe in Christo et in Ecclesia, quorum unionem significat (30). Quamobrem religiose ac sancte, et non prout contractus ceteri, ineundi sunt; quod nec ipsos ethnicos latuit. Qua est *sacramentum*, a ceteris quam longissime distat materia, forma, ministris. Quæstio esse potest, utrum in hoc sacramento locum habeat prop. I damnata ab Innoc. XI (§ 111), adeoque utrum sit illicitum ex hoc capite contrahere matrimonium probabiliter, vel certo invalidum: negantium sententia mihi verior est, quia cum contractus heic sit principale, sacramentum vero accessorium, omnia ex contractu æstimari debent, non ex sacramento; is igitur qui irritas coit nuptias contractum directe, et in se invalidum facit (quod sacrilegio vacat proculdubio), sacramentum vero indirecte et per accidens (31).

296. Matrimonium rite initum inter infideles *legitimum*, inter Christianos *ratum* (idest Sacramenti dignitate præditum) appellari solet (32). Utrumque vero *consumatum* dicitur postquam sponsi convenerint, et facti sunt una caro (33); non prius, licet antea commiscuerint (34). In matrimonio tria distinguenda sunt, essentia, vinculum, bona. Essentia est mutua traditio juris coeundi (35). Vinculum est quæ ex traditione hujusmodi ultro citroque nascitur obligatio (36). Bona proles, fides, et (inter christicolas) sacramentum (37): proles, nempe suscipienda, nutrienda, educanda; *fides*, ea videlicet quam vir et mulier contrahendo sibi mutuo pollicentur, ne ille alteram, neve hæc alterum petat: et, postquam consumatum fuerit, *sacramentum*, idest mysterium (§ 291, 12), quo fit prorsus indissolubile (38). Sed jam singula ingrediamur dispicientes - De matrimonio - De dispensationibus matrimonialibus - et De sponsalibus.

29 Tob. 8, 9.

30 Ephes. 5, 33. C. 5 *De Bigam.*

31 Henriq. *h. t.* Cap. IX, 6. P. Ledesma Q. 50, Art. 1, Diff. 3. Sanch. IV, 16, 8; VII, 5, 1. Pont. IV, 6, 4. V. S. Alph. VI, 1102. Adeoque sacrilegii non tenetur qui contrahit simulate, quia non sacramentum simulat, sed contractum (Sanch. I, XI, 2. Croix VI, I, 162). *Ex hoc capite;* nam si alterum decipit, vel coeundi animum habet, letali *illic* nonnisi ex gravi causa, *hic* nunquam omnino excusatur; et si sacrum ritum adhibuit, nisi fecerit ex metu gravi, alicujus sacrilegii quoque tenebitur (Laym. Par. IV, Cap. I, 5).

32 C. 7 § *Si vero De Divort.*

33 D. Tho. S. Alph. VI, 1036.

34 S. C. EE. 18 Nov. 1618. Corr. *Prax. Matrim.* VIII, VII, 32. Schmalz. IV, I, 228. Scilicet, *non entis nullæ sunt qualitates.*

35 D. Tho. in 4, Dist. 24, art. 2 ad 1; seu ipsum matrimonium *in facto esse.*

36 Ex pr. Inst. *De Oblig.* Cf. Tambur. *h. t.* Tr. IV, Cap. 1 in fin.

37 S. Aug: et Cath. Rom. *h. t.* n. 25. Sunt qui putant, matrimonia quoque infidelium consumata signa esse conjunctionis Christi et Ecclesiæ, et Vasq. in 3 P. D. Tho. To. IV, Disp. 2, n. 57, censet *sine nota aliqua negari non posse.*

38 S. Aug. *De Bono Conjug.* Cap. VII. Cath. Rom. § *Jam vero.* V. D. Tho. in 4, Dist. 36, q. 1, art. 2.

CAPUT II.

DE MATRIMONIO CONTRAHENDO.

Art. 1. Substantialia Matrimonii.

297. Quæ nos hoc loco dicturi sumus omnia apud Nostros tractatione *de impedimentis matrimonii* comprehensa sunt. Sunt autem impedimenta conditiones vel circumstantiæ jure constitutæ, quæ arcent a nuptiis, seu licite, seu valide, contrahendis. Dixi *jure,* quod commune et perpetuum est; nam si quæ præcepto aliquo particulari singulis imposita fuerint, impedimenta dici non solent (1). Et quæ matrimonia licite inire vetant, *impedientia* dici solent, quæ valide *dirimentia;* verbo (hæc) magis quam sensu inconcinno; non enim initum dirimunt, si forte post supervenerint, sed valide iniri vetant.

298. Porro impedimenta dirimentia, stricta significatione, non ea accipio quæ omnem contractum vitiant, ut error, vis; nec quæ ad solemnia seu formam matrimoniorum pertinent, ut clandestinitas; sed quæ jure seu naturali, seu divino, seu canonico nuptias *speciatim* valide coire vetant. Impedimenta hujusmodi recidunt in leges inhabilitantes; ideo regulariter nec ignorantia ab eis incurrendis excusat (Prol. § 216, 19), nec vis et metus (2). Omnia vel naturali jure constant, vel evangelico, vel canonico: neque enim Episcopis ea introducere fas est; nec quidquam cavere quod alias matrimonium irritum facere posset (3)). *Illa* et *ista* tenent omnes (4), *hæc* Christicolas tantum (5).

1 V. Bened. XIV *De Syn.* VIII, 14, 5. Ut ecce si sponsi ignorent fidei rudimenta; si Episcopus eos matrimonio prohibeat quoad apparuerit nullum revera impedimentum subesse, etc.

2 V. Sanch. lib. VII, Disp. V. Croix VI, III, 525. Ex his *famosa* dicuntur quæ manant ex causa turpi; nempe affinitas ex copula illicita, et crimen.

3 Ben. XIV *De Syn.* XIII, 23. Lugo *Resp. Mor.* I, 45, 4.

4 Schmalz. IV, 1, 375. Prol. § 197, 9.

5 C. 4 *De Consang.* C. 8 *De Divort.* Quæstionis est, an consuetudo abrogare possit impedimenta dirimentia (de impedientibus nemo dubitat jure canonico introducta, Sanch. VII, 4, 14). Quæstio hæc acatholicos spectat; et est perdifficilis et salebrosa. Hæc certissima sunt: IN GENERE, 1° nullam consuetudinem posse legem abrogare nisi ex tacito legislatoris consensu (Prol. §§ 203, 246); 2° omnes consuetudines contra leges Ecclesiæ penes hæreticos et schismaticos, ex flagitiosissima et perniciosissima defectione a R. P. initium et statum cœpisse; 3° S. Sedem eis perpetuo et ubique refragari: IN SPECIE autem: eam matrimonia *mixta,* si quod impedimentum dirimens præterea intercedat, nunquam permittere, quin prius impedimentum dispenset. Reor igitur quæstionem hujusmodi solo S. Sedis judicio dirimi posse.

Nihilominus si nuptias coeant fidelis et infidelis, cum matrimonium *claudicare* non possit (§ 313,1), si aliquod impedimentum jure canonico introductum fidelem tenet, eo et infidelis indirecte tenetur (6); et contra (§ 291, 24). At omnia, quia libertatem coercent, strictæ interpretationis sunt (7). Nobis alia via incedendum est. Quando contractus est matrimonium, dispiciemus ante omnia, quænam substantialia ejus sint, quænam accidentalia, quænam solemnia. A substantialibus ordiamur: hæc igitur sunt res, causa, consensas (II § 306).

De re ad contrahendum habili.

299. Principio igitur *re* opus est. Est autem res jus *coeundi* ultro citroque tradendum. Cum autem res, et 1° possibilis; et 2° honesta esse debeat (II § 307), ex primo capite matrimonium non intelligitur inter eos qui vel coire nequeunt, vel jus sui corporis amplius non habent: inde impedimenta *impotentiæ* et *ligaminis*. Ex altero vero, propter reverentiam personarum, eo prohibentur qui aliquo seu *consanguinitatis*, seu *affinitatis*, seu *publicæ honestatis* impedimento devincti sunt: ob honorem vero Religionis nefas est coire nuptias obstrictis *ordine sacro, aut voto castitatis*.

300. Impotentiam heic accipere debemus ad coeundum; ita scilicet, ut vir et mulier fieri non possint una caro (1): seu naturalis ea sit (ut ecce frigiditas), seu accidentalis (velut ex abscissione, morbo, maleficio, etc.). Est autem vel temporanea, vel perpetua: *temporanea* dicitur quæ tolli potest vel *remedio aliquo licito absque corporali periculo* (2), vel *processu* ætatis (3). Inde patet quæ sit *perpetua*: hæc autem si cuivis commisceri prohibet *absoluta*, sin alicui tantum, *relativa* dici solet. Ex his autem sola perpetua dirimit matrimonium; et si eo anterior fuerit (II § 326), seu absoluta, seu relativa. Itaque nullum matrimonium constare potest, ex ILLA cum castrato, vel frigido (4)

6 Ex C. 1 *De Conv. infid.* V. Sanch. VII, 78, 3. Pont. VII, 45, 6. V. Schmalz. IV, 7, 46 etc. Seu simplex impedimentum sit, ut *cultus disparitas:* seu pœnale, uti *crimen*. Quæ autem a Principibus Christianis sunt introducta, nec ad instar impedimentorum impedientium sunt, nec conscientiam obstringunt (Prol. § 201); nisi forte per accidens, idest propter damna quæ, eis non servatis, contingere solent.

7 Engel. IV, VII, 2.

1 Ex C. 1, § 1 *De frigid.* Sanch. VII, 92, 7. Pont. VII, 60, 3.

2 Cit. C. 1. Huc pertinet impotentia qua laborant ægroti etiam in mortis periculo (Laym. *h. t.* Par. III, Cap. XI, 6).

3 D. Tho. 4, Dist. 24, art. 2. Velut nimia caliditas.

4 § 9 *De adoptio.* CC. 1, 2, 3 *De frigid.* Scilicet naturali jure, ac proinde etsi alter eam non ignoraverit (Sanch. VII, 97, 2). Temporanea non obest (C. 6 *De Frigid.* Sanch. VII, 92, 6).

vel morbo perpetuo, aut senio adeo confecto, ut omne ad opus conjugii vis in eo penitus exhausta sit (5); neque verius cum his qui utroque testiculo carent (spadonibus), quippe verum semen non habent (6), ex HAC cum eo, vel ea a quo alter cohibetur maleficio (7), vel repugnante natura (8): ex ALTERUTRA vero constare non potest cum virgine quæ adeo arcta est ut mulier fieri non possit (9). Huc pertinent quodammodo impuberes, nam quadam quasi impotentia naturali laborant, quamdiu *ætate* impuberes sunt (10). Nempe, ex jure canonico (11), quia præsumuntur per ætatem coire non posse: adeoque valet matrimonium impuberis si jam coire possit (Prol. § 208, 67), et puberis (lex non distinguit) etsi nondum coire possit (12).

301. Deinde et is qui jus sui corporis alteri jam tradidit, et is qui promisit (matrimonio videlicet cum alio, aut sponsalibus initis) prohibetur cum alio matrimonium contrahere; ille enim, cum non amplius habeat potestatem sui corporis, nullatenus potest in alium transferre coeundi jus; is non potest citra injuriam alterius. Ex quo patet alterum ex his duobus impedimentis (*ligamen*) dirimens esse, alterum (*sponsalia*) impediens tantum.

302. Deinde veneratione personarum, jure seu naturali seu canonico, arcentur nuptiis qui aliqua cognatione seu naturali, seu spirituali, seu legali sese contingunt (13). Et primum naturali, seu consan-

5 Laym. P. IV, Cap. XI, 7. *Penitus*: alias nec in extrema senecta prohibentur nuptiis (Sanch. VII, 92, nn. 20, 24).

6 Prol. 29, 21. *Verius*, quippe Sistus V, eos nedum inire matrimonia vetuit, sed inita diremit. V. Sanch. VII, 92, n. 20, 24). Non bene igitur Pontius VII, CC. 55, 56, 57 docuit, hæc matrimonia dirimi solo jure canonico; immo neque canonico, si matrimonium contrahatur ad caste vivendum, ceu frater et soror (V. D. Tho. in 4, Dist. 24, art. 2).

7 Ex C. 4, Cau. 33, 1. Sanch. VII, 94.

8 Ex C. 5 *De frigid.* Sanch. VII, 92, 13. D. Tho. S. Alph. VI, 1096.

9 Ex C. 6 *Eodem.* Sanch. VII, 92, 11. Cœterum satis est si vir semen ad vaginæ os ingressumque effundere possit: constat enim pluribus exemplis hoc ad generationem sufficere (Vallisnieri. *Istoria della generazione dell'uomo.* Par. I, Cap. VIII, n. 7. *Dizionario classico di medicina interna ed esterna.* Venezia 1834 To. 17, p. 89. *Dizionario di Medicina, Chirurgia Farm.* Venezia 1846, To. 3, p. 691. Ballerini ad Gury II, 855).

10 CC. 2, 10 *De Despons. impub.* Quamdiu *ætate* etc. V. Prol. § 29, 30.

11 Ben. XIV C. *Magnæ nobis.* 29 Jun. 1748. Et ita vetus lis finita est.

12 Ex cit. C. 2. Sanch. VII, 104, 15.

13 § 6 *De Nuptiis.* D. Tho. 2, 2, 154, 9. Dixi naturali aut canonico, nam recepta sententia est, heic cessare jus divinum; etenim mosaicum (Levit. XVIII) abrogatum fuit; evangelicum nihil cavet (Sanch. VII, 52, 2 etc.). Ideo quæ jure canonico introducta est infideles non tenet; verum si *conversi* matrimonium contrahere velint, naturale vinculum (quod baptismo haud profecto deletur) et eis obstare nulla dubitatio est (Ex C. ult. *De Divort.* D. Tho. 4, Dist. 41, q. I, Art. 1, quæstiunc. 1. Sanch. VII, 65, 4).

guinitas ea sit, seu affinitas (Prol. §§ 60, etc.). Et *consanguinitas* eas dirimit in linea recta in infinitum (14), in collaterali usque ad quartum gradum (15). *Affinitas* ex copula licita usque ad quartum gradum (16), ex fornicaria usque ad secundum (17). Et quando gradus remotior ad se propinquiorem trahit (Prol. § 61, 6), si unus ex sponsis in 5° consanguinitatis, vel in 3° affinitatis, ex copula illicita, sit constitutus, cessat impedimentum (18).

303. De *cognatione spirituali* et *legali* res est expeditior. Spiritualis dirimit inter baptizantem et baptizantum, inter patrinum baptismi solemnis

14 § 1 *De Nuptiis.* Et naturali jure saltem in primo gradu (Sanch. VII, 51, 7).

15 C. 8 *De Consanguin.* Sed apud Indos americanos, ex M. P. Pauli III, 2° gradu finitur (Sanch. VIII, 24, 35. Pont. VIII, 17, 26). Eoque finiri apud infideles definiti juris est (C. 8 *De Divort.*). Sed utrum in primo vetitum sit naturali jure (Sanch. VII, 52, 11), an canonico (Pont. VII, 32, 3. Schmalz. IV, 14, 45)? Hoc aut verius, aut saltem probabilius videtur ex Genes. 20, 12. Illud certum perpetuumque est, Ecclesiam nunquam hucusque dispensasse, nec dispensare velle in hoc gradu. Porro gradus primus et secundus *propinquiores*, ceteri *remotiores* dici solent.

16 C. 8 *De Consanguin.*

17 Trid. XXIV R. M. 4. *Licita - fornicaria:* Quid si ex matrimonio nullo? Et si vir et mulier b. f. coierint extenditur usque ad 4: sin mala, *juxta*, *alios* ait Scavini III, 974, 8, *extenditur ad 2m gradum, verum* PLURES *ad quartum gradum extendunt:* quod et Del Giovine affirmat. Sed quinam hi *plures*, latet: numquid non fornicaria hæc copula est? Dices, profluit ex mente Tridentini l. c., quod ortam ex matrimonio affinitatem ideo non coercuit, quia neminem latere potest. Verum hoc genus interpretationis incivile est (Prol. § 188): et si fas est legem interpretari, non ex verbis, sed ex *mente* Tridentini, dicendum foret, ET eam quoque *affinitatem* quæ oritur ex publico concubinatu ad 4 gradum extendi; ET, contra, *consanguinitatem* quæ oritur ex copula fornicaria, 2° gradu finiri: quæ nemo dixerit. Utcunque, ea quæ secundo gradu finitur, matrimonium ulterius nec dirimit, nec impedit (S. Pius V C. *ad Romanum Pontif.* an. 1566). Porro affinitatem quæ oritur ex copula conjugali esse ex jure naturali nemo dubitat; de ea quæ ex fornicaria negant Sanch. VII, 65, 9. Pont, VII, 33, 4. Lugo *Resp. Mor.* I, 40, 29. aliique 1°. Ex L. 4 § *Sciendum* 8. *De Gradib.* 2°; ex quo inferunt, Ecclesiam in 1° gradu lineæ rectæ ab ea quæ oritur ex copula licita dispensare non posse; et contra infidelem ad fidem conversum sine dispensatione ducere posse matrem vel filiam ejus quam antea fornicarie cognoverat. Sed non bene; nam cit. L. 4 loquitur de affinitate *civili;* et ex illicito concubitu neque COGNATIONEM (consanguinitatem) ait *neque affinitatem esse posse.* Sane cum vir et mulier coeunt, si necessario fiunt una caro, necessario unius cognatio-*ad* alterius cognationes *fines* (Prol. § 62) accedit (Schmalz. n. 87). Contraria igitur sententia, quam ex 1° Corint. VI, 16 tenet D. Tho. 4, Dist. 41, q. 3 aliique plures, mihi verissima est.

Ceterum, quum hodie affinitas non pariat affinitatem (Prol. § 62, 15), certi juris est, vitricum non prohiberi privigni sui viduam ducere (S. C. C. 8 Martii 1721. Ap. *De Just. Annotat.* Cas. 28): atque ideo, ex diverso, vitrici viduam privigno nubere posse (Contra L. 15 *De Rit. Nupt.* V. Ben. XIV *De Syn.* IX, 13, 2).

18 C. 9 *De Consanguin.* S. Pius V C. *Sanctissimus.*

vel confirmationis; et baptizatum vel confirmatum nec non illorum parentes (19). Civilis inter adoptantem et adoptatum (20); inter adoptantem et conjugem adoptati, inter adoptatum et conjugem adoptantis (21): ac demum inter fratres adoptivos, ubi adoptio adhuc Romano jure non Gallico, neque nostro metitur (22) (V. Prol. § 65).

304. Affinitati proxime accedit *publica honestas*. Oritur ex sponsalibus, nempe validis (23), licet occultis (24); et ex matrimonio rato (25) etiam invalido, dummodo non fuerit invalidum ex defectu consensus (26): at non ex matrimonio civili, quod vocant, in his locis ubi contrahendum est coram Parocho et testibus (27). Contrahitur inter sponsum, et

19 Trident. XXIV R. M. 2.

20 Ex LL. 2, 3 *De Adoption.*

21 S. C. C. *In Hortana* 26 Sept. 1734. Et nominatim cautum erat in L. 14 *De Ritu Nupt.* Non propter affinitatem, quæ verius heic non datur (Prol. § 65, 30), sed propter reverentiam personarum.

22 C. un. *De Cogn. legali.* V. Prol. § 65, 31. Corbier, Gury II, 809. Et rationi congruit, nam cognatio obstat nuptiis propter pericula cohabitationis (D. Tho. in 4, D. 42, Q. 2, Art. 3 ad 2), adoptatus autem hodie non transit in familiam adoptantis (Prol. § 51, 25). Contra putant Scavi., Giovine, Del Vecchio, De Angel. *Prœl. Can.* IV, 12, 3; I. ex responso S. P. 17 Maji 1826 (V. Prol. § 65, 32). Quod non obstat, quia casus minus concinne ei propositus fuit (Gury l. c.), dictum enim fuit *jus adoptionis in Gallia* RECEPTUM *fuisse*, quibus verbis non significatur, adoptionem jure Gallico constitutam fuisse, sed invectam aliunde: II. Quia adoptiones hujusmodi quoad substantiam ab adoptione Romani juris nihil distant. Hoc a veritate alienum est: vix enim imperfectæ adoptioni similes sunt (Prol. §51), ex qua nullam cognationem oriri verior sententia est (Prol. § 65, 24). III. Quia jure nostro art. 60, et Gall. A. 348 inter personas hujusmodi nuptiæ irritæ sunt. Ita sane, immo et inter alias (Cit. AA); sed numquid impedimenta matrimonii statuere possunt Leges Civiles? Ad hæc V, not. 17 in fine. Quid quod hoc genus impedimenti non amplius ad cognationem (legalem) pertineret, quia nulla cognatio heic est ex NN. LL. (Citt. AA. 48, 52), sed esset novum prorsus?

23 L. 12 *De Rit. Nupt.* C. 1 *De Sponsalib.* in 6°. Trid. XXIV R. m. 3.

24 S. Pœnit. 10 Sept. 1834. Acta II, 381. Inita sub conditione suspensiva, ea pendente, impedimentum in suspenso est (C. Un. *De Spons.* in 6°); impleta illico exoritur sine novo consensu (S. Alph. VI, 859), dum ne medio tempore alter eorum consensum revocarit, vel is casus inciderit, a quo matrimanium initium habere non potuisset (Ex cit. C. un. § ult. V, II, 318, 25): ut ecce si sponsus interea sponsæ sororem cognoscat (V. Sanch. VII, 69, 2). Quod si is cum *hac* nova inierit sponsalia, et (purificata conditione) matrem earum ducat, non obstant neque priora sponsalia propter revocatam posterioribus voluntatem; neque posteriora, quippe nulla propter violatam fidem priorum.

25 Nam, eo consumato in affinitatem transit, aut certe aliud impedimentum non parit (Ben. XIV *De Syn.* IX, 13, 3).

26 C. un. *De Spons.* in 6°. S. Pius V M. P. *Ad Romanum Pontificem.* Pont. VII, 35.

27 S. C. C. 13 Mart. 1879. Et ita *declaravit ac statuit* (quorum alterum præteritum, futurum alterum tempus respicere palam est (SS. D. N. Leo PP. XIII, die 17 mart. 1879), sive sponsi intendant *meram cœremoniam civilem* peragere, sive *sponsalia*, sive *matrimonium* (in quo cum primis omnis difficultas posita fuerat) *inire* (Decret. To. 138, p. 183).

consanguineas sponsi et uno latere, et altero vero inter sponsam et

Porro matrimonium civile, quod vocant, *clandestinum* matrimonium est, quippe initum omissa *forma* Tridentini: num igitur, *hoc* excepto, ex aliis clandestinis matrimoniis oriatur p. h. impedimentum, ceu existimavit Pont. VII, 36, 5: an secus, uti ratus est Sanchez. VII, 70, 13? Quæstio hæc dudum (dum in S. C. C. agebatur de matrimonio civili) recruduit, nec mediocriter. Affirmantium opinio *nititur* 1° Cit. Const. S. Pii V. 2° Responsione a S. Pœnit. edita 13 Mart. 1820, quæ a Pio VII probata fuisse dicitur (S. C. C. responsum de hac re NULLUM extat). 3° Majori DD. qui eam amplexati fuerant numero et auctoritate. Verum 1° non favet huic sententiæ, quin obstat potius Const. S. Pii V. Veteri jure cautum fuerat, ex sponsalibus (seu *de futuro* seu *de præsenti*, lex non distinxit), etiamsi consanguinitatis, *aut alia quavis ratione sint nulla*, dummodo non fuerint nulla ex defectu consensus, oriri impediment. publ. honest. usque ad 4. gradum (C. Un. *De Spons.* in 6°): Trident. impedimentum ex sponsalibus (*de præsenti*) invalidis sustulit, ex validis ad primum gradum coercuit (Trid. XXIV R. 3). Quæstione serius exorta, utrum *hoc* Trid. decretum intelligendum esset (prout cit. C. Unic) de sponsalibus per verba tum *de præsenti*, tum *de futuro*, S. Pius V. Cit. Const. declaravit, pertinere *ad illa* dumtaxat; adeoque in *his* (idest in matrimoniis) DURARE *adhuc impedimentum in omnibus illis* CASIBUS *et gradibus, quibus de jure veteri* INTRODUCTUM erat. Ait Pontifex *durare*, ergo de his impedimentis loquitur quæ jam extabant; ait iterum in quibus casibus *introductum* fuerat: atqui impedimentum clandestinitatis nondum fuerat introductum; ergo etc. Reponunt, jus vetus nullam distinctionem admittere, ait enim *aut* ALIA QUAVIS RATIONE *sint nulla*. Ita porro, sed verbum *sint*, impedimenta præsentia quidem omnia, at non futura, demonstrat: numquid inter *alias quasvis* rationes erat clandestinitatis impedimentum? aut suspicari poterat? Sane si lex nihil aliud est, quam legislatoris *voluntas*, si nihil volitum quin *præcognitum*, eam trahere ad non cogitata, nedum a juris regulis, sed et ab ipsa ratione alienissimum est.

II. Venio ad S. P. Hæc consulta 1° *An matrimonium ratum, ex quocumque licet impedimento nullum, dummodo nullum non sit ex defectu consensus:* atque ideo 2° utrum et *contractum coram magistratu civili*, omissa forma Tridentina, *impedim. pareret p. h.?* respondit ad 1m *affirmative*. Tum prosequitur - *Solummodo disputatur, an impediment.* istud *inducatur etiam, per matrimon. ratum, quod nullum et irritum sit ob impediment. clandestinitatis; et verior, atque omnino tenenda sententia affirmat. Et ita S. C. C. teste Gallemart, in C. 3 Sess. 24. Conc. Trident. pronunciavit.* Ad 2m pariter *affirmative*, quia ea *matrimonia fuerunt, in sensu Ecclesiæ, clandestina* .... IDEM *ergo impedimentum* EODEMQUE MODO *pariunt etiam matrimonia ista civilia* (S. P. 13 Mart. 1820. To. VII, n. 28). Hæc responsio nullatenus refragatur 1° quia S. P. respondit ex DD. sententiis; 2° quia innixa est falso testimonio Gallemart; 3° demum quia rursus eadem quæstione de matrimonio civili proposita an. 1866, noluit eam definire, et ad S. C. C. spectare respondit. Quin hodie et ipsa favet potius; nam si matrimonia civilia *clandestina* matrimonia sunt, et *idem* atque hæc, *eodemque modo* impedimentum præstant, cum hodie definiti juris sit, ex *illis* nullum prorsus impediment. oriri, ergo neque ex *his* oriri dicendum est.

III. Quod ad auctoritatem extrinsecam attinet, DD. qui contrariam sententiam tuentur (inter quos Fagnanus, et Ben. XIV) utique plures numero sunt; verum (absit verbo invidia), pro dimidia saltem eorum parte sufficit mihi unus Tho. Sanchez.

sponsi consanguineos (28) sive legitimos sive illegitimos (29), lineæ tum rectæ tum obliquæ. Verum ea quæ contrahitur ex sponsalibus 1°, quæ ex matrimonio 4° utriusque lineæ gradu finitur (30). Et, prout affinitas, cum semel fuerit contracta, perpetua est, nec cessat resolutis utcumque sponsalibus, aut matrimonio; v. c., mutuo dissensu (31), vel morte (32). At vero ea quæ oritur ex matrimonio invalido (non consumato) non solvit priora sponsalia (33). Et si quis, duo sponsalia valida, vel duo matrimonia invalida inierit, hunc contrahere duplex p. h. impedimentum, quasi ex duplici causa, si quid opinor, palam est.

305. Demum ob religionis reverentiam vetitum est coire nuptias obstrictis voto castitatis, vel ordine sacro. Sed *ordo* sacer tantum eas

Reliquos vero (excepto Ben. XIV) admodum verosimile est, jurasse in verba Gallemart (V. S. Alph. VI, 1064) et Fagnani in jurisprudentia S. C. C. (cujus Secretarii munere diu functus erat), versatissimi; qui falso testati sunt (ille ad Trid. XXIV De R. M. 3, is semel et iterum in C. *Ad audentiam*, et C. *Sponsam De Sponsalib.*) quæstionem hanc ab illa S. C. diremptam fuisse. Quamobrem hæc sententia, etsi communior fuerit, at probabilior certe non est: nemo autem inficias iverit, magnum vulnus ei inflictum fuisse per resolutionem S. C. C. 13 Mart. 1879.

Nunc videamus quibus nitatur sententia nostra: hæc pauca et expedita, et obvia sunt; scilicet veritas non eget defensionibus exquisitis, prolixis, laboriosis. 1° Nullo neque veteri neque novo jure cautum est, matrimonia irrita, omissa forma Tridentina, parere p. h. impedimentum. Sed 2° nec parere possunt: scilicet aliud est actum *irritum* esse, aliud esse *nullum;* irritus est qui aliquo vitio laborat, nullus qui non sua forma constat: *ille* non plane inutilis est; v. c., in jure civili usucapiendi conditionem præstat (II, 153, 19); *hic* pro infecto est, nempe *forma est quæ dat esse rei.* Quamobrem clandestina matrimonia, si proprie loqui velimus, irrita dicenda non sunt, sed omnino non sunt; non entis autem nullæ sunt qualitates. 3° Impedimentum quo de agitur receptum est contra eam reg. juris, *non præstat impedimentum quod de jure non sortitur effectum* (C. 52 *De R. J.* in 6°): ergo *non est producendum ad consequentias* (LL. 13, 14 *De Leg.*). Demum 4° odiosum est, quia libertatem naturalem contrahendi matrimonia coercet, adeoque strictam interpretationem recipit (C. 15 *De R. J.* in 6°); lata autem interpretatione in his uti, a *regulis juris;* extensiva (qua Contarii utuntur) a *ratione* quoque alienum est (V. Prol. 186, 37).

28 *De Just.* II, 8, 7. Non item cum affinibus (Sanch. VII, 68, 3).

29 Ex C. 8 *De Spons. et Matr.* Sanch. VII, 68, 4. *De Just.* I, VIII, 7.

30 C. Un. *De Spons.* in 6°. Trid. XXV R. M. 3. Sed ea, quæ oritur ex matrimonio, secundum cum illegitimis gradum non excedit, si quid opinor, ne plus præstet quam affinitas, quæ fortius vinculum est.

31 Alex. VII, 6. Jul. 1668. S. Alph. VI, 1063.

32 Ex C. 8 *De Sponsal.* Sanch. VII, 68, 20.

33 C. un. *De Spons.* in 6°. Sponsalia inita, inquam, cum quovis consanguineo sponsi, seu sponsæ (Sanch. VII, 68, 23). Porro hoc impedimentum p. h. nullum in jure naturali fundamentum habet, ideo nulla cognatio, nullum vinculum oritur ex sponsalibus et matrimonio rato, seu invalido (Sanch. VII, 65, 67), seu valido (Contra Sanch. loc. cit. n. 6) in infidelitate contractis; adeoque non obstat infidelibus ad fidem conversis.

dirimit (34), et *votum* solemne (35). Votum simplex eas impedit solum etsi perfectum, et perpetuum fuerit, et ab utroque emissum (36); excepto eo quod, post tyrocinium biennale, nuncupatur a Novitiis Soc. Jesu (37). Et nedum votum castitatis impedit nuptias, sed et votum ingrediendæ Religionis, vel suscipiendi ordines sacros, vel non nubendi (38). Qui autem obstricti ordine sacro, aut solemni castitatis voto matrimonium, et ubi Trident. viget, vel tantum civile, quod vocant (39) contrahere, quique cum eis contrahere præsumunt, incurrunt excommunicationem Ordinariis reservatam (Prol. § 391, 1); nisi forte matrimonium fuerit nullum ex alio capite (40). Qui vero simplici castitatis, etc. voto sunt obstricti, quique cum eis, id scientes, matrimonium contrahunt, peccant letaliter et cum contrahunt (41) et quoties petunt.

De causa Matrimonii.

306. Matrimonium ad mutuum vitæ adjutorium ineundum fuit institutum (§ 290, 8); nihil igitur ei tam contrarium est, quam ex ipso nancisci periculum seu *Religionis,* seu *capitis.* Ne quid igitur alterutri metuendum esset, utrique speciatim cautum est: *Religioni,* catholicos a non catholicorum nuptiis arcendo; *capiti* autem cavendo ne quis, conjuge mortuo, nuptias cum socio sceleris coire valide posset. Hinc impedimenta *disparitatis cultus, et criminis.*

307. Cultus, seu Religionis, disparitas est vel propria vel impropria. *Propria* dicitur cum alter tantum; *impropria* cum uterque est baptizatus, sed alter orthodoxus est, alter heterodoxus: sive hæreticus

34 C. C. 1, 2 *Qui Cler. vel Vov.* Trident. XXIV Can. 9. Nisi receptus fuerit ex metu gravi (S. Alph. VI, 811). Et etiam apud Græcos dirimit (S. C. *De Propag.* jussu Pii IX 24 Mart. 1858. S. U. J. 22 Decem. 1875. V. L. 45 C. *De Episc. et cleric.*).

35 C. 10 *De Conv. conjug. Solemne.* V. Prol. § 101, 2. Non igitur dirimut vota quæ Religiosarum Congregationum viri, seu mulieres edunt, quæ Beguinæ, Tertiariæ, Mantellatæ in manibus Ordinarii, licet solemniter (Pont. IX, 8).

36 Ex C. 6 *Qui Cler. vel Vov.* Sanch. VII, XI, 10.

37 Greg. XIII C. *Ascendente Domino.* Et eo quod emittit mulier, viro de consensu ipsius sacros ordines suscipiente (C. 10, Dist. 28. Sanch. VII, 40, 2); non item religionem, post illud consumatum (Sanch. VII, 32, 8. V. Schmalz. IV, VI, 40), profitente.

38 Nempe perpetuo, si pure initum fuit; sin sub conditione vel in diem, quoad hæc venerint (Reginald. 31, 185. II, 317, 320) nec excusant ab obtinenda dispensatione carnis stimuli, etsi acriores: scilicet causa petendæ dispensationis non est dispensatio (Sanch. VII, XI, 9).

39 S. U. J. 22 Decem. 1880 ad 1m.

40 V. Prol. § 298, 23. Ut ecce si contraxerint obstricti alio impedimento dirimente; vel sine Parocho et testibus (S. Anton. Sanch. VII, 48, nn. 8, 13. Bonac. Tho. III, Disp. 2, q. 2, P. 7).

41 Sanch. VI, XI, 11.

sive schismaticus, ex secta. Utraque, propter perversionis periculum, obstat nuptiis; sed illa dirimit matrimonium, hæc impedit (1). Et si quando S. Sedes ex gravi causa matrimonia inter heterodoxos et catholicos (*mixta*) coiri permittit, ita id permittit, dummodo et nihil metuendum sit fidei conjugis catholici, et hac expressa conditione, si uterque *omnes* filios nascituros in Catholica Religione educaturos promiserint (2). Verum, quia hæc conditio impedimenti naturam non mutat, ea non servata, perinde est ac si dispensatio data non esset; adeoque si, post eam impetratam, sponsus hæreticus conditioni non acquiescat, et matrimonium nihilominus contraxerit, valet (3).

308. Duo sunt crimina quæ dirimunt matrimonium, adulterium, et uxoricidium seu potius conjugicidium. Subest autem *heic* et impedimentum et pœna (4). *Impedimento* cavetur conjugi innocenti, ne spes futuri matrimonii det reis ansam captandi ejus mortem: *pœna* coercetur injuria, quæ tum ei, tum matrimonio irrogatur (5). Et, qua pœna est, adulterium et uxoricidium heic quoque accipere debemus non existimata, sed vera (Prol. § 296, 3), et perfecta (adeoque si quid aliud interdum requiritur, cum hoc quoque), et consumata (Ib. 298, 26). Qua vero hac pœna coercetur injuria quæ fit conjugi innocenti, opus est adulterio vel homicidio formali, et utrinque formali (6); nam ejusmodi pœna est, quæ aut utrumque tenet, aut neutrum (Prol. § 319, 5): qua demum est pœna qua coercetur injuria quæ fit matrimonio, si hoc validum non fuit, impedimentum cessat (7).

1 Ben. XIV C. *Singulari Nobis*. Dirimit quamvis baptizatus cathecumenam ducat, vel non baptizatus apostatam (V. *De Justis* II, 15, 7). Hoc impedimentum, verius, consuetudine fuit introductum, nihilominus obligat *statim*, in locis infidelium, fideles nuper ad fidem conversos; etenim *S. Sedes* Vicariis Apostolicis dat facultatem ab eo dispensandi (Bened. XIV l. c.) et si quæ sine dispensatione matrimonia ibi contrahuntur, consensum renovari jubet (Clem. XIII *Instr. ad Mission*).

2 Greg. XVI *Ad Archiep.* Friburgen. 23 Maji 1846.

3 Gury II, 828. Verum Catholicus qui, vel non impetrata dispensatione, vel non servata hac dispensationis lege, matrimonium contrahit, arcetur sacramentis quoad promiserit Confessario, educaturum se liberos in Religione catholica, et *reparaturum scandalum aliis fidelibus* datum (Pius VII *Epist. ad Cardin. De Frankenberg* 23 Jul. 1782).

4 Lugo *De Pœnit.* 16, 336. Suar. *De Legib.* V, 19, 6. Et est omnium sententia (Pal. Tr. III, Disp. II, P. 2, n. 2).

5 Sanch. VII, 79, 31. Pont. VII, 45, 5. Engel. IV, 7, 6. Pal. l. c.

6 Sanch. VII, 79, 31. Laym. Par. III, Cap. X, 2.

7 Ex C. C. 5, 6. *De eo qui dux.* Sanch. VII, 78, 20. Pont. VII, 45, 3. Salm. 12, 49. Quamvis validum ab ipsis conjugibus (Pirhin. IV, 7, 2 in fin.), et ab omnibus haberetur (*De Just.* II, 16, 54). At si fuerit validum, nihil refert, si forte non fuit consumatum (C. 2 *De eo qui dux.* Salm. IV, 7, 36), aut conjuges diverterint (C. 4 *Eod. De Just.* n. 1).

309. Et primo *adulterium:* verum ex solo adulterio non oritur impedimentum, nisi accesserit vel *matrimonium* inter adulteros *attentatum* (idest de facto initum altero conjuge adhuc vivente), vel *promissio* de illo post obitum conjugis ineundo (8). Porro (et profluit ex dictis § 308) 1° adulterium accipere debemus perfectum (9); matrimonium vere et ex animo, non ficte, attentatum (10); aut promissio ejusmodi, quæ alias per se vim sponsalium habere potuisset (11). 2° Amplius, quia opus est injuria utrinque formali, si unus fuerit conjugatus, et *alter;* vel ambo, et *uterque* conjugium alterius ignoraverit, non obest neque promissio (12), dum ne ipsorum ignorantia fuerit crassa, aut supina (13); neque adulterium, etsi crassa et supina fuerit, quia adulterium sine dolo malo non fit; dummodo non fuerit affectata (14). Et 3° quia requiritur utrumque simul (15), non obest adulterium sine promissione; nec promissio sine adulterio, vel ante adulterium mutuo consensu revocata (16). Demum *utrumque*

8 CC. 2, 5, 7, 8 *De eo qui dux. Matrimonium,* etiam omissa forma Trident. contractum (Sanch. VII, 79, 8. Schmalz. IV, VII, 15), quippe attentatum sufficit. *Post mortem,* nam si convenerit illud contrahere non expectata conjugis morte, periculum, atque ideo (eo nondum contracto) impedimentum cessat (Sanch. n. 2. Pont. VII, 45, 2). Illud non interest utrum eodem tempore hæc facta sint, an diverso; nec utrum prius, utrum postea fuerit admissum (Ex C. ult. *Eodem.* Engel. VI, VII, 7. Sanch. n. 3).

9 Sanch. n. 2. Nempe commixtione seminum (S. Alph. III, 1036. Prol. 62, 8).

10 Ex CC. 1, 6 *De eo qui dux.*, quæ *fidem* (idest veram promissionem) requirunt Henriq. Lib. XII, Cap. XIV, 3. V. *Matrim.* n. 7. V. S. Alph. VI, 1039.

11 Pikler IV, VII. *Decis.* 130. Henriq. ap. Sanch. VII, 79, 19, qui contra putat. Quia non oritur periculum ex ea promissione, quæ ad matrimonium vi sua perducere nequit. Ideo requiritur 1° ut promissio non fuerit simulata (S. Alph. l. c.); 2° ut fuerit acceptata (Sanch. n. 22. Pont. VII, 45, 2); acceptatio autem heic non præsumitur, quia et peccatum est, et obest nuptiis (Sanch. n. 25. V. S. Alph. 1038); et 3° probabiliter mutua (Bellarm., Schmalz. IV, VII, 30. Laym. Par. IV, Cap. X, 4; ibique Silvest., Gob., Holzm. n. 562. Ugol., Elbel. n. 165. Gloss. in C. 6 *De eo qui dux.*). Sententia communior (Sanch., Pont., S. Alph. VI, 104) contra putat, quia in cit. C. 6 dicitur *qui sibi fidem* DEDERIT; quæ verba, *unius promissione verificantur* (Reiff. IV, 7, 17). Sed alii legunt *dederint,* uti Gonzal. et Glossa. Amplius, si fuerit sub conditione, quamdiu hæc pendet, impedimentum non intelligitur, quia interim conjugi frustra *metuitur* (*De Just.* II, XVI, 41. Schmalz. IV, VII, 27: ibique Laym., Pal., etc., contra Sanch. n. 11).

12 Ex CC. 1, 7, 8, 10 *De eo qui dux.* Sanch. VII, 78, 12.

13 Ex C. 2 *De Constit.* in 6°.

14 Ex L. 43 *Ad L. Jul. De adulter.* Sanch. VII, 89, 38. *De Just.* IV, 13, 87. S. Alph. VI, 1036.

15 Ex C. ult. *De eo qui dux.* Sanch. VII, 79, 6. Pont. VI, 45, 3. De Angel. *Pralet. Jur. Can.* IV, VII, 2.

16 Sanch. VII, 79, 7. Salm. XII, 70. S. Alph. VI, 1037. Etiam altero invito, si quid opinor; quia periculum in intentione est, non in vinculo juris, quod in re turpi nullum est. *Ante adulterium;* nam si postea revocata fuit, impedimentum

accipere debemus formaliter (17); *simul* vero admissum constante eodem matrimonio (18): quæ velim sedulo animadverti.

310. Dein *uxoricidium*, idest occisio conjugis, seu mulieris (19), seu viri (20), admissa utroque patrante (21). Sed neque heic solum uxoricidium sufficit, verum necesse est, ut fuerit admissum cum *intentione* contrahendi matrimonium cum socio uxoricida (22). At vero haud necesse est, ut hæc intentio concurrerit ex utraque parte; nihilominus, verius, necesse est, ut appareat exterius, quia *in jure nihil est nisi quod apparet* (23); utque innotescat socio uxoricidæ; nam quamdiu intentio unius alterum latet, nulla subest certa spes matrimonii ineundi, atque ideo aut nullum, aut non tam grave periculum imminet alteri conjugi (24).

semel contractum non evanescit (Ex L. 62 *De Pact.* S. Alph. l. c.). Nec obest promissio conditionata, conditione impleta post mortem conjugis (Pirhin. IV, 7, 2), nihilominus V. S. Alph. 1040.

17 Et ex dictis planum est: adeoque non computatur, neque adulterium ignoranter admissum, licet postea promissio scienter sequuta fuerit (Barbo., Engel. IV, VII, 8); nec admissum scienter post promissionem ignoranter factam, quamdiu promissor ratam eam non habuerit Sot. et Ludov., Lopez. ap. Sanch. VII, 79, 34 quæ mihi verior sententia est. Aliud existimant Sanch. l. c. Schmalz. IV, 7, 13, aliique, putantes, prout matrimonium, ita et promissionem ignoranter initam tacite confirmari adulterio postea scienter admisso. Sed non est par ratio, et ceu turpis promissio non est facile præsumenda (Sanch. n. 14), ita nec turpis ratihabitio. Quin puto nec ratihabitionem ex dictis, sufficere, si facta fuerit altero inscio. Aliud juris est si matrimonium, seu potius *contubernium* ignorantes inierint, et postea scienter in eo perstiterint; etenim, non recedendo, et commiscendo, illud tacite ratum habent (Sanch. VII, 79, 32).

18 Ex C. 18 *De eo qui dux.* Sanch. VII, 70, 6. Pont. VII, 45, 3.

19 C. 6 *De eo qui dux.*

20 Ex C. 1 *De Conv. infid. Communissima.* – Dummodo mors sequuta fuerit. Prol. 305, 25. S. Alph. VI, 1036. Et nec medici negligentia, vel imperitia (Pont. VII, 45, 11. Reiff. IV, VII, 22, 25. Schmalz. IV, 7, 54) sequuta sit.

21 CC. 1, 3, 6 *De eo qui dux.* Sanch. VII, 78, 9. Pont. VII, 45, 4. *Patrante*, nempe vel solo mandato, aut consilio (Ex C. *De Conv. infid.* Sanch. n. 5), non revocatis (Sanch. n. 7 *De Just.* II, 16, 9. Prol. § 320, 15). At non, ut puto, solum consentiente, quia jura machinationem requirunt; nec (quod nemo dubitat) eo ratum habente (Prol. § 323, 36. Pont. l. c. Sanch. VII, 78, 6).

22 Sanch., Pont., S. Alph. VI, 1033, 1036. Vel cum uno ex eis si fuerint plures. *Communissima:* ideo cessat impedimentum si vir, e. g., Seja cooperante, occiderit uxorem, ut Seja liberius frueretur, vel ut ejus filiam duceret (Salmat. IX, 12, 54. S. Alph. 1036).

23 Pont. VII, 45, 4. Salmat. IX, 12, 55. Mazzo. *h. t.* Cap. 5. Contra Sanch. VII, 78, 14, qui gratis affirmat, eam præsumendam esse in foro exteriori. Putat autem S. Alph. VI, 1034, sufficere, si *occisionem præcesserint sufficientia intentionis indicia; puta munera, familiaritates, epistolæ amatoriæ.* Ita porro quia nihil interest quomodo quis voluntatem suam prodat: dummodo sciamus nefas esse, quemquam onerare nisi *ex probationibus, vel indiciis,* LUCE CLARIORIBUS (L. 25, C. *De Probation.*).

24 S. Alph. VI, 1034. Dixi, *nam* etc.;

311. At si utrumque intervenerit, nempe adulterium et uxoricidium, impedimentum contrahitur quamvis adulterium sine promissione matrimonii (25), et uxoricidium altero inscio (26) fuerit admissum. Dummodo admissum sit cum intentione coeundi nuptias cum adultero vel adultera, et (probabiliter) homicida hanc intentionem ei antea manifestaverit (27); et utrumque constante eodem matrimonio fuerit admissum (28).

312. Quando autem hoc impedimentum est et pœna simul et impedimentum, qua est pœna, cum sit extraordinaria, probabilius videtur ignorantiam impedimenti ab impedimento excusare (29): quod alii negant (30), communius quidem, *sed principiis nec certis nec evidentibus* (31). Qua est impedimentum, si fidelis cum infideli hoc crimen admiserit, infidelis quoque eo tenebitur (32); dummodo *totum* ab utroque fuerit admissum (33). Seu autem impedimentum, seu pœna sit, quia ex crimine oritur, non tenet eos qui in infidelitate hoc crimen admiserunt, si postea ad fidem conversi matrimonium inter se contrahere velint, quia omnia crimina baptismo delentur: *et nemo negat* (34).

et non, eo quod Ecclesia, non judicat de occultis, uti Nostri fere omnes docent (V. Baller. ad Gury II, 821).

25 C. 3 *De eo qui dux.*

26 CC. 1, 6. *Eod.* C. 5. Cau. 31, 1 (*Conc. Triburien.*). Pont. VII, 45, 5. S. Alph. VI, 1035.

27 S. Alph. VI, 1034, 1036, req. VI.

28 Quamobrem si quis (vivente *prima* uxore) Sejæ matrimonium promiserit; dein ei (vivente *altera*) commiscuerit; demum *tertiam,* ut Sejam duceret, ipsa tamen inscia, sustulerit, impedimentum non intelligitur (Sanch. loc. cit. Salm. IX, 12, 60 *De Just.* II, 16, 27).

29 Navarr. *Man.* 22, 46. Salas., Leander a *Murcia* Disquis. in 1, 2. *D. Thom.* lib. 2, D. 4. Paludanus., Fernand., Major. apud. Schmalz. IV, 7, 58. Pikl. IV, 7. Decis. 130. prin. et Quest. 2 et latissime Krimer ad Decret. IV, VII, 1011; et novissime Ballerini ad Gury II, 788.

30 Croix VI, III, 642. Spor. *h. t.* n. 41. Haunold. *De Legib.* Tr. 1, n. 109. Schimier, Reiff. IV, 7, 26. Schmalz. l. c. Gury l. c. De Angel. *Præl. J. Can.* IV, 7, 5 utrumque probabile putat, sed hoc probabilius: scilicet, ait, *omnibus fatentibus, hoc impedimentum est inductum in pœnam; atqui pœnæ ecclesiasticæ incurruntur ab iis quoque qui eas ignorant!*

31 Krimer l. c. n. 1024. Sane ex his alii negant ignorantiam heic excusare, quia hoc impedimentum pœna quidem, sed *pura* est (Haunold. n. 110); alii, contra, quia est *medicinalis* (Sporer *h. t.* n. 44): quod et Suar. tenet *De Legib.* V, 19, 10; qui alias docet, pœnas medicinales in eo ab aliis distare, quod ignorantia pœnæ ab eis eximit (*De Censur.* 40, 9)! Alii demum quia plus inhabilitatis habet, quam pœnæ (V. Dian. To. II, Tr. VI, Res. 170, 3). Quod quidem, si verum esset, spernendum non foret.

32 C. 1 *De Convers. infidel.*

33 Sanch. VII, 79, 43. Veluti si Cajus et Seja adhuc infideles adulterio sese polluerint, et postea, altero vel utroque baptizato, mutuam sibi dederint de matrimonio post conjugum mortem ineundo fidem.

34 Sanch. VII, 79, 42.

De Consensu ad matrimonium contrahendum necessario.

313. Denique opus est consensu, idest vera utriusque, super eadem re, voluntate. *Utriusque,* ceterum matrimonium perficitur unius pollicitatione, et alterius acceptatione, quin ulla repromissione opus sit; neque enim potest vir esse, nisi sit uxor; neque uxor, nisi sit vir (1). Et quia matrimonium perpetuum est, si uni eorum propositum sit, illud *ad tempus* contrahere, nihil erit actum (2). *Vera;* nam si alter simulate agit, vel joco, matrimonium constare non poterit (II § 430, 40). *Super eadem re,* nempe super jure coeundi, quo ultro citroque tradendo, matrimonium contrahitur: quocirca si desit hæc mutua traditio, saltem implicita, matrimonium ne intelligi quidem posse verius est (3). Illud non interest, utrum consensus verbis, an signis, an litteris fuerit expressus (4); utrum inter præsentes, an inter absentes (5); eodem tempore an diverso, dummodo quo tempore posterior consentit, alter suum consensum non retractaverit (6).

314. Verum non sufficit consensisse in matrimonium, ut valeat, si forte intervenerint error, aut metus, aut raptus. Etenim *error* dirimit matrimonium. Nempe si in persona fuerit erratum, hic enim substantialis est (II § 311, 9, 10); atque ideo, etsi fuerit resupinus (7), vel conco-

1 Sanch. I, V, 6. Pont. II, 16, 7.

2 Sanch. II, 29, 11. Scilicet, ex defectu legitimæ voluntatis; adeoque etsi eam exterius non prodiderit (Sanch. l. c.).

3 D. Tho. in 4. Dist. 28, q. un. art. 4. Sanch. V, 10, 2. Ut ecce si convenerit debitum non petere (D. Th. l. c. ad 3), aut si mulier sub hac, vel tacita, conditione: *salva virginitate,* consentiat (S. C. C. 8 Jul. 1724, ap. Ben. XIV *De Syn.* XIII, 22, 10. De Tho. l. c. D. 30. q. 2, art. 1. Sol. 2 ad 2. V. Sanch. DD. 10, 13). Quidam, et in primis ex hodiernis, contra putant. Ajunt, aliud est dominium, aliud usus sui corporis; matrimonium retento dominio sui corporis, contrahi non potest; retento usu potest. R. Nego prorsus; quia per matrimonium, non *corpus* alterius acquiritur, quod esset dominium acquirere, sed *jus* ejus *utendi.* Et licet dominium acquireretur, conditio esset contra naturam actus (V. II, 316), quia dominium, cum sit jus *utendi* re sua (II § 113 *bis*), ab usu *perpetuo* separari non potest (L. 62 *De Usufr.* L. 8 *De Usu Legat.*). Et nec renunciatione *abdicari* potest; alias, qui ab invito debitum extorqueret, fornicaretur (V. § 340, 44). Ceterum si uni ex sponsis (cum matrimonium contrahit) propositum sit, debitum non reddere, hæc intentio non adimplendi (II, § 430, 40) matrimonio non obstat (Salm. *h. t.* VII, 85, 91).

4 Ex C. 1 *De Spons. duor.* S. Alph. VI, 887. Utputa annuli traditione, vel acceptatione (Sanch. 1, 22. S. C. C. 22 Nov. 1865), et (quoad mulierem) silentio (Pont. 11, 14, 3); verum hoc in æstimatione judicis esse debet.

5 C. ult. *De Proc.* in 6. Sanch. II, 11. Sed specialissimo mandato opus est, certæ personæ dato, quæ eo per alium defungi non potest (Cit. C. ult. S. Alph. VI, 885).

6 Sanch. II, 32, 3.

7 Sanch. VII, 18. Pont. IV, 20. S. Alphon. VI, 1010.

mitans (8). Error accidentalis, idest qui in personam non cadit, non obest (secus ac alias), quia publice interest non dissolvi matrimonia ; seu *juris* error fuerit, veluti si putes matrimonium dissolvi posse (9): seu *facti,* ut ecce si mulier virum potentem existimet, qui ad tempus impotens est (10). Nec tibi proderit, quod erraveris dolo alterius contrahentis (11), et dolus efficax fuerit (12). Duo tantum casus sunt, in quibus error accidentalis dirimit matrimonium ; nempe, quum recidit in personam (13): aut in *conditionem* personæ, idest si liber duxerit servam, aut servo libera nupserit (14). At vero si tibi in corde tuo propositum sit, *nolle* te Sejo nubere, vel Cajam ducere, *nisi* his aut illis qualitatibus præditus, seu prædita sit, matrimonium (licet propositum hujusmodi alterum penitus lateat) consensu deficiente, ne intelligi quidem poterit (15).

8 Sanch. VII, 18, 6. Salmat. IX, 10, 6. Veluti si, dum falso putat se ducere Cajam, dicat intra se: *ducerem hanc etsi non esset Caja.* Sanch. l. c. Schmalz. IV, 1, 444. Prol. § 147, 25). Secus si diceret: VOLO hanc ducere, *licet forte non sit Caja* (Laym. P. IV, Cap. II, 1).

9 Pius VI *Ad Archiep. Pragens.* 11 Jul. 1789. Ben. XIV *De Syno.* XIII, 22, 8.

10 Ex C. 6 *De Frigid.* Sanch. VII, 92, 4. Aut si, dum putas te, v. c., cum virgine et sana et nobili matrimonium contrahere, ducas scortum leprosam trivio natam (S. Alph. 1011, 1012).

11 Ex C. 18 *De Sponsalib.* Quæ *verissima* sententia est (Sanch. VII, 18, 18). Scilicet error, quoad accidentia, naturali jure non obest; dolus autem solo jure civili actum vitiat (II, § 431, 53).

12 S. Alph. VI, 1012. Nam quod quis noluisset contrahere cum viro, aut fœmina hujusmodi (puta leproso, meretrice) si scisset, hoc recidit in voluntatem interpretativam, quæ, cum nihil sit, nihil præstat (Prol. § 136, 23).

13 Suppl. D. Tho. 51, 2 ad 5. Ejusmodi est qualitas, quæ personam (ignotam volenti contrahere) determinat, et ab aliis secernit (Sanch. VII, 18, 38). Ut ecce, si putans ducere filiam Seji vel primogenitam, Caji filiam vel secundogenitam ducat. Verum quæstio hæc, uti maxima, ita et difficillima est (Sanch. VII, 18, 25), et DD., dum student eam extricare, intricant magis (Clericat. Dec. XIX, 27). Quam prætereo, quia magis ad forum externum (idest ad matrimonium dissolvendum) pertinet V. S. Alph. VI, 1014.

14 CC. 2, 3, 4 *De Conjug. servor.* Dixi: si *liber, ignorans;* nam si aut servus ignorans, aut liber sciens ducat servam, matrimonium valere, alterum verius est, alterum certum (S. Alph. VI, 1918). Impedimentum hoc in scholis *conditio* appellatur: verum non *conditio* (servitus) dirimit matrimonium, nam et servi coeunt nuptias, etiam dominis invitis (C. 1 *Eod.* Schmalz. IV, 9, 10), sed *error;* et verius solo jure canonico dirimit, quia error accidentalis est (Sanch. VII, 19, 16. Salm. 10, 10, 25).

15 Sanch. V, XIX, 2, 3. S. Alph. VI, 986. Quid si non id intendas, (quia hoc non cogitas), sed animo ita comparatus sis, ut nolis his qualitatibus deficientibus matrimonium contrahere; v. c., si nolis nullam, nisi virginem, ducere? Et si aliquando id tecum ipso constitueras, *prior hæc voluntas* prævalet (Prol. §§ 134, 7; 147, 32), atque ideo matrimonium non valet (Sanch. IX, 10, 11); sin minus, voluntas hæc magis *interpretativa* est, quæ (Prol. 136, 23) nihil præstat (Sanch. VII, 17, 18. Contr. Pont.).

315. *Metus* quoque dirimit nuptias, nempe (quia semel coitæ rescindi non possunt, secus ac alii contractus) ab initio ipso jure (16). Non quidem semper, sed si 1° incussus fuerit ad matrimonium extorquendum (17); et 2° fuerit injustus (18), quoad substantiam inquam (19); et 3° gravis, seu absolute, seu relative (20); licet tantum reverentialis (Prol. § 138, 14) fuerit (21). Dirimit autem quamvis optio metum passo data fuerit, ducendi quam mallet ex pluribus (22). Nihilominus si quis, videns consumationem matrimonii vitari non posse, malit contrahere matrimonium, quam Deum offendere, matrimonium valere (23). mihi verior sententia est (24).

16 Sanch. IV, 6, 2. Laym. P. II, C. V, n. 1. Lugo *De Justit.* 22, 177. Pirhin. IV, 1, 106. Sed utrum naturali jure (Pont. IV, 14, 4), an canonico (Sanch. IV, 14, 2), nondum satis exploratum est.

17 CC. 15, 28 *De Sponsal.* C. 2 *De eo qui dux.* Croix VI, III, 662; V, II, 316.

18 C. 10 *Eod.* Pont. IV, 19, 7. Lugo *De Justit.* 22, 175. Ut ecce si quis cogatur eam ducere, quam vi defloravit: quia *optio* ejus est, utrum malit, ducere, an dotare (Pont. n. 15). Nam si justus est metus, qui patitur ipse sibi metum infert (L. 21 pr. *Quod met. cau.*); ut ecce si cogatur eam ducere, vel dotare.

19 Ex L. 12 § 1 *Quod met. cau.* V. Salm. IX, 9, 50 etc. Quod ex rei veritate æstimari oportet. Itaque si ex actis et probatis falso appareat, Cajam a Sempronio superatam fuisse, vel contra non superatam Lucretiam a Sejo; et uterque compulsus fuerit eas dotare, aut ducere, illius nuptiæ irritæ sunt, hujus ratæ (Pont. IV, 19, 11. Croix VI, III, 664. S. Alph. VI, 1052). Quid igitur si metus fuerit injustus quoad modum tantum? Quod fit cum quis, id quod jure exigere potest, non per judicem repetit (Lit. L. 12 in fi.). Porro metus non fit, nisi minis adhibitis: itaque si is malum justum timuit, v. c. se in carcerem detrudendum non servato juris ordine, matrimonium valet (V. Lugo a n. 157: quamvis contra sentire videatur Sanch. IV, 8, 9), quia magis legi fit injuria: sin injustum, puta si timuit occidi, quæstio salebrosa est: quidam ex Nostris valere negant, quippe ajunt, metus injuste incussus injuriam continet, injuria vero contractum irritat (Less. II, 17, 43. Croix III, II, 634). Sed nonne is ipse sibi metum facit? Dotet, si malit, et metus cessabit. Quid igitur si judex laicus, eum qui mulierem defloravit vi, aut spe (non promissione) matrimonii, detrudat in carcerem, non ante quam eam duxerit dimittendus, ut in fœderatis Americæ Septemtrionalis Provinciis, an, si hoc metu inductus eam ducit, matrimonium irritum sit? Videtur enim metus injustus, et quoad modum quia laicus cogit; et quoad substantiam, quia, adempta *optione*, ducere cogit. Non puto: nam nec injustitia quoad modum subest (si forte obesset), quia et Reip. interest coerceri hujusmodi crimina; ideo sunt mixti fori (Pont. IV, 19, 2. S. Alph. III, 641), dum ne judex laicus de valore sponsalium cognoscat (Sanch. I, 29, 9): nec quoad substantiam, quia optio ex consuetudine profluit (Barb. in C. *Si se duxerit. De Adulter* n. 7. Pirh. V, 16, 41. Engel. V, 16, 10), cujus, ubi non obtinet, nulla vis est.

20 CC. 18, 28 *De Sponsal.*

21 Cf. Sanch. IV, Disp. VI.

22 Sanch. IV, 12, 19.

23 Sanch. n. 20. Schalmz. IV, 1, 396. Et metum passus revera consenserit (Sanch. IV, 12, 18. Pirhin. IV, 1, 100).

24 Sporer n. 23. Alias huic necessario aut peccandum foret, aut matrimonio abstinendum, nec posset quod minus malum sibi videtur eligere.

316. Denique matrimonium dirimit *raptus* (25). Raptus est: *Abductio violenta mulieris matrimonii cum ea contrahendi causa* (26). Uti igitur sit raptus necesse est, 1° ut mulier abducta fuerit, 2° ut invita, 3° ut matrimonii cum raptore contrahendi causa. Raptus igitur ex 1° in viro non intelligitur (27): in muliere autem rapta non inspicitur, quænam illa sit, virgo ne, an vidua, an scortum (28), an sponsa (29). Nec ex 2° nisi mulier abducta fuerit vi illata, aut metu incusso (30). itaque si ipsa abductioni consensit, raptus cessat; licet invitis his, sub quorum potestate est, fuerit abducta (31): et contra suberit raptus si, his consentientibus, abducta fuerit invita (32). Nec demum ex 3° si invitam quidem raptor abstulit, sed vel ut ipse ea frueretur, vel ut rapta nuberet alii (33). Abductam vero accipere debemus si transducta fuerit de loco in locum (34): non item, ut puto, si quo sponte accesserat detineatur invita, quia versamur in odiosis (35). Itaque raptus vi sua dirimit matrimonium inter raptorem et raptam, quamdiu hæc in potestate raptoris manserit; etsi postea ultro ac libentissime matrimonium ineat (36).

25 Trid. XXIV. R. M. 6. Loquimur hoc loco de raptu, non qua crimen est ex jure seu Civili (L. un. C. *De Rapt. Virg.*), seu Canonico (CC. 6, 7. *De Raptor.*); sed qua est impedimentum matrimonii a Conc. Trid. introductum: adeoque ubi Trident. viget.

26 Salmat. IX, 13, 146.

27 Sanch. VII, 13, 6. Pont. VII, 69, 6.

28 Sanch. VII, 13, 14. *De Just.* II, 18, 40.

29 Sanch. n. 15. S. Alph. VI, 1108. Pirhin. V, 17, 28. Lex non distinguit. Alii putant, raptum in *sponsam* non cadere, quia sponsa cogi potest ad nuptias coeundas: et probabile est Salm. IX, 12, 153; nisi forte justam recedendi a sponsalibus causam habeat (Engel. V, 16, 37. Schmalz. V, 17, 40; Konig. IV, 7, 31).

30 C. 6 *De Rapt.* Salmat. IX, 12, 146. Raptus *seductionis*, quem vocant, heic non admittitur (Sanch. VII, 12, 20 *De Luca Ad Trident.* Disc. 28). Nihilominus si mulier dolo, aut blanditiis fuerit abducta, matrimonium dirimitur, nisi appareat manifeste, consensum in eo ineundo non defuisse (S. C. C. 24 Apr. 1868, 25 Junii et 27 Aug. 1864. Acta I, 23. De Angel. *Pralect. J. C.* IV, I, 20).

31 Pont. VII, 69, 1. S. Alph. VI, 1107.

32 Sanch. n. 13. *De Just.* II, 18, 55.

33 Sanch. nn. 4, 6. S. Alph. 1107. Quocirca si Titius *suo marte* rapuit Cajam, ut Sejo nuberet, neuter prohibebitur (licet in potestate ipsorum sit) eam ducere; non Sejus, quia non rapuit; non Titius quia non rapuit matrimonii cum ea contrahendi causa (Sanch. VII, 13, 6. Schmalz. V, 17, 20). Sin rapuit ex Seji *mandato*, raptor *is* intelligitur (Ex L. 5 pr. *Nequis eum De Just.* II, 18, 45).

34 Sanch. n. 7 *De Just.* n. 6. Ut ecce de domo in domum (non de cubiculo in cubiculum); quamvis raptor ad locum destinatum eam perducere nequiverit (Sanch. n. 10 *De Just.* n. 6, ibiq. Navarr., Bon. etc.).

35 Aliud putant *Acta* etc. I, 23. Ex S. C. C. 25 Jun. 1864, et Scav. § 807, d. 1: sed in ea specie dolus puellam deducentium non defuit.

36 Trid. XXIV, C. 6. Pont. VII, 69, 6 *De Just.* n. 95. Tametsi diu manserit, et susceperit liberos (S. C. C. 25 Jun. 1864. Acta 1, 61). *Vi sua;* et non præsumptione aliqua juris et de jure; alias, ea postea consensiente, in foro conscientiæ

317. Et hæc sunt impedimenta quæ matrimonium vel impediunt, vel dirimunt: nempe si ea certo subesse constat. Quid si dubia sint? dicam de solis dirimentibus. Et si *juris* dubium vertat, quia legis dubiæ nulla vis est, convenit matrimonium contrahi posse et licite, et valide (37). Sin *facti,* non convenit: sententia communior negat, quia, cum falsa nostra existimatio rei veritatem non mutet, neque contractum inire licet propter periculum fornicationum, etsi materialium tantum; neque sacramentum exponere periculo nullitatis (38). Sententia minus communis affirmat, quia possidet jus matrimonium contrahere volentium; dummodo altera pars de hujusmodi dubio certior fiat (39). Dicam plane quod sentio. Quæstio hæc in his tantum impedimentis refert, quæ divini juris sunt (in aliis enim Episcopus dispensare potest et debet, de quo serius); idest in impedimento ligaminis, cognationis et impotentiæ. In *primo,* idest in dubio de *ligaminis* impedimento, prior sententia verissima est, quia prius matrimonium possidet; sive dubium sit utrum valide contractum fuerit, donec jure diremptum sit (40); sive utrum solutum fuerit morte alterius conjugis, quamdiu de hac non constet saltem probabilissime (41). In *secundo* verior, propter periculum non fornicationum, quia heic recidimus in dubium juris; nec sacramenti, quod, in sententia nostra (§ 295, 31), hic non obtinet; sed divortiorum quæ publice perniciosa sunt, et quia dirum foret commisceri sorori forte, vel filiæ. In *tertio,* matrimonium inire divortiis obnoxium, et matrimonio aliquem omnino

matrim. valeret (Prol. 208, 67). *Etsi postea* etc. (Contra L. 7. C. *De Raptor.*). Sed si loco tuto, extra potestatem raptoris, reddita fuerit, ei valide nubit (*De Just.* II, 18, 84. Ex cit. C. 6). Ad hæc V. Prol. 392, 4.

37 Pont. VIII, XIII, 1. Bonac. *De Legib.* Disp. I, Quæ. II, P. I, n. 18. Croix VI, III, 42, 527, 528. S. Alph. VI, 901, 1109. Et nedum *ubi sententiæ utrinque probabiles intercedunt,* quod definiti juris est (Prol. 263, 5); sed etsi opinio quæ stat pro impedimento sit probabilior, dummodo contraria sit vere probabilis (Sanch. VIII, 6, 18. Less. *De Just.* II, 40, 113. Sperell., Decis. 114, n. 57. Bonac., Pal. *De Just.* I, VI, 18. Prol. § 263, 8). Porro dubium juris est, quoties factum apparet ex quo impedimentum oriri potest (v. c.; adoptio, munus patrini quo quis defunctus est nomine procuratorio, vel in baptismo privato), illud quidem apparet, sed utrum ex eo oriatur impedimentum, v. c., cognatio legalis, spiritualis, inter TT. non satis convenit.

38 Croix VI, III, 578. Quod alii solum in dubio positivo locum habere putant; alii etiam in mero negativo, queis accedit S. Alph. VI, 902. — Porro dubium facti est, cum de eo facto, ex quo certum est oriri impedimentum, non satis constat; ut cognatio, vel publica honestas.

39 Bonac., Tambur. et alii ap. Croix VI, 1, 118. Et probabile est Gobat Tr. VII, 118. Idem tenere videtur Carden. *Cris. Theol.* a n. 525, et Sanch. VIII, 6, 18, qui id docet sine ulla, inter dubium facti et dubium juris, distinctione.

40 Ben. XIV. Const. *Dei Miseratione.*

41 C. 2 *De Secund. Nupt.* C. 44 *De S. E.*

prohibere, utrumque publice perniciosum est; sed hoc posterius longe perniciosius, tum *per se*, tum quia divortiorum pericula tenuantur ubi proles exsulat: ideo secundam sententiam sequor.

Art. 2. De his quæ Matrimonio accidentalia sunt.

318. Matrimonio accedere possunt conditiones, modus, causa. De conditionibus primum. Hæ vel sunt 1° contra substantiam matrimonii inter se contrahendi, vel 2° solum impossibiles, aut turpes; vel 3° possibiles et honestæ. Prioris generis sunt quæ bonis matrimonii, idest prolis, fidei, sacramenti (§ 296) adversantur (1). *Prolis*, seu generandæ, seu conservandæ (2); v. c., *si prolis generationem evites* (3), *si soboles futura enecetur* (4). *Fidei*, nempe conjugalis, non servandæ; ut puta, *si pro quæstu adulterandam te tradas* (5). *Sacramenti*; cujusmodi sunt omnes conditiones resolutivæ (Prol. § 41), ut ecce *donec aliam ditiorem invenero* (6). Hæ matrimonium *vitiant* (7). Contra impossibiles ac turpes *vitiantur*, idest pro non scriptis habentur (8). Nempe quamdiu non satis apparet, utrum joco, an serio fuerint insertæ: quamobrem, si revera serio insertæ fuerint vitiant matrimonium, perinde ac contractus ceteros (II § 316, 7), quia eis deficientibus corruit consensus; hic autem nulla juris potestate suppleri heic potest (9).

1 Sanch. V, 9, 2. Pont. III, 9, 5.

2 Suppl. D. Tho. 49, 2 ad 1.

3 C. 7 *De Cond. apposit.* Vel: *si sumpseris venena sterilitatis* (Sanch. n. 6).

4 Sanch. V, 9, 12. Pont. cit. n. 5. Non item si convenerit Orphanotrophiis exponere (Sanch. n. 13).

5 C. 7 *De Cond. apposit.*

6 Cit. C. 7, C. 6 *Cau.* 32, 2 (S. August.), vel, *donec in tua honestate permanseris* (Ben. XIV, *De Syn.* XIII, 22, 5).

7 C. ult. *De Condit. apposit.* Ceterum conditiones hujusmodi magis contra obligationes quæ ex matrimonio nascuntur, quam contra substantiam matrimonii esse videntur, præter ultimam. Ideo si citra pactum alter, vel uterque secum ipso statuat, v. c., prolis generationem evitare, mœchari, divertere, perinde haberi debet ac is, qui non habet animum adimplendi quod promittit (II § 430, 42); nisi forte non aliter contrahere velit, quam si dein sibi liberum sit mœchari, divertere, etc.

8 CC. 1, 7 *De Cond. apposit.*

9 Sanch. V, 3, 16. Pirh. IV, 5, 18. Pont. III, 4, 9. Reiffen. IV, 5, 44. S. Alphon. VI, 891. Itaque si Titius vere et ex animo contraxerit cum Seja sub hac conditione, *si uxori fratris tui dederis venena sterilitatis*, conditio matrimonium vitiat. Porro serio adjectas conditiones semper fuisse tenendum est, si contrahentes eas vel licitas, vel possibiles existimaverint. Quamobrem si ita contraxerint, *si pater meus consenserit*, et jam diem suum pater obierit, siquidem id ignorabant, serio; sin sciebant, joco id adjectum præsumitur. Quis enim feret, serio et ex animo egisse sponsum qui, sciens conditionem prorsus impossibilem esse, nihilominus sponsam deduxit; aut sponsam quæ deduci se passa est (Ex L. 3 *De A. et O.*)? Hinc patet quid dicendum sit de

Possibiles et honestæ utiliter adjiciuntur (10). Quocirca si conditio est de præterito vel de præsenti, matrimonium statim aut constat, aut nullius momenti est (11); sin est de futuro, ea pendente matrimonium non intelligitur, impleta, ipso jure statim valet, ceteris paribus (12), adeoque sine novo consensu (13). Verum quamdiu ignoratur utrum extet, vel extiterit, nefas est consumare matrimonium; nisi sponsi a conditione recedant. Quod si interim commisceant, videntur a conditione recedere, et pure contrahere, adeoque valide ubi Trident. non viget (14); secus, verius, ubi viget, et quia novus contractus initur sine Parocho et testibus (15); et quia apposita conditio deficere potest.

319. De modo (II, 321) expedita res est: huic enim voluntas non est alligata, in quo distat a conditione: ideo ex modo matrimonium, non pendet neque *in fieri* (secus ac in conditione suspensiva) neque in *facto esse* (secus ac in conditione resolutiva). Quamobrem si eum, qui modum adjecit postea, aut sua opinio, aut fides alterius fefellerit, matrimonio non oberit; sive licitus fuerit, sive illicitus (16). Quid si repugnet bonis matrimonii; v. c., duco te *ut pro quæstu adulterandam te tradas?* Quidam putant matrimonium vitiari, quippe alter obligatur

ea conditione: *Contraho tecum, si te virginem invenero.* Nam si intelligit, *rem habendo,* matrimonium, vitiat; sin alias, honeste, hoc statim aut valet, aut non valet (Cf. Sanch. IV, 16, 7).

10 V. II, 316. Illæ autem conditiones quibus aliquid dandum post matrimonium (v. c. dotem), vel faciendum (v. c. sponsos hieme in urbe, æstate ruri mansuros) promittitur, magis pacti vim habent: neque enim putandum est, quasi conditiones resolutivas adjectas fuisse, cum sponsi non ignorarent, aut scire debuissent, hoc et a jure, et a bonis moribus alienum esse.

11 Schmalz. IV, 5, 22. Etsi sponsi id ignorent (L. 37 *De Reb. cred.* V. II, 315, 3).

12 V. II § 318. *Ceteris*, etc. Proinde si interim unus ex sponsis voluntatem suam revocaverit (Sanch. V, 8, 1), vel cum sponso affinitatem contraxerit, matrimonium perfici omnino non poterit.

13 Sanch. V. 8, 5. Laym. Par. II, VII, 2. V. Reiff. IV, 5, 16. Fagn. in C. *Super eo* n. 4 *De Cond. app.* Licet impletam fuisse lateat sponsos (II, § 318, 23) et testes, et Parochum Sanch. V, 8, 24. Navarr., Schmalz. VI, 4, 44, ibiq. Fagn., qui in cit. C. *Super eo* id firmat duobus S. C. C. Decretis a S. Pio V et Clem. VIII approbatis. Nihilominus quia multi, propter sacramentum, contra putant; et hoc S. Alph. VI, 895 videtur probabile, tutius erit consensum renovare. Ceterum grave est has conditiones adjicere, nisi ex urgentissima causa; tum propter reverentiam sacramenti, et sacrorum rituum; tum quia plerumque non levia pariunt incommoda (S. Alph. VI, 892). Et Parocho semper grave est eas admittere, si res moram patitur, inconsulto Ordinario (Gob. Tr. IX, 138. Reiff. IV, 5, 22).

14 CC. 3, 5, 6 *De Condit. apposit.*

15 Schmalz. IV, V, 22, 24, 25. V. Gallem. ad Trid. XXIV, R. M. 1, n. 5.

16 Sanch. V, 19, 2. S. Alph. VI, 896. V. c., ut in furtis perpetrandis sibi operam præstet (Sot., Pal., Reiff. IV, V, 61, 64. Schmalz. IV, V, 136, 143).

ad aliquid quod matrimonio repugnat (17): alii contra putant, quia modus *per se* in præsens nihil suspendit (II, 321, 11); et modus *hujusmodi* in futurum non obligat (18). Mihi hæc sententia ex dictis videtur verior, et post initum matrimonium omnino tenenda (19).

320. Quoad diem, si matrimonium *in diem* (II, § 320, 4) initum fuit, nihil erit actum, et planum est. Sin *ex die* v. c. *duco te post ferias,* verba pugnantia sunt, adeoque, ex rigore verborum, neque matrimonium neque sponsalia intelliguntur (20): itaque si his verbis usus fueris sciens volens, reor nihil actum esse; sin ut vulgo usurpari solent, sponsalia sunt (21).

Art. 3. De Matrimoniorum solemniis.

321. Solemnia matrimoniorum, *propria significatione* sunt, quæ ad matrimonium, qua est contractus naturalis, valide; *lata* quæ ad illud, qua est sacramentum, sancte ineundum pertinent. In hæc autem incumbere Parochos, et Ordinarios cum primis oportet: verum quoad Parochos, quædam jurisdictionis, quædam officii eis sunt (1). Jurisdictionis quæ ad Sacramentum, atque ideo ad forum internum pertinent; officii quæ pertinent ad contractum, atque ideo ad forum externum. Hoc autem officium Parochorum est: si noverint aliquod impedimentum subesse, siquidem certum, sponsos ad eum remittere qui dispensandi potestatem habet; sin dubium, id Ordinario renunciare. Ordinarii autem munus est de eo dispicere, et decernere quod justum putaverit. Quibus præmissis, de his quæ ad contractum, et de his quæ ad sacramentum pertinent seorsim agendum est.

De solemniis quæ pertinent ad contractum matrimonii.

322. Ante omnia admonendi sumus, ob favorem matrimonii, utrumque sponsum quasi unam personam reputari (2): adeoque si alter ex eis seu ratione loci in quo habitat, seu societatis in qua vivit, exemptus sit ab hujusmodi solemnitatibus, quia unius contractus una forma esse

17 Sanch. V, 19, 5. Salmat. IX, 77. S. Alphon. VI, 896.

18 Pal., Ledesma, Pirhin., Reiff. et Schmalz. ll. cc.

19 V. Schambo. IV, 5, 114. Schmalz. 116.

20 Ex L. *Ubi duo* 149 *De R. J.*

21 Salmat. IX, 7, 3, aliique putant, heic matrimonium contrahi sub conditione suspensiva, quod et S. Alph. VI, 896 probare videtur. Sed hoc mihi quam difficillimum est: nulla heic subest *circumstantia* actui adjecta; unde igitur conditio (II § 315, 1)?

1 V. Lugo *De Sacram.* Disp. VIII, Sect. XIII, a n. 204.

2 *De Just.* II, 19, 51.

debet, alteri regulariter exemptionem communicat (3): age modo; solemnia hujusmodi vel antecedunt matrimonium vel comitantur.

323. Quæ antecedunt duo sunt: denunciationes, et documentum status, uti ajunt, liberi. Denunciationes (4). Hæ ter fieri debent; nempe I° a proprio, vel a propriis contrahentium Parochis (5): II° in Ecclesia inter Missarum solemnia: III° tribus diebus festis continuis (6), nisi Episcopus dispensaverit (7). Omnes prætermittere, grave est Parocho et sponsis, nisi ex urgentissima causa, et quæ non sinit Ordinarium adire (8). Deinde sponsi docere debent se statu liberos esse; idest nullo neque alio matrimonio, neque alio impedimento, *ex quo non possit contrahi matrimonium,* prohiberi (9). Hoc autem uterque docere debet jurato duorum testimonio (10), in ea *Curia Episcopali* ex cujus Diœcesi ipsis origo est: et in ea in qua (diversa forte) do-

3 Sanch. III, 19, 4. Schmalz. IV, 3, 164. Ben. XIV *De Syno.* VI, VI, 12.

4 C. 3 *De Cland. Desponsat.*

5 Trid. XXIV, R. M. 1 *Rit. Rom.* § 8. Quid si sponsi vel unus eorum pluribus in locis versati fuerint? Tres heic sententiæ circumferuntur: Sancii III, 6, 6, qui illas fieri vult ubi sponsi diutius commorati fuerint; Pontii V, 30, 5, qui ubi in præsens morantur; et Schmalz. IV, 3, 17, qui, si sponsi huc *jamdiu* devenerint Sancio, sin *haud ita pridem* Pontio assentitur, et rectius. Placet igitur sententia Schneider, et Scavini § 1023 existimantium, siquidem ubi nunc sunt a semestri devenerint, ibi; sin a mense, eo loci unde discesserunt faciendas esse.

6 Trid. l. c. S. C. C. 7 April. 1862. Licet forte immediatis, v. c. Dominica, Fer. 2ª, et 3ª (Salm. IX, 8, 75). Discontinuis eas facere, dum ne multis intercalatis, leve est (S. Alph. VI, 992). Eo spectant ut, si quod subest impedimentum, illud a scientibus revelari possit: ideo, ex justa causa, aliter quoque fieri possunt ubi populus religionis causa frequens adest; v. c., horis vespertinis, ad januas Ecclesiæ, vel (occasione processionis), in foro, diebus feriatis (S. Alphon. 991, 992). Porro si matrimonium non contrahitur in bimestri proximo, denuo faciendæ sunt, nisi aliud Episcopo videatur (Rit. Rom. n. 18).

7 Trid. l. c. Et si sponsi sunt diversæ diœcesis, poterit alterutrius Ordinarius (§ 322, 3) cum ambobus dispensare (Sanch. III, 7, 7. Barbo. *De O. Par.* 32, 35. *De Just.* II, 19, 151. V. S. Alph. VI, 1007). Sed non expedit, propter impedimenta quæ alienum dumtaxat tenere possunt; nisi ex gravi causa (V. Pont. V, 31, 9). Ceterum Ordinariis non permittitur dispensare pro lubitu, sed ab una ex justa, a duobus ex gravi, ab omnibus ex urgentissima causa (S. Alph. l. c. d. 2): ut ecce si matrimonium publice fieri sine infamia, aut differri sine graviori periculo non possit; puta in articulo mortis, vel si metuendum sit ne malitiose impediatur, vel ne sponsus (mox discessurus), mutata serius voluntate, deserat sponsam. Et si Ordinarius dispensare noluerit, impune in eo urgentissimo casu prætermittuntur (Pont. V, 32, 10. S. Alph. 1007).

8 Ex C. 3 § ult. *De Cland. Despons.* Sanch. III, 5, 6. Pont. V, 30, 3. Schmalz. IV, 3, 6. Matrimonia celebrata, neglectis dispensationibus, *clandestina,* lata significatione, dici solent.

9 S. U. J. 21 Aug. 1670. Laym. IV, 11.

10 Cit. S. U. J. Testes vero adhiberi possunt fœminæ quoque; et cives exteris, extraneis consanguineos, et ex his proximiores (velut parentes contrahere volentium) præferre expedit (S. U. J. 24 Febr. 1847 ad 2 et 5).

micilium fovent (11); licet ab illa in hanc a decennio et amplius discesserint (12), nisi forte discesserint adhuc impuberes (13).

324. Itaque *Parochi* cum primis officium est, *investigare utrum aliquod impedimentum obsistat* (14); illudque Episcopo renunciare, datis testibus documentis indiciis, non enim fas est ipsi de eo judicare, quia negocium est quod ad forum externum pertinet (15). Nec refert unde ipse (dum ne *ex confessione*) sciverit (16); nec utrum illud dirimens sit, an impediens (17), certum an dubium (18); dummodo illud, vel ejus famam, acceperit ex personis fide dignis (19). Quid si renuncietur sibi quando jam parata sunt omnia? Et si impedimentum sit occultum et famosum; et nec Episcopus adiri, nec matrimonium differri possit sine gravi impedimenti suspicione, cum omnis potestas data sit in ædificationem, et non in destructionem, impedimentum cessat (20).

11 S. U. J. 21 Aug. 1670 v. *Septimo.*

12 S. U. J. 24 Febr. 1847 ad 6. Et licet in ea, in qua nunc domicilium fovent, priores ipsorum conjuges (si vidui sint) mortem obierint, nec unquam, ab eorum morte, inde discesserint (S. U. J. ap. Corr. et *De Just.* ll. cc.).

13 S. U. J. ap. Corr. et *De Just.* ll. cc. Et si in trimestri proximo matrimonium non contrahitur, novo testimonio opus erit, nisi aliud Episcopo videatur (S. U. J. 1847 ad 4). Et si testes, vel unus testis, desit adeunda erit S. U. J. ut sponsis, seu sponso, juramentum de statu libero deferri sinat.

Porro hodie non licet Parochis interesse matrimoniis injussu Ordinarii, si alter ex sponsis sit alienæ diœcesis, immo nec ea publicare (S. U. J. Instr. 1670). Ceterum hæc omnia cessant urgente mortis periculo (S. U. J. ap. Corrad., et *De Just.* II, 19, 24).

14 C. 3 *De Cland. Desp.*

15 C. ult. *Eod.* Et interim a denunciationibus abstinere (Pont. V, 36, 1).

16 V. Sanch. III, 16, 14. Quod si illud ex ipsius sponsi nescientis confessione didicerit, et timeat admonitionem non profuturam, et matrimonium sine gravi scandalo impediri non possit, eum in sua bona fide relinquere satius est (Bonac., Sanch. II, 38, 6. *De Just.* I, 6, 441).

17 V. Sanch. III, 15, 5.

18 Sanch. 8, Pont. 3, *De Just.* 409.

19 Sanch. III, 13, 7. Quid si impedimentum famosum sit et occultum, et S. Sedes jam ab eo dispensaverit in foro interno? Et profecto in hoc foro credendum erit sponsis, vel Confessario, immo et cuicumque viro timorato, id asserenti (Filiucc. *De Just.* III, I, 38). Itaque si Parochus resciverit illud citra omnem denunciationem, dissimulet, et ad matrimonium procedat: sin ex denunciatione rescivit, res jam fori externi esse cœpit, ideo tenetur rem ad Ordinarium deferre. Qui procedere debet perinde ac si nulla dispensatio intercesserit (Sanch. III, 15, 15).

20 Ex C. 2 *De Desp. impub.* Sanch. II, 40, 7. S. Alph. Lib. I, App. II, 57; VI, 613, 1122. Nihilominus, post celebratum matrimonium, petenda erit dispensatio ad cautelam (S. Alph. VI, 613 in fin.). Dixi Parochi *cum primis;* scilicet quisquis novit aliquod *impedimentum* subesse, tenetur sub gravi illud Parocho denunciare; 1° sive dirimens illud sit, sive impediens, famosum quoque (Sanch. III, 13, 2. S. Alphon. VI, 994, 995). Et 2° quamvis dubium sit, vel resciverit ab aliis, nempe

325. Denique Ordinarii munus est judicare an revera impedimentum extet. Porro lex aleæ plena est irritas coire nuptias: ideo jus canonicum recipit ad plenam probationem etiam unicum testem, aut famam. *Unicum testem* (21): nempe si est fide dignus (22), nec vilis persona (23), quamvis alioquin non sit omni exceptione major (24). Sed necesse est, ut deponat de impedimento (25), juratus (26), et ex propria scientia: exceptis cognationum impedimentis; in his enim testem quoque de audito jus recipit (27). *Famam;* nempe ejus loci (28); dummodo hæc non infirmetur juramento (non tamen sponte oblato) consanguineorum (29) vel contrahentium (30). Et si impedimentum famosum sit, potest Ordinarius ipse quoque sponsos clam interrogare, et hi ei respondere debent (31); nisi forte dispensationem in foro interno jam impetraverint (32). Hactenus de solemniis quæ matrimonium præire, transeamus ad ea quæ illud comitari debent.

fide dignis (S. Alph. 994): adeoque non tenetur si non meminit a quo resciverit (Pont. V, 34, 1. *De Just.* II, 19, 212), vel resciverit a persona nihil certi sciente (Sanch. n. 7). Et 3° licet probari non possit (S. Alph. 995); immo etsi ipse illud acceperit sub secreto commisso (Sanch. III, 13, 5 *De Just.* 211. S. Alph. 994; III, 971). Porro Nostri communiter docent, ante denunciationem sponsos prius admonendos esse, ut a matrimonio desistant. Quod plerumque inconsultum puto: nam si frustra admoniti subinde matrimonio prohibentur, inimicitiæ exardescent, quæ hac in re periculosissimæ esse solent. Unus casus est, in quo cessat denunciationis obligatio; nempe si scias sponsos obtinuisse dispensationem in foro conscientiæ; nisi forte metuendum sit, ne impedimentum aliquando innotescat (Pont. n. 7 *De Just.* 234).

21 C. 12 *De Sponsalib.* S. Alph. VI, 998. Et consanguinei præferuntur (Ex C. 22 *De Testib.* Gl. ib. V. *Cum mater*). Et in his parentes, quippe quorum interest non irritas coiri nuptias (Mascar. *De Prob. Concl.* 410, 35. Corrad. *De Just.* 1, VI, 273. V. Sanch. II, 45, 31).

22 C. 27 *De Sponsal. De Just.* II, 19, 213. Etsi suam turpitudinem (V. Prol. § 49, 5) alleget (Ex C. 12 *De Sponsal.*); veluti si soror sponsæ cum sponso rem se habuisse affirmet.

23 Sanch. 1, 71, 12. Dummodo tale non sit impedimentum, quod nonnisi per hujusmodi personas probari possit (S. Alph. VI, 997, IV).

24 Ex cit. C. 12. S. Alph. VI, 996.

25 Sanch. I, 71, 9. S. Alph. VI, 997.

26 Sanch. l. c. *De Just.* 1, 6, 415.

27 Sanch. l. c. S. Alph. VI, 997, III. Dummodo juret, se id a majoribus audiisse, saltem duobus (*De Just.* II, 19, 216).

28 C. 2 *De Consang.* Et non rumor (Prol. § 243, 53) tantum (Sanch. n. 18. *De Just.* I, 6, 424).

29 C. 27 *De Sponsal.*

30 Sanch. I, 71, 17. S. Alph. VI, 999.

31 Ex C. 10 *De Renun.* C. 55, Dist. 50, Pont. V, 33, 6.

32 Sanch. III, 14, 4. Pont. l. c. Dummodo impedimentum non cœperit innotescere (Schmalz. IV, 3, 60), quia ex hoc incipit ad forum externum pertinere.

Quid si impedimentum soli Parocho, vel soli Ordinario notum sit? Et *ille* tenetur proculdubio huic denunciare; *is* utrum debeat matrimonium permittere, quia judex fori exterioris necesse habet judicare ex actis et probatis (Sanch. III, 15, 11. Pont. V, 35, 5); an nec possit, quia agitur de peccato vitando (Salm. IX,

326. Ubi viget Cap. I De Ref. Matr. Sess. XXIV, Sacros. Conc. Trident. matrimonium contrahendum est coram Parocho et duobus testibus *una simul,* alias irritum est ipso jure (33). *Parochum* accipere debemus eum cui animarum cura credita est, vel ad tempus (34). *Proprium* nempe; idest domicilii, vel quasi domicilii (35) seu sponsi, seu sponsæ (36); et quoad *vagos* (V. Prol. § 85, 27) ejus loci parochum

8, 104. Croix VI, III, 483, ibique Conin. Aversa)? Mihi, si impedimentum famosum est, et dispensatio a S. Pœnit. facile impetrari nequeat, prior; secus posterior sententia magis arridet. Aliud juris est in matrimoniis *conscientiæ,* quæ vocant. Matrimonium conscientiæ, sive occultum, dicitur quod clam contrahitur coram Parocho (vel alio Sacerdote ab Ordinario deputato), et duobus testibus familiaribus, secreti lege obstrictis. Cum initum fuerit 1° adnotatur, non in libro matrimoniorum, sed in alio clauso, et obsignato penes Curiam Episcopalem; 2° conjuges separati (nisi herus famulam ducat), et matrimonium occultum manere debet, quamdiu eis videbitur; 3° si ex eo matrimonio nascantur filii, recenseri debent tum in baptizatorum libro, reticitis parentum nominibus; tum in alio libro penes Episcopum (clauso pariter et obsignato), his expressis. Hæc matrimonia pluribus, nec levioribus, scatent incommodis. Etenim verendum est, 1° ne matrimonium, quod latet, turpis consuetudo, vel contubernium appareat: 2° ne filii ex eo suscepti pro illegitimis habeantur; neve parentes curam eorum et institutionem negligant: 3° demum, ne vir et uxor ad alia vota divertant. Quamobrem injussu Episcopi coiri non possunt, et nonnisi ex gravissima causa; nec ab omnibus. Qui vero ea coeunt admonendi sunt 1° de liberis mature baptizandis, deque fide baptismi Episcopo intra mensem, ex quo hi editi fuerint, sub pœna evulgationis, exhibenda; 2° de eis agnoscendis, pieque educandis; 3° de portione legitima post mortem eis relinquenda (Ben. XIV C. *Satis vobis*). Et si eo loci, ubi contrahuntur, jura civilia adempta sunt (ceu penes nos) hujusmodi matrimoniis, de hoc quoque contrahentes certiores facere oportet.

33 Sanch. III, 41, 3. Hoc eo spectat, ne conjuges, post initum remotis arbitris matrimonium, ad alia vota impune divertere possint. Ideo *ea sola matrimonia Trident. valere voluit, quæ in judicio probari possunt* (Barbo. *De Offic. Episc.* II, 3, 148). Viget autem in Italia, Austria, Gallia, Hispania, Hibernia, Bavaria etc. (Cf. Perrone *De Matrim. Christ.* Lib. II, Sect. I, Cap. VI etc).

34 Schmalz. IV, 3, 135, 136.

35 Ben. XIV C. *Paucis ab hinc annis.* Non item originis (Sanch. III, 23, 7. Bened. XIV, Not. 33, 6. V. Prol. 83, 13): nisi forte inibi quoque domicilium foveat.

36 Ben. XIV Not. 33, 5 ex pluribus S. C. C. Decretis. S. Alph. VI, 1087. Et utrumque, heic quoque, quæsitum intelligitur statim ac quis eo loco devenerit ubi domicilium, quod certi (Schmalz. IV, 3, 147); vel quasi domicilium sibi constituit (Prol. §§ 83, 84), quod vix non certi (Ex cit. C. Bened. XIV) juris est. Dices: S. C. C. aliquando censuit validum esse matrimonium contractum *post mensem habitationis* (Fagn. in C. *Significavit.* n. 33 *De Parocho*). Ita sane; verum nunquam definiit, contractum ante id tempus invalidum esse. Et Ben. XIV in cit. Const. expresse declaravit, *utrum requiratur præcedens habitatio, vel subsequens aliquod temporis spatium, nolumus quidquam novi decernere.* Nempe, quando voluntas manendi alicubi perpetuo, vel majorem anni partem, non satis manifeste apparet, præsumptionibus recurrendum est: una autem ex his est, unius mensis continua habitatio. Verum præsumptio cedit veritati; proinde ejus qui

in quo versantur (37). Nihilominus valide sine parocho matrimonium contrahitur ab his qui illum *vel omnino habere non possunt* dummodo coram duobus testibus ineatur (38), vel *nonnisi difficillime et periculosissime* ad eum recurrere possunt (39). At ubi Decretum Trident. non viget, ratum est, ut antea, matrimonium initum sine parocho et testibus (40).

animum non habet manendi alicubi, ne per majorem quidem anni partem, nuptiæ vel post mensem, irritæ sunt: contra, ejus qui habuit ratæ, vel ante mensem. Porro quis sit proprius Parochus quoad advenas relegatos, inclusos, milites V. Prol. § 83. Quoad scholasticos, ephæbos, puellas in collegiis vel monasteriis, Expositos, infirmos in berotrophiis vel hospitalibus degentes, nempe eo mansuros saltem per majorem anni partem, proprius (quasi domicilii) Parochus non loci, idest Collegii, Monasterii, Berotrophii, Hospitalis, Præses, Rector, Confessarius, Cappellanus, etc. intelligitur, sed Parochus in cujus Parochia positum est Collegium (V. Reiff. IV, 3, 61), Monasterium (S. C. C. ap. Ben. XIV Not. 33, 15), Berotrophium (V. Ben. XIV n. 14), Hospitale (S. C. C. 22 Apr. 1651. Ben. XIV n. 43). Demum quoad famulos, Parochus ejus loci, in quo domicilium habent heri queis famulantur (Ben. XIV n. 17): quamvis forte in ea civitate, vel oppido, ubi extant, v. c., hospitale domus heri domum ipsi ac domicilium habeant (V. Prol. § 83, 24). Scio Clericatum, Giribaldum, et Bened. XIV Not. 33, 16 contra sentire, matrimonium coram Parocho domicilii dumtaxat contrahendum esse. Et jure prorsus egressis e monasterio: at nondum egressas, et famulos (V. Ben. XIV Not. 88, 16) invalide contrahere coram Parocho quasi domicilii, nullo jure cautum est, nec juris regulis congruit. Et si id Romæ speciali jure statutum est, ex hoc ipso, id non vetari communi jure canonico, e contrario sensu, satis apparet.

Si quis autem duobus in locis domicilium, vel in uno domicilium, in alio quasi domicilium habet, in potestate sua est, utro eorum malit matrimonium contrahere, eo quoque ubi in præsens non degit (Ex C. 2 *De Sepult.* Sanch. III, 45, 5. Schmalz. IV, 3, 151. S. Alph. VI, 1086).

Ad ultimum admonendi sumus, domicilium et quasi domicilium heic æstimandum esse ex jure Canonico (V. Prol. §§ 83, 84), et non ex jure quod viget in eo loco, in quo matrimonium contrahitur; v. c., in Anglia, ubi quasi domicilium moram quindecim dumtaxat dierum desiderat (Ex Audient. SSmi, 22 Apr. 1858).

37 Ben. XIV Not. 33, 10. Licet alter tantum ex sponsis sit vagus (Sanch. III, 25, 14. S. Alph. 1089. V. § 322, 3).

38 Pius VI *Ad Ep. Lucion.* 28 Maji 1793.

39 Pius VI *Ad Episc. Geneven.* 5 Oct. 1793. Porro *jus aptari non debet his quæ perraro eveniunt* (LL. 3, 4, 5 *De Leg.*), ideo necesse est ut 1° incommodum hujusmodi sit commune (Prol. § 163, 22. Gury II, 840); ut 2° diuturnum, idest saltem per spatium unius mensis (S. U. I. ap. Ballerini ad Gury l. c. 840); utque 3° Parochus *haberi* (V. not. 38) non possit, ut ecce apud eos qui degunt in locis infidelium (S. Alph. VI, 1079), vel hæreticorum, ubi hæreticus solus minister residet (Ben. XIV *De Syn.* XII, 5, 5). Non item ex 1° si casus singularis occurrat; v. c., si Parochus, ne intersit matrimonio Titii et Sejæ, cui obstant Parentes, aut lex illis invitis, lateat, vel in remotis agat, etsi diu: etiam in articulo mortis (Sanch. III, 17, 4. Pont. V, 6, 3). Nec ex 3° si nolit interesse matrimoniis, ne in pœnas legum Civilium incurrat; v. c., si vidua nubere velit decimo mense a morte viri nondum elapso, aut vir nondum suæ ætatis.

40 C. 1 *De Cland. Despons.* Eoque ma-

327. Verum, quia heic valet regula *locus regit actum* (Prol. § 204, 43) nullius momenti est matrimonium initum sine parocho et testibus in loco ubi Tridentinum viget, etsi contrahentes domicilium vel quasi domicilium habeant ubi non viget: et, contra, valet initum ubi non viget ab his, qui ubi viget domicilium vel quasi domicil. fovent (41). Verum quia publice interest servari formam Tridentinam, si eo se transferunt vel transeunt *solo animo* sine Parocho et testibus contrahendi, merito cautum est, *sic* transeuntes, vel se trasferentes *cum fraude,* irritas coire nuptias (42). Nihilominus hoc, quia derogat juri nostro (Prol. 205, 47), et ideo est aliquid odiosum stricte accipiendum est; et his dumtaxat aptandum, qui abeunt *solo animo* contrahendi sine parocho et testibus (43).

gis eo ratum est matrimonium civile quod vocant (V. § 304, 27). Quin, si sponsi post inita sponsalia commiscuerit, videntur matrimonium contraxisse præsumptione *juris et de jure* (CC. 15, 30 *De Spons.*); nisi aliud constet evidentissime (De Angel. *Prælect. Jur. Can.* IV, 1, 8. V. Schmalz. IV, 1, 12). Nihilominus si alter ex eis postea cum alio vel alia contraxerit matrimonium, si jurato affirmet, se cum priori sponsa non contraxisse, cum qua rem habuit, non est inquietandus (De Angel. l. c. ex S. C. *De Propag.* 17 Jan. 1821). Dixi *ubi non viget,* idest ubi vel nunquam publicatum fuit, vel *in desuetudinem* abiit (Ex *Liter.* Pii VII *Ad Episc. Mogunt.* 8 Oct. 1803). Non viget autem in Anglia, Scotia, Svetia, Dania, Saxonia, Borussia, et pluribus fœderatis Helvetiæ Provinciis, aliisque locis quamplurimis quæ desciverant a fide Catholica quo tempore (an. 1564) Decreta Conciliaria promulgata sunt.

41 Sanch. III, XVIII, 26, 29. Pont. V, IX, 1, 4. Itaque, si, v.c., sponsus domicilium vel quasi domicilium habeat ubi viget decretum Conciliare, contra sponsa ubi non viget, matrimonium initum sine Parocho et testibus, in Parochia sponsæ ratum, in Parochia sponsi irritum est (Croix VI, II, 714). Quin Conc. Trid. hos *ad sic* (idest sine Parocho et testibus) deinceps *contrahendum* inhabiles reddit.

42 Declarat S. C. C. 5 Septem. 1626. Ben. XIV Not. 33, 9. Quam deinde probarunt Urb. VIII in Brevi *Ad Archiep. Colonien.* an. 1627. Ben. XIV C. *Paucis ab hinc annis.* Secus ait Ben. XIV cit. C. *Paucis* si domicilium vel quasi domicilium eo constituerent, licet *in fraudem.*

43 Ex cit. S. C. C. Sic.... Solo, idest præcipuo, sine quo alias non discessisent, perinde ut in casibus reservatis ex C. *Superna.* (§ 188, 35). Utrum requiratur etiam consilium fraudolentum, quod nonnulli etiamnum putant, queis favet Bened. XIV *De Syn.* XIII, IV, 10? Hæc sententia forte verior est. 1° Ex iis verbis S. C. C., *sic .... cum fraude* quæ utrumque exigunt. 2° Ex cit. C. Ben. XIV, qui fraudem se *transferentium* etc., obesse docet; *constituentium* etc., non item: atqui *hæc* posterior non vacat consilio fraudulento, ergo nec *illa* 3° Ex ipsa definitione *fraudis* (Prol. § 173), et ex L. 3 § 3. L. 7 *Ad S. C. Macedon.* Sed obstat SS. Urbis Congregationum auctoritas: etenim, non valere matrimonium initum ab his qui legem ignorabant, censuit (S. C. C. 26 Aug. 1873; vel qui eam scientes alio discesserant, ut ab injusta parentum (S. C. C. 3 Apr. 1841; 16 Junii 1866), vel legis Civilis vexatione (Ex S. U. I. prob. Ss.mo 22 Apr. 1858) sese redimerent; vel ut matrimonium inirent coram Parocho consanguineo (Ex S. U. I. prob. Ss.mo 17 Maji 1804). Nisi quis dicere malit, hæc, forte ex præsumptione

328. Age nunc, videamus quemadmodum Parochus et testes interesse debeant matrimoniis contrahendis. Principio igitur propter favorem matrimonii testes adhiberi possunt etiam jure inhabiles, ut infames, dummodo sint natura idonei (44). Parochus quoque *adest* (non præest) quasi testis, nempe *qualificatus* (*authorizabilis*); nec ulla seu Ordinis seu jurisdictionis potestate utitur, sed quasi Ecclesiæ mandato officio cohærenti (45). Hac re licite, etsi vix clericus (46); et valide, etsi vitandus (47) vel acatholicus (48), interest matrimoniis: et valide et licite etiam in alieno territorio, invito quoque ejus loci Parocho vel Ordinario (49). Et in potestate sua est alium delegare, quemcumque maluerit; dummodo sacerdotem deleget (50). Porro *scire non velle*

juris et de jure (V. § 326, 40), ad forum externum pertinere (V. C. 44 *De S. E.*); quod ego, forte primus, dicere profecto non ausim. Sed proculdubio irritum est, si ex loco, ubi Tridentinum viget, se contulerint ubi viget pariter, ibique (nullo, nec quasi domicilio, eo loci quæsito) coram Parocho alieno matrimonium contrahant; quamvis et ut aliud cum primis negocium gererent, et prorsus bona fide eo discesserint. Scilicet *hic* sunt sub lege irritanti quæ nullam exceptionem recipit (Prol. §§ 213, 216), *illic* non item.

44 V. II § 322, 2. Item impuberes, moniales (Sanch. III, 41, 5. *De Just.* II, 19, 67), parentes (C. 2 *Qui matrim. accus.*).

45 Sanch. III, 21, 4, 7. Pont. 5, 17, 6.

46 S. C. C. 12 Mart. 1693 ap. Pitton. *h. t.* n. 106. Etiam post annum, intra quod (§ 56, 5) præsbyteratum suscipere debuisset (S. C. C. 12 Mart. 1583. S. Alph. VI, 1081).

47 S. Alph. VI, 1082. Quamvis Episcopus id Parocho, vel ad nutum amovibili (S. C. C. ap. Sanch. III, 21, 12), nominatim, vetuerit (§ 298, 3). Sed is letali non caret, qui transgreditur præceptum Superioris in re tam gravi (S. Alph. 1083).

48 Albitius *De Inconst. Fidei.* Cap. 20 n. 2 contra Fagnan. Hac re valida sunt matrimonia contracta sive ab acatholicis, sive a catholicis coram Parocho schismatico, dummodo is vere Parochus sit; ceu penes Orientales hi, quos *Popones* vocant (Ben. XIV *Instr. ad Vic. Apost. Constantinopolit.* an. 1753 et Clem. XIII 27 Nov. 1760.

49 Sanch. III, 34, 2 etc. Laym. IV, 3. Sed non potest ea solemniter benedicere, (S. Alph. VI, 1087. V. Prol. § 73, 36).

50 Trident. XXIV R. M. I. Et sufficit generalis delegatio, ut puta *ad exercenda munia parochialia;* vel, *omnia quæ pertinent ad curam animarum* (Sanch. III, 35, 6. Regin. 3, 180), vel, *ad sacramenta administranda* (Pont. V, 29, 2. Reiff. IV, 3, 84). *Quemcumque*, etiam vitandum (Pont. V, 17, 4), quippe is illius potestate utitur (V. Prol. § 70, 18). *Dummodo*, etc., proinde si, v. c, Diaconum deleget, matrimonium nullius momenti erit (Laym. P. II, Cap. IV); nisi forte is Sacerdos habeatur errore communi (Sanch. III, 22, 61. *De Just.* II, 19, 72. V. Prol. § 79, 75). Nec oberit si delegaverit coactus vi, aut dolo circumventus (S. Alph. VI, 1088). At vero delegatus scire debet mandatam sibi jurisdictionem fuisse, alias nihil agit (De Angel. *Prælect. Jur. Can.* IV, 3, 5), et planum est (Prol. § 72, 32). Et si alius Parochus vel *sacerdos*, seu secularis seu regularis *ausus fuerit* sponsos conjungere, *aut* benedicere, ipso jure suspensione irretitus, manet quoad ab Ordinario proprii Parochi absolvatur (Trid. l. c.). *Suspensione*, inquam, ex subjecta materia (V. Prol. § 382, 28), ab officio, non a beneficio (Suar. *De Censur.* III, 31, 18. Bonac., Filiucc. VII, 701).

testis debet (51); ideo nihil interest, si testes et Parochus adsint casu (52), vel inducti dolo aut vi (53). *Scire* autem heic est, animadvertere, virum et mulierem matrimonium contrahere; sive ex signis, si forte surdi (54); sive ex loquela, si cœci (55); sive per interpretem, si ignari sint idiomatis (56). Proinde valet matrimonium etsi Parochus fingat se non intelligere, dummodo revera *ex actibus antecedentibus et consequentibus perceperit consensum partium* (57); immo etsi nihil viderit, audierit nihil (præsens inquam) *quia videre audire noluit, cum facile videre* et *audire potuisset* (58). Nec denique opus est, ut testes et Parochi cognoscant contrahentes, nam satis est ut eos (quasi qui pertranseuntes viderint aliquem, v. c., furantem, vel occidentem) recognoscere possint (59).

De Celebratione Matrimonii, qua est Sacramentum.

329. Hujus Sacramenti ministri ipsimet contrahentes invicem sunt, ipsi et subjecti: ideo quisque cavere debet, ne contrahat cum indigno, neve contrahat indignus ipse. Indignum accipimus, qui aut lethali, aut censura tenetur, prout alias; et præterea qui ignorat ea rudimenta fidei, quæ filios nascituros docere oportet. Nihilominus qui contrahit cum indigno a lethali excusatur; non enim peccat qua ministrat indigno, quia est minister lato quodam sensu, et quasi per consequens (1); nec qua petit ab indigno, quia id sola caritas vetat (Prol. § 175, 70); et incommodum grave (quo cessat) heinc vix abest, aut ne vix quidem (2) Ad hæc matrimonium in Ecclesia celebrari decet (3). Et accepta, re-

51 L. 209 *De V. S.*

52 L. 11 *De Testib.* Sanch. III, 39, 11. Nisi forte adsit casu, et, aliud agens, audiat hujusmodi contractum geri, (Bened. XIV *De Syno.* XIII, 23, 5).

53 S. C. C. ap. Ben. XIV l. c. Sanch. v. *Tertio.* Sanch. III, 39, 10.

54 Sanch. III, 39, 2.

55 Menoch. *De Probat.* Concl. 207, 10. Croix VI, III, 758 ibiq. Sanch., Pontius, Filiucc., Aversa. Nempe, si notas habent voces contrahentium. Aliud putant Maschard. *De Probation.* Concl. 218, 7. Gratian., Discept., For. 849, 20. Barbosa *De Offic. Episcopi* 32, 87: scilicet ob deceptionis periculum.

56 L. 1 § ult. *De V. O.* Sanch. III, 41, 2.

57 S. C. C. 6 Mart. 1741 ap. Cavalie. *Rit. Expens.* Decret. XII, § 8. Ut ecce si vocem quidem sponsæ, vel sponsi minime audierit, sed viderit sponsum manu sponsam tenentem (S. C. C. 12 Jan. 1715. Ibid. § 7), vel ei tradentem annulum (S. C. C. 28 Nov. 1671. Ibid. § 5).

58 Bened. XIV, XIII, 23, 10. Ut ecce, si clauserit oculos, digitis aures obstruxerit (Pont. V, 21, 12). Quæ agendi ratio mehercule ridicula est; neque ad aliud valet, *nisi ut animos contrahentium aliquando scrupulis torqueat* (Croix VI, III, 758).

59 Sanch. III, 39, 11.

1 Cf. Lugo *De Sacram.* D. 8, Sect. 14.

2 Lugo n. 230. Croix VI, I, 547.

3 Rit. Rom. *h. t.* § 16. V. § 8, 50.

gulariter, benedictione nuptiali; de qua postea. Celebrari autem potest quovis tempore, etiam feriato, vel interdicti (4).

330. Nunc videamus quid agere debeat Parochus si sponsi sint indigni. Et siquidem indigni sunt ob censuram, non cogitur eos matrimonio prohibere, nisi fuerint vitandi (Prol. § 333, 8). Sin quia versantur in letali, vel ignorant fidei rudimenta, nonnulli putant, posse nihilominus matrimonio interesse, quia testis gerit officium (5); plures contra putant, quia hoc ad Pastoris officium pertinet (6); et, quoad eos qui ignorant rudimenta fidei, hodie videtur certum (7). At vero, quia Parochus testis officio defungitur, adesse his matrimoniis non est malum natura (8), ideo excusat Parochum quodvis incommodum grave (Prol. § 177, 5); quæ communior sententia est (9). Testes autem, quia quasi, cooperatores materiales dumtaxat habentur, facilius excusantur (10).

331. Ad ultimum sponsi *hortandi sunt,* ut benedictionem nuptialem recipiant (11); quæ hodie quandocumque dari potest, etiam postquam diu in matrimonio vixerint (12). Datur solum in missa (13); et a solo Episcopo vel Parocho proprio, et in proprio dumtaxat territorio (14) dari potest; nec tempore interdicti vel feriato (15). Cum autem semel

4 Prol. § 372, 37. Rit. Rom. § 18. Sanch. VII, VI, 10, 18.

5 Lugo *De Sacram.* VIII, 216. Laym. *h. t.* P. II, Cap. IV, 8. Croix l. c. Et, quoad fidei rudimenta, id expresse docet (Sanch. 3, 15, 19), et a S. C. Epp. decisum tradit 6 Mart. 1588 Baruff. ad Rit. Rom. Tit. 41, 4.

6 Ben. XIV, S. Alph. VI, 54.

7 Ex Decret. Innoc. XI et Clem. XI confirmatis a Bened. XIV C. *Etsi* § 11 (Bullar. To. 1, n. 42).

8 V. Lugo *De Sacram.* VIII, 227. Alias nec Ecclesia licite dispensaret quoad matrimonia mixta; nec eis licite assisterent Parochi, vel ad mortem vitandam (S. Alph. VI, 52), vel in locis hæreticorum, propter consuetudinem, sive alibi ad cavenda deteriora, v. c. *ne sponsi perseverent in peccatis* (S. Alph. l. c.); Quid quod 3° Pius VI et Gregor. XVI facultatem dederunt Parochis, in Russia et Germania, assistendi, si cogerentur, matrimoniis mixtis, etiam sine dispensatione Apostolica, contrahendis (V. Gury II, 830)?

9 Croix VI, I, 147.

10 S. Alph. VI, 52.

11 V. Trid. XXIV R. M. 1. *Hortandi,* neque enim cogi possunt (S. R. C. 1 Sept. 1838. Martinucci n. 1015). Et si eam omiserint, aut omni culpa vacant, aut certe gravi (S. Alph. VI, 984).

12 (S. U. J. 31 Aug. 1881. Acta XIV, 513). Et ante matrimonium commiscuerint, (S. R. C. 2 Oct. 1593. Caval. *De Rit. Expens.* Cap. XV), et sponsa prægnans accedat (S. C. *De Prop. Fid.* Jun. 1841. Scavi III, § 920).

13 S. R. C. 23 Jun. 1853, 31 Aug. 1867 ad 3: jussu Pii IX, In Missa, nempe si fieri potest, *Votiva* pro sponso et sponsa; quæ idcirco permittitur quavis die, exceptis dupl. 1 et 2 cl., et diebus Dominicis (sed in his facienda erit commemoratio pro sponso et sponsa S. R. C. 20 Dec. 1783. 7 Jan. 1781), et Vigiliis Pasch. et Pentecost. (S. R. C. 5 Mart. 1818).

14 Trident. XXIV R. M. 1. Sanch. III, 19, 19. Schmalz. IV, 3, 158. Prol. 73, 36.

15 Rit. Rom. § 17. Ne de Ordinarii quidem licentia: et est grave (Sanch. VII, 7, 3. Pont. VI, 8, 10).

data fuerit (seu viro seu mulieri) iterum in secundis nuptiis dari non potest (16), nihilominus si mulier eam nunquam acceperit, dari poterit, ubi ea viget consuetudo, sive tunc primum (17), sive tunc iterum (18) nubat. Verum, ut confessionem matrimonio sponsi præmittant, etsi in letali versentur, cogi non possunt (19).

332. Ad ultimum videamus utrum filiis nefas sit, *naturali* jure, coire nuptias invitis vel inconsultis *parentibus*. Principio, de fide est, coitas ratas esse; et qui vel id negant, vel affirmant parentes illas ratas vel irritas facere posse, hos Trid. Synod. anathemate damnat (20). Certum quoque est parentes non posse filios matrimonio prohibere (Prol. § 53, 32); nec, ut reor, cogere uti hanc vel illam ducant, huic vel illo nubant. Sed utrum hi ducere, nubere licite possint cuicumque maluerint, invitis parentibus? Et si hi sunt inviti propter familiæ dedecus, vel aliud grave damnum quod ex eo matrimonio oriturum sit, jam fere nemo dubitat, hoc esse grave (21): secus quidam adhuc grave esse putant (22), alii (contra), ne leve quidem (23). Prior sententia nititur jure tum civili, tum canonico (24), et SS. PP. doctrina. Sed perperam; nam jus civile patris tantum familias (non matris) consensum exigebat, scilicet ne *suus* heres agnasceretur invito (25); adeoque nec patris, si liberi emancipati essent (26): jus canonicum juri civili cohærebat, et postea mutatum est (27); utrique PP.

16 C. C. 1, 3 *De Sect. Nupt.*

17 Rit. Rom. § 14.

18 Ex S. U. J. Caval. *Rit. Expens.* Cap. 15, § 2. Scilicet hæc benedictio fœminam cum primis attingit, ad minas, de quibus Genes. 3, 16, avertendas.

19 Gury II. 774. V. § 118, 10.

20 Trid. XXIV R. M. 1 pr.

21 V. S. Alph. VI, 851, 849 V. *Tertia* V. c., *si ex eis oritura sint gravia scandala aut dissensiones* (S. Alph. ib.).

22 Moli: Pont. II, 1, 26. Inter hos eminent Alex., Politi *De Patria in test. cond. potest.* (Florentiæ 1712) et Fr. M. Muscettola Episc. Rossanensis. Dissert. *De Sponsal. et Matrim.* 1723.

23 D. Tho. 2, 2, 104, 5. Scot., Vasq., Sanch. IV, 23, 10. Laym. P. 1, Cap. 1, 14. Reiff. IV, 1, 25. Schmalz. IV, 2, 79. S. Alph. *Confessore diretto.* Cap. XVIII, n 3. Est tertia sententia, inter has media, existimantium, hoc peccatum quidem esse, sed leve (V. S. Alph. VI, 849 v. *Tertia*).

24 L. 7 *De Spons.* C. 3, Cau. 30, 5.

25 Ex L. 12 § *Medio temp. De Captiv. et postr. rever.*

26 L. 25 *De Ritu Nupt.* Atqui naturali jure (de quo solum hic) pietas et Patri et *Matri*, et a filiis sive in potestate sive *emancipatis*, æqua debetur (Prol. 53, 29).

27 V. Bened. XIV *De Syn.* VI, 3, 2. Scilicet, in veteri disciplina, jure civili, ac proinde etiam canonico, patria potestas patuit latissime: etenim hoc jure patri integrum erat, filios sacris Ordinibus, vel Instituto cuivis Regulari, perpetuo mancipare (CC. 2, 3, 4, 6. Cau. 20, 1. V. Muratori *Antiq. Ital. Medii Ævi* Dissert. 65); et cui vellet matrimonio jungere (C. 1 *De Desp. impub.*). At sæc. XII Cœlest. III potestatem fecit filiisfamilias pubertatem adeptis, e monasterio (C. 14 *De Regular.*); tum sæc. XIII Bonif. VIII, e sponsalibus a parentibus ipsorum initis (C. un. *De Desp. imp.* in 6°), recedendi.

Ecclesiæ: quamobrem contrariam sententiam veriorem puto. At inconsultis parentibus coire nuptias, insignis contemptus est (28), dummodo certiores fieri possint (29), nec illas injuste sint impedituri (30).

APPENDIX.

I. De Matrimoniis hæreticorum, et mixtis.

333. Et primo de matrimoniis hæreticorum, idest acatholicorum (§ 307). Quæstio vetus fuit, utrum matrimonia hæreticorum inita sine Parocho et testibus rata essent, an irrita: una sententia ea generatim irrita, altera generatim rata esse tenuit. Anno 1741 Ben. XIV declaravit, rata esse in fœderatis Belgii Provinciis; quocirca hodie prior sententia, quæ nec antea *undique vera erat, nec satis tuta, vix aliquem retinet probabilitatis gradum* (1). At non ideo contraria majorem exinde gradum probabilitatis adepta videtur: etenim hæc quæstio *facti,* non juris est; non enim ea est, utrum hæretici, qua hæretici (licet in societatem hæreticalem coierint), a Decreto Conciliari sint exempti, sed utrum Decretum Conciliare, uti penes Belgas, ita et penes alios hereticos obsoleverit; et Benedictina declaratio facto innitur tota (2): proinde ad alias Provincias vel Diœceses, sine Sanctæ Sedis judicio, extendi non potest (3). Nihilominus si, in his locis ubi coeunt,

28 Sanch. IV, 23, 10. Laym. cit. n. 14.

29 V. Genes. 29, 21. Tob. 7, 10.

30 Schmalz. IV, 2, 77. Reiff. IV, 1, 24.

Quæ hucusque prosecuti sumus fere omnia pertinent ad impedimenta, seu impedientia, seu dirimentia. Quæ a Nostris hoc ordine recensentur. Impedientia, *Cultus disparitas,* nempe impropria (§ 307, 1), *tempus,* feriatum (§ 331, 15), *sponsalia* (§ 301), et simplex castitatis *votum* (§ 315). Dirimentia vero hæc numerantur *Error* (§ 314), *conditio* (§ 314, 14), *votum* (§ 305), *cognatio* (§ 302), *crimen* (§ 305), *Cultus disparitas* (§ 307), *vis* (§ 315), *ordo* (§ 305), *ligamen* (§ 301), *honestas* (§ 304), *Ætas* (§ 310), *affinis* (§ 302), *si clandestinus* (§ 326), *et impos* (§ 300), *Raptaque sit mulier nec parti reddita tutæ* (§ 316). *Hæc facienda vetant connubia, facta retractant.*

1 Pius VII Lit. *Etsi fraternitatis* 8 Oct. 1863 *Ad Archiep. Mogunt.* Hæc declaratio ad Belgicas Provincias tunc temporis Austriacas non pertinet (Roskovany *De Matr. mixtis.* To. I, pag. 59, Edit. 1842).

2 Cf. Richter *Canon. et Decr. Conc. Trident.* Ad Sess. 24 *De Ref.* M. § 8. (Lipsiæ 1853), et opus inscriptum *Canones et Decreta Conc. Trid. cum declarat,* etc. (Neapoli 1859, pag. 305). Scilicet ex uno capite *valde dubium* erat, num in illis Provinciis Decretum Conciliare unquam sufficienter promulgatum fuisset; ex altero vero matrimonia hujusmodi adeo valida existimabantur, ut nullum dubium super eis, ne redeuntibus quidem ad fidem catholicam, motum unquam fuerit.

3 Pius VII *Ad Vicar. Diœces. Trevir.* 23 Apr. 1817 (Roskov. To. II, p. 164).

Decretum Conciliare a tanto tempore penes ipsos non observatur, ut in desuetudinem prorsus abierit, inquietare eos non oportet (4).

333. In matrimoniis *mixtis* (§ 307) sunt quædam specialia. Etenim fieri debent (etiamsi fiant ex dispensatione Apostolica) omissis publicationibus (5), nulla adhibita benedictione ritu aut veste sacra, extra Ecclesiam et Sacristiam (6): nihilominus si ex hoc graviora damna ac mala timeantur, fieri possunt in Ecclesia justa Rituale Diœcesanum, *exclusa tamen semper Missæ celebratione* (7). Verum si pars hæretica promittere nolit, educaturam se omnes liberos nascituros in Religione Catholica, Parochus *abstinere debet a quocumque interventu* (8); nisi Ordinarius existimaverit magis expedire coram eo celebrari, quam coram ministro acatholico, ad quem alias facile sponsi confugerent (9). At si hi, ante vel post matrimonium coram eo celebratum, contrahant etiam in Ecclesia Protestantium ritu protestantico, huic assistere grave est (10): Denique si pars acatholica a forma Tridentina soluta est, privilegium alteri comunicat (§ 322, 3): adeoque valet matrimonium cum ea initum omissa forma Tridentina (11). Eoque magis valet si eo loco discesserint ubi non viget, ibique illud contraxerint sine Parocho, et testibus (12).

II. De Juris Civilis Solemniis non omittendis.

334. Cum in foro civili matrimonium non intelligatur, nisi ex jure civili coitæ sint nuptiæ (§ 292, 17), his prætermissis, nec vir, nec uxor,

Et re quidem vera ad Provincias Rhenanas Pius VIII (Brev. 25 Mart. 1830); Pius autem IX ad Provinciam Friburgensem extendi noluerunt (V. Acta II, 628; VII, 62). Quid, quod S. C. C. irritum esse censuit matrimonium Ulmæ celebratum ipso anno 1752 (Cf. cl. Perro. *De Matrim. Christ.* Lib. II, Sect. I, Cap. VI)?

4 S. C. C. 16 Mart. (Acta VII, 53). 10 Aug. 1870 *Ad Episcop. Rosnavien* (Roskovany Tho. I, p. 493).

5 Pius VI *Epist. ad Card. De Frankenberg.* 23 Jul. 1782.

6 Pius VI *Ad Episcop. Mechlinen.* 13 Jul. 1783. Ex Decr. S. U. J. 25 Nov. 1838. Verum, post literas E.mi Cardinal. Antonelli 15 Nov. 1858, benedictio nuptialis, exclusa Missa, alicubi non denegatur (De Angel. *Præl. Jur. Can.* I, IV, 22).

7 Instruct. 25 Nov. 1858 jussu Pii IX. *Missæ*, cujusvis, inquam, et non tantum *pro sponso, et sponsa.*

8 S. U. J. 17 Jun. 1829.

9 Instruct. addita Liter. Gregor. XVI 20 Apr. 1841 *ad Primat. et Episcopos. Hungariæ.*

10 S. U. J. 21 Apr. 1847 V. Gury II, 829, 830 ibique Balleri. Verum, licet sistere coram ministro protestanti, si is assistat, *non ut minister addictus sacris, sed ut minister politicus* (S. U. J. 29 Nov. 1679. Ben. XIV *De Syn.* VI, VII, 2).

11 Bened. XIV *De Syn.* VI, 6, 12.

12 Ex S. C. C. 8 Febr. 1860. De Angel. *Prælect. Jur. Can.* IV, 3, 8.

nec dos, nec liberi legitimi (civili jure) intelliguntur (1). Inde damna gravissima; seu *spiritualia,* quia alteri ab altero discedere integrum est, et ad alia vota civilia transire: seu *temporalia,* quæ contingere possunt tum uxori, quam vir alere cogi non potest; tum futuris liberis, maxime si parentes eos postea non *agnoverint,* et morientes non scripserint hæredes. Non sunt igitur civiles solemnitates prætermittendæ (2); et qui ea omittunt gravi non vacant, si quid opinor.

335. Parochi igitur necesse habent de damnis hujusmodi sponsos certiores facere: idque exigit, quoad temporalia *caritas*, quoad spiritualia *pastoris officium:* amplius, curare debent, ut solemnia hujusmodi impleantur (3). Et si sponso, seu sponsæ vetitum est jure civili coire, vel inter se coire nuptias, non licet eos matrimonio conjungere injussu Episcopi, nec Episcopis id temere permittere licet (4). Eos autem qui jure civili non vetantur matrimonii fœdere jungi, primum matrimonio jungant, ne, si prius civilem magistratum adeant,

1 § 12 *De Ritu Nupt.* Matrimoniis initis coram Ecclesia, nedum jura civilia adempta sunt ex C. Gallico et Nostro, ea nec matrimonia intelliguntur. Hac re quos Ecclesia prohibet divertere, illos jus civile ad alia vota transire permittit: et, cum semel transierint, quos Ecclesia separari jubet, eos illud divertere vetat. Itaque hoc definitum esto, quod non matrimonium est civilis actus, sed *turpis et exitialis concubinatus* (Bened. XIV C. *Redditæ sunt nobis* § 3; Pius IX Syll. 73). Ex quo qui nascuntur liberi, illegitimi sunt (Ben. XIV. cit. § 3). Qui proinde, si alicubi viget consuetudo baptizandi legitimos ritu solemniori (v. c. pulsatis organis), non debent eo ritu baptizari; nec legitimis in libro baptizatorum accenseri debent (S. C. C. 31 Julii 1867. Acta III, 244): nec mulier, quæ eos enixa est, jus habet ad benedictionem post partum (S. C. C. 18 Jun. 1859. Acta I, 349). Quæ nec dari licite potest, si quid opinor, quippe concubinatus quasi ratihabitio videretur.

2 Conc. Rothomagen. an. 1850. prob. Pio IX. Scilicet, dummodo ritu mere civili, non hæretico vel idolatro, perficiantur (Bened. XIV C. *Inter omnigenas*).

3 S. Pœnit. *Litt.* 15 Jan. 1866 § 5.

4 S. Pœnit. l. c. § 6. Episcopi autem in casibus gravioribus S. Pœnit. consulere debent. Porro jure civili matrimonium contrahere non possunt, mulier nisi a 15, vir nisi a 18 ætatis anno: immo nec post id ætatis, si eis administratione bonorum propter animi imbecillitatem sit interdictum, vel cœperit interdici (C. It. AA. 55, 61). Amplius; illi si 21, huic si 25 ann. nondum excesserint, opus est consensu parentum, vel saltem patris: hisque mortuis, vel impeditis consensum edere, avi, si sponsi adhuc in minori ætate sunt constituti; si avus desit, aviæ, sive paternæ, sive maternæ: his quoque deficientibus, opus est *consulto familiæ,* si legitimi sint; *tutelæ* sin illegitimi (AA. 64, 65, 66). Ad hæc nuptiæ vetitæ sunt 1° inter consanguineos et affines in linea recta in infinitum; 2° inter fratrem, et sororem, eorumque conjuges; inter avunculum, seu patruum, et neptem. 3° Inter adoptantem, et adoptatum, vel alterutrius liberos: inter fratres sororesque adoptivos, cum conjuge adoptantis vel adoptati (AA. 59, 60). Ac demum 4° cum eo qui vel tantum capi, et in carcerem includi, quasi complex uxoricidii, jussus fuerit (Art. 62).

videantur coram eo matrimonium contrahere (5). Et si id sine periculo et perturbationibus fieri non possit, satagere pro viribus debent, ne sponsi diu differant conjugale fœdus inire; et interim ne sub eodem tecto in commune habitent; neve nimium inter se familiariter agant. Utcumque, semper admonere eos oportet, ut quando Magistratui civili se sistunt, illud præ oculis habeant, nullum ab ipsis tunc matrimonium contrahi, sed actum se mere civilem obire, quo suum erga leges et Instituta Principum obsequium ostendunt (6).

CAPUT IV.

DE MATRIMONIO JAM CONTRACTO.

Art. 1. De Matrimonio valido, vel dubio, vel nullo.

336. Initum matrimonium aut *validum* est, aut *dubium*, aut *nullum*. Validum alterius corporis potestatem in alterum invicem transfert æquo jure. Quamobrem alter tenetur alteri debitum reddere *ex justitia*, quamdiu alter petendi jus, adversus alterum, non amisit (1): et sub gravi tenetur (2), etiam tacite petenti (3); dummodo et is non immoderate petat nec sæpius justo (4), et ipse possit reddere sine gravi suo damno (5). Et si alter amiserit jus petendi, quoties ejus continentia

5 Bened. XIV C. *Redditæ sunt nobis* § 11, 17 Sept. 1746. Pius VII Lit. *Perlatæ ad Episc. Lucionen.* 28 Maji 1793 (Bull. Rom. an. 1845 n. 941. S. Pœnit. l. c. § 7). Nisi forte metuendum sit, ne sponsi postea divertant: quid enim si, post aliquod tempus, alter alterius pertæsus, vir cum alia fœmina, aut mulier cum alio viro, ex jure civili coeat nuptias?

6 Ben. XIV l. c. Et hi quibus propositum est matrimonium contrahere, ubi Trident. receptum est, letali non carent: et si contraxerint, legali concubinatu pro nuptiis utuntur (Leo XIII Encycl. 21 Apr. 1878).

1 1 Corint. VII, 4. D. Tho. in 4, Dist. 32, q. 1, Art. 3.

2 Sanch. IX, 2, 9. Adeoque grave est se impotem reddere, vel ad tempus, utputa immodicis vigiliis, jejuniis sponte susceptis etc. (V. Sanch. IX, 3). Sed si semel tantum neget aut bis (S. Alph. VI, 940), si non statim reddat (Sanch. n. 11), si ex justa causa non reddit (Bonac., Sanch.) v. c. ne plures nascantur filii quam ali possint (S. Alph. 941), remoto periculo incontinentiæ, excusatur.

3 S. Alph. VI, 928, 929.

4 Sanch. IX, 2, 12. S. Alph. l. c. Quæsitum est, an teneatur reddere mentis impoti, v. c. amenti, vel ebrio: negant plures, perinde ac si dormiens peteret, et Sancio probabilissimum est, citra periculum incontinentiæ (Sanch. IX, 23, 10 etc.).

5 D. Tho. l. c. Art. 1. S. Alph. VI, 909. Adeoque non tenetur ei reddere qui laborat lue venerea, phthisi, lepra; nec is tenetur qui febri laborat, nec statim a sectione venæ, a balneo, a partu (S. Alph. VI, 910, 926, 950, 952). Ad hæc mulier non

periclitatur alter tenetur reddere *ex caritate*, immo petere debet (6). At nec debet nec potest, si nequeat reddere sine periculo ventris quem gerit mulier (7), vel sine peccato etiam levi (8). Heic Nostri quæ conjugibus liceant, quæ non liceant: his quam paucissimis me expediam. Omnia vel contra, vel juxta, vel præter finem matrimonii sunt. *Contra* quæ impediunt generationem prolis, idest pollutio, et sodomia: hæc *semper* gravia sunt. *Juxta*, opus conjugii, quæque ad illud exercendum sunt necessaria; hæc regulariter omni culpa vacant (9). *Præter* quæ inter hæc tenent: hæc nec licita sunt, quia a suo fine deflectunt; nec graviter illicita, alias societas matrimonialis præsentissimum æternæ damnationis pe-

tenetur, si experta fuerit, se parere non posse sine probabili vitæ periculo (S. Alph. VI, 953); præterquam (ut opinor) a die 14 post incœpta menstrua, ad sequentem usque menstruorum recursum; quippe hoc tempore, mulierem non concipere, hodie nedum probabilissimum est, sed prope certum. Sed, verius, potest et reddere, et petere: ad vitandum maximum periculum incontinentiæ, sive conjugis, sive sui, nam ad peccatum vitandum licet ipsam quoque vitam in discrimen adducere (Sanch. VII, 102, 11).

6 D. Tho. l. c. q. 1, A. 1 ad 4. S. Alph. VI, 928, 929.

7 S. Alph. VI, 924. Item si mulier amens est, et metuendum sit, ne conceptum fœtum enecet (Sanch. IX, 23, 8. Pont. X, 14, 10). Non item si proles nascitura sit imperfecta vel mortua; quia melius est utcunque esse, quam omnino non esse (S. Alph. 924, 925, 926, 953).

8 S. Alph. VI, 943, 925 in fi. Sed refert, utrum peccatum se teneat ex parte actus, an ex parte petentis, an ex rerum adjunctis. Si (ut a postremis ordiamur) *ex rerum adjunctis*, iis nempe quibus coire non licet, e. g., palam, vel in loco sacro (§ 17, 23), grave est petenti assentiri; et planum est. Sin ex parte *solius petentis*, ne leve quidem est; utputa obstricto castitatis voto (S. Alph. VI, 946), aut ordine sacro invita uxore suscepto. Sin denique ex parte *actus;* volenti *præter naturam* coire (ita nempe ut generatio adhuc sequi possit, (ut puta viro succubo) morem gerere leve est, et ex justa causa (v. c. ad vitandam incontinentiam, dissidia), ne leve quidem (V. S. Alph. VI, 946). *Contra naturam*, grave: nihilominus si tota deordinatio sit ex parte petentis, veluti si novus Onan accedat (V. Genes. 28, 9), prolem forte numerosiorem devitans, si mulier eum deterrere nequiverit, cum omne hoc negocium recidat in cooperationem materialem opere licito, quam sola caritas vetat (Prol. § 175), cumque caritas non obliget cum incommodo gravi, si hoc non deerit, et reddere (S. Pœnit. 1 Febr. 1823, 8 Jun. 1842), et petere (S. Alph. 947) licitum est. At si conjuges hæc faciant in bona fide, et periculosum sit eos edocere, non sunt admonendi (II § 90, 13).

9 S. Alph. VI, 938, etc. Itaque ad quem finem conjugium inire, ad eum finem conjugii opus explere omnino licitum est: ut ecce concupiscentiæ compescendæ (S. Alph. 882 d. 1), valetudinis (Ib. 883 d. 2, 927), et amoris fovendi (Ex S. Alph. 934 v. *His*) gratia. Ac proinde (quatenus hæc ad finem matrimonii valere possunt) colloquia inter se, aspectus, tactus, licita sunt (V. S. Alph. 933, 934). Quid si non careant periculo pollutionis in alterutro? S. Alph. 334 in fi. probabile putat, adhuc licita esse *reddenti;* Sanch., Viv., Filiuc., Elb., Sporer, etiam *petenti:* nam si hæc eis *per se* licita sunt, perinde est ac si pollutio sequatur per accidens. Nempe periculo consensus in delectationem ejus remoto (II § 73); quod perdifficile est.

riculum contineret, ac proinde vix licita esset, aut ne vix quidem: ergo sunt levia (10): nempe, aut omnia, aut prope omnia (11).

337. Cum Matrimonium sit *consortium omnis vitæ* (§ 289, 5): consequens est dicere, non posse alterum ab altero divortium facere; licet postea, etiam ante consumatum matrimonium, is casus inciderit, a quo matrimonium iniri non potuisset (II § 326, 24); ut puta si vir impos, vel mulier amens esse cœperit (12). Verum hoc non est perpetuum: nam divortium, lata significatione, Nostris triplex est, quoad vinculum, quoad habitationem, quoad torum.

338. Divortium quoad vinculum illud est, quo ita matrimonium dirimitur, ut vir aliam ducere, fœmina alii nubere, et valide et licite possint. Quod ad hoc attinet plurimum distant inter se matrimonia fidelium, et infidelium (13): ILLA, siquidem *consumata*, dirimi nullatenus possunt (14); *rata* dirimuntur, etiam altero invito, vel solemni professione religiosa (15), vel suprema R. P. aucto-

10 S. Alph. V, 25; VI, 933, 934. Et in primis opus conjugii ob solam voluptatem exercere (Innoc. XI, 9. S. Alph. VI, 912), de *re* (seu præterita, seu futura) delectari conjuge absente; quippe heic sola voluptas versatur, et delectationis atque actus eadem est ratio (D. Tho. *De Malo* 12, 2 ad 17). Ex quo licet intelligere, delectationem hanc gravem esse (prout actum) in sponsis, et viduis (S. Alphon. V, 24). Quæstionis est, an sit grave seipsum seorsim turpiter tangere (V. S. Alphon. VI, 936). Ceterum quæ per se gravia non sunt, gravia facit periculum pollutionis (S. Alph. 934); non item solius spirituum commotionis (S. Alph. V, 25) periculum, nisi hæc tanta sit, ut proximum pollutionis periculum inferat (S. Alphon. VI, 937, v. *Ego*).

At enim, quia sancta sancte tractanda sunt, de his Confessarius quærat nihil. Vide Ballerini ad Gury II, 919. *Quoad debitum vero, ordinarie loquendo non decet interrogare nisi uxores, an illud reddiderint, modestiore modo quo possit. De aliis taceat, nisi interrogatus fuerit* (S. Alph. *Prax. Confess.* § 4). Et si nuptura de his interroget, ut sciat quid sibi licitum futurum sit, respondeat, ut interim suo marito, tamquam capiti, in dubiis obtemperet; Confessarium de his postea, si ei acciderint, consultura (Gob. *Theol. Exper.* Tr. X, Cas. 17, nn. 648, 649).

11 V. Gury II, 913, 3. ibiq. Baller.

12 C. 25, Cau. 32, 7. V. II, 326. Et ideo his qui, post contractum matrimonium, spadones facti sunt, coire non est illicitum (Tolet. Lib. VII, 1, 6, 4. Sanch. VII, 102, 6. Laym.). *Etiam*, etc. (§ 290, 10. Sanch. VII, DD. 102, 103. Laym. P. IV, XI, 6).

13 Ex CC. 7, 8 *De Divortiis. Fideles* accipimus baptizatos, etiam acatholicos; *infideles* qui nondum baptismum susceperunt, cathecumenos quoque.

14 Matth. 19, 6. Trident. XXIV *h. t.* Can. VII. Idem juris est si matrimonium a fideli cum infideli, ex dispensatione R. P., contractum fuerit (Clem. XIII 2 Aug. 1759 et S. U. J. 1 Aug. 1753. Cf. Del Giovine *De Disp. Matrim.* II § 272).

15 CC. 2, 7, 14 *De Convers. Conjug.* Trid. Can. VI. *Invito*, dum ne vir in eo permanere debeat ad mulieris infamiam reparandam (S. Alph. VI, 870, 958). Itaque post initum matrimonium utrique conjugi datur bimestre ad deliberandum. Quo elapso (nisi utriusque consensu prorogetur) necesse est, aut conjugi adhærere, aut illico religionem ingredi, tyrocinium inire, eoque exacto, solemnia vota protinus

ritate (16). Hæc consumata, utroque conjuge adhuc infideli indissolubilia sunt (17), sed perinde quasi matrimonia rata fidelium (18): quamobrem, utroque postea baptizato, dissolvi possunt auctoritate R. P. (19), quoad iterum, post susceptum baptisma sese cognoverint (20). Baptizato alterutro tantum, in potestate hujus est aliud matrimonium inire (21): verum altero conjuge prius interpellato, an velit cohabitare sine contumelia creatoris (22); nisi ab hac interpellatione

nuncupare: et his denique nuncupatis matrimonium (nisi interim consumatum fuerit alterius vi, metu, aut fraude, V. Sanch. II, 32) ipso jure dissolvitur (Cf. Sanch. II, 18. Pont. IX, 5).

16 Bened. XIV C. *Dei miseratione.* Solemni, adeoque non ea, qua vota simplicia, etiam in societate Jesu (Cf. Balleri. ad Gury II, 759), nuncupantur.

17 Ex Matth. 19, 6. C. 8 *De Divort.*

18 Ex C. 7 *De Divort.* V. § 296, 38. Navarr., Sanch. II, 17. Laym. Par. II, Cap. III, 2. S. Alph. VI, 897, Prob. 1. Hæc ratio pluribus displicet, et in primis Pontio VII, 48. Cur, V. cit. § 296, 37.

19 Gregor. XIII Lit. *Quoniam sæpe.*

20 S. Alph. VI, 956.

21 I Corint. VII, 12. Quamvis, post susceptum baptismum, consensum inter se, renovaverint (S. U. J. 20 Sept. 1848), nam quo hæc renovatio? vel remanserint sine contumelia Creatoris et sine peccato (S. U. J. 1 Aug. 1759). Est autem hoc privilegium concessum ei qui ad fidem convertitur: ideo (Prol. § 220, 15) *jura* quæ profluunt ex matrimonio ei salva permanent, ut ecce cohabitandi, et petendi jus: *onera* non item quia *liber est a servitute* (I Corint. VII, 15), v. c. obligatio cohabitandi, reddendi (Sot., Sanch. VII, 73, 8; 76, 3). Nihilominus si adulteravit post baptismum susceptum, et ideo alter renuit cum eo habitare, ad alias nuptias transire non poterit (S. U. J. 1 Aug. 1759. S. C. *De Propag.* 17 Jan. 1797. V. Sanch. VII, 74, 5. Del Giovine II, 272, 7).

22 C. 7 *De Divort.* Proinde si seorsim habitent, non potest fidelis ad alias nuptias transire, nisi prius constiterit, utrum infidelis velit cum eo permanere (S. C. C. 23 Jan. 1603 ap. Bened. XIV l. c.): cui proinde dandæ sunt induciæ ad deliberandum (Sanch. VII, 74, 17 etc.). Porro hoc ex *Pauli* (I Corint. VII, 12), non Christi (S. Aug. in C. 9, Cau. 28, q. 1), *consilio* (S. August. l. c. Cap. 8. S. Hyeron., S. Tho., S. Bonav., S. Anselm., S. Antonin. aliique supra 40, quos refert et sequitur Sanch. VII, 73. nn. 7, 12, 14) profluit. Nempe id illuc ætatis suasit Apostolus ob spem conversionis infidelis (v. 14): quod postea ob periculum perversionis conversi a Conc. Tolet. IV, vetitum fuit (C. 10 cit. Cau. 28, q. 1). Dixi altero *conjuge*, adeoque inter eos infideles, qui uxores quasi ancillas mutant, eo solum cui soluto soluta copulata fuit. Utrum vero teneatur cum eo habitare, non satis convenit. D. Tho. negat, nisi spes sit, conjugem fidei christianæ nomen daturum; alii etiam in hoc casu negant (V. Sanch. VII, 73, 13). Ben. XIV probat sententiam Cabassutii existimantis *hujus dubii resolutionem pendere a casuum circumstantiis, et a moribus regionum* (*De Syn.* XIII, 21, 1). Quare si infidelis paratus est cohabitare cum fideli sine contumelia Christiani nominis, et sine peccato, mos invaluit, ut conjugi converso non permittatur, in regionibus *christianis* cum eo habitare, ob periculum suæ perversionis; contra, in *infidelibus*, ob spem conversionis alterius, vetatur ab eo discedere (Balleri. ad Gury II, 759). Verum post sex menses Episcopi erit ei præcipere, aut consulere, ut adhuc expectet: quod constitutum fuit in Synodo Limana, a Sisto V auctoritate Apostolica comprobatum.

R. P. dispensaverit (23), aut sit impossibilis, quia impossibilium nulla est obligatio (24). Et novo matrimonio demum inito (non antea) primum dissolvitur ipso jure (25).

339. Quoad habitationem conjux divertere potest altero nedum consentiente, et planum est (26), sed et invito : et hoc ex triplici capite 1° ob adulterium, nempe propter fidem violatam ; adeoque conjugi injurio-

23 Ex Ben. XIV C. *Singulari*, C. *In Suprema*, C. *Postremo*.

24 Ex C. 6 *De R. J.* in 6°. Baller. ad Gury II, 759. Dices, atqui Ecclesia et *heic* dispensationem concedit. Ita porro, sed ad abundantiam, vel ad cautelam : scilicet heic agitur de impossibilitate morali (v. g., cum ignoratur quo loco infidelis degat, cum longissime distat, cum ex interpellatione Neochristianis metuendum est), quam definire plerumque perdifficile est. Quid si certo moraliter constet de obstinatione infidelis? Sanch. VII, 74, 13 existimat interpellationem cessare ; verum Bened. XIV l. c. n. 6, sententiam hanc non satis tutam appellat. Nec cessat licet infidelis per injuriam, aut conversus jure (v. c. ob libertatis, aut vitæ periculum) jam antea diverterit. Porro Greg. XIII conversis in Ethiopia, Brasilia, etc., indulsit, ut alia matrimonia contrahere possent, conjugis infidelis consensu *minime requisito*, responso non expectato (Lit. *Quoniam sæpe*). Et S. Pius V Indis concessit, ut cum uxore, quæ cum ipsis fuerit baptizata, remanere possent, *aliis dimissis* (Lit. *Romani Pontificis*) : et Greg. XIII l. c., rata esse voluit nova matrimonia a conversis inita, *etiamsi postea innotuerit, conjuges priores infideles suam voluntatem declarare non potuisse, et ad fidem etiam tempore transacti secundi matrimonii conversos fuisse* (Ben. XIV *De Syno.* XIII, 21, 3). Qua in re non dispensandi facultate, sed dissolvendi priora matrimonia (perinde quasi rata dumtaxat) usos fuisse palam est, quod et Verricelli animadvertit *De Apostolic. Mission.* (Contra Ben. XIV l. c. n. 5).

Porro præceptum de conjuge interpellando est ad instar impedimenti, non dirimentis quidem (hoc enim nullo jure cautum est), sed impedientis. Scio equidem Card. Branchat. existimasse, non explorata voluntate conjugis infidelis, matrimonium nullius momenti esse, quasi non *servata conditione*, qua ei discedendi privilegium conceditur. Verum ostendere debuisset, hanc conditionem ei fuisse impositam, quod *nec ipse probat, nec facile quisquiam probabit* (Baller. l. c.). Et licet conditio esset (jure Canonico imposita) perinde habenda foret, ac ea quæ apponitur matrimoniis mixtis, educandi prolem nasciturum in Religione Catholica ; etenim exploratissimi juris est, leges canonicas id quod prohibent illicitum, non irritum facere, sine decreto irritanti (Prol. § 213).

25 Ex C. 8 in fi. *De Divort.* Proinde alio matrimonio nondum inito, 1° si is qui in infidelitate remanserat baptizetur, ad eum reverti debet (Sanch. VII, 75, 5) : 2° si adhuc infidelis alias nuptias coierit, irritæ sunt (Sanch. l. c. S. C. C. an. 1726 apud Bened. XIV *De Syn.* VI, IV, 4). Ad hæc professione quoque solemni dirimi hæc matrimonia docet Sanch. VII, 76, 9 : et ita, ait, *omnino tenendum est*. Et profluit ex dictis.

26 C. 1 *De Conv. Conjug.* Sed si velit inire Religionem, vel ordines sacros, alter necesse habet Religionem intrare (CC. 5, 8, 13 *Eod.*) : nisi forte et senuerit, et nullam prorsus incontinentiæ suspicionem præbeat (quod Episcopi judicium esse verius est, De Justis I, 14, 70) ; huic enim sufficit (nisi alter ad Episcopatum promoveatur) edere perpetuum castitatis votum (CC. 1, 5, 6 *Eod.* Sanch. VII, 39, 6). Hoc votum simplex quidem est, nihilominus, si *ordinatus* prior mortem obierit,

sum (27), et si innocens adultero non ignoverit (28), nec postea admiserit ipse (29): 2° ob hæresim (V. § 306): 3° ob quodvis periculum grave (30). Hoc divortium propria auctoritate, saltem in foro conscientiæ, fieri posse propter adulterium, certum; propter hæresim verius (31); propter periculum, si hoc proximum sit, palam est. Est autem divortium vel perpetuum, vel temporaneum. Perpetuum est quod fit ob adulterium (32), vel officio judicis (33): quod alias fit est temporaneum. Divortio perpetuo facto, is qui divertit se a reo, non reum a se liberat; ideo ex *uno* capite integrum sibi est religionem, aut (verius) sacros ordines inire (34); vel conjugem quandocumque ad se revocare (35): ex *altero* non cogitur eum recipere, licet ipse postea eadem (v. c. adulterium) admiserit (36), vel conjux resipuerit (37).

voventem aliis nuptiis contrahendis INHABILEM facit (C. 10, Dist. 28. Sanch. VII, 40, 2); sin *professus*, non item (Sanch. VII, 32, 8. Schmalz. IV, 6, 67).

27 Matt. 19, 6. CC. 4, 5, 8 *De Divort.* Proinde non oberit 1° si illud admiserit inductus vi, aut dolo (L. 39 *Ad L. Jul. De Adult.*); secus si obtentu paupertatis (Ex L. 43 § *non est De Ritu Nupt.*), aut conjuge incontinentiæ sibi occasionem præbente (Ex cit. C. 4. Sanch. 10, 4, 7). Aut 2° viro consensiente (Ex C. 6 *De eo qui Cognov. Consang.* L. 49 *Sol. Matr.*), vel tacite, ut ecce si contaminatione non est indignatus (L. 2 § 1 *Eod.*). Nec 3° (quia in odiosis versamur) si non fuerit perfectum et consumatum (Sanch. n. 13). Utrum et ob sodomiam, aut bestialitatem V. S. Alph. VI, 962.

28 Ex cit. L. 2. Sanch. X, 5, 19. Reiff. IV, 19, 71.

29 C. 6 *De Adult.* Nec inquiritur uter prior (CC. 4, 5 *De Divort.*), aut pluries (Sanch. X, 6, 8. S. Alph. VI, 966).

30 C. 2 *Eod.* Seu animæ, seu corporis. *Animæ*, veluti si vir uxorem pertrahat ad furta, adulteria, etc. (Can. 28, 1, 5). *Corporis* (CC. 8, 13 *De Rest. Spol.*): seu vitæ, utputa si alter alterius vitæ struxerit insidias (C. 1 *De Divort.*); seu valetudinis, veluti si morbo contagioso laboret (Sanch. IX, 24, 17), nisi sanus talem duxerit sciens volens (Reiff. IV, 8, 8). Huc pertinent sævitiæ, puta si vir uxorem graviter cædat; quod tamen varie ex personis æstimari debet (Sanch. VIII, 10. Pont. IX, 23, 5); si sanæ alimenta negaverit, aut ægrotæ medicamina (Gualco Disp. IX, Cap. 1, n. 3 etc.).

31 CC. 4, 7 *De Divort.* Reiff. IV, 19, 35. S. Alph. VI, 969. Dummodo certa hæc sint (S. Alph. VI, 961 ex C. 12 *De Præsumpt.*). Ceterum nemo tenetur divortium facere: non ex justitia, quod nemo dubitat; nec ex caritate, secus ac plurimi existimant, quia caritas ex uno capite non obligat cum incommodo gravi, (quo divortia non carent), ex altero incontinentiæ alterius consulit (V. Salm. IX, 16, 28. S. Alph. VI, 963, 964, 974).

32 Ex Matt. 19, 9. Reiff. IV, 19, 30. D. Tho. in 4, Dist. 35, Art. 6 ad 4.

33 Ex C. ult. *De Divort.* Nisi aliud sententia in ipsa fuerit expressum.

34 C. 21, Cau. 27, 2. CC. 5, 6 *De Conv. Conjug.* Reiff. III, 32, 33.

35 Suppl. D. Tho. 62, 6 ad 4. Seu propria auctoritate diverterit, seu (verius) officio judicis (S. Alph. VI, 967). Ideo reus non potest ad religionem vel ordines transire, nisi alter permiserit saltem tacite (V. Sanch. X, 10); aut elegerit statum irrevocabilem (S. Alph. 969).

36 Sanch. 30 contra Pont. IX, 20, 6.

37 Pont. IX, 19, 6. Reiff. IV, 19, 97. Ne ex caritate quidem, v. c., ob periculum incontinentiæ, quia non caret incommodo gravi (S. Alph. VI, 965).

At si divortium est temporaneum, cogitur recipere reversum ad fidem (38); vel periculo, ob quod divertit, prorsus remoto (39).

340. Demum conjux prohibetur toro, seu potius interdicitur jure petendi: I si votum castitatis emiserit, sed de hoc serius; II si cum conjuge suo contraxerit affinitatem (40): nempe in pœnam injuriæ, qua affecit conjugem (41); ideo excusant (cum pœna sit prorsus extraordinaria), ut alias, metus gravis (42), et ignorantia seu facti, seu juris, seu pœnæ (43). Non item si cognationem spiritualem (§ 147, 15), licet citra omnem necessitatem, contraxerit; quæ communior, et verior sententia est; ideo petere licite potest (44). Verum licet in I° casu sacrilegii, in II° incœstus teneatur, fornicationis in neutro tenetur, quia verum est, ipsum cum conjuge suo rem habere (45).

341. Hactenus de matrimonio valido: quid si dubitetur, utrum validum fuerit, an nullum? probabiliter, inquam, nam dubium leve contemnendum est (46). Principio is qui dubitat necesse habet rem explorare diligenter; et interim petere nequit (47), sed reddere debet (48). Posthac vero si certo non appareat matrimonium irritum fuisse, pro matrimonio (quod possidet) regulariter respondendum erit (49); adeoque tametsi pro valore matrimonii *nulla*, pro nullitate *probabilis* tantum (Prol. 260, 30) ratio subsit (50): et licet ipse in mala fide (II, 127, 33), idest dubius impedimenti, matrimonium contraxerit (51). *Regulariter*, nam in impedimento *ligaminis* (idest si is dubitet de morte prioris conjugis) quia prius matrimonium possidet, quamdiu sibi non *constat*, illud solutum fuisse, petere nequit, etsi contraxerit *bona fide* (52).

38 C. 6 *De Divort.*

39 V. Salm. IX, 16, 40.

40 Seu vir cognoverit consanguineam uxoris (CC. 1 etc. *De eo qui Cognov. consanguin.*); seu mulier viri, quod ex *constanti* DD. *interpretatione* receptum est (Schmalz. IV, 13, 25): nempe non ultra 2m gradum (Sanch. IX, 9, 14). Non item si affinem cognoverit (*De Just.* II, VII, 85), quia *affinitas non parit affinitatem* (Prol. 62, 15).

41 C. 6 *Eod.* Qui tamen poterit debitum petere; etsi delicti particeps fuerit (Contra Sanch. IX, 27, 3), quia pœnæ non sunt producendæ de casu ad casum.

42 Salm. IX, 15, 28. S. Alph. VI, 1071.

43 Ex cit. C. 1. *De Just.* II, 7, 74. Utputa, si vir cognovit uxoris suæ consobrinam, ignorans vel eam consobrinam esse, vel se incestum admittere, vel ex incestu impedimentum oriri (S. Alph. VI, 1072, 1073, 1074). Ab hoc impedimento dispensat Ordinarius (S. Alph. VI, 1076).

44 Ex C. 3 *De Cognat. Spirit.* Pont. X, 6, 4. Croix VI, I, 358. S. Alph. VI, 150.

45 S. Alph. VI, 962 V. *Notandum.*

46 C. 44 § 1 *De S. E.*

47C. 2 *De Secund. Nupt.*

48 C. 2 *De Secund. Nupt.* C. 44 *De S. E.* S. Alph. VI, 903. Scilicet, *ex jure*, quod alteri conjugi competit, is poterit certam sibi conscientiam facere de *obligatione* reddendi.

49 Sanch. II, 41, 46. Lugo *De Just.* 17, 88. Quamvis dubium non potuerit vinci (S. Alph. VI, 904).

50 S. Alph. VI, 905.

51 S. Alph. VI, 906.

52 S. Alph. l. c. V. 127, 35.

342. Atque hæc generatim: aliquid speciale est in impedimento impotentiæ: de hac tria constare debent 1° impotentiam revera subesse, 2° matrimonio anteriorem fuisse, et 3° esse perpetuam (§ 300): quoad hæc omnia non apparuerint certa et manifesta, matrimonium possidet. Itaque quamdiu dubitatur an subsit, conari in rem licet (53). Si certum sit impotentiam subesse, sed non constet utrum anterior matrimonio fuerit, an posterior, siquidem est naturalis, anterior præsumitur, quia naturalia sunt perpetua; sin est accidentalis, posterior habetur, nisi mulier brevi a matrimonio reclamaverit (54). 3° Demum si constat anteriorem fuisse, sed non apparet perpetuane sit, an temporanea, datur conjugibus experimentum triennale: et si toto eo tempore convenire nequiverint, impotentia perpetua censetur (55): et ipsi separari debent (seu absoluta seu relativa illa sit): nempe illico *a seipsis,* quoad torum (56); quoad habitationem, *officio judicis* (57), nisi urgeat periculum incontinentiæ (58). Verum ad alias nuptias transire neutri fas est, nisi post sententiam, eamque ex appellatione confirmatam, matrimonium dirimentem (59): immo impoti nec post sententiam id licet, nisi impotentia fuerit relativa (60).

53 Ex C. 1 *Eod.* Quamvis extra vas fundat (Ex C. 6 *De Frigid.* Sanch. IX, 17, 20. S. Alph. 1103). Nempe, quamdiu spes probabilis est seminandi intra vas (Sanch. n. 24. Laym. XI, 4).

54 Sanch. VII, 103, 4 etc. 110, 3 etc. S. Alph. VI, 1104. In dubio, utrum sit naturalis, an accidentalis, propter favorem matrimonii (quod ad prolem cum primis procreandam contrahitur), æquius est naturalem præsumi (Ex S. Alph. l. c.).

55 C. 9 *De Frigid.* Utrum vero triennium iniri debeat a die matrimonii, conatæque rei (Sanch. VI, 110, 4. Salm. IX, 12, 138. S. Alph. VI, 1103); an a judicis Decreto (Pont. VI, 66, 12. Henriq., Mazzo.)? Hoc non improbat Schmalz. IV, 15, 85, sed primum est verius, quia experimenti, seu jussu seu injussu judicis facti, eadem prorsus et vis et ratio est: alias quidni possent et per tricennium conari? Ceterum si sponsi contraxerint matrimonium ante pubertatem plenam (Prol. § 29, 20), verius est, triennium a plena dumtaxat (Sanch. VII, 110, 10) esse computandum. Et continuum triennium esse debet (Cit. C. ult. in fi.). Nempe moraliter; itaque si, e. c., vir per unum vel alterum mensem quolibet anno ægrotaverit, vel absens fuerit, non oberit; sin diu, supplendum erit (Sanch. VII, III, 6. Schmalz. IV, 15, 88. S. Alph. VI, 1103). Quæ de impotentia diximus, aptanda et ei sunt qui, ob nimium calorem, *semper et omnino* præpropere seminat extra vas, post experimentum triennale (D. Tho. in 4, Dist. 24, Art. 2 ad 2. V. Sanch. VII, 92, 7. Pont. VII, 60).

56 C. 4 *De Frigid.* Sanch. VII, 97, 2.

57 Ex C. 3 *De Divort.* Viestn. IV, 15, 47. Schmalz. IV, 15, 69. Nempe ad vitanda scandala (Sanch. n. 8): nisi malint cohabitare quasi *frater et soror*, remoto quovis incontinentiæ periculo (C. 4 *De Frigid.*); quod perdifficile est (Sanch. VII, 97, 6).

58 S. Alph. VI, 1101.

59 Ben. XIV C. *Dei Miseratione.*

60 V. S. Alph. VI, 1098. Porro sententia, qua matrimonium diremptum fuit,

343. Denique videamus quid juris sit, si apparuerit matrimonium nullum prorsus fuisse. Matrimonium nullum vulgo dicitur illud, quod cum aliquo impedimento dirimente (impedimenti vocabulo heic latissimo accepto) initum fuit. Omitto ea impedimenta quæ non dispensantur; sive quia dispensari non possunt, *impotentia, ligamen, consanguinitas* in primo gradu lineæ tum rectæ, tum forte etiam obliquæ; sive quia dispensari non solent, *affinitas* ex copula licita in linea recta, *votum solemne, ordo sacer*, propria *cultus disparitas*, et *crimen* publicum. Ceterorum duo sunt genera, unum eorum, quæ et dispensationem recipiunt et dispensari solent; *cognatio, publica honestas, crimen* occultum: alterum eorum quæ dispensatione non egent; *raptus, clandestinitas, defectus* seu *vitium consensus.*

344. Principio igitur si, post matrimonium contractum, aliquod impedimentum subesse dicatur, nihil innovandum erit quoad *publicum et notorium, aut idoneis testibus comprobatum fuerit* (61); tametsi uterque conjux subesse illud adfirmet (62). Postquam autem de eo satis constiterit, refert utrum publicum sit, an occultum: porro occultum in hac *tota materia* accipere debemus, ut alias (Prol. § 243), etiam formaliter tantum (63). Itaque si publicum est, vir et mulier continuo separari debent. Si est occultum relinquendi sunt in bona fide, quamdiu latet utrumque (64): at, si non latet, separandi sunt; sive neutrum lateat, quod palam est; sive alterutrum tantum, quod est verius prorsus, quia ei quem non latet nedum petere, sed et reddere nefas est (65); quamvis, cognita ab altero nullitate matrimonii, separatio et scandala immineant (66). Separandi sunt autem quoad habitationem et perpetuo, si impedimentum non recipit dispensationem (67). Sin

nunquam transit in rem judicatam; ideo si postea apparuerit, impotentiam, vel nullam, vel non perpetuam fuisse, ad matrimonium diremptum redeundum est, quamvis uterque conjux ad alia vota transierint (Ben. XIV l. c.). Ceterum si putati conjuges sunt in bona fide, regulariter, in ea relinquendi sunt (Gury II, 856, 3. Scavi. 806, 4). Et si forte *ipsimet* Confessarium de hac re interrogent consulant, is nihil respondeat inconsulto Ordinario (Gouss. n. 791).

61 C. 3 *De eo qui cognov. conjug.*

62 C. 5 *Eodem.*

63 S. Alph. VI, 1111.

64 Ben. XIV Not. 87, 24. Maxime si vel fornicationis (V. Sanch. II, Disp. 38), vel separationis (C. 6 *De Consang.*) periculum impendat. Quærenti, num liceat sibi debitum reddere, num petere, Confessarius respondeat, omnes conjuges et reddere debere, et petere posse. Et si ille aliquam dubitationis suæ causam proponat, respondeat ex causa quæ proposita fuerit (V. II § 90, 12).

65 C. 12 § *Porro De Rest. Spoliat.* C. 9 *De secun. nupt.* C. 4 *De S. E.* Quidam contra putant, quippe, ajunt, alter habet petendi jus. Respondeo D. habet opinione sua C.; reipsa, N.

66 V. Sanch. Disp. II, 39. Sed V. § 342, 57.

67 Ex C. 4 *De Frigid.*

recipit, siquidem est publicum, adhuc quoad habitationem; sin est occultum quoad torum (nempe si nullum immineat periculum incontinentiæ), donec matrimonium redintegratum fuerit: videamus igitur de matrimoniis redintegrandis, sive (uti ajunt) revalidandis.

APPENDIX.

DE DISPENSATIONIBUS.

Heic dispiciendum erit: 1° De Causis dispensationum, et de proponendis in supplici petitionis libello; 2° A quo petenda sit dispensatio; 3° De impetratis a S. S. dispensationibus expediendis; 4° De matrimoniis revalidandis.

Art. 1. De causis dispensationum, et de proponendis in supplici petitionis libello.

345. Dispensationes sine gravi causa concedi non solent. Sunt autem causæ vel ordinariæ vel extraordinariæ. Ordinariæ (de quibus tantum) quæ in jure nominatim recensentur (1): et vel *honestæ* sunt, vel *famosæ*. Honestæ hæc: 1° ob ætatem, 2° ob dotem, 3° ob locum, 4° ob inimicitias, aut lites. *Famosæ,* 1° copula, et 2° infamia mulieris.

346. Et I. *Ob ætatem* puellæ: *quæ 24 et ultra suæ ætatis annum agens, hactenus virum paris conditionis, cui nubere possit, non invenit* (2): annum vero impletum esse oportet (3). II. *Ob dotem:* si PUELLA aut nullam habeat (4), aut non sufficientem, ut viro

1 Ben. XIV 26 Sept. 1754, eas recensuit in *Respons. ad quæsita Archiepis. Turonen.* (V. Acta II, App. II, 62). Sed, *in cognatione,* causa quæ pro remotioribus sufficit, pro propinquioribus interdum non sufficit (*De Just.* III, II, 108).

2 Ben. XIV l. c. n. 3. Sanch. IV, 26. Nec inquiritur, cur non invenerit (Pyrr., Corrad. *Prax dispensat Apost.* Lib. VII, Cap. 2, n. 83 etc. *De Just.* III, 8, 27 etc.). Quid si invenerat, sed noluit nubere? *De Justis* n. 30, tenet dispensationem non esse obreptitiam; nec est improbabile, si, post mutatam non nubendi voluntatem, revera nullum parem invenerit. Hæc causa non admittitur in 2° cum 3° gradu, *nisi aliquid aliud illi adjiciatur* (Corr. n. 93).

3 Pont. VII, 20, 2. Reiff. IV, 20, App. n. 93. Præterquam in gradibus remotioribus (*De Just.* III, 8, 12).

4 Ben. XIV, l. c. n. 5. *Habeat,* in præsens, inquam; (S. C. De Propag. 9 Maji 1877, n. 3. V. Scavi. III, 821): nec enim obest si habitura sit post mortem parentum, si hi nolint eam dotare, aut non possint, quin egeant deducto (Sanch. VIII, XIX, 22, 25. Pont. VIII, 21, 23): immo etsi non desint qui intendant eam dotare (velut fratres), si puella nullum jus habeat ad eos cogendos (Corr. VII, 2, 24.

paris conditionis, non cognato, nubere possit in proprio loco, in quo commoratur (5). III. *Ob locum:* et hæc trifariam. 1° *Ob angustiam* loci, idest si mulier *in loco originis vel domicilii, ratione oratricis tantum,* virum sibi non consanguineum, vel affinem paris conditionis cui nubere possit invenire nequeat (6). 2° *Ob locum ad litus maris,* nempe invasionibus piratorum vel infidelium expositum: aut 3° si sponsa aut sponsus degat in locis ubi catholici cum hæreticis permixti vivunt (7). IV. *Ob inimicitias,* nempe graves, ortas inter viri et mulieris parentes, vel consanguineos, vel affines (8). V. *Ob litem* super rebus magni momenti, ortam inter virum et mulierem vel eorum parentes, dirimendam (9). Dummodo inimicitiæ vel lites hujusmodi aliunde (quam ex causa matrimonii) ortæ (10), nec in fraudem (ad obtinendam dispensationem) excitatæ fuerint (11).

347. Causæ *famosæ,* quæ dicuntur *ob scandala vitanda,* sunt I. Co-

De Just. III, 3, 44). Idem juris est si puella dotem renunciavit; dum ne renunciaverit, ut dispensationem facilius impetraret (Sanch. n. 26. Pont. l. c.). Item si bona quidem habeat ad dotem sibi constituendam, sed litibus implexam; vel si dives, sed litigiosa, hereditas ei obvenerit, et nubere velit tali viro, soli aut præ ceteris hisce litibus expediendis idoneo (Sanch. VIII, 19, 20. *De Just.* n. 25. Pont. cit. n. 23).

5 S. C. De Propag. l. c. PUELLA: (Corrad. VII, 2, 86). Nihilominus ex hoc capite conceditur et viduis dispensatio, si filiis gravatæ sint, quos novus vir alere promittit. (V. *De Just.* III, 7).

6 S. C. De Propag. l. c. n. 2. — Vel *domicilii,* secus ac antea (V. Ben. XIV, l. c. n. 4). Porro LOCUM accipere debemus urbem, oppidum; non parochiam, si plures parochiæ in eo loco sint. Angusta vero dicuntur quæ *aut* focos 300, *aut* inhabitantes 3000 haud exsuperant (S. Dat. *Encycl.* jussu Pii IX, 30 Aug. 1847 ap. Giovi. I, § 212, 3). At vero neque suburbium neque oppida, pagi, etc. ideo angusta censentur, nisi illud ab urbe (Corr. VII, 5, 4), hæc *distent ad invicem ultra milliare* (S. C. C. 16 Dec. 1876. Acta IX, 579). VIRUM autem paris conditionis, non quemlibet accipere debemus, sed æqualem ætate, genere, opibus, ingenio, acceptum mulieri, et parentibus (Aversa, *De Just.* III, II, 30); integræ existimationis et morum (Sanch. IV, XXVI, 23, 24); in quo et valetudo inspicienda est, et num ex alio matrimonio habeat filios (*De Just.* l. c.). Ideo, etsi in eo loco reperiantur duo vel tres paris conditionis cui nubere possit, vere adhuc dicitur non reperiri virum hujusmodi quocum possit matrimonium contrahere (In S. C. C. 16 Decemb. 1876 v. *Præterea.* Acta IX, 574). Verum hæc causa non sufficit in gradibus propinquioribus; nisi mulier cogeretur dotem augere, aut nisi ex nobilibus, vel honestis familiis existat (V. Giovi. n. 2). Porro *honesta* familia ea dicitur, quæ artes viliores, aut mœchanicas non exercet (*De Just.* III, II, 134).

7 Cf. *De Just.* III, Cap. IX, X.

8 Ben. XIV l. c. n. 6. *De Just.* III, 5. Sive, *ob bonum pacis,* vel conciliandæ, si inimicitiæ jam exarserint; vel confirmandæ, si pax recens inter eos inita sit (Ben. XIV, n. 7. *De Just.* n. 6).

9 Ben. XIV, n. 8. *Super rebus;* etc. quod vir bonus varie ex personis æstimabit (Cf. *De Just.* III, 4, 15).

10 Ben. XIV l. c. 6, 7, 8.

11 *De Just.* III, 4, 18.

pula secuta inter contrahere volentes (12); nec non cohabitatio sub eodem tecto, quæ facili negocio prohiberi non potest (13). II. Infamia mulieris, quia vir et mulier ita invicem conversati sunt, ut suspicio orta fuerit, licet falsa, quod se carnaliter cognoverint (14). Porro causa dispensationis heic non est copula, seu vera seu existimata, (quia crimina dispensationem non merentur), sed ne mulier graviter diffamata et innupta remaneat (15), et gravia scandala exinde probabiliter sequuntura (16). III. Periculum concubinatus, vel ejus cessatio. IV. Periculum matrimonii mixti, vel celebrandi coram Ministello acatholico, vel matrimonii, ut aiunt, civilis (17).

348. In supplici vero petitionis libello hæc proponere oportet: 1° Oratorum nomina, cognomina (18), et diœcesis vel diœcesum, unde ipsis origo est (19). 2° Species impedimenti, seu impedimentorum, infima (20). 3° Causæ dispensandi; atque ex hoc capite sedulo caven-

12 Ben. XIV l. c. n. 1.

13 S. C. De Propag. l. c. n. 7.

14 Ben. XIV, n. 2. *Gravis*, V. Corr. n. 9.

15 Ex C. 5 *De eo qui dux.* Sanch. VIII, 19, 9. *De Just.* III, 17, 3. Quamobrem si Oratores dispensationem petant propter *falsam* copulam, et *verum* periculum infamiæ vel scandalum, petitio obreptitia, verius, non est (Sanch. VIII, 21, 45).

16 *De Just.* III, XVII. V. c., ne iterum fornicentur, ne inimicitiæ exardescant (Ib. nn. 15, 16, 17). Verum ex his causis speciali commendatione Ordinarii opus est (Greg. XVI, Encycl. 22 Nov. 1836).

17 S. C. De Propag. nn. 11, 12, 13. Præter has aliæ causæ recensentur; *prærogativa dignitatis regiæ, conservatio illustris familiæ, conservatio bonorum in eadem familia, excellentia meritorum erga Ecclesiam*, etc. (V. Giovi. § 212, Cau. 6). Quin est causa, quæ a Curialibus *causa sine causa* dici solet; nempe largior elemosina. Hæc valet quando aut nulla, aut non sufficiens causa subest; aut sponsi verentur, ne forte sufficiens sit. In Rescripto Apostolico exprimitur illis verbis: *Ex certis et rationabilibus causis*, quæ idcirco inquisitioni et æstimationi Ordinarii subtrahuntur, quamvis in Rescripto dicatur, ut Delegatus *de narratis diligenter se informet* (Conrad., Rebuff., Sanch. VIII, 35, 24. *De Just.* III, XIII, 6).

18 V. Schmalz. IV, 16, 170. Prout sunt in libro baptizatorum (V. Corr. VII, 5, 23): sed si cui plura imposita fuerint, illud sufficit, quo vulgo appellari consuevit (Giovi. II, § 1, n. 1). Et si erratum in aliquo eorum fuerit, dispensatio, probabilius, irrita est (Ex C. Pii VII. *Expositum Nobis* 18 Jun. 1816).

19 V. Sanch. VIII, 21, 37. Vel *diœcesum* (Corrad. VII, 5, 25). Et præterea, si dispensatio petitur ob angustiam loci, seu locorum, vel ob locum ad litus maris, horum quoque locorum nomina sunt exprimenda (*De Just.* III, 2, 102). Quid si alter ex oratoribus, vel uterque sit hæreticus, et reticitum sit? Del Giovi. I, 184, 2 etc., putat dispensationem subreptitiam, atque ideo irritam fore, ex C. Ben. XIV. *Magnæ nobis*. Sed ex ea Const. aliud prorsus evincitur: nam Executor si id resciverit, jubetur executionem *suspendere*, et rem S. Sedi renunciare (ergo inest ei dispensandi potestas); et si secus fecerit reprehenditur quod *dispensationem ipsam indebitum* EFFECTUM *habere permiserit.*

20 *De Just.* I, IV, 115. *Impedimentorum*, nempe si plura sint (V. Prol. § 327, 10). *Species*; adeoque non unum pro alio,

dum est ne causa motiva sit falsa, alias dispensatio nullius momenti erit, quippe obreptitia (21). Ac demum 4° quæcumque exponenda sunt *ex jure,* vel ex *stylo curiæ,* ne petitio subreptione laboret (22). Ex hoc capite 1° si quis duplici impedimento detineatur, necesse habet proponere utrumque in eodem petitionis libello, si hæc impedimenta vel se contingunt, vel unum augetur ex altero (23). 2° Si aliam dispensationem alias impetraverat eaque usus est, debet de hac re mentionem facere quum agitur vel de eodem *voto* castitatis (24), quia

quamvis majus pro minore expositum fuerit, v. c., consanguinitas pro affinitate (Corr. VII, 5, 81 *De Just.* n. 140), quia a disparatis non fit illatio. *Infima:* ideo, v. c., in voto castitatis exprimendum est, utrum sit perpetuæ castitatis, vel religionis, vel non nubendi (*De Just.* n. 184. (Prol. 238, 16).

21 Sanch. VII, 21, 11. Leo *Prax. Pœnit. Apost.* P. I *De Trasgr. Vot.* V. *Causæ impulsivæ. De Just.* I, 4, 28. *Motiva;* non enim audiendi sunt qui putant, obreptitiam petitionem esse, si causa impulsiva sit falsa, etsi motiva sit vera.

22 *De Just.* I, IV, 15, 18 *De jure.* Quod incidit in duobus casibus: 1° quando jus nominatim exigit ut ea proponantur, 2° quando vetat *in eo casu* dispensationem concedere (Cf. Sanch. VIII, XXI, 13). *Stylo Curiæ; inconcusso* (*De Just.* n. 18): immo *scripto, notorio, et speciali decisione ac declaratione* Pontificis confirmato (*De Just.* n. 345, ibique Cœvall., Ferrett., Gratian., Boer.). Qua in re dolendum profecto est, non paucos haud infrequenter Curiæ stylum obtrudere aut nullum, aut satis incertum. Scilicet hi nullitates matrimoniorum, quasi delicias, aucupari videntur! Ceterum *heic* sententiis tutioribus omnino adhærendum est.

23 Prol. § 237. Ut puta consanguinitas, et affinitas: votum castitatis, et ingrediendæ Religionis votum. Quamobrem si duo, impetrata dispensatione, v. c., a tertio *simplici* consanguinitatis vel affinitatis gradu, coierint nuptias, et postea apparuerit *duplici* alterutrius, vel *utraque* esse conjunctos, ab omnibus EX INTEGRO petenda erit dispensatio uno eodemque libello. Quod si, post petitam dispensationem ab impedimento (v. g., consanguinitatis), sponsus cognoverit sororem sponsæ, siquidem eam cognovit ante expeditam ab Ordinario dispensationem, ab utroque impedimento iterum petenda erit dispensatio una simul; sin post, sat erit petere ab affinitate ex copula illicita (V. Prol. § 239), reticita consanguinitate quippe, per dispensationem sublata (Sanch. VII, 23, 4. *De Just.* I, IV, 200. Giovi. II, § 6, 2). Nihilominus communior sententia tenet, *omnia* prorsus proponenda esse in eodem libello (quippe ajunt) *unum* est dispensationum objectum formale, ut oratores matrimonio inter se contrahendo habiles fiant, quod divisionem non recipit (V. Suar. *De Legib.* IV, 24, 3). Quæ sententia ante matrimonium contractum omnino tenenda est. Et si unum sit publicum, alterum occultum quod non potest revelari sine infamia vel quo alio damno gravi, *illius* dispensatio a S. Dataria, *utriusque* a Sacra Pœnitentiaria impetrari debebit (Leo *Prax.* etc. Par. II. Sanch. VIII, 23, 7). Sed utrum S. Dataria primum, dein S. P. sit adeunda? Affirmat. cl. Giovi. II, § 5, 11, quippe, ait, dispensatio, quæ ab illa conceditur, quum subreptionis vitio laboret, ab hac revalidanda est (Ex Ben. XIV, C. *Pastor bonus* § 41). Sed alii fere omnes docent, nihil referre utra prius adeatur (Guttier. Cap. 124, n. 23. *De Just.* I, 4, 106. Schmalz. l. c.): et Sanch. l. c. exemplis probat. Sed me ratio prioris sententiæ et argumentum ex Const. Bened. XIV, plurimum movent; ideo consultissimum erit eam sequi.

24 Suar. *De Legib.* VI, 23, 16.

posterior dispensatio est velut extensio prioris (Prol. 237, 10); vel de eodem *crimine,* quia crimina remissionem, nisi semel admissa, non habent (25). Demum 3° si vir *rapuit* mulierem, hoc quoque significandum erit (26) quamvis postea raptum purgaverit (27). Atque hæc generatim; nunc singula ingrediamur.

349. Et a postremis, quippe facilioribus, ordientes; in impedimento *criminis* doceri oportet, utrum hoc fuerit adulterium, an homicidium, an utrumque simul (28); et si homicidium, num uno solum, an utroque patrante fuerit admissum (29). Et si alias *idem* crimen alteruter admiserit, et super eo dispensationem obtinuerit, et matrimonium contraxerit, hoc quoque doceri oportebit (30).

350. In *publica honestate,* si hæc sit in primo gradu, doceri oportet utrum oriatur ex matrimonio (§ 304), an ex sponsalibus (31). Sive autem ex illo, sive ex his oriatur, *linea* exprimenda est; et, si oritur ex matrimonio, *gradus* (32). Ceterum in gradu inæquali sufficit exprimere remotiorem (33). In *cognatione legali* necesse est exprimere lineam et gradum, et præterea nihil aliud. In *spirituali,* utrum sit paternitas (seu maternitas); an fraternitas (34); et (quod tutius est), utrum profluat ex baptismo, an ex confirmatione (35).

25 Ex L. 3 C. *De Episc. Audien.* Pont. VIII, 17, 8. *Eodem;* secus sin aliud; utputa, si prius fuerit adulterium, alterum uxoricidium (Sanch. VIII, 22, 20. *De Just.* I, 195. V. Prol. 237, 9).

26 Reg. 49, Canc. Apostol.

27 Cf. *De Justis* II, XVIII.

28 *De Just.* I, 4, 188. Giovi. II, § 11, 1. Est enim duplex vinculum, ut duplex consanguinitas, duplex affinitas.

29 Gualco. *De Matr.* Diss. 7, Cap. 5. Sed non, ut puto, sub nullitatis pœna.

30 Ex cit. L. 3. Sanch. VIII, 22, 20. Nihilominus Del Giovi. II, § II, 3 existimat, id exprimendum esse, etsi prius matrimonium *non fuerit contractum;* fretus auctoritate Sanch. l. c., qui contra putat; et *De Just.* I, 4, 192, qui, nihil distinguens, Sancium laudat. Ceterum ab uxoricidio in foro exteriori numquam, in interiori raro admodum dispensatur: in adulterio vero cum matrimonio de facto inito, vivente adhuc alterius Conjuge, dispensari non solet, nisi re prius in S. U. I. discussa, et previa Oratorum abjuratione *de vehementi* coram Ordinario propter suspicionem hæresis.

31 Sanch. VIII, 24, 16. *De Just.* I, 4, 152.

32 V. Acta II, App. XI, 382. Idest, utrum sponsalia inita fuerint cum matre desponsatæ, an cum sorore; etenim cum illa initis, difficilius conceditur dispensatio.

33 Ex C. ult. *de Consang.* Pont. VIII, 17, 26. Amplius; si de sponsalibus agitur, penes Datariam addendum est, *soluta ea fuisse,* alias dispensatio non datur. Penes S. Pœnit. id reticeri potest, quia dispensatio conceditur (nisi agatur de matrimonio revalidando) sub conditione, *dummodo priora sponsalia mutuo consensu fuerint resoluta* (Acta II, App. VIII, 257).

34 Sanch. VIII, 24, 15. Pont. VIII, 17, 28. Corrad. l. c. *De Just.* n. 167. Quia in paternitate S. Sedes dispensare non solet. Amplius, si fuerit *multiplex* hoc quoque exprimendum erit. Sed V. Prol. § 66, 37.

35 Corrad. VIII, 8, 15, ex stylo Curiæ; quod negant Sanch. VIII, 24, 15 et Reiff. IV, 21, App. n. 201.

351. In cognatione naturali tria sunt explicanda, utra ea sit, linea, gradus. I. Utra ea sit, consanguinitas, an affinitas : et si affinitas non excedit secundum gradum, num ex copula licita sit, an ex illicita (36). II. *Linea;* nihilominus, ea reticita, petitio haud subreptitia erit ; sed in consanguinitate intelligitur linea obliqua (37), in affinitate aut dispensatio non conceditur, aut conceditur in linea *trasversali* (38). III. *Gradus ;* et si remotior pro viciniore expositus fuerit, dispensatio irrita est ; sin vicinior pro remotiore, rata (39). Et si gradus sint inæquales, uterque exprimendus erit, tum in consanguinitate, quod nemo dubitat ; tum in affinitate, quod est verius (40). Reticito propinquiore, si hic est primus, dispensatio non valet ; sin ulterior, valet, sed in foro externo necesse est (et est grave) impetrare super eo literas declaratorias (41), nempe ad vitanda scandala, adeoque si impedimentum est publicum (42).

352. Demum quoties dispensationem petunt hi qui consanguinitatis, vel affinitatis vinculo inter se sunt obstricti, si ante expeditam a delegato dispensationem copula inter ipsos intercesserit, hæc præterea explicanda est (43) ; et si habita fuit *sub spe dispensationis*, hæc quoque spes exprimenda erit (44). Reticito alterutro, dispensatio sub-

36 Sanch., De Just., Reiff. l. c. n. 196.

37 Giovi. II, § 7, 2. Et si ea simplex est, addi solet, *ex eodem* (*vel communi*) stipite Oratores descendere.

38 Acta II, App. V, 127.

39 Sanch. VIII, 24, 17. Pont. VIII, 17, 26. Schmalz. IV, 16, 157. Et hoc etiam in cognationibus ceteris, et in p. h. locum habet (Sanch. n. 2).

40 Ex M. P. S. Pii V *Sanctissimus,* 26 Aug. 1566 et C. Ben. XIV. *Etsi matrimonialis* 27 Septembris 1755. Et si in gradu propinquiori sit mulier, id quoque experimendum esse, ne petitio subreptione laboret, docent Sanch. VIII, 24, 12. *De Just.* I, IV, 121. Verum si reticitum fuerit, et S. Sedes nihilominus dispensaverit, dispensatos inquietari non oportet, si quid opinor.

41 S. Pius V et Bened. XIV ll. cc.

42 Sanch. n. 28. S. Alph. VI, 1036. Ad hæc si cognatio sit *mixta* vel *multiplex* (Prol. §§ 63, 65, 66), hoc quoque docendum erit, alias dispensatio erit nulla (Bened. XIV Cit. Const. V. § 349 nota 23 v. *Quid si*). Quid si is qui dispensationem petiit quia rem habuit cum sorore sponsæ, post eam petitam iterum ei commiscuerit? Enim repetitio copulæ contractæ affinitati nihil adjicit (Prol. §63,21). Et si id factum sit ante eam expeditam, dispensationem ratam esse (S. Alph. VI, 1040) planum est : sin postea, negat Sanch. quia dispensatione impedimentum sublatum est, non affinitas : ratio gravis et urgens (L. 8 *De R. J.*) : affirmat S. Alph. l. c. ex S. Pœnit. 21 Sept. 1752.

43 Ben. XIV C. *Pastor bonus* §§ 41, 42. Etsi intercesserit quo tempore nondum de matrimonio inter se ineundo cogitabant (Cf. *De Just.* I, 4, 275). Quod ad cognationem spiritualem et legalem et ad publ. honestatem extendit S. U. J. 8 Aug. 1866 ex Const. *Pastor bonus ;* et S. C. *De Propag.* 9 Maji 1877, et S. Pœnit. 28 Jul. 1879. Scavi. III, 882. Acta XIV, 431.

44 Cit. C. 42. Innoc. XI C. *Ad radicitus* § 35. Idest, ad facilius obtinendam dispensationem (Bened. XIV cit. § 42). Adeoque si *cum spe* dispensationis obti-

reptitia est (45), nempe reticita *copula,* semper; *spe* reticita, tunc solum cum dispensatio petitur ob solam causam famosam (46). Verum hæc incœstus pena est, adeoque impune reticitur et *copula,* si non fuerit consumata (47), vel incœstus non fuerit utrinque formalis (48), et *spes,* si hæc subiit ex parte unius tantum (49).

353. Post initum matrimonium dispensatio conceditur ad evitanda scandala ex divortio probabiliter exoritura (50); at non ei qui illud *in gradu prohibito* scienter, vel neglectis publicationibus contrahere; eoque minus ei, qui illud consumare præsumpserit (51). Quare, ne subreptitia sit dispensatio, omnia hæc exponere oportet: 1° Utrum illud contraxerint scienter, et utrum dein consumaverint (52). 2° Si ignoranter, utrum neglexerint denunciationes, et utrum, post cognitam nullitatem, iterum commiscuerint (53). 3° Utrum hæc fecerint *spe* dispensationis facilius obtinendæ (54). Ad ultimum si non dispensatio

nendæ commiscuerint, hoc explicari non oportet (Reiff. IV, 21. App. 349). Nec utrum semel, aut pluries commiscuerint (Corrad. VIII, 1, 49. *De Just.* VII, 1, 42).

45 S. Pœnit. 20 Junii 1869. S. C. C. apud Giovi. II, § 9, 3. Quamvis et *copula* sit occulta, quod post citatam C. Ben. XIV § 41, 42 amplius dubitandum non est; et *spes* etc. cogitatione latuerit, et lateat (S. Alph. VI, 1134. V. Prol. § 200, 8).

46 *De Just.* I, IV, 269. S. Alph. l. c.

47 Sanch. VIII, 25, 10. Ben. XIV Not. 87, 23. *De Just.* I, IV, 251.

48 Sanch. et Bened. XIV ll. cc. Idest, non obest admissa altero nondum incœstus (etsi forte cognationis) conscio.

49 Sanch. VIII, 25, 31. Contra putat cl. Giovi. II, § 9, 10 ex Corrad. VIII, 1, 17, et Corradus ex Curiæ stylo. Verum hic auctor nimis facile Curiæ stylum obtrudit. Sane eo Cap. I ex stylo Curiæ docet, copulam exprimendam esse, tametsi fuerit admissa utroque cognationis inscio (n. 32); et licet oratores (tunc) solo spiritualis cognationis vinculo (Navarr. et Sanch. VIII, 25, 9 contrarium docent innixi stylo Curiæ) sint obstricti (n. 10); quæ cl. Giovi. eo § 9 nn. 5, 12 non admittit.

Dixi *ante dispensationem expeditam,* ideoque etsi post eam a R. P. obtentam *tunc primum* commiscuerint (S. Alph. VI, 1041. V. Prol. § 239); nam post eam expeditam dispensatio infecta fieri nequit (Cit. § 239 et S. Alph. l. c.). Cujus *heic* est et alia ratio, quia per dispensationem omnis cognatio naturalis, sublata est inter contrahere volentes (Sanch. VII, 67, 9; VIII, 25, 4. *De Just.* I, IV, 257, 258). Et ita a S. C. C. decisum refert Corrad. I, 42, 44. *Tunc primum,* nam iteratio copulæ, prima jam explicata, cum nihil addat, nihil mutat (Sanch. VIII, 24, 8. Corr. VIII, 2, 11. *De Just.* 272); quamvis dispensatio concessa fuerit in forma pauperum (*De Just.* I, 7, 41).

50 S. C. *De Propag.* 9 Maji 1877 n. 10.

51 Trident. XXIV R. M. 5. Quamvis proles extet (Paul. IV C. *Ab ea ipsa die*).

52 Corrad. VIII, III, 45. *De Just.* I, IV, 229. Verum si falso quidem, sed bona fide, asseruerint, se illud consumasse, non oberit (Sanch. VIII, 21, 45. *De Just.* VII, 1, 55. Giovi. II, 89, 11). Immo etsi mala fide, ut opinor, quia heic non propter infamiam, sed ad vitandum divortium conceditur dispensatio.

53 Ex L. 4 C. *De incest. nupt.* Clem. unic. *De Consang.* Corrad. VIII, 4, 17. *De Just.* III, 16, 60.

54 Navarr., Tolet. VII, 18 n. ult. Corr. VIII, 3, 45. Sanch. VIII, 25, 22. Ceterum heic quoque, ut alias (Prol. § 319, 5)

petitur, sed revalidatio dispensationis nullæ ob occultum subreptionis, vel obreptionis vitium, in gradibus 2° et 2°, vel 2° et 1°, exprimendum erit, utrum dispensatio expedita fuerit in forma pauperum (55).

Art. 3. A quo petenda sit dispensatio.

354. Impedimenta matrimonium dirimentia, a solo R. P. dispensari posse exploratissimi juris est (1). Dispensat autem vel per S. Datariam, vel per S. Pœnitentiariam. *Illa* dispensat quoad forum cum primis externum, atque ideo a publicis omnibus prorsus (2). Hæc I. NATIVO JURE SUO 1° dispensat in matrimoniis, scilicet in *contractis* vel *contrahendis,* in impedimento criminis, et affinitatis ex copula illicita, dummodo et illud et hæc sint occulta (3); et in impedimento publicæ honestatis ex sponsalibus occultis, idest non publice initis (4): in *contractis* vero in gradibus 3° et 4° seu consanguinitatis, seu affinitatis ex copula licita, occultis inquam; immo in 2° et 2°, si hoc impedimentum saltem per decennium duraverit occultum, et Oratores publice contraxerint, et convixerint, et uti conjuges legitimi reputati fuerint (5). 2° Revalidat dispensationes Datariæ in gradibus prohibitis; nempe in matrimoniis contrahendis si copula (quæ adhuc secreta est) aut spes (§ 353) reticita fuerit (6); in contractis quodcumque regulariter sit earum subreptionis vel obreptionis vitium; præter quam si falso copulam obtruserint (7); in utrisque demum si subreptitiæ illæ fuerint ob reticitum famosum aliquod impedimentum, in casibus videlicet occultis (8). II. Ex MANDATO R. P., Datariæ loco, dispensat, etiam quoad forum externum, ab impedimento consanguinitatis et affinitatis, in gradibus re-

bona unius fides, verius, alteri prodest (Sanch. VIII, XV, 30, 31. S. Alph. VI, 1123). Hoc autem Nostri obtinere docent et quoad hos qui matrimonium, post obtentam a R. P., sed ante expeditam a delegato dispensationem (Sanch. VIII, 25, 21. *De Just.* I, IV, 235), vel cum *quovis alio* impedimento dirimente (Sanch. III, 42, 7. Schmalz. IV, 3, 85) contraxerint.

55 Ex Bened. XIV C. *Pastor bonus* § 41. Giovi. II, § 32, 3.

1 Cf. cl. Giovi. I, §§ 50, 51, 52.

2 Inn. XII C. *Rom. Pontifex* 3 April. 1692. Ben. XIV *Pastor bonus* 13 April. 1744. At vero *publica* hic accipere debemus quæ talia esse solent natura sua; ut consanguinitas, affinitas ex matrimonio, cognatio spiritualis, etc., quamvis in præsens occulta (Ex Innoc. XII l. c. et Ben. XIV §§ 39, 40).

3 Ben. XIV Cit. C. § 39.

4 Inn. XII *Orac. viv. voc.* ap. Ben. XIV Not. 87, 7. Scilicet S. Dataria tenet, ex sponsalibus occultis nullum impedimentum oriri.

5 Ben. XIV cit. *Constit.* § 40.

6 Bened. XIV § 41. Scilicet soluta *compositione* in 1° et 2° gradu semper (§ 41); in reliquis cum miserabilibus, qui expressa penes Datariam copula, *spem* malitiose reticuerint (§ 42).

7 Ben. XIV cit. § 42.

8 Ben. XIV l. c. V. § 349, 23. V. *Et si.*

motioribus (3° et 3° etc.), ex quavis causa ; in propinquioribus (2° et 2°; 2° et 3°), ex causa famosa, sed utrobique pauperes tantum (9).

355. Porro S. Dataria dispensat, vel *in forma communi*, vel *in forma pauperum* (10); S. Pœnitentiaria semper in forma communi, sed modo deposita modica taxa pro juribus Datariæ, modo gratis omnino (11). Uti igitur adiri possit S. Pœnitentiaria, necesse est, ut uterque sponsus (12) sit *pauper ;* uti autem dispensatio obtineri possit, sive a S. P. gratis omnino, sive a Dataria in forma pauperum, utrumque *miserabilem* esse oportet. *Pauperem* vero heic accipere debemus eum, cui *in præsens* tot *reditus*, deductis oneribus *quibuscumque*, non supersunt, quibus decenter pro sua conditione ali possit (13): *miserabilem* vero, qui *ex sua industria et labore tantum* vivit (14). Hæc autem testimonio Ordinarii constare debent (15); in cujus æstimatione (cum ea varie ex personis, et, si quid opinor, ex locis, metiri debeat) esse oportet, quis pauper sit, quis miserabilis (16).

9 V. Acta VII, 423.

10 Cf. *De Just.* I, VII, 1 etc. In S. Dat. duplex taxa constituta est; una Officialibus cedit, altera Datariæ: illa est instar *mercedis*, et definita est. Hæc instar *pœnæ* (incestus) vel *elemosinæ :* quæ plerumque varie ex impedimentis, vel ex Oratoribus, definitur (ideo *componenda* dici solet). Quando igitur S. D. cum his, qui nec *jura Officialium, nec compositionem* solvere possunt (Corrad. V, 5, 1) gratis dispensat (Reiff. IV, 21. App. 367), dispensatio *in forma pauperum* dici solet. Quæ olim ex solis causis famosis, hodie etiam ex aliis conceditur. *Et quamvis tum illæ* (ex causis famosis) *tum istæ* (ex aliis) *pauperibus concedantur, illæ tantum proprie dicuntur in forma pauperum* (Acta I, App. XVI, p. 446). Quod velim animadverti, quia in illis strictius agitur.

11 V. Acta I, App. XIII. At cum *gratis* dispensat, dispensatio recidit in formam pauperum, etsi eo nomine appellari non soleat (Acta I, App. XVI, 447).

12 Corrad. VIII, 5, 3. Reiff. IV, 21. App. n. 384. *De Just.* I, VII, 2.

13 *De Just.* I, VI, 69. Reiff. IV, 21. App. 372. Giovi. II, § 18, 2. Immo *qui,* ULTRA *sustentationem statui sui convenientem, non habent ex quo compositionem, sive jura officialium romanæ Curiæ solvant* (Schmalz. IV, 16, 232). Verum nunquam is, qui parentes divites habet, pauper intelligitur; nisi vel ipse paterna domo sine alimentis fuerit ejectus (*De Just.* 106), vel illi ex lege cogi non possint (ceu penes nos) ad præstandam filiis legitimam, dotem (Reiff. 381).

14 Cit. AA. Vel reditus adeo modicos habeat, ut ex eis vix duos (Schmalz. n. 235), tresve anni menses (*De Just.* I, VII, 17. Reiff. n. 387) vivere possit.

15 Instr. Urbani VIII, 6 Octob. 1671. Reiff. IV, 21. App. 398, 402. *Ordinarii,* non originis (quod ex literis testimonialibus apparere debet), verum domicilii (Corr. n. 24. Giovi. II, § 202), saltem, ait *De Just.* I, VII, 123, et ex eo Reiff. 399 (sed gratis), ab anno eo loco quæsiti.

16 Gonz. in Reg. VIII. Canc. Glos. IV, n. 43. *De Just.* I, VII, 70, 80; ibique Barbos. et Parisius: Reiff. IV, 21, 372. Surdus apud Schmalz. 232. Giovi. II, § 18, 2. Mascard. Concl. 1061.

356. Age nunc; quisquis talis non est, et nihilominus dispensationem expiscatur vel a S. D. in forma pauperum, vel a S. P. soluta modica taxa, aut gratis omnino, instar furis est: sed utrum dispensatio valeat? Et quæ a S. Dataria prodit, valet profecto; quia cum paupertas non sit dispensationis causa, petitio nec obreptitia nec subreptitia dici potest. De ea quæ prodit a S. P. (in foro externo) quidam adhuc valere affirmant, quia in Datariæ vicem dispensat, alii negant, quia excedit fines mandati, quod ei pro pauperibus tantum datum est. Quæstio gravis, quam S. C. C. nuper, tertio propositam, noluit definire (17).

357. Sed et Episcopi interdum dispensant vel ex delegatione, vel ex præsumpta intentione Romani Pontificis, vel ex natura ipsius impedimenti. *Ex delegatione* R. P. si hæc potestas eis decreta sit nominatim (18). *Ex præsumpta R. P. voluntate* dispensant in impedimentis occultis (19), quoties id exigit urgentissima causa (20). Quæ in matrimoniis contractis hæc est, si vel separatio fieri sine gravibus damnis, vel dispensatio differri sine periculo incontinentiæ non possit (21); sed necesse est, ut matrimonium *non scienter*, idest inscio saltem impe-

17 S. C. C. 28 Junii 1873. V. Acta VII, 291, 430.

18 Quæ in mandatum recidit; adeoque si delegatus excesserit *fines* mandati nihil agit (II § 456, 22); ut ecce, si jussus cum pauperibus dispensare, cum his qui pauperes non sunt dispensaverit (S. C. C. 26 April. 1873 ad 3. Acta VII, 297).

19 S. C. C. Pont. VIII, 13, 4. Si non facile innotescere possint (Sanch. n. 11. *De Just.* n. 154. Schmalz. IV, 16, 81): scilicet hæc potestas regulariter data intelligitur ad scandala præcavenda, quæ secus magis provocarentur.

20 Ex C. 2 *De Despon. impub.* Vasq. Disp. 178, cap. 2. Salas *De Legib.* Disp. 20, Sect. 3. Atque ideo si, neque ipse R. P. neque Ejus delegatus, nec per epistolam adiri possit, et sit in mora periculum. Nec inspicitur utrum impediment. sit multiplex, aut mixtum (Sanch. II, 40, 6. *De Just.* II, II, 185). Nec quodnam sit ex his quæ a R. P. dispensari solent. Hoc palam docent Corrad. VIII, 4, 40. *De Just.* II, 2, 182. Engel. IV, 16 § 3, 11: alii auctores sine distinctione loquuntur; ceu Sanch. II, 40. Pont. VII, 13. Laym. *De Matrim.* Par. IV, Cap. X, 10. Salm. IX, 9, 14. Nihilominus Del Giovi. I § 335, 4, ex Reiff. IV, 21. App. 65, 509, pro certo habet, non posse Episcopos ab his dispensare, in quibus S. Pœnit. dispensare non solet. Verum Reiff., eo numero 65, monet: *Licet sint aliqua impedimenta super quibus potest et non solet Papa dispensare pro foro externo, vix est aliquod in quo potest et non soleat dispensare in foro interno per S. Pœnitentiariam:* Et num 509 excipit dumtaxat 1m et 2m inæquales. Nec inspicitur utrum matrimonium jam fuerit contractum, quod omnibus constat (S. C. C. 19 Apr. 1692. apud Giovi. I § 334, 6); et a Sisto V decisum fuisse tradit Corrad. VIII, 4, 41. (S. Alph. VI, 611, 1123); an sit contrahendum, quod jam fere nemo dubitat (Sanch. II, 40, 3. Pont. VIII, 13, 2. Corrad. n. 40. Schmalz. IV, 14, 79. S. Alph. VI, 613, 1122), et vel ipse Ben. XIV *De Syn.* IX, 2, 2), subinvitus admittit.

21 S. Alph. VI, 611.

dimenti uno ex sponsis (22), nec *spretis* publicationibus (23), initum fuerit. In contrahendis vero hæc, si celebratio differri nequit sine periculo infamiæ (24), vel sine damno oppido gravi (25). Demum ex *natura* ipsius impedimenti, quoties hoc dubium est, non jure inquam (tunc enim cessat, quia *lex dubia non obligat*), sed facto (26). Dispensatio semel data aufert impedimentum; adeoque, si hoc postea certum apparuerit, non oportet novam dispensationem impetrare (27).

22 Ex Trid. XXIV R. M. 5. *Communissima* S. Alph. VI, 1124. Non *scienter:* adeoque (Prol. § 133, 44) excusat ignorantia vel crassa; dum ne, ajunt, fuerit affectata (Sanch. II, 40, 4. Salm. IX, 14, 10). *Uno* (S. C. C. penes Giovi. I § 334, 6. Sanch. l. c. Pont. VIII, 13, 4. Salm. IX, 14, 8. S. Alph. l. c. Prol. 319, 5).

23 Ex Trid. l. c. Schmalz. IV, 16, 81.

24 Ben. XIV *De Syn.* IX, 2, 2. V. c. si impedim. sit affinitas ex copula illicita, aut crimen. Quod autem quidam putant, periculum removeri posse, si sponsus aut sponsa, edat et obtrudat castitatis votum, neque perpetuum est (quid enim si Parochus id non ex sponsis resciverit?), neque tutum satis (S. Alph. VI, 613).

25 S. Alph. VI, 1123. V. c. ad legitimandam prolem (ubi id adhuc obtinet) in articulo mortis, licet in eo casu impedimentum sit publicum (S. Alph. 613). Vel si alias, detecto impedimento, sponsus recederet a matrimonio, et exinde odia, rixæ, homicidia (puta quia sponsam defloravit) metuenda sint.

26 S. Alph. I, 190. V. *Item potest.* VI, 902, v. *Ceterum.* Hæc potestas competit etiam Vic. Capit. (*De Just.* II, II, 165); non item Vic. Gen. (Sanch. II, 40, 12. Pont. VIII, 13, 5); nisi forte, ut opinor, Episcopus absit, et facile adiri non possit: ea nempe ratione, qua dispensat Episcopus quum R. P. facile adiri non potest (V. S. Alph. VI, 613).

27 Prol. § 231, 9. Fagn. in C. *Nimis* n. 41. *De S. E.* in 6° aliud putat, exemplo excommunicationis, a qua quis absolvitur in articulo mortis (Prol. §§ 343, 348). Sed numquid conjuges in impedimentum, et nullitatem matrimonii reincidere possunt? Illud potius quæri potest, si impedimentum postea innotuerit, utrum opus sit nova dispensatione R. P. Recepta sententia est, dispensationes hujusmodi dari (perinde quasi a S. Pœnit.) quoad forum dumtaxat internum: quo admisso, consequens est dicere, opus esse, atque ideo conjuges interim esse (ab Episcopo, non a Parocho) separandos. Et ita *De Just.* II, II, 151, 153, sed non bene ex Corrad. VII, 6, 35. At, utrum hoc admittendum sit, dubitat Pont. VII, 13, 5. Et recte: 1° quia hæc doctrina, cujus auctor fuisse videtur Henriquez, deducta est ex Trident. XXIV R. 6, quod (Prol. § 316) heinc longissime distat. 2° Quia non bene Episcopi heic dispensare dicuntur quasi S. P. loco, quippe hæc regulariter dispensat ad *infamiam* tantum, illi et ad *damna* vitanda: alias nefas eis esset dispensare in his, quæ non sunt occulta natura sua (§ 355, 2). Demum 3° quia nulla subest ratio, cur data, ex tacita delegatione R. P. ejusque loco, dispensatio rata esse non debeat quoad forum externum in his impedimentis, quæ ad forum externum pertinent. Sane quæ damna studemus avertere dum impedimentum latet, ea, et longe deteriora, redintegramus cum innotescit. Hæc timidus ego; num bene, sapientes animadvertant.

Art. 4. De Dispensationibus a S. Sede impetratis expediendis.

358. Dispensationes hodie a S. S. concedi solent in *forma commissoria* (V. Prol. § 222). In foro externo dispensatio committitur *proprio Oratorum Ordinario,* idest *originis* (1). Is autem nequit valide eam ante expedire quam Literæ Apostolicæ ad ipsum pervenerint (2). Cum autem illas acceperit, quæ eis continentur sedulo animadvertere debet; et maxime I. ne in dispensatione petenda, vel concedenda error obrepserit in nomine aut cognomine Oratorum; nam, nisi *verisimilis* error sit, idest qui nullam prorsus incertitudinem parere possit, rescriptum expediri non poterit (3); eoque minus si erratum sit in nomine diœcesis (4), aut loci quando etiam locus exprimendus fuerat (5). II. Ne petitio fuerit obreptitia vel subreptitia. Demum III. clausulas dispensationi insertas probe intelligere oportet, de quibus heic paucis.

359. Sed ante omnia admonendi sumus, ex clausulis hujusmodi quasdam veras *conditiones* esse, quasdam *monitiones,* seu præcepta: illis non servatis dispensatio invalida est, non servatis his, est illicita, (V. Prol. § 76). In dubio conditionem continent expressæ ablativis

1 Corr. VII, 5, 31. *De Just.* I, VI, 127. Cl. Giovi. II, § 47, 2. *Sponsæ*, si non ejusdem diœcesis (*De Just.* III, II, 106).

2 Prol. § 241, 35. Quod velim animadverti. At si Parochus ante renunciatam sibi dispensationem sed post eam revera expeditam, matrimonio interfuerit, valet quippe renunciatione notitia rei gestæ, non mandatum aliquod continetur.

3 Reiff. IV, 21. App. 210. Schmalz. IV, 16, 155. Quid si de persona constat? Sanch. VIII, 21, 37. *De Just.* IV, 4, 54. ibique Rot. Rom. Escob., Laym., Bonac. etc., ex L. 29 § *Siquidem De Legat.* 1, putant, errorem nihil obesse. *Sed quidquid sit de jure, aliter est de stylo, ait* Corrad. VIII, 5, 3. Et indubitanter tenendum esse putat Cl. Giovi. III, § 2, 4 post C. Pii VII. *Expositum nobis* 18 Junii 1816, qua potestatem fecit Nuntio in Regno Hispaniarum sanandi et revalidandi dispensationes .... *ob errata dispensatorum nomina.* At neminem præterit dispensationes jus non mutare, quippe quæ passim et ad cautelam dantur; adeoque nec potestas dispensandi jus mutat. Et sane Acta V, 27 subdubitant, utrum rescripta hujusmodi revera nullius momenti sint, an secus. *Nisi,* etc., ut ecce si dictum fuerit *Antoninus* pro *Antonio;* vel si is qui duo nomina habet, v. c., *Joannes Antonius,* alterutro nuncupatus fuerit (Corrad. n. 8, Reiff. 212). At si, Oratoribus prius recte nominatis, error in repetitione eorum obrepserit, nihil obest (Corrad. n. 9). Nec obest si, pro cognomine, nomen Patris fuerit adscriptum; v. c., *pro parte Francisci filii Joannis* (vel Francisci Joannis) *et Maria filiæ Beatricis* etc., dum ne dispensatio expedita fuerit in forma pauperum (Corr. nn. 18, 21. Schmalz. IV, 16, 179. Giovi. II § 2, 6).

4 Corrad. VII, 5, 29. Reiff. IV, 21, 213. Sanch. VIII, 21, 39 et *De Just.* I, IV, 66; III, II, 101.

5 Corrad. n. 30. *De Just.* I, IV, 59. Reiff. n. 214.

absolutis, ut vocant (6). Et quoties dispensatio dari jubetur postquam aliquid factum fuerit, hoc quod antea faciendum est, pro conditione esse intelligitur (7). Quæ autem per modum conditionis præstari jubentur, ea 1° omnino ab ipsomet *delegato;* adeoque 2° *post* acceptas literas dispensationis (§ 241, 35), non prius, imponenda sunt; et 3° *post* ea demum præstita, (non antea) dispensatio est concedenda; et si quid ex his secus factum fuerit pro nullo et infecto erit (8). *Omissis his,* de quibus probabiliter ultro citroque disputatur, utrum validitati dispensationis obsint an minus, matrimonio nondum contracto, necesse est impetrare literas in forma *perinde valere,* eo contracto, conjuges non sunt inquietandi. Itaque omnium triplex genus constitui potest. I. Quæ omnium dispensationum communes sunt. II. Quæ propriæ sunt eorum quæ expediuntur in forma pauperum. III. Quæ dispensationibus *cum incestu,* uti ajunt, inseri solent.

360. Principio igitur omnium communes fere hæ sunt. I. *Si vera sint exposita:* hæc ad ea solum pertinet, quæ dispensationem obreptitiam faciunt (9). II. *Dummodo mulier propter hoc rapta non fuerit,* idest, dum ne sponsus sponsam rapuerit matrimonii cum ea contrahendi causa (§ 316); quamvis jam illam suis restituerit (10). III. *Dummodo copula non intercesserit.* Quod proinde Delegatus inquirere necesse habet; et si intercesserit, non poterit dispensationem expedire (11). At si hæc clausula desit (et hodie forte vix apponitur), non oportet, nec expedit de ea sponsos interrogare (12): nisi forte probabilis suspicio sit, eos, consanguineos forte vel affines (V. § 353), commiscuisse. IV. Demum *ut Oratores, servata forma Conc. Tri-*

6 Cf. *De Just.* I, VII, 197. Reiff. IV, 21, 457. Corrad. VIII, 10, 31. *Communis* V. Prol. § 76, 54.

7 V. *De Just.* I, VII, 130.

8 S. Pœnit. 1 Mart. 1866, 9 Dec. 1871, 11 Nov. 1873.

9 *De Just.* I, VI, 255 etc.

10 *De Just.* II, 18, 37. Nam si adhuc in potestate raptoris manet, nuptiæ consistere non possunt ex alio capite.

11 *De Just.* I, IV, 259, 263. Nempe si publica ea sit: quid si occulta, an possit expedire dispensationem quoad forum externum? Affirmant Pont. VIII, 17, 33. Salm. IX, 14, 41, etc., quia clausulæ sequuntur naturam dispensationis. Negant *De Just.* n. 261 et Giovi. II § 58, 6. Hoc tutius, et si copula facit incestum, hodie (§ 353) omnino tenendum. Verum si Oratores incestuosi affirmaverint, se jam a S. Pœnit. dispensationem obtinuisse in foro conscientiæ, testimonio Sacerdotis qui eos dispensavit, acquiescendum est (Ben. XIV Not. 87, 51. S. Alph. VI, 1140).

12 *De Just.* I, IV, 265 ibique Ledes. et P. Leo in *Prax. S. Pœnit.* P. 2. Et contrariam consuetudinem exterminandam esse putat cum Salzedo. *Non oportet,* quia in mandato non continetur. *Non expedit,* quia plerumque Oratores mentiuntur: et, si integris moribus sint, vel honesto loco nati, graviter ferunt.

dentini, et peracta una ex tribus publicationibus, contrahere possint, et valeant: hæc nihil mutat (13).

361. Quoad dispensationes in forma pauperum, eam cum primis clausulam oportet animadvertere: *Dummodo Oratores vere pauperes et miserabiles existant,* etc. Alias dixi quorsum hæc pateat (§ 356), et quorsum valeat. Heic quæri potest, si Curia Episcopalis de hac re jam dederit literas testimoniales utrum iterum super hoc a Delegato inquirendum sit: Affirmat cl. Giovine (14). Ita porro, si in literis Apostolicis dictum sit: *Si Oratores vere pauperes,* etc. ESSE REPERERIS (V. Prol. § 241, 37); vel probabile sit, Oratorum, vel alterius eorum, mutatas fortunas fuisse; aut testium antea examinatorum fides suspecta esse cœperit: alias non puto consultum esse supervacaneis et dispendiosis inquisitionibus retardari matrimonia, quod plerumque nec periculo vacat.

362. Denique in dispensationibus *cum incestu* hæ clausulæ præ ceteris inseri solent. I. *Recepto prius* AB EIS *juramento, quod sub spe facilius habendæ dispensationis hujusmodi incestum non commiserint.* Itaque si alter ex sponsis juret, se hac intentione, alter nulla intentione hujusmodi, commiscuisse, Delegatus dispensare non debet, sed oportet impetrare literas *perinde valere* (15). II. *Deinde, peractis ab eis duabus sacramentalibus confessionibus, si veniam a te petierint, absolvas.* Hæc clausula non adeo antiqua est (16). *Peractis;* hæc vera conditio est, qua non impleta, dispensatio corruit, etsi oratores, dudum confessi, in nullum letale reinciderint (17). Sed directe Delegatum respicit, qui, postquam sibi constiterit *per fidem* Confessoris (prout ex ea constare *potest*) impletam fuisse, dispensare potest et debet: proinde si confessio sacrilega fuerit, vel imperfecta, letale quidem peccatum non deerit (Prol. § 73, 40 et § 244), at Delegatus valide dispensat, si quid opinor (18). *Si veniam:* hoc cum tacite insit magis præceptum, seu monitio esse videtur (19). III. *Sublata prius occasione peccandi:* ideo si hæc voluntaria est, removeri debet; sin minus, satis erit, si Orator studeat de proxima remotam efficere (20).

13 V. *De Just.* I, VI, 446. Ideo si matrimonium celebratum fuerit dispensatis (aut omissis) publicationibus (Sanch. VIII, 35, 19); vel, ubi Decretum Conciliare non viget, sine Parocho et testibus (S. C. C. 17 Junii 1617. Corr. VII, 7, 14. *De Just.* l. c.), valet (Prol. § 76, 54).

14 Giovi. II § 74, 6.

15 Reiff. IV, 21, 347.

16 Corrad. VIII, 10, 31. Eam inseruit Paul. V; ideo caute heic legendus est Sanch., qui antea scripsit.

17 Reiff. IV, 21. App. 57 etc. Ceterum sufficit unum ex eis confessum fuisse, quia *non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri* (*De R. J. in* 6°).

18 V. *De Just.* I, VIII, 112. ibiq. Leo in *Prax. S. Pœnit.*

19 Facit Sanch. VIII, 34, 29.

20 S. Alph. VI, 1143. Est et alia clau-

363. Ad hæc S. Sedes solet (*hodie in quavis* dispensatione ex causa famosa) injungere separationem, absolutionem, et pœnitentiam. SEPARATIONEM : inde clausulæ, a S. D. : *Prævia Exponentium separatione adhuc* (v. c.) *ad mensem* (*Adhuc*, idest, etsi forte jam separati sint, perinde ac si separati non essent) ; et a S. P. : *Prævia eorum separatione per tempus tibi benevisum* (21). Harum ea vis est, ut, si sponsi *durante hoc* separationis tempore rem habuerint, dispensari amplius non possint (ideo Literarum Apostolicarum revalidatione opus est) ; sive dispensatio a S. P. data fuerit, quod certi (22) ; sive a S. D., etiam in forma ordinaria, quod non vix certi juris est (23). ABSOLUTIONEM : nempe a pœnis a censuris et ab incestus reatu : hæc absolutio pertinet ad forum externum, ideo et absentibus dari potest. Et si fuerit omissa, ajunt dispensationem, quippe conditio ejus est, irritam foro (24). Denique PŒNITENTIAM, nempe in pœnam incestus. Quæ, si dispensatio expedita fuit in forma ordinaria, potest esse levis, et si non fuerit imposita, dispensationi non obest, quia *componenda* pro pœna est : at si dispensatio fuerit expedita in forma pauperum, gravis esse debet, et si fuerit omissa, dispensatio corruit (25).

sula, nempe : *Et quatenus contra ipsos causa super præmissis in judicium quoquo modo deducta fuerit, parito judicato.* Scilicet jura in incestum animadvertunt : quamobrem si oratores incestus postulati fuerint in foro exteriori, seu Ecclesiastico, seu Civili (quoquo modo), non antea dispensari poterunt, quam sententia lata fuerit, eique ipsi (forte condemnati) reipsa (non cautione oblata) paruerint (Cf. *De Just.* I, VII, 227 etc.).

21 Clausula, quæ a S. Pœnitent. addi consueverat, *interdicto quocumque tractu*, nuper deleta est. Itaque si in Literis Apostolicis dictum sit, v. c., *prævia separatione - peracta confessione sacramentali*, et sponsi jam separati sint, et maneant, seu sponte seu jussu Parochi vel Ordinarii ; si pridie confessi fuerint, hæc nihil eis proderunt (S. Pœnit. 9 Decembris 1871) : sed utrumque a dispensante, qua delegato Sedis Apostolicæ, eis injungendum est (S. Pœnit. 11 Nov. 1873). Et si is dispensationem concedat ea lege, *ut prius separentur, et confessionem peragant, alias non valituram*, nihil agit (S. Pœnit. 1 Mart. 1866).

22 S. Pœnit. l. c. ad 2.

23 Cf. cl. Giovi. II, § 70. DURANTE etc., quia non obest, si rem habuerint ante injunctam separationem, vel post dispensationem ab Ordinario expeditam ; *illinc* enim nullum præceptum violatur (tametsi separati manebant jussu Ordinarii (S. Pœnit. 2 Nov. 1868, 11 Nov. 1873) ; *hinc* sublatum impedimentum non reviviscit (S. Pœnit. 21 Sept. 1752. S. Alph. VI, 1151). Nihilominus si iterum commiscuerint post elapsum separationis tempus ante dispensationem ab Ordinario expeditam, quando dispensatio datur *in forma pauperum*, perinde erit, ac si intra separationis tempus commiscuissent (Corr. l. c. n. 36, ex Curiæ stylo, et cit. Orac. Pauli V).

24 *De Just.* I, VII, 208, 216. Verum hoc demonstrare debuissent, absolutionem (quæ est alterum beneficium, et indulgentia S. M. Ecclesiæ) esse conditionem absolutionis impertiendæ.

25 Cf. *De Just.* I, VII, 137 etc. Reiff.

364. Porro, Delegatus preparatoria dispensationis per alium expedire potest, dispensationem dare ipsemet debet (Prol. § 241, 41). Et expedit omnino eam dare expressis verbis (26), in scriptis (27), et auctoritate Apostolica (28). Et dari potest etsi interim R. P. mortem obierit, quippe gratia facta est (29). Et cum semel data fuerit (Prol. § 235, 41), si sponsi, mutato consilio, aliud matrimonium inierint, vidui facti, adhuc poterunt absque nova dispensatione coire nuptias (30).

IV, 21, 409. Ad ultimum caveat Delegatus, ne *quidvis* muneris, vel sponte oblatum, nisi forte oblatum post dispensationem (Sanch. VIII, 35, 14. *De Just.* I, VI, 245. Reiff. V, 21, 316 etc.), accipiat. Alias ipse excommunicationem incurrit: et dispensatio, si expedita fuerit in forma pauperum, nullius momenti est ipso jure (scilicet si hæc in Literis Apostolicis expressa fuerint). Nec proderit contraria Diœcesis consuetudo, hæc enim legem quidem abrogare potest, at non *præceptum* singulis vicibus repetitum (V. Giovi. II, § 55. Reiff. 319).

26 Ex Reg. 51 *Canc. Apost.* Dicendo, idest, *dispensamus.* Quod si Oratoribus renunciaverit tantum, *posse ipsos matrimonium contrahere,* vel rescripserit, ut *matrimonium ineant,* vel *contrahatur* cl. Giovi. I, § 89, 2, 8, retur nihil actum esse, ex cit. Reg. 51. Quod non puto; primo quia hæc reg. ad signaturas Romanæ Curiæ dumtaxat pertinet, deinde quia nihil interest quomodo quis voluntatem suam prodat (Ex L. 31 *De Legib.* V. Pont. VIII, 15, 5).

27 Reiff. IV, 21, 520. Sed utrum data (nempe pro foro externo) oretenus valeat? Negat Reiff. n. 521 ex Reg. Canc. 27, 52 ex Corr. 1, VI, I, et *De Just.* 1, 3, 31, etc. Affirmat Pont. VIII, 15, 2. Et verius forte: Regg. autem Canc. Corrad. et *De Just.* loquuntur de *Literis Apostolicis.*

28 Ex ipsis Lit. Apost.; quibus hæc clausula, *auctoritate nostra dispenses,* continetur. Alias, omissa, dispensationem irritam esse tenet Giovi. I, 1 § 89, etc. ex Constitutionibus *Ad tuas manus* (Bened. XIV 8 Aug. 1348), et *Peculiaribus adductus* (Pii IX 26 Jan. 1856): quibus id cautum est nominatim. Sed oppido fallitur; quin ex his duobus Constitutionibus, quæ specialia sunt, contra argumentari licet; illis enim exceptio continetur quæ firmat regulam in contrarium pro casibus non exceptis. Et re quidem vera Bened. XIV cit. C. *Ad tuas manus,* irritam pronunciat quamdam dispensationem a Delegato impertitam, eo quod ita *facultatum formula aperte* statutum fuerat. Notum est lippis atque tonsoribus, in jure canonico rata esse quæ non ex jure fiunt, nisi rescriptum, quo fieri jubentur, munitum sit *decreto irritanti.* Scitum quoque est decretum hujusmodi esse aliquid odiosum, contra facultates dispensandi favorabiles esse: atqui *odia restringi, favores convenit ampliari,* heic, contra odia ampliantur, favores restringuntur. Verum quid plura? Quæ docet Giovine l. c. aut communi jure, aut speciali cauta sunt; si *communi,* ergo neque absolutiones a censuris, neque dispensationes in votis R. P. reservatis, valent, si datæ fuerint (uti semper) non facta mentione Apostolicæ facultatis: sin *speciali,* quo sodes?

29 Sanch. VIII, 28, 27. *De Just.* I, VI, 505. Prol. § 222, 6).

30 Pont. VIII, 18, 20. *De Just.* I, VI, 336. S. Alph. I, 197 in fin. Quin Sanch. VIII, 32, 6 et Giovi. I, 98, 3 existimant, posse Delegatum tunc eam expedire si forte nondum expedierat (nec bene id negat *De Just.* n. 340); nempe si vetus dispensandi causa permaneat.

Art. 4. De matrimoniis revalidandis.

365. Matrimonium revalidare, est illud ex integro, denuo, contrahere: quæcumque igitur eis ineundis, hæc et revalidandis regulariter necessaria sunt; et in primis consensus et forma Tridentina, ubi hæc viget. Quod ad CONSENSUM attinet meminisse oportet, voluntatem semel habitam (Prol. 134,7), et in contractibus consensum (1), tamdiu habitualiter permanere, quamdiu non fuerit revocatus. Hac re si uterque contrahentium, vel alter ex eis tantum, consensum præstitit cui aliquid obstat, in priori casu, sublato impedimento; in posteriori, accedente alterius consensu, contractus, *per se*, ipso jure perficitur: (II, § 438, 6): adeoque et matrimonium naturali jure, nisi aliud obstet (2). Duo heic quæri solent. Utrum is qui consensum supplet aut renovat, scire debeat, actum vel consensum a se præstitum (atque ideo et matrimonium) nullius momenti fuisse? Utique; alias, cum *nil volitum quin præcognitum*, non videretur consentire (3). II. Utrum altera quoque pars debeat consensum renovare? Et quando utriusque voluntates *continuo* ipso jure uniuntur, *per se*, verius, non debet (4): Per se, adeoque nisi dispensatio sub hac conditione (uti nunc assolet) data fuerit. Quoad FORMAM, cum hæc eo spectet, ut constet de celebratione matrimonii ne conjuges ad alias nuptias divertere possint, si hoc jam celebratum fuerit coram Parocho et testibus, et impedimentum sit occultum, Tridentinum huc non pertinere, atque ideo matrimonium sine his redintegrari posse, communissima sententia est (5);

1 Sanch. II, 32, 3.

2 Sanch. II, 32, 9. S. Alph. VI, 1114. Sane jure communi, matrim. senatoris cum libertina, jure canonico matrim. liberi cum serva, irrita sunt; et nihilominus si ille post amissam dignitatem, is post cognitam mulieris conditionem, in matrimonio perstiterit, convalescit (L. 27 *De Senator.* C. 2 *De Conjug. Serv.*). Et quæ nupsit impubes, vel invita, si pubes facta sponte remanserit (C. 4 *Qui matrim. acc. poss.*), aut sponte coierit (C. 21 *De Sponsal.*), uxor efficitur. Et post C. Ben. XIV. *Etsi matrimonialis* 27 Sept. 1775, amplius dubitandum non est.

3 L. 117 *De R. J.* Et absurdissimum foret, contrahere matrimonium eum, qui ignorat se matrimonium contrahere. Nisi forte velit, quasi ex integro, præstare consensum independenter ab eo, quem olim præstitit (S. Alph. VI, 1117 v. *Tertium*).

4 Ex Less. II, 17, 72, ibique Navarr. et Lop. Et expresse Sanch. II, 32, 9, ibiq. D. Tho. D. Bonav. etc. Salm. IX, III, 118, 119. S. Alph. VI, 1114. Et re quidem vera in dispensationibus, quæ ante Conc. Trid. concedebantur ab affinitate ex copula illicita, deerant ea verba *de novo præstito consensu*, quæ serius, post longas disputationes insertæ sunt (Navarr. *Const.* Lib. IV, Cons. 14 *De Sponsal.*).

5 Ex Orac. S. Pii V ap. Navarr., Manuale 22, 70. Bened. XIV Not. 87, 62. S. Alph. VI, 1110. Et jure prorsus, cum nihil heic metuendum sit (Sanch. II, 37, 11). Dixi Tridentinum *huc non pertinere*: scilicet

tametsi et conjuges et testes, quo tempore matrimonium contrahebatur, conscii fuerint impedimenti (6). Nihilominus si impedimentum est ex his quæ dispensationem, et in foro probationem, recipit, matrimonium omnino revalidandum est secreto coram Parocho et testibus, ne forte si casu impedimentum postea innotuerit, conjuges divertere possint ; quod adeo manifestum est, ut probatione non egeat.

366. Age nunc : impedimentum vel non eget dispensatione, vel eget. Si non eget, siquidem mulier rapta aut matrimonium clandestinum (proprie inquam) fuit, redintegrari non poterit nisi servata forma Conc. Tridentini (7). Sin autem vitium fuit in consensu, simulatus suppleri poterit quandocumque ; erroneus, vel coactus suppleri debet postquam error, aut metus cessaverit (8), ut alias (II, § 438, 5), et dum adhuc suppleri, vel renovari potest: et si fuit vitiosus ex una parte tantum, poterit suppleri etiam altera inscia (9). Nihilominus si impedimentum profluit ex metu gravi, et publicum sit, consensus hodie nulla ratihabitione, vel cohabitatione redintegrari potest, sed matrimonium iterum coram Parocho et testibus est contraendum (10).

367. At si impedimentum eget dispensatione, hac impetrata, necesse est (propter conditionem quæ in ea continetur) consensum renovari invicem (11). Et, si impedimentum est publicum, renovari debet coram Parocho et testibus (12); sin occultum absque his renovari poterit (13): immo debebit, si oritur ex copula illicita (14). At vero, cum is, qui consensum supplet renovat, scire debeat matrimonium invalidum fuisse (§ 366), quomodo expedienda res erit, si ex ejus notitia immineat periculum separationis, vel (quando impedimentum oritur ex copula

in Oraculo S. Pii V, Tridentini, non *derogatio,* uti censuit Ledesma, sed *declaratio* continetur (Sanch. n. 7).

6 S. Alph. VI, 1112.

7 Trid. XXIV R. M. 1 v. *Qui aliter.*

8 Sanch. IV, 18, 7. Pont. IV, 17, 3.

9 S. Alph. VI, 1114. Quid si ex utraque defuit ? Et proculdubio renovandus erit ultro citroque; sed utrum debeat renovari mutuo, ceu vult Sanchez, quia *perinde est ac si matrimonium non esset contractum* (Sanch. VII, 32, 11); an *seorsim* renovari possit, uti S. Antoninus, Ricard., Turrian et Silvius (penes eumdem Sanch.)? Et quidni hoc verius ? Nam postquam unus consensum supplevit aut renovavit, consensus alterius ei perinde accedere potest, quasi is ab initio consensisset.

10 Ex Orac. Clem. VIII ap. Pont. IV, 24, 4. Et ita S. C. C. perpetuo censuit (16 Dec. 1634, 13 Sept. 1629. Acta I, App. II, 30. Sept. 1719): licet metum passus per plures annos permanserit cum conjuge, et liberos procreaverint (S. C. C. 15 Junii 1878. Acta XI, 346). Secus ubi Trident. non viget (C. 24 *De Sponsal.* C. 2 *De Conjug. Servor.*).

11 Sanch. II, 35, 2.

12 Schmalz. VI, 16, 276. Et si unus renuat Parocho, ne per Procuratorem quidem, sisti, adeunda erit S. Sedes.

13 Ex Oraculo S. Pii V. Corrad. *De Dispens.* VII, 7, 7. V. S. Alph. VI, 1110. *Nisi periculum sit ne publicum fiat* (Sanch. II, 37, 11).

14 S. Alph. VI, 1111.

illicita) infamiæ alterius, simultatum, inimicitiarum, etc.? Et videamus, utrum in literis dispensationis insit, an minus, ea conditio: *altera parte de nullitate prioris consensus certiorata.* Si non inest, non oportet eam certiorare, quod ex dictis prono alveo fluit. Si inest dicat, e. g., uxor viro: *Quando nupsi non habui verum consensum; renovemus illum* (15). At si metuendum sit, ne alter exinde aliquid suspicetur, vel inquirat, *consultius erit* iterum S. Sedem adire, ut conditionem remittat, vel (maxime si uterque conjux ignorat impedimentum, et metuendum sit, ne, cognito eo, divertant), ut sanet matrimonium *in radice* (16). Quod si interim vir, durus forte et suspiciosus, *petat*,

15 Sanch. II, 36, 7. S. Alph. VI, 1117. Et caret mendacio, quia consensus nullus, consensus non est. Aut melius forte cum Gury II, 900. *Dixit mihi confessarius, matrimonium nostrum nullum esse; renovemus consensum.*

Porro S. Pœnit., quoties dispensat ab affinitate ex copula illicita, nunquam non adjicit: *Altera parte de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita caute, ut delictum nunquam detegatur.* Principio tenendum est, ex mente S. Pœnitentiariæ, his verbis, non *monitionem*, ceu ratus est Sanchez, sed *conditionem* (Ben. XIV Not. 87, 68) contineri. Quæ velut in duas partes diducitur; nam id exigit 1° ut altera pars consensum renovet, utque idcirco 2° de nullitate prioris consensus certior fiat. In duobus his conciliandis Nostri laborant; et vel ipse Bened. XIV torquetur (Not. 87, 80). Mitto opinionem eorum, qui negocium expediri putant, si pars non ignara impedimenti cum ignara affectu uxorio convenerit: nam neque eam certiorem facit (Ben. XIV n. 78), neque consensum ejus provocat. Itaque 1° multi putant, partem consciam impedimenti sic posse alteram partem interrogare; *pro mea consolatione, vellem de novo contrahere, eja contrahamus* (Sanch., Salmat. etc.). 2° Alii sic; *si te non duxissem, velles nubere mihi* (Bussemb., Salm. etc.)? Vel, *si matrimonium nostrum irritum esset, velles denuo illud inire* (Sanch., Salm., Ronc.)? 3° Alii demum sic: *Angor scrupulis, ne nostrum matrimonium irritum sit; renovemus consensum* (Salm., S. Alph. VI, 1117 v. *Tertius*): eaque respondente, *contrahamus, vellem, renovemus*, confectum esse negocium. Verum in priori casu deest *utraque* conditionis pars; nam neque alter certior fit, neque utiliter consensum renovat, quia errantis nulla voluntas est (S. Alph. l. c. v. *Quartus*. L. 117 *De R. J.*): in secundo deest cum primis *voluntas*, quippe desiderium (Prol. § 136.25) voluntas non est (Pont. IV, 23, 7. S. Alph. l. c. v. *Quartus*): in tertio demum dubium injicitur, non *scientia* præbetur (Leo *De Disp. Matr.* P. 2. Bened. XIV n. 75). Ab omnibus igitur, quasi captatoriis, aut saltem ambiguis, est abstinendum. Dices: at conditio dispensationis eis impletur saltem probabiliter, atqui in casu gravis necessitatis licet conferre sacramentum cum opinione vel tantum probabili (V. S. Alph. 1116). Sed quorsum hæc prorsus non intelligo; nam *de contractu* dispiciendum est primum: certum est autem, matrimonium nullius momenti fuisse, utrum redintegratum fuerit dubium est, et oppido dubium; licet ne ad eam accedere, quam tuam non esse graviter metuis? Hoc toto, ni fallor, versamur cardine rerum. Ideo dixi *consultius erit* etc.; sed quam recte viderint sapientes.

16 V. Ben. XIV *De Syn.* XIII, 21, 7. Conceditur ex gravissima et urgentissima causa; dummodo matrimonium 1° vere contractum fuerit, et bona fide, saltem ex una parte (S. C. C. 18 Sept. 1723): et

et mulier subterfugere nequeat, renovet secum ipsa consensum, et *reddat* (17): scilicet *in hoc casu censetur S. Sedes eam* (conditionem) *relaxare cum sit moraliter impossibilis* (18); qua detracta, sublato per dispensationem impedimento, matrimonium ipso jure perficitur (§ 366, 4).

368. Matrimonia non dirimi citra incommoda plerumque gravissima, neminem fugit: ideo si Parochus, aut Confessarius forte resciverint aliquod matrimonium irritum esse, sedulo eis curandum est, ut quam citissime redintegretur; quod ab *illo* officium, ab *hoc* caritas exigit. Sed utrum vir et mulier cogi possint illud redintegrare? Et si hoc neutrius vel utriusque culpa factum fuit, caritas tantum heic intrat; verum quia caritas non obligat cum incommodo gravi, ex hoc capite aut vix tenentur, aut nullo modo. Sin factum est unius culpa, idest si is consensum simulavit, si alterum coegit, aut decepit, nemo dubitat eum teneri ex justitia, si quod ex divortio damnum alteri parti contingeret alias reparari nequiret (19). Secus, quidam eum adhuc teneri putant, quia lex injuriam passis, non facientibus, opitulatur (20); alii negant, quippe obligatio tota ex injuria est, quæ sarciri aliter potest (21). Sententia utraque gravis. Ego matrimonio nondum consumato his, eo consumato illis assentior (22).

adhuc speciem retineat veri matrimonii (Bened. XIV l. c.). At hodie, propter nequitiam temporum, sanantur etiam matrimonia m. f. inita; et nonnunquam (verum non penes nos) matrimonia *civilia* quæ vocant. Et 2° nullum aliud obstet sive naturalis, sive divini juris impedimentum: et 3° neutra pars, consensum retractaverit (Bened. XIV C. *Etsi*): licet contra putent Carrie., P. Gallo, et Perrone *De Matrim. Christ.* Lib. II, n. 173, ex facto Pii VII; de quo non constat autentice (V. Acta I, 188). Hæc sanatio, in qua explicanda quidam ex Nostris et ex Canonistis, quasi in re nodosa, laborant, res est, si quid opinor, expedita. Scilicet matrimonium sanatur quoad [illegible]am validitatem, *ex nunc* (quia ad præterita non est potentia), quoad effectus (legitimationem prolis), *ex tunc*, idest perinde quasi ab initio validum fuisset (Ben. XIV cit. n. 7). Atqui primum planum est ex dictis, alterum in jure tralatitium est (V. Clem. Un. *De Imm. Eccles.*).

17 Cajet., Sot., Enriq., Ledes., Corrad. etc. ap. Sanch. II, 35, 9. Sententiam hanc Sanch. non improbabilem, et Paris., De Just. I, VI, 402; ibiq. Verric. et Ricc. probabilem putant.

18 S. Alph. VI, 1117 in fi. Atque huc demum omnis quæstio redit, si quid opinor; utrum nempe Pia Mater Ecclesia, in tanto rerum discrimine, tacite remittat *conditionem* de altera parte, circa nullitatem prioris consensus, certioranda.

19 Sanch. l, II, 5; IV, 15, 5. S. Alph. VI, 1113.

20 Pont. II, 5, 5. Navarr. 22, 25. Silv. *h. t.* VIII, q. 11, dist. 4. Salm. IX, III, 114, 115. Ex L. 2 *Ad S. C. Vellej.* C. 7 *De Permut.* Et favet C. 1 *De eo qui dux. in matr. quam poll.*

21 Sanch. ll. cc. S. Alph. VI, 1113. Verum S. Doctor. de eo solum loquitur qui simulate consensit.

22 V. II § 246, 1 etc. Nec forte dissentiunt contrariæ sententiæ Patroni; docent enim eum, qui ficta promissione mulierem

TITULUS II.

DE SPONSALIBUS.

Art. 1. De Sponsalibus ineundis, eorumque effectibus.

369. Sponsalia sunt « *mutua promissio futurarum nuptiarum* (1). Videamus quænam sit sponsaliorum substantialia, quænam accidentalia (solemnia juris heic nulla sunt), et quinam sponsalia contrahere possint. Principio igitur substantialia sunt res, et consensus; causam (§ 306) prætereo quippe expedita est. *Res* est matrimonium contrahendum. Res licita esse debet (II, § 307, 11). Ex hoc capite sponsalia nullius momenti sunt si, vel res promissa sit illicita, idest si matrimonium contrahi non possit ex jure canonico (2), vel absque familiæ dedecore aut damno gravi (3): vel sit tantum promissio illicita: ut ecce si fuerit prodiga, idest si alter alteri præstet multum genere,

duxit, teneri eam ducere (Sanch. I, 10, 3. S. Alph. III, 642).

1 L. 1 *h. t.* (*De Sponsalibus*). Porro sponsalia ad matrimonium tendunt, ideo a matrimonio ad sponsalia argumentari quidem licet (L. 15 *h. t.*): sed non semper, ceu putant Sanch., Laym. etc., quia et distant multis, et matrimonium regitur *speciali jure*, quod extensivam interpretationem non patitur. Hoc primum: II° sedulo discernenda sunt *sponsalia* a simplici nuptiarum *promissione*, quippe ex illis, non ex hac, oritur p. h. impedimentum. III° Cum aliquid inciderit quod vitiat sponsalia (v. c. metus, error), plurimum interest, utrum hæc nulla sint ipso jure, an rescindenda: *illa* enim pro infectis sunt, *hæc* p. h. pariunt. IV° Si sponsalia valent ex ratihabitione vel ob conditionem suspensivam impletam, cum et ratihabitio (Prol. § 322, 29) et conditio retrotrahantur sola fictione juris, rata fiunt non ex tunc, sed ex nunc (II, 317, 10; 440, 24): adeoque ex nunc pariunt p. h. impedim. V° Demum quoties non satis apparet voluntas contrahentium, si alias promptiores esse debemus ad solvendum, quam ad ligandum (L. 96 *De A.* et *O.*), heic maxime; quia coacta matrimonia *difficiles solent exitus habere* (C. 17 *h. t.* S. Alph. VI, 840); adeo *ut in quocumque, etiam minimo, dubietatis anfractu pro omnimoda exclusione sponsalium judex pronunciare debeat* (Rot. Rom. 8 Febr. 1705. cor. Borullo § 2): quamquam hæc S. Rotæ verba accipienda sunt cum grano salis.

2 Idest si matrimonio obstet aliquod (V. § 294) impedimentum (Sporer 199), puta si sponsi voto castitatis sint obstricti (Salm. IX, 2, 30): si convenerit matrimonium contrahere, in eo loco, ubi Trident. receptum non est, sine Parocho et testibus in fraudem legis (§ 327), vel ubi receptum est coram magistratu civili (§ 335, 6); aut invitis rationabiliter, vel inconsultis parentibus (§ 332), etc.

3 S. Alph. VI, 851. Aliud juris est, si contrahi non possit absque scandalo, ut puta sine consanguineorum odiis, rixis quia heic caritas agitur, quæ non obligat cum incommodo gravi (S. Alph. l. c. V. *Ad id autem*).

aut opibus (4), si uterque, vel alter, conjugem habens, promiserit aliquam ducere, vel alicui nubere post hujus mortem (5).

370. Consensus: ideo nihil actum intelligitur si alter ex eis ficte consenserit (6). Amplius necesse est, 1° ut promissio intercedat, 2° ut inter se, 3° ut sit mutua. NIHIL igitur ERIT ACTUM ex 1° si partes desiderium tantum, vel tantum propositum contrahendi significaverint (7); vel si, ubi Trident. viget, contraxerit (quod vix accidit) *per verba de præsenti;* nam neque matrimonium intelligitur, quia deest forma Tridentini; neque sponsalia, quia deest promissio (8). Nec sponsalia erunt, ex 2°, si promissio *alii* sit facta, vel *ab aliis* (9), vel alternative uni ex pluribus (10). Nec demum ex 3°, quia contractus commutativus agitur, si uno promittente, alter nolit repromittere, vel taceat (11);

4 S. Alph. l. c. V. *Cum autem.* Ut puta si vir nobilis sit, mulier rustici, vel artificis filia (S. Alph. III, 643). Verum, quia prodigalitas leve peccatum est, *quævis mediocris justa causa eam excusat,* quæ *rarissime deerit* (S. Alph. VI, 851, v. *Juxta*). Sponsalia hæc Nostris omnibus illicita sunt, sed non omnibus irrita: quod est incivile, et absonum prorsus (V. II, 436, 11).

5 Ex C. 26 *h. t.* Sanch. VII, 79, 40. Laym. Par. IV, Cap. X, 7; V, II, 307, 15.

6 Sanch. VII, 68, 13. *Communissima* Sporer n. 154.

7 V. 11 § 430 *Desiderium;* ut ecce si puellæ quis dixerit: *tu eris mea,* vel, *nullus alius te uxorem habebit. Propositum;* utputa si ei dicat: *Ducam te;* immo etsi dixerit: *Volo te uxorem ducere,* quippe verbum *volo* æquivocum est (Cf. Sanch. Lib. I, Capp. 18, 13, Salm. IX, 1, 43. Schmalz. IV, 1, a. n. 51), vel *Nullam ducam præter te* (S. C. C. 28 Sept. 1709, ap. *De Just.* Appen. Cas. 13).

8 S. Alph. VI, 481 *Communissima.* Nisi forte per imperitiam verbis præsentis temporis usi fuerint (Navarr., Laym. P. II, Cap. IV, 15). Et ita S. C. C. perpetuo censuit (Bened. XIV, Not. 46, 24). Quid si, ubi Trident. viget, ea inierint per verba quidem de futuro coram Parocho et testibus, sed animo matrimonium contrahendi? Et neque matrimonium intelligitur, quia desunt verba; neque sponsalia, quia deest intentio (Prol. 146, 20. V. Sporer n. 38).

9 V. II, 429. Ut ecce patri tutori, vel a patre aut tutore (Ex L. 6, *h. t.*). Vel si quis dicat Sejæ. *Voveo me te ducturam;* nam Deo, non Sejæ promittit. Nihilominus si parentes contraxerint sponsalia pro filiis præsentibus, et non contradicentibus, rata sunt (C. un. § 2 *De Despons. imp.* in 6°). *Parentes,* seu pater, seu mater (S. Alph. VI, 638); non item alii, v. c., patrui, fratres etc. (Sanch. I, 23, 7). Pro filiis *præsentibus:* secus igitur si fuerint absentes, licet, certiores facti non contradixerint. Rata sunt, inquam, præsumptione juris, adeoque in foro conscientiæ, si filii revera consenserint (Ex L. 13 *h. t.*), licet consensum exterius non expresserint (S. Alph. VI, 838), quippe expressus intelligitur silentio ipso (Prol. 136, 17). At si interius uterque, vel unus eorum, contradixerit, quia *præsumptio cedit veritati,* sponsalia ne intelligi quidem possunt. Nihilominus valent sponsalia ab aliis inita, si ratihabitio interçesserit (Ex cit. § 2; V. II, 438).

10 Ex C. un. *h. t.* in 6°. V. c. si duabus sororibus dicat: *Spondeo me ducturum unam ex vobis* (Sanch. I, 26, 1).

11 Ex L. 1 *h. t.* Engel. IV, I, § II, n. 8. Barbo., Covarr., Schmalz. IV, 1, 158. V. S. Alph. VI, 836.

immo verius, etsi acceptet, sed non repromittat (II, § 430, 34). Illud non interest, quomodo hæc voluntas fuerit expressa, verbis ne, an signis (12), an per epistolas inter absentes (13).

371. Consensui obstant metus et error. Metus, ut in matrimonio (14). Error, secus ac in matrimonio, etsi fuerit accidentalis, dummodo dederit causam contractui (15): et licet dolus abfuerit; quod hic (V. II, § 431, 52) singulariter receptum fuit, quia matrimonia mutua benevolentia auspicari et iniri necesse est (16). Sponsalia metu inita, verius, irrita sunt ipso jure, quia metus dirimit matrimonium (17); inita per errorem verius sunt rescindenda (18). *Raptus* huc non pertinet, si rapta sponte revera promiserit (19).

372. Sponsaliorum accidentalia hæc esse possunt; conditio arrhæ, pœna, lucra. Conditio si est contra substantiam matrimonii vitiat sponsalia, quia matrimonium vitiat (§ 370, 1). Si est possibilis et licita

12 C. 32 *h. t.* Sanch. 1, 22, 6. Quid si vir anulum mulieri tradiderit, an hoc sit sufficiens sponsaliorum indicium? Vulgo negatur, nisi præcesserit tractatus de matrimonio, aut mos regionis id ferat, aut eam cognoverit.

13 L. 4 *h. t.* Prol. § 224.

14 V. § 336. Nempe gravis, seu absolute seu relative (Prol. 138, 11). Et ita TT., quos recenset S. Alph. VII, 844, q. II, conciliantur (V. Navarr. 17, 15. Less. II, 17, 46).

15 Ex L. 5, § *His, illud* C. *h. t.* S. Alphon. VI, 855. Sanch. I, 64, 6. Seu circa fortunas, seu circa corporis, aut animæ qualitates inciderit. Ut ecce si sponsus falso putabatur dives, benemoratus (Sanchez 1, 63, 2. Pont. XII, 18, 1); vel si, cum ipse esset nobilis aut dives, falso putavit mulierem nobilem vel divitem esse (V. S. Alph. VI, 851). Quid si virginem credidit, et illa fornicata fuerit, aut sit vidua? Utique in illa, quia vilior facta est, error vitiat consensum (Sanch. n. 3. Pont. n. 2), tametsi illa vi fuerit oppressa. In hac Schmalz. IV, 1, 178, id non putat, quia nulla turpitudo viduæ cohæret, nisi se virginem dixerit; Sanch. l. c. contra putat. Sane heic non sola turpitudo vitiat consensum; mihi igitur in viduo prior, in juvene posterior sententia magis placet. At si vir aliam cognoverit, sponsalia non dirimuntur; nisi ex ea filios habeat (S. Alph. VI, 861), vel ea quasi concubina usus fuerit, vel pene scortus homo sit (Laym., Conin., Schimi., Schmalz. IV, 1, 176). Ceterum si sponsi, post hæc cognita, commiscuerint, videntur cedere juri suo (Sanch. 1, 66, 2. Pont. IV).

16 Sanch. I, 62, 3; 63, 2. Nec est alienum a jure, quidquid enim in sponsis displicet, quasi *vitium* aliquod ipsorum est (V. II, § 483). Num igitur pars, quæ occulto vitio laborat quod sufficit ad rescindenda sponsalia, debeat alteram de eo certiorem facere, aut abstinere a sponsalibus, vel matrimonio? Utique, si vitium hujusmodi matrimonium *noxium* facit; ut ecce si vir notatus fuerit infamia aut morbo comitiali laboret, si mulier gestet aut sumpserit venena sterilitatis; sin *minus appettibile* non item, sed merito famæ suæ parcit, etiam cum interrogata dissimulat (S. Alph. VI, 864, 865): nisi altera pars monstraverit quoquo modo, se aliter nubere, ducere nolle.

17 Sanch. IV, 19, 3. Pont. IV, 6, 12. S. Alph. VI, 844.

18 S. Alph. VI, 835. V. II § 431, 59.

19 Croix VI, III, 54. S. Alph. VI, 1107. Contra putant Sanch. I, 13, 17. Laym. XIII in fi. *De Just.* II, 18, 63.

valet: et siquidem est resolutiva, sponsalia protinus valent; sin suspensiva, ea pendente sponsalia non intelliguntur (20), impleta tenent *ipso jure* (21). Si est impossibilis, aut illicita, multi putant vitiari (22) ut in matrimonio, multi vitiare (23), ut alias (II, § 316): quos sequor, quia lex generalis possidet (24). Quamobrem, si inter sponsos intercedat aliquod impedimentum, et partes sub hac conditione spondeant, *si R. Pontifex dispensaverit,* siquidem hoc dispensari non solet, sponsalia illicita, atque ideo nullius momenti sunt (25); secus, utrum sit obligatoria hæc promissio; atque ideo utrum, purificata conditione, sine novo consensu sponsalia valere incipiant, et p. h. impedimentum, non satis convenit. Quidam negant, quia res quæ promittitur præsenti est illicita (26); plures verius affirmant, quia conditio eam licitam reddit (27). Quid si nihil edixerint, an hæc conditio tacite insit? Et ex parte ejus qui ignoravit impedimentum non inest, quia nil volitum quin præcognitum (28). Ex parte ejus qui scivit, alii negant, quia ex *jure quod nunc viget æstimari debet stipulatio* (29); alii verius affirmant, quia is qui aliquid promittit ea quoque promittere intelli-

20 Sanch. V, 6, 2. V. c. si centum in dotem dederis (C. 8 *De Condit. apposit.*). Adeoque nec impedimentum p. h. (*De Just.* VIII, 11, 33. S. Alph. VI, 859): nisi forte conditio ex intervallo fuerit adjecta (Schmalz. IV, 5, 30).

21 C. Un. § ult. *h. t.* in 6°. Schmalz. n. 34. Nempe, heic quoque (§ 318, 23), ceteris paribus: itaque constare nequeunt si interim, v. c., unus ex sponsis consensum revocaverit (Sanch. V, 8, 1. Laym. VII, 2. Pirhin. IV, 5, 23. Schmalz. IV, 5, 33), aut mortem obierit.

22 Sanch. V, 17, 2. *De Just.* VIII, 11, 34.

23 D. Tho. in 4, Dist. un., Art. 3. Pont. XII, VII, 33. Berar. J. E. U. Tom. III, Dis. II, Cap. I. Devot. *h. t.* § III. Schmalz. IV, 5, 76. Reiff. IV, 5, 53: qui vocat eam *communissimam.*

24 Gobat. Cas. IV, 151. Spor. n. 223.

25 S. Alph. III, 650.

26 V. Sanch. V, 5, 5. Ita Canonistæ ac Moralistæ antiquiores plerique, ex L. 83 § *Sacram.* L. 137 § *Cum quis De V. O.* Et in foro hæc sententia *magis recepta est* (De Luca *Ad Trid.* Disc. 27 nn. 6, 11); et cum primis penes S. C. C. (Acta I, App. IV, p. 121); quæ 2 Oct. 1857 censuit ea *nulla esse omnino*, et interim contrahentibus liberum esse nova inire sponsalia (V. Giovi. *De Disp. Matrim.* To. II, § 179, 12). At De Angelis *Prælect. Jur. Can.* IV, 5, 4; et Balleri. ad Gury II, 725 negant hanc fuisse mentem S. C. C.

27 Sanch. V, 5, 12. Pont. III, 15. Lugo, Molin., Laym. ap. S. Alph. III, 650 v. *Secundus.* Pirhin. IV, V, 27. Engel. ib. n. 16. Ref. ib. n. 15 et Recentiores fere omnes ex L. 62 *De Hered. Inst.* Et late Schmalz. IV, 5, 82. *Verius,* nam, sodes, peccatumne est petere dispensationem aliquam ex justa causa? Huc enim quæstio tota denique redit. Sane ridiculum esset, si quis dotem promiserit huic puellæ, non obligari, quia promissio illicita est.

28 Ex Lugo XII, 54. Ideo non cogitur dispensationem impetrare, immo (si quid opinor) nec uti ab alio impetrata, quia nemo cogi potest legi infligere vulnus (V. S. Alph. VI, 858).

29 Sanch. V, 5, 26. Ex LL. 3, 4, 137 *De V. O.* et L. 14 *h. t.*

gitur, sine quibus promissio impleri non potest (30) : modo dispensatio facile obtineri possit (Prol. 171, 32), et *absque incommodo gravi* (31). Demum si filiusfamilias contrahit sponsalia, ex conjectura pietatis, regulariter, ea conditio tacite inesse intelligitur, si quid opinor, *nisi Parentes dissenserint* (32).

373. Sponsalia contrahi posse datis arris, nulla dubitatio est (33): adeoque, verius, et pœna in resilientem adjecta, quippe inter arras (II, 332), et pœnam hoc unum distat quod illæ *dantur*, hæc *promittitur* (34). Et quia pœna sequitur culpam, palam est, neque illas neque hanc deberi ab eo qui resilit ex justa causa (35). Lucra quoque dotalia, si stipulata fuerint, debentur sequuto matrimonio; seu vir ea stipulatus sit a muliere, quod omnibus constat (36); seu mulier a viro (37), nisi turpis stipulatoris causa versetur (II, § 309).

30 Ex L. 12 *Comm. Prædior.* Sot. in 4. D. 29, 9, 2 art. 1. Lugo *De Justit.* 12, 54. Amplius, nemo existimandus est velle rem illicitam facere; actus autem semper ita interpretandus est, ut magis valeat quam pereat (II § 343, 11). Denique in dubio promissio possidet.

31 S. Alph. VI, 858; III, 650.

32 Quæ si alias (Prol. § 41, 49) heic maxime, propter impedimentum p. h. *suspensivam* esse, tenendum est. Quid si ita contraxerint, *si parentes* CONSENSERINT, et hi neque consensiant, neque dissentiant, aut mortem jam obierint? Et in priori casu, nisi palam appareat quid actum sit, *heic* probabilius ea mens esse, videtur ne eis contradicentibus copulentur (Sporer. n. 219): quamobrem illis non contradicentibus conditio pro impleta est (Sanch. V, VII, 12). Sed si ea mens fuerit, ut illi omnino consentirent, utroque consentiente, vel dissentiente, sponsalia continuo *illic* rata fiunt, *hic* pro infectis habentur, tametsi postea consensum *illic* revocaverint, *hic* præstiterint (Sanch. n. 8; II § 319, 19): uno consensiente altero dissentiente, conditionem defecisse palam est. In posteriori Nostri diversi, sed verius videtur conditionem vitiari; sive contrahentes ignoraverint illos diem suum obiisse, quia ea mens eorum fuit, non copulari invitis parentibus; sive sciverint quia conditio hæc joco adjecta intelligitur (§ 318, 9).

33 L. 5 C. *h. t.* Sanch. I, 35, 2.

34 Engel. IV, 1, 7. Pirhin. IV, 1, 23. Barbo., Reiff. IV, 1, 188. Et ex Nostris Bosco D. XI *De Matrim.* Sect. I, cond. XI. Conin. Disp. 22, dub. 5. Laym. P. I, Cap. VIII, 8. Pont. XII, 19, 7. Vasq., Pal., Gobat. ap. Reiff. l. c. ex J. C. Gotophr. in L. *Titia* 134 *De V. O.* Toullier VI, 294. Nihilominus contraria sententia penes Nostros longe communior est, ex cit. L. *Titia* qua Paulus J. C. respondit, *inhonestum esse vinculo pœnæ matrimonia obstringi, seu contrahenda seu jam* CONTRACTA; et ex C. 29 *De Sponsalibus*, nempe *quia libera matrimonia esse debent.* Verum non obstat, neque ea L. *Titia*, quippe qua nimia et prope infinita, in corruptissima Republica, divortiorum licentia tuetur; quod belle Laym. et Toullier ll. cc. animadvertunt, et ex lege ipsa satis apparet: neque C. 29 *De Sponsalib.*, quippe quo agitur de sponsalibus ab infante contractis, adeoque nullis (V. II, § 331, 39). Nec ratio obstat in eo Cap. adducta (V. Prol. § 188); alias apage jus canonicum. Et huc denique recidit vel ipse S. Alph. VI, 853 q. 1.

35 S. Alph. l. c. Nam, ab eo qui resilit juste, pœnam stipulari, absurdum est.

36 C. 3 *De Cond. Appos.*

37 Gonz. in cit. C. 3. Nostri fere omnes in his Sanch. I, 33, 3. Salm. 1, 107. S. Alph. 852, contra L. 97 *De V. O.* § ult.

374. Sponsaliorum solemnia (juris Canonici), ut dixi, nulla sunt: adeoque hoc jure inita vel oretenus et remotis arbitris, et valida et licita sunt (38). Nec datur alicui formam eis constituere, qua non servata irrita sint, v. c., ut fiant præsente Parocho, parentibus, testibus; non locorum Ordinariis (39); nec civili legislatori (§ 234, 22); adeoque nec moribus vel consuetudine introduci id potest; nisi forte a S. Sede aliud nominatim declaratum sit (40). Nec, ubi matrimon. contrahendum est coram Parocho et testibus, matrimonium civile quod vocant resolvitur in sponsalia (§ 304, 27).

375. Restat ut videamus quinam possint contrahere sponsalia. Et profecto ea contrahere invicem possunt, omnes qui possunt inter se matrimonium inire; et præterea impuberes (41). Qui possunt, licite, inquam; alioquin si illicite contrahitur, illicite promittitur; et illicitæ promissionis nulla omnino vis est (II, § 307, 12). Ex hoc capite invalide prorsus contrahunt sponsalia obstricti aliis sponsalibus; vel etiam simplici promissione matrimonii, quoad ab illis, vel ista, soluti fuerint; qui tenentur, etiam citra promissionem, aliam mulierem ducere ad reparandam injuriam v. g. oppressam vi (II, § 282, 13).

376. Ex sponsalibus jure initis oritur ultro citroque jus et obligatio. *Jus* nempe ad rem: ex hoc capite 1° grave est seu sponsæ seu sponso sponsalia cum aliis inire (42): et si inierit irrita sunt ipso jure; licet HIS accesserit juramentum, vel copula, vel utrumque (43); quippe neque illud est vinculum iniquitatis (II, 450, 11), neque hæc jus alteri quæsitum extorquet (44). 2° Qui interim alii commiscet alteri facit injuriam; quæ in viro levis habetur, in fœmina gravior, quia rem promissam facit oppido deteriorem (45). *Obligatio* scilicet rei suo tempore tradendæ; ex hoc capite uterque necesse habet matrimonium contrahere intra tempus definitum; et si nullum tempus definitum fuerit, quamprimum (46), arbitrio boni viri (47). Et est grave (48). Qui in mora

38 Sanch. II. DD. 12, 13. LL. 3, 7 *h. t.*

39 S. C. C. 27 Jun. 1863, 8 Julii 1865. Acta I, 529. V. § 297, 3.

40 Prout quoad Hispanos haud ita pridem declaratum est a S. C. C.

41 L. 14 *h. t.* C. 8 *De Desp. impub.*

42 CC. 2, 10, 17 *h. t.*

43 Ben. XIV Not. 46, 9.

44 S. Alph. VI, 848. Nec, verius, valere incipiunt prioribus dissolutis (Ex L. 30 *De R. J.* Sanch. III, 50, 6. Pont. XII, 12, 2. Spor. 629, V. II, § 326).

45 Sanch. I, 2, 6. Cf. Baller. ad Gury II, 733. Alii in utroque gravem putant, contra alii in neutro: sententia utraque S. Alph. III, 447; VI, 847 probabilis, Lugoni, gravis nec facile solvenda (*De Pœnit.* 16, 178).

46 Sanch. I, 28, 2. Pirhin. IV, 1, 16.

47 V. Salm. IX, 2, 62. S. Alph. VI, 867, utputa Parochi, Confessoris etc. In foro externo, arbitrio Ordinarii (Bened. XIV Not. 46, 5).

48 CC. 2, 17, 31 *h. t.* Communis et certa (Reiff. IV, 1, 137). Ita ut renuens excommunicatione quoque sit compellen-

est, siquidem *noluit* matrimonium contrahere, alterum quidem a se (49) at, verius, non se ab altero liberat (50): si non *potuit* quidam putant jure suo non decidisse, quia tempus non currit impedito (51); alii contra putant, quia dies apponitur, ne alter diu careat nuptiis (52). Sed æquius puto, hæc relinquere arbitrio boni viri; et si brevi offerat nuptias non esse rejiciendum, sin diu post non esse admittendum (53). At vero sponsalia nullum tribuunt *jus in re;* ideo quæ solutis non licent, nec sponsis licent; velut oscula, nisi ex patrio more (II, § 73, 44), et remoto quovis venereæ, atque ideo et sensitivæ (quæ illi adeo est conjuncta) delectationis periculo (54).

Art. 2. De Sponsalibus dissolvendis.

377. Sponsalia dissolvi possunt, etsi jurata, 1° mutuo dissensu: 2° si alter ex sponsis conditioni non paruit: 3° si res dari posse desiit: 4° si is casus inciderit in quo alteruter ea non contraxisset: 5° demum si alter perfectiorem vitæ statum inire maluerit. Primum, secundum et tertium omnium contractuum, quartum donationum proprium est, ultimum heic singulare. In omnibus vero, quoties in ambiguo est utrum liceat a sponsalibus recedere, magis est ut liceat, ne coacta matrimonia fiant (1). Et quoties licet, in foro conscientiæ cuique, vel propria auctoritate, discedere fas est (2). De mutuo dissensu res est expedita: hoc igitur omisso cetera prosequar paucis.

378. Principio igitur omnibus sponsalibus hæc tacita conditio inest, *si alter contra regulam desponsationis non venerit* (3). Proinde jure suo cadit (salvo jure alterius) 1° qui contrahendi matrimonii moram

dus (C. 47, Cau. 27, 2. CC. 10, 31 *h. t.* C. 7 *De Desp. impub.* C. 2 *De Spons. duor*). Sed V. S. Alph. VI, 843, 867.

49 C. 22 § 1 *h. t.*

50 Ex L. 14 § *Sed etsi. Pro Soc.* Laym. II, 7. *Verius*, nam D. Tho. ex eoque Conci. et Ronca. contra putant; et propter Angelici auctoritatem, probabilitate non caret (S. Alph. VI, 868).

51 L. 1 in fin. C. *De Ann. Except.* Sanch. 1, 63, 7. Pont. XII, 16 in fin.

52 Laym. II, 17. Salm. IX, 2, 57. S. Alph. VI, 868 d. 2; ex C. 22 *h. t.*

53 Sane si sponsus, peregre profectus, definita ad contrahendum die non rediit, recepta sententia est, si in longinqua regione moratur non protrahi sponsalia (Ex C. 5 *h. t.*), quamvis ex causa necessaria, e. g., valetudinis, moram trahat (Sanch. 1, 54, 6); secus si in vicina, et revertendi contrahendique matrimonii tempus ei præfiniendum esse (S. Alph. VI, 867 v. *Certum*): nempe, quia inde non brevi, hinc brevi reverti poterit.

54 S. Alph. VI, 854.

1 Ex C. 17 *h. t.* et S. C. 5 Apr. 1851. V. § 393, 6. Quin jure civili integrum cuique erat pro lubitu discedere (L. 1, C. *h. t.*).

2 V. Salmat. 9, 2, 59.

3 C. 25 *De Jurejur.*

facit (§ 377): 2° qui ab eis recedit quoquo modo, ut puta si postea cum alia vel alio iniit sponsalia (4): 3° qui fornicatur, seu vir, seu mulier; quippe quoad fidem servandam pari jure censentur (5). Amplius, ne matrimonia minus sponte inita difficiles exitus habeant, sponsalibus, ceu donationibus (II, 436, 10), et hec altera conditio inesse intelligitur, *rebus in eodem statu manentibus* (6). Et ideo sponsalia præterea dirimuntur, si is casus supervenerit (7), vel (antea ignotus forte) apparuerit (8), in quo alter ex sponsis ea non contraxisset (9). Nempe 1° si alter non possit coire nuptias sine incommodo gravi; ut puta sine familiæ dedecore (10); 2° si qua gravis mutatio seu corporis, seu animi supervenerit (11); immo verius et fortunarum, si

4 Sporer n. 237. Vel meram futuri matrimonii promissionem iniit.

5 L. 23, Cau. 33, 6; cit. C. 25. Sanch. I, 55, 4. Pont. XII, 17, 3. Schmalz. IV, 1, 163. Quid si uterque? Num neuter discedere poterit (Bonac., Viva, etc.), quia *paria delicta mutua compensatione tolluntur* (L. 40 *Sol. matrim.*); an uterque, quia in servanda fide uterque eodem jure utitur (Pal. P. II, n. 10. Brouwer: *De Jur. Connub.* L. 1, Cap. 25, n. 13. Wiestner IV, I, 106. Schmalz. IV, 1, 167. Palud. ap. Sanch. l. c. n. 9); an vir tantum, quia fornicatio mulieris turpior est (Sanch. I, 55, 9. Pont. XII, 17, 3. S. Alphon. VI, 862)? Hæc sententia est quidem communis, sed mihi secunda videtur verior ex L. 13 § *Judex* 5. Ad L. *Jul. De Adult.* Sane in fornicatione, ex hoc capite, non turpitudo, sed violata fides inspicienda est: quid igitur si vir prior fornicatus fuerit? Utique mulier a viro exinde soluta est: atqui postea, et ipsa fornicante, in potestatem ejus non recidit, quippe nullam fornicando ei fecit injuriam.

6 Ex C. 25, § 1 *De jurejur.* C. 17 *De Sponsalib.* Sanch. I, 62, 4. S. Alph. VI, 876. Quæ tamen accipienda sunt cum grano salis.

7 Ex L. *Cum quis* 38 *pr. De Solut.* C. 25 *Jurejur.*

8 Sanch. I, 63, 2. Pont. XII, 18, 4. S. Alph. VI, 865. Quod in foro exteriori esse debet in æstimatione boni viri (Navarr. 18, 7. Sanch. n. 6); in interiori quisque sui judex est, dum ne seipsum decipiat (Laym. P. I, II, 18. Sporer 279. V. Croix VI, III, 168).

9 Laym. n. 18 *Communissima* (Reiff. IV, 1, 255).

10 Ex L. 42 *De Rit. Nupt.* S. Alph. VI, 851, q. 3. Si parentes id graviter ferant; licet antea consenserint (Spor. 280), si exinde timeantur odia, etc. (S. Alph. 887). Item si passurus esset aliquid grave in rebus domesticis; seu hoc damnum sit, ut ecce si pater paratus sit eum exhæredare (Pont. XII, 17, 18); seu (ceu non improbabiliter placet nonnullis) lucrum, puta si vir longe ditiorem invenerit (V. S. Alph. 876); *nam si id prævidisset tempore sponsalium non contraxisset* (Perez *h. t.* D. IX, Sect. XI, n. 10).

11 Sanch. I, 63, 2. Pont. XII, 6, 18. Utputa si vir paralisi aut morbo comitiali cœperit laborare, si insignem deformitatem contraxerit (C. 25 *De jurejur*); si mulier vi fuerit oppressa (Ex C. 33, Cau. 27, 2. S. Alph. 860 V. *si vero*): aut sciens volens passa sit ab alio tangi se turpiter (Sanch. I, 55, 5. Pont. XII, 17, 3). Non item si vir, coactus metu, aliam cognoverit, quia non eadem fœditas est (§ 377, 45), vel aliam turpiter contrectaverit; nisi forte ex his colligi possit, ipsum hanc magis amare, vel uxori fidem non servaturum (Sanch. l. c. Laym., Schmalz. IX, 1, 181). Si alter pravos mores induit, vel crimen famosum admisit, vel a *Fide* descivit (L. 5, C. *h. t.*); etc.

uterque pauperior (non si ditior) factus est (12). Ac demum 3° si vir sine consensu mulieris, alio domicilium transtulit (13), vel in longinguas regiones profectus est diu post reversurus (14). At vero quoties uni tantum discedere licet, in potestate ipsius est renunciare juri suo (15): et renunciasse intelligitur si dein sponsalia rata habuerit sciens prudens (II, 438), seu expresse, seu tacite; puta si cum sponso, (seu sponsa) rem habuerit (16). Deinde sponsalia dissolvuntur si res dari posse desiit, idest si aliquod supervenerit (vel emerserit) impedimentum dirimens; quamvis dispensari soleat; sive id neutrius culpa inciderit, quia nemo cogendus est legi, per dispensationem, infligere vulnus (17); sive utriusque, *ut ea lege quam ambo contempserunt neuter vindicetur* (18). At si id acciderit unius culpa, is cogi poterit dispensationem impetrare, etiam secluso alterius damno, ne commodum ex iniquitate reportet; etiam (V. § 373, 31) cum incommodo gravi (V. II, 243), sed non cum *magna impensa et longa mora* (19). Quid si cum alia matrimonium contraxerit, eaque mortua, prior sponsa, forte adhuc innupta, urgeat nuptias, an teneatur eam ducere? Negat Sanchez quia *in perpetuum sublata obligatio restitui non potest* (20); affirmat Pontius, quia nullo jure cautum est sponsalia sic extingui (21). Mihi, si is mortuam duxerat bona fide, recte Sancius; sin mala, recte Pontius (II, § 338, 49, 50).

379. *Denique* fas est recedere a sponsalibus ob perfectiorem vitæ statum; seu quis professionem religiosam inire velit (22), dummodo id

12 Pont. XII, 17, 9. Spor. n. 218. Croix VI, III, 172. Nempe, propter onera matrimonii. Quid si alter eorum tantum sit factus ditior (utputa si insperato ei prædives hereditas obvenerit), vel pauperior? Et siquidem *ditior*, communior sententia est sponsalia non solvi (Sanch. I, 59, 6. S. Alph. VI, 876). Nihilominus sententia contraria non videtur improbabilis S. Alphon. l. c.: et Balleri. II, 731 prope 30 AA. recenset, qui vel ei adhærent, vel probabilem putant. Et merito (V. not. 10). Sin *pauperior*, ipse quidem non potest urgere nuptias (S. Alph. 863); sed nec alter, si quid opinor, nisi solus sufficiat, matrimonii oneribus sustinendis.

13 C. 5 *h. t.* Pont. XII, 15, 3.

14 Ex cit. C. 5. Sanch. I, 54, 6. Quod esse debet in æstimatione boni viri (Canis., Covarriuv. Pont. XII, 15, 4).

15 Ex LL. 4, 6 *De lege Commissoria.*

16 Sporer n. 285.

17 Salmat. 9, 2, 70. Dicast. Tr. X, Disp. I, n. 554. Puta, si alter alterius, forte vidui, liberos in confirmat. tenuerit.

18 Ex C. 6 *De Adult.* L. 40. *Solut. matrim.* Ut ecce si uterque cum consanguineo sponsi rem habuerit sciens volens.

19 S. Alph. VI, 858. Nisi forte reparandum sit damnum mulieri illatum, v. c., si cum ea nimis familiariter conversatus sit (S. Alph. l. c.).

20 L. 98 § *Aream de Solut.* Sanch. 1, 48, 3. Pirhin. IV, 1, 59. Laym., Conc. etc. Causam vero matrimonii perpetuam esse definiti juris est (Ex L. 1 *De Jure, Dot.*). Quod autem uxore mortua liber evaserit, per accidens est (Ex L. 83 *De V. O.*).

21 Pont. XII, 13, 4. Salm. 11, 39. S. Alph. VI, 875. Schmalz. IV, 4, 35.

22 CC. 2, 7 *De Convers. Conjug.*

fieri possit sine gravi damno sponsæ, et dum ne eam defloraverit (23), quæ *certa;* seu Ordinem Sacrum, quæ *recepta* (24); seu denique cœlibem, emisso bona fide castitatis voto, vitæ statum, quæ *probabilis* (25) sententia est. Quod cum fit ipse quidem statim ac alteri voluntatem suam directe (Prol. § 72, 33) renunciaverit, eum a se (26); cum illud inierit se ab eo (27), et, verius, quodam quasi interitu rei (II, 338) in perpetuum (28) liberat.

380. Sponsalibus dissolutis unius culpa, is arrhas, si quas dederat, amittit; si quæ acceperat duplas reddit: (29), pœnam, si quæ stipulata fuit solvit (30). Sed an vir præterea (in muliere vix accidit) teneatur damni? Et si pœnæ stipulatio intercesserat, non puto eum teneri (II, 331, 41), nisi forte cum ea rem habuerit (de quo mox): secus quasi ex acceptione injusta tenebitur, licet post ea soluta is casus inciderit, quo a sponsalibus recedere potuisset, puta si mulier oculum amiserit (31). Quin et is qui eligit perfectiorem vitæ statum, si alter propter sponsalia expensas necessarias fecit, eum indemnem servare debebit (32). Ad extremum impuberi fas est recedere a sponsalibus cum ad pubertatem pervenerit, sed statim, et nisi ea, pubes factus, rata habuerit (33).

APPENDIX.

DE SPONSALIBUS OB REM INITIS.

381. Hactenus de obligatione quæ oritur ex promissione matrimonii; de ea quæ oritur ex re cum muliere habita dictum est (II, §§ 282 et seqq.). Fortior his est quæ ex utraque oritur, cum quis nempe mulierem seduxit, promisso matrimonio. Heic igitur duplex nascitur obligatio, una ex *pacto;* altera ex *re,* quasi ex contractu innominato *do ut facias* (II, 427). De utraque paucis.

23 Sanch. I, 44, 3. Spor. n. 249. Reiff. IV, 1, 221.

24 Sanch. I, 47, 1. Pont. XII, 11, 1. S. Alph. VI, 871, 872.

25 V. S. Alph. VI, 870. ***Dixi*** bona fide: nam si eo consilio vovit, ut postea, impetrata dispensatione, alii nubere, vel aliam ducere possit, fraus ei patrocinari non debet (Ex C. 5 *Qui cleri. vel vovent.*).

26 S. Alph. VI, 869.

27 Pont. XII, 10, 4. Pirhin. IV, 5, 4. Schmalz. IV, 5, 72.

28 Bonac., Sanch. I, 46, 8. Conci. ap. S. Alph. 873 in fi.

29 Ex LL. 3, 5, C. *De Sponsalib.*

30 Less. II, 40, 131. Pont. XII, 19, 4. S. Alph. VI, 853, q. 1.

31 Moli. Tr. II, 272. Sanch. I, 63, 5. V. II, 319, 39.

32 Ex L. 5 *De Condit. cau. dat.* Sanch., Laym. P. I, Cap. II, 8. Spor. 260.

33 C. *De illis. De Despons. impub.* S. Alph. 856.

382. Principio igitur quæ ex pacto oritur obligatio æqua est ex utroque latere. In hoc autem solum matrimonium in obligatione est: et quia aliud invito debitore exigi, creditore invito solvi non potest, nec viro integrum est dotem offerre, muliere invita: nec mulieri eam exigere, invito viro (1). Verum ut obligatoria sit hæc promissio necesse est, 1° ut sit *licita:* ex hoc capite non tenet si matrimonium sine dedecore familiæ iniri non possit (2). Nihilominus quia mulier rem non modicam præstitit, et existimationis (cujus periculum subiit) prope infinita æstimatio est, vir tenetur, etsi promissio fuerit prodiga (3): et si impedimentum subsit (quod dispensari solet), cogitur dispensationem impetrare, licet ipse ignoraverit impedimentum, et dispensatio sine incomodo gravi (§ 379) impetrari non possit (4). 2° Ut non sit facta per errorem dantem causam contractui (II, 431); sed aliter et aliter; nam si dolus intercesserit ex parte alterius, dolus vitiat promissionem, seu vir mulierem, seu mulier virum (5), seu mutuo invicem sese deceperint (6); sin abfuit, sed alter deceptus est opinione sua, promissio, prout alias (§ 371, 16), cessat (7).

383. Ex *re* (copula extorta mulieri) nascitur obligatio quoties culpa viri factum est, ut vel matrimonium amplius contrahi non possit (puta si aliam duxit, si suscepit ordinem sacrum), vel ad illud contrahendum mulier non amplius teneatur (ut ecce si falso nobilem se, vel divitem dixit et mulierem decepit, aut vitiis indulgere cœperit). Et in priori

1 Sanch. I, 10, 3. S. Alph. III, 647.

2 S. Alph. III, 644. Cessat, adeoque nec damni, dote sarcendi, obligationem parit (S. Alph. 643; VI, 851).

3 S. Alph. VI, 851 v. *Juxta.*

4 Lugo XII, 54. Croix III, II, 320. S. Alph. III, 649, 650. *Gravi:* non item si adeo immodico, ut e proprio statu excidere oporteat (S. Alph. VI, 850): verumtamen damnum sarcire debet (S. Alphon. cit. n. 650). Sed an teneatur eam ducere si voto castitatis obstrictus erat? Negant plures, quia, cum rem jam alteri obligatam promiserit, sponsalia illicita sunt. Affirmant alii, quia promissioni gratuitæ prævalet promissio onerosa, etiamsi mulier fuerit conscia voti (Lugo 12, 50. Croix III, II, 320. S. Alph. III, 649); quod mihi perdifficile est. Verum, hac sententia admissa, quæstio est, utrum vir matrimonium licite inire possit, non impetrata dispensatione: affirmat Lessius quia necesse habet illud contrahere; negant Salmatic., quia obligatus ad finem tenetur ad media; et hoc S. Alph. l. c. est longe probabilius. Et recte, quia nemo ex delicto commodum reportat: adeoque, ea non impetrata, et peccat contrahendo matrimonium, et post illud contractum petere nequit. At mulier, quando jus ejus prævalet, licite et contrahit et petit.

5 Lugo XII, 24, 28. S. Alph. III, 646. Ut puta si vir se nobilem, aut mulier se virginem dixerit, et ille ignobilis sit, hæc corrupta.

6 Less. II, 10, 29. Lugo XII, 34. S. Alph. l. c. *Deceperint:* secus igitur si vir non ignoravit mulierem, v. g., esse corruptam; aut mulier virum ignobilem esse, quia *scienti et consensienti non fit injuria neque dolus* (C. 37 *De R. J.* in 6°).

7 Less. II, 10, 30.

casu dotem (quasi *rei traditæ* pretium) petit (8); in posteriori hanc, vel nuptias (II, 282). Dixi culpa viri, quia si nulla ejus culpa intervenerit, extinguitur obligatio (II, 338), et nec dos debebitur (9): scilicet quod ultro citroque *pro re* stipulatur, aut promittitur, *matrimonium* est (10), aliud autem pro alio invito debitore extorqueri non potest; puta si nuptias promisit deceptus errore suo, e. g., quia mulierem falso virginem putavit (11).

384. Restat ut videamus quid juris sit si vir, simulata promissione matrimonii, rem extorsit. Et siquidem mulier simulationem animadvertit, perinde erit, ac si sponte fecerit copiam sui (12). Si nec animadvertit, nec facile poterat animadvertere, communissima sententia est, virum cogi eam ducere, quia in contractu *do ut facias*, cum unus dederit, alter, nisi vicissim faciendo, non liberatur (13). At si non animadvertit quidem, sed facile poterat animadvertere, Nostri, *quia præsumi probabiliter potest quod sponsa non fuerit decepta, sed decipi se finxerit* (14), fere omnes docent, virum non cogi eam ducere: atque ideo nec verius dotare (15): ergo, si appareat manifeste deceptam fuisse, tenebitur, nempe si vir id intellexit, vel dubitavit tunc cum rem extorsit, quia dolo non caret qui alterius simplicitate ad suum lucrum abutitur (16).

8 Sanch. I, 10, 15.

9 Sanch. l. c.

10 Sanch. l. c. S. Alph. III, 647.

11 Less. II, 10, 29. S. Alph. III, 646. Sed contra Lugo n. 24, 25 heic aliquid dandum putat, quasi pretium *rei acceptæ;* et forte est verius. Nec dicas pudicitiæ infinitam æstimationem, atque ideo nullam restitutionem, esse (II § 246, 2): nam in promissione versamur, et iniquum videtur omni prorsus obligatione virum liberari quia errore suo seipsum decepit. Ceterum si mulier exinde damnum cœpit, v. c., quia mater facta est, hoc sarciendum esse S. quoque Alph. docet l. c. Sed utrum dandum sit, si parentes matrimonio *juste* adversentur, ceu putant Navarr. et Sylv.; an minus, ceu Sanch. et Lugo (V. S. Alph. III, 647)? Sane si parentes *juste* adversantur, ergo filius injuste promisit, idest illicite: ideo, si mulier non ignoravit filium injuste promittere, secunda; alias prima sententia videtur verior.

12 S. Alph. III, 643. Adeoque, verius, vir nec ducit, nec dotat (Lugo 12, 30. S. Alph. l. c. d. 3).

13 Sanch. 1, 10, 3. Lugo 12, 19; qui hanc sententiam *verissimam;* S. Alph. III, 642, qui *omnino tenendam* putat.

14 D. Tho. 4, Dist. 28, q. 1, Art. 2 ad 4: quod totidem fere verbis repetit Less. II, 10, 24. Sive, uti ait Sanch., quia *videtur fraudi consensisse* (Sanch. 1, 10, 7). Idque fieri putant, si vir aut multum conditionem mulieris excedit (nec illa ignoraverit); aut æquivoce, vel inconstanter loquutus est (Lugo *De Just.* 12, 21. S. Alph. III, 643).

15 Lugo n. 30. S. Alph. l. c. d. 3.

16 Ex L. 7 *De Condict. Causa data.* L. 44 *De furt.* Idem juris esse puto, si quis, initis cum Osia sponsalibus, nova subinde ineat cum Seja priorum inscia, cumque ea rem habeat; illis enim ex quacumque causa solutis, Sejam ducere debet; non secus ac in venditione rei alienæ, quæ postea venditoris sit facta (Ex L. 1 *De Except. rei emp.*).

TRACTATUS IX.

DE SIMONIA.

Prænotanda.

385. Duo sunt genera rerum sacrarum, unum earum quæ suapte natura talia sunt: alterum earum quæ, quadam quasi accessione, talia fiunt: illa *spiritualia*, hæc *adnexa spiritualibus* dici solent. Harum violatio sacrilegium est (V. § 15); species violationis est, earum aliquem commercium esse, quod vel ipsi Ethnici norunt (1). Hæc species sacrilegii proprio nomine simonia appellata est. Est igitur simonia, rerum id genus cum rebus temporalibus permutatio. Verum, quo ejus tum natura, tum pravitas melius appareant, vulgo emptionis et venditionis nomine significatur: *natura*, ut sciamus, simoniam ex duobus constare, re et pretio; *pravitas*, quæ in eo consistit, quod res sanctas, quasi profanas, *venales* habeat, vel habere videatur (2). In eo autem distat a ceteris hæc emptio, et venditio, quod in ceteris hæc duo (emptio *et* venditio) necessario cohærent, heic separari possunt. Scilicet simonia, prout cetera peccata, vel sola voluntate fit: ideo et venditio sine emptione (V. IV Reg. V, 22), et emptio sine venditione (V. Actor. VIII, 18) potest consistere. Quocirca definitur: *Studiosa* (deliberata) *voluntas emendi aliquid spirituale, vel spirituali adnexum* (3).

386. At vero licet simonia vel sola voluntate, seu potius intentione, admitti possit, qua seu permutatio seu emptio et venditio est, sola intentione non fit (II, 429): quamdiu igitur sola intentione continetur, simonia dici non solet, sed hoc nomen subit ex quo iniri cœpta fuerit facto aliquo externo (4); et *ex hoc* in mentalem, conventionalem, et realem diducitur. Scilicet factum hujusmodi aut 1° nuda rei (seu spiritualis seu temporalis) datio est (vel acceptio) cum occulta intentione

1 L. 1 *De Divis. rerum.*

2 Laym. *h. t.* Lib. IV, Tr. X, Cap. VIII ult. n. 3. Seu vendendo, seu emendo, sed in primis vendendo (Cf. Less. II, 35, 40); *et quis non vile putat esse quod venditur* (S. Horsm. PP. *Ep. ad Episc. Hisp.*)? Inde est distincta sacrilegii species (Suar. *De Relig.* To. I, Lib. IV. *De Simonia* Cap. 1, n. 1. Salm. Tract. 19, Cap. 1, n. 1). Et Simonia a D. Greg. M. appellata est (Lib. VII, Epp. 110, 113, 114), nomine a Simone Mago (V. Actor. VIII, 18) detorto. Sed est antiquior.

3 D. Thom. 2, 2, 100, 1. Suar. 3, 13. Laym. Lib. IV, Tr. X, Cap. VIII, n. 1.

4 Suar. 41, 3. Less. II, 35, 35. Ex C. ult. *h. t.* V. Pirhin. V, 3, 7. Croix III, I, 58, 59.

simoniaca: aut 2° pactum (vel tacitum) dandi aliquid temporale pro spirituali, seu spirituali adnexo (vel contra). Si primum tantum intervenerit simonia *mentalis*, sin alterum tantum *conventionalis*, sin utrumque simul *realis* nuncupatur.

387. Simonia lata significatione diducitur in eam *quæ juris divini* (naturalis), et in eam quæ *juris humani* (canonici) dici solet. Illa versatur circa spiritualia; hæc circa temporalia spiritualibus adnexa versatur (5). Illa continetur ea datione, vel acceptione, vel pactionibus, quibus spiritualia veneunt; hæc ea datione, vel acceptione, vel pactionibus continetur, quæ ideo jus canonicum vetuit, quia cujusdam venditionis, vel emptionis rerum spiritualium aut speciem præferunt, aut periculum continent (6). Atque ideo illa mala est suapte natura, hæc prohibitione legis (7): illa stricta et propria significatione simonia est: hæc minus stricta et minus propria, immo lata (8).

CAPUT I.

DE SIMONIA JURIS DIVINI.

Art. 1. Ex quibus consistat Simonia juris divini.

388. Simonia juris divini, seu potius contra jus divinum naturale, potest definiri: *Voluntas emendi aut vendendi rem spiritualem pro*

5 Sed V. Laym. cit. Cap. VIII, 61.

6 Ex C. 41 *h. t.* V. Suar. 7, 9.

7 Actor. VIII, 20. Adeoque semper mala est; et nedum ex parte solius venditoris, ceu ratus est Sotus, sed etiam ex parte emptoris (Chrysost. Hom. 13 *in Marc.*). In jure appellatur *hæresis simoniaca, ad cujus comparationem omnia crimina pro nihilo reputantur* (C. 31 *h. t. De Simonia*).

8 Schmalz. V, III, 25. Sed non verbo tenus, ceu existimavit Durandus (Suar. VII, 4, 5). De Simonia Veteres ex professo, Recentiores obiter, nos media via; nam difficilia sunt hæc, neque insueta. Et quia ad similitudinem simoniæ juris divini composita est simonia juris humani, in illa paullo diutius immorabimur; ex qua licebit sumere multa ex his, quæ ad istam pertinent. Porro apud Nostros reg. obtinuit; *quod usura est in temporalibus, id fere in spiritualibus et simonia* (Soto IX, VII, 3 pr.). Nihilominus ab usuris ad simoniam caute argumentandum est: sive ex his quæ Nostri in usuris probant, quia datio spiritualium purior esse debet (Suar. 37, 18); sive ex his quæ reprobant, quippe (et Veteres cum primis) in his, propter sævas eorum temporum usuras, paullo severiores: sive demum ex diversa utriusque natura, etenim is qui usuras sibi stipulatur dat quod suum est, et debitor qui eas solvit licite solvit; atque ideo ex parte dantis semper licitæ sunt (Suar. 12, 7. S. Alph. III, 53): et multa quæ in temporalibus sunt immunia a labe censuræ, in spiritualibus a labe simoniæ immunia non sunt (Suar. 1, 38, 8. Salmat. 1, 19, 35).

re temporali. Res spiritualis quasi *merces* esse intelligitur, res temporalis quasi *pretium:* de utraque hac re ante omnia videndum est.

389. Principio igitur spiritualia sunt quæ ad animum pertinet: et vel naturalia sunt, vel supernaturalia. Naturalia accipimus, quæ sunt a Deo qua naturæ; spiritualia, quæ ab Eo qua est gratiæ auctor: illa ad intellectum, ac proinde ad nostram institutionem, et eruditionem; hæc ad voluntatem, atque ideo ad nostram sanctificationem pertinent (1). Hæc, non illa, sunt dona S. S.; ideo sancta sunt. Quando igitur simoniæ pravitas in eo posita est, quod res sanctas, et dona S. S., venalia habet (§ 385, 2), in naturalibus simonia ne intelligi quidem potest (2), tametsi sacrum, aut religiosum aliquid doceam, aut docear; utputa Theologiam, aut fidei rudimenta; nam omnis doctrina, vel revelata, qua doctrina, est aliquid naturale; quippe quæ naturaliter comparatur, et traditur; et ad nostram eruditionem, quæ est naturale bonum, cum primis pertinet (3). Sola igitur supernaturalia et sancta esse possunt objectum simoniæ juris divini; idest ea sola quæ ex supernaturali institutione aut potestate procedunt, et ad spiritualem finem proxime ordinantur, sive morale, sive physicum aliquid sint (4). Hæc igitur in simonia *mercedis* loco sunt.

390. Temporalia, quæ *pretii* vicem obtinent, sunt omnia quæcumque pecunia æstimari possunt (5): et præterea quidquid afferre potest lucrum vel quamvis utilitatem temporalem, licet pecunia æstimari non possit;

1 Suar. 88, 8, 18. Qui belle docet, ad hæc duo omnia reduci, quæ excogitari possunt (n. 4). Cf. Laym. a n. 30.

2 Less. II, 35, 74 etc. Suar. 8, 8.

3 Less. II, 35, 7. Suar. 18, 9. Quocirca etsi super casibus conscientiæ consultus respondeas mercede accepta, simonia cessat (Suar. 8, 22; 18, 19). Inter illa et hæc tenent preces, exhortationes, consilia, quibus aliquem vel ad bonum revocare nitimur, vel deducere a malo; nam et ad intellectum et ad voluntatem pertinent. Hæc ex fine quem spectant æstimari debent: itaque si civilem aut moralem honestatem spectant, simonia exsulat; sin animæ sanctificationem, Deique gloriam, non item (Suar. 8, 23). Utputa si quis nobilem œphebum a furto quasi ab ignominioso et turpi facto, vel quasi a peccato deterreat (V. S. Alph. III, 94).

4 Suar. 14, 3. Omnium autem Nostris triplex genus est; sunt enim sancta vel formaliter, vel causaliter, vel effective. *Formaliter,* quæ sancta ipsa sunt, ut ecce gratiæ gratis datæ; huc pertinent Reliquiæ SS. (Suar. 14, 24). *Causaliter,* quæ vi sua, vel ex institutione Christi, aut Ecclesiæ, sanctitatem pariunt (Suar. 73), ut gratia gratum faciens, sacramenta, et sacramentalia (CC. 9, 29, 42 *h. t.*), orationes et preces (D. Tho. 2, 2, 100, 3), etiam laicorum (Laym. Cap. ult. n. 38), beneficia ecclesiastica quoad officium (Suar. 24, 4). *Effective,* quæ sunt effectus et usus sacræ potestatis idest omnis actus ordinis, vel jurisdictionis (Suar. 7, 30): ut ecce consecrare Ecclesiam calicem, exorcizare, censuras irrogare vel absolvere, conferre beneficia, dispensare in legibus Ecclesiæ (v. c. in matrimoniis contrahendis), in votis; delegare facultatem excipiendi confessiones (Less. II, 35, 12. Laym. 40. Salm. 19, 2, 31) etc.

5 V. D. Tho. 2, 2, 100, 2. V. II § 463

ut fama, libertas, valetudo (6); et in primis omne jus quod venditori, aut onus vel obligatio quæ emptori, vel ex sola fidelitate, contingere potest (7). Pretium hujusmodi, usu juris canonici, dicitur *munus:* et triplex est; munus a manu, munus ab obsequio, munus a lingua. *Munus a manu* pecunia est (8): pecunia vero quidquid in patrimonio nostro esse potest (9); et hic præterea omne commodum vel incommodum quod potest pecunia æstimari (10). *Munus ab obsequio* est officium temporale, seu præstandum, seu jam præstitum (11). *Munus a lingua* est favor (12) idest quodvis officium quod præstari alteri potest seu voce, seu scriptis; seu directe, v. c., intercedendo defendendo laudando (13); seu indirecte, v. c.. æmulis suis detrahendo.

391. Uti ex dictis apparet, *malitia* hujus simoniæ et pravitas in eo est posita, quia res sanctas vilipendit, quasi pecunia æstimari possint (14); atque ideo in mutua earum comparatione, et commutatione, vel commutandi intentione, posita est. Ideo est species *sacrilegii* tum ex parte dantis, tum ex parte accipientis; cujus pravitas intrinseca est atque ideo nulla consuetudine, vel dispensatione R. P. tolli potest; et nullam materiæ parvitatem recipit (15). Amplius: ex parte dantis est præterea quædam species *infidelitatis*, quia Christus ministris suis jussit ea dari gratis (16). Utrum sit et species injustitiæ, quia hi sibi vendunt quod suum non est, non satis convenit.

Art. 2. Quemadmodum contrahatur simonia juris divini.

392. Age nunc, ad hanc simoniam contrahendam opus est 1° ut ex uno latere aliquid spirituale, ex altero temporale aliquid exhibeatur.

6 Suar. 38, 8. Laym. n. 25.

7 C. 114. Cau. 1, 2, 1. D. Tho. 2, 2, 100, 5. V. Suar. Cap. 37.

8 C. 114, Cau. 1, q. 1.

9 L. 223 *De V. S.* CC. 18, 34 *h. t.*

10 C. 45 *h. t.* Ex D. Tho. 2, 2, 78, 2. S. Alph. III, 56.

11 Cit. C. 114. C. 12 *h. t.* Utputa famulari, docere etc. (S. Alph. III, 61).

12 Cit. C. 114. Recidit in munus ab obsequio, sed quia est nobilius illo (et magnos quoque viros non dedecet), ideo separatim recensetur (Suar. 40, 15).

13 D. Tho. 2, 2, 100, 5 ad 3. Suar. 40, 1. Veluti si tibi dederim aliquid spirituale, ut pro me intercedas, vel me commendes, laudes (Suar. XL, 13, 14. Salmat. 19, 1, 53). Huc recidit is, qui non vult dare aliquid spirituale, v. c., absolutionem a censuris, beneficium etc., nisi Cajus eum roget (S. Alph. III, 63); si modo intendat Cajum sibi obligare, ut is vicissim pro se intercedat (Suar. 40, 13), vel ut quid aliud præstet.

14 Actor. VIII, 18.

15 Suar. 3, 3, 5. Croix III, 1, 198. *Nullam,* neque ex parte rei spiritualis, cujus, licet minimæ, infinita æstimatio est (C. *Placet.* Cau. 1, 1); neque rei temporalis, immo quo minori pretio illa datur ea vilior haberi videtur (Suar. 52, 12).

16 Matt. 10, 32.

2° Ut utrumque detur (vel promittatur) ultro citroque. 3° Ut alterum detur (vel promittatur) pro altero.

393. Principio igitur, nisi ex uno latere aliquid spirituale exibeatur, ex altero aliquid temporale, simonia (quæ permutatio quædam est) ne intelligi quidem potest. Adeoque cessat 1° quoties alterum ex his datur ex uno latere tantum: idest quando das aliquid spirituale nihil temporale accepturus, vel contra (1); ut puta si conferas beneficium ecclesiasticum amico, vel consanguineo (2), vel commendatione viri potentis (3), vel ad hujus gratiam ineundam (4): vel, contra, si is qui beneficium ei a quo accepit sponte aliquod officium præstet, vel eum laudet, commmendet (5). 2° Quoties vel sola spiritualia, vel sola temporalia dantur ultro citroque puta si duo suorum beneficiorum *officia*, vel *reditus* inter se permutaverint (6).

394. Sed licet ex uno latere exhibeatur aliquid spirituale, ex altero temporale aliquid exhibeatur, si hæc non dantur ultro citroque, sed utrumque in alterius dumtaxat lucrum et commodum cedit, permutatio, atque ideo simonia, cessat. Hoc autem fit quoties aliquid temporale datur alicui (vel promittitur), ut is aliquid spirituale sibimet præstet, libertate secus faciendi ei relicta; seu hoc sit bonum aliquod faciendum, seu malum fugiendum sit (7). Vel contra (ut puto quia *contrariorum eadem est ratio*) cum ei datur vel promittitur aliquid spirituale ut sibi ipsi præstet aliquid temporale; v. c., adolescentulo Sancti alicujus *reliquiam*, si studio diligentius incumbat. Nam et ille gratis dat, et

1 Ex D. Tho. 2, 2, 100; 5 ad 2.

2 Ex D. Tho. l. c. Suar. 37, 5. Licet indignis (S. Alph. III, 52).

3 Suar. XL, 9, 11. Nec obstat C. 14, *h. t.*

4 Sot. VII, IX. AA. 2, 3. Suar. 37, 12; 45, 6. Vel ad odium extinguendum (Less. II, 35, 9). Sane in mutuo abest heinc usura (D. Tho. 22, 78, 2).

5 Suar. 40, 3.

6 (C. 6 *De rer. permut.* Clem. un. *Eod. tit.*). V. Less. II, 35, 22. Nec est simoniacum permutare beneficium dignius cum pinguiori minus digno, quia utrinque spiritualia, utrinque temporalia veniunt; dummodo recta intentione fiat (Salm. 19, 3, 33); quæ in dubio præsumenda est (Suar. 36, 10). Et si temporalia in eleemosinam dantur, instar spiritualium habentur: hinc licet, v. c., stipem pauperi dare, ut pro me oret (Salm. n. 18); et ad beneficium obtinendum stipem promittere, pauperibus vel Pio Loco elargiendam (Salm. n. 34. Croix III, I, 100. S. Alph. III, 66).

7 Suar. 16, 3 etc.; 22, 8. Sanch. M. I, 39, 4. Ut ecce si servum manumittas ea *conditione*, ut monachus fiat (C. 2 *De Condit. appositis*); infidelem ducas ea lege, ut baptizetur (C. 16, Cau. 28, 1); munusculum puero promittas, si devote missæ interfuerit (S. Alph. III, 59). *Libertate* etc.; nam si hujus rei præstandæ ei imponitur *obligatio*, quidam simoniacum esse putant 1° ex C. *Quam pio* 1, 2; 2° quia contractus onerosus est. Sed non obstat C. *Quam pio*, quia in eo agitur de Abbate, qui ut in alio cœnobio susciperet munus Abbatis, pecuniam extorsit; nec contractus onerosus est, quia inita obligatio in ipsius accipientis favorem redundat (Less. II, 35, 66. V. Sanch. l. c.). Et profluit ex cit. C. 16, Cau. 28, 1.

hic gratis accipit ; ideo ille nihil vendit, hic emit nihil ; sed est donatio sub modo (II, § 321) in commodum accipientis (8). Dummodo nulli studeatur utilitati dantis, vel tertii (9).

395. Denique etsi hæc dentur ultro citroque, si unum, non *pro alio* detur, sed *propter aliud,* simonia cessat (10). Verum hoc oppido difficile est et salebrosum. Pro alio *stricto jure* dari dicitur, quod datur (aut promittitur) quasi alterius *prætium ;* at enim humanæ actiones moraliter æstimari debent, et non ex apicibus juris ; maxime in his quæ nobis lucrosa sunt, in quibus sæpe sæpius decipimur specie recti. Atqui, moraliter, pro alio dari intelligitur et id quod, nullo quidem pacto interposito nec jure cogente, verum non gratis, datur (aut promittitur) ; sed ob aliquam causam, seu præteritam, cum datur *gratuitæ compensationis* nomine (11) ; seu futuram (*motivum* vocant), cum *compensationis* nomine datur (12). Uti igitur quod propter causam datur non pro alio, sed revera propter aliud (atque ideo citra simoniam) dari videatur, necesse est, ut gratis omnino, atque ideo, ut principaliter ob gratitudinem detur. Et ita demum (idest solius cum primis grati animi ergo) *licet* et mihi, pro officiis in me tuis, conferre tibi, v. c., beneficium ecclesiasticum (13) ; et tibi mihi officium præstare, spe alicujus beneficii ecclesiastici a me, solius grati animi causa, obtinendi (14). Illud non obest, quod sine his officiis ego tibi nihil, sine ea spe tu nihil mihi præstiturus fuisses (15) : alias utrumque

8 Salmat. 19, 1, 40. Et cum pro re spirituali datur aliquid temporale, alia ratio subest, nam is qui spiritualia præstat quodammodo suam *libertatem* vendit, quam alter emit (Suar. 22, 8), atque ideo *heic* sola temporalia utrinque versantur.

9 Suar. 17, 18. Laym. n. 11. Salmat. 19, 1, 41. Ut ecce, ajunt, si sorori offeras dotem qua religiosum aliquod Institutum profiteri possit, ut tu parentibus heres fias ex asse ; quod et S. Alph. l. c. probare videtur. Sed perdifficile est, nam temporale pro temporali datur : quod autem is heres fiat ex asse, est per accidens, et nemo hoc sibi scrupulum injicit. Alias, si ei ob id pecuniam mutuam dederit, si pro ea intercesserit, idem dicendum erit, quod perdurum videtur.

10 V. Suar. 36, 1, 44, 4. Laym. n. 26. Salm. 19, 1, 37. Croix III, I, 161.

11 Innoc. XI, 45. Scilicet, si *ut debitum* datur (Viva in cit. Prop. n. 2) ; id enim importat *compensatio* (II, § 334).

12 Cit. Prop. 45. Prout fecisse videtur Simon Magus (Act. VIII, 18. Cf. Viva l. c. a n. 5). Etenim retribuere est retro (idest mutua vice) tribuere. Ut ecce si Episcopo aliquod donum offeras, eo *solo fine* et intentione, ut tibi beneficium conferat ; tametsi non intendas dare quasi pretium (nisi forte sit modicum aliquid) ; vel Episcopus ob officium sibi præstitum, quasi gratiam referens, tibi beneficium conferat. Et ut generaliter dixerim, quando temporale datur *principaliter* pro spirituali, vel contra, simonia vix abest, aut ne vix quidem (V. S. Alph. 53, 62).

13 Suar. 45, 6. Salmat. 19, 1, 32.

14 Salmat. n. 55. *Et est trita omnium sententia* (Suar. n. 4, 6).

15 Ex C. 1, 8 *h. t.* Salmat. 19, 1, 55. Soto IX, VIII. S. Alph. III, 51. Et Sua-

simoniacum foret, quia nemo sine ulla prorsus causa liberalis est. Nihilominus ante officium præstitum, hæc te stipulari, aut me promittere, etiam solius grati animi ergo, simoniacum est, quia ex stipulatione seu promissione hujusmodi nova, saltem fidelitatis, enascitur obligatio (16).

396. At quando spirituale pro temporali datur (vel promittitur) ultro citroque, simonia fit. Nec refert 1° quodnam sit hujusmodi spirituale: utrum nempe sanctum formaliter, an causaliter, an effective (§ 389, 4). Nihilominus cum venditur aliquid sanctum effective, si agitur de aliqua re spirituali non facienda seu omittenda, cum omissio nihil sit, magis *libertas* seu *arbitrium faciendi* emi vendique videtur. Porro hoc est aliquid temporale; quisquis igitur, ne hujusmodi quid faciat, aliquid accipit, si hoc est aliquid spirituale reus est simoniæ: sin temporale, non item (17): nisi forte omissio recidat in actum positivum (18), aut directe viam paret ad obtinenda spiritualia (19).

resio 43, 2 *certissimum* est: *adeoque* ego licite illud accepto, etsi animadvertam, te hac spe motum dare (Suar. VI, 14). Et quia ea quæ tacite insunt, si fuerint expressa, nihil mutant (II, § 315), non est illicitum verbis significare spem hujusmodi (Suar. 43, 4. S. Alph. l. c.).

16 Viva in Innoc. XI, 45, II. S. Alph. III, 53. Eoque minus licet hæc petere, stipulari, promittere *remunerationis* (V. IV Reg. V, 22), vel mutuæ benevolentiæ, vel (quod ridiculum præterea et absurdum foret) *mutuæ donationis* nomine (Suar. 45, 11). Hoc enim quæsito colore verus *contractus innominatus* agitur: *dabo ut facias, faciam ut des* (V. Salmat. XIX, I, 55, 65, etc.). Dixi *ante officium*, nam, his jam præstitis, neutrum videtur illicitum, quia tu petitione tua nullam mihi obligationem imponis, et ego promitto tibi sponte et liberaliter prorsus. Sane ei, qui nullum mihi servitium, officium nullum præstit, hæc a me petere, et mihi ei promittere, citra simoniam licet; atqui, hæc præstando et accipiendo, nos, conditionem nostram deteriorem facere, videtur absurdum.

17 Less. II, 35, 84. Laym. VIII, 43. Salmat. 19, 2, 27. V. c. ne Sacerdos officium recitet, ne missam celebret, ne denunciet peccatorem, ne reconciliet pœnitentem (Suar. XXII, 11, 14). Nec obstant C. 121, Cau. 1, 1, et C. 14 *h. t.* quæ sola ex toto jure Canonico huc pertinent (V. Suar. XXII, 6, 14). Nec ad rem attinet, quod is teneatur illa præstare ex officio; hoc enim ad justitiam pertinet (Suar. n. 12. Croix III, 1, 177). Dixi *ne faciat;* nam si accipit temporale ut faciat aliquid spirituale; v. c. ut in Sempronium censuris animadvertat, simoniam admitti palam est (Less. II, 35, 59).

18 Pirhin. V, 3, 54. Palaus, Less. l. c. Suar. nn. 13 etc. Salm. 28. S. Alph. III, 97. Sive, uti ait Laym. l. c., *si eam non exercere sit moraliter hominem auctoritative ligare, aut detinere:* v. c. ne quem dispenset a censuris, vel rite confessum a peccatis absolvat.

19 Croix III, 1, 176. Ut puta Sejo pecuniam dare, ne concurrat ad beneficium (S. Alph. III, 103). Quid si inter Sejum et Titium convenerit, ne ille concurrat in præsenti electione cum isto, et iste non concurrat in futura cum illo? Etenim uterque videtur parare sibi viam ad beneficium obtinendum. Pasqualigus putat simoniacum non esse; *verum opinio singularis est, et contra communem* ait Croix 142. Sed forte *heic* non est

397. Nec 2° refert quodnam sit temporale quod datur (vel promittitur), utrum nempe *munus a manu*, an ab *obsequio*, an *a lingua* (20); nec utrum lucrum aut commodum, quod venditor rei spiritualis exinde reportat, sibi cedat, an alii (21); nec utrum forte utrumque ex alio capite debitum sit; nam alter, si datur, ex datione; sin promittur, ex promissione (quæ novam fidelitatis obligationem parit) commodum reportat.

398. Nec demum 3° refert utrum alterum pro altero detur ex pacto, non expresso, sed tacito (22), vel non secum inito, sed cum alio prorsus extraneo (23): immo etsi omne absit pactum, si detur (vel promittatur), sola intentione alterius cum altero permutandi, non deerit simonia (§ 386). Et quando hæc moraliter (§ 395) et in primis ex timoratorum hominum sensu et opinione æstimari debent, quoties spirituale datur pro re temporali non excusatur quis, quod per temporale hujusmodi intendat ad aliud spirituale pervenire (24). Et cum datur aliquid temporale intercessori immediato, licet temporale pro temporali detur (quia intercessio est aliquid temporale), nihilominus simonia vix aberit, aut ne vix quidem, quia ope intercessionis hujusmodi ad spirituale directa via pervenitur (25).

improbabilis; utrinque enim jus quasi spirituale (V. Croix 176), et propter spirituale renunciatur.

20 Ex D. Tho. 2, 2, 100, 5. Sot. IX, VII, 3. pr. Suar. 38, 3 etc. Laym. VIII, 25 arg. Ex C. 8, q. 3, Cau. 1. Ut ecce si ei, qui rem spiritualem dat, aliquid accepto tuleris (C. 37 *h. t.* C. 10 *De Testib.*), aut gratis credideris (L. 2 *De Calumn.* Suar. 38, 8), vel crediturum promiseris (S. Alph. III, 57); immo etsi fœnori dederis aut promiseris, si debitor tibi citius soluturum, vel a te creditor tardius exacturum pollicitus fuerit (Ex § 33 *De Action.* Suar. 38, 9).

21 Ex L. 7 *De serv. export.* L. 3 *De Calumniat.* Veluti si Cajum instituas in beneficio *ea lege*, ut ex reditibus tibi debitum solvat, vel ut fratris sui creditores dimittat (Croix III, I, 85. Pirhin. V, 3, 13). Secus si detur, *quo* eos dimittere possit (Suar. 37, nn. 17, 18).

22 V. Suar. 39, 7. Laym. n. 27 v. *Verum.*

23 C. 59 *De Election.* CC. 17, 40 *h. t.* Ut ecce, si, ut me in beneficio institueres, ego dederim pecuniam intercessori, inscio te; vel tu, inscio me, acceperis a patre meo.

24 Schmalz. V, 3, 114. Ut puta si pretiosam *Reliquiam* des Cajo, ut te commendet apud Episcopum, sperans ea commendatione beneficium vacans ab illo consecuturum.

25 V. D. Tho. 2, 2, 100, 2 ad 5. *Directa*, idest per consequens, et quasi necessario (Suar. 50, 25. Salmat. 19, 3, 23). Secus si dederis famulo, ut ad Episcopum aditum præstet (S. Alph. III, 64). Ex hoc capite non deerit simonia, si dem pecuniam competitori meo, ne mecum ad Parochiam concurrat; vel patrono, ne æmulo meo suffragium ferat, ne is majora aut paria suffragia referat. Sed sunt et aliæ simoniæ latebræ, a quibus cavendum est: ut ecce si quis cum Collatore beneficii certet, v. c. centum aureis (II, § 572), quod non sit ei collaturus, vel ipse non erit accepturus ab eo officium, vel beneficium ecclesiasticum (V. Croix III, I, 80, 82).

Art. 3. Quænam excusent a simonia juris divini.

399. Simonia cessat quoties sola temporalia dantur ultro citroque (§ 393, 6): ex hoc capite plerumque cessat cum aliquid datur vel ad redimendam vexationem, vel quasi merces operis datur. Verum quia hæc implexa, et salebrosa sunt, juverit seorsim paucis explanare.

400. Vexare est, alicui infensum esse (sive faciendo sive omittendo), ne aliquid retinere vel obtinere possit, seu spirituale seu temporale; huic infenso aliquid dare, aut præstare, aut promittere, ut infensum esse desinat, vexationem redimere est. Vexatio est aliquid temporale (1); ideo permultum interest, utrum ad eam redimendam detur aliquid spirituale, an temporale aliquid detur. Si datur aliquid spirituale, et eo pacto, ut ille *deinceps* vexare desinat, simonia non deerit ultro citroque (2): non item si datur ea spe, vel prece adjecta (3). Quæstionis est, si detur ea lege, ut in *præsens* a vexatione desistat, nulla ei obligatione quoad *futurum* imposita: et verius videtur simoniam abesse, quia donatio intelligitur, etsi metu facta (4). Illud non interest, utrum ipsi vexanti, an intercessori detur.

401. At, ex diverso, si, pro vexatione circa rem spiritualem redimendo, datur aliquid temporale, quia temporale pro temporali datur, simonia cessat ex utroque latere, nempe ex parte ejus qui vexat, si nihil det rei spiritualis (5), et hoc planum est; ex parte ejus qui vexatur, si vexatio fuerit injusta (6), et hoc apud Nostros subobscurum est et implicitum: dicam plane quod sentio. Hæc conditio *si vexatio*, etc., magis *circumstantia* est, ideo enim oportet vexationem esse injustam, ne quis ejus redemptione acquirat aliquid lucri spiritualis.

1 Suar. I, 3, 15. Salm. 19, 3, 6. S. Alph. III, 101. Et si est injusta, nihil aliud est, quam injuria.

2 C. 7, Cau. 2, 3. Suar. 50, 14. Salm. 19, 3, 6. Ut puta si reus offerat Judici beneficium ecclesiasticum, ne in ipsum (vel ut mitius) animadvertat (Suar. 33, 19): vel tu illud offeras calumniatori, ut a calumniando desistat (Croix III, I, 149). Nam ex eo pacto danti *jus*, accipienti nascitur *obligatio*.

3 Sot. IX, VII, 3. Less. II, 35, 121.

4 Suar. 37, nn. 15, 17. Laym. cit. Lib. IV, Tr. X, Cap. ult., n. 28; v. c. latroni volenti me occidere, ut mihi parcat. Aliud putat Croix III, I, 149, quia *est pactio de spirituali dando pro commodo temporali; et alias etiam liceret pacisci de pecunia debita in præsenti danda.* Ita porro in creditore qui aliquid recipit, etsi suum: at ego quid *recipio?*

5 Suar. 22, 8. Croix III, I, 178.

6 Suar. 58, 3. S. Alph. III, 98. Nam si vexatio justa fuerit, eam redimendo, directe sibi viam parat ad rem spiritualem obtinendam, quod aut simoniacum est (D. Tho. 2, 2, 100, 2 ad 5), aut præsentissimum simoniæ periculum continet. Veluti si des aliquid Sejo, ne te, concurrentem ad Parochiam, indignum prodat (Suar. 50, 18).

Age nunc; vexatio est injusta, quæ ejus, qui vexatur, jus lædit (7). Porro jus quod circa spiritualia nobis (idoneis et dignis) competere potest hoc est, 1° ut ea sibi habere, et si non habet, 2° ut quærere petere, comparare liceat. Primum competit his qui spiritualia hæc jam legitime possident, ut ecce beneficium ecclesiasticum; vel ad ea habent jus, sive *in re,* ut puta institutus (nondum in possessionem missus); sive *ad rem,* ceu præsentatus ad beneficium: alterum OMNIBUS competit (II, 208). Quisquis igitur obstat *illud* prosequenti, is injustus vexator est semper. Qui *hoc* prosequenti obstat, siquidem impediendo, adhuc est vexator injustus; sin alii studendo favendo, ipse quidem vexator injustus non est (sed aut caritatem lædit, si is cui studet est indignus, vel minus dignus; aut ne caritatem quidem, si est æque dignus: verum is, cui aliquid appetere fas est, jus habet, quo permittitur quæ sibi obstant impedimenta, ope quavis licita, submovere, atque ideo hanc quoque non injustam vexationem redimere, dummodo nihil lucri vel commodi spiritualis ex ea redemptione sibi accedat (8).

402. Ex his autem consequens est dicere, vexam redimere licitum esse: 1° ei qui habet *jus in re* (9): 2° ei qui solum *jus ad rem* habet (10); 3° et ei qui nec jus aliquod ad rem habet, scilicet ne ab ea quærenda, petenda, obtinenda (citra omnem alterius injuriam, et omnem ambitum) impediatur (11). Verum duo sedulo cavenda sunt: primo, ex parte redimentis, ut jus suum sit indubitatum, ac firmum prorsus; nam alias, quod dubium vel infirmum in eo jure est, aut ejus conservatio emi, magis quam vexatio redimi, videretur (12):

7 Ex D. Tho. l. c. Salm. 19, 3, 3.

8 Ex C. 4, 1, 3. C. 28 *h. t.* Suar. 37, 17. Salmat. n. 13. S. Alph. III, 101.

9 C. *Quæsitum* 1, Cau. 3 v. *Redemptione.* C. 28 *h. t.* D. Tho. 2, 2, 100, 2 ad 5. Suar. 12, 22, 50, 20. Ut ecce ei, qui in beneficio canonice institutus fuit, si ab ejus possessione capienda per injuriam prohibetur (S. Alph. III, 99). Et de hoc nulli unquam dubium fuit.

10 Cf. Suar. L. 18, 20, 22. Hinc licet, e. c., vexam redimere ab eo, qui prohibet me, rite præsentatum ad beneficium, in eo institui (Less. II, 35, 108). Nec obstat C. Mattheus 23 *h. t.*, quia non apparet vexationem qua de agit fuisse injustam (Suar. 50, 4 etc.).

11 Suar. nn. 24, 25. Laym. VIII, 22 in fin. Salm. 19, 3, 11. Ut puta si quis me detineat, ne ad Parochiam concurram (Laym. l. c.); vel patronos avertere studeat, ne mihi suffragium præstent (Sot. IX, VI, I. Less. II, 35, 103. Salm. n. 13. S. Alph. III, 101 etc.). Sane recepta sententia est, licitum esse dare pecuniam Electori volenti indignum ad Parochiam eligere, ne illum, vel ut digniorem (generatim) eligat, quia Ecclesia jus habet, ut digniores eligantur (S. Alph. III, 103); tametsi unus tantum (Suar. 50, 39), vel ipse qui redimit (sed hoc neque specie, neque periculo simoniæ vacat) sit dignior (Croix III, I, 146).

12 Less. II, 35, 107. Suar. 50, 10. Salm. 19, 3, 4 *Communissima.* Alias enim emeres *infirmitatem infirmi juris* (Suar. n. 10), *jus firmum* (Croix III, I, 139). Proinde, si tibi et Sejo collatum fuerit

deinde, ex parte *vexantis*, ne is, regulariter, postquam obesse desierit, incipiat prodesse (13). Nec ad rem pertinet quis te, aut quomodo vexet, quia hæc non mutant jus tuum (14). Ideo licite redimis, 1° nedum ab eo qui (tibi obsistendo) justitiam, sed et ab eo qui solam caritatem lædit (15), immo et ab eo qui ne caritatem quidem (16). Et 2° nedum ab eo qui solum obesse potest, sed et ab eo qui potest etiam prodesse, quia hoc per accidens fit, dummodo redimas ab eo *qua* obest (17). Quin 3°, si tu ad eam rem jus quæsitum habes, licet vexationem injustam redimere etiam ab eo, qui non potest desinere obesse quin incipiat prodesse, adeoque et qua prodesse potest; dando tibi scilicet eam rem, v. c., baptismum, eucharistiam, etc. (18). Verum quia in hoc posteriori casu simonia a vexante contrahitur, tunc demum caritas sinit vexationem redimere, si vexans alias rem spiritualem præstare nolit; et tu ea carere non possis, nec ab alio eam petere absque incommodo gravi (19).

403. Nunc videamus de eo, quod quasi merces operis datur. *Mercedem* heic accipio, lata significatione, et ea quæ vulgo dicimus obventiones, emolumenta, *incertos*, (v. c., stolæ) reditus, stipendia (20). Itaque merces dari potest vel propter laborem, quo quis defungitur; vel propter opem, quam alteri præstat. Laborem accipimus quodvis incommodum, quo quis afficitur in re spirituali præstanda vel obeunda: diducitur in *intrinsecum*, quo constat materialiter res ipsa, vel opus quod obitur; et *extrinsecum*, qui circa rem ipsam accedit, quique

idem beneficium, nec appareat utri competat, neutri licebit (nec ei qui in possessione ejus est) aut *alteri*, ut recedat (Pirhin. V, 3); aut criminoso dare *Episcopo*, ne se a beneficio removeat; aut *testi*, ne contra se testimonium ferat (Salm. n. 4), quidvis offerre. Ceterum si quis te non impetit ex eo capite quod jus tuum dubium facit, sed ex alio quod non facit, vexatio redimi potest (Suar. nn. 20, 23): ut ecce si tibi majori ann. 14 (37, 16) Episcopus simplex beneficium contulerit R. P. reservatum, et controversia tibi moveatur ob ætatis defectum.

13 V. S. Alph. III, 100.

14 Cf. Suar. 50, 11. V. c. Superior, an privatus aliquis; propria ne auctoritate, an judiciali. Eoque minus refert, utrum facile possis redimere vexationem implorato judicis officio (Suar. nn. 6, 7, 13, 32); hoc enim non ad jus, sed ad rationem prosequendi juris, attinet.

15 Less. II, 35, 109. Ut puta ab eo qui, mihi infensus, suadeat Patronis, ne me præsentent (S. Alph. 101, 102).

16 Croix III, I, 144, 147. V. g. ab eo qui, me ad vacuum beneficium concurrente, studet æmulo meo, amico suo, æque digno.

17 Suar. 50, n. 23, 27. Adeoque, e. c., in præsentatione ad beneficium, et ab homine tibi infenso, et a Compatrono, *ille* ne Patronos (Less. II, 35, 108), *hic* ne Compatronos (Salm. 19, 3, 11. Croix III, I, 144) avertat: sed hoc postremum opus est aleæ plenum (Suar. nn. 28, 29).

18 Suar. 12, 83. Hodie *communissima*.

19 Suar. 50, 13. S. Alph. III, 103, q. 5.

20 V. Less. II, 35, 47. Suar. Cap. 46.

proinde et inesse et abesse potest (21). Opem quodvis officium, quod præstatur citra incommodum : et hæc quoque vel *proxima* est, quæ immediate ad aliquid spirituale obtinendum valet, ut intercessio ; vel *remota*, quæ alio indiget ad illud obtinendum, ut ecce aditum præstare ad eum, a quo spirituale speratur (22).

404. Principio igitur quod datur propter aliquod opus hujusmodi, non rei spiritualis pretium, sed *operis merces* est (23) ; quando igitur datur, temporale aliquid ex utroque latere datur. Porro, si in ceteris omnibus, laboris officii (II, § 463) muneris, merces est, quidni et in his dari, peti, immo et (remota scandalo) pacisci (24) possit ? Quin dari debet ex justitia (25). Et, re quidem vera, pro labore exigi posse, nedum extrinseco (quod semper omnibus constitit), sed et intrinseco (26), hodie merito recepta sententia est. Sed et pro ope; remota inquam (27) : nam etsi pro immediata quoque seu proxima, citra simoniam dari posse videatur ex apicibus juris, in re præsenti hæc vix (quæ humana aut nequitia, aut fragilitas est) aberit, aut nullo modo (28). Nec ad rem pertinet, quod quis sine ea mercede temporali opus illud temporale minime præstaturus fuisset, ut alias (§ 396, 15) : nec verius (quod in hoc recidit), quod illud principaliter præstet propter mercedem (29) : nisi forte hæc pluris ab ipso æstimetur, quam res spiritualis (30).

405. Verum merces æstimari debet ex labore vel ope (prout in quovis alio negocio profano), non ex re spirituali quæ præstatur (31),

21 V. Suar. 21, 15. Salm. 19, 1, 20. V. c., in sacro faciendo, *intrinsecus* est ipsa missæ celebratio ; *extrinsecus* cantus, tempus, locus celebrationis, etc.

22 V. S. Alph. III, 64.

23 Laym. n. 13. Salm. 19, 20, 20.

24 Suar. 46, 2 etc.

25 Laym. n. 15, Numer. XVIII. *Dignus est operarius mercede sua* (Luc. 10, 7). *Quis militat suis stipendiis* (I Cor. 9, 7). Ex quo patet, licite Parochos permittere aliis quæ officii sunt (v. c. celebrationem matrimonii, justa funebria), *juribus*, quæ vocant (emolumentis) sibi reservatis (Croix III, I, 173).

26 S. Alph. III, 55. (V. Less. II, 35, 52). Et sane labor intrinsecus, qua labor est, in quo differt ab extrinseco ? Alias apage missarum stipendia (V. Less. 53).

27 Croix III, I, 93. S. Alph. III, 64.

28 Cf. Navarr. Cons. 58, 4. Sanch. Consil. To. I, Lib. II, Cap. 3, d. 26, n. 9. Et interdum nec in remota simoniæ aut species, aut periculum deerit. Veluti si cui quid dederis, ut optima tua merita renunciet Episcopo beneficium collaturo; quia verendum est, ne, expleto officio renunciantis, assumat officium intercedentis (*Communis*).

29 Sot. IX, VI, 1. Sanch. Dec. II, 43, 2. Victor., Pal., Laym. n. 12. Ut ecce si chorum adeat propter distributiones (Less. II, 35, 10. Laym. n. 12; ibique Cajet., Sanch., Navarr.); aut missam celebret principaliter, ob stipendium : alias qui dat eleemosinam pro missa eodem crimine teneretur (Croix IV, I, 62. S. Alph. III, 55 v. *Secunda*).

30 Inn. XI, 46. Et planum est (§ 385).

31 V. Sot. IX, VII, 3. Less. n. 46. Ni-

quæ *simonia;* nec ex persona cui præstatur, quæ *injustitia* foret. Nihilominus æquum est ea insuper æstimare, prout alias, varie ex loco, ex tempore, et interdum etiam ex personis, quæ hæc præstant (32): et si hæ aliquod exinde detrimentum capiunt, hujus quoque ratio habenda est (33). Demum si quis plus justo dederit vel extorserit, in dubio, utrum hoc quasi pretium rei spiritualis, an magis quasi pretium laboris opis, vel quasi stipendium, dederit extorserit, quæstio voluntatis erit (34); et quando in dubiis benigniorem interpretationem, et in odiosis quod minimum est sequi oportet, magis est ut *illic* donum, *hic* furtum intelligatur (35).

CAPUT II.

DE SIMONIA JURIS HUMANI.

406. Simonia juris humani, *lata* significatione admittitur emptione, aut venditione rerum temporalium, quæ spiritualibus sunt adnexæ: *latiore*, dicitur quæ fit pactis conventis circa beneficia vel officia Ecclesiastica jure canonico reprobatis: ac demum *latissima*, quæ fit exactione vel acceptione cujusvis muneris vel mercedis in administratione rerum sacrarum, quoties id in jure vetitum est nominatim. Hæc igitur vetita sunt, et simoniaca, non naturali (quia spiritualibus non faciunt injuriam), sed Ecclesiæ lege (1); quia simoniæ juris divini aut speciem, aut periculum continent (§ 387, 6). Sunt igitur mala quia vetita; ideoque et materiæ parvitatem admittunt (2), et contraria Ecclesiæ lege, vel consuetudine, vel dispensatione R. P. evanescunt.

hilominus quæ dantur quasi stipendia non immerito æstimantur ex re quoque spirituali quæ datur, ut in bullis beneficiorum, vel testimonialibus Ordinum collatorum: scilicet æquum est, ut in substentationem Ministrorum plus conferant qui plus lucri vel dignitatis habent.

32 Laym. n. 42 v. *Sint vero.*

33 Cajet. in 2, 2, 100, 3. Less. 45. Et quia debetur ex justitia, non inspicitur, num si dives sit ex suis, immo ex aliis Ecclesiæ reditibus (D. Tho. Quodl. VII, 10. Suar. 46, 7. S. Alph. III, 55).

34 V. Croix III, 1, 91.

35 Sot. IX, VI, 1. Less. II, 35, 51. Salm. 19, 2, 23. Contra Lugo *Resp. Moral.* VI, 4, 4. Sed in eo qui extorquet simoniæ presumptio, aut species non deerit (Schmalz. V, 3, 95), maxime si extorqueat negando spiritualia (Suar. 47, 6).

1 S. Alph. III, 50.

2 S. Alph. l. c. Ut ecce si Examinator aliquid a novo Parocho accipiat, *post emensum concursum* oblatum (V. Croix III, 1, 77).

Art. 1. De temporalibus spiritualibus adnexis.

407. Principio igitur Simonia juris humani fit emptione, aut venditione rerum temporalium, quæ spiritualibus sunt adnexæ. Verum adnexas accipere debemus, non utcumque, velut theca Sanctorum Reliquiis, fructus prædiis beneficiorum (1); sed si res spiritualis sine re temporali, cui adnexa est, consistere nequeat. Harum autem triplex genus distinguitur; nam sunt adnexæ vel antecedenter, vel concomitanter, vel consequenter. *Antecedenter* adnexa ea dicuntur, quibus spiritualia accedunt, ut calix consecratus: *consequenter* (ex diverso) quæ accedunt spiritualibus, ceu jus patronatus: eorum vero quæ accedunt *concomitanter* unum genus est, labor quo defungimur in rebus sacris seu spiritualibus obeundis (2): de hoc jam satis.

408. In aliis autem prævalet semper quod principale est, (seu spirituale, seu temporale), idest, id cui alterum accedit (3). Quamobrem temporalia adnexa antecedenter venire possunt, nisi lex vetet nominatim (4); prout sacræ suppellectiles, statuæ, imagines, etsi benedictæ; locus sacer in Ecclesia ad Cappellam extruendam (5), scamnum, seu locus in ea sedendi (6); templa quoque ipsa (II, § 110, 10), dum ne propter consecrationem quæ eis adhæret (et non propter impensas consecrationis) pluris veneant (7). Excipienda sunt opobalsamum, quo Episcopus usus est ad conficiendum Chrisma (8); et terra in Ecclesia, vel cœmeterio, mortuis condendis (9). Dixi *terra,* nam locum ad sepulcrum eo extruendum (10), vel extructum ibi sepulcrum (11), emere quanti locus, aut opus valet, nullo jure vetitum est.

1 Ex C. 6 § 1 *De Permut.*

2 V. D. Tho. 2, 2, 100, 4. Suar. Disp. 23.

3 Ex C. 24 *De R. J.* in 6° Pirhin. V, 3, 72. Croix III, 1, 152. Nec obstat C. 5 *De rer. perm.*

4 D. Tho. 2, 2, 100, 1. Suar. 14, 17; 23, 8. Cajetan. V. *Simonia.* Reg. 3.

5 V. C. *Aurum* 14, 9, 6. Bonac. *h. t.* Q. IV, § 7, n. 7.

6 Suar. 28, 23. Laym. VIII, 37. Bonac. n. 3.

7 Pirhin. V, 3, 72. Engel. V, 3, 17. Croix III, 1, 154. Quod autem de harum rerum venditione, idem et de earum locatione dicendum est: adeoque detrimentum tantum, quod res patitur, ex usu æstimari potest (V. Suar. 14, 24).

8 C. *Dudum est* 1, q. 6. Verum hæc prohibitio ad Episcopos pertinet (C. *Plaeuit.* 102, q. 1); ideo si alius Chrisma vendiderit quanti oleum et balsamum valent, simonia cessat (Bonac. l. c. n. 4).

9 C. 13 *De Sepult.* Sed alii *oppositum non improbabiliter dicunt,* inquiunt Salmat. 18, 2, 181. Nihilominus æquum est aliquid exigere ad conservationem fabricæ et cultus divini; nam et sepultis prosunt (Salmat. l. c.).

10 V. Salm. 18, 2, 181.

11 Suar. 14, 8. Laym. l. c. His nonnulli addunt *Agnos* Dei (Bonac. Q. IV, P. 3, n. 6), forte ex Const. *Omni certo studio* Greg. XIII, qui sub pœna excommunicationis vetuit illos venales proponere. Sed non bene: ea enim Const. pertinet ad *Agnos Dei* depictos, miniatos, coloratos, etc. (Suar. 14, 10).

409. Ex diverso quæ adnexa sunt consequenter sine labe simoniæ emi, vendi nequeunt (12); ut jus sepulturæ in Ecclesia vel cœmeterio (13), jus percipiendi fructus ex beneficio Ecclesiastico (14), jus patronatus (15), etc. Quæstionis est, an licitum sit emere honores, dignitates, quæ rei vel loco sacro adjuncta sunt; ut puta locus honoratior in templo, sepulcrum in loco digniori. Negat Suar. quippe adnexa spiritualibus (16); affirmant alii, quia mere temporalia sunt (17): et S. Alphonso utrumque est probabile (18). At hæc *inter se*, permutare nullo jure vetitum est (19).

410. Species alienationis est transactio: itaque videamus, an liceat quæstiones super aliqua re spirituali adnexa (v. c.; super jure patronatus, beneficio, oratorio, templo) vera ac propria transactione (II, § 585) finire (20). Et si ex una parte datur aliquid spirituale, et ex altera temporale aliquid datur, non licet (21), et planum est; contra licet, si utrinque datur aliquid spirituale vel spirituali, adnexum (22). Verum in beneficiis Ecclesiasticis opus est auctoritate Ordinarii (23). Is

12 C. 7, Cau. 1, 3. D. Tho. 2, 2. 100, 4. S. Alph. III, 72. Scilicet quia, ex principali, sancta quodammodo et ipsa æstimantur (Less. II, 35, 27. Suar. 32, 2).

13 Suar. 14, 21. Pirhin. III, 28, 36.

14 V. Suar. Cap. 26 et Salm. Tr. 19, Cap. 3, Pun. 8. *Jus*, nam *officium* (§ 20, 2) vendere, verius, est simonia juris divini: (Suar. 24, 4) quid enim eo, nisi *sacrum ministerium* (§ 63, 4) venditur?

15 C. 16 *De Jurepatr.* V. Salmat. 19, 2, 75, etc. Nempe quoad jus præsentandi, vel nominandi Rectorem in vacuo beneficio, non quoad cetera (Ex C. 9 *De Transact.* Suar. 28, 3, 5. S. Alph. III, 71). Immo nec quoad jus præsentandi, si hoc permutetur cum alia re spirituali (Croix III, 1, 132. V. § 394, 6). Hæc pertinere ad simoniam juris divini (V. Suar. 6, 5; 24, 16) plurium Veterum sententia fuit.

16 Suar. Cap. 22.

17 Salmat. 18, 2, 181. ibiq. Sanch., Diana, etc. Croix III, I, 185.

18 S. Alph. III, 71.

19 Suar. 31, 21. *Inter se;* idest temporalia adnexa consequenter cum temporalibus consequenter adnexis, utputa duo sepulchra: non item temporalia adnexa antecedenter cum temporalibus consequenter adnexis, utputa calicem cum jure patronatus (Salmat. 19, 3, 20).

20 Cf. Laym. VIII a n. 55.

21 CC. 9, 10 *De Transact.* Ut ecce si Ecclesia cedat jure patronatus, acceptis prædiis (Cit. C. 9); aut ab alterius Ecclesiæ subiectione redimat se, annua præstatione promissa (cit. C. 10).

22 Ex C. 6 *De Permut.* CC. 2, 3 *De Transact.* Nam hæc citra simoniam permutare licet. Ut ecce, si controversia mota fuerit inter duos Patronos, vel duos Episcopos, super jure præsentandi, vel conferendi beneficium aliquod, vel super territoriis; stipulari possunt, ut alternis præsentent, instituant, visitent (Suar. 51, 8. Salm. 18, 3, 42). Et propria quoque auctoritate fieri potest (Ex C. 3 *De Decim.* Suar. 52, 8. S. Alph. III, 77); utputa si duo Parochi super jure decimarum transactionem fecerint: quæ tamen successores non tenet (C. 5 *De Transact.*). Et si quando opus est auctoritate Ordinarii ut valeat, ea deficiente, actus nullitate quidem laborat, sed non erit simoniacus (Suar. 51, 11).

23 CC. 4, 7. Laym. 57, 58. Vel arbitri

autem permittitur uni beneficium adjudicare, alteri pensionem, vel quid aliud; non quasi prætium dubii juris, sed 1° pro bono pacis (24), vel 2° quia alter futuræ litis damnum redimit; vel 3° æquitatis causa, quasi pro lucro temporali, quod cessat ei qui a beneficio recedit (25).

Art. 2. De pactis non adjiciendis.

411. Regula est Juris Canonici; in rebus spiritualibus, vel spirituali adnexis, dandis vel accipiendis, omnis pactio absit, omnis conventio cesset (1). Verum etsi hæc regula generalis esse videatur, nihilominus in solis beneficiis, et vix in officiis Ecclesiasticis obtinet: ad alia vel non pertinet, vel obsolevit (2): quare de his tantum.

412. Quod ad beneficia pertinet, simonia est (*latiori significatione*) de eis quidvis pacisci (3): et fit maxime tribus modis I. quoties aliquod beneficium in manu Collatoris inferioris renunciatur (§ 57, 20): vel confertur (§ 43, 19) impure. II. Si duo permutaverint sua beneficia injussu Episcopi (4). III. Si quis alteri procuraverit beneficium (5) nominando, vel eligendo, vel resignando (6), eo pacto expresso, vel

Clerici (Ex C. 2 *De Arbitr.* Abb. Suar. 51 in fi. Laym. n. 58). Dum ne (quia arbitri beneficia conferre non possunt beneficio abjudicet eum, qui in canonica possessione ejus est (Suar. n. 24. Laym. ib.).

24 C. 21 §§ 1, 2 *De Præbend.*

25 Suar. l. c. nn. 22, 24. Laym. n. 59. Salmat. 18, 3, 44. S. Alph. III, 78.

1 C. *Quam pio.* Cau. 1, q. 2, C. ult. *De Pact.* C. 15 *De Rer. perm.* At vero pacta, conventiones, heic accipere debemus quæ onus, seu obligationem imponunt, quæ non inest jure, aut fundationum tabulis (Suar. XXXIX, 9, 16. V. § 43, 19); et planum est (V. II, 436, 7). Illud non interest, utrum onus, obligatio quæ imponitur, temporale aliquid sit, an spirituale (Suar. n. 12); et in cujus, vel publicam, utilitatem cedat (Ex C. *Ex multis.* Cau. 1, 3).

2 Sot. IX, VI, I. Less. II, 35, 49. S. Alph. III, 55.

3 C. 24 *h. t.* S. Alph. III, 60. *De eis,* idest in nominatione, præsentatione, institutione, electione, possessione, renunciatione (Cf. Pirhin. V, 3, 79), etc. V. c. si beneficium renunciaveris ea lege, ut successor impensas Bullarum, vel litis, quas pro tuendis benefici juribus erogasti (non item repræsentata forte vectigalia Laym. VIII, 53), injussu Ordinarii (V. S. Alph. III, 18, 3) tibi refundat (Suar. XXXV, 25, 27).

4 C. 5 *De Rer. perm.* V. Croix n. 111. Bonac. *h. t.* To. I, Disp. I, q. IV, § 13, 3. Sed utrum liceat compensare auctoritate Episcopi *fructuum* (non dignitatis) inæqualitatem pecunia, vel pensione ex pinguiori beneficio detracta? Negant quidam (Less. II, 35, 104. Laym. n. 54): et multi ex Nostris simoniam juris divini esse putant (Salm. 19, 3, 34. S. Alph. III, 76). At Canonistæ communius affirmant fieri posse, quia res temporales cum temporalibus permutantur; nec R. P. auctoritate opus esse (Gonzal. *Ad Decret.* III, 19 in C. 6. Et in eo Tit. Zoes. n. 2, Pirhin. n. 11. Eng. n. 4. Schmalz. n. 37). Et, ni fallor jure prorsus (C. 6 *De Rer. permut.*

5 Pius IV C. *Romanum Pontificem.* S. Pius V C. *Intolerabilem:* quæ ad Const. Pii IV in foro externo applicandam cum primis pertinet.

6 Engel. V, 3, 32. Reiff. V, 3, 33.

tacito, ut post certum tempus, vel in certæ conditionis eventum, detur sibi, vel alii ad idem beneficium *accessus* vel *ingressus,* vel *regressus* (7); vel ut fructus ex eo præstentur *alii* (8). Hæc simonia proprio nomine *confidentialis,* seu *fiduciaria,* dici solet; et simoniæ conventionalis species est. Verum quia coercetur graviŭs ceteris, *heic* strictius interpretatur. Quamobrem *beneficia* hoc loco accipere debemus propria ac stricta significatione (9). Et nec in beneficiis intelligitur 1° si quis hæc reservaverit super alio beneficio, vel quid aliud super beneficio ipso (10): 2° si nullum pactum intervenerit, sed spes aut desiderium tantum, vel intentio (11); vel si pactum fuerit irritum ex alio capite (12): demum 3° si partes hæc convenerint in permutationibus beneficiorum (13). Quæstionis est, num in hanc simoniam incidat qui fructus non alii, sed *sibi* reservat (14); quamobrem in foro conscientiæ quod minimum est sequi debet, ut alias, si quid opinor. Ad hæc, simoniacum est in beneficiis ecclesiasticis vexationem, vel injustam, redimere ab eo qui non potest desinere obesse, quin incipiat

Schmalz. V, 3, 37. Vel *commendando* (Less. II, 35, 96. Suar. 43, 3), idest dando *in commendam* (Croix III, I, 63). Et non si tantum gratia, aut intercessionibus procuraverit; nam B. Pii IV § 3 in eos lata fuit, qui beneficium alii *velut* in *custodiam* dabant, a quibus postea suo tempore avocaretur.

7 Pius IV, § 3. Porro *accessus* dari dicitur ei qui hujus beneficii neque institutionem, neque possessionem; *ingressus,* ei qui institutionem tantum; *regressus,* ei qui utrumque fuerat adeptus (Salm. 19, 3, 64. Croix III, I, 64).

8 S. Pius V l. c. § 3 *Itidem.*

9 Leure. III, q. 153. Pirhin. V, 3, 113. Laym. n. 8. Pal., Suar., Less., Croix III, I, 67, 103, etc. Adeoque non pensiones, Capellanias, Vicarias amovibiles (V. §§ 70 etc.): immo nec beneficia Regularia (Croix III, I, 103. ibiq. Azor., Sanch., Bonac., Barb.); et mihi verius (§ 20, 6; § 21, 13). Nihilominus pensionem redimere, permutare etc., injussu R. P. (cum vetitum sit jure Canonico) simoniæ instar habetur (V. Croix IV, 1185. Sed V. Suar. Cap. 26).

10 Suar. 43, 5. Salmat. 19, 3, 70. Croix III, I, 68. S. Alph. III, 84.

11 Suar. 43, 12. Schmalz. V, 3, 40. Tametsi desiderium, intentionem hujusmodi non reticuerit (Salm. 19, 3, 67. Palaus, Croix III, I, 65). Et consensit ex parte S. Alph. III, 87. Nec obstat Constit. S. Pii V, quippe quæ magis ad forum externum pertinet.

12 Prol. § 298, 23. Ut ecce si partes hæc omnia proprio marte (V. § 57, 18), egerint, absolverint (S. Alph. III, 90).

13 Pirhin. V, 3, 113. Reiff. V, 3, 39. Schmalz. V, 3, 43. Suar. 43, 11. Laym. VIII, 75. Contra putant Salm. n. 7; *dicit enim* (ajunt) *Pius V, ac etiam decrevit omnes .... permutationes .... nullius momenti fore.* Sed hæc verba desunt in Const. S. Pii V. *Partes;* nam si Episcopus cum utroque, vel altero ex permutantibus, paciscerat, de fructibus sibi vel alteri persolvendis, incideret in simoniam confidentialem (S. Pius V Cit. C. *Intolerabilis* § 3. v. *Itidem.* Wiesten. V, 3, 12 n. 40. Schmalz. V, 3, 44).

14 Affirmant Garc. II, 3, 149. Reiff. V, 3, 37. Suar., Pal., Croix III, I, 66. Negant Navarr., Ugolin., Menoch., Less. Verum si quoad fructus, seu pensionem, accesserit auctoritas Episcopi et justa causa, simonia cessat (Reiff. n. 38).

prodesse (15). Nisi forte habenti jus *in eo* jam quæsitum; quia hæc vexatio circa juris exercitium, atque ideo circa merum factum versatur (16): vel nisi vexatio forte in Ecclesiam redundet (§ 402, 11).

413. Officia ecclesiastica vel temporalia sunt, vel spiritualia, quod ex cujusque *objecto materiali*, quod vocant, æstimari debet. Itaque temporalia sunt quæ pertinent ad administrationem rerum temporalium, velut officium Syndici, Defensoris, Æditui; spiritualia quæ ad rerum spiritualium administrationem pertinent, prout officium Legati, Vicarii, Coadjutoris, Capellani, etc. (17). Itaque regula nostra *omnis pactio absit*, etc. (§ 411, 1) hodie verius cessat quoad officia temporalia (18). Et quoad spiritualia probabiliter in his tantum obtinet, quæ conferuntur a potestate ecclesiastica (19) clericis tantum (20); nec sunt amovibilia ad nutum (21). Amplius, licet in his omnis pactio vel conventio exulet, nihilominus (quoad permutationes) officia ipsa, et functiones permutari posse multi putant; operæ autem eis adnexæ vulgo sine ulla reprehensione permutantur (22).

Art. 3. De mercede et muneribus non accipiendis.

414. Denique (*latissimo sensu*) simonia est quidvis accipere mercedis nomine, vel sponte oblatum, cum id jure canonico vetitum est (1). Vetatur autem 1° in sacra Ordinatione; præterquam Notariis seu Cancellariis, quibus nullum stipendium constitutum est (2): nisi forte oblatum postea (3). 2° In dispensationibus concedendis (4). 3° Demum vetatur Examinatoribus in concursu ad Parochias, occasione examinis, quidvis prorsus ante, vel post concursum accipere, vel eis dari (5).

15 Ex CC. 23, 33 *h. t.* Et ex sensu Ecclesiæ universæ (Suar. 58, 28). Idest ab eo qui te, idoneum et digniorem prorsus præsentatum majoribus suffragiis, in beneficio instituere (C. 23 *h. t.*), vel Parochiam concursu quæsitam, tibi conferre (Croix III, I, 145), per injuriam renuit.

16 Suar. 50, 31. V. c., ab eo qui te arcet a possessione beneficii tibi jure collati; vel in eam te mittere non vult (Less. II, 35, 110). Nisi forte quæstio quoad possessionem jus aliquod implicet (Salmat. 19, 3, 8).

17 C. 8, Cau. I, 3. Less. II, 35, 26. Suar. 29, 8.

18 V. Suar. 29, 3. Sed grave est ea vendere, quia hoc turpe lucrum redolet; nisi aliud consuetudine sit introductum.

19 Suar. nn. 2, 13. Adeoque huc non pertinent, v. c., Capellaniæ laicales (Pal., Schmalz. V, III, 225. S. Alph. III, 112 pr.).

20 Pirhin. V, 31, 121. Quod tamen Suaresio n. 9, non placet.

21 S. Alph. l. c. *Omnes.* Croix 107.

22 Suar. 29, 13. Pirhin. V, III, 122.

1 Cf. Schmalz. V, 3, 178 etc.

2 Trid. XXI, R. Cap. 1. S. C. C. 21 Jan. 1594. ap. Gallem. in cit. Cap. 1.

3 C. 4, Cau. 1, 2.

4 Trid. XXV, R. 18.

5 Trid. XXIV, R. 18. V. Pirhin. V, 3, 133.

Post hæc non abs re quæritur, utrum consuetudine introduci possit, ut pro re spirituali detur aliquid temporale. Quæstio hæc non ad solam simoniam humani juris, sed et ad simoniam juris divinis aliquatenus pertinet. Principio igitur a simonia juris humani consuetudinem excusare recepta (6), et jure prorsus (Prol. § 203), sententia est. Quoad simoniam juris divini, ut quis pro re spirituali possit aliquid exigere quasi *pretium*, nulla potest consuetudine introduci (Prol. § 246, 6); ut quasi justum stipendium, nulla consuetudine opus est (§ 404). At vero si aliquid, nec quasi pretium nec quasi rigorosum stipendium, sed quasi subsidium dari cœperit, et longo tempore datum fuerit, consuetudo servanda est (7). Nam quod sic datur, recidit vel in stipendium, vel in eleemosynam: in stipendium si præstatur ministris Ecclesiæ, eisve inservientibus (8): in eleemosynam si dependitur in causam piam (9). Sed his omnino opus est; ut et consuetudo ortum habuerit a mera liberalitate fidelium (quod ceteroquin præsumitur), non ex potestate cujusquam, vel imperio (10); et Ordinarius (cujus est has consuetudines expendere et moderari) ea exigi non prohibuerit (11). Hæc igitur nedum dari, sed et exigi possunt (12): at vero nefas est spiritualia denegare quoad illa solvantur (13).

CAPUT III.

QUIBUS SIMONIACI TENEANTUR.

415. Tria heic breviter dispicere oportet, de validitate eorum quæ simoniace gesta sunt, de pœnis, de restitutione. Primum expeditum est. Gesta simoniace valent, sive consistant ex ordinis potestate (quod

6 Ex C. 42 *h. t.* Eng. V, 3, 16. Schmalz. V, 3, 309. Laym. nn. 16, 40.

7 Ex D. Tho. 2, 2, 100, 2 ad 4. Suar. 48, 2. Nec obstat Trid. XXI, R. 1, quod contrarias consuetudines damnat, non enim futuras, sed præteritas damnat (Croix III, I, 67. S. Alph. III, 110): et forte immoderatas tantum (V. Trid. XXIV, R. 14). Et re quidem vera S. C. C. 1 Febr. 1593 censuit, sponte oblata in administratione sacramentorum accipi posse (Gury I, § 289).

8 Suar. n. 5. Velut Parochis in nuptiis, in exequiis; Ædituis, Œconomis in capienda beneficiorum possessione (Ex C. 43 *h. t.* Trid. XXIV R. 13). Scilicet præstationes hujusmodi inter reditus beneficii, vel officii, computantur; ideo debentur quasi pactis tacitis constitutæ.

9 Ex Trid. XXIV, R. 14. Panormit. in C. *Cum major. De Const.*; ut puta in sumptus fabricæ Ecclesiæ, vel Sacristiæ.

10 Gonz. in C. 8, n. 8 *h. t.* V. Suar. 48, 10. V. Prol. § 246, 16.

11 Ex C. 30 *h. t.* Trid. l. c.

12 C. 42 *h. t.* Ex Trid. XXV, R. 13.

13 Ex CC. 41, 42 *Eod. Hoc enim haberet quamdam venditionis speciem* (D. Tho. 2, 2, 100, 3).

planum est) sive ex potestate jurisdictionis, sive ex pactis conventis, quia nullo jure irrita fiunt (1); excepta venditione juris patronatus (2) et collatione officiorum, et beneficiorum ecclesiasticorum de quibus mox.

416. Quoad pœnas, simonia realis in ingressu Religionis, et simonia seu realis, seu confidentialis in beneficiis quibuscumque coercetur excommunicatione R. P. r. (Prol. § 390, 8°, 9°, 10°). At vero, quia versamur in, odiosis *beneficia* ecclesiastica, et *simoniam* realem heic accipere debemus stricta et propria significatione (Prol. § 304, 5) adeoque *illinc* sola beneficia (§ 20) veri nominis tantum (3); *hinc* verius, solam simoniam juris divini (4); sive realem, sive confidentialem; et tunc demum quum perfecta fuerit ultro citroque (5).

417. Principio igitur excommunicationi subeunt rei simoniæ realis ob ingressum in Religionem. Ingredientibus Religionem duo præstat Ordo; statum religiosum, et alimenta. Pro *alimentis* pecuniam dare, aut exigere a Novitiis nulla (6), a Professis humani juris simonia est: quæ tamen, quoad moniales ubique, quoad viros pluribus in locis antiquata fuit; et sicubi adhuc viget, nulli censuræ, verius, obnoxia est (§ 416, 4). *Pro statu*, simonia est juris divini; seu pro vestitione, quam vocant (7), seu professione quid exigatur; et coercetur excommunicatione R. P. reservata; scilicet postquam et professio, valida nempe (Prol. § 298), edita fuerit, et temporale datum sit, vel dari cœperit (8).

418. Venio ad beneficia ecclesiastica. Itaque collatio simoniaca beneficii irrita est; scilicet in pœnam (9). Ideo si forte ab alio fuerit

1 Cf. Suar. Cap. 57. Ex potestate jurisdictionis, ut ecce sacra ordinatio, absolutio a censuris, professio, religiosa, etc. item si Ordinarius vendiderit Officium mere spirituale (§ 413, 17), velut Œconomi Vicarii Generalis (Suar. 57, 44 etc.). Ex pactis conventis, velut si quis alicui vendiderit jus sepulturæ, Oratorium, SS. Reliquias, etc. Dixi *gesta*, nam promissiones irritæ sunt ipso jure (C. ult. *h. t.*), quippe rei turpis (II, 307, 12).

2 Engel. III, 38, 23. Reiff. III, 28, 29. Schmalz. 3, 28, 157. Contra Suar. 57, 13.

3 Suar. 57, 44. Salm. 19, 4, 16. *Veri* etc.: adeoque non simonia quæ circa Capellanias laicales, Vicarias amovibiles, Coadjutorias, etc. fuerit admissa (S. Alph. III, 112 pr.). In *beneficiis*, idest in eorum præsentatione, electione, institutione, confirmatione, collatione, etc. (Extr. 2 *h. t.*).

4 Ex Extr. int. Comm. 2 § *Per electiones h. t.* S. Alph. III, 108.

5 Suar. 55, 53. S. Alph. III, 106. Schmalz. V, 3, 249. Prol. § 298, 22. Adeoque neque mentalis pœnis obnoxia est (C. ult. *h. t.*); neque conventionalis, excepta confidentiali (Suar. 55, 12. Laym. n. 68. Schmalz. 255), ne mixta quidem (Reiff. V, 3, 239, etc.). At vero perfecta intelligitur etsi modica tantum (Schmalz. n. 250), immo minima (Suar. 55, 17) pars pretii (§ 391, 15) soluta fuerit.

6 V. Trid. XXV De Ref. 17.

7 C. 19 *h. t.* Cf. Suar. Cap. 17.

8 C. *Apostolicæ Sedis* Prol. § 390, 10°. Suspensione, de qua in Extrav. 1 § 2 *h. t.*, per hanc Const. sublata. *Perfecta* etc., atque ideo post editam denique professionem (Laym. n. 70. Reiff. V, 3, 255).

9 Cit. Extr. 2 *h. t.* Engel. V, 3, 36. Licet uni tantum ex pluribus (Ex C. 27

admissa, intererit utrum 1° te prohibente et ignorante, vel ea data opera ut collatio irrita esset; an 2° te inscio; an 3° te sciente, sed non vetante: in primo casu collatio valet (10); in secundo rescissioni est obnoxia (11); in tertio irrita est ipso jure (12). Ad hæc, quoad beneficia parochialia, Examinatores qui, occasione examinis, ante vel post, aliquid accipiunt, quique eis dant, amittunt ipso jure beneficia quæ tunc possident, et ad alia deinceps obtinenda fiunt inhabiles (13). Et præterea ob simo-

h. t. Reiff. V, 3, 137) collegialiter, non uti singulis (Ex cit. C. 27. Schmalz. V, 3, 266) nominantibus, aliquid simoniace datum sit, aut promissum: scilicet illa *una* nominatio est, hæc multiplex. Amplius, fit inhabilis ad id beneficium denuo ea vice obtinendum (C. 27 *h. t.* C. 59 *De Elect.* Schmalz. V, 3, 268). *Ea vice:* nec obstat C. S. Pii V *Cum primum* § 8, v. (13). Porro beneficia, quoad excommunicationem, heic hodie (V. C. *Apostolicæ Sedis* l. c.) non intelligimus *regularia* (V. § 20, 13); secus quoad nullitatem collationis, ut olim (Cit. Extr. 2 *h. t.* S. Alph. III, 112 q. 1), quia C. *Apostol. Sedis* huc non pertinet.

10 CC. 27, 33 *h. t. Prohibente,* scilicet *quia nihil debet tibi ad culpam imputari* (cit. C. 33). Et *ignorante:* non item igitur si sciveris, etsi *contradixeris* (Less. II, 35, 143. S. Alph. III, 111).

11 Ex C. 59 *De Elect.* Ibi. *Si contigerit reprobari* (Reiff. V, 3, 337. Schmalz. V, 3, 268. Contra Salm. 19, 4, 36). Et si collatio tantum fuerit simoniaca, non item præsentatio, aut electio, hæc tenent (Laym. n. 73. Reiff. 265). Nempe si, v. c., R. P. sanet irritam collationem.

12 Extr. 2 *h. t.* Nempe, ex quo beneficium ex uno latere collatum fuit, ex altero pretio solutum, vel cœptum solvi. Quamobrem si beneficium collatum fuerit pretio nondum soluto (Suar. 57, 63), vel, ut puto, eo restituto, collatio valet, et beneficiatus licite illud retinet, eoque fruitur (V. S. Alph. III, 106). Eo (pretio) autem postea soluto, irritatio collationis in foro quidem externo retrotrahitur ipso jure (Navarr., Reiff. V, 3, 245. Schmalz. V, 3, 250. Suar. 57, 53), nempe ex Curiæ stylo (Suar. 57, 53); atque ideo non item (verius) in foro conscientiæ, ad quem stylus Curiæ non pertinet: et eo medio tempore perinde est, ac si nulla pœna teneretur (Henriq., Covarr., Less. II, 35, 155. Laym. n. 68). Quid si pretium ab alio promissum solutumque, te contradicente, tu ei qui solvit restitueris? Et si restitueris ne ille damnum sentiret, ne peccas quidem (Navarr. Lib. 5, Cons. 10 *De Simon.*): sin quasi ratum habens, quidam putant collationem eo ipso irritam fieri, quia *ratihabitio retrotrahitur;* alii contra putant quia *factum legitime retractari non debet, etiamsi postea is casus inciderit a quo initium habere non potuisset.* Et merito valde probabile est Lessio n. 144.

13 Trident. XXIV, R. 18. Nihilominus non amittunt ipso jure beneficia quæ obtinent (V. S. Alph. III, 112), quia hæc cum tanto rigore non est recepta (Thesaur. *De Pœn.* V. *Simonia* IV, I). Porro iisdem pœnis animadvertunt in simoniacos fiduciarios Constitutiones S. Pii: sed eas præterii, quia hæ Constitutiones vel pertinent ad forum externum (Suar. 58, 16. Pirhin. V, 3, 170. Reiff. V, 3, 267), vel probabiliter non sunt usu receptæ (S. Alphon. 112): et ideo non tenent ante sententiam (Navarr. l. c. Cons. 92. Reiff. V, 39, 629. Laym. n. 74). Porro inter has pœnas, invaliditatem collationis, et inhabilitatem ad beneficium, plurimum distat; quippe illa *nullitas*, hæc *pœna* cum primis est (V. Prol. § 310, 70). Adeoque ab illa incurrenda nulla ignorantia excusat (Prol. § 216). Nihilominus si *inscio te* simonia fuerit admissa, beneficio post sententiam dimisso, poterit Ordinarius

niam juris divini, vel confidentialem (si et in has inciderit), incurrunt, ceu dixi, excommunic. R. P. r.

419. Restat ut videamus de simoniace acceptis restituendis, nempe ante sententiam judicis. Et re spirituali promissa nondum præstita, restitui debet temporale, quasi acceptum ex turpi causa quæ impleri non potest (14). Non item post eam præstitam, quasi ob causam data, causa sequuta (15), nisi acceptio fuerit etiam injusta. Erit autem acceptum injuste quod quis extorsit, ut desisteret ab injusta vexatione circa rem spiritualem; vel indebitum prorsus; ultra pretium summum, pro re temporali, quæ citra simoniam juris canonici vendi non potest (16). Quæstionis est, utrum aliquid extorquere pro ipsa re spirituali (v. c. absolutione a censuris, dispensatione in votis) sit injustum, quia res quæ venditur non est dantis (17); an minus, quia non est accipientis (18)? Et si danti exinde decedit aliquid commodi temporalis (19), immo et spiritualis (20), recepta sententia est, eum rem facere sacrilegam quidem, sed non injustam. Secus lis est adhuc sub judice: ideo in dubio melior est conditio possidentis. Ex quo consequens est dicere, in beneficiis ecclesiasticis, quorum collatio

tibi illud, vel *ea vice* conferre denuo; dummodo simplex beneficium sit (C. 59 *De Election.*), *etiam Canonicatum aut dignitatem, cui non insit cura animarum* (S. Alph. III, 118). Ab *hac* excusat ignorantia legis, immo et solius pœnæ, prout in irregularitatibus ex delicto (Prol. § 407); quæ S. Alphonso III, 112 q. 2 probabilis, nec immerito (Prol. 307, 45) sententia est. Et quamdiu fuerit occulta, poterit ab ea dispensare Ordinarius (Ex Trid. XXIV, R. 6. S. Alph. 117): licet forte simoniæ correus (Ex C. 27 *h. t.* S. Alph. 119), quia jura non distinguunt, et peccata jurisdictionem non adimunt. Dubium magnum est, ait S. Alph. n. 118, utrum possit et eum dispensare qui simoniæ vel reus est, vel conscius fuit: ipse et Salmat. 19, 4, 38 negantium opinionem sequuntur ex C. 59 *De election.*, et ex D. Thoma. Sed neutrum obstat, quia loquuntur generatim, et Tridentino anteriora sunt. Præterea C. 59 huc non pertinet.

14 V. II § 309. *Temporale*, nam rei spiritualis nulla est restitutio, neque naturali jure, quia non fuit dantis; neque canonico, quod non extat (Salm. 19, 4, 23); quamobrem si hæc est spirituale aliquid effective, e. c., potestas absolvendi, dispensandi, prædicandi etc., licite ea uteris, ceteris paribus (V. Less. II, 35, 166). Nisi forte sit ex his rebus quæ velut in patrimonio nostro esse intelliguntur, ut jus patronatus, Reliquiæ SS., etc.; hæc restituenda sunt (Laym. n. 85).

15 V. LL. 1, 2 *De Condict. cau. dat.* Et nullo certo jure est imposita hæc restitutio (Sot. IX, VIII, 1. Laym. n. 83. S. Alph. III, 115).

16 Suar. 59, 17. *Indebitum*, scilicet si oportebat hæc præstare ex officio (Suar. n. 11): *ultra pretium summum*, si ex officio non tenebatur.

17 Adrian. Quodl. IX, 3. Sot. IX, 8, 1.

18 Cajet. V. *Simonia* Cap. 3. Navarr. 23, 103.

19 Pirhin. V, 3, 177. Reiff. V, 3, 289. Schmalz. V, 3, 286. Sot. IX, 2, 1. Veluti si alteri suum beneficium renunciaverit, jus patronatus vendiderit, etc. Laym. 82.

20 Less. II, 35, 158. Utputa SS. reliquias, Rosarium a R. P. benedictum, etc.

vitiosa est, restitutionem faciendam esse post beneficium denique ademptum; et dummodo is qui dedit ignoraverit collationem simoniacam vitiosam esse, nam si scivit, donasse præsumitur (21). Et a solo Collatore, vel Patronis esse faciendam, non item ab intercessore, vel ab eo qui beneficium renunciavit, quippe ille magis officii sui, hic lucri cessantis magis, quam rei spiritualis, pretium accepisse intelligitur (22): nisi forte extorserint aliquid immodicum. Restitutionem quæ ex justitia competit ei soli faciendam esse qui læsus fuit, idest ei qui dedit, palam est (23).

21 V. Sot. IX, VIII, 1. V. *Attamen.* Laym. n. 79, Suar. Cap. 59 ubi lata.

22 Suar. 59, 40.

23 Suar. 53, 23. Laym. n. 81. Sot. l. c. *Arg.* Ex C. 2, Cau. 1, 3. Less. II, 35, 170, ibiq. Cajet. et Victoria. Et vix non manifeste cavetur in C. 19 *h. t.* Quæstionis est, utrum accepta in collatione beneficiorum restituenda sint adhuc ei qui dedit (Sot. IX, 8, 1. Laym. n. 84. Palaus *h. t.* Pun. 26, n. 5. Pirhin. V, 3, 182. Reiff. V, 3, 296. Schmalz. V, 3, 303), an Ecclesiæ, vel pauperibus restitui debeat (Less. n. 121. Suar. 60, 8. S. Alph. III, 115): utraque sententia Nostris probabilis est. Verum hæc Secunda displicet omnino. Nititur C. 11 *h. t.*; ex quo unum dumtaxat intelligere licet, nempe acceptam pecuniam *sine gravis salutis periculo retineri non posse* (Schmalz. 304): Ibi insuper jubentur patroni, ea quæ acceperunt, Ecclesiæ *sine diminutione restituere:* ex quibus verbis suspicatur Laym., l. c., detracta ea fuisse ex bonis Ecclesiæ, nec immerito; id enim verbum *restituere* significat propria ac vulgari appellatione.

LIBER II.

DE OBLIGATIONIBUS QUÆ OMNIUM CHRISTIANORUM COMMUNES SUNT.

TRACTATUS I.

DE OBSERVANTIA FESTORUM, ET DE JEJUNIO ECCLESIASTICO.

DE OBSERVANTIA FESTORUM.

CAPUT I.

EX QUIBUS FESTORUM OBSERVANTIA CONSISTAT.

Art. 1. De cessatione a servilibus.

420. Dies festi, qui dicantur, quique sint, neminem præterit (1). In his jubemur 1° cessare a servilibus et forensibus, (servilia *operæ* forensia *negocia* sunt), 2° adesse Sacro. Dies autem naturaliter

1 V. Urb. VIII C. *Universa* (13 Sept. 1642), qua dies festi in universa Ecclesia colendi, nonnullis abrogatis, recensentur. His addendum est, ex C. Clem. XI *Commissi nobis* (7 Dec. 1708) festum *Conceptionis Immaculatæ B. M. V.* Ex his autem quædam minus solemnia (velut Apostolorum) serius deminuta (sublata nempe prohibitione servilium), demum alicubi prorsus *abrogata* fuerunt. Quædam vero, vel ex solemnioribus (ut ecce Epiphaniæ Dni., SS. Corporis Christi etc.), in proximam Dominicam diem alicubi (ceu penes Gallos) *translata* sunt. At vero tum quoad abrogata, tum quoad translata, *nihil omnino* innovatum est quoad officium, et missam, quoad ecclesiasticas functiones, et chorum: quæ omnia idcirco ita, uti ante abrogationem (S. R. C. 18 Oct. 1818), vel translationem (S. R. C. 23 Maji 1835) observari debent. Translationem perpetuam inquam; nam si translatio fiat aliquando propter aliquod impedimentum (v. c., festi S. Joseph, aut Virginis ab Angelo salutatæ) officium dumtaxat, non festi observantia transfertur (S. Alph. III, 267). Porro festis quæ Ecclesia celebrat, fas est adjungere festum *Patroni* (non Titularis), vel unius ex præcipuis Patronis. 1° Regni vel Diœcesis; et 2° loci, ubi eos haberi, vel venerari contigerit (Urb. VIII, B. *Universa* 13 Septembris 1642. Pius VI, B. *Ex quo divina* 7 Jun. 1780). Et ubi utrumque festum est introductum, utrumque servari debet (S. R. C. 25 Mart. 1817). Porro Episcopis adhuc licet festos dies in honorem *Sanctorum* (non item *Beatorum*) instituere adhibito aliquorum Clericorum consilio (Bonac. To. II, Disp. 5, Quæst. un., P. 1 a n. 3), *sed studeant abstinere* (Urb. VIII l. c. § 3). Patronos vero nisi de consensu populi, et Cleri et Episcopi eligere (*Sanctos* videlicet) hodie non licet (S. R. C. 23 Mart. 1630. V. Ferrar. ***Festa*** a n. 2. S. Alph. III, 266).

(Prol. § 39) computatur (2). Utrumque, verius, ex Ecclesiæ præcepto (3); sed utrumque sub gravi (4), et maxime primum.

421. Principio igitur servilia vetantur. Servilia, ut dixi, opera sunt: age nunc, operum quæ obimus, triplex genus constitui potest, servilia, liberalia, communia. *Servilia* quæ per servos nostros, *liberalia* quæ per nosmetipsos solemus obire; illa corpore, hæc intellectu cum primis perficiuntur: illa pertinent ad corporis necessitatem vel utilitatem, hæc ad animum erudiendum vel recreandum pertinent natura sua. Quæ utrorumque habent aliquid *communia* dicuntur (5), Itaque *servilia* vetantur; *liberalia* licent, quamvis illa levia sint, hæc laboriosa; illa animi recreandi gratia fint, hæc lucri faciendi causa (6): et si non satis appareat, utrum opus aliquod liberale sit, an servile, licite obitur (7). *Communia*, si proxime accedunt servilibus (accedere autem intelliguntur quæ natura sua multo egent labore) non licent, secus licent (8). Itaque operari servilibus vel quæ his proxime accedunt, grave est, nisi excuset parvitas materiæ. *Hæc* autem verius habetur, si quis eis vacet minus duabus horis, et horæ dimidio; immo et plus, si ex aliquali necessitate (9), vel in opere leviusculo (10). Ex hoc capite regulariter a letali excusantur, qui obeunt servilia magis ope animantium, vel machinarum, quam sua (11).

422. Deinde a forensibus abstinendum est. Forum est negotiationum, vel exercendarum litium locus. Itaque forensia accipimus cum primis

2 Reiff. II, 9, 18. Nec alia re opus est, nisi consuetudo loci aliud exigat.

3 D. Tho. 2, 2, 122, 4 ad 4. V. S. Alph. III, 265, 293.

4 Innoc. XI, 52.

5 D. Tho. 2, 2, 122, 4. Croix III, I, 574. Salm. 23, 1, 222. Servilia, ex g., sunt arare, putare, nere, suere, barbam tondere etc.; liberalia, docere, legere, psallere, scribere, excribere. Communia venari, pingere (maxime acu), delineare, ludere etc. (V. S. Alph. III; 274 etc.). His quidam accensent iter facere pedibus, equo, curru, navi: verum hoc nec *opus* dixerim.

6 Salm. 23, 1, 239. S. Alph. III, 278, 280. Scilicet intentio non mutat opus.

7 S. Alph. III, 280. V. *His*.

8 V. S. Alph. Itaque licet v. c. venari piscari, aucupari, si hæc fieri possint sine magno labore: delineare, pingere acu, quin et pennicillo, si fiat sine magno apparatu, adeoque et fotographiam exercere (Scavi II, 93), immo et sculpendo ultimam operi manum admovere (Laym., S. Alph. III, 280, 281, 283).

9 V. Salm. 23, 1, 320. S. Alph. 306. H. A. VI, 25. Plus, nempe non ultra tres horas (V. S. Alph. l. c.).

10 Croix III, I, 578; ut legere flores (S. Alph. III, 282).

11 S. Alph. IV, 282. Ut ecce qui jumenta, vel currus onustos agunt, vehunt; si his onerandis, exonerandisque egeant modico tempore, seu iter prosequi, seu aggredi velint (Salm. 250, S. Alph. 276); qui molunt, dummodo mola non bestiis, sed aqua agatur, aut vento; immo etsi bestiis, si modica egeat molitoris opera (S. Alph. III, 277). Nihilominus quia, occupati circa has res, servilibus studere videntur, vulgo creduntur peccare graviter; ideo his in locis, quibus nondum usus invaluit, ab eis, saltem propter scandalum, abstinendum est.

negocia sive civilia, sive judicialia (12). Civilia ; et in primis 1° contractus inire, sed hoc obsolevit : 2° nundinari, sed et nundinæ licent hodie : nempe quæ per annum celebrantur, quod jamdiu pene ubique locorum obtinet; non item quæ per hebdomadas, nisi consuetudo loci aliud ferat (13) : 3° mercari, idest merces vendere, emere : verum hoc non satis expeditum est. Sane *harum venditionem* Ecclesia *in publicis officinis prohibuit ratione scandali* (14) : quamobrem non est illicitum ea vendere domi ; immo si quæ necessitas sit et scandalum absit, nec in officinis; sed januis clausis, posticis tantum reseratis (15). At vero ut esculenta quævis, et poculenta emi vendique possint, jam fere ubique receptum est : nec illicitum habetur ea vendere quæ definitum pretium habent, uti calceos, candelas, etc. (16). *Judicialia*, nempe, quæ vel pertinent ad jurisdictionem contentiosam, vel sine strepitu judiciali exerceri nequeunt (17) : idest 1° causas agere, et ea obire quæ ad earum 2° præparationem, vel 3° consumationem pertinent, ut puta libellos edere, pignora capere, vel distrahere. Et *illa* quidem gravia esse puto ex genere suo ; nisi aut litigantium necessitas cogat (18), aut ipsorum jus dicentium, vel Procuratorum, etc. damnum grave (19). *Ista* et *hæc* regulariter levia (20) ; et ne levia quidem, si propter utilitatem eorum, quorum interest, fieri solent in his diebus, ut ecce venditiones sub hasta.

Art. 2. De sacro audiendo.

423. Deinde Sacro interesse necesse est. Porro qui sacro intersunt, sacrificium offerunt cum celebrante, proinde ut quis dicatur sacro interesse opus est, ut celebranti sic præsens sit, ut videatur una cum ipso sacrificium offerre (1). Hac re oportet ei adesse corpore, et animo simul (2).

12 CC. 1, 5 *De Feriis.*

13 Cit. C. 1. Ubi autem licet nundinas per hebdomadam celebrare, *licet quoque deferre quæ illo vendantur* (Sanch. Consil. Lib. V, Cap. II, n. 25); atque ideo sarcinas non solum exonerare (Barbosa *De Off. Ep.* III, 105, 40), sed et onerare licet.

14 S. Alph. III, 286.

15 Sanch. l. c. Gouss. I, 566. Scavi. II, 239.

16 S. Alph. III, 289.

17 Ex L. 3 *De Feriis.* C. ult. Eod. cit. Reiff. II, 9, 29.

18 C. ult. *De Fer.* Clem. 2 *De V. S.* Ut ecce si res tempore peritura sit, vel dilatio actionem peremptura (L. 1 § *Sed. De Feriis*). Nescio igitur quomodo a letali exscusenter Procuratores, qui in causa sunt, ut hæc in dies festos differantur.

19 Ex cit. C. ult. V. c. si Magistratus, etc., alias abdicare se officio deberet.

20 V. Schmalz. II, 9, 28. Qui multa ex his ne levia quidem putat : ibiq. Azor., Filiucc., Pirhin., etc.

1 Suar. in Par. 3, D. Tom. 3, Disp. 88, Sect. 3. Lugo *De Euchar.* 22, 6.

2 Croix III, I, 639.

424. CORPORE : Ex hoc capite, haud quidem necesse est celebrantem videre et audire, nam et cæci, et surdi audiunt missam ; sed ut ea, quæ ille peragit, tu percipere possis, sive oculis, sive auribus, sive ex adstantibus (3) ; dummodo, si constitutus sis extra Ecclesiam, non distes ab ipso ultra vicesimum circiter passum (4). Ceterum in magna populi frequentia adesse Celebranti intelligitur, qui, cohærens his qui illi adstant, veluti unum corpus cum eis facit, quocumque loco consistat (5).

425. Dein ANIMO. Scilicet Missam audire est actus humanus, et religionis actus. Qua actus humanus necesse est, ut quis adsit *sciens volens*. Ideo non videtur adesse temulentus, nec qui dormit, licet invitus (6); cæcus qui Ecclesiam oraturus ingreditur, si nesciat se adesse sacro (7); qui aliud agit (8); quique demum coactus, et omnino reluctans, adest (9). Qua actus religionis, ut adsit *devote*. Devotio heic quoque in externam, et internam diducitur. Externa ejus est, qui adest reverenter secundum externum corporis habitum, ut videatur una cum sacerdote sacrificium offerre, nec aliud agit exterius (10): interna ejus qui mentem applicat ad ea, quæ Sacerdos dicit, facit, vel ad ea quæ his dictis factisque significantur, vel ad Deum ipsum (11): illa necessaria est, de hac non convenit (12). At

3 Lugo *De Euchar.* 22, 19, etc. Salm. V, VI, 17. *Possis;* ut ecce dum surgunt, genuflectunt, etc.

4 S. Alph. III, 312. Lugo l. c., n. 21 ait ultra tricesimum ; verum hoc S. Alph. non placet H. A. VII, 35. Sed V. § 255, 38. Dixi extra etc., nam qui intra Ecclesiam consistit, etiamsi remotissimus a celebrante, si eum aspiciat, ei moraliter adstare intelligitur (S. Alph. III, 312).

5 Lugo *De Euchar.* 22, 20. Salm. n. 23. S. Alph. III, 312.

6 Lugo n. 19. Ceterum si vexatus a somno, nihilominus animadvertit, quæ Sacerdos facit dicit, implet præceptum (S. Alph. III, 317 q. 4).

7 Croix III, I, 637.

8 Croix 653. Ut ecce qui confabula nur (S. Alph. III, 314), qui *nugatur, ludit, ridet, si prorsus impediatur a re divina audienda* (Azor. P. I, Lib. VII, Cap. 5): qui *res alias fixe aspiciunt et considerant* (Croix III, I, 653), velut Altaris ornatus, signa, picturas (Lugo n. 22, S. Alph. 314). Nec refert si hoc quod agit sit pium aliquod et religiosum, ceu putat Elbel, nam *aliud* est (Vindic., Ligor. p. 282) : ut ecce qui Patrem spiritualem consulit, inservit ægroto (Lugo l. c.), vel (ut puto) apud aliud Altare interim orat, aut *viam*, uti vocant, *Crucis* prosequitur. Ex his autem prono alveo fluere videtur (et multi docent) missam non audire nec Sacerdotem confessionem audientem ; nec eum qui sacramentaliter confitetur ; et nihilominus, et illum audire, communior (Croix III, I, 656) ; et istum plurium (S. Alph. n. 314) sententia est.

9 Lugo n. 23. Salmat. n. 25.

10 Salmat. n. 38, Lugo n. 25. Ronca. Tr. IX, Q. I, Cap. II, q. 6.

11 Salm. 23, 1, 207.

12 V. Lugo *De Euchar.* 22, 26, etc. Salm. 5, 6, 39. *Sat igitur dubia videtur Ecclesiæ lex* (S. Alph. 313 v. *Ceterum*).

profecto non est opus orare (13): adeoque satisfacit, qui conscientiam excutit ut confiteatur; qui sacram Scripturam, aut concionem perlegit, dum ne legendo aliud agere videatur; ut ecce si legat ut stylum discat, vel ut ea quæ legit memoriæ tradat (14).

426. Præterea Missa audienda est tota (15): nec satisfacit præcepto, qui partem ejus non modicam (16) omittit (sive absit, sive aliud agat); v. c. eam Canonis partem, quæ media est inter præfationem et Consecrationem, vel inter Consecrationem et *Pater Noster:* qui abest, et dum Sacerdos consecrat, et dum sumit (17). Secus si quis 1° partem non gravem omiserit, utputa omnia ante Epistolam, vel omnia post sumptionem; immo (quod probabile est) utraque (18); vel omnia ante Offertorium, quippe ab hoc Missæ Sacrificium initium capit (19); aut 2° absit dum Chorus, vel Musici canunt Kyrie, Gloria, Credo (20); vel dum Sacerdos hæret in memento nimis diu (21). Sed utrum is qui non potest totam Missam audire, teneatur audire partem quam potest? Sane præceptum Ecclesiæ est adstare *sacrificio,* et cæremoniis qua sacrificii accessoria sunt (22). Proinde qui advenit nondum facta consecratione, tenetur profecto (23): qui post eam factam, hunc minime teneri putant, qui putant *essentiam* sacrificii in sola consecratione consistere; qui et in consumatione, contra sentiunt (24): reor hoc tenendum, quia lex possidet. At qui neutri adstare potest, e. g., si ante consecrationem ei discedendum sit, ex dictis, non tenetur cæremoniis quæ precedunt intervenire (25). Illud, verius, non interest si

13 V. S. Alph. l. c. Gury 344.

14 Croix III, I, 65, 4. S. Alph. l. c., q. 2 in fi.

15 Conc. Agath. in C. 64 *De Consecr.* Dist. 1.

16 Salm. V, VI, 18. Ceterum moraliter adesse intelligitur qui ab Altari recedunt aliquid mox allaturi quod ad Sacrificium pertinet, utputa thus, librum, vinum (Salm. n. 21); dummodo Ecclesiam, aut nullatenus, aut saltem non per multum temporis egrediantur (S. Alph. H. A. VI, 29); quique, probabiliter, Ecclesiam circumeunt, ut stipem colligant, modo ad Missam attendant (S. Alph. III, 309, 317. H. A. VI, 32). Verum quæ modica pars sit, quæ non modica, una regula definiri non potest, non enim materialiter tantum æstimari debet, sed et formaliter, idest ex majori aut minori dignitate ac sanctitate ejus partis. Porro digniora ac sanctiora habentur quæ ad consecrationem hinc inde propius accedunt.

17 Salm. V, 6, 4. Utrum, et is qui abest solum dum celebrans consecrat, vel solum dum sumit, non satis convenit (V. S. Alph. III, 318, v. *Quoad*). Quod mihi perdifficile est. V § 258, 3.

18 S. Alph. III, 310, q. 1.

19 Lugo *De Euch.* 22, 3. Et est probabile S. Alph. l. c.

20 Croix III, I, 669.

21 Salm. V, VI, 6. Nostri ajunt, horam (Lugo n. 5).

22 S. Alph. III, 310, q. 2.

23 Croix III, 1, 611.

24 S. Alph. H. A. VI, 33.

25 V. Balleri. ad Gury I, 343. Sed, si hæc æstimamus ex ea parte, in qua sacrificium revera consistit (V. S. Alph. H. A.

quis forte duas dimidiatas Missas audit, dummodo ex utraque veluti una Missa coalescat (26), et integrum sacrificium (consecratio, et consumatio) in alterutra contineatur (27); quamvis utramque audiat successive (28), vel ordine præpostero (29), et interjecto aliquo temporis intervallo, sed non plus horæ (30). Verum ad rem non pertinet 1° quis Sacerdos missam celebret (31); qua hora, quo loco (32), vel quo ex loco tu eam audias (33). Nec 2° qua intentione ad audiendam eam veneris (34), nec si forte tecum ipso constituas, nolle missam audire (Prol. § 166, 7), quippe illa *sacrificium*, hæc *auditionem* non mutat.

CAPUT II.

QUÆNAM EXCUSENT AB OBSERVANTIA FESTORUM.

427. Festis observandis tenentur omnes baptizati, majores infante, suique compotes (Prol. § 204, 34); Regulares quoque indictis ab Episcopo in sua Diœcesi (1): nisi quæ justa causa excuset: videamus igitur, quænam ea sit. Principio a servilibus excusant necessitas, damnum, pietas. 1° Necessitas (2), nempe *privata*, si gravis ea sit, etsi non admodum gravis, sive propria, sive aliena; ut ecce rigare agros, viridaria (3); calceare equos itinerantium (4): *publica*, etsi non omnino gravis,

VI, 33), nec is facile damnandus est, qui, adveniens post consecrationem factam, discedit (V. § 258, 3).

26 S. Alph. III, 311.

27 Lugo *De Euch.* 22, 8. S. Alph. III, 311. Nam si in una earum parte consecratio, in altera consumatio sit facta, non videris, ajunt, integro Sacrificio adstitisse: etenim a quonam ex duobus Sacerdotibus fuit oblatum? At si non est improbabile satisfacere eum, qui vel soli consecrationi, vel soli consumationi adest, nequeo intelligere, quomodo non satisfaciat qui duas sic dimidiatas Missas audit.

28 Ex Inn. XI, 53.

29 Salm. V, VI, 7, 9.

30 Croix 668. S. Alph. l. c.

31 Croix III, I, 623. V. c. Vitandus.

32 Croix 624. Ut ecce, in litore, in castris, etc. (S. Alph. III, 319), exceptis Oratoriis privatis (§ 8, 52).

33 Croix III, I, 620. Ut ecce, post columnam, vel altare, si Sacerdotem audis, vel quæ agit ex aliis intelligere; immo ex fenestra domus, platea quoque, sed non plus æquo (§ 423, 4) interjecta, si eum aspicere possis (S. Alph. III, 312).

34 Pasqual. 1313. Croi. III, I, 636.

1 Trid. XXV. *De Regul.*

2 Nicol. V ap. Rayn. ad an. 1447 n. 28.

3 Salm. 23, 1, 348.

4 Croix III, 1, 590. Vel eorum qui summo mane iter acturi sunt, vel egressuri ad laborandum, si alias gravi dammo afficerentur: item reficere vomeres eorum, qui aliter postridie laborare nequirent (S. Alph. III, 300). Item parare quæ pertinent ad victum quotidianum, seu necessaria ea sint, seu voluptuaria (S. Alph. III, 298): reficere, seu conficere vestes, sive quæ ad tegendum corpus, si quæ ad honestum cultum sunt necessariæ, si hoc

veluti si opus sit reficere pontem, aqueductum, viam qua transitus frequens est, quamvis non penitus aqua deficiat, et alia via commeari possit (5). Verum necessitatem æstimare Ordinarii est, vel saltem Parochi (6). 2° Damnum seu temporale, seu spirituale. *Temporale;* nempe grave, adeoque et amissio magni lucri (7): ex hoc capite excusantur pauperes, qui suis operis diem carpunt; qui cœptum opus prosequitur quod per plures continenter dies protrahendum est, nec sine detrimento interrumperetur (8): nisi forte cœptum fuerit pridie diei festi, quum commode differri potuisset (9): sutores, sarcitores etc., si ea præstent quæ sunt ad usum quotidianum necessaria, ne deserantur ab emptoribus; vel si alias gravem jacturam paterentur (10). *Spirituale,* et hoc quoque grave esse oportet, et imminens: v. c., ut quis pudicitiæ filiarum consulat: ex hoc capite excusatur qui vacat servilibus ad otium fugiendum, si otium ei præstet grave peccandi periculum, quod aliter vitari non potest (11). Demum 3° *pietas* (12): ex hoc capite licet obire quæ *proxime* ad divinum cultum pertinent, idest ea quæ sunt quodammodo sacrorum preparatoria; ut ecce ornare Altaria, templa, vias, etc.; non quæ *remote,* utputa reficere supellectiles (nisi pia loca egestate laborent, et hæc gratis fiant (13), et non frequenter) tametsi domi et clam fiant: scilicet ne paullatim servilibus assueti, quietem diei festi, et Ecclesiæ præcepta contemnere incipiant (14).

428. A sacro excusant damnum, incommodum, caritas. *Damnum*

pridie fieri non potuit; vel si aliqua inopinata et justa causa supervenerit, ut ecce funus, nuptiæ, Superioris adventus (Salmat. 23, 1, 354).

5 Suar. *De Relig. h. t.* c. 32, 14. Item si publicæ lætitiæ causa, utputa in adventu Principis, aliquid moliendum sit, quod antea fieri non potuit (Laym. II, 2; S. Alph. 304). Hac re permittitur in frequentibus civitatibus mactare pecus; non item in minoribus, vel in oppidis; nisi aut æstate, aut cum plures sunt continui dies festi (Salm. 333). At panem coquere, et ea quorum usus quotidianus est, licet ubique (Salm. 23, 1, 234, 335).

6 Ben. XIV, Not. 65, 29.

7 S. Alph. 301. Vid. Prol. 177, 6. V. *Porro.* Suar. l. c. n. 3.

8 S. Alph. III, 300. Ut ecce coquere calcem, lateres, vitrum etc.

9 Ex D. Tho. 2, 2, 147, 4 ad 3, et S. Alph. III, 1047. V. Prol. § 171, 36. Hinc, v. c., non excusatur qui pridie festi iter aggreditur ad visendum amicum; at excusantur vectores (S. Alph. 301 in fi.): item qui fœnum secant, quod postridie exsiccandum est, quippe inconstantiam temporis cavent.

10 V. Salm. 336, 348. Ex hoc capite excusantur, qui colligunt fructus, ne suripiantur, vel a pluvia contaminentur (S. Alph. 298, v. *Permittunt*). Et Salm. excusant eos qui tempore messis, flantibus ventis, purgant triticum (n. 336).

11 S. Alph. III, 302. Quod vix accidit: utcumque, qui ex damno excusatur, clam servilibus vacare; et, si clam non possit, scandalum cavere debet.

12 C. ult. *De Feriis.* Salm. 23, 1, 356, etc.

13 V. S. Alph. III, 292, 293.

14 Salmat. V, VI, 63. S. Alph. III, 293,

mediocriter grave, seu non admodum grave (15), sive corporis, sive æstimationis, sive rerum. Ut ecce si labores infirmitate, sive ea gravis sit, sive timeas probabiliter, ne aliter gravis fiat (16); si puella (quæ habetur pudica) ventrem gerat, et ob eam rem domi se celet (17); si domi remanseris propter metum furium (18), vel ne ingens lucrum amittas (19). *Incommodum* grave, utputa si ab eo loco in quo Missa celebratur distes, regulariter, iter plus unius horæ (20). Demum *caritas:* ex hoc capite excusatur qui ministrat infirmo si is egeat ejus opera, vel si ægre ferat ipsum discedere (21); materfamilias, quæ domi se continet prospiciens filiarum pudicitiæ, aut parvulis suis (22), vel obtemperans viro, qui alias graviter irasceretur; puella ne det occasionem peccandi ei qui se deperit (23).

429. Ad hæc ab utroque, idest et a servilibus, et a sacro, excusant *consuetudo* et *dispensatio*. *Consuetudo* (24): ex hoc capite 1° licet fere ubique metere segetes, legere uvas, decerpere fructus ut inte-

15 V. Suar. in 3 Par., To. 3, Disp. 88. Sect. 6. Strictius agitur in servilibus, quia in his maxime observantia diei festi posita est. V. S. Alph. III, 293.

16 Salmat. n. 58. Et si de hoc dubites, Medicus; et si Medicus desit, Confessarius, aut alius vir prudens est consulendus; et si is quoque desit, non oportet domo excedere (Salmat. n. 59, ibique Sotus, Navarr., Suar. etc.; et consentit S. Alph. III, 325). Quid si gaudeas Oratorio privato? Et si sacerdos aliquis in eo celebret, teneris profecto eam audire. Sed utrum tu eum accersere debeas? multi negant, quia nemo cogitur uti suo privilegio, maxime eo, quod legi derogat: alii affirmant, quia obligatus ad finem tenetur ad media (Cf. S. Alph. III, 324). Sententia utraque gravis. Quod autem is teneatur Sacerdotem conducere, si possit absque incommodo gravi, adeoque modico stipendio, displicet; est enim insuetum prorsus (S. Alph. l. c.).

17 Salmat. 5, 6, 64. Item si mulier honesta careat veste decenti; nisi forte remotam a concursu populi ecclesiam summo mane adire possit (Suar. l. c. Sect. 6. S. Alph. III, 330): si pater vestem filio subtraxerit, corrigendi ejus causa (Croix III, 1, 688).

18 S. Alph. 326. Huc pertinent pastores qui custodiunt greges in agris positos (Salmat. n. 68).

19 S. Alph. 332. Utputa viator (pauper), ne amittat expensas itineris, quas sperat a socio (Suar. Sect. 6. Salm. n. 69).

20 Croix III, I, 687. Salm. 5, 6, 65. *Regulariter,* quia hoc varie ex temporibus, itineribus, personis, æstimari debet. Ceterum iter pedestre, vel unius horæ cum quadrante, excusat omnes; immo et minus, dum pluit, aut ningit (S. Alph. III, 329. H. A. VI, 41). Nec refert utrum quis eo loci moretur, an eo devenerit, si modo eo devenit ex gravi causa, vel nudius tertius (Salmat. 23, 1, 312).

21 Salmat. V, VI, 76.

22 Salm. n. 73. S. Alph. III, 326. Sed hi qui custodiunt greges, domum, pueros, etc. si plures fuerint, tenentur alternatim missam audire (S. Alph. l. c.). At non sub gravi, ut opinor, quia inter me et proximum caritas vix distinguit (Croix III, 1, 686).

23 Salm. 6, 6, 77. Immo bis, vel ter (S. Alph. III, 331) obligatur (V. II, § 96, 18).

24 Salm. 23, 1, 360. *Et sufficit probabilis consuetudo* (S. Alph. III, 290).

griores serventur (25), tondere in urbibus barbam, et capillos. 2° Excusantur alicubi sponsæ, quæ vel instante matrimonio, vel ab eo celebrato, domi se continent aliquandiu, verecundiæ causa (26); mulieres dudum enixæ, quæ post exactum quoque puerperium domi subsidunt, quæque virum, vel patrem, vel fratrem lugent etc. (27); dum ne interim alias domo excedant (28), neve maneant diutius, quam ferat usus (29). Ceterum consuetudines hujusmodi fovendæ non sunt, sed magis coercendæ, ne latius serpant, et observantia festorum intereat, quod scite Laym. animadvertit. *Dispensatio:* hæc dari potest ab Episcopo, sed ex justa causa: alias in festis suæ Diœcesis propriis erit illicita, in ceteris irrita (Prol. § 233). Absente Episcopo dari potest a Parocho, immo et præsente (Prol. § 231); sed parcius, et singulis tantum (30).

430. Heic juverit circa dominos, et famulos aliquid addere. Dominis permittitur ex gravi necessitate imponere famulis servilia diebus festis, eosque sacro prohibere (31): adeoque famulis licet et illa obire, et hoc abstinere (32). Citra necessitatem neutrum licet dominis; famulis licet utrumque, si alias grave damnum sibi metuunt, v. c., dimitti, nec ipsis facile sit alium dominum invenire (33). Ceterum parvitas materiæ excusat nedum famulos, sed et dominum, etiamsi is plures (non eumdem pluries), e. g., quatuor ex eis, operi addixerit, singulos v. c. per horam: sive una simul, quod fere omnes probant (34): seu successive, quod est communius (35), et verius (Prol. § 293, 26).

TITULUS III.

DE JEJUNIO ECCLESIASTICO.

CAPUT I.

Ex quibus jejunium consistat.

431. Jejunium abstinentiam significat, et aliud naturale est (§ 289) aliud ecclesiasticum. Ecclesiasticum consistit in abstinentia 1° a cibis, excepta unica refectione, seu prandio (*cœna* olim dicta), et 2° a de-

25 S. Alph. III, 298.
26 Salm. 5, 6, 81.
27 Suar. cit. Sect. 6. Salm. n. 79.
28 S. Alph. III, 330.
29 Bonac. *h. t.* Disp. 4 in fi. n. 26.
30 Salm. 23, 1, 359. S. Alph. III, 288.
31 S. Alph. III, 327.
32 Salm. V, VI, 27. S. Alph. l. c.
33 S. Alph. III, 296, 327.
34 Croix III, 1, 580.
35 S. Alph. III, 307, q. 2.

lectu ciborum. His accedit 3° certa refectionis hora. Primum est pars jejunii substantialis, et vulgo jejunium simpliciter dici solet: alterum integralis (1), et plerumque *abstinentiæ* appellatione significatur; ex utroque *unum opus* coalescit, atque ideo unico, non duplici (ceu Veteres quidam existimarunt) præcepto continetur. Tertium hodie est magis quædam accidentalis circumstantia jejunii (2). Porro jejunium *in facto,* jus quo obligamur jejunio *in consuetudine* maxime positum est: quamobrem ea, quibus jejunium constat, ex seipsis, non ex intentione vel opinione jejunantis, quæ nihil mutat (3); obligatio vero jejunii ex receptis cujusque regionis moribus (4) æstimari debet.

432. Principio igitur jejunium non intelligitur nisi eo die quo jejunatur semel tantum sumatur cibus. Itaque tria hæc distinguenda sunt, cibus, potus, medicamenta. Jejunium est abstinentia solius *cibi* (5), non item *potus*, vel *medicinæ:* verum potum accipere debemus ex his liquidis quæ serviunt ad vehiculum cibi, vel ad digestionem, vel ad sitim extinguendam; ut aqua, vinum, cerevisia, etc.: nam quæ suapte natura ad nutriendum cum primis pertinent, magis cibi instar habentur, ut jus, lac, oleum (6). *Medicinæ,* vel *potus* instar sunt elec-

1 V. S. Alph. III, 1030. Abstinentiam jejunii partem solum integralem esse ex eo patet, quod hi qui ea solum tenentur (adolescentes, senes) non dicuntur jejunare: et, ex diverso, qui ab ea dispensati, unicam comestionem servant, jejunare intelliguntur. Veteres TT. existimabant, abstinentiam quoque a carnibus esse partem essentialem jejunii (Azor., Pal., lib. VII, Cap. IX), immo potiorem (Salm. 23, 2 pr. et n. 25).

2 Less. IV, II, 13. Salm. 23, 1, 10. S. Alph. III, 1016.

3 Hoc primum admonendum duxi, eo quod quidam ex Nostris multa heic æstimant ex intentione jejunantium. Hinc docent, v. c., 1° non teneri jejunio eum qui prandit inscius jejunii (Navarr. Fagund), vel mane discessurus, si postea non discesserit (Sancius etc.), atque ideo impune iterum prandere posse. 2° Nec frangere jejunium eum qui pluries per diem modicum aliquid comedit, pluries repetitis (non unico) voluntatis actu (Caram, Salas, etc.), Et contra 3° frangere eum qui vinum potat, non ut sitim extinguat, sed ut vires reficiat (S. Antoni., Silv., etc.).

4 S. Alph. III, 1025.

5 V. Bellarm. Lib. 2 *De bon. oper. in partic.* Cap. 1.

6 Ex D. Thom. 2, 2, 147, 6 ad 2. Et, quia usus non mutat rerum naturam, nihil refert, si illis (v. c. lacte) utaris ad exstinguendam sitim, his (v. c. vino) ad famem explendam (Laym. I, 7. Salm. n. 56. S. Alph. III, 1022). Porro, instar cibi habendus est succus quem quis, v. c., ex pomis, uva, peponibus, cinnamomo, malis cedrinis, etc., haurit, exsugit (S. Alph. 1021, 1022, q. 2): bellaria (*confetture*), et ea liquida queis utimur cibis conficiendis, vel condiendis, ut aqua, acetum, etc. (S. Alph. 1029, v. *Probabiliter*); immo, verius, et ea quibus panis infunditur (Croix III, II, 1303); nisi forte infusum ori statim admoveas, antequam cœperit fermentare (S. Alph. l. c. d. 3). Ex, diverso potui accensentur potiones ex faba americana (*caffè*) vel *the* (Croix 1292. S. Alph. 1019). Immo et frigida (*sorbetti*), si modo parva quantitas earum rerum ex quibus conficiuntur (*ingredienti*) cum magna quantitate aquæ, admisceatur; quippe ita liquefiunt, ut videantur pro-

tuaria, quippe digestiva (7); nihilominus quod ex his aliquis ultra necessitatem capit, hoc capere quasi cibum videtur (8). Amplius, si cui potus noceat, ni sumat paululum cibi (idest non ultra semiunciam), quod sic sumit, cum bibere necesse habet, instar medicinæ esse intelligitur (9).

433. Itaque jejunium ex unica refectione consistit. Refectio autem unica non intelligitur si vel longior fuerit, vel non continua. Longior erit si producta fuerit ultra duas circiter horas (10) : erit non continua (moraliter) si fuerit interrupta vel per horam sine ulla causa; vel ultra sesquihoram ex causa justa (11). Nihilominus si quis, forte propter negocium aliquod, a mensa recessit, nec se refecerat sufficienter, et nequeat jejunium sustinere, si confecto negocio serius redeat, impune iterum accumbit, quamvis forte peccaverit in causa (12). Denique hæc materia parvitatem recipit; ideo jejunium non frangit, qui extra unicam comestionem capit vel duas tantum uncias cibi una simul (13), vel tres intercise (Prol. § 293, 25), vel plus ex causa necessaria.

434. Altera jejunii pars est abstinentia a ciborum delectu. Delecta ciborum sunt carnes, et condimenta ex adipe carnium ; non pisces, etsi delicati. Carnes autem accipimus animantium quæ terra, pisces

priam naturam amisisse ; nec aqua, eo quod forte congelata fuerit, naturam mutat (S. Alph. 1022, q. 2). Demum ea potio quæ fit ex chocolate, *si ita rara sit sicut aliæ potiones artificiales*, instar potus habetur (Salm. 23, 2, 62).

7 D. Thom. 2, 2, 147, 6 ad 3. Electuaria (*conserve*) sunt quæ ex electis rebus conficiuntur : ut ecce ex saccharo, cedro, junipero (Concina).

8 D. Thom. 2, 2, 147, 6 ad 3. Adeoque, verius, et electuaria, quæ quis *ob solam voluptatem* capit (S. Alph. III, 1019); secus si qua justa causa, v. c., ad vocem conservandam, ad auferendum oris fœtorem, etc. (S. Alph. H. A. XII, 11).

9 Croix III, II, 1293. Dummodo non fiat frequenter (S. Alph. 1018).

10 V. S. Alph. III, 1020, q. V.

11 V. Salm. 23, 2, 49. S. Alph. l. c., q. 3. Et, quia intentio res non mutat, qui ad mensam serius revertitur solvit jejunium, etsi discesserat mox rediturus; et, contra, qui revertitur citius, non solvit, etsi discesserat non reversurus (V. S. Alphon. H. A. XII, 10). Nostri fere omnes hoc ex intentione discedentis æstimant, itaque si is discesserat non rediturus, quidam putant eum non posse iterum accumbere (Laym. I, 6); quidam posse dummodo reversus fuerit infra horæ trientem, sed eidem mensæ, non aliæ (Less. IV, II, 13). Quæ mihi perdifficilia videntur; etenim comestio est aliquid facti, quod nec intentione comedentis, nec loco quo is comedit, continetur : et eum qui quatuor successive mensis accumbit, et ex singulis quartam prandii sui partem capit, quater prandere nemo profecto dixerit. Illud omnibus constat, eos qui præstare debent aliquod officium his qui accumbunt (v. c. legere, ministrare) posse antea aliquid sumere (Laym. 1, 6); immo et debere, si aliter jejunare nequirent (V. Balleri. ad Gury I, 493, 6), et postea prandium quasi cœptum perficere.

12 S. Alph. III, 1020. Q. III.

13 S. Alph. III, 1030. H. A. XII, 20. Illud jam omnibus compertum est, contra jejunii legem non peccare eum, qui cibis se ingurgitat. V. Prol. § 168, 23.

qui aqua vivunt (14). Amphibia accensentur ei cui proprius accedunt; seu carni, seu pisci (15): quod æstimari debet ex eorum structura (16), et vi nutriendi (17): in dubio utri magis accedant, mos regionis consulendus est (18): et si nec regionis mos appareat, comedi poterunt; non enim permissum est, sed prohibitum vesci carne (19). Ad hæc, in Quadragesima abstinendum est sub gravi ab his quoque quæ a carne trahunt originem, lacte videlicet, caseo et ovis (20), ne Dominicis quidem exceptis (21). Nihilominus excusat et in his parvitas materiæ: quæ est, in carne octava unciæ pars (22), in his quæ ex carne trahunt originem (si quid judico) duplo majus, quippe minus nutriunt. At crustula et pastillos ovis subactos comedere, probabilius, quæ S. Alphonsi sententia esse videtur, leve est; et ex aliqua *justa* causa, ne leve quidem (23).

435. Demum refectio sumenda est hodie circa meridiem. Verum ex hoc capite non prohibemur serius prandere, sed citius. Et re quidem vera S. Pœnitentiaria consulta respondit, eos qui ex *aliqua rationabili* causa mane jentant, et vesperi prandent, non esse inquietandos (24). Quid igitur si quis citius comedat, an frangat jejunium? Olim utique (25), utrum et hodie non satis convenit: plures affirmant, alii communius negant (26). Illud verius ex apicibus juris, hoc æquius (quippe ex austeritate veteris disciplinæ jejunia hodie metiri non oportet, maxime quia refectionis hora non pertinet ad essentiam jejunii), aut certe probabile (27).

436. Quamvis autem substantia jejunii consistat ex unica refectione, nihilominus licet hodie, ex consuetudine fere ubique introducta, sumere *semel* potionem ex chocolate ad instar densæ pultis (V. § 432, 6);

14 Vivunt; non qui nati sunt, alias liceret avibus vesci (V. Gen. 1, 20), uti visum Orientalibus (Socra., Hist. Cap. 22),

15 Tambur. Lib. IV *in Decal.* Cap. 5, § 1, n. 10. Hinc, v. c., licitum est comedere ostricas, conchilias, canceres, nepas, lutras, (S. Alph. III, 1011): contra anitras marinas, fulices, et ut generaliter dixerim, mergos, non licet (V. Righetti *Del Digiuno e Della Quares.* Roma 1834, Lett. II, § 13). Et re quidem vera Pius VII sub die 22 Febr. 1804 indulsit *pro gratia* Minimis S. Francisci De Paula, ut fulicibus vesci possint.

16 D. Tho. 2, 2, 147, 8.

17 Ben. XIV *De Syn.* XI, V, 12.

18 Tamb. et Ben. XIV, ll. cc.

19 Ex Can. 3 *De Cons.* Dist. I. Croix III, II, 1266.

20 Alex. VII, 32. S. Alph. III, 1006.

21 S. Alph. III, 1007. Salm. 23, 2, 36. Non item extra Quadragesimam, nisi ubi consuetudine immemorabili est introductum; quæ ubi inolevit sub gravi obligat (S. Alph. 1009, d. 3).

22 S. Alph. III, 1029, 3.

23 S. Alph. 1009, d. 4.

24 S. Pœnit. 10 Jan. 1834.

25 C. 50 *De Cons.* D. 1.

26 V. S. Alph. III, 1016. Qui ab hac sententia postea recessit (H. A. XII, 21).

27 Cf. Laym. I. Salm. 23, 2, 87, etc. Grassi Tract. 15, Cap. 1, q. IV, R. 3.

dum ne *hæc* sesquiunciam, et una cum saccaro, vel frustulo panis, duas uncias excedat (28); et *sero* collatiunculam sumere. Quid autem, quamtumve in hac sumere liceat, ex consuetudine cujusque regionis petendum est. Apud nos licet *cuivis* sumere vel octo uncias cibi (29); immo et plus his qui majori egent nutrimento (30): qui plus comedit frangit jejunium, nisi unam vel alteram tantum unciam excesserit (31). Quibus autem cibis in prandio, his et in collantiuncula licet uti (32); exceptis 1° carne, 2° his quæ a carne trahunt originem (33), 3° piscibus, ultra duas tresve uncias, recentibus et grandioribus (34). Sumenda autem est sero vel noctu, non mane aut meridie; sed hoc est leve (35): et ex justa causa mane collatiunculam, sero potionem sumere, ne leve quidem.

CAPUT II.

DE OBLIGATIONE JEJUNII.

Art. 1. Quinam et quorsum jejunio teneantur.

437. Jejunium ecclesiasticum quibus diebus præcipitur obligat sub gravi omnes ab anno 21, naturaliter (Prol. § 39, 36) computato (1),

28 S. Alph. III, 1023. *Frustulo*, nam S. Pœnit. interrogata, *an permitti posset, ut mane diebus jejunii in parva quantitate sumatur chocholate cum frustulo panis*, die 21 Nov. 1845, respondit, *eos qui talem usum sequuntur non esse inquietandos* (Scavi. 1, 273). *Duas.* (Croix 1300. Salm. n. 72. S. Alph. 1025). at semel tantum per diem (S. Alph. 1023, H. A. XII, 15). Quoad alias potiones delicatas (V. § 431) hoc statuendum puto: ut si ad instar potus sint, liceat eas sumere, sin ad instar cibi non liceat. Sed nec ea quæ medicinæ vim habent si quis aliquid ex his quasi cibum capit (§ 431, 8). Adeoque et electuaria, si ea sumat *in fraudem legis* (idest non quasi medicinas) *in magna quantitate* (D.Tho.2,2,147, 6 ad 3); nempe, prout in cocholate (S. Alph. 1023 V. *Secunda*), ultra duas uncias.

29 S. Alph. III, 1025. *Collatiuncula*, quia Monachis ante *collationem* (colloquium) serotinam dari cœpit. *Cuivis*; etiam his quibus octo unciæ ad satietatem exsuperant (S. Alph. l. c. Prol. 186, 35).

30 S. Alph. III, 1025. Ut ecce his qui frigidiores regiones inhabitant.

31 Salm. XXIII, 2, 72. Croix III, 2, 1300. S. Alph. l. c. Nihilominus si quis quinque uncias panis aqua decoctas comedat, jejunium non frangit (S. Alph. 1029).

32 V. S. Alph. III, 1026, 1027. Ut ecce pulmento ex leguminibus, pane decocto aqua et oleo (S. Alph. 1029).

33 Clem. XIII, C. *Appetente*. Quamvis ex communi indulto liceat in prandio vesci carne (Ex Ben. XIV, Epist. 10 Jun. 1745 ad 2). Quibus autem ex speciali indulto licet uti ad condiendum butyro, adipe, larido, etc., poterunt eo uti etiam in cœnula, etsi jejunent (S. Pœnit. *De Mand.* Leon. XII 16 Jan. 1834. Righ. Lett. 2, § XI).

34 Milante in Alex. VII, Exerc. 23. S. Alph. 1028. Nam exsiccatos, aut parvos adhibere licet (S. Alph. l. c.). Alicubi, ut in Germania, non quæritur de qualitate ciborum, sed de quantitate dumtaxat.

35 S. Alph. III, 1024.

1 Sanch. M. II, 24, 23. S. Alph. III,

donec annum 60 (2) fuerint ingressi (3). Sub gravi inquam quoad utramque sui partem (§ 430). Sed aliter, et aliter: nam, quia præceptum negativum est, qui pluries comedit vetita ciborum, pluries graviter peccat (4); qui post secundam refectionem iterum prandit, iterum verius non peccat, nam, ex quo secundo comedit, jejunium deinceps ne intelligi quidem potest, quid igitur frangit (5)? At vero qui et carnes comedit, et iterum prandit, quia unum præceptum violat (§ 474), unum dumtaxat peccatum admittit.

438. A jejunio excusat *incommodum* grave (6). Hoc autem singulariter æstimari debet, adeoque tota hæc quæstio est facti, non juris. Nihilominus, ut aliquid generaliter dixerim, incommodum *quoad abstinentiam* facere possunt: 1° conditio jejunantis, 2° opus, 3° cibi. Ex *primo* excusantur hi qui, si jejunaverint, dolore capitis non mediocri afficiuntur; vel noctu calefieri non possunt, vel somnum, nisi ægre admodum, capere (7); mulieres lactantes quamvis robustæ, aut prægnantes (8); milites gregarii in castris aut stationibus (9). Ex *altero* excusantur qui per majorem diei partem exercent opus, quod ab ipsis sine magno incommodo exerceri non potest (10). Nec refert 1° quodnam opus sit, servile ne, an liberale (11), utputa concionari in quadrage-

1035. Quæstionis est, an si meridie impleas an. 21, jejunio ab ea hora tenearis (Croix III,II,1316). Mihi, quoad abstinentiam affirmantium, quoad unicam comestionem negantium sententia videtur verior; quia *illa* divisionem recipit, *hæc* non item, quippe integrum diem (qui a media nocte incipit) exigit. Quibus diebus jejunandum sit neminem præterit. Porro jejunia repræsentantur die præcedenti quæ incidunt 1° in Dominica (C. 1 *De Observ. jejun.*), 2° in solemnitate Corporis Christi (Urb. VIII C. 232), 3° in solemni festo Patroni principalis Civitatis, aut Diœcesis (Bened. XIV C. *Prodiit* § 5, To. 3, n. 38).

2 S. Alph. III, 1036. Multi putant, fœminas quinquagenarias perinde excusari, ac senes sexagenarios, quippe citius senescunt: hæc sententia habet rationem. Et contraria unius denique Sanch. auctoritate innititur tota (Cf. cl. Ballerin. ad Gury I, 509); qui eam prius *tamquam probabiliorem* elegit (M. VII, 32, 17) postea (Consil. Lib. V, Cap. 1, Dub. 4, n. 6) repudiavit (V. S. Alph. l. c.). Liceat igitur cum eis saltem in dubiis, an jejunando sint pares, indulgentiores esse.

3 Adeoque (V. Prol. § 186, 35) neque minores ea ætate, neque hac majores, etsi viribus valeant (S. Alph. III, 1035, 1036).

4 Suar. *De Relig.* Tom. II, Lib. IV, Cap. VII, 2. *Vetita ciborum,* idest carnem, ova, caseum (Salm. 23, 2, 29). *Pluries;* nempe si id fecerit *novis*, et non tantum repetitis, voluntatis actibus (Prol. § 287).

5 Cajet. 2, 2, 147, 8. Perinde ac si tibi præcipiatur, ne vas aliquod frangas, et fregeris (Salm. n. 47). Atque ideo, verius, etsi secundo comederit jejunii inscius, vel immemor (S. Alph. 1030, q. II).

6 V. C. 2 *De Observ. jejun.*

7 S. Alph. III, 1034. Nec tenentur mane jentare, et prandere vesperi (Sanch. M. IX, 3, 12. S. Alph. l. c.); vix enim caret incommodo gravi.

8 S. Alph. III, 1031.

9 S. Alph. III, 1034, 3.

10 S. Alph. 1042 v. *Alii.*

11 Less. IV, II, 43.

sima, docere (12), causas agere (13) : et si opus valde laboriosum sit, eique incumbant per plures dies continenter, excusantur his quoque diebus quibus vacant (14). Nec 2° utrum sit dives qui exercet opus hujusmodi ; dummodo divites illud exerceant pro conditione et munere suo (15), vel saltem ex causa *gravi* (16), aut justa et urgenti si illud sit aliquod pietatis vel caritatis opus melius jejunio (17). Huc, regulariter, pertinent iter agentes, nempe si pedestres eunt, 12 vel 15 milliarium, si equo bidui sin curru tridui (18). Demum ex *tertio* excusantur *qui non habent nisi panem et legumina aut herbas* (19): his accedunt pauperes quibus deest *prandium perfectum pro una congrua refectione* (20). Quibus et is accenseri potest qui, immemor jejunii, mane jentaculum sumpsit minus prandio plus cœnula, si ea refectione non possit commode reliquo die jejunare (21).

439. Quoad abstinentiam grave incommodum præstat aut valetudo, aut necessitas. *Valetudo* ægrotantibus, et hi quibus cibi esuriales graviter nocent. *Necessitas* pauperibus, quibus oleum in penu non est:

12 S. Alph. III, 1049. Nempe *illi* si *concionem* habeant quotidie, aut frequenter : *hi* si magno studio et labore indigent; vel quater in die lectiones præbent, vel per quinque in die horas docent (V. S. Alph. nn. 3, 5).

13 S. Alph. ib. n. 6. Idem juris est in Magistratibus, Medicis, Confessariis, etc. (S. Alph. l. c.) : uno verbo, in his qui, jejunando, officio suo defungi non possunt. Atque ideo, verius, et in conjuge qui debitum reddere omnino nequiret : quod tamen alii non admittunt, nisi propter periculum incontinentiæ (V. Sanch. M. IX, 3, 5. S. Alph. 1034, 3).

14 S. Alph. III, 1044. Scilicet si uno vel altero tantum die vacent. Porro heic incommodum, verius, æstimatur, ut diximus, ex personis; quid igitur si non satis appareat, utrum quis jejunare *possit* sine incommodo gravi? Et si opus est suapte natura valde laboriosum, ut ecce fossoris, agricolæ, fabri lignarii, ferrarii etc., in dubio tenendum est (si quid opinor) *non posse*, quia ut ita dixerim, opus possidet, (Ex C. 45 *De R. J.* in 6°); sin minus, ut ecce coqui, aurigæ sculptoris, non item (V. S. Alph. 1043).

15 Ex Orac. Eug. IV ap. S. Alph. III, 1042. Interest enim Reip. his operam dari (S. Alph. 1042). Ideo nec distinguitur, utrum quis hæc obeat gratis, an mercede conductus (S. Alph. 1049, 3).

16 Spor. n. 61. V. Prol. § 177, 6. V. c., ob *rarum lucrum* (S. Alph. 1046) : vel damni vitandi causa (Less. IV, II, 43) : ut ecce qui ad nundinas, vel ad alia negotia pedites proficiscuntur. (V. Prol. 171, 36).

17 D. Tho. 2, 2, 147, 4 ad 2. *Melius* (S. Alph. III, 1048, 1049), velut inservire ægrotis, confessiones excipere; non item, regulariter, peregrinationem ad aliquod Sanctuarium inire (V. Prol. § 171, 36).

18 S. Alph. 1047, d. 1. Ceterum hæc varie ex personis, itineribus, tempestatibus, etc., æstimari debent; et in his quoque qui intra civitatem hac illac excurrere, cursitare necesse habent.

19 S. Alph. III, 1034, 2.

20 S. Alph. l. c. Et in primis *qui frustatim eleemosynam mendicant* (D. Tho. l. c. ad 4).

21 V. S. Alph. III, 1020. *Plus cœnula*, nam si non plus sumpsit, hoc pro cœnula erit (V. Croix III, II, 1284. V. Less. IV, II, 18, 19).

his licet, pro suis quoque domesticis et operariis, uti larido ad condiendum; et comedere, et dare ova, et laticinia, si aliud non habeant. Immo et carnes edere licet ei, qui per plures dies aliud quam panem habere non potest (22): et viatoribus qui nihil aliud in tabernis inveniunt, nec alio divertere possunt sine incommodo gravi (23). Ad hæc, si paterfamilias non possit, aut nolit duas mensas parare, alteram ex carnibus, esurialem alteram, his qui de familia ejus sunt non imputatur si carnes comederint (24), nec uxori imputatur si alias *magnam pateretur indignationem a viro;* dum ne paterfam. aut vir hæc faciat in Religionis contemptum (25). Præterea ab abstinentia dispensat interdum R. P. Sed intererit utrum singulos (Cajam, Sejum), an universos (v. c. Civitatem, Diœcesim): nam singulis dispensatis, licet eis quaslibet carnes comedere (26); dispensatis universis, salubres tantum (27): sed utrisque (etiam extra Quadragesimam) 1° *unica comestione* dumtaxat (28), et 2° sublata promiscuitate epularum, idest carnis, et piscium (29). Verum prima limitatio, ex indulgentia Dispensatoris ad eos non pertinet, qui jejunii lege (30); altera eos non tenet, qui

22 S. Alph. III, 1007, 1008.

23 Gury I, § 487, 5.

24 S. Pœnit. 16 Febr. 1834. Scilicet *non propter indultum Patrifamilias forte concessum, sed ob impotentiam in qua filiifam. etc. versantur implendi præceptum* (S. Pœnit. 27 Maji 1863). Ex quo tria profluunt, 1° durante hac impotentia posse hos vesci carne etiam Confessario inconsulto; 2° etiamsi paterfamilias eis vescatur illicite (Righ. Lett. 2, § XVII, 3); demum 3° quoties filiifam. reperiuntur in *circumstantiis parandi duo prandia,* speculative ipsos non posse carnes edere, practice vero Confessarium dijudicare hoc debere (S. Pœnit. 20 April. 1865. Acta I, 425). At patrifamilias profecto non licet carnes omnibus apponere, eo quod in familia unus adest, qui licite vesci eis potest (S. Pœnit. 10 Jan. 1834).

25 S. Alph. III, 1034. Prol. 177, 10.

26 S. Alph. III, 1015 v. *Quæritur hic.* Et præterea ova, et lacticinia (Salm. 23, 2, 28).

27 Bened. XIV C. *Libentissime* § 1.

28 Ben. XIV C. *In Suprema.* Epist. *Si fraternitas* 10 Jun. 1745.

29 Ben. XIV cit. C. § 2. Cit. Ep. ad 4; Etiam in Dominicis Quadragesimæ (cit. Ep. ad 5). Et pisces accipere debemus omnes prorsus, adeoque et exsiccatos (*salumi*); immo et ranas, nepas, cochleas, testudines, et eos qui improprie *fructus maris* nuncupantur; ut ostraæ, conchiliæ, etc. (S. Pœnit. 16 Jan. 1834). Verum quia hæc lex strictam interpretationem recipit (Prol. 184, 23), non vetamur miscere condimenta ex adipe et piscibus (Rig. Epist. II, § 5); et sumpto jusculo ex carne, edere pisces; et contra (S. Pœnit. 8 Febr. 1828).

30 Idest qui non tenentur jejunare ratione *ætatis,* vel *affectæ valetudinis,* vel *laboris* (S. Pœnit. 24 Febr. 1819, 16 Jan. 1834, 16 Mart. 1882. Acta XIV, 568): adeoque ob quodvis aliud incommodum grave. *Ex Indulgentia;* adeoque nisi verba Indulti aliud exigant: ut ecce si eis concessum sit uti ovis, *quoties* per diem edunt (S. Pœnit. 27 Maji 1863. Acta I, 427).

lege abstinentiæ (31) non sunt obstricti, quia dispensatione non egent.

440. Dispensationes hujusmodi extra ordinem et ab Episcopis, et a Parochis dari possunt (Prol. § 231). Et Episcopus quidem dispensare potest, nedum singulos, quæ certa (32), sed et universos, quæ probabilis (33) sententia est; nempe singulos ex legitima causa, universos ex gravissima et urgente necessitate, et singulis vicibus tantum (34). Parochus vero singulos tantum, et singulis vicibus (35); servata semper et ab omnibus unicæ comestionis, et vetitæ promiscuitatis lege (36). Demum qui dubitat, num possit sine gravi incommodo jejunare, poterit jejunio eximi consilio utriusque medici (37), vel alterius, si alter desit, vel boni cujusque viri, si desit uterque.

441. Ad extremum quæsitum est, utrum is qui non potest sine incommodo gravi servare unam jejunii partem, teneatur alteram servare quam potest? nam utraque invicem separata est. Et ei qui non potest unica refectione ali, a carnibus esse abstinendum, hodie *verior* et certa (38): ei qui non potest abstinere carnibus, unica refectione utendum esse, verior quidem (Prol. § 168, 19), sed controversa sententia est (39).

442. Juverit nunc aliquid addere de jejuniis quæ jejunantur ex præcepto Confessarii, vel in Jubilæo, vel ex voto (de his qui jejunantur *ex Regula* in Institutis Regularibus, melius ipsi Regulares dispicient).

31 Ex S. Pœnit. 13 Febr. 1834. Righ. § 20. Acta I, 428, 9.

32 S. Alph. III, 1032 v. I *Causa*.

33 V. Bened. XIV C. *Prodiit*, § 10. Bullar. To. 3, n. 38, et Ferr. *h. t.* n. 26. Quod autem tradit Scavinius, *h. t.*, Benedictum XIV C. *Non ambigimus* et C. *Libentissime* hanc potestatem reservasse Apostolicæ Sedi, vereor ne verum sit, primo quia utraque illa Const. super jejunio et indulto quadragesimali versatur tota, deinde quia Constitutionibus hujusmodi lis inter Theologos finita esset, nec ejus amplius meminisse postea debuisset idem Ben. XIV C. *Prodiit* § 8.

34 Ex Ben. XIV C. *In Suprema* § 2, To. I, n. 27. E. c. ad vitanda scandala: si aliqua vigilia incideret in postrema tempora bacchanalium (V. Croix III, II, 1273): vel in aliquod festum quod solemniter celebrari solet (Laym. III, 9).

35 Ex S. Alph. III, 1032.

36 Ben. XIV l. c. § 3.

37 Ben. XIV C. *Non ambigimus* § 3. Verum hodie fideles alicubi solius confessoris, alicubi solius medici consilio contenti sunt, nec sunt inquietandi (Gouss., Scavi. I, 397): dummodo consilium exquiratur a medico timoratæ conscientiæ.

38 Ex CC. Pontificiis serius editis; et in primis Ben. XIV; quibus his quoque, qui non tenentur jejunare, *permittitur* uti indulto ad vescendas carnes et lacticinia.

39 V. Salm. 23, 2, 25. Nam alii contra putant, et in primis Cajet. et Sanch. Quorum sententia adeo gravis visa est Bened. XIV, ut eam in medio reliquerit (Not. 15, 22). Scilicet recepta tunc sententia erat, abstinentiam a carnibus esse *principalem* jejunii partem (V. § 430, 1).

De his quæri solet, quibus cibis *utendum sit?* Et quidam putant his utendum esse, quibus eo tempore quo jejunatur uti licet (40); sed quo jure? Ergo existimo uti eis posse, quibus extra Quadragesimam fas est uti, nisi alia appareat mens præcipientis, aut voventis. Amplius, *jejunia ex voto,* si vovisti jejunare simpliciter, cessant ex quo 60 annum fueris ingressus: sin *quoad vixeris*, verius est non cessare (41). Quid si jejunium subrogatum fuit voto alicui perpetuo, utrum an. 60 finiatur, quia hac ætate grave incommodum adfert; an minus, quia *subrogatum sapit naturam ejus cui subrogatur? Res est valde dubia* (42).

443. Ad ultimum videamus de abstinentia a carne, et adipe carnium, quæ obligat seorsim a jejunio. Hac tenentur 1° singulis sextis feriis (et penes nos Sabbatis quoque) omnes fideles majores infante, exceptis his quos excusat *valetudo* aut *necessitas* (§ 438): et 2° omnibus diebus quibus jejunatur, hi qui jejunio eximuntur propter ætatem, vel incommodum grave (§ 437). Qui proinde his diebus abstinere debent a carne, et ab adipe carnium; et præterea in quadragesima a lacte, caseo, et ovis; sive qua cibis, sive qua condimentis. Si cui autem ex indulto Apostolico concessum fuerit his diebus quibus non jejunatur, vesci carne, huic licet una simul et piscibus vesci (43); quibus autem concessum est in diebus jejunii uti larido liquefacto ad condiendum, eo et *in serotina* refectione uti licet, verum suino tantum (44). At ei cui adipe, huic eo magis lacticiniis condire datum est (45). Et cui ova conceduntur, lacticinia quoque concessa videntur (46).

APPENDIX.

De pravis libris non legendis, retinendis, edendis.

444. Ad extremum est et alia lex Christifidelibus imposita, de pravis libris non legendis. Verum his prohibemur jure tum naturali, tum ecclesiastico (1): illo propter periculum, hoc propter præsumptionis

40 Azor., Regin. IV, 148. Bonac. *h. t.* Q. 1, P. 2, n. 6.

41 S. Alph. III, 1038.

42 S. Alph. III, 1040.

43 S. Pœnit. 15 Febr. 1834. prob. Greg. XVI, Acta I, 428, n. 10. *Quibus* etc., idest VI feriis, et Sabbatis; in jejuniis Adventus, a Pio VI præscriptis, non licet (S. Pœnit. 8 Febr. 1834. Ib. n. 11).

44 S. Pœnit. 16 Jan. 1834, de mandato SSmi (V. Acta I, 429, 13, 19).

45 S. Alph. *Confess. Diretto* XII, 2.

46 S. Alph. III, 1009. At verius non contra (V. Laym. I, 5).

1 Alex. VII B. *Speculatores.* Bull. Cœ. § 1. Immo et Civili, nempe antiquo Gentilium jure (L. 4 § 1 *De Famil. Ercisc.*); nunc alia via itur ad astra!

periculum: ab hoc initium. Principio igitur jus Canonicum prohibet generaliter I° Libros hæresiarcarum, omnes prorsus, in odium auctoris (2); hæreticorum item omnes, nempe eos qui *de Religione ex professo tractant,* omnino; alios vero donec ab Ordinario, et Inquisitoribus examinati ac probati fuerint (3), si, ut opinor, *Ethicen, aliasque hujusmodi disciplinas respiciunt* (4). II° Libros de obscœnis, vel magicis ex professo tractantes (5). III° Versiones SS. Scripturarum vulgari idiomate, exceptis his quæ vel a S. S. probatæ fuerint, vel editæ cum *notis* desumptis ex SS. Ecclesiæ PP., vel ex doctis catholicisque viris (6). Alios autem non prohibet, nisi damnati fuerint speciatim, ut ecce libros Catholicorum contra fidem et bonos mores (7).

445. Libro prohibito, nefas est (etsi nulla censura prohibitioni cohæreat) illum legere, retinere, defendere, imprimere. *Legere* est oculis perspicere, et intelligere quæ sunt scripta (8): proinde nec is legem violat qui legentem audit (9); nec qui legit ipse, si ignorat linguam qua scriptus est liber (10); et, si eam calleat, non peccat graviter si parum quid legerit, idest paginam; nisi in doctrinam erroneam inciderit (11). At vero, libro prohibito, non ea solum pars quæ causam

2 C. *Sancta* § *Ceterum.* Dist. 15. Ad Conc. Trid. Reg. 2. S. Alph. VII, 288. Nihilominus veterum hæresiarcarum libri, v. c. Origenis, Tertulliani, hodie legere non prohibemur, quippe ex uno capite obsoletos errores, ex altero multa utilia continent, et scitu necessaria (Lugo *De Fide* XXI, 29). Ceterum libros accipimus etiam librorum versiones quocumque idiomate factas (Ex Decr. Clem. VIII et S. U. Inq. 4 Mart. 1628).

3 Index Trident. Reg. 2. *Hæreticorum;* adeoque, non ethnicorum, nec scriptos ab hæreticis post ejuratam hæresim. Sed hæreticos intelligimus sine ulla distinctione (Suar. *De Fide* 20, 2, 11): adeoque sive *ex secta,* ut ecce Lutheranos, Calvinistas; sive ex *doctrina,* eos nempe qui ejusmodi contra fidem errores docent, ut nulla præsumi possit ignorantia probabilis (Ex Sanch. Dec. II, 10, 24). *De Religione,* idest de his quæ ad Religionem pertinent quoquo modo, ut puta de rebus moralibus, Canonicis, Liturgicis, de Historia Ecclesiastica, etc. (Laym. *De Fide* XV, 3. Croix VII, 331): *ex professo* tractant idest non obiter, sed ex institute (S. Alph. VII, 283).

4 Ex Encycl. Pii IX 2 Jun. 1848. Scilicet olim degentibus in ditione Pontificia vetitum erat, libros *de quavis materia* tractantes imprimere, vel imprimi facere, sine licentia Censoris Ecclesiastici (Urb. VIII per Decr. S. U. I. 3 Oct. 1625): hodie vero ex cit. Encycl. *illos dumtaxat, qui morales, aut religiosi argumenti sunt.*

5 Trid. Regg. 7, 9.

6 S. U. I. 7 Jan. 1836.

7 Trident. Regg. VII, IX. S. Alph. VII, 289. Olim prohibiti quoque erant libri editi sine Auctoris nomine (Alex. VII B. *Speculatores*). Verum hodie ex *hoc solum capite* nullus liber, nisi relatus in Indicem, legi prohibetur.

8 L. 1 *De his quæ in test. delent;* ibiq. Gloss. v. *Intelligi.*

9 Sanch. n. 48. Quamvis is jussu suo legat (Lugo *De Fide* XXI, 75. S. Alph. *H. A.* XIX, 52).

10 Suar. *De Fide* 20, 2, 18.

11 S. Alph. VII, 294.

prohibitioni dedit, sed totus liber prohibetur legi, et præterea quæcumque pars libri esse intelligitur; ut epistola dedicatoria, prologus, index (12). Nihilominus cessat prohibitio, si eam partem, quæ prohibitioni causam dedit, detraxeris, vel deleveris, vel induxeris, ut amplius legi nequeat; dumne liber proscriptus fuerit quia tractat de Religione ex professo, vel in odium auctoris (13).

446. *Retinere* heic intelligimus seu proprietatem libri, seu possessionem, adeoque sive suum penes alium, sive alienum penes se (14); nec caret letali eo quod forte ipse legere nescit; vel quod cavet, ne ad aliorum manus perveniat (15). Itaque tradendus est Inquisitoribus, aut Ordinario (16); vel comburendus (17). Ceterum si tibi certum sit eum tradere, vacas letali si distuleris biduum aut triduum (18); vel ulterius, forte dum expectas tradendi opportunitatem, vel petitam legendi veniam, dumne hæc diu expectanda sint (19). *Defendere* librum accipimus sive *codicem*, ne intereat, veluti si prohibeas tradi igni, vel Ordinario (20); sive doctrinam, damnatam scilicet (21). Demum *imprimere* est typis edere. Huc autem pertinent quotquot ad impressionem proxime cooperantur (22); seu formaliter, ceu typographus, Editor, Auctor, si ipsius cura editur liber: seu materialiter tantum, ut ecce qui typos componunt, qui atramento eos tingunt, qui chartas madefaciunt, qui prœlum versant etc.: verum hi caritatem dumtaxat lædunt, adeoque (II, 98, 2) excusat eos damnum (23); sed, ut puto,

12 Suar. n. 9. Sanch. nn. 30, 35. Lugo n. 60. Quid si opus in plures tomos sit distributum, num omnes sint prohibiti, si error in uno eorum dumtaxat contineatur? Negat Sanch. affirmat Suar.; Lugo n. 57, si operis argumentum divisionem recipit, ut historia, cum Sancio; sin minus, cum Suaresio sentit.

13 S. Alph. VII, 283. H. A. XIX, 57.

14 Suar. n. 21. Sanch. n. 52.

15 Suar. ibid. Croix VII, 349.

16 Ind. Trid. Reg. 10. Vel saltem ei cui licet illum retinere; sed huic ea lege, ne repetas quoad legendi licentiam obtinueris (S. Alph. VII, 298).

17 Salm. X, IV, 74; nec sufficit librum in folia discerpere, obvolvendis medicinis, salsamentis etc. (Sanch. n. 53, Croix 349).

18 Sanch. n. 56. Laym. *De Fide* XV, 7. Et si id nolueras primum, sed postea, mutata voluntate, tradideris, vacas censura; etsi gravi non vaces (Croix n. 348).

19 Sanch. D. X, 10, 55. S. Alph. VII, 295.

20 S. Alph. VII, 285; seu vi adhibita eripias, seu fraude, mendaciis etc. (Suar. 20, 2, 25).

21 Suar. l. c. Quomodolibet; seu scriptis, seu verbis; seu palam, seu clam, vel etiam disputandi causa: immo et si laudaveris eruditionem, elegantiam etc., si laus in libri approbationem redundet (Lugo XX, 94).

22 Sanch. D. XI, 10, 57.

23 Cretoni *h. t.* Ballerini ad Gury II, 972, II°). Non item Corrector, nec qui editionis impensas faciunt, quippe remotam operam præstant (Suar. *De Fide* 21, 24. Sanch. l. c. Bonac., Lugo *De Fide* XXI, 90) aliique passim.

gravissimum tantum; quippe per quam gravissima pernicies ex pravis libris in Ecclesiam et societatem dimanat.

447. At vero librorum appellatione hodie vulgo hi solum veniunt qui typis eduntur, et aliquo volumine constant. Quare (ex 1°) merito quidam negant manuscripta prohibitione contineri (24); nec immerito (ex 2°) scripta, typis quidem edita, sed molis adeo exiguæ, ut magis quo alio nomine, velut *elegiæ, epistolæ, orationis,* quam librorum, nuncupari soleant (25); nec non ephemerides (26), eas nempe quæ dietim, non quæ, compactis fasciculis, periodice, uti ajunt, eduntur (27).

448. Quos igitur libros Ecclesia proscribit, eos legere grave est; scilicet propter præsumptum perversionis periculum (§ 444), adeoque (Prol. § 208, 66) etsi nullum prorsus legenti periculum immineat (28). Quod si proximum aliquod legenti periculum imminet, prohibentur legi ipso naturali jure; atque ideo etsi libri appellatione vulgo non veniant, et nullo volumine constent (§ 447); immo etsi ab Ecclesia non prohibeantur legi: et nedum eos legere grave est, sed et legentem audire. Atque ex hoc capite vix a letali excusantur, aut ne vix quidem, adolescentes qui ephemerides liberales, quas vocant, paucis (et penes nos ferme nullis) exceptis, legunt, Confessario inconsulto. Item (quasi causæ *negativæ*) Patresfamilias, Magistri, heri, qui hujusmodi lectionibus eos non prohibent: at institores tabernarum, vel hospitiorum, penes quos legendæ advenientibus prostant (causæ *positivæ*) homicidæ animarum sunt.

449. Hactenus de peccato: ad hæc excommunicationem incurrunt R. P. r. speciali modo (Prol. § 389, 2), qui sine auctoritate Sedis Apostolicæ *scienter* legunt, retinent, imprimunt defendunt libros 1° alicujus *apostatæ* seu *hæretici,* qui hæresim *propugnat:* hæreticum accipimus sive ex secta, sive ex doctrina (29): propugnare vero est, si quid opinor, hæresis patrocinium suscipere data opera, et quasi pro viribus; quocirca excommunicatio eum non tenet, qui legit librum apostatæ, vel hæretici, si hæresim non propugnat, etsi eam con-

24 Croix VII, 285. Azor., Spor., Silv., Viva, Rodriq., Barbosa, etc.

25 Sanch. Dec. II, 10, 29. Laym., Bonac., Lugo XXI, 33. S. Alph. Lib. I, App. III, Cap. IV, § 7.

26 Bouvier. De I. Præc. Decal. Cap. I, Art. I, Cap. IV. Gury Comp. Theol. Mor. II, 981. Romæ 1862. Aliud putant Sapientissimi Scriptores *Periodici* cui titulus: *La Civiltà Cattolica* (Ser. VIII, Vol. VI, pag. 648), ea cum primis ratione ducti, quod *ephemerides* in eo a *libris* distant, quia illæ ex singulis plagulis, seu foliis, in dies singulos; hi ex pluribus compactis plagulis identidem editis, in libros coalescunt: ratio brevis et urgens.

27 P. M. a Novana. Comp. Theol. Bruxell. 1872, p. 647.

28 Croix VII, 375. S. Alph. VII, 291.

29 Ait enim Pontifex, *eorumdem,* idest quos num. sup. (Prol. 362, 1) recensuerat.

tineat, immo et defendat, sed obiter, paucis, et quasi aliud agens. 2° Librum prohibitum (nec refert a quo sit scriptus, quidve contineat) per Literas Apostolicas; dummodo prohibitus sit *nominatim*, idest expresso operis titulo (30). *Scienter* inquam: adeoque pœnæ eximuntur qui vel prohibitionem, vel censuram ignorant (31); sive eorum ignorantia fuerit crassa et supina, quod nemo dubitat (32); sive affectata (33), etsi letali non careat. His addendi sunt qui Sacræ Scripturæ libros imprimunt, vel imprimi faciunt sine licentia Ordinarii (Prol. § 392, 5).

TRACTATUS II.

DE OBLIGATIONIBUS CLERICORUM.

CAPUT I.

DE OFFICIIS OMNIUM CLERICORUM PROPRIIS.

Art. 1. De externo Clericorum cultu, et de divino officio a Clericis recitando.

450. Omnium Clericorum præcipua obligatio hæc est: perfectior vita, sive interior, sive exterior; nobis de exteriori tantum. Quæ autem circa eam Sacri Canones cavent, et nos dicturi sumus, pertinent ad Clericos quorum vitæ status perpetuus utcumque est; adeoque ad eos tantum qui vel aliquod Ecclesiasticum beneficium habent, vel constituti sunt in sacris (1): ceteri, cum quodammodo sui juris sint, vix aut

30 Ballerini ad Gury II, 972. Et non tantum Auctoris nomine. Porro *Literæ Apostolicæ* nuncupantur quæ immediate prodeunt sub Romani Pontificis nomine, sive in forma Bullæ, vel Encyclicæ, vel quavis alia. Si qui autem damnati fuerint per Literas Apost. ante C. *Ap. Sedis* (1°) sine ulla censura, vel (2°) sub pœna suspensionis, vel (3°) excommunicationis non reservatæ, qui eos legit nullam censuram, incurrit; etenim Const. nostra (1°). Censuras contraxit, non produxit; et cum hujusmodi seu suspensiones (2°) omisit, seu excommunicationes (3°) inter reservatas non recensuit, tacite eas sustulit.

31 Suar. *De Fide* XX, 2, 17.

32 S. Alph. VII, 47, 296.

33 Sanch. Dec. II, 10, 38. Duard., Bonac. To. III, Disp. I, Q. 2, P. 4, n. 9. Pala. Tract. IV, Disp. 2, P. 10, § 2. Lugo *De Fide* XXI, 103. Croix VII, 345.

1 Reiff. III, I, 69. Schmalz. III, I, 38. S. Alph. III, 831, 895; VI, 825. Ex Trident. XIV R. 6. Hos autem tenent, propter ordinis reverentiam, strictius illis (S. Alph. VII, 385).

ne vix quidem, remoto scandalo, delinquunt in his graviter (2). Itaque exterior Clericorum vita duobus maxime laicorum vitæ præstare debet; cultu, et studiis. Cultus hic, ut habitum clericalem, et tonsuram, et coronam deferant (3).

451. *Habitum:* ex hoc capite jura *vetant* deferre vestes laicales extra propriam domum (4), nisi ex *rationabili causa* (5); et (remoto quoque Ordinis contemptu, aut scandalo) grave est (6), nisi fiat ad breve tempus (7). *Jubent* deferre 1° vestes talares (8), ceterasque, judicio Episcopi, Ordini congruentes (9). 2° *Tonsuram;* exinde autem vetitum est clericis laxare comam (10): et hoc quoque est grave, nisi coma sit moderata (11), aut aliud ferat mos regionis. 3° *Coronam;* scilicet ampliorem, vel angustiorem pro Ordine, ac dignitate (12): sed utrum letale sit ea carere diu, difficile est definire (12). At profecto eam non deferre, vel habitum talarem vel tonsuram, post monitionem Ordinarii, letali non vacat (14); nisi parvitas materiæ excuset.

452. Deinde Clerici necesse habent recitare officium divinum, seu *horas canonicas.* Oritur hæc obligatio vel ex beneficio ecclesiastico (§§ 64, 73), vel ex ordine sacro, vel ex professione religiosa, de qua postea. Incipit illic a *die* initæ possessionis beneficii; istic, et hic ab *hora* suscepti Ordinis, vel editæ professionis: adeoque in priori casu ex matutino (Prol. § 39, 29), in ceteris ex ea officii parte, quæ horæ ejus diei (non chori) respondet (15). Ceterum etsi officium constet plu-

2 C. 3, Cau. 21, 4. Trid. l. c.

3 Clem. I *De Vit. et honest. Cleric.* Trid. l. c. Xyst. V C. *Cum Sacrosanctum.*

4 Cit. Clem. I. Reiff. I, 116. S. Alph. 825.

5 Clem. 2 *Eod.* V. c., si *justus* timor excuset (C. 15 *Eod. tit.*).

6 Ex Trid. XIV, Ref. 6. Sanch., Laym., Salm., Vasq., Pal., etc. Nec audiendi sunt qui contra putant (S. Alph. VI, 825. V. cit. Clem. 2).

7 S. Alph. l. c. Idest ad quinque, sexve dies (Croix I, 672).

8 Xist. V, l. c. Quæ nimirum defluant ad talos usque, vel saltem ad genu; quod epicheja, et consuetudine in oppidis et pagis receptum est (De Luca *Ad Trid.* Disc. 24); et in ipsis quoque civitatibus, extra Missæ celebrationem permittitur, (Ben. XIV. Not. 71, 9).

9 Trid XIV, Ref. 6, XXIV. R. 12, in fi. Et XXII, R. 1, ideo variant pro locis (De Luca l. c. n. 24).

10 CC. 4, 5 *De Vit. et honest Cler.* V. l. Cor. 11, 14.

11 Ex cit. C. 4. S. Alph. VI, 826. Nec possunt uti coma adscititia injussu Episcopi (S. C. C. 9 Dec. 1690. Ben. XIV, *De Syn.* XI, IV, 4); nisi aliud obtineat.

12 C. 15 *De Vit. et honest.*

13 V. Croix IV, 1372. Sententia affirmantium est forte communior; at Nostri heic facile coronam cum tonsura permiscent.

14 S. Alph. VI, 826. V. Clem. 2 et Trid. ll. cc. CC. 4, 5, 15 *De Vit. et honest.*

15 Suar. *De Relig.* To. II, Lib. 4. Cap. 27, 8. Laym. *De Hor. Canon.* VI, 4. *Non chori;* ideo ordinatus, v. c., meridie, incipere debet a *sexta;* nec a Vesperis incipere potest (S. Alph. IV, 140). Nihilominus si quis qua hora subdiaconatum init, vel professionem edit, totum ejus diei officium, jam recitaverit, probabile est satisfecisse, quippe officium *pensum diei* est (S. Alph. l. c.).

ribus horis, cum ex omnibus unum diei pensum coalescat, qui omnes omittit unum dumtaxat peccatum admittit (16) : et licet eo teneatur tum ex Ordine (vel professione religiosa), tum ex beneficio, verius non ideo bis peccat, quia utrobique sola religio subest (17). At grave, nisi modicum (quoad totum) omiserit : modicum autem intelligitur, quod minus est hora parva, utputa *Nona* (18). Videamus igitur quodnam officium recitandum sit, et quomodo sit recitandum, ut præcepto satis fieri possit.

453. Principio igitur quoad *partem*, sit venia verbo, *materialem* recitandum est ex eo Breviario quo quisque legitime utitur, servata illius forma; alias non satisfacit (19); et, quoad *Sanctos*, ex Calendario propriæ diœcesis, idest ejus in qua domicilium fovet, vel ejus in qua residentiale beneficium possidet (20). Nihilominus, quia decet missam, et officium convenire, peregrino permittitur officium recitare ejus loci in quo versatur (21). Qui *consulto* aliud pro alio recitat, siquidem et ritu plane diversum, et notabiliter brevius, non satisfacit; velut in die Palmarum Officium Paschatis (22). Si non brevius quidem, sed ritu dumtaxat plane diversum, probabile est eum satisfacere (23) ; sin ejusdem ritus, sed notabiliter brevius, non satisfacere verius est (24). Si ex utroque capite fere æquale, satisfacit, quamvis levi non careat; et nedum si hoc fecerit ter solum, vel quater in anno; sed, etsi sæpius

16 Ex C. 1 *De Celebr. Miss.* S. Alph. IV, 147, 148.

17 S. Alph. IV, 146. V. § 16, 11.

18 Suar. 25, 15. Proinde qui omittit primas Vesperas Paschatis, levi; qui unum nocturnum integrum, gravi tenetur (S. Alph. 147). Sed si quis legerit aliquid modicum horæ parvæ, puta hymnum, capitulum, responsoria, et orationem, omissis ceteris, perinde erit (V. Prol. 32, 23), ac si totum omiserit, (Croix IV, 1202). Præterea in *Commemoratione omnium fidelium defunctorum* horum quoque officium *sub gravi* recitandum est (S. Alph. IV, 161 q. II). Utrum et Litaniæ cum suis precibus et orationibus, diebus S. Marci, et Rogation. non satis convenit: negantium sententiam S. Alph. l. c. q. 1, non ausit improbabilem dicere: utcunque, hæ pridie recitari non possunt, quippe solemnis ejus diei supplicationis quasi partem constituunt.

19 S. Pius V C. *Quod a nobis. Mutata* enim *forma prope interimit rei substantia.* Proinde qui ejus partes adeo perturbat, ut vix species officii divini supersit, non satisfacit (Ex Suar. 11, 7).

20 C. *De iis*, C. *Placuit.* Dist. 12. Ex Clem. 2 *De Celebr. Miss.* Suar. 23, 4. Quamvis Calendar. erret: *nisi error sit evidens contra Rubricas*, vel *Decreta* (S. R. C. 27 Aug. 1836, 23 Febr. 1839).

21 Laym. V, 3. S. Alph. IV, 161 v. *Juxta.* Et Capellanus Monialium (S. Alph. l. c. ex R. C.), queis Missam Conventualem celebrare debet (Salm. 16, 1, 31).

22 Alexan. VII, 34. Vel Pentecosten (S. Alph. IV, 161 q. 3).

23 Gobat. n. 869. Utputa, si in Natali Domini recites officium de Passione (Croix IV, 1250). Et probabile putat vel ipse Cardenas, qui contra sentit.

24 S. Alph. IV, 161, q. III.

quæ multorum, et *satis probabilis* sententia est (25). Immo caret et levi si id fecerit ex justa aliqua causa (26), vel inconsulto: dummodo, si recitavit notabiliter brevius, suppleat quod plus erat in proprio (27). Sive autem consulto id fecerit, sive inconsulto, qua die subinde recitatum officium cadit, hoc iterum (non illud quod omisit), recitandum erit (28), ne bis erret.

454. Venio ad partem *formalem*. Porro officii recitatio, quia est *actus humanus*, sine intentione non fit: ideo necesse est, ut quis illud recitet *sciens volens* (II, §§ 20, 22). Tum, quia est *oratio*, attentione quoque opus habet; externa inquam, nam, præter ea quæ alias dixi (cit. § 20), *non constat adesse præceptum de attentione interna* (29); atque ideo si illud recitaverit distractus animo sciens volens, nec repetit, nec (beneficiatus) fructus restituit (30). Demum quia est *oratio vocalis*, verba rite, ac recte proferri debent (II, § 21).

455. Denique ad utramque partem aliquatenus pertinent hæc, nempe ut officium recitetur 1° suo tempore, 2° suo ordine, 3° continuo, 4° totum. 1° *Suo tempore*. Principio officium est onus *diei*, eique adfixum: proinde ejus recitandi obligatio a media nocte incipit, et sequentis noctis media parte finitur: quidquid igitur extra has 24 horas recitatum fuerit, pro non dicto erit (31). Nihilominus *ex privilegio* (sic Nostri ajunt) consuetudine introducto, fas est recitare matutinum et laudes a vesperis diei præcedentis; idest, communius, ab ea hora, quæ est media inter meridiem et solis occasum (32). *Et horæ parvæ* ab aurora ad meridiem; *vesperæ et completorium* post meridiem recitari

25 S. Alph. l. c. in fi.

26 S. Alph. IV, 161, q. 3. V. c. ex devotione, vel ut recitet cum socio. Et si, recitata modica officii parte, animadvertat se errasse, in potestate sua erit utrum maluerit, seu cœptum, seu proprium Officium, prosequi (Salm. 16, 3, 27).

27 S. Alph. IV, 161, q. 3. ibique Bonac., Tournel. etc.

28 S. R. C. 17 Jun. 1671. Scavi. II, 72. Gury II, 75.

29 S. Alph. IV, 177. V. *His tamen*.

30 Croix IV, 1213. Laym. V, 10, ibique Tolet., Salm. etc. Nihilominus si fructus perceperit *mala fide*, idest ratus percipere se illos non posse, S. Alph. III, 669 contra putat; *quia non potest*, ait, *inchoari possessio cujuscumque rei, nisi cum certitudine juris* (IV, 158, in fi.). Sed hæc regula non est perpetua (V. II, 127). Nec si perpetua esset, heic ei locus foret: scilicet *titulus*, quo fructus percipiuntur, est ipsum beneficium quod possidetur (§ 63). Utique is qui *omittit* officium fructus non facit suos, sed doce omisisse eum, qui illud *sic* recitavit.

31 Ex C. 9 *De Celebr. Miss.* S. Alph. III, 667; IV, 172.

32 S. Alph. IV, 175. Recitari posse secunda hora post meridiem sententia est, quam multi tuentur, multi non reprobant, multi probabilem (Cf. cl. Baller. ad Gury II, 65) putant: nec immerito, quia nullo certo jure sive scripto, sive non scripto, explodi potest. Non sunt igitur inquietandi qui bona fide ab ea hora recitaverint matutinum.

debent. Nempe sub levi, et ne sub levi quidem, si aut modica temporis immutatio fiat, aut ex causa aliqua *utili*, vel *honesta* (33). 2° *Suo ordine*, hoc duo continet, ne horæ intervertantur, neve horæ partes: sed utrumque est leve, et si aliquid omissum fuerit, satisfit illud supplendo (34). 3° *Continuo;* nempe eamdem horam, nihilominus, quia singulis psalmis, immo singulis psalmi versiculis inest propria et ab aliis discreta significatio, quævis interruptio caret letali (35): quin et levi, si vel non longior fuerit, vel ex causa honesta quamvis non gravi (36). Denique 3° *totum* et planum est. Sed si non meminis, utrum aliquid recitaveris, et probabile sit recitatum fuisse, communissima sententia est, nihil esse repetendum (37).

456. Ad hæc qui officium recitat in choro, vel cum socio, debet integra recitare ea quæ secreto dicuntur; alternis (non ternis) vicibus hymnos, psalmos, versiculos: at sufficit audire (dum alius ea legit) antiphonas, responsoria brevia, et lectiones. Porro quoad ea quæ socius recitat legit, ut tu satisfacere possis, necesse est, ut et is omnia proferat rite, ac recte, tuque hæc aure accipias (II, §§ 21, 37, 38). Nihilominus, quia omnes recitantes unum veluti corpus constituunt, et quia ea quæ invicem recitant legunt, communicantur (38), si per te non stet, quominus aure percipias ea quæ altera pars chori, vel socius recitat, probabile est (dummodo attendas quantum potes), te satisfacere; surdastrum quoque, et in confuso audientem (39). Ceterum si quis omittit

33 S. Alph. IV, 173. Ut puta major devotio, quies, studium, etc. Et in choro quoque locum habet (S. Alph. 171).

34 Croix IV, 1311. Bonac. *De Hor. Can.* Disp. 1, P. IV, n. 7. V. c. *lectiones*, si quis vel eas non habeat, vel nequeat legere, forte iter agens (Bonac. n. 9. Croix l. c.). Quamobrem si inter recitandum adverteris aliquid omisisse, prosequi licet, et postea omissum recitare (Bonac. n. 9. Croix l. c.).

35 Croix IV, 1306. Salm. 16, 3, 3. Utputa si hodie matutinum absolveris cœptum pridie (S. Alph. IV, 168). Matutinum posse a Laudibus separari, vel sine causa, recepta sententia est (S. Alph. 167).

36 Suar. 15, 4. S. Alph. l. c. Et licet eam interruperis animo repetendi. Vasq., Suar., Bonac. n. 13. Less. II, 37, 49 contra Azor.; et jure prorsus.

37 V. S. Alph. IV, 150. Sed ipse postea ab hac sententia discessit. Quo autem *loco* recitat quis, non inquiritur, modo locus attentionem non impediat (S. Alph. IV, 179). Adeoque in via recitari potest, et in stabulo, ceteris paribus. Nec quo *situ:* et Rubrica quæ stare, genuflectere, etc., jubet, ad chorum pertinet (S. R. C. 12 Nov. 1831).

38 Ex C. 1 *De Celebr. Miss.* Salm. 16, 1, 24.

39 S. Alph. IV, 163, q. 2. V. c. quia strepitus fit (S. Alph. l. c. pr.), vel quia socius submissa voce recitat (Salm. cit. n. 24), vel propter ineptitudinem legentis (S. Antonin. P. II, Tit. 9, Cap. 12). *Surdastrum:* An et surdum? Et si recites cum socio, quia non cogeris eo uti, DD. communiter negant (Salmat. l. cit.): sin in choro, adhuc negant Pal., Sanch., Elbel, S. Alphonsus l. c., q. 3. Affirmant Suar., Sa., Bonac., Salmat., etc.; nec immerito, nam oportet chori obligationes et jura æqua lance metiri.

aliquod verbum dum, v. c., pulsat organa, thus adolet, psalmos, vel orationes perquirit, non tenetur supplere, quia chorus supplet (40).

457. A recitatione divini officii excusant 1° impotentia, 2° incommodum grave, et 3° quævis alia necessaria occupatio. Ex 1° excusantur cæci (41), et qui Breviario carent omnino (42); aut, verius, proprio quia, nisi ea forma servata (§ 455, 34), satisfieri non potest (43). Ex 2° qui morbo, levi quoque, laborant, si horas canonicas recitare nequeunt sine incommodo gravi, vel probabili ejus periculo (44): quod, in dubio, Medici, vel Confessoris, aut viri prudentis judicium erit; immo et ipsius ægroti, si judicium de hac re ferre possit (45). Nec oberit si forte eo die sacrum faciat, cum aliis sermones conserat, legat; quippe his levatur morbus, illa ingravescit (46). Demum ex 3° hi quibus alia graviora officia obire necesse est, quæ non possunt omitti sine gravi suo, vel alterius damno, vel sine scandalo (47). At vero qui non potest totum officium recitare, debet eas horas recitare quas potest (Prol. § 168, 19) exceptis infirmis, si dubitent an possint, ne anxietates morbum aggravent (48). Et si nec horam integram recitare possit, verius est horæ quoque partem recitandam esse, si ea sit tantumdem ac hora parva; nam adhuc *formæ* vestigium superest (49).

40 C. 1 *De Celebr. Miss.*

41 Suar. 28, 3. Laym. VI, I. Sanch. etc. Et oculis caligantes (Salm. 16, 3, 39). Nec tenentur mandare memoriæ quod nesciunt (S. Alph. IV, 138).

42 Salm. 16, 3, 40. Verum hi et cæci, vel caligantes, socio uti debent, si absque ulla impensa et commode eo uti possint (Suar. 28, 14. Salm. n. 44. S. Alph. IV, 158. V. Prol. § 171). Sed an teneatur eo uti, cum aliqua impensa opus est, is qui potest eam detrahere ex fructibus sui beneficii, non satis convenit (S. Alph. l. c.).

43 V. S. Alph. IV, 158. At vero nemo dubitat, ei qui non potest legere officium *proprium de Sancto,* vel suis horis (ut ecce si vesperi quartana sit reditura Suar. 28, 28), legendum esse *de comuni* (S. Alph. l. c.), vel *antea* recitandum (Prol. 167, 11), excepto matutino die præcedenti (S. Alph. IV, 155), quod ex privilegio (§ 455, 32) recitatur (Prol. 220, 15).

44 Ex C. 3, Dist. 91. Croix IV, 1224. S. Alph. IV, 154. At non excusat levis dolor capitis, levis febricula, et generaliter *infirmitas, quæ non impedit actiones ordinarias, quæ fiunt auxilio capitis, aut linguæ* (Salm. 16, 4, 35).

45 S. Alph. IV, 154, n. 3. Et si hoc prudenter dijudicari non potest, siquidem dubitas, utrum recitatio sit nocitura, adhuc excusaris; sin utrum invaletudo sit gravis, non item; illic enim possidet morbus, hic lex (S. Alph. V. *Sed quid*).

46 S. Alph. IV, 154, v. *Plura.* Adeoque et is excusatur qui convalescit, donec vires reficiantur (S. Alph. l. c. not. 2).

47 Suar. 28, 23. Salm. 16, 4, 37. Ut ecce si oporteat confessiones audire, præsto esse infirmis, sedare jurgia; incumbere studio, non quidem ordinarie (Alex. VII, 21), sed ex causa extraordinaria, eaque gravi: utputa periculi faciendi, vel publice legendi causa (Suar. n. 35. Salm. 37. S. Alph. IV, 156).

48 S. Alph. IV, 154, n. 4.

49 Croix IV, 1220. S. Alph. l. c. V. c., si *Laudes* vel psalmos matutini quos memoria tenes, si lectiones, carens breviario

458. Denique obligatio recitandi officium evanescit 1° abdicato beneficio, vel amisso (ad hæc V. § 66); 2° extincto statu cui adnexa ea fuerit, idest si ex dispensatione R. P. ordinatus in sacris ad statum sæcularem; vel Regularis ad sæculum ex indulto S. Sedis (50) aut, verius, ejectus (51), redierit. *Extincto* inquam, adeoque hoc non obtinet in excommunicatis, etsi vitandis, in (Regularibus) profugis, vel apostatis; in vinctis, exceptis damnatis ad triremes; quod eorum miseratione (52). et ne recitatio cedat in dedecus status Ecclesiastici, introductum est, 3° Dispensatione R. P. non item Ordinarii; nihilominus is quoque permittitur dispensare ex justa causa, et ad breve tempus (53).

Art. 2. De Negociis sæcularibus, aliisque a Clericis non obeundis.

459. *Nemo militans Deo implicat se negociis sæcularibus* (1). Ab his igitur Clerici remoti sunt. Scilicet ipso naturali jure, si hæc aut statum clericalem dedecent, aut a nostro ministerio nos avocant, aut admirationem aliis, vel scandalum præstant; alias jure Canonico. Heic de his, non quæ naturali (quippe hoc expeditum est), sed quæ jure Canonico prohibentur: hæc sunt negotiationes, munera publica, venationes, aleæ.

460. Et primo negotiationes. Negotiari est: *aliquid emere, ut immutatum carius vendas* (2). Ut igitur negotiatio sit, necesse est, ut id quod vendis 1° emeris, 2° venditurus, 3° carius (3), et 4° immutatum (4). Itaque cessat (ex 1°) si vendas quod percipis ex re tua, quamvis empta (vel permutata) maturis jam fructibus (5): vel quod

vel cæcus forte, recitare non possis. Secus si quod memoria tenes non sit ejusdem horæ pars, v. c., psalmum ex Matutino, ex Laudibus psalmum, ex Vesperis, vel Completorio psalmum; quippe his nec vestigium inest formæ Officii divini.

50 Sanch., Croix IV, 1189.

51 Sanch. M. VIII, 8, 11. Less. II, 37, 50. Salm., 15, 5, 95. Sot., Suar., Pal., Pelliz. Quia in his essentia status Religiosi extincta est (S. Alph. IV, 142, d. 1).

52 S. Alph. l. c., dd. 2, 3.

53 S. Alph. 159. Prol. § 231, 12.

1 II, Timoth. II, 4.

2 Moli. Tr. II, Disp. 339. Laym. Lib. III, Tr. IV, Cap. XVII, 38. Less. II, 21, 4. S. Alph. III, 836. H. A. X, 192. Fagnan. in C. 1, n. 3. *Ne Cleric. vel Monach.* Ceterum emptionis, et venditionis vocabulis etiam permutationes continentur (Less. cit. n. 4; Lugo *De Just.* 26, 21).

3 Ex C. 6 *Ne Cler. vel Monac.* Reiff. III, I, 135. S. Alph. l. c. Scilicet *negotiatio ordinatur ad lucrum* (Lugo n. 31).

4 D. Tho. 2, 2, 77 ad 1. Molin., Laym., Fagnan. ll. cc. Gonz. in C. 6, n. 4. *Ne Cler. vel Mon.* Ferr. V. *Clericus* III, 49. S. Alph. III, 835 v. *An vero.*

5 Molin. D. 342, Lugo n. 31. S. Alph. l. c. Heinc licet rem emere, ut ex ea fructus vendas; utputa ex vinea uvas, ex grege fœtus (S. Alph. H. A. X, 93): domum ut eam loces, navim, rhedam, (Salm. 14, 2, 42), etc. (sed hoc multum pendet ex

emeras quidem, sed aut (ex 2°) non venditurus, v. c., quod tuis usibus necessarium, vel etiam superfluum (tibi prospiciens) comparaveras (6); aut (ex 3°) venditurus, sed non carius, utputa amicis, pauperibus (7). Immo (ex 4°) etsi eam emeris ut carius quidem, sed mutatam dein venderes (8): nisi forte immutatam operis vel industria aliena, vel conductis operariis, quippe hoc a negotiatione parum distat (9).

461. Itaque Clericis grave est negociari (10), etiam per alios; vel cum socio, tametsi socius solus negocietur, clericus vero negotiationi aut parum incumbat, aut nullomodo (11). Et si clerico negocium aliquod ex successione obvenerit, quod sine detrimento dimitti non potest, licentia ei opus est, ut interim illud citra peccatum obire possit (12). Nihilominus excusat a letali materiæ parvitas, idest si vel negotietur semel et iterum tantum; sive modicum aliquod negotietur, quod fere omnes; sive multum, quod plures admittunt (13). Immo caret et levi qui negotiatur ad comparanda necessaria sibi, suisque (14): et siquidem necessaria *vitæ*, nulla ei licentia opus est; sin necessaria *statui*, opus est licentia Sanctæ Sedis, vel Ordinarii (15).

462. Negotiationi proxima sunt 1° CAMBIA, nempe *obliqua* (II, 500,20) semper, *directa* (seu minuta, seu localia) si exercentur lucri causa;

opinione vulgi, si hæc agas sæpius, Lugo n. 34, Salm. l. c.); prædia, ut fodinas in ea existentes exerceas, instituas, etiam ope aliorum (Molin. l. c. Lugo cit. n. 31), nam vendis quod ex re tua provenit. Eoque magis licet id vendere; e. g., vinum ut aliud (v. c. mustum) vilius emas (D. Tho. 2, 2, 77, 4 ad 2): etenim negociari non est vendere ut vilius emas, sed emere ut carius vendas (S. Alph. III, 836).

6 Lugo *De Justit.* XXVI, 31, 32.

7 Ex C. 6 *Ne Cler. vel Mon.* Lugo nn. 27, 31, 32. Salm., S. Alph.

8 D. Tho. 2, 2, 77, 4 ad 1. Hæc ea est negotiatio, quæ vulgo *impropria* dici solet, et nullo canonico jure vetatur.

9 Molin. cit. D. 342 § *Secundum.* Lugo *De Just.* 26, 34. Salm. 14, 2, 42. S. Alph. III, 836. Aliud igitur juris est in his quæ vel 1° *naturaliter* vel 2° *tuis* operis aut industria mutata sunt. Quamobrem licet ex 1° mustum emere, ut vinum factum; oves, sues etc., ut postea saginatos vendas (Less. II, 21, 6. Lugo n. 29): Saginatos inquam, sive ex tuis pascuis, sive ex fructibus emptis in foro (S. Alph. III, 835, v. *An vero*); ex agris alienis (nullo enim jure sic emere, sed agros conducere, v. n. 19, vetitum est). Ex 2° licet vendere, ex panno vel ligno emptis, confectum *a te* vestimentum *aut* vas (Ben. XIV *De Syn.* X, 6, 2).

10 Cit. C. 6. Trid. XXII, R. 1.

11 Ben. XIV, C. *Apostolicæ servitutis* § 1. Et ita vetus quæstio, an licitum esset negociari per alios, finita est (V. Ben. XIV *De Syn.* 10, 6, 4).

12 Ben. XIV. Cit. C. § 2. Hæc licentia intra Italiam insulasque adjacentes a S. C. C. danda est, extra ab Ordinario dari potest. Verum, ex receptis moribus, si Clericus in negotiis hujusmodi Patri successerit una cum fratribus, ea per alios exercere permittitur (Alas. et Scavin. I, § 426).

13 Croix III, II, 1004. Salmat. 14, 2, 38. V. S. Alph. III, 831.

14 Ex C. 1 *Ne Cler. vel Mon.* D. Tho. 2, 2, 77, 4 ad 3. S. Alph. III, 837.

15 Clem. XIII, C. *Cum primum.*

ideo vetitum est eis dare operam (*active* ea exercere) etiam per interpositas personas (16). 2° Societatibus commercialibus nomen dare; atque ideo grave est pecuniam in eas conferre, quamvis alieno nomine, et opere exerceantur (17): vel jus ad partem lucri, seu titulos (*azioni*) emere (18). 3° *Res* laicorum conducere lucri faciendi gratia (19).

463. Post hæc vetatur Clericis obire officia sæcularia (20): et in primis publica; non omnia quidem, sed ea quibus quis publico servitio velut mancipatur (21), aut obligatur ad ratiocinia reddenda (22). Sed his quoque prohibentur quæ ad publica munera accedunt, ut ecce advocatos in foro laicali, vel procuratores agere (23), medicinam, eoque magis chirurgiam facere (24). Demum vetantur temporalia laicorum, vel Principum, negocia procurare (25).

464. Venationes quoque Clericis interdictæ sunt; frequentes inquam, et clamorosæ; quæ nempe fiunt magno apparatu hominum, canum,

16 Clem. XIII, l. c. § *Quo in genere.* Ceterum quoties cambia (sive obliqua, sive localia), in mutuum sub usuris recidunt, hæc ex jure usurarum metiri debent; nullo enim jure vetitum est Clericis mutuum aliis dare.

17 Ex Cit. C. Ben. XIV. Ut ecce apud eas quas vocant: *in accomandita* (S. C. Epp. 30 Jan. 1846. Scavin. I, § 576, 13).

18 Ex cit. S. C. C. Nihilominus consulta S. U. J., utrum licitum esset Clericis titulos emere super vias ferreas, respondit, *SSmus concedit facultates Episcopis communicandas per* S. C. *Epp. permittendi Ecclesiasticis ut* (eos) *accipiant de propria pecunia tantum* (Scavin. n. 12).

19 C. *Pervenit* 1, Cau. 21, C. 1. *Ne Cler. vel Mon.* Adeoque ex his pascuis oves, sues, etc., saginare non licet (Lugo *De Justit.*. 26, 29); nisi alicubi contraria consuetudo vigeat (S. Alph. III, 835, v. *An vero*). Dixi *conducere;* nam qui conductori succedit retinere poterit (Fagnan. in C. 1 n. 81 *Ne Cler. vel Mon.*).

20 C. 15 *De Vit. et honest. Cleric.* Tot. Tit. X. *Ne Cler. vel Mon.* V. L. 13 *De Vacat. mun.* L. 37 § *De Sacerdotio, De Recept. Arbitr.*

21 Ut ecce Præfecti Urbis, Syndici Universitatis, Magistratus, Tabellionis (CC. 1, 45, 8. *Ne Cler. vel Mon.* C. 15. *De Vit. et hon. Cleric.*).

22 C. *Unic. De Oblig. Ad ratioc. redd.* S. Alph. VI, 838. Utputa Quæstoris. *Non omnia,* quia existimo posse Populi Oratores (Deputati), Consultores Municipiorum, (non item Adsessores) agere: quod et moribus receptum videtur.

23 C. 1 *Ne Cler. vel Mon.* Præterquam pro seipsis, vel pro conjunctis, vel pro Ecclesia, aut miserabilibus personis (CC. I, 13 *De Postul*). Et si ex professo hoc munus exercent, gravi non vacant (S. Alphon. IV, 219). Plus; si cui a S. S. permissum fuerit, eo nihilominus interdici poterit ab Ordinario, si aut scandalo sit, aut habeat unde alias vivere possit (Bened. XIV *De Syn* XIII, 10, 12).

24 C. 9. *Ne Cler. vel Mon.* V. Ben. XIV, l. c., n. 5.

25 CC. 2, 4. *Ne Cler. vel Mon.* Quod est *proprii gradus dignitatem procul-care* (Clem. XIII, C. *Cum primum* § *Et parum*). Nihilominus S. Alph. III, 838 non audet eos damnare letalis, si exinde proprium ministerium non negligunt. Et si id præstent caritatis causa, plane innoxii sunt (D. Tho. 2, 2, 187, 2): utputa *propter curam pupillorum, aut viduarum* (C. 1, Dist. 88). Verum omnia hæc ita, nisi alias obstet jus naturale.

accipitrum, retium, armorum (26). Dixi frequentes, nam si raro fiant, carent letali (27). Quietas autem exercere fas est, nisi Ordinarius vetuerit (28); sed ut armis exerceri possint, hujus licentia opus est (29).

465. Demum Clericis vetitum est aleis ludere (30). Sed utrum ludi aleatorii vetiti eis sint propter scandalum (31), an per se quia nempe Clericos dedecent (32)? *Hæc* sententia est communis, a qua recedendum non est (33). Itaque letali non carent qui *aleis inserviunt* (34), idest qui eis ludunt frequenter et diu (35), etiam secluso scandalo (36); et qui eis intersunt (37). At vero quando quis frequenter, aut diu ludere dicendum sit, a Nostris definitum non est (38). Quamobrem in praxi salebrosum erit decernere, quando quis mortaliter peccet, si scandalum absit; et sic in priorem sententiam pene recidimus inviti.

466. Ad hæc permulta quæ Laicis licent, vetantur Clericis: ut ecce arma deferre (39), choreas ducere (40), comœdiis lubricis interesse (41), cauponas edendi bibendique causa subire; præterquam dum peregre agunt (42). Sed in primis vetantur mulieres domi retinere servitii causa (43); nisi et ipsi illis indigeant (44), et illæ sint omnis suspicionis expertes (45). Ejusmodi vero esse *præsumuntur* sanguine propinquæ (46): non item

26 CC. 1, 2. *Ne Cler. vel Mon.* Salmat. 12, 2, 64. Reiff. III, 50, 25.

27 Lugo *De Justit.* VII, 51. S. Alph. III, 606.

28 Ben. XIV *De Syn.* XI, 10, 9.

29 Ex C. 2 *De Vit. honest. Cler.* Gonz. in C. 1 *De Cler. Ven.* V. Ferrar. V. *Clericus* VI, 10.

30 C. 15 *De Vit. de hon. cler.* Aleis, idest his ludis, qui *omnino a casu pendent* (S. Alph. III, 900).

31 Navarr., Armill., Dicast., Ronc., Less. II, 26, 6. Salm. 14, 4, 60. Engel. Ad Decret. III, I, 12. Pirhin. III, 2, 25. Et favet Trid. XXII, R. 1. Sane, si vetitum est propter scandalum, recidimus in jus naturale, de quo heic non agitur § 459.

32 Sanch., Cons. Lib. I, VIII, 28. Moli. D. 512. Spor. etc.

33 S. Alph. III, 896. Qui superiorem sententiam probabilem putat, si ludus non omnino a casu pendeat, n. 900.

34 Can. *Episcopus* Dist. 35.

35 Gl. in cit. Can. Reiff. III, I, 58, ibiq. Less. et Laym. S. Alph. III, 897, q. 2. H. A. X, 219. *Quantum* autem ludant, idest multumne an parum, verius ad rem non pertinet, nisi aut scandalum præbeant (S. Alph. III, 898, d. 3), aut de beneficii reditibus ludant (Pirhin. 24).

36 S. Alph. III, 897.

37 C. 15 *De Vit. et hon. Cler.* Ex Trid. XXII, R. 1. Nempe *si causa sunt ludi mortalis, vel ludentes corrigere negligunt* (S. Alph. III, 903).

38 V. S. Alph. III, 897, d. 2. Qui explodit sententiam Bordoni existimantis, frequenter eum ludere, qui semel per hebdomadam ludit.

39 Cit. C. 2. Nisi forte tuendi sui causa (Ex C. 6 *De S. E.* in 6°).

40 Trid. XXII, R. I.

41 Ben. XIV *De Syn.* X, 10, 12.

42 C. 15 *De Vit. honest. Clericor.*

43 C. 9 *De cohabit. Cler.*

44 C. 27 D. 81. Ben. XIV, Not. 83, 13.

45 Trid. XXII, R. 4.

46 Cit. C. 27, C. 9 *De cohab. Cler.* Idest consanguineæ in 1 et 2 gradu; et affines in 1; non item in 2, nisi *alter alteri reverentiam debeat;* ut ecce patrui, aut viduæ nepotis (Pirhin. III, II, 2, 3). Nec obest C. 1 *De cohab. Cler.* V. Buix *De Parocho* P. V, Cap. 13, § 2.

extraneæ, nisi et probatæ virtutis sint; et, regulariter, provectæ ætatis (47): quæ omnia in æstimatione Ordinarii esse debent (48). Utque uno verbo dixerim, nobis non licent, quæ non expediunt, non licent quæ non ædificant (49).

CAPUT II.

Art. 1. De obligationibus eorum qui in sacris ordinibus constituti sunt.

467. Agimus heic de obligationibus presbyterorum; nam diaconis nulla speciali inest obligatio, de hypodiaconis expedita res est: hi enim tenentur regulariter persolvere divinum officium et castitatem servare. *Regulariter;* nam qui prorsus inviti, vel impuberes ordinati fuerint, neutro tenentur; nisi impuberes, postquam 16 æt. ann. excesserint, collatum sibi ordinem expresse, vel tacite ratum habuerint (1). Officia presbyterorum ex suscepto officio sacerdotali statum capiunt. Omnia continentur *in his quæ sunt ad Deum* (2), et vel ex ipsamet ordinatione, vel ex suscepto aliquo munere proflunt. De illis primum.

468. Principio igitur Ordinatione constituimur ministri, et exinde *legatione pro Christo fungimur* in his quæ ad salvandas animas pertinent (3). Proinde tenemur, non ex sola caritate, sed ex officio

47 Ex C. 15 *De Præsumpt.* Pirhin. n. 3. *Provectas* autem accipimus saltem quadragenarias (Ben. XIV. Not. 83, 15). *Regulariter:* nam et cum junioribus cohabitare, uxoribus famulorum suorum (Reiff. III, 2, 8); vel ancillis, aut pedissequis eorum qui de familia sunt (Pirhin. n. III, 2, 4. Ben. XIV, Not. 83, 11), licet.

48 Cf. Ben. XIV, l. c., n. 17. Quin. S. Carl. Borrom. in Synodo sua Diœces. XI, vetuit Parochis mulieres retinere domi, nisi de sua, eaque in scriptis, licentia. Itaque si cohabitatio hujusmodi aliquam suspicionem, ac proinde scandalum præbeat, Episcopi erit mulieres extrudere, vel conjunctissimas (V. Pirhin. n. 3), quamvis nihil revera mali subsit (S. Hieron. Epist. Lib. II, Ep. 9); quia non solum a malo abstinere oportet, sed et *ab omni specie mali.* Sane Apostoli mulieres secum circumducebant sibi ministrantes (qui mos Hebreorum erat, quem vel ipse Christus sequutus fuerat): verum cum ea res Gentilibus ad fidem conversis admirationi esset, Paulus et Barnabas illas dimiserunt, *ne quod offendiculum darent Evangelio Christi* (1 Cor. 9, 12. V. S. Hieron. in C. 27. Matt.).

49 V. I Cor. VI, 12. Pensanda sunt ea gravissima Sacros. Tridentini verba: « *Sic decet omnino Clericos in sortem Domini vocatos vitam moresque suos omnes componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus, nil nisi grave, moderatum, ac religione plenum præseferant* (Trid. XXII, Ref. 1). Scilicet: *Liber laicorum, vita Clericorum* (Synod. Turritana).

1 Ben. XIV, C. *Eo quamvis* § 22,23,28. At qui *inviti* in foro externo tenentur utroque donec de vi aut metu apud S. C. C. constare fecerint (V. Acta I,330, II,443, VI,85).

2 Ex Hæbr. V, 1.

3 Ex I Corint. IV, I.

in salutem animarum incumbere (4). Duo autem cum primis exigit officiam hujusmodi docere; pueros fidei rudimenta, et confessiones eorum excipere qui in letali versantur, si desit vel omnibus non sufficiat is qui ex suscepto munere tenetur hæc præstare. Et in necessitate communi eos teneri sub gravi, saltem si possint sine incommodo gravi, vix dubitari potest (5); in graviori et prope extrema, tenentur etiam cum incommodo gravi (6). Amplius non licet potestatem, in consecratione ad utilitatem proximorum acceptam, otiosam retinere (7): adeoque omnes tenentur audire fidelium confessiones, et sacrum facere; licet nulla necessitas urgeat. Verum ex hoc capite abstinere ab audiendis confessionibus leve esse, certum (8), a sacro faciendo, quia utriusque eadem est ratio (9), verius est (10). Nihilominus in communi necessitate cogi possunt a proprio Ordinario sacrum facere diebus festis (11), sacramenta ministrare, immo (si Parochi ad id non sufficiunt, aliique desint qui eis coadjutores adjungi possint) docere pueros rudimenta fidei (12), prædicare, et curam animarum gerere (13). Ne autem suis obligationibus se eximere possint, non licet eis e propria diœcesi discedere injussu Ordinarii, et si discesserint pœnis quoque, et censuris revocari possunt (14); exceptis his qui discedunt quærentes alibi quæ sibi ad victum sunt necessaria; *nisi eis de congrua substantiatione provideatur* (15).

4 S. Alph. VI, 625.

5 S. Alph. VI, 625.

6 S. Alph. VI, 624. H. A. XVI, 125. Utrum et cum periculo vitæ, non satis liquet (V. Lugo *De Pœnitent.* 22, 13. S. Alph. II, 27).

7 II Ad Corint. VI, I.

8 Cf. Ben. XIV Not. 94, 15. S. Alph. VI, 625.

9 S. Alph. H. A. XVI, 126.

10 S. Bonav., Cajet., Lugo *De Euchar.* Sed longe plures, I ex Hæbr. V, I; II ex C. 9 *De Celebr. Missar.;* III ex Trident. XXI *De Sacrif.* Cap. I, docent, omnes Sacerdotes cogi sub gravi sacrum facere saltem ter vel quater in anno, diebus quidem quibus maluerint, sed ex intervallo, ita nempe ut non abstineant ab Altaris ministerio sex vel octo continuis mensibus (S. Alph. VI, 313). Verum ex 1° id solum probatur, sacerdotibus factam esse potestatem offerendi sacrificii, non obligationem impositam: IIm huc non pertinet (V. S. Alph. l. c.). IIIm Trident. loquitur de præcepto universis, non singulis imposito (Lugo l. c.). Non sunt igitur facile damnandi hi, qui propter nimios scrupolos abstinent: nec facile ignoscendum aliis, quia *scandalum grave generat, et est indicium corruptissimæ vitæ* (Lugo n. 13).

11 Bened. XIV C. *Declarasti Nobis.* S. C. C. 18 Martii 1578. Acta XIV, 409.

12 Ben. XIV C. *Etsi minime* 7 Febr. 1742. V. Conc. Rom. ann. 1725 Tit. I, Cap. 5.

13 Ex Trid. XXIV, R. 18.

14 S. C. C. 15 Mart. 1625, 13 Sept. 1749, 30 Aug. 1732. Acta V, 475. Ideo Episcopi vetare possunt, ne extranei Sacerdotes, sine commendatitiis proprii Ordinarii literis, in suis diœcesibus sacramenta ministrent, vel obeant divina (Trident. XXIII, R. 16); ne Regulares quidem, et in Ecclesiis Regularium; nisi forte ejusdem Ordinis (S. C. *De Propag.* 18 Jul. 1626).

15 S. C. C. 8 Maji 1756, 19 Febr. 1870. Acta V, 475, 477.

469. Uti autem possint officiis suis satisfacere, necesse habent sacris literis et scientiis vacare: et qui tam crassa ignorantia laborant, ut nec ea docere sciant, quæ scire *aliis* ad salutem, *sibi* autem ad sacramenta administranda necessarium est, vix a letali excusantur (16). Sed in primis meminerint Sacerdotes, se præ ceteris omnibus hominibus in sortem Domini vocatos fuisse (17) ut sint lux mundi, et sal terræ (18): quorum vita immaculata proinde esse debet (19). Quamobrem ipsorum peccata, et longe graviora sunt (20), maxime propter scandalum (21); et longe periculosiora, nam si non protinus resipuerint tabescunt, et in suis peccatis intereunt (22).

CAPUT III.

DE OBLIGATIONIBUS EORUM QUI IN ALIQUO OFFICIO CONSTITUTI SUNT.

Art. 1. De Parochis.

470. Parochos heic accipimus omnes Sacerdotes quibus credita est actualis animarum cura; etiam amovibiles, vel ad tempus. Principio igitur hi tenentur, ex contractu, in susceptam curam animarum incumbere; ac proinde etiamsi nulli sint parœciæ reditus (1). Sane Parochi officium, pastoris (quia Episcopi sui vices gerit) officium est;

16 Ex Malach. II, 7. V. Dist. 38 per totum. Clem. I *De Vit. et honest. Cler.* Trid. XXII, Ref. 1. V. S. Alph. VI, 791. Illi autem (sæculares) qui confessionibus audiendis sunt approbati, cogi possunt cœtibus adesse ab Episcopo, casibus conscientiæ evolvendis, indictis; Canonici quoque Cathedralis Ecclesiæ (S. C. C. 26 Jan. 1732), et Parochi sive sæculares, sive regulares (S. C. C. ap. Lucidi Vol. I, p. 485).

17 Ex Levit. XX, 27.

18 Matth. V, 13, 14.

19 Levit. XXI, 6. Et « *Ante omnia castitate debent accingi* (Chr. *Hom.* 41 in *Levit.*), et ebrietatem fugere, quæ in Sacerdote, ait S. Petrus Chrisologus (Serm. 26), *sacrilegium est.*

20 *Grandis dignitas Sacerdotalis; sed grandis ruina si peccent* (S. Hieron. in C. 44 Ezechiel.).

21 C. 7, § 3 *De Voto. Ruinæ populi Sacerdotes mali* (S. Gregor. M. Lib. IV, Epist. 64). *Et nulla certe in mundo tam crudelis bestia, quam malus Sacerdos* (S. Euseb. Epist. *ad Damas.*).

22 *Si peccas in Sacerdotio, periisti* (S. Joan. Chrisost. *Homil.* 41 in Matth.). *Proh dolor! ingrediuntur electi Sacerdotum manibus expiati celestem patriam, et Sacerdotes ipsi per viam reprobam in inferni supplicia festinant* (S. Greg. M. *Hom.* 17 *in Evang.*).

1 S. Alph. II, 40. S. C. C. 29 Jan. 1727. ap. Bened. XIV Not. 105. Nam, si nulli fuerant ab initio, id exigit suscepta obligatio (L. 17, § 3 *Commod.*), si postea interierint, discedere potest.

ideo oportet eum 1° oves suas pascere, 2° pro eis sacrificium offerre; 3° missam eis celebrare diebus festis. I *Pascere* nempe administratione sacramentorum, verbo, et exemplo (2).

471. *Administratione* etc. Exinde tenetur conferre in gravi necessitate sacramenta necessaria necessitate medii, etiam cum periculo vitæ (3); ut ecce peste infectis (4): utrum et Eucharistiam, et (ægrotis confessis) Extr. Unct., non satis constat (5). At in necessitate comuni tenetur hæc ministrare, etiam cum incommodo gravi (6). *Extra necessitatem* leve est negare semel, aut iterum Pœnit. et Euchar. petenti rationabiliter et opportune, v. c., in aliqua solemnitate (7). At ei qui *ex sola devotione* petit, utrum teneatur sub gravi, an sub levi, hoc ex ceteris parochialibus curis, ex numero Parochorum, et ex censu Parochiæ æstimari convenit (8). Ad hæc tenetur Parochus matrimoniis interesse, eaque benedicere ceteris paribus (9).

472. *Verbo.* Ex hoc capite Parochis necesse est 1° conciones habere Dominicis, et festis diebus (10): et si cessaverint uno continuo mense, vel tribus discontinuis per annum, non carent lethali (11): neque excusantur, quod talis eo loci consuetudo viget, vel quod rari auditores intersunt, vel quod frequentes in proximis Ecclesiis conciones habentur (12). 2° Parochianos docere quæ scitu necessaria sunt (13);

2 S. Alph. II, 27 v. *Dico* 2.

3 S. Alph. II, 27. H. A. VII, 28.

4 Salm. 26, 6, 33; ibiq. Suar., Pal., etc.

5 Cf. Ben. XIV *De Syn.* XIII, 19, 8. S. Alph. VI, 233. Nempe cum hæc non reciduut in Sacramenta necessitatis (V. § 107, 19).

6 V. S. Alph. II, 28. Porro in gravi necessitate versatur quisquis versatur in *proximo* labendi vel relabendi periculo, quo difficile poterit se liberare, nisi ex Pœnitentia vel Eucharistia resumptis viribus; et quisquis constitutus est in articulo mortis. In communi qui versatur in peccato letali, vel in peccandi periculo a quo aliter valet se liberare (II, § 89).

7 V. Lugo *De Pœnit.* 22, 5. Croix VI, I, 134. S. Alph. VI, 58. Ulterius est grave, dummodo quis non petat tempore inopportuno, velut somni vel prandii (Buix Par. V, Cap. IV, 2).

8 Lugo I. c. n. 60.

9 Rit. Rom. *De Sacram. Matrim.*

10 Trid. XXII *De Sacr. Miss.* XXIV. Ref. 4, 7. Scilicet *brevitate et facilitate sermonis, pro sua et audientium capacitate* (Trid. V, 7, 2). *Nec opus est ut formaliter prædicent, sed ut plebes sibi commissas pro sua, et earum capacitate pascant salutaribus verbis* (S. C. C. ap. Ben. XIV Not. 10, 3). Hac in re et qui exquisitis humanæ sapientiæ verbis perstrepunt auribus; et qui imparati prorsus accedunt, perinde habendi sunt ac si officio suo plane defuerint.

11 Bonac. *De 3 Dec. Præcept. Diss. Un.* P. II in fi. Salm. 23, 1, 144. Croix III, I, 764. Buix P. V, Cap. IX, 10. Et Episcopus poterit alium substituere, honesta mercede ei constituta, donec resipuerint (Trid. V, R. 2).

12 Innoc. XIII ap. Bened. XIV. Not. 10, 3.

13 Trid. XXIV, R. 4, 7. Et Obstetrices rectum baptizandi ritum (Rit. Rom. *De Baptis.*): et est grave (Ben. XIV Not. 8).

senes quoque, si hæc ignorent, vel obliti fuerint (14). Nempe singulis diebus festis (15): sed in suis Ecclesiis; neque enim tenentur eos adire (nisi forte ad Ecclesiam convenire nequeant), et hoc quoque est grave (16). 3° Errantes corrigere etiam cum periculo vitæ (17), quamdiu spes emendationis affulget: removere scandala, et si quis id suis viribus perficere nequit, Episcopum certiorem facere; nec semel aut iterum tantum, sed quoad spes erit scandalum tolli posse (18).

473. Demum *exemplo:* et hoc uti longe gravissimum, ita et brevissimum est: Parochum oportet *fieri formam gregis ex animo* (19) *in doctrina, in integritate, in gravitate* (20).

474. Verum non sufficit pascere gregem, sed necesse est II. pro ovibus *sacrificium offerre* (21). Ex hoc capite necesse habent missam applicare pro populo 1° omnibus diebus festis (22), etiam omnino abrogatis (23), vel translatis; nisi forte *cum solemnitate divinum officium translatum fuerit in Dominicum diem* (24): neque excusant consuetudo contraria, etiam immemorabilis (25); nec tenues Parœciæ reditus (26); nec infirmitas Parochi (27): 2° quo die cadit; vel (si

14 Ben. XIV C. *Etsi minime* § 8.

15 Trid. et Ben. XIV ll. cc.

16 Salm. 21, 2, 55. Croix III, I, 766, 767.

17 S. Alph. II, 40. *Cum periculo vitæ,* nempe, ut opinor, si tabescendi periculum eis ex naturali infirmitate impendeat, non si ex propria nequitia (V. II, § 89). Hoc primum; deinde tenetur ex justitia quando alii ex charitate tenerentur (Cit. § 89). Scilicet *obligatio* corrigentis diversa est, non *necessitas* corrigendi.

18 S. Alph. III, 360.

19 1 Petr. 5, 2.

20 Ad Tit. II, 7. Quæ inter *sæculares nugæ sunt, in ore Sacerdotum sunt blasphemiæ* (S. Bernard. *De Consid.* Lib. 2).

21 Trid. XXIII, R. 1.

22 Innoc. XII *Br. Nuper.* Bened. XIV C. *Cum semper oblatas*, 19 Aug. 1744. Et nedum Parochi, sed et Vicarii, sive perpetui, sive temporanei, et amovibiles; et œconomi curati (Ben. XIV l. c.).

23 Pius IX C. *Amantissimi.* 3 Maji 1848. Proutunc, cum Urbani VIII, C. *Universa* (§ 420, 1) *in suo pleno robore vigebat* (Ib.).

24 Pius IX l. c. Itaque si festivitas tantum in eum diem translata fuerit (ut ecce in Gallia festa Epiph. SSmi Corp. Christi, etc) missa applicanda erit eo die, quo celebratur officium (S. C. C. 14 Jun. 1841, *Ad Episc. Cœnoman.* prob. Gregor. XVI. Acta VIII, 36): sin *tantum officium,* eo die quo festivitas (In S. C. C. 24 Apr. 1875 v. *Nihilominus*) celebratur (v. c. festum *Annunciationis* B. M. V. in fer. 5 Maji hebdom.) missa applicari debebit (Ex cit. S. C. C. Acta VIII, 605, II). Verum si eo die alia quoque festivitas celebretur, utrique unius missæ, prout auditione, ita et applicatione fit satis (Cit. S. C. C. 24 Apr. 1875).

25 Bened. XIV l. c. Nisi forte ab alio (v. c. ab eo penes quem est cura habitualis) applicata fuerit (S. C. C. 16 Dec. 1829. Acta XI, 334, 335).

26 Ben. XIV l. c. Ibi. *Etsi adeo pauperes sint, ut ex eleemosynis vivere cogantur.* Et si ex una Parochia duæ factæ sint, tenetur uterque (S. C. C. 28 Jan. 1875. Acta VIII, 474).

27 S. R. C. 11 Maji 1720. S. C. C. 14 Dec. 1872. Acta VII, 191. S. Alph. VI, 326.

ex gravi causa eo die non celebratur) infra hebdomadam (28): 3° per se; nisi qua justa causa, etsi non gravis, impediat (29). Et si quis duas Parochias habeat, in unaquaque applicare debebit; sive per se, si *binandi* (§ 272) facultatem habeat; sive per alium, vel alio die, si non habet (30): nisi forte illæ unione *extintiva* (§ 23, 11) unitæ fuerint (31).

475. Demum III. Parochus necesse habet Missam celebrare 1° quoties populus necesse habet illam audire (32), 2° Quoties oportet nuptias benedicere: utrobique sub gravi (33). 3° Pluries in hebdomada; at quoties non constat: sed convenit posse Episcopum eos cogere sub gravi bis, vel ter, si Parochia sit populosa, et aliæ Missæ in ea non celebrantur, et reditus Parochiæ non sint tenues, et exigui (34). Ad extremum tenentur ægrotos invisere (35); mortuos efferre, eisque justa persolvere (36). Hisce autem officiis obeundis si Parochus solus non sufficit, debet alios Sacerdotes adjungere sibi (37): immo et Coadjutori

28 Bened. XIV l. c. § 8. Non item si pro alio beneficio, vel Cappellania sit applicandum; quavis consuetudine in contrarium explosa (S. C. 25 Sept. 1847, 30 Mart. 1867. Acta III, 97).

29 S. R. C. 25 Sept. 1847. Et potest eam applicare ubivis (Ex S. C. C. 14 Dec. 1872), nec solemniter (S. R. C. 22 Jul. 1848).

30 SS. D. N. Leo PP. XIII C. *In Suprema.* IV. Id. Jun. 1882. Item Parochus Canonicus, quo die Missam conventualem celebrare debet (S. C. C. 29 Jan. 1718).

31 S. C. C. 12 Mart. 1774. Acta l. c. Sed et Episcopi tenentur missam pro suis ovibus applicare, unam tantum si plures diœceses, vel Abbatias æque principaliter unitas regant (Cit. C. *In Suprema*). Verum hi qui sunt etiam Parochi alicujus Parœciæ, in hac per Vicarium applicare debent (S. C. C. 23 Mart. 1863. Acta XIV, 553). Item Vicarii Apostolici in his locis ubi Diœceses constitutæ sunt, et ipsi legitimi Pastoris vices obeunt (S. C. *De Prop.g.* 23 Mart. 1866. Acta p. 554). Non item Vicarii Capitulares, nec Coadjutores Parochorum (S. R. C. 12 Nov. 1831, 14 Jan. 1845. Acta 555).

32 Ex Trid. XXIII, R. 4. S. Alph. VI, 314. At enim vetare, ne Missæ aliis in Ecclesiis celebrentur Parochiali nondum celebrata, solum Ordinarium posse, definiti juris est (V. Bened. XIV Not. 44, 9. *De Syno.* XII, VII, 7).

33 Barbo. *De O. Paroch.* Cap. XIV.

34 Salmat. V, V, 47. Non item in justis funerum, nisi data eleemosina. At ubi Eucharistiæ Sacramentum semper asservatur, *quotidie* celebrandum esse SS. Missæ Sacrificium censuit (S. R. C. 16 Mart. 1833. Martin. n. 286): sed vix obtinet, aut ne vix quidem.

35 Rit. Rom. *De Visit. infirm.* Sed utrum, et sub gravi teneatur eis adesse usque ad supremum vitæ spiritum, inter Nostros non satis convenit: et S. C. C. die 23 Mart. 1878, noluit definire (Acta XI, 195). Verum qui deserunt deseruntur.

36 De Luca *De Paroch.* Disc. 28, 6. Lauren. *For. Benef.* I, 453. Et si fuerint pauperes, gratis omnino (Clement. IX, Const. 38. *In Excelsa*).

37 Trid. XXI, R. 4. At non potest Epus, eo invito, Parochiam dividere, vel Coadjutoriam erigere (Lauren. F. B. I, 154). Item cogi et is potest qui propter infirmam valetudinem, aut senium (CC. 5, 6 *De Cler. Ægrot.*), aut linguæ impedimentum, vel amentiam (Ex C. Un. *Eod. tit.* in 6°) officiis Parochialibus defungi non potest.

suo, si Parochia gaudet Coadjutore qui impos factus est, et hujus reditus impares, sui pares sint (38).

476. Uti autem his officiis Parochi satisfacere possint necesse habent 1° oves suas agnoscere, et 2° in medio earum esse. Oves *agnoscere* (39): ex hoc capite jubentur conficere libros 1° matrimoniorum, 2° defunctorum, et 3° status animarum; et præterea eorum qui in suis Ecclesiis 4° confirmantur, vel 5° baptizantur si ipsorum Ecclesiæ baptismales sint. II. Uniuscujusque ingenium, studia, mores animadvertere: inquirere quemadmodum Patres, Matresquefamilias suos filios instituant, utrum eis invigilent; num heri supersint famulis, ne quid contra bonos mores agant, neve præcepta Ecclesiæ prætermittant, etc.

477. *In medio eorum esse.* Ideo residere oportet in Parochia quemque sua: nempe tum materialiter, tum formaliter (40). *Materialiter:* ideo necesse habent 1° commorare intra Parochiæ limites: nec excusantur propter aeris malignitatem, aut infirmam valetudinem (41); aut senium (42); vel quod tenuis Parœcia sit (43); vel quod tres tantum, aut quatuor incolæ remanserint (44): 2° noctu diuque, et non tantum noctu, vel tantum diu (45): 3° in domo Parochiali (46): et si nulla eo loci sit domus parochialis, oportet domum in Parochia conducere, et, qua fieri potest, Ecclesiæ viciniorem (47). *Formaliter:*

Et si nolit aut nequeat, constitui poterit ab Ordinario (Buix Par. III, Cap. IV), congrua parte fructum ex reditus Parochialibus detracta (Ferraris V. *Coadjutor* n. 23). Quod si reditus non sufficiant utrique, communior sententia est, præferendum esse Coadjutum (Ferr. n. 35).

38 S. C. C. 24 Julii 1875. Acta VIII, 699.

39 Trid. XXIII, R. I.

40 Trident. XXIII, R. I. Bened. XIV C. *Grave* § 2. Utrum jure divino, lis est, quam Syn. Trident. noluit definire (V. Bened. XIV *De Syn.* VII, I, 3); et est adhuc sub judice.

41 S. C. C. an. 1575-1647, apud Buix *De Parocho* V, II, 7.

42 S. C. C. 13 Jan. 1720. ap. Ferrar. V. *Parochus* II, 16; quamvis eis datus fuerit propter infirmitatem, aut senium Coadjutor (S. C. C. an. 1577. Zamboni V. *Parochus* 21,1), etiam cum futura successione (Bened. XIV C. *Inscrutabili* § 28).

43 Barb. l. c. 1, 8, 4. Salm. XXVIII, 109.

44 S. C. C. 16 Jan. 1638. Fagnan. in C. *Extirpandæ*, n. 11 *De Præb. Immo etsi castrum sit fere dirutum, et nulli in eo habitent Parochiani* (S. C. C. 13 Jan. 1720, ap. Girald.).

45 S. C. C. 10 Maji 1687. Bened. XIV Not. 17, 18.

46 S. C. C. 13 Jan. 1720. ap. Girald. *E. I. P.* Par. 1, Lib. I, Sect. 358. Nihilominus si in alia (utputa propria, aut paterna) possit æque satisfacere muneri suo, nec plebs dissentiat, vacat gravi (Barb. n. 37, Croix III, I, 745); immo et levi, ubi hoc consuetudine immemorabili obtinuit (Ferrar. V. *Parochus* II, 94. Edit. Cassin.).

47 S. C. C. 3 Jul. 1592. ap. Girald. l. c Salm. Tr. 28, 109. Quamobrem residere non intelligitur Parochus qui, intra parœciæ quidem fines degit, sed tertio aut secundo ab Ecclesiæ lapide, vel quo non facile adiri possit (S. Alph. IV, 124). At non habenti domum Parochialem Epi-

Ex hoc capite tenentur per se superesse animarum curæ, et prospicere suis ovibus (48). Nihilominus non prohibentur uti Coadjutoribus in his quæ majus incommodum habent, ut ecce ad infirmos ire noctu, prædicare, docere pueros; excipere confessiones, etc. (49). Sed quasi sociis, uti debent; atque ideo ipsi quoque, cessante justo impedimento, hæc præstare necesse habent (50), maxime si requisiti fuerint; alias letali non carent (51).

478. Nihilominus permittitur Parochis abesse quolibet anno duobus mensibus, sive continuis, sive interruptis, dummodo nihil grex detrimenti capiat (52). Nempe I. ex causa æqua, etsi non gravi, et prius per Ordinarium cognita; et probata (53): 2° Vicario, a se quidem electo, sed Ordinarii judicio idoneo, relicto (54); atque ideo (verius prorsus) 3° de licentia ejus expressa (55); nisi forte aut subiti aliquid acciderit (56), aut non ea sit consuetudo Diœcesis (57). Ultra bimestre Ordinarius licentiam dare quidem potest, sed ex *gravi causa* (58).

scopus permittere potest, ut ex justa causa extra Parœciam inhabitet, si exinde possit tam facile Parochianis adesse, quam si degeret intra fines Parochiæ (Buix Par. V, Cap. II, § VII, Prop. 4; ex S. C. C. 16 Jun. 1607). Nec vacat culpa qui, constituto in parœcia Cappellano, eo accedit dumtaxat diebus festis (S. C. C. 13 Nov. 1627).

48 C. C. 3, 4 *De Cleric. non resid.* C. 30, § 1 *De Præb.* Barb. n. 41. Reiff. III, 4, 87. S. Alph. III, 360.

49 Vasq. V. Suar., Lugo *De Pœnit.* 22, 3. Croix VI, I, 133.

50 Ex Trid. l. c. Salm. XXVIII, 114. S. Alph. IV, 127 v. *Hinc communiter.*

51 Reiff. III, 4, 86. Bonac. Tho. 1, Disp. V, P. 2, n. 3.

52 Trid. XXIII, R. I. Excepto (quod olim controversum fuit) tempore pestis (Greg XIII, 12 Oct. 1576). Sed eo tempore expedit per alios Sacerdotes ministrare Sacramenta peste infectis (S. Alph. VI, 233).

53 S. C. C. Decret. Lib. II, p. 202. Ben. XIV Not. 17, 10.

54 Trid. l. c. V. *Eadem.* Bened. XIV C. *In Supremo.*

55 Ex Trident. l. c. S. Alph. IV, 123. Atque ita S. C. C. perpetuo respondit (Fagnan. in C. *Relatum* nn. 20, 32. *De Cler. non resid.*). Licet per hebdomadam abesse velis (S. C. C. 7 Oct. 1664. ap. Buix *De Parocho* Par. V, Cap. II, § I, n. 5); immo per biduum tantum (Ex Conc. Rom. an. 1725. Tit. XVII, Cap. 6), quod tamen in Regno Utriusque Siciliæ non viget (V. S. Alph. IV, 123 v. *Item*). Et si Ordinarius negat licentiam, licet Superiorem adire; sed interim parendum est (S. C. C. 7 Oct. 1804, ap. Ben. XIV Not. 17, 12).

56 S. C. C. ap. Fagn. l. c. n. 41. Itaque sufficit in eo casu licentia Vicarii foranei (Bened. XIV Not. 17, 12); sed oportet Episcopum certiorem facere quamprimum, ut de causa cognoscere possit (S. C. l. c.) nisi brevi sis reversurus (S. Alph. H. A. VII, 17).

57 Laym. *De Benefic. Eccles.* VI, 7. S. Alph. IV, 123, d. 1.

58 Trid. l. c. Non quidem *ad multum tempus,* ceu existimavit Navarrus (V. Reiff. III, 4, 76); nec ad octo menses, ceu Gallemar. (Ad Trid. XXIII, R. I v. *Quando*), sed ad alios duos, vel tres menses (Barb. *De Offic.* Par. 58, 59. Reiff. 77). Porro S. C. C. legitimam sæpius censuit licentiam infirmis datam ab Ordinariis ad quatuor menses (Buix Cap. II, § 1, n. 5); ad sex,

Causæ hujusmodi potiores sunt 1° *utilitas* Ecclesiæ universalis, aut Reipublicæ (59); necessitas Diœcesis (60), vel Parœciæ (61); immo et propria (62), dum ne absit nimis diu, vel cum gravi Parœciæ detrimento (63). 2° *Caritas*, ut ecce si quæ alia Parœcia periclitetur moribus, fide, etc.; aut pax concilianda sit inter privatos, aut lis dirimenda (64). 3° Demum excusat Parochos obedientia (65). Qui discedit citra Parochiæ detrimentum, si absque causa æqua, nec ultra bimestre, tenetur levi; si nullo Vicario relicto, grave putant abesse duos tresve dies, etiamsi nemo ægrotet, si alii Sacerdotes desint eo loco (66); sin injussu Episcopi, verius est letale; nisi discesserit confestim, idest intra 20 diem, reversurus; vel nisi usus aliud ferat (67).

479. Amplius: Parochus qui neque materialiter neque formaliter residet, neque per alium officium suum implet, quo tempore non residet non facit fructus suos (68) *pro rata*, uti ita dixerim, *residentiæ* (69). Qui non residet materialiter, sed implet per alium idoneum officium suum, eos amittit (70) post (*ultra*) bimestre Conciliare (71). Qui materialiter residet, sed non formaliter, si per nullum alium sacerdotem suis officiis defungitur, non lucratur fructus ipso naturali jure: sin per alium hæc præstat, utrum eos amittat ex jure Canonico, non satis convenit (72). Utcumque, amissos restituere oportet ante omnem sententiam judicis: nam si eos amisit naturali jure, *justitia;* sin canonico, *pœna* quidem, sed *conventionalis* eum tenet (73).

propter inimicitias, ipsamet dare solet (V. Fagn. in C. *Clericos.* n. 25 *De Cler. non resid.*).

59 Trid. XXIII, Ref. I.

60 Reiff. III, 4, 96. Ut puta si ad Synodum conveniendum sit; non item ut Episcopus eo utatur quasi Vicario, vel a Secretis; nisi forte alius desit (S. C. C. ap. Fagn. in C. *Relatum* n. 22. *De Cler. non resid.*).

61 C. 15 *De Cler. non resid.* V. c. juribus ejus tuendis; nisi alius æque idoneus adhiberi possit (S. Alph. IV, 125).

62 D. Tho. 2, 2, 185, 5. V. c. ob ægram valetudinem, periculosas inimicitias, etc.

63 Reiff. III, 4, 92. S. Alph. IV, 125.

64 Fagn. l. c. n. 81. S. Alph. l. c.

65 Trid. XXIII, Ref. 1.

66 Salmat. 28, 113. Reiff. n. 83.

67 V. S. Alph. IV, 123 v. *Item.*

68 Trid. XXV, R. I v. *Si quis.*

69 S. Alph. IV, 127, 4. V. § 64.

70 Et Trid. XXIII, R. I.

71 Croix III, I, 738, 743. Nam qui abfuit non *ultra* bimestre, si *injussu Ordinarii* abfuit, graviter quidem, sed contra obedientiam, non contra Parochi officium, deliquit. Nec eos amittit si habitaverit, in domo quidem aliena, verum intra fines Parochiæ: nihilominus is, si jussus fuerat habitare in domo parochiali, mulctari poterit ab Episcopo (S. C. C. ap. Fagn. in C. *Extirpandæ.* n. 14 *De Præb.*).

72 Ben. XIV Not. 17, 6. Affirm. S. Alph. III, 127 d. 3, quia residentia non intelligitur *nisi formalis;* negant Garc. P. III, 2, 53. Reiff. III, 4, 87, quia *non residere*, propria significatione, est *abesse.* Et æquius, ac verius (Prol. § 304).

73 S. Alph. IV, 127 d. 2.

Atque ideo etsi b. f. eos perceperit (74): nisi forte et consumpserit b. f. et ex eis factus non sit locupletior (75). Restituendi autem sunt Fabricæ Ecclesiæ, et pauperibus loci (76). De obligatione Parochorum edendi (modo perpetui sint) professionem fidei, suscipiendi presbyteratum infra annum (§ 68), et sarctis tectis servandis ædibus, et prædiis parochialibus, nec non sacra supellectili (§ 19), jam alibi dictum est. Hactenus de officiis, nunc de juribus Parochorum.

480. Tria sunt quæ Parochis præ ceteris Sacerdotibus competunt; administratio Sacramentorum, functiones, et jura Parochialia: alibi jam de illis, et istis (Prol. §§ 98, 112), de his hic. Itaque *jura* heic accipimus præstationes (77) et emolumenta (78) Parochis, præter beneficii reditus, constituta: præcipua ex his quæ eis constituta sunt in justis funerum persolvendis; quæque idcirco *funeralia,* seu potius *funeraria* dicuntur. Sed ante omnia nosse oportet cui mortuos efferendi jus competat, qua in Ecclesia, et a quo justa funebria sint peragenda. Quo in loco quis sepeliendus sit alias dixi (Prol. §§ 112, 113).

74 Ex C. *Ad universæ.* Bened. XIV. Quasi conditione non impletat S. Alph. d. 2.

75 V. II § 234, 12. Nec obstant quæ II, 237, 33, diximus: primum quia heic utimur jure Canonico; deinde quia illa huc non pertinent. Quid si Parochus *illegitime quidem discesserit,* sed postea fortuito casu (v. c. quia ægrotavit) reverti non potuit? Et si id non prævidit, puniendus quidem non est (V. Pirhin. III, 4, 55. Schmalz. III, 4, 43), verum fructus, si quid opinor, non facit suos: aliud est enim damno affici (in quo pœna consistit), aliud lucro privari; nisi alius pro eo obierit munera parochialia.

76 Trident. XXIII, R. I. V. *Si quis.* Inde infert S. Alph. IV, 128, neque emendis aut meliorandis prædiis beneficii Parochialis, neque aliis pauperibus erogari posse. Sed non puto, si ita factum sit, aut graviter peccasse, aut novæ restitutioni obnoxium esse Parochum: scilicet, quod Conc. principaliter et maxime spectat, est pœna delinquentis.

77 Potiores olim *decimæ.* Est autem decima, pars proventuum agrorum, vel industriæ, Clericis ad victum præstanda. Inde in realem, seu predialem, et personalem diducitur (C. 20 *De Decimis*). Utraque regulariter debetur Parocho propter Sacramentorum administrationem (CC. 20, 29, 30 *Eod.*); nempe realis Parocho territorii, personalis Parocho domicilii, vel quasi (CC. 13, 18, 20 *Eod.*). Et realis, quia prædio cohæret, ab eo debetur qui fructus ejus percepit; personalis vero a fidelibus tantum (C. 23 *Eod*). Et realis nullis deductis impensis (CC. 22, 29 *Eod.*) ordinariis (Ex S. C. C. 2 Sept. 1876. Acta IX, 497). Qui eas non præstant, peccant graviter; at sacramenta idcirco eis denegare, nisi indignis, grave est (Navarr., Suar., Laym. *h. t.* IV, 3).

78 Velut in matrimoniis, in baptismis, etc. Porro hodie non cedunt Parochis quæ ponuntur ad imagines, vel Reliquias SS.; sed si positæ sint in aliqua Capella, vel Oratorio Ecclesiæ parochialis, ipsis earum administratio credita est (Espen. J. E. U. Lib. 2, Tit. 33, Cap. 10, 9. Acta II, 517. De Luca, Disc. 19 *De Decim.*): secus, ne administratio quidem (S. R. C. 10 Decembris 1703, ad 28), sed Ecclesiæ Rectori (S. C. C. 2 Apr. 1861, 18 Nov. 1865. Acta VIII, 172); vel, si nullus in ea Ecclesia Rector existit, Patrono (in S. C. C. 27 Jan. 1866. Acta II, 516), vel Confraternitati (ad cit. d. 28).

481. Principio igitur jus efferendi mortuos, ducendique funus ad Ecclesiam, uti vocant hodie, *exponentem*, regulariter, solis Parochis competit (79); nempe proprio cujusque ex domicilio, vel quasi; etsi quis decesserit in sua parochia, in aliena sepeliendus (80): vel in aliena decesserit sepeliendus in sua (81). Justa autem funebria in ea Ecclesia sunt peragenda, in qua defunctus jussit (82): et si nihil jusserit (cum hæc sint pars Ecclesiasticæ sepulturæ) in ea, in qua sepelitur (83); vel (si eo loci extructa sunt cœmeteria publica) in qua alias sepeliri debuisset (84). Et si hæc est Parochialis Ecclesia, ut expositio cadaveris et justa funerum alibi fiant, nisi id concessum sit jure synodali, heredes (85); si non est, ut fiant in Ecclesia Parochiali, Parochus

79 C. 3 *De Sepult.* in 6°. Clem. *Dudum de Sepult.* Ex Rit. Rom. *De Exseqiis. Ad Ecclesiam*, nam, ab hac ad cœmeterium, *sine pompa*, his competit quibus, non extantibus cœmeteriis, sepeliendi jus foret (S. C. Epp. 17 Sept. 1880. Acta XIII, 421. Vecchiotti *Instit. Can.* Vol. II, Lib. III, Cap. V, § 62). At solius Parochi est aspergere cadavera (antequam e domo efferantur) aqua benedicta, præcinere antiph. *Exultabunt Domino*, et cum stola incedere (S. R. C. 20 Dec. 1828. Buix P. IV, Cap. 10, § 2, 1). Crucem autem elevare (quæ unica esse debet) est, non Ecclesiæ Parochialis, sed Cathedralis, vel Collegiatæ (S. R. C. 11 Apr. 1840. Gard. 1856), vel tumulantis (S. R. C. 12 Nov. 1831. Gard. 4524). Porro Regularium virorum Parochus est eorum Prælatus, Monialium Confessarius (Bened. XIV Not. 105, 48), decedentium in hospitalibus, si Ecclesia hospitalis sepulturas habeat (Laurent. *For. Benef.* I, 452. Buix P. IV, Cap. X, § 1, pr. 5), vel hospitale sit (prout fere omnia) exemptum (S. C. C. 24 Jan. 1857. Acta XIV, 346), est Capellanus. *Regulariter*, nam (V. Prol. § 112) Episcopo (quia nulli Parocho subest) mortuo hæc omnia, ceu sacramenta infirmo, præstant Canonici Cathedralis Ecclesiæ (Cœrem. Episc. Cap. 38. S. C. C. 7 Junii 1760, 24 Mart. 1873. Acta VIII, 210); quod non ad jus Canonicorum, verum ad Episcopi dignitatem pertinet. Cui autem licet mortuum efferre, ei licet domum ejus adire, etiam irrequisito ejus loci Parocho (Ben. XIV. Not. 105, nn. 48 et 50): et sic per alterius Parochiam (vel Diœcesim) transire (Inn. XI Dec. 1676. ap. Ferrar. V. *Parochus* III, 40. V. Acta V, 222), *cum stola et Cruce;* sed sine *solemni pompa, et recto tramite* (V. Prol. § 98, 67). Quod in efferendis Regularium (vel Monialium) cadaveribus cautum est nominatim (S. C. C. 24 Jan. 1846, 24 Febr. 1872. Acta VII, 173, 167).

80 S. C. C. 22 Maji 1866. Acta III, 44. Quamvis in alia diœcesi sepeliri debeat (In S. C. C. 6 Maji 1870. Acta V, 611 v. *Ad tramites*).

81 Bened. XIV, Notif. 105, 48. Et si in aliena sepultum fuerit, suæ restituenda erunt omnia emolumenta, dempta *quarta sepulchrali* (S. C. C. 14 Sept. 1878. Acta XI, 499).

82 Ex S. C. C. 14 Aug. 1875. Acta IX, 27.

83 Ex S. C. C. 4 Mart. 1722, 16 Mart. 1726, 6 Febr. 1734. ap. Ben. XIV Not. 105, 25. Scilicet, jus funerandi cohæret, tamquam accessorium, juri sepeliendi.

84 S. C. C. 16 Jan. 1827, 24 Maji 1821, 14 Aug. 1875. Acta V, 566; IX, 27. Scilicet hæc cœmeteria subrogata intelliguntur singularum Ecclesiarum sepulturis, ideoque non sublatum sepeliendi jus est, sed variatus locus (In S. C. C. 14 Maji 1824 § *Animadvertendum.* Acta l. c.).

85 Ex S. C. C. 16 Jun. 1827. Acta V, 566.

exigere nequit (86). Nec ei licet in Ecclesia aliena justa persolvere (87).

482. Age nunc; funeraria cedunt Ecclesiæ, uti vocant, sepelienti, idest in qua quis sepelitur (88). Verum ex his debetur Parocho (89) *portio* (*canonica*) ex omnibus *quæ ad Ecclesiam cum funere deferuntur* (90): est autem *quarta*, nisi aliud consuetudine loci sit introductum (91). Nempe ob curam animarum, et sacramenta præstita ei qui decessit (92). Adeoque 1° debetur Parocho domicilii, vel quasi domicilii; et si defunctus forte duo habuit domicilia, inter utriusque domicilii Parochos est dividenda (93). Proinde 2° si is non in Ecclesia sua parochiali conditus fuerit, portio Canonica detrahenda erit ab Ecclesia tumulante, vel exponente, licet exempta (94) vel parochiali (95).

86 S. C. C. 14 Nov. 1721. Acta V, 566, et pluries alias ap. Ben. XIV Not. 105, 25.

87 S. R. C. 20 Nov. 1628. Gardellin. n. 632. Buix Par. IV, Cap. X, § 1, Prop. 6. Præterquam in Ecclesiis Confraternitatum, quando tumulandus est subjectus Parocho, intra cujus fines est Ecclesia (S. R. C. 10 Dec. 1703 ad 30. Sed V. Acta XIII, 25).

88 Clem. 2 *De Sepult.* S. C. C. 29 Aug. 1733, 26 Aug. 1826. Acta V, 567.

89 Cit. Clem. et Tot. tit. X *De Sepult.* Immo et Episcopo (Ex C. 16 *De O. O.* CC. 14, 15 *De Testam.*) ubi adhuc obtinet.

90 Extr. 1 *De Priv. int. Comm.* Seu de *obventionibus omnibus funeralibus* (Clem. *Dudum De Sepult.*). Exceptis, ex C. Ben. XIII *Romanus Pontifex* (edita pro Italia, insulisque adjacentibus), *candelis quas Sacerdotes, etiam Regulares, vel Piarum Sodalitatum Confratres, funus associantes, manualiter per viam accensas deferunt, et pannis, aut sudariolis quæ cum funere deferuntur* (S. C. C. 13 Aug. 1718. Ferr. V. *Quarta* n. 22). Nec ea continentur (ut olim in quarta Episcopali) pia legata a defuncto relicta (C. ult. *De Testam.*). Quod si funus non ipsa depositionis die, sed qua alia, fiat, etsi diu post, Parocho nihilominus debebitur *quarta pars omnium intorticiorum, et candelarum, quæ circa Cœnotaphium, et in altaribus ejusdem Ecclesiæ accensa fuerint* (Bened. XIII l. c.). Et si postero die aliud funus solemniori pompa peragatur, hujus quoque canonica portio Parocho (S. C. C. Epp. 3 Aug. 1862. Acta V, 604) ab Ecclesia debetur; primo, quia debetur de *obventionibus omnibus funeralibus* (Clem. 2 § *Per* 7 *De Sepult.*), unde quarta *funeralium* dicitur (Trid. XXV, R. 13); deinde ne secus fraus legi et Parochis fiat (Ex C. 4 *De Sepult.*).

91 C. 8 *De Sepult.* Clem. 2 *Eod. tit.* Inde dicta est *quarta funebris, nisi* etc. (C. 9 *Eod.*). Porro ut Parochus exigere possit, aut debeat portionem quartam, decennali; ut majorem vel minorem hac, quadragenaria consuetudine opus esse docent Canonistæ (Barb. *De Offic.* P. 25, 2. Lauren. *For. Benef.* 1, 454. Ferrar. V. *Quarta* n. 3. Buix *De Parocho* Par. IV, Cap. 10, § 5).

92 C. 1 *De Sepult.* Berar. *J. E. U.* To. I, Diss. VI, Cap. 3. v. *Jus quartæ.*

93 C. 2 *De Sepult.* in 6°. Quamvis in una earum tantum consueverit recipere sacramenta (S. C. C. 29 Nov. 1851, 6 Maji 1870. Acta V, 609, 612).

94 CC. 2, 8, 10 *De Sepult.* Ut ecce in Ecclesiis Cathedralibus, vel Regularium; quavis contraria consuetudine in Italia et finitimis insulis omnino sublata: et servata, quoad alias regiones, dispositione Trident. XXV, R. 13. Ex Bened. XIII cit. C. *Rom. Pontif.*; qua consuetudines *jam* ante an. 40, non citra, nec *postea* introductæ (S. C. C. 23 Sept. 1591. ap. Gallem. in cit. C. 13), servari jubentur.

95 Ex C. 1 *De Sepult.* Schmalz. III,

Demum 3° debetur tametsi nullum funus (sive testatoris sive heredum voluntate) peractum fuerit (96): nisi forte tempore pestis, Magistratu civili vetante, fuerit omissum (97). Ceterum quoad hæc plurimum valet locorum consuetudo (98).

Art. 2. De Canonicis.

483. Canonicos heic accipimus, omnes in Ecclesiis, sive Cathedralibus sive Collegiatis, Choro obstrictos, quocumque nomine vocentur. Itaque Canonici tenentur fidei professionem facere: et residere tum materialiter, tum formaliter (V. § 68). Materialis residentia hæc est, ut in ea Civitate vel Oppido, ubi extat Ecclesia, commorentur (1): formalis, ut divinum Officium persolvant in Ecclesia quisque sua (2), in choro, suo habitu, statis horis, integrum (3). Constat autem hoc officium horis Canonicis, et Missa Conventuali: et ut satisfaciant illas

28, 84. Ut ecce si peregrinus in aliena Parochia decesserit, et sepultus fuerit (Barb. *De Offic.* Par. III, 25, 26. Pirhin., Ferrar. V. *Quarta* nn. 7, 8, 13). Adeoque in funere Regularium, vel eorum qui Regularium jure (Prol. § 105, etc.) gaudent (Pirhin. III, IV, 9, 50), minime debentur, si forte extra claustra decesserint (S. C. C. 21 Aug. 1869. Acta V, 126); quamvis Parochus ejus loci viaticum, et E. U. eis ministraverit (S. C. Epp. 22 Maji 1615. Acta l. c.). Dixi *ab Ecclesia* sepeliente, vel hodie (ubi in Cœmeteriis publicis sepeliendum est) *exponente*, non ab heredibus (Rot. Rom. ap. Ferrar. n. 46. S. C. Epp. 14 Apr. 1615; ib. n. 35): et planum est.

96 Votum Rot. Rom. 15 Junii 1699. Acta V, 209. Hoc igitur in casu *quarta* taxabitur pro conditione defuncti, et negocium cum heredibus erit.

97 S. C. C. 21 Aug. 1869. Acta V, 130.

98 Ad ultimum admonendi sumus, in quibusdam Parœciis duos pluresve esse Parochos, quibus cura animarum eique inhærentia jura et obligationes competunt in solidum. Hoc a mente Trident. XXIV, R. 13 alienum est; quamobrem si quæ causa, ratio uni eorum favet, S. C. C. hunc Parochum ceteros Coadjutorum instar habet, posthabita quavis consuetudine etiam immemorabili et Constitutionibus Capitularibus (S. C. C. 24 Jul. 1875, 26 Julii 1879. Acta XIII, 18).

1 Bened. XIV C. *Inscrutabili* § 28. 5 Jul. 1745. Nihilominus commorari possunt extra locum proprii beneficii, modo statutis horis chorum adeant (S. C. C. 28 Febr. 1795. Zamboni, Scavi. I, § 431).

2 CC. 4, 6 *De Clericos non resid.* Trid. XXIV, R. 12.

3 Clem. I *De Celebr. Miss.* Trid. l. c *In choro;* non in sacristia, nisi ex justa causa, velut ob frigus; et de Episcopi venia, si tamen adiri possit (S. Alph. III, 675). *Suo habitu, suo tempore:* sed est leve (S. Alph. IV, 171). Episcopi autem est permittere recitationem matutini diei sequentis post completorium, et lapsam horam tertiam post meridiem (S. C. C. 12 Nov. 1644. Buix *De Canon.* Par. III, Cap. II, § 6). *Integrum:* et gravis in Choro ea omissio est, quæ gravis est (§ 452, 18) in officio privato (Suar. *De Relig.* To. II. *De Hor. Can.* Lib. IV, Cap. 13, 2. S. Alph. IV, 143 in fi.).

psallere debent (4) huic adesse (5). Et præterea eam canere (6), et applicare; nempe singulis diebus, his quoque quibus Episcopus celebrat pontificaliter (7): applicare inquam pro Fundatoribus et Benefactoribus in genere (sublata quavis contraria consuetudine); licet forte celebranda sit alia Missa pro Anniversario defunctorum (8), aut certo pro aliquo benefactore, aut votiva (9), aut (si Ecclesiæ adnexa est animarum cura) pro populo (10). Quamvis autem quisque hæc officia per se obire debeat (11), nihilominus non est *sublata facultas se invicem substituendi* (12): dummodo 1° et substituens sit præsens in civitate, ubi extat Ecclesia aut suburbiis, vel territorio (13); et 2° substitutus sit unus ex Capitularibus (14); et 3° uterque eodem tempore eidem servitio non sint adstricti (15).

4 Cap. 9, Dist. 92. Clem. 1 *De Celebr. Miss.* Trident. XXIV, Ref. 12. *Placida modulatione decantent* (C. 1 *De vit. et hon. Cler.* - *Extr. Comm.*). Alias non satisfaciunt (Ben. XIV C. *Cum semper oblatas.* Et Bre. *Dilecte Fili. Ad Arch. Aquilej.* S. R. C. 22 Maji 1841). *Quavis consuetudine non obstante* (S. C. C. 8 Junii 1626. Ben. XIV Not. 107, 16); immo nec Statutis fundationis, solam præsentiam forte exigentibus (S. Pius V Const. 25, Tom. II. Bullar. Rom.).

5 V. Bened. XIV. C. *Cum. semper oblatas.*

6 Pignat. Tom. I, Consult. 321. Ex communi Canonistarum sententia.

7 S. C. C. 12 Nov. 1831. S. R. C. ap. Lucidi I, pag. 316. Episcopo autem impedito, vel Sede vacante, vice Episcopi eam canere debet *per se* prima Dignitas, eaque impedita, secunda; et sic deinceps, et omnibus impeditis, Decanus (S. C. C. 5 Decem. 1822). At onus applicationis ad hebdomadarium pertinet (S. C. C. 4 Mart. 1876. V. Acta IX, 334, 336).

8 Ex C. 11 *De Celebr. Miss.* S. C. C. 20 Jan. 1828. Lucidi I, pag. 315.

9 Ben. XIV l. c.

10 Bened. XIV l. c. S. C. C. 20 Jan. 1838. Hæc obligatio tenet omnes de gremio Capituli per turnum (S. C. C. l. c.); non item alios beneficiatos non chorales (S. C. C. 16 Dec. 1820. Lucidi ib.): cujus proinde eleemosyna detrahenda est ex massa Capitulari (S. C. C. 9 Sept. 1843. Lucidi I, 312). Cessat omnino in his Ecclesiis de quarum Collegialitate non constat, etsi chorum agant (S. C. C. 17 April. 1779); nec potest ab Ordinario imponi (S. C. C. 7 Jul. 1781. Lucidi I, 310). Porro Missam *canere* oportet, nedum conventualem, sed et de feria et de vigilia (Cf. Lucidi *De Visit.* To. I, pag. 313 n. 135); *applicare* vero illam tantum, non hanc, nec istam; nisi aliud consuetudine sit introductum (Ben. XIV, l. c.).

11 Trid. XXIV, R. 12.

12 S. C. C. 15 Dec. 1605. Bened. XIV Not. 107, 17.

13 S. C. C. 2 Jun. 1830. Lucidi I, p. 256, n. 24.

14 Cf. Buix *De Canonicis* P. III, Cap. II, § 7. Utrum vero esse debeat ejusdem cœtus, non satis constat.

15 Cit. S. C. C. 15 Dec. 1605. Et dum ne substitutiones hujusmodi sint nimium frequentes; quod Episcopi arbitrium erit (S. C. C. 24 Mart. 1612). Datur interdum (a R. P.), ex gravi causa, volenti perpetuus Coadjutor. Is nullum habet *jus in re* (præbenda), quamvis possessionem cœperit, sed *ad rem*. Ideo non est vere Canonicus: quamobrem nec substituere aliquem potest, nec substitui, et non tenetur extra chorum recitare horas Canonicas, nisi forte ex alio beneficio, vel ex ordine (V. Ferrar. V. *Coadjutor.*).

484. A servitio chori Canonici vacare possunt quolibet anno tribus mensibus, vel discontinuis (16), nisi statuta Capitularia *minus* indulgeant (17). Nec ulla opus est justa causa; nec, intra Diœcesim, licentia Ordinarii (18). Verum huic consulendum est, ne vacent tempore Adventus, Quadragesimæ, *vel amplioribus anni festivitatibus;* neve demum uno eodemve tempore ultra tertiam partem vacent (19). At a celebratione missæ per turnum nemo unquam eximitur; exceptis cæcis (20), et jubilatis (21).

485. Canonicis duplex genus redituum constitutum est; unum ex præbendis (hi *fructus* proprio nomine dici solent), alterum ex *distributionibus quotidianis* (22). Illi dantur propter beneficium seu præbendam; hæ propter residentiam dantur; atque ideo illi ut recitent horas canonicas, hæ ut choro intersint (23). His accedunt emolumenta, v. c., ex anniversariis, ex legatis, ex publicis supplicationibus, ex justis funerum, etc., quæ *distributiones inter præsentes* dici solent (24). Canonici quoad fructus, *beneficiatorum;* quoad distributiones quotidianas, *choralium;* quoad distributiones inter præsentes, quasi *clericorum* jure censentur (25).

16 S. C. C. ap. Ben. XIV Not. 107, 33.

17 Trid. XXIV, R. 12. Non item si *plus,* nisi a R. P. confirmata fuerint *ex certa scientia;* aut ita cautum sit fundationum tabulis (S. C. C. ap. Ben. XIV Not. 107, 31). At vero in potestate Ordinarii est, præter menses conciliares, alium concedere *ex juxta causa* (S. Pius V 7 Oct. 1580. ap. Fagn. in C. *Licet.* n. 4 *De Præb.*).

18 S. C. C. 4 Maji 1737. Bened. XIV n. 36. Ex S. Alph. IV, 129 in fi.

19 S. C. C. 12 Jul. 1631. Quota autem pars eorum simul abesse possit, relinquitur arbitrio Episcopi, et Capituli (S. C. C. ap. Lucidi I, p. 251).

20 S. C. C. 26 Jan. 1662 ap. Ben. XIV Not. 107, 48.

21 S. C. C. 23 Mart. 1697 ap. Ferrar. V. *Distributio* III, 19. Et si eleemosynam solverint pro eis celebrandis, repetitio a die jubilationis datur (S. C. C. 11 April. 1818. Lucidi III, p. 168, n. 23).

22 C. C. 19, 27 *De Præb.* C. 10 *Extr. Comm. Eod. tit.*

23 Ubi autem nullæ sunt præbendæ, verum solæ distributiones quotidianæ, duæ distributionum partes erunt pro præbenda (S. C. C. 3 Mart. 1792; et in 24 Nov. 1838 v. *Ast.* Lucidi To. II, p. 582, n. 55). Et, ex diverso, ubi nullæ sunt distributiones, sed solæ præbendæ, tertia pars fructuum cujusque præbendæ pro distributionibus erit (Trid. XXII, R. 3). Item si distributiones quidem non desint, sed adeo tenues sint, ut verosimiliter negligantur (Trid. XXI, R. 3): Sed non alias nec aliter (S. C. C. 18 Decem. 1847. Lucidi p. 262, 36). Porro massa distributionum ab Episcopo conflari debet: quo autem modo, utrum ex fructibus beneficii, an ex aliis obventionibus, in arbitrio ejus est (Cf. Lucidi To. I, p. 260 a n. 30).

24 Cf. Ben. XIV Not. 107, § 7.

25 Quoad distributiones omnes Canonici (quisque in suo ordine) æquo jure censentur: sed ubi non omnes Canonici sunt unius ejusdemque erectionis, verum alii secundæ (tertiæ, etc.), quæri potest, utrum posteriores iisdem ac antiquiores juribus gaudeant. Et si hi novis hisce erectionibus *sub aliqua conditione* consenserint, con-

Hac re FRUCTUS suos faciunt, licet absint a choro, dummodo officium recitent, sed possunt eis privari si abfuerint ultra menses conciliares (26), nisi absint ex causa legitima (27), aut gravi, quæ in æstimationi boni viri (28) posita est, hi enim *fictione juris* præsentes reputantur.

486. DISTRIBUTIONES QUOTIDIANAS amittit quisquis choro non interest, etiam vacationis tempore (29); qui non psallit, et qui

ditio pro lege erit (S. C. C. 5 Maji 1703, 1 Febr. 1766. Lucidi III, 204, 8): sin *pure*, quæstio voluntatis est: itaque affirmandum videtur, si ab eo qui novas præbendas fundavit (vel erexit) aliquod novis Canonicis jus constitutum sit, (Tondut. *Quæst. Benefic.* Cap. 68, n. 15. Scarfant. *Ad Ceccoper.* Lib. I, Tit. 14, n. 59): secus hi non videntur renunciare juribus eousque sibi quæsitis (V. Pignat. To. VI, Consult. 48. De Luca *De Canon.* Disc. 37, 2). At vero si quæ subinde Capitulo accesserint, ista omnibus pariter (quippe omnes Capituli sunt) accedere intelliguntur (S. C. C. 14 April. 1714. V. Lucidi III, pag. 206, 14. V. De Luca ib. Disc. 6, 14. Piton. *De Controv. Patron.* Alleg. 65, 27). Proinde *Novis* debentur emolumenta ex legatis postea, non item antea, relictis (S. C. C. 9 Maji 1744, 20 Decembris 1862. Lucidi p. 209): sed si participes horum fiant, *debent* et quoad hæc inservire (S. C. C. 3 Febr. 1776. Lucidi p. 207). At quoad vocem activam et passivam in comitiis capitularibus, *Novi* utraque gaudent; præterquam in his, quæ pertinent ad jura et negocia veterum Canonicorum (S. C. C. 1 Febr. 1766. Lucidi p. 207, 17).

26 Trid. XXIV, R. 12. V. § 61, 52. Sed numquid eos non amittunt *ipso jure* (S. Alph. IV, 129)? Etenim Bened. XIV C. *Cum semper oblatas*, et Liter. 19 Jan. 1748. *Dilecte fili, Ad Patriarc. Aquilej.* censuit, *non psallentes* in choro *nullo pacto* ex *Præbendis* et Distributionibus *facere fructus suos* (V. S. Alph. III, 129). R. formam a Trid. l. c. præscriptam esse in viridi observantia (Cf. S. C. C. in *Verulana-Residentiæ* 6 Jun. 1863). Quamobrem Const. Bened. XIV de his Præbendis intelligenda est, quæ constant ex distributionibus quotidianis: prout ante eam constitutionem obtinebat (V. Barb. *De Canon. et Dignit.* Cap. XX, 18. Lucidi To. I, p. 296, § 106). Sed absentes (ultra menses conciliares) letali profecto non carent (S. Alph. III, 675).

27 Ex hoc capite absunt 1° Vicarius Generalis Episcopi diebus et horis quibus officio suo vacat (S. C. C. 17 Dec. 1627. Ben. XIV Not. 107, n. 64). 2° Duo Canonici quos Episcopus sui servitiis adjunxerit quoad in servitio ejus erunt (C. 7 *De Cleric. non resid.*): et quotquot cum eo Sacram Visitationem obeunt (S. C. C. 5 Dec. 1626. Bened. XIV n. 57); vel de ipsius mandato incumbunt examini pro beneficiis, vel ordinibus conferendis (S. C. C. ap. Lucidi To. I, p. 290, n. 95). 3° Administri S. U. I., vel R. Cam. Apost. diebus et horis quibus suis officiis operam dant (S. C. C. ap. Lucidi l. c.). 4° Denique absentes studiorum causa; sive discant, sive doceant (C. 5, § ult. *De Magistr.* C. 12 *De Cler. non resid.* Trid. V, R. 1 in fi.). Dummodo 1° et publica schola sit (S. C. C. 23 Mart. 1675. Ben. XIV n. 72); 2° et ipsi 25 ætatis an. non excesserint (S. C. C. Lucidi II, 369, 69); et 3° absint de licentia Ordinarii (Pius IV C. *Sanctissimus* 24 Nov. 1564), quæ ultra quinquennium dari non potest (Cit. 5). *Studiorum*, idest nedum Theologiæ, sed et utriusque juris (S. C. C. 31 Maji 1607); immo et Philosophiæ, et Gramatices, per quæ ad Theologiam pervenitur (S. Alph. IV, 132).

28 S. Alph. IV, 129 in fin. Seu potius ipsius Capituli, et Ordinarii (S. C. C. 4 Apr. 1607. Pignat. Acta XI, 590).

29 Ex C. un. *De Cler. non resid.* in 6°. Trid. XXIV, R. 12. S. C. C. 20 Junii 1874.

recedit (30) Missam celebraturus vel ut Confessiones excipiat, nisi jussus (31). Et quæ isti amittunt præsentibus accrescunt (32), *quavis collusione, aut remissione exclusa* (33). Verum præsentes, fictione juris, habentur, atque ideo eas non amittunt (34). I° infirmi, quamvis aliud statutis Ecclesiæ, vel consuetudine sit introductum (35); et hi qui prudenter metuunt infirmari si ad chorum accesserint (36): huc pertinent cæci (37); et senes qui nequeunt sine gravi incommodo

Acta VIII, 94: non obstante consuetudine etiam immemorabili (S. C. C. 3 Dec. 1644), et Constitutionibus Capitularibus (S. C. C. 20 Sept. 1879. Acta XIII, 218, 219. Reiff. III, IV, 175).

30 Ex C. Bened. XIV *Cum semper.* V. § 482, 6. Vel confabulatur etsi interrupte, si pluries in eadem hora (S. C. C. 27 Mart. 1847).

31 S. C. C. an. 1583 prob. Sanctissimo. Qui *Superiores* admoneri voluit ut *ab hujusmodi jussu abstineant* (Ben. XIV n. 74). Et contraria consuetudo non suffragatur (S. C. C. 1 Apr. 1876, 26 Jul. 1879. Acta XIII, 171, 173): *nisi de legitimi Superioris licentia* (S. C. C. 23 Nov. 1771. Acta IX, 384. Fagnan. in C. *Licet* n. 118. *De Præb.*).

32 C. Un. *De Cler. non resid.* in 6°. Trid. XXI, R. 3. Reiff. III, 4, 182. Nec obstat Sess. XXII, 3, quo cavetur, esse applicandas Fabricæ Ecclesiæ, aut alteri pio loco, arbitrio Ordinarii; hoc enim pertinet ad *Dignitates, personatus* etc. qui reditus secretos a mensa capitulari percipiunt (Fagn., Ben. XIV Not. 107, 41. Lucidi To. I, p. 263, 37. Reiff. n. 184).

33 Trident. XXIV, R. 12. Et quovis Statuto, vel consuetudine (S. C. C. 22 Decem. 1860. 8 August. 1863. Lucidi I, p. 264, 40). Quidam existimarunt, hoc, non ad præteritas et quæ jam quis lucratus est, sed ad futuras distributiones pertinere; primum quia unicuique licet de re sua disponere pro lubitu, deinde quia dolus præteritus potest remitti (Nald. V. *Distributiones* n. 3. Rodrig. Summ. Par. I, Cap. III, 33): quòd Moneta (*De Distribut.* P. III, Q. 5, n. 9) probabile, Bonacina (*De Hor. Can.* Disp. II, Q. 5, § 1, n. 5) probabilissimum censet, sed neuter tenet. Et recte; etenim primum, etsi urgeat, a verbis (Bened. XIV n. 42); alterum a mente Conc. Trident. recedit, nam secus inventa erit fraudandæ legis ratio. Ceterum post distributionem eorum singulis factam, nemo prohibetur negligenti donare quod sibi ex negligentia ejus adcrevit (S. Alph. III, 675 d. 2).

34 C. Un. *De Cleric. non resid.* in 6°.

35 S. C. C. 17 Febr. 1838 v. *Jamvero.* Lucidi I, p. 273, 54. Quin lucrantur et augmenta distributionum, quæ amittunt absentes (S. C. C. ap. Bened. XIV Not. 107, 46. Reiff. III, 6, 6); et *omnia emolumenta* (S. C. C. 16 Jan. 1745. Acta VII, 199): nisi obstent, quoad *illa* Ecclesiæ statuta, vel consuetudines, quoad *ista* hæc, vel Testatorum voluntas (S. C. C. l. c. Lucidi p. 276, 59, 60). Ubicumque ægrotaverint, nisi forte in ea Ecclesia aliud obtineat (S. C. C. 16 Dec. 1666. Ben. XIV Not. 107, 46). Et licet sua culpa (S. C. C. prob. Greg. XIII ap. Fagnan. in C. *Licet* n. 147. *De Præbend.*); v. c. si quis ægrotet dum abest sine legitima causa (V. S. Alph. IV, 130): immo et si ea data opera in morbum sese conjecerit, ut abesset a choro (Pal., Salm., Conci., S. Alph. l. c.). Ceterum *infirmitas probanda est coram Judice* (S. C. C. 5 Mart. 1697. Ben. XIV n. 47), idest Ordinario.

36 Barb. *De Offic. Episc.* 53, 169. S. C. C. 16 Dec. 1797. (Acta VII, 200).

37 S. C. C. 29 Jan. 1662. Nempe ex die quo quis cæcus factus est (Ben. XIV, not. 107, 85), licet aliqua memoriter recitare possit (Fagn. in C. *Cum percussio*

chorum adire, vel ei interesse (38). II° Qui prohibentur, citra suam culpam, chorum adire (39), vel non adeunt ob timorem cujuslibet damni gravis (40). III° Qui absunt propter servitium Ecclesiæ *suæ* (41). Huc pertinent Canonici qui inserviunt Episcopo pontificalia obeunti, vel assistenti cum Cappa sive in Ecclesiis Civitatis, aut Suburbiorum sibi subjectis, sive concioni in Ecclesia sua Cathedrali; quique Eum comitantur: ac demum vel qui ab eo mittitur ad limina (42). Quotquot autem

n. 16 *De Cler. ægrot.*). Non item surdus (S. C. Episc. 12 Mart. 1619 ap. Ferrar. V. *Distributione* Acta II, 29).

38 Ex C. 1 § *Verum De Cler. ægrot.* Septuagenarii vero, nisi viribus valeant, facile excusantur, si interdum desint. (S. Alph. IV, 130, d. 1).

39 S. C. C. 28 Apr. 1635, in 14 Apr. 1736 v. *Conatur.* Lucidi I, 278, 66. Velut 1° excommunicati (Salm. 17, 4, 21); quamvis juste, si postea absolutio eis differtur injuste (S. Alph. H. A. XIII, 53): et, si intersint, verius, nihil amittunt (S. Alph. IV, 130 v. *Cum*). 2° Compediti (S. C. C. 28 Sept. 1685): hos autem injuste detentos fuisse constare debet ex sententia quæ transierit in rem judicatam; sive innocens ex ea quis apparuerit, sive non nocens *ex hactenus deductis* (S. C. C. Ben. XIV n. 53). Verum hæc facti præsumptione nituntur: ideo in foro conscientiæ cedunt veritati (Prol. § 208, 67); sive damnatus quis fuerit, sive absolutus (Bonac., Salmat. n. 21 etc.). 3° Exsules (S. C. C. 8 Jul. 1865. Acta II, 410); adeoque et Relegati.

40 S. Alph. H. A. XIII, 53; aut vexationem fugientes (S. C. C. 19 Aug. 1815. Lucidi I, 278); vel propter inimicitias (S. C. C. 14 April. 1736. Ben. XIV Not. 107, 51); aut tempore pestis (S. Alph. H. A. XIII, 53), quod tamen in æstimatione Episcopi positum est (S. C. C. ap. Ben. XIV n. 50). Verum hi, et infirmi minime præsentes habentur si alias (v. c., dum integra valetudine erant) non consueverant chorum adire (Bened. XIV, Not. 107, 47). Et ita perpetuo censuit S. C. C. Nempe pro *his horis quibus niteresse non consueverant* (S. C. C. in Reati n. 12, Sept. 1667). Verum, plures ex Nostris quoad infirmos contra docent (V. Salmat. 16, 4, 17); et est satis probabile S. Alph. IV, 130, *quia infirmitas hic et nunc de se excusat;* et æquum prorsus est, *ne afflictio addatur afflicto.* Quin puto idem et de aliis dicendum esse in foro conscientiæ. Nam cur sodes, afficior hac pœna? Num eo quod *abfui?* sed jam pœnam subii: an quia nunc *abessem?* sed numquid in peccata interpretativa animadvertimus (V. S. Alphon. VI, 610, 661, IV)? Dices, licet pœnam irrogare etiam sine culpa, *si causa subsit* (C. 23 *De R. J.* in 6°): ita porro sed, ut teneat, irroganda est officio judicis (V. II, 211).

41 C. Un. *De Cler. non resid.* in 6°. Nec obstat C. 30 *De Elect.* in 6°. V. Bened. XIV Not. 107, 54. Vel ut sui beneficii jura tueantur, dummodo absint de licentia Ordinarii (S. C. C. 13 Jul. 1667. Lucidi I, 282, 75). *Beneficii:* non item sua tantum, v. c., quoad fructus (S. C. C. 23 Mart. 1626. Lucidi n. 76). His addendi sunt qui pulsant organa, vel cum Musicis concinunt; nisi ob id stipendium accipiant. Quæsitum est an eas lucretur Vicar. Capitularis: et S. C. C. et S. C. Epp. (apud Marchet. *Prax. Vicar. Capitular.* Par. I, Tit. VII) censuerunt, non lucrari (S. C. C. 15 Nov. 1659. Lucidi 1, 291).

42 S. C. C. ap. Ben. XIV nn. 59, 61, et Ferrar. V. *Distrib. Quotid.* I, 44. Non item dicœcesim visitanti, aut missam privatam celebranti (S. C. C. ap. Ben. XIV, cit. n. 61). His hodie addendi sunt in Italia, insulisque adjacentibus, qui vacant exercitiis spiritualibus decem per annum

præsentes habentur fictione juris, verius, participant etiam *fallentias* absentium, quas vocant, perinde ac hi qui sunt præsentes reipsa (43).

487. Quoad DISTRIBUTIONES INTER PRÆSENTES consulenda sunt Statuta Capitularia, vel consuetudines (44). His deficientibus, intererit, utrum distributiones hujusmodi sint certæ ac fixæ, uti legata, anniversaria etc.; an incertæ ac fortuitæ, ut ecce quæ dantur in justis funerum. Illæ quotidianis æquiparantur (45), ideo eas lucratur quisquis fictione juris habetur ut præsens in choro (46), velut infirmi (47), pulsi loco injuste (48); nisi voluntas testatoris obsistat (49). Has non item, nisi aliud aut Statutis Capitularibus, aut consuetudine sit introductum (50).

488. Nunc de Jubilatis, Coadjutis, et Coadjutoribus pauca. Jubilati infirmorum jure censentur; atque ideo eis competunt ex distributionibus quotidianis augmenta quoque ex aliorum fallentiis (51), et distributiones certæ inter præsentes: nisi obstent Statuta, aut consuetudo, aut Testatorum voluntas (52). Coadjutus (nisi choro intersit) omnia pèr Coadjutorem lucratur, perinde quasi is, non ipse, Canonicus esset; ideo si uterque abfuerint, non ispicitur utrum Coadjutus, sed utrum Coadjutor ex legitima (v. c., mensibus Conciliaribus) causa absit (53); at vero quia coadjutor coadjutum repræsentat, quæ non præstaret Coadjutus, Coadjutor non præstat; etsi hæc forte juniores Canonicos onerent (54). At jubilatus nec interesse cogitur, nec residere (55).

489. Qui absunt a choro ultra menses vacationis, graviter peccant, quamvis distributionibus cedant, quæ nunc recepta sententia est (56).

continuis diebus: nempe de licentia Episcopi, et non his diebus quibus vacare (§ 483, 19) prohibetur (Clem. XI Encycl. 1 Febr. 1700).

43 Ben. XIV Not. 107, 62. Scarfant., Palaus contra Bonac. Et de infirmis (n. 35) et Parochis (S. C. C. 23 Aug. 1879. Acta XIII, 105, 107) vix non definiti juris est.

44 S. C. C. 1 Mart. 1861. Acta I, 287.

45 C. Un., § ult. *De Cler. non resid.* in 6°.

46 S. C. C. 30 Jan. 1858 et in 1 Mart. 1861. Acta I, 287, 288.

47 S. C. C. 13 Jan. et 5 Maji 1703. Acta II, 408.

48 S. C. C. 8 Jul. 1865. Id. p. 410.

49 S. C. C. 18 Dec. 1745, 3 Apr. 1841. Acta I, 289.

50 S. C. C. 20 Nov. 1819, 3 Apr. 1841. Acta Ib. p. 287.

51 S. C. C. 3 Apr. 1841. Lucidi III, 170. Quamvis distributiones auctæ fuerint post eorum jubilationem (S. C. C. apud Ferrar. V. *Canonicus* IX, 105).

52 S. C. C. 29 Nov. 1770, 3 Apr. 1841, 30 Jan. 1858. Lucidi III, 169.

53 Cf. Ferr. V. *Canonicus* X, 32, 38 etc. Ideo, Coadjutore non legitime absente, Coadjutus punctatur, impeditus licet vel infirmus; sed in ipsius Coadjutoris damnum (S. R. C. 8 Maji 1617. Ferrar. n. 42). Et ex diverso Coadjutore impedito, Coadjutus, etsi non impeditus, nihil amittit; nisi aliud in Literis Apostolicis comprehensum sit (S. C. C. 7 Nov. 1630. Ferr. n. 39).

54 S. R. C. 16 Sept. 1606. Ferr. 53.

55 S. C. C. 7 Dec. 1718. Scavi. I, 602.

56 S. Alph. III, 675 d. 1. Buix *De Capit.* Par. III, Cap. II, § 4. Scavin. I, § 431, 3. Gury II, § 118. *Quamvis* etc.

Nisi forte 1° non ultra tres, quatuorve anni dies absint (57), vel 2° absint ex justa causa (58), vel 3° non ultra horam parvam, aut tantundem (59). Sed et eum, qui non psallit, cum non satisfaciat (§ 482, 4), graviter peccare, hodie aut certi, aut vix non certi juris est (60).

490. Hactenus de Canonicis lato sensu, nunc de Canonicis proprie dictis, qui soli Capitulum constituunt. Ejusmodi sunt qui præbendam Canonicalem habent, et gaudent jure suffragii (61). Hi nedum choro, sed et comitiis capitularibus rite convocatis interesse debent (62); et si ordinarie abfuerint, gravi non carent (63), præterquam si absint 1° quo die vacant (64); vel 2° ex justa causa (65), vel 3° ut arbitror, cum levia negocia sunt. Ad hæc tenentur munia, seu officia, quisque sibi decreta, subire; ne Vicario Capitulari quidem excepto (66). Denique Canonici Ecclesiæ Cathedralis, cum sint consiliari nati Episcoporum, quoties Episcopus eos in consilium suum adhibet, culpa non caret qui reticet, aut sententiam suam non palam promit, tametsi prævideat ab Episcopo respuendam (67).

491. Canonici Theologalis est, S. Scripturam interpretari (68) sin-

quia, non propter cujusquam utilitatem, sed propter Dei cultum, et ad divina Ministeria obeunda, instituta sunt Ecclesiastica beneficia.

57 S. Alph. III, 675 d. 1.

58 Suar. l. c. X, 17. Quæ autem sit causa justa (nisi quis absit jussu Superioris) in æstimatione boni viri esse debet. At profecto non ea opus est quæ excusat ab officii recitatione; nam omnis lex strictius obligat quoad substantiam, quam quoad modum (Bonac. *De Hor. Canon.* Disp. II, Quæst. I, P. II, n. 3). Ceterum si necesse sit abesse diu, petenda erit dispensatio (Suar. n. 18).

59 Suar. XIII, 8. Quantum autem omittendum sit, ut heic dici quis possit letalis culpæ reus, gravissimus hic Theologus non ausit definire (n. 9).

60 V. S. Alph. III, 675 d. 3. At proculdubio, si percipiant distributiones quotidianas, restitutioni obligantur. Ad hæc Canonici tenentur adesse Concionibus tempore Adventus, et Quadragesimæ; alias distributionibus privari possunt (S. R. C. apud Gardell. 2423, 3812).

61 Cf. Lauren. *For. Eccl.* III, XI, 124. Petra in Const. 1. S. Leon. M. Sect. 2, n. 9. Adeoque ex 1° non Dignitates quæ carent præbenda canonicali (nisi aliud aut Statutis, aut moribus obtineat, ceu penes Italos), neque Canonici coadjutores; neque ex 2° Mansionarii, Beneficiati, Vicarii, Capellani, etc., quamvis choro, et quotidianis functionibus sint obstricti (Cf. Buix *De Canonic.* Par. I, Sect. II, Cap. 1).

62 S. C. C. ap. Fagn. in C. *Licet* n. 42. *De Præbend.*

63 Bonac. *De Hor. Canon.* Disp. 2, q. 1, P. 2, n. 4. Garc. *De Benef.* III, II, 254. Salm. 16, 4, 29.

64 Bonac. et Salmat. ll. cc. Nisi expediendum sit negocium aliquod gravissimum (Ceccoper. Lib. IV, Tit. 4. Buix *De Canonic.* P. III, Cap. 6).

65 Bonac. l. c. Scilicet sine graviori Ecclesiæ detrimento. Porro justa causa est, si ipsorum præsentia certo moraliter inutilis futura sit propter auctoritatem potentiorum (Bonac. ib.).

66 S. C. C. 29 Mart. 1652. Buix l. c.

67 Ben. XIV *De Syn.* XIII, 1, 7.

68 Trid. V, Ref. 1. Vel theolog. seu dogmaticam, seu moralem, arbitrio Ordinarii Bened. XIV *De Syn.* XIII, 9, 17. Lucidi *De Visitat.* To. III, n. XXIII, p. 224).

gulis diebus festis, nec minus quadragies per annum (69): quo loco (modo publico, et Laicis patenti), qua hora, et super qua parte ejus censuerit Episcopus (70). Ac demum per se, non per alium, nisi Episcopo ex justa causa, permittente (71): et si forte ipse sit jubilatus, aut decrepitus, aut infirmus, Episcopus ei alium substituet (72). Quamobrem ex reditibus præbendæ separanda est tertia pars fructuum, quæ singulis lectionibus pro rata tribuitur, vel detrahitur (73). Qua vero die legit lucratur, quasi *revera* præsens in choro, omnes distributiones, vel inter præsentes fortuitas (74). Vacat quo tempore DD. Universitatum vacant (75).

492. Canonici Pœnitentiarii officium est, confessiones diœcesanorum excipere, quasi Episcopi loco (76). Verum non arctiori, quam ceteri, residentia tenetur (77). Idcirco his solum diebus et horis tenetur, quibus chorus agitur. Verum in Quadrages. Adventu, Quat. temporib. et majoribus anni solemnitatibus, necesse habet adesse mane in Confessionario, etsi non vocatus (78). Et vacat mensibus conciliariis; exceptis diebus quibus pœnitentes frequentiores ad confessiones accedere solent (79). Dum autem confessiones audit in Ecclesia (80), et ipse, quasi *revera* præsens, lucratur distributiones etiam fortuitas (81).

Verum post Encycl. Greg. XVI. *Inter præcipuas* an. 1842, S. C. C. minus expedire putat explanari Theolog. vel dogmaticam (V. Acta IX, 505, 509). At doctrinam Christianum tradere, Parochorum, non Canonici Theologi, officium est (S. C. C. 3 Mart. 1784. Lucidi l. c. n. 10).

69 Ben. XIII C. *Pastoralis Officii.*

70 Trident. l. c. S. C. C. 12 Jan. 1692. Ferrar. V. *Canonicus* IX, 28. *Modo*, etc. V. *Monac. Formul.* To. I, Tit. II, For. V, n. 5. *Qua hora;* sed non inter solemnia Missarum (S. R. C. ap. Gardell. n. 4318).

71 Ex S. C. C. 29 Mart. 1607.

72 S. C. C. l. c. et 30 Maji 1620, 30 Jul. 1701. Ferr. l. c. 18, 20); non obstante consuetudine in contrarium invecta (S. C. C. 11 April. 1807. Acta X, 220). Substituendus autem est sacerdos sæcularis, eoque deficiente, Regularis (S. C. C. 10 Junii 1876. Acta X, 230). Non item si impeditus fuerit ad breve tempus (Petra in Const. *Quasi* Innoc. VI, n. 42, To. IV).

73 Trid. et Bened. XIII ll. cc. Sed si Decessores ejus nunquam legerint, quia nulla suberat legendi necessitas, nec ipse tenebitur (S. C. Epp. 8 Maji 1637, ap. Ferrar. n. 32).

74 S. C. C. 3 Aug. 1624. Ferrar. 41. S. R. C. ap. Gard. n. 3448: *Nisi obstet voluntas testatoris, vel dantis* (S. C. C. 20 Sept. 1879. Acta XIII, 90).

75 S. C. C. 21 Jan. 1626. Ferr. n. 26 idest Julio, Augusto, et Septembri (Petra l. c. n. 58).

76 Ben. XIV *De Syn.* III, 4, 3. Et idcirco non cogitur diaconi, vel subdiaconi munus obire; quacumque consuetudine non obstante (S. R. C. ap. Gard. n. 2464).

77 Ferrar. V. *Canonicus* IX, 78.

78 S. C. C. ap. Crispin. *De Visit. Pastor.* II, § 24, n. 2.

79 S. C. C. ap. Garz. V, IV, 122.

80 Trid. XXIV, R. 8. *Ecclesia* nempe sua Cathedrali, aut Collegiata (Barb. *De Offic. Ep. Alleg.* 55, n. 32).

81 S. C. C. ap. Fagn. in C. *Licet* n. ult. *De Præb.* Et nedum cum audit pœnitentes, sed verius, et dum eos expectat, si accedere soleant (Conci., Ronc., Salmat.

493. Demum Canonicus, vel quisquis alius de gremio Capituli, cui imminet cura animarum, dum Parochi officio defungitur censetur præsens in choro, ut *fructus* lucrari possit: quamvis retineat Canonicatum ex dispensatione Apostolica (82). Lucratur quoque *distributiones quotidianas,* sed quasi absens Ecclesiæ suæ causa; atque ideo si parochia excitata sit in ipsa Cathedrali, vel Collegiata (83).

494. Canonicos *honorarios* prætereo (V. § 20, 7). Scilicet his vix stallum in choro, et insignia Canonicalia conceduntur; non fructus, non distributiones, non ipsum suffragii jus (84). Proinde nec residentiæ (85), nec aliis Canonicorum legibus sunt obstricti: uno verbo, sunt *nomen sine re* (86). Agendum potius esset de Officiis Episcoporum, sed ab Episcopis regi ac doceri nos oportet.

APPENDIX I.

DE APPLICATIONE MISSARUM.

495. Missam applicare est, sacrificii fructum pro aliquo offerre. *Fructum*, non generalem, aut specialissimum (1), sed specialem (§ 260, 18): *Pro aliquo*, nempe pro persona certa ac determinata; pro enim prorsus incerta sacrificium applicari non potest, e. g., pro primo offerente (2). Applicatio vero ante consecrationem est facienda (cit. § 260, 18): fit autem intentione celebrantis, vel solum habi-

16, 4, 31. Bonac., Garz., Pelliz., Pal., S. Alph. IV, 131). Si Pœnitentiarius muneri suo deerit, procedendum erit contra eum *servata forma* Conc. Tridentini (S. C. C. 7 Dec. 1697. V. § 61, 52).

82 Trid. XXII, R. 3; S. Pius V C. *Cupientes* an. 1568. Fagnan. l. c., n. 68.

83 Trid. XXII, R. 3. S. Pius V C. cit. Ben. XIV Not. 107, 55.

84 S. C. C. 4 Julii 1836. Buix *De Capitul.* Par. 1, Sect. 11, Cap. 16.

85 Scarfant. *De Canon.* Lib. I, Tit. 14. Adeoque possunt alio residentiali beneficio potiri, v. c., Parochia (S. C. C. *In Fulginat.* 14 Mart. 1648).

86 Ceccoper. *Lucubr. Canon.* Lib. I, Tit. XVI, n. 7. Eos instituere potest, etiam perpetuos, tum Episcopus, tum Capitulum, sed alter de consensu alterius (Ex S. C. C. 26 Febr. 1639, 6 Aug. 1808, 14 Jan. 1860. Buix l. c. § 4). Nempe sine ulla prorsus expectativa (V. Trid. XXIV, R. 19); et ex justa aliqua causa: nec plures, ne dignitas Canonicalis vilescat (In S. C. C. 28 Jan. 1837).

1 Alex. VII, 8. S. Alph. VI, 318.

2 Clem. VIII, S. Alph. 337. *Utcumque*; non enim necesse est applicare *nominatim* pro Sejo, vel Cajo, sed pro eo, pro quo tibi propositum fuit applicare, vel pro quo hodie applicandum est: et si plures seorsim stipem dederint, pro eis quo ordine dederunt: et si dederint eodem tempore, vel successive ipsi in arculam stipem contulerint, vel alter a pluribus eas collegerit paulatim, sat erit singulas pro omnibus applicare (V. Gury §§ 356, 357).

tuali (3). Omnis autem applicandæ missæ obligatio oritur vel ex jure, vel ex voluntate decedentium, vel ex pacto. Ex 1° capite obligantur Parochi, et Capitula cum primis Ecclesiarum Collegiatarum, vel Cathedralium: ex 2° beneficiati, cappellani, heredes, legatarii etc.: ex 3° quisquis eas celebrare (seu accepto stipendio, seu gratis) promiserit (4). Nobis heic de his (*manuales* vocant) cum primis agendum est.

496. Principio igitur missæ hujusmodi, quasi *ex pacto tacito,* applicari debent singulæ pro singulis acceptis stipendiis (5) licet exiguis, si exigua acceptaveris sciens volens (6); suo loco, suo tempore. Illud regulariter non interest, utrum per te an per alium celebres. Verum si per alium, licet ne, collato ei stipendio minore, etsi justo? Et si hoc tibi competat quo *alio* titulo, licet; sin solo titulo celebrationis, non licet (7). Alius titulus est: 1° *Jus;* veluti si missa beneficio cohæreat (8): 2° *Dantis intentio:* utputa si legatum sit alicui ad vitam relictum (9); 3° *suscepta specialis eas celebrandi obligatio* (10): ut ecce ex Capellania, etsi manuali (11). At si stipendium datum sit

3 S. Alph. VI, 335. Prol. § 134, 7.

4 V. S. Alph. VI, 317 etc. *Stipendio,* nempe lege diœcesana, vel consuetudine definito (Trident. XXII *De Observ.* etc. Ben. XIV C. *Quanta cura*); non majori, nisi ex justa causa (§ 405,32), neque minori, si Ordinarius vetuerit (S. C. C. 16 Jul. 1689. Acta III, 558. S. Alph. VI, 320 d. 3). Porro taxa diœcesana (seu lege, seu moribus constituta) tenet etiam Regulares (S. C. C. 16 Jan. 1639), et heredes eorum qui missas, nullo statuto stipendio, reliquerint (Innoc. XII Decr. *Nuper* 23 Nov. 1697. V. *Posito*).

5 Alex. VII, 10. S. Alph. VI, 312.

6 S. Alph. VI, 320. Nisi tam exigua sint, ut magis gratis promisisse videaris S. Alph. l. c., q. IV.

7 Alex. VII, 9 ibi « *Potest Sacerdos, cui missæ celebrandæ traduntur, per alium* SATISFACERE, *collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta* ».

8 Inn. XII, l. c. Si majus stipendium competat Parocho, v. c., in justis funerum, vel *congruæ* locum teneat (S. C. C. 25 Jul. 1874. Acta VIII, 84).

9 S. Alph. VI, 321. Quamvis testator stipendium singulis missis constituerit; videtur enim (cum legatum donatio sit) gratificare legatario voluisse. Item si detur celebranda Sacerdoti pauperi, amico, consanguineo, etc. (S. Alph. l. c.). Dummodo hæc intentio certo moraliter appareat (S. C. C. 25 Jul. 1874 ad 3. Acta VIII, 94). Quid igitur si Missæ relictæ fuerint Sejo, ut ipse *eas celebret, vel celebrari curet,* an possit excessum retinere? Negat Amost. *De Caus. piis* L. II, IV, 34, nec immerito, quia is *celebrans* Legatarii, *dans* Executoris munere fungitur. Nihilominus si quæ alia specialis causa movit testatorem, vel dantem, ut ecce si dederit, reliquerit Romano Pontifici, Ordinario, Parocho, ea mente, ut is necessitati quoque, vel utilitati Ecclesiæ, Diœcesis, Parochiæ consulere posset (quod, ut reor, præsumendum est), hujus rei causa excessum retineri posse vix dubium puto.

10 Ex S. C. C. 23 Martii 1874. Acta VIII, 79. Reiff. *Theol. Mor.* Tract. V, Dist. II, q. IV, n. 33. Et ideo is qui tenetur Missam (v. c. ex capellania, vel beneficio) celebrare sine applicatione, si pro alio benefactore eam applicat, utrique obligationi satisfacit (S. C. C. 13 Jul. 1630. S. Alph. VI, 324).

11 S. C. C. 15 Mart. 1745. Acta VIII, 79.

solius celebrationis titulo, non licet (12). Porro hoc locum habet in missis dumtaxat manualibus quæ non dantur contemplatione personæ (13); et in eis, quæ instar manualium habentur; cujusmodi sunt quæ traduntur ex Capellania manuali *si pro qualibet Missa celebranda certa detur eleemosyna* (14), vel ex legatis missarum definito stipendio relictis (15). Itaque sacrilegii tenetur quisquis ex his detrahit aliquid, etsi modicum (16), etsi in usum pium (17): nisi alter sponte prorsus ac liberaliter, atque ideo non rogatus, excessum remiserit (18). Qui missas, quas debet, non celebrat, peccat; nempe si eas gratis promi-

12 Urb. VIII et Inn. XII cit. Decr *Nuper*. Nempe quia turpe lucrum redolet.

13 Cit. Decr. *Nuper*. S. Alph. VI, 321.

14 S. C. C. 15 Mart. 1745. Acta IV, 40. *Qualibet*, adeoque, ut puto, ei qui nulla eas celebrandi obligatione est obstrictus.

15 S. C. C. 18 Jul. 1868, 25 Jul. 1874 ad 1. Acta IV, 41; VIII, 84. Nisi testator stipendii mentionem fecerit, non eleemosynam, sed numerum Missarum definiendi causa (S. C. C. 3 Aug. 1658. Acta IV, 41).

16 Ben. XIV, C. *Quanta Cura* § 3. Sed is levi (S. Alph. VI, 322).

17 S. C. C. 19 Jan. 1869. Acta IV, 537. Parochi quoque, queis permissum est, certis diebus, quibus missa pro populo applicanda esset, eam applicare pro eleemosyna Episcopo mittenda; nisi *morali certitudine constet*, excessum communis eleemosynæ oblatum fuisse intuitu personæ, vel ob majorem incommodum et laborem (S. C. C. 31 Junii 1880. Acta XIII, 261). Sed utrum liceat Rectoribus Ecclesiarum, ex eleemosynis in eis (ut in Sanctuariis fieri solet) relictis, aliquid pro Ecclesia detrahere? Et, ut hujus *decori et ornamento consulatur*, non licet; etsi propriis reditibus careat (S. C. C. 25 Jul. 1874, prob. Pio IX, Act. VIII, 109); pro expensis in celebratione missarum licet, *si alios* ad id *reditus non habeant* (Innoc. XII, D. *Nuper* ad 7): vel si alii sacerdotes, quibus ipsi non tenentur utensilia subministrare, alias missas in eis celebrare velint (S. C. C. 6 Jul. 1726. Ben. XIV, Not. 56, 13).

Sed quæstio difficilis est, utrum *furti* quoque teneatur is, qui stipendii partem retinet: et quæstio hæc esse videtur, utrum is satisfaciat intentioni dantis. Affirmant *hoc* ex Veteribus TT. quique doctissimi, quia *per alium* celebrat: Recentiores negant, ex cit Alex. VII, 9 (*non satisfacit*); et hoc S. Alph. VI, 325, v. *Verum*, tenendum putat. Ita porro, si is partem tradidit justo minorem, adeoque tenebitur prout usurarius: secus veterum sententia videtur probabilis. Scilicet ideo plus aliquis dat, ut plus accipiat; non quidem ex missa (quod simoniacum foret) adeoque (ex eo quod plus dat) non quasi ex missæ stipendio, sed quasi ex eleemosyna: atqui hæc non fit Sejo, vel Cajo, verum *Sacerdoti*. Nec obstat Alex VII, 9, quippe nimis late concepta est (V. Prol. 189, 63). Ceterum extorquenda est ei qui retinuit quasi turpe lucrum, perinde ac simoniacum (§ 419); nisi aliud suadeat justissima causa. Porro hæc non pertinent ad heredem vel exequutorem testamentarium, qui relictas a testatore definito stipendio missas, minoris celebrare facit: is enim, quod celebranti seu *mercedis* (si minus taxa diœcesana), seu *piæ liberalitatis* (si juxta eam solvit) nomine debetur, sibi contra justitiam retinet (V. S. Alphon. l. c., dub. 2).

18 S. Alph. VI, 321, *Exc.* 2. At is qui Missam per alium celebrat alternæ applicationis lege, aut nullatenus peccat, quia hoc nulli neque juri, neque certæ intentioni benefactorum repugnat; aut, si id facit solius lucri cupiditate, leviter tantum (S. Alph. VI, 322, d. 4. Vind. Ligor. p. 387, 2. Baller. ad Gury II, 372).

serat venialiter (19), nisi voluerit obligari sub gravi (II, § 436, 9). Sin ex stipendio, letaliter; etsi (verius) omiserit vel unam tantum (20). Item, regulariter, graviter peccat si non celebraverit intra definitum, vel (si nullum definitum sit) *intra modicum tempus* (21); idest pro defunctis infra unum (§ 69, 60), pro vivis infra duos menses (22). Sed an possit, post id tempus elapsum, adhuc eas celebrare? Utique, nisi causa celebrationis cessaverit (23).

497. Ad ultimum, ut a tanti sacrificii dignitate omnis lucri occasio, species, suspicio, removeatur, vetitum est, missas colligere ut aliis deinde celebrandæ tradantur (24); et in primis id mercatoribus, et bibliopolis nominatim vetitum est (25). Nec excusantur Collectores eo quod curent illas deinde celebrari per sacerdotes pauperes (26), aut datis (loco stipendii) libris, diariis religiosis et piis (27) etc.; vel quia impendunt in pios usus lucrum, quod capitur ex permutatione librorum aut mercium cum eleemosynis (28). Itaque hi graviter peccant, et (quasi complices) hi quoque qui eis stipes conferunt, et hi qui eas ab ipsis accipiunt (29). Et Collectores furti quoque tenentur si quid *sibi* detraxerint (30), præter justum officii, et laboris pretium (31).

498. Demum si missas collegerint quo loco earum stipendia majora sunt, et *quo sunt minora* celebrari curaverint, incurrunt (sive Laici

19 Ronc. *De Euch.* Cap. VII, Q. 10, R. 3. V. S. Alph. VI, 317, q. 4. Dummodo non ei promiseris, qui tenetur ea celebrare sub gravi; utputa ex voto, ex accepto stipendio, etc. Et quando hodie nemo fere amplius dubitat, nihil singulis detrahi, sive pro uno tantum applicetur missa, sive pro multis (§ 260, 21), nihil obstare videtur, quominus, si pluribus seorsim promiseris, unius applicatione omnibus satisfacere possis (Gury II, 370, 6): quæ et antea multorum (Elbel *De Contr.* § 337. Pasqualig. q. 865. Burgh. Cent. 3, Cas. 29) sententia fuit; etsi *ab uno eorum* stipendium acceperis (Baller. ad Gury II, 352).

20 Croix VI, 11, 154. S. Alph. VI, 317, q. 3. Contra Pal., Sporer, Elbel, Salm. 5, 5, 39 damnum ex stipendio existimantium, quod vix non absurdum est.

21 Innoc. XI, est D. *Nuper.* Ad 11.

22 S. Alph. VI, 317. V. *Præcisis.*

23 Bonac. *De Sacr. Mis.* D. IV, Q. ult., P. VIII, n. 5. Ronc., *De Euch.* Cap. VII, q. 10, R. 2. Velut pro defuncto, vel pro infirmo qui vita decessit.

24 Ben. XII, C. *Quanta cura.*

25 Pius IX, 31 Aug. 1874, ex S.C.C. Decr. ad 1. c. 2. Acta VIII, 107. Scilicet negocium hoc aut turpe (*si fiat* lucri causa), aut (sin minus) periculosum aliquid est; quia collatitiæ id genus missæ interdum perpetuæ sunt, quæ plerumque ex fundationum tabulis; aut adventitiæ, quæ ex offerentium intentione, definito tempore, aut loco, celebrari debent.

26 Pius IX, cit. Decr. V. Gury II, 375.

27 S. Pœnit. 19 Nov. 1863.

28 Pius IX, l. c., ad 4.

29 S. C. C. ib. ad 5. Nempe scienter.

30 V. S. Alph. VI, 322. Vel indirecte, ea nempe re, quæ loco stipendii traditur, carius, vendita.

31 Viva in Alex. VII, 9, 8. Dummodo is *ad hoc munus sit destinatus* (S. Alphon. VI, 322, d. 3).

sive Clerici) excommunicationem R. Pr. r. (Prol. § 290, 12°). Nempe 1° si et ipsi vere collectores dici possint, et 2° missas colligant quæstus causa (32). Et tunc demum incurrunt cum, tradita parte stipendii, partem sibi retinent (Prol. § 298, 26); atque ideo 3° si tanta ea sit, quæ alias grave furtum foret (Prol. § 305, 23). At seclusa omni *studiosa collectione* (et ceteris paribus), non est illicitum merces, diaria, libros cum Missarum applicatione permutare (33); adeoque nec Clericis, seclusa quavis negotiatione, vel turpis lucri specie, eos comparare illicitum est (34).

CAPUT III.

DE REGULARIBUS.

499. Instituto cuivis Regulari nomen dare (*converti*), omnibus christifidelibus permissum est, spuriis (Prol. § 411, 6) quoque (1); nisi speciatim prohibeantur. Prohibentur autem I. qui suæ potestatis non sunt, II. graviori aliqua obligatione aliis obstricti, III. criminosi. Ex I. capite arcentur 1° servi, 2° conjugati (V. § 339, 26), horumque instar 3° Episcopi vel tantum confirmati; invito domino (2), conjuge (3), R. Pontifice (4). Ex II. arcentur obnoxii *ratiociniis* (5); intricatis inquam, et litigiosis, aut litibus causam daturis (6); 2° gravati *ingenti ære alieno supra vires facultatum*, qui sua bona dilapidarunt (7);

32 Ex C. *Apost. Sedis* cit. n. 12°. Quamobrem ex 1°, eam non incurrit is, cui Missæ dantur a se celebrandæ; nec is qui ab aliis celebrandas sponte oblatas accipit (dum ne ei quasi Collectori deferri videantur); nec qui semel vel iterum tantum eas colligit: nec ex 2°, is qui partem stipendii, quam non tradit celebrantibus, in pios usus distribuit, impendit; vel ex 3° modicam prorsus et levem retinet (Prol. § 326, 14).

33 S. Pœnit. 6 Octob. 1862. S. C. C. 24 April. 1857 ad 6 (Acta VIII, 607-659).

34 S. C. C. l. c., ad 6. Eoque magis licet scriptoribus librorum, vel Ephemeridum moderatoribus, quibus hujus rei causa Missæ sponte traduntur, sua diaria aut libros *sic* distrahere; et sacerdotibus ea comparare: nec licet Episcopis id vetare (S. C. C. 24 April., 30 Aug. 1875. Acta VIII, 659). Ait S. C. C. *Seclusa* etc.: ideo peccat qui libros (pios licet ac religiosos) minoris emit applicatione Missarum, eos dein *justo pretio*; vel pecunia emit, missarum applicatione, *justo stipendio* dein venditurus (V. S. Pœnit. 19 Nov. 1863, ap. Gury II, 375).

1 Greg. XIV, C. *Circumspecta.*

2 C. 12, Cau. 6, l. V. Salm. XIII, I.

3 C. 12 *De Conv. Conjug.*

4 C. 10 *De Renunc.* C. 2 *De Transl. Episc.* C. 18 *De Regular.* Aliis Clericis licet invito, non tamen inconsulto (si consuli possit) Episcopo; Parochis quoque (Ben. XIV. Lit. *Ex quo dilectus*).

5 C. 11, Dist. 63. Xist. V. C. *Cum de omnibus*, idest rationibus reddendis.

6 S. Alph. IV, 71 *in fi.*

7 Xist. V, l. c. Ergo non hi quorum æs alienum 1° leve est, etsi superet vires

dummodo manentes in sæculo possint suis creditoribus satisfacere (8): 2° qui virginèm seduxerunt promisso matrimonio (§ 379, 23): 3° hi quorum fratres in extrema (9), aut parentes, vel filii (non emancipati) in gravi necessitate vèrsantur (10); dummodo interim possint sine proximo letaliter peccandi periculo in sæculo commorari (11). Ex III. demum arcentur hi quos ex *actis publicis* constat criminis postulatos, vel inquisitos fuisse (12).

500. Omnis autem ingrediendæ Religionis obligatio oritur vel ex vocatione, vel ex voto. Ex vocatione sub levi, quia perfectio in consilio est; nisi quis forte sentiat, se sine proximo damnationis periculo in sæculo manere non posse (13): ex voto sub gravi. Porro, voto ingrediendi religionem, ejus profitendæ votum (14); hoc autem conditio tacite continetur 1° *si recipiatur* et 2° *tyrocinii facto periculo*. Quamobrem liberatur (ex 1°) si citra suam culpam non fuerit admissus, vel dimissus fuerit (15); (ex 2°) si, periculo facto, vita Regularis gravis ei vidèatur (16).

501. Ne autem professio irrita sit, necesse est, 1° ut is qui profitetur 16 ætatis ann. excesserit: 2° ut toto superiori anno continuo in probatione perstiterit: utque 3° (præmissis, si mas, simplicibus votis Prol. § 103, 6) solemnia vota nuncupaverit non lapsus errore aliquo substantiali, nec compulsus metu gravi (17). Nihilominus etsi aliquid horum defuerit, si toto quinquennio proximo professus tacuit sciens

patrimonii: vel 2° ingens, si patrimonii vires non superat; nec 3° qui citra suam culpam facti sunt non solvendo (Croix III, II, 44). Hos autem, si bona sua creditoribus cedant, converti posse *quandocumque* voluerint, Silvii, S. Antonini, D. Tho., quia propter pecuniam persona liberi hominis, secundum jura civilia, non obligatur (D. Tho. 2, 2, 189, 6 ad 3), probabilis (S. Alph. IV, 71) sententia est.

8 Sanch. D. IV, 19, 8. Salmat. n. 290.

9 S. Alph. IV, 70.

10 D. Tho. 2, 2, 189, 6.

11 D. Tho. Quodl. 10, 9. S. Alph. IV, 66.

12 Xist. V. C. *Ad Romanum*. Sed professio eorum, quos recensuimus 2° et 3°, loco rata est. Clem. VIII, C. *Regularis disciplina*, qua, ex hoc capite, cit. C. Xisti V revocata fuit.

13 S. Alph. IV, 78.

14 Sanch. M. VIII, 31, 23.

15 Suar., Less., Salm. etc. ap. S. Alph. IV, 72. Sed utrum is teneatur quærere aliam Religionem (nisi determinatam aliquam vovit), vel aliud cœnobium, non satis constat. At profecto non tenetur hæc mas extra Provinciam, fœmina extra Patriam, quærere (S. Alph. l. c. pr.).

16 Ex C. 29 *De Regular*. D. Tho. 2, 2, 189, 4 ad 3. Sed si et *perseverantiam* (V. S. Alph. IV, 50) vovit, Sanch. M. VIII, 9, 17, putat eum ex hoc capite non excusari. Ita porro, nam secus, quo votum hujusmodi? Nisi extraordinariæ austeritates, vel afflictationes agantur (Prol. § 134,4). Alias *perseverantiæ* votum dicitur quod ematititur in Piis Congregationibus ad instar Religionem institutis, ut ecce SS. Redemptoris (V. S. Alph. III, 255). C. un. *De iis quæ vi*. Trid. XXV *De Reg*. 15. Laym. *h. t.* (Lib. IV, Tr. IV), V, 4.

17 C. un. *De iis quæ vi*.

volens (II, § 439, 18), *præsumitur* ratam professionem habuisse (18). Et si, non consensus, sed solemnitates defuerint, R. P. sanare potest professionem in radice (19). At si irrita pronunciata fuerit, votum castitatis, verius, in simplex non transit, sed evanescit: *actus* enim *agentium non operantur ultra intentionem eorum* (20).

502. Professi tenentur votis, regulis, constitutionibus; illis ex obligatione cum Deo inita: istis et his ex pacto inito cum Religione ipsa (21). Nos de obedientia, castitate, et paupertate, paucis et obiter (22). Uti igitur a facilioribus ordiamur, Religiosus propter votum castitatis prohibetur quovis actu venereo, tum externo, tum interno; et præterea a nuptiis, vel a conjuge. Si quid autem horum admiserit, contra castitatem peccat, prout ceteri (23); sed, ob votum, etiam sacrilegio tenetur. Nihilominus si ordine quoque sacro est obstrictus (V. § 16, 11), verius est, unius dumtaxat sacrilegii reum fieri (Prol. § 283).

503. Quoad obedientiam. Duplex heic obligatio consistit: altera ex pacto cum Religione inito, altera ex voto. *Ex pacto* tenetur servare omnia quæ in *regula* continentur (24), dummodo hæc obliget sub peccato. *Ex voto* tenetur obtemperare R. Pontificis, et Superiorum suorum præceptis (25): nempe 1° si Superior vere præcipiat (26), et circa ea quæ in regula seu expresse, seu virtualiter continentur (27): non item si quid præcipiat seu contra (28), seu extra (29), immo et se-

18 Trid. cit. C. 15. *Præsumitur* ideo in foro interno (Prol. § 208, 67), veritas inspicienda est (Suar. *De Regul.* Tom. III, Lib. VII, Cap. IV, 6); neque enim Ecclesia potest consensum supplere (Fagn. in C. *Si quis* n. 32 *De Regularib.*).

19 Bened. XIV *De Syno.* XIII, 21, 7.

20 Contr., Fagn. l. c., n. 46 et Buix Par. IV, Cap. X, § XI, n. 4. (V. Sanch. M. I, 20, 6).

21 Cajet. in 2, 2, 185, dub. 2.

22 V. Salm. Tr. XV, Cap. VI. Vota solemnia a simplicibus distant solo jure Canonico (C. un. *De Vot.* in 6°). Et in eo distant, quod votum castitatis matrimonii, paupertatis dominii voventem *prorsus*, obedientiæ contrahændæ obligationis *independenter a Superiore suo*, incapacem reddunt (V. Suar. *De Relig.* To. III, Lib. II, Cap. XIII, 8).

23 V. Sanch. D. VI, 6, 9. Salm. 15, 6, 22.

24 Fagn. in C. 2 *De Stat. Monach.* Pirhin. III, 35, 5. Reiff. III, 35, 2.

25 V. S. Alph. IV, 38.

26 Salm. 15, 6, 47. S. Alph. l. c.

27 S. Bernard. Opusc. *De Dispens. et Præcept.* Cap. VII. S. Bonav. in 2, Dist. 44, art. 3, q. 2. Less. II, 41, 74. V. *Quinto.*

28 Salm. XV, VI, 55, 46, 71. Less. II, 41, 74. Nisi forte habeat potestatem dispensandi, et justa dispensandi causa subsit; quod semper in dubio præsumendum est (Laym. n. 5. Salm. nn. 58, 72).

29 Laym. IX, 2. Sive, ut ajunt, nihil *supra* regulam, v. c., ut inserviat extraneis peste infectis (S. Alph. IV, 40); vel *præter*, v. c., ut acceptet beneficium sæculare (S. Alph. n. 39); vel *infra*, ut vana et inutilia, v. c., ambulare, quiescere, recreari; nisi hæc præcipiat ex justa causa (Salm. n. 77). Nihilominus si quid aliud præcipiat extra regulam ex juxta causa, ei parendum erit tamquam Præposito (V. Salm. 15, 6, 46), etsi non ex voto (Laym. n. 4).

cundum regulam in his quæ, tunc cum ipse eam professus est, obsoleverant (30). Sed et *in his* quæ præcipit jure suo non est obligatio sub gravi, nisi et materia gravis sit, et ipse addiderit *in nomine D. N. J. C.*, vel *in virtute S. Obedientiæ*, vel jusserit sub pœna excommunicationis l. s. (31). At qui non paret, quia votum obedientiæ et Deo et Religioni obstringit voventem (32), verius, bis peccat (33).

504. Venio ad votum paupertatis; materia subtilis, implexa. Ex hoc voto Professus proprium neque *habere*, neque *concupiscere* aliquid potest ex his quæ pretio æstimantur (34): sed hoc perpetuum non est; nam aliquando peculium habere possunt. *Peculium* heic dicitur earum rerum, quæ vel suæ erant cum vovit, vel postea acquisivit: quod, si dominium earum retinet, *proprium;* sin usum (adeoque et administrationem) tantum, *improprium* dici solet (35). Proprium retinent simplicia vota professi (Prol. § 107, 34), ceteri si R. P. eis permiserit (36): improprium omnes in his Institutis, ubi id consuetudine est introductum; sive rerum mobilium, quæ certa (37); sive immobilium, quæ verior sententia (38) est. Qui proprium habet, nullo jure prohibetur de eo disponere; adeoque nedum valide, quod nemo negat, sed et licite, si quid opinor (39). Qui improprium, eo *uti* pro

30 Sanch. D. VI, 5, 18. Laym. IX, 10 ibiq. Azor., Vasq., Silv., Arnüll. Nisi forte Superiores Ordinis aliquid instaurarerint ad conservationem disciplinæ alias interituræ (S. Alph. IV, 44. V. C. 1 *De Stat. Regular.* in 6°).

31 Salm. 15, 7, 48. S. Alph. IV, 38. *Quod tamquam jus commune in Religionibus inductum est, ad cavendas anxietates, et dubia* (Buix *De Jur. Regul.* To. II, Par. VI, Cap. III, pr. 4).

32 Salm. 15, 6, 45.

33 Cajet. 2, 2, 88, 5. Salm. 15, 6, 101. ibiq. Suar., Pal. etc. S. Alph. IV, 46.

34 C. 6 *De Stat. Monach.* V. D. Tho. 2, 2, 186, 3. *Ex his,* etc. ergo quæ pretio non æstimantur habere possunt; puta SS. Reliquias, jus eligendi (Laym. VII, 2), beneficia ecclesiastica; immo et *manuscripta,* quod consuetudine est introductum (V. S. Alph. IV, 14). Et gratis aliquod, velut administratoris, *officium* gerere (Suar. *De Relig.* To. III, Lib. VIII, Cap. V, 31. Lugo *De Just.* 3, 155).

35 Fagn. in C. 2, n. 2 *De Stat. Monach.* Reiff. III, 35, 2. Laym. VII, 12.

36 V. Buix *De Jur. Regular.* Par. I, Sect. 3, Cap. 3, Prop. 3.

37 Ex Brev. Clem. VIII an. 1602; et Inn. XI, 1691. ap. S. Alph. IV, 15 v. *Hoc:* ut ecce penes Moniales ubi *communis vita* exsolevit.

38 S. Alph. l. c. v. *Ita.* Ex Ben. XIV Br. *Postulat. humilitati* an. 1724. Hoc habent cum primis Religiosi beneficiarii (Navarr., Less., Moli. II, 279). Hi disponere possunt de omnibus beneficii fructibus ad pias causas, *ex jure canonico* (Ex Clem. 2 § *Sed et tales. De Vit. et hon. Cleric.* Laym. VII, 17); non secus ac quivis alius beneficiatus (V. Navarr. *De Reditib.* Quæst. 3, Monit. 17, 33. Less. II, IV, 29). Et injussu Superioris, quia Monasterio non acquiruntur (Ex Clem. 1 *De Stat. Monach.*).

39 Gury II, § 155; illicitum putat, *ob votum paupertatis:* sed numquid hoc votum suis se bonis abdicare vetat?

statu paupertatis, non *frui* (II, §§ 164, 172), debet (40); et precario tantum, idest ad nutum Superioris (41): nihilominus permittitur aliquid ex eo erogare ob causam honestam, parce ac prudenter (42). Ad hæc et is cui datur aliquid certi ac definiti (quasi pensum anni, vel mensis, vel diei), ut suis necessitatibus ipse provideat, quin rationem de eo reddere debeat, permittitur ea, quæ parcius vivendo sibi ex his resecat, erogare (43).

505. At aliis, aut aliter nihil proprium habere fas est (44). Porro quæ propria alicujus esse possunt hæc sunt: dominium, usus, possessio. Non *dominium*, et hoc planum est: ideo earum rerum quæ ad Monasterium pertinent, licet ab ipso acquisita, nec aliis quidquam dare potest (45), ne utendum quidem, et nec Fratribus ejusdem Cœnobii (46); nec sibi retinere, vel in suos non necessarios usus consumere (47). Non *usum*, nempe jus utendi (II, § 172); quippe quod est quasi dominii (Ib. 113 bis) pars (*dominium utile*): ideo nec ab extraneo, nec ab ipsomet Superiore, quidvis commodatum accipere potest, nisi ad hujus, et dantis nutum (II, § 556), precario (48). Non demum *possessio* (49); *civilis* inquam (II, § 124, 1), quia fur esset: *naturalis* voto non repugnat, quippe est aliquid facti, non juris (50). Proinde nemo, verius, prohibetur retinere penes se RES ALIENAS, utputa oblatas sibi, quoad a Superiore obtinuerit licentiam eas acceptandi (51); vel depositas (52),

40 Ex Trid. XXV *De Reg.* 2.

41 Moli. II, 276. Azor. Par. I, Lib. II, Cap. IX. Quare is non potest usum irrevocabilem concedere (Laym. VII, 19).

42 V. Salm. 13, 6, 24. V. c. in eleemosynam (Sanch. D. VII, 19, 104): benevolentiæ, erga Religionem vel seipsum, captandæ aut conservandæ gratia; item remunerationis causa; qua de re etiam plus quam acceperint, dare possunt, sed non ultra quartam eorum partem (Salm. 92. S. Alph. IV, 21). Quin plures docent, eos posse annua quoque livella condonare debitoribus suis (V. Ferrar. V. *Monialis* II, 13), quippe, concessa utendi eis facultate, id quoque tacite concessum videtur (Navarr. Consil. 3, n. 46 *De Stat. Monach.* De Luca *De Regular.* Disc. 56, 7).

43 Sanch. D. VII, 19, 100. Salm. 13, 6, 27. Ut ecce dapes, quas ad mensam accipit (S. Alph. IV, 23).

44 C. 6 *De Statu Monachor.* Trident. XXV, *De Reg.* 2.

45 Salm. 13, 6, 21. Et si dederint, nihil agunt: utputa si debitoribus suis accepto tulerint, aut remiserint (S. Alph. IV, 20).

46 V. Lugo *De Just.* 3, 157. Salm. 39. Scilicet nemo commodare, credere potest nisi quod suum est; et ideo nec ad rem pertinet *cui* commodet, credat.

47 Salm. 13, 6, 21.

48 Less. II, 41, 80. Salm. XIII, VI, 2, 5, 14. Proinde voti reus est qui, quod a Superiore utendum acceperat ad certum modum vel tempus, alias utitur (Laym. VII, 6), vel tardius reddit, eo invito (Gury); immo et is, qui a Superiore *exhibere jussus*, occultat, ne is citius repetat (S. Bonav. et Salmat. n. 18).

49 V. Sanch. D. VII, 9. Laym. VII, 4.

50 Suar. (V. n. 14). Cap. V, 38.

51 V. Sanch. D. VII, 19, 50. Lugo *De Just.* 3, 150. Suar., Laym., Salm. 13, 6, 16.

52 Lugo *De Just.* 3, 150. Pelliz., n. 232.

vel in pias causas erogandas (53). Ceterum, Superiore ex justa causa consensiente, cuique permittitur accipere et alienare (54); et sufficit, in rebus levioribus, licentia etiam *probabiliter præsumpta* (55). Sed utrum eas valide an invalide expendat, consumat in usus illicitos, v. c., in comessationibus, ludis, quæstio non mediocris est (56).

506. Qui proprium, quoquo modo ex dictis, aliquid habet, sacrilegii; et si quid alienum auferat invito domino, vel superiore monasterii *quod substantiam* invito, furti quoque reus est (57). Porro quoties furtum non deest, gravitas sacrilegii æstimatur ex furto (58). Furtum autem quod Monasterio fit, aut fieri intelligitur, æstimari debet, ut alias (II, § 201), tum ex opulentia monasterii; tum ex persona Religiosi, non quidem (II, § 257) quasi filii familias, ceu nonnullis visum; nec quasi famuli, ceu visum aliis, sed quasi inter utrumque (59), quippe utriusque habet aliquid. Si furtum abest (ut ecce si quid commodet, credat, permutet), gravitas æstimabitur ex damno, quod vel monasterio, vel Fratribus contingere potest (60); et si damnum abest ex materiæ gravitate æstimabitur (61). Ad hæc, is qui *sic* aliquid accipit, expendit, consumit, suo nomine retinet, incidit in pœnas *proprietarii* (62): et restitutioni obligatur ipse, et is qui ab eo accipit quasi possessor seu bonæ seu malæ fidei (63).

507. At vero non alienat is qui acquirendi occasione non utitur (64): proinde non violat paupertatis votum Religiosus qui aliquid sibi sponte

53 Laym. VII, 16.

54 Lugo *De Just.* 3, 129. Salm. 13, 6, 74.

55 D. Tho. 2, 2, 38, 8 ad 1. V. S. Alph. IV, 18.

56 S. Alph. IV, 30. Porro quoad substantiam invitus intelligitur, si factum; quoad modum si usus tantum, in quem expenditur, sit illicitus; ut puta si det scorto, si res pretiosas comparet (V. Lugo *De Just.* III, 141, 168). Exinde patet quid juris sit, si Religiosus ludis exponat: nam si ludus honestus est, et fit recreandi animi causa, innoxius erit; secus erit quasi *factum illicitum*. Sed V. S. Alphon. n. 32.

57 Less. II, 41, 80.

58 Nav., Azor., Sanch. D. VII, 30, 3. Laym. VI, II.

59 Cf. Lugo *De Just.* 3, 162.

60 Cf. Salm. 13, 6, 34.

61 Cf. Salm. 13, 6, 43, etc. Sed heic graviori quam in furto; et si res agatur cum fratre ejusdem Cœnobii adhuc graviori materia opus est, quam si cum extraneo ageretur; at quanta hæc esse debeat, inter TT. non satis convenit.

62 Trid. XXV *De Regular.* 2. Pœna autem *proprietarii* hodie est privatio vocis activæ, et passivæ per biennium (Trid. l. c.), quæ tamen est ferrendæ sententiæ (Salm. n. 7); latæ vero in muneribus dandis, vel accipiendis ex C. *Religiosæ*. Clem. VIII, et *Super* Urb. VIII, ubi receptæ sunt, et adhuc vigent. Verum *proprietarius* is tantum est, qui injussu Superioris aliquid *suo nomine* (*quasi suum*) retinet, vel expendit (Reiff. III, 35, 17. Salm. 13, 6, 6 ibiq. Pelizz., Sanch., Pal., etc.).

63 Cf. Salm. 13, 6, 99, etc. *Ipse*, nempe parcius vivendo, et impensius operando (S. Alph. IV).

64 L. 6 *Quæ in fraud. credit.*

oblatum recusat; etiamsi offerentem roget, ut det alii, ut puta amico, vel consanguineo (65); immo etsi ipse accipiat, huic daturus (66). Nec qui operas suas, quas Monasterio non debet, præstat aliis, ut ecce docendo pingendo sculpendo exscribendo (67), quippe magis *officium* præstat (§ 504, 34). Nec demum, si quid opinor, qui res monasterii corrumpit, perdit, etc., quippe quasi damnificator, non quasi dominus agit; nisi forte *quasi suas* perdat corrumpat: et id velle puto Nostros cum docent, hunc quoque violati paupertatis voti reum esse.

508. Ad hæc Regulares, qui proprium sui Ordinis habitum habent, tenentur, non ex voto nec ex regulis, sed ex jure Canonico illum gestare; et si eum dimiserint liberius vagandi causa, letali non carent (68). Demum, ex consuetudine, hi qui choro sunt addicti, seu Religiosi (in sacris non constituti), seu moniales, tenentur horas canonicas recitare quotidie sub gravi (69). Nihilominus, ex quacumque rationabili causa, satisfacere possunt recitando laicorum, seu laicarum preces (70); vel per ipsorum antistites, etiam inferiores, penitus dispensari (71). Nec singuli tenentur in choro eas recitare (72), sed communitas (73). Amplius si non adsint saltem quatuor expediti (seu professi, seu novitii), chorus cessat (74).

509. Hactenus de Regularibus in Religione manentibus: nunc pauca de his qui a Religione discesserunt. Horum duplex genus est; unum eorum qui Regulares esse non desinunt, alterum eorum qui desinunt; adeoque illi regulis manent obstricti, hi non item. Omnes tenentur voto castitatis, ut prius; et paupertatis, sed aliter ut mox dicam: at voto obedientiæ, quod ad regulas pertinet, hi solum tenentur qui adhuc *regulis* sunt obstricti. Qui idcirco tenentur gestare habitum, et insignia Ordinis propria. Porro Regulares manent promoti ad Episcopatum, apostatæ, et profugi: non manent sæcularizati, et ejecti.

65 S. Alph. IV, 20. Dum ne ipse illud prius acceptaverit (Salm. 13, 6, 23), quippe quod jam Monasterio quæsitum est (Prol. § 104, 14).

66 Salm. 13, 6, 15.

67 Lugo *De Just.* 3, 149. Croix IV, 132.

68 Ex C. 6 *Ne cler. vel Mon.*, quo excommunicatione plectuntur. Hæc autem, hodie cessat quia ad *internum regimen* non pertinet (Prol. § 388).

69 Cf. Salmat. 16, 2, 9, etc.

70 Ex Priv. Inn. IV, ap. Salm. 16, 3, 61, quo vel propria auctoritate licet uti (Peliz. To. 1, Tr. V, Cap. VIII, 129, Salm. 62). Rationabili, ut ecce *si monialis sit scrupulosa, si extraordinarie defatigata, vel occupata in utilibus ministeriis,* si Religiosi *laxati sint ex itinere, vel concione* (S. Alph. IV, 63).

71 Salm. 16, 2, 20. Utputa studiorum causa (S. Alph. IV, 142).

72 Pelliz. Tr. V, Cap. VIII, 7.

73 Clem. 1 *De Celebr. Miss.*

74 Salm. 16, 1, 6. Expediti, ideo *si sint legitime occupati, nec etiam si quatuor sint ad chorum obligantur* (S. Alphon. IV, 143).

510. Eorum qui manent Regulares non par omnium conditio est. Etenim Episcopos sequitur solum votum obedientiæ soli R. Pontifici; et votum paupertatis (75), sed hoc aliter prorsus. Etenim a confirmatione fiunt capaces dominii acquirendi, et recuperant jura successionis (76): verum non sibi acquirunt, sed Ecclesiis suis Cathedralibus (77). Idcirco de quæsitis nec disponere, nec testamentum facere possunt (78). At possunt *uti frui*: immo et de suis reditibus ecclesiasticis disponere inter vivos, perinde ac Episcopi sæculares (79). *Regulis* non omnibus tenentur, sed iis tantum, quæ *Pontificale officium minime impediunt* (80): verum habitum pene omnes, ut prius, gestare tenentur (81). At *apostatæ*, et *profugi* (qui eodem jure censentur) et votis, et regulis manent obstricti, prout antea (82). Nihilominus quod acquirunt, hodie, ipsis mortuis, pertinet ad Cameram Apostolicam jure *spolii* (83). At post Const. *A. Sedis* ab ordinibus sacris in apostasia forte susceptis suspensi amplius non sunt, secus ac antea (84).

511. Qui religiosi esse desinunt, solvuntur *regulis;* sive *sæcularizati* (85), sive *ejecti* (86); atque ideo (§ 502, 24), et voto obedien-

75 Ex C. 15 in fi. *De Vit. honest. Cleric.* D. Tho. 2, 2, 185, 8. Promoti ad Cardinalatum eodem jure censentur (Suar. *De Relig.* To. IV, Tr. VIII, Lib. III, Cap. 18, 4).

76 S. C. C. 7 Dec. 1639. Sive testatas, sive intestatas (Rot. Rom. ap. Ferrar. V. *Episcopus* VII, 13). Eas quoque quibus renunciaverant: nempe a promotione delatas (S. C. C. in Neapolit. 3 Dec. 1639 ap. Buix *De Jur. Reg.* To. II, P. V, sect. 1. Cap. VIII, q. 7. Acta I, 227).

77 C. un. Cau. 18, 1. D. Tho. l. c. Et omnia prorsus (Lugo *De Just.* 3, 232). Episcopi autem Titulares *in partibus* debent ipsimet hæc in pias operas distribuere (Suar. Cap. 17, 5). Hac re testamentum facere prohibentur (D. Th. l. c. Nihilominus V. Ferrar. n. 14).

78 D. Tho. 2, 2, 185, 8 ad 3.

79 Molin. *De Just.* II, 278. Less. II, IV, 29. Sanch. D. VI, 6, 4. In S. C. C. 17 Jul. 1723, ap. Buix l. c. Laym. VII, 17.

80 Ben. XIII, C. *Custodes* 7 Mart. 1725.

81 Ben. XIII, l. c. Sed retento colore, possunt ea uti forma, qua Episcopi sæculares utuntur (S. R. C. 11 Jun. 1605). At officium propriæ Diœcesis recitare debent (S. R. C. 11 Jun. 1605. Ferrar. n. 7). Sed, amisso episcopatu, necesse habent *redire ad eadem claustra;* alias a Pontificalibus, et post annum a divinis suspenduntur eo ipso (Ben. XIII l. c.). Idem pene juris est in Parochis (Ex S. C. C. 23 Maj. 1722; 7 Jul. 1723. Acta I, 227. S. Alph. IV, 4). Adeoque, et votis tenentur et Regulis, quæ cum officio Parochiali consistere queunt (Pal., Sanch., Salm., 15, 5, 40). Et si quid acquirunt ex beneficio parochiali, Parochiæ acquirunt (Salm. 13, 2, 207). Et habitum gestare debent, et dimisso beneficio ad suum Monasterium reverti (Pellizar. Tr. V, Cap. VII, 39. Salm. 15, 5, 40).

82 Reiff. III, 31, 251. Hi sunt qui propria voluntate discedunt; seu nunquam (*Apostatæ*), seu aliquando (*profugi*) reversuri.

83 S. Pius V. *Grave Nobis* 26 Maji 1566. Lugo *De Just.* 3, 325.

84 C. 6 *De Apostat.*

85 Suar. *De Relig.* To. IV, Lib. II, Cap. 3, n. 5. Sanch. D. VI, 6, 5 ibiq. Cajet., Less., etc.

86 Suar. Lib. III, Cap. V, n. 11. Less.

tiæ (87), hoc excepto quod *ejecti*, si revocati fuerint, redire tenentur (88). Non item voto paupertatis (89): ideo nec testamentum facere possunt (90); nec quidquam sibi acquirere, sed quidquid acquirunt, ipsis mortuis, devolvitur jure spolii ad R. C. A. (91): at interim administratio penes ipsos est, *nec cuiquam curæ est, quomodo expendant* (92). Ad hæc *ejecti* necesse habent incedere in habitu et tonsura clericali, et subesse Ordinario loci; ac perpetua suspensione tenentur (Prol. § 393, 5°); *sublata Ordinariis facultate eam relaxandi, aut moderandi* (93).

APPENDIX.

DE CLAUSURA.

512. Clausura dicitur totum illud spatium, quod septis Monasterii (seu virorum, seu mulierem) continetur (1). Loquimur de clausura,

II, 41, 15. Salm. 15, 5, 94. Ideo non tenentur jejuniis vigiliis (V. S. Alph. IV, 81); nec horis canonicis, nisi fuerint in sacris (S. Alph. 142, d. 1).

87 Molin. Disp. 140. Azor. P. I, Lib. 12, Cap. 16, q. 11. Subsunt, igitur Ordinariis, prout alii de Clero (Less. II, 41, 114); nisi in indulto sæcularizationis aliud comprehensum sit.

88 C. 23 *De Regular.* Et si, emendati, redire velint, recipiendi sunt (S. C. C. probante Urb. VIII, an. 1693. Cf. Ben. XIV *De Syn.* XIII, XI, 19, 20).

89 Salm. 15, 5, 92. Nec his, quæ proprii Instituti peculiaria sunt (Sanch. D. VI, 9, 56. Salmat. n. 94): v. c., docere pueros, ministrare infirmis.

90 S. C. C. 23 Jan. 1863. Ne ordine quidem ipso canonice extincto (S. C. C. 13 Maj. 1679. Acta 1, 225). Et si cui factio testamenti activa permissa fuerit, non ideo et passiva ei concessa intelligitur (V. Acta I, 226).

91 S. Pius V, C. *Grave Nobis* 26 Maji 1866. Lugo *De Just.* 3, 325. Ubi autem jus spolii non amplius viget, ad S. Sedem non pertinet, et planum est. Utrum vero ad Monasterium pertineat, *in ejectis* dubitatum est (eoque magis in aliis dubium recipit): negativam sententiam tenuerunt Navarr. *Comment.* II, 33 et Sanch. D. VII, 33, 26, quasi ab extraneo acquisitum: et probabile fuit, Lessio II, 41, 112. Nec immerito, ex L. 36 *De Stipul. servor.* Itaque, si usus ad propinquiores defert eorum hereditatem, reor, hos non esse inquietandos.

92 Less. II, 41, 113. Ergo in usus honestos licite, in turpes valide expendere probabilis (Moli. D. 276. Less. l. c.), et forte verior sententia est.

93 S. C. C. prob. Urban. VIII, 21 Sept. 1624. ap. Reiff. n. 240. Ideo ad Superiores Ordines promoveri non possunt (Salmat. 118). Quoad Religiosas congregationes (Prol. § 107) sciendum est, vota in eis edi sub tacita conditione, *quamdiu dimissus non fuerit,* ideo, professo, ex justa causa, vel mutuo consensu, dimisso, ipso jure evanescunt (V. Lucidi II, p. 24, 40. Buix *De Jur. Regul.* To. 2, Par. VI, Sect. 3, Cap. 2).

1 Greg. XVI C. *Deo Sacris.* Tectum autem Monialium extra clausuram esse censuit (S. C. Epp. 18 Sept. 1609. Alex. Cap. VII, 1, 3).

Pontificia. Clausura virorum duo præstat; ut nulli Religioso liceat excedere e Monasterio sine licentia Superioris, saltem præsumpta, interdiu sub levi, noctu sub gravi (2): utque nulli mulierum liceat in eam pedem inferre, nulli eas admittere; utrisque sub pœna excomm. latæ sententiæ R. P. r. (3).

513. Clausura Monialium longe arctior est; etenim injussu R. P. eam I. nulla earum egredi nisi incendii, lepræ epidemiæ (4), aut qua simili causa (5); II. nemo *ingredi* permittitur, cujuscumque *generis conditionis, sexus, ætatis,* præterquam necessitatis causa (6). Causæ hujusmodi sunt 1° infirmarum cura, 2° Sacramentorum administratio, et 3° commune servitium (7). Ex 1° licet Medicis, et Chirurgis ad medendas ægrotas (8): ex 2° Confessario ad ministrandum infirmis Pœnitentiam, Euchar. (quoties hæc datur sanis), et Extr. Unct.: nec non ad commendandas animas agonizantium (9): ex 3° operariis, ba-

2 S. C. C. ap. Fagn. in C. *Cum Capella De Privileg.* prob. Urb. VIII.

3 Prol. § 390, 7. Sed utrum excomm. incurrunt qui admittunt puellas septennio minores? Sane id a S. C. Epp. pluries vetitum fuit; nihilominus adhuc nonnulli leve esse putant (V. Ferrar. V. *Conventus* III, 20. Buix *De Jur. Regular.* To. II, Sect. V, Cap. 7).

4 S. Pius V C. *Decori et honestati.* Epidemiæ, idest cujusvis morbi contagiosi (S. Alph. VII, 229) quod Cœnobium, et non Urbem tantum, invaserit (S. C. Epp. 20 Febr. 1720. Ben. XIV *De Syn.* XIII, 12, 31). Porro clausura, etiam in Monasteriis exemptis, curæ et vigilantiæ Episcopi (Alexan. VII C. *Felici*), tamquam delegati Sedis Apost. (C. un., § ult. *De Stat. Reg.* in 6°), commissa est.

5 Reiff. III, 35, 50. S. Alph. l. c. *Simili,* velut inundatio, ruina, latronum incursus.

6 Cit. C. un., Trid. XXV *De Reg.* 5. Bened. XIV C. *Salutare* § 3. *Cujuscumque,* etc. (C. *Ap. Sedis.* Prol. 390, 6); adeoque nec ipsi locorum Ordinarii (qui si ingredi necesse habeant, cum paucis, iisque senioribus ac religiosis viris, ingredi debent Gregor. XIII C. *Dubiis*); nec infantes, nec amentes (Sanch. D. To. VI, 26, 5). Et amentes introducere grave est (Navarr., Gallem. ad Trident. XXV *De Regul.* 5): utrum et infantes, multi probabiliter negant (Rodrig., Sanch., Barbo., Laym., Reiff. III, 35, 39. Schmalz. III, 35, 113. ibiq. Navarr., Suar., Azor.): sed vetari expedit (V. Bened. XIV Not. 29,24). Et hodie ne famulæ quidem vel Educandæ sine licentia R. P. admitti possunt (Ben. XIV C. *Per binas*). Quæstionis est, an Monialis legitime egressa, v. c., ad curandam valetudinem suam, dum accedit ad locum, vel in eo moratur, admitti possit in Monasterio, saltem ejusdem Ordinis: a negantibus allegatur Decr. S. C. C. 16 Junii 1585. V. Ferrar. *Monialis* III, 40.

7 S. Alph. VII, 225.

8 Reiff. III, 33, 53.

9 Alex. VII C. *Felici* § 5. *Quoties.* Non item ex alia causa, utputa ad exorcizandas obsessas (S. C. EE. 1 Jul. 1606); ad exequias defunctæ monialis peragendas (S. C. Epp. 10 Mart. 1577). Et intrare debet cum cotta et stola (S. C. EE. 22 Decem. 1602); *et,* si *est regularis,* cum socio (cit. C. *Felici* § 5), duabus Monialibus usque comitantibus; rectaque via ire et redire, nec ad aliam Monasterii partem, vel ad aliam Monialem divertere (cit. S. C. Epp. 13 Sept. 1887); nec refici, aut cibum, aut confectas potiones sumere (S. C. Epp. 2 Mart. 1865. prob. Pio IX).

julis, olitoribus, etc. (10). Verum non sufficit causa justa, sed licentia quoque opus est. Hæc, nisi periculum sit in mora, monialibus ut *egredi*, a R. P.; aliis, ut ingredi, ab Ordinario semper, et si monasterium sit exemptum, a Superiore quoque ejus Ordinis (nisi alius sit usus) danda est (11). Nempe speciatim (12), et quoties opus est; exceptis Medicis, Chirurgis, et Confessoribus ordinariis, quibus danda est ad tempus (13): et illa (*egrediendi*) præterea in scriptis: alias pro non data erit (14). Egressis autem, vel ingressis, necessitate, vel officio defunctis, statim revertendum, egrediendum est; et si moram fecerint, illæ post duos tresve dies (15), hi post horæ quadrantem (16) letali non carent. Qui violant clausuram, sive EXEUNTES (non item hodie eas comitantes, vel recipientes (ut olim): sive INGREDIENTES *cujuscumque generis, conditionis, sexus, ætatis: pariterque eos* INTRODUCENTES vel ADMITTENTES, *sine licentia*, incurrunt excomm. R. P. r. (17). Amplius, quoad Moniales, accessus quoque ad earum Monasteria, cum eis colloquendi causa, quodammodo ad clausuram pertinet (18): ideoque vetatur et Regularibus, et sæcularibus. Regularibus vetatur etiam quoad Moniales sui ordinis, suisque Prælatis subjectas, aliasve intra clausuram degentes (19); etiam ex causa quan-

Et si necesse sit Monialis, forte infirmæ, confessionem excipere, excipienda erit patentibus cubiculis, et Monialibus, quæ ipsum comitatæ sunt, ad valvas cubiculi sic constitutis, ut tum ipsum, tum infirmam facile conspicere possint (cit. S. C. C. 9 Mart. 1609. V. Ferrar. V. 1, 51, etc.).

10 Glos. in C. un. *De Stat. Reg.* in 6°. Verum satagendum est ut *hi* non sint in Monasterio ante solis ortum, vel post occasum (S. C. Epp. ap. Pignat. To. VI, Cons. 85, 102).

11 Urb. VIII 17 Jun. 1630. V. Ben. XIV *De Syn.* XIII, 12, 23.

12 C. Un. pr. *De Stat. Reg.* in 6°.

13 S. Epp., ap. Lucidi II, p. 138., 9 Sept. 1586. V. S. Alph. VII, 226.

14 S. Pius V. C. *Decori.* V. Prol. 390, 6.

15 Sanch. D. VI, 16, 19. S. Alph. VII, 289.

16 Pelliz. X, 24. S. Alph. 227.

17 Trid. XXV *De Regul.* 5. S. Pius V C. *Decori.* Gregor. XIII C. *Deo Sacris.* Dixi 1° *sine licentia* (cit. § 390, 6). Ergo, si hæc non desit, excommunicatio, etsi quis ingrediatur *ad malum finem,* HODIE cessat. Dixi 2° *egredientes, vel ingredientes,* etc., non aliter, quia versamur in pœnalibus (S. Alphon. VII, 228 d. 7). Adeoque excomm. non incurrit quæ rotam ingressa vertit se ad partem exteriorem, etsi peccet (Greg. XIII C. *Deo Sacris*); quæ supra tectum ascendit; quæ rite egressa, vel ingressus, revertendi, vel egrediendi moram facit, etsi letalem.

18 Ex C. un. *De Statu Regul.* et Trident. XXV *De Reg.* 5 Januar. *De Casib. Reserv.* 34, 19. S. Alph. VII, 242.

19 Xist. V, Paul. V, Urb. VIII, Gregor. XV C. *Inscrutabilis.* V. S. Alph. VII, 233. Sed cum Monasterii Antistite, hoc grave esse non immerito dubitatur (V. S. Alph. 238). Episcopi autem non possunt alicui eam dare plusquam quater in anno; nec is cui datur ea uti, nisi præsente Confessario, et diebus non festivis, et extra Adventum, Sabbata et Vigilias (Decr. S. C. Epp. 20 Nov. 1623; jussu Urban. VIII. Ferrar. V. IV, 15).

tumvis honesta et rationabili (20): nempe sub gravi, etiam *per quodcumque modicum tempus* (21), et privatione vocis activæ et passivæ, inhabilitate ad confessiones audiendas, et amissione beneficii, si quod habent, *ipso jure* (22) immo, ut puto excomm. R. P. r. (Prol. § 388) si prætextu facultatum et privilegiorum hæc faciant. Sæcularibus vero (sive Clericis, sive Laicis) tantum vetitum est Monasteria *frequentare sine manifesta et rationabili causa* (23). Et citra Ordinarii prohibitionem, verius, est leve (24): at, postquam is vetuerit, clericis suspensione, sæculares excommunicatione coerceri possunt (25). Ceterum ad moderandos rigores hujusmodi plurimum valet consuetudo (26). Et hæc de Regularibus pro re nostra satis multa (27).

TRACTATUS III.

DE VOTO.

CAPUT I.

DE VOTI NATURA ET EFFECTIBUS.

Art. 1. Ex quibus voti substantia consistat.

514. Votum (alias *desiderium*, *suffragium*) heic est: *Promissio facta Deo de re meliori* (1). Ordinatur ad cultum divinum, et est

20 S. C. C. 26 Nov. 1672. Bened. XIV l. c. Etiam si de his tantum colloqui velit (cum forte prædicationis apud eas munus obit) quæ in concione tractaverit (S. C. C. 21 Maji 1618. Bened. XIV ib.). Excipiuntur Superior, cui incumbit cura Monasterii, Visitatores, et Confessarius, sive ordinarius, sive extraordinarius ad tempus deputatus (S. C. C. 1590 *De Mandato*. Xisti V ap. Pelliz. Cap. V, 194, 195); sed tunc solum cum necesse habent suo officio defungi (S. C. Epp. 4 Maji 1618. apud Pelliz. 175).

21 S. C. C. 11 Maji 1669. Idest ultra horæ quadrantem (S. Alph. VII, 236).

22 Clem. XII C. *Rom. Pontifex.* 12 Febr. 1732. ap. Ferrar. IV, 21. S. Alph. VII, 233, 234.

23 C. 8 *De Vit. et hon. Cler.*

24 Sanch. D. VI, 16, 120. S. Alph. VII, 235.

25 Cit. C. 8. Et si Episcopus id vetuerit sub censura l. s., quia in his utitur jure Delegati Sedis Apost., etiam in suis Monasteriis (Gregor. XV C. *Inscrutabili.* 5 Febr. 1591), Regulares quoque eâ tenentur (S. Alph. VII, 241); exceptis his quibus hæc exemptio post Greg. XV speciatim decreta est. Non item peregrini (Prol. §§ 205, 306), quia jurisdictio hæc recidit in ordinariam, quæ territorio finitur (V. Prol. 71, 23).

26 Reiff. III, 35, 66.

27 Quæ heic, et supra de beneficiis Ecclesiasticis (licet supervacanea penes nos huc ætatis forte videri possunt), latius prosequuti sumus, primo quia jam ante hos annos prope triginta scripta erant, paucis exceptis; deinde quia non est abbreviata manus Domini.

1 Ex D. Tho. 2, 2, 88. AA. 1, 2. *Deo;*

actus *latriæ* (2). Initur perinde atque contractus (gratuitus); ideo consistit ex re, causa, consensu. *Res* quæ vovetur debet esse, ut alias, determinata, possibilis, certa, haud inutilis (II, § 306); et, quod est proprium voti, Deo grata, adeoque melior sua opposita (3). Alias votum pro infecto erit (4): neque convalescit, etsi postea res possibilis, honesta, utilis, melior esse cœperit (5). Quid si pars apta sit, pars

sed etsi voveat Deiparæ, vel SS., promissio cadit sub voto materialiter, in quantum scilicet homo vovet Deo se impleturum quod Sanctis promittit (D. Tho. 5 ad 3).

2 Isai. 19, 21. D. Tho. Art. 5. Et ideo quod fit ex voto melius est, quam quod sine eo fit.

3 D. Tho. Art. 2. Idest ea, quæ omittenda est, ut votum impleri possit (Salm. 17, 1, 33): in quo votum cum primis distat a juramento promissorio. Nam, si opposita est melior, vovens obligaretur ad eam non faciendam, quod *illicitum* esset; sin æqualis, *inutile* est votum. Ceterum quæ sit melior interdum varie extimatur ex personis, tempore causis; ut ecce si mulier prægnans voveat jejunare, aut medicus vel magistratus orationi incumbere, cum necesse, habent ægrotis, causis operam dare. Ceterum catholica sententia est, votis comprehendi posse etiam ea quæ sunt in præcepto (D. Tho. Opusc. XVII, Cap. 12. Edit. Venet.); sive nova species virtutis eis addat votum, ut ecce si quis castitatem voveat; seu minus, utputa si Laicus voveat audire missam die festo, vel Presbyter recitare horas canonicas (Vasq., Suar. *h. t. De Relig.* To. II, Lib. II, Cap. VI, n. 15); quia nihil prohibet aliquid ex pluribus causis debitum esse (V. II, § 436, 7).

4 D. Tho. 2, 2, 88, 2 ad 3.

5 Sanch. D. IV, 7, 19. Salm. 17, 1, 88. Ut puta si castitatem voverat is qui jam seduxerat virginem spe matrimonii, quæ postea decessit (V. II, § 326, 25).

Ex dictis igitur, nullum est (ut a postremis, utpote facilioribus, ordiamur), votum I° *rei non melioris*, ut ecce si mulier voveat nubere (Salm. nn. 38, 39); II° *rei inutilis*, veluti si voveat non nere sabbatis, aut si quis, ex equo decidens, voveat non amplius equum ascendere (V. S. Alph. 204); III° Rei *incertæ*, idest non determinatæ; puta si quis voveat facere *quod in se est*, ad vitanda omnia peccata venialia (Suar. III, 10); IV° Demum rei impossibilis, et nedum physice, v. c. peregrinationem transmarinam pedibus obire, sed et moraliter: moraliter vero impossibile accipere debemus quod, pro fragilitate humanæ naturæ, sine speciali prorsus divinæ gratiæ auxilio perfici nequit. Ex hoc capite 1° irritum est votum non admittendi ullum veniale (Trid. VI, Can. 23) *propter corruptionem inferioris appetitus... quia dum uni resistere nititur, fortassis alius insurgit; et etiam quia ratio non semper potest esse pervigil ad hujusmodi motus vitandos* (D. Tho. 1, 2, 109, 8); quin Lugo *stultum* vocat vel solum *propositum* hujusmodi (*De Pœnit.* 14, 129). 2° Nullum est votum faciendi quidquid perfectius esse intellexeris, sine speciali instinctu S. S. (S. Alph. 203): quod votum Ecclesia *maxime arduum* appellat. Eoque magis 3° votum inhærendi Deo jugi caritate (actuali); quod ego devotam prope dementiam dixerim, cum hoc solis comprehensoribus datum sit (D. Tho. 2, 2, 24, 8). In summa, ascensiones in corde suo disponere, bonum est (Ps. 83, 6); ardua nimis et difficilia velut uno conatu aggredi, periculosum (V. S. Alph. *La maniera di meditare ed orare. - Metodo pei proponimenti*): quin *expedit interdum refrenatione uti, etiam in bonis studiis et desideriis* (Da Kemp. *De Imit. Christi* Lib. III, Cap. XI): ea vovere, regulariter temerarium; aliis suadere nova in Ecclesia inventa inducere est.

inepta? Et siquidem hæc divisionem non recipit, votum totum (Prol. § 168, 19) inutile est; sin recipit, in ea quæ apta est constat votum (6): dum ne alia sit, aut sit præsumenda, mens voventis (7); aut pars apta sit accessoria (8); aut votum sit alternativum (9), quod contra regulas juris (prout alia multa in votis alternativis), apud Nostros æquitatis gratia receptum est (II, § 340).

515. Causa honesta esse debet (II, § 308). Nihilominus turpis non semper vitiat, sed (dicam in re penes TT. abstrusissima plane quod sentio) quando et est per se mala, et si principalis ea est: ut ecce si voveas eleemosynam *eo quod* litem injustam vicisti, inimicum occidisti; vel si illam viceris, hunc occideris (10). Secus si vel 1° est mala solum *ex circumstantiis*, puta quod filium ex concubina susceperis; aut, si ex duello redieris incolumis (11): vel 2° si est *secundaria* tantum et impulsiva; veluti si, studio quidem perfectionis Religionem voveas, sed, ex inordinato appetitu piscium, Carthusianam eligas (12): scilicet cum hæc separari possit a causa principali et motiva, utile per inutile non vitiatur.

6 Prol. § 168, 19. Salm. XVII, 1, 74, 77. Itaque si voveris confiteri, vel templum extruere, nec possis, non teneris actum contritionis elicere, vel ædiculam excitare (Suar. II, 2, 5): at si voveris jejunare *in pane et aqua*, vel ire Lauretum *peditem*, et nequeas *sic* jejunare, vel ire, teneris jejunare *ut alias*, ire *equo* vel *curru*.

7 V. S. Alph. VII, 202. *Alia sit*, etc., nempe si hæc voveris per modum unius (Salm. n. 74); ut ecce si voveris ædiculam extruere et dotare, vel jejunare tali die; et postea non possis dotare, vel a carnibus abstinere (Suar. l. c.). Aut sit *præsumenda*, etc.: nempe quoties voti obligatio onerosior fieret: itaque si vovisti Lauretum ire equitem, non teneris, etsi commode possis, peditem ire.

8 Ex C. 42 *De R. J.* in 6°. Puta si voveris templum ædificare in honorem *Beatæ* (V. § 18, 34. V. *Et hæc.*) Columbæ Virginis Reatinæ, inque eo Deiparæ statuam ponere.

9 Salm. 17, 1, 140. Puta si voveris *orare, aut ludere* (S. Alph. III, 203, 224, not. 3); tametsi non ignoraveris alterum esse rem voto ineptam (Sanch. D. IV, 10, 18). Quid si voveris duo, quæ una simul præstari non possunt; e. c., et jejunare singulis sextis feriis, et singulis diebus ministrare ægrotis in patrio Nosocomio; et in aliqua sexta feria utrumque præstare non valeas, utrum sit præstandum quod *mavis* (S. Anton., Sanch., etc.), an quod *dignius* (Laym., S. Alph., etc.)? Neutrum prorsus, si quid opinor; sed si ea simul voveris, quod mavis; sin successive, quod dignius: nempe *illic* voventis, quasi debitoris, electio esse debet (§ 33 *De Action.* L. 11, in fi. *De Jur. Dot.*); *hic*, si dignius est quod prius vovisti, posterioris voti *nulla* (§ 513, 3); sin posterius, *novata* est obligatio (II, 337).

10 Cajet. 2, 2, 88, 2. Suar. II, 3; V, 8. Sanch. D. IV, 6, 13. Salm. 17, 1, 66. Vel jejunare, ut sumptibus parcas (S. Alph. III, 206). Nisi aut finis in conditionem *causalem*, aut votum in pœnam recidat (Laym. II, 7): v. c. *Voveo eleemosynam, si filium ex Aspasia* (concubina) *suscepero* (Salm. n. 69); *Religionem, si in duello adversarium occidero* (Laym. l. c.).

11 Busemb. ap. S. Alph. III, 206, 6. (*Communissima*).

12 Laym. II, 7. V. *Iterum.*

516. Deinde opus est consensu, idest promissione voventis, Deique acceptatione. *Promissione*, nec propositum (II, § 430, 32) sufficit (13), nempe facta scienter, ac libere. Ex primo igitur nullum est votum, quod quis vovit errore lapsus; sive erraverit 1° circa rem voto promissam; nempe, si error fuerit substantialis, semper (14); sin accidentalis, tunc cum votum fuerit simplex, et errror efficax, idest si sciens non vovisses (15): sive 2° circa causam vovendi; nempe si hæc fuit motiva semper (16); sin impulsiva quum fuit efficax (17): sive 3° circa obligationem quæ oritur ex voto (II, § 311, 12, 13) : *ceterum* ea cognitio sufficit, quæ satis est ad peccatum letale (18). Ex altero irritum est votum quod quis vovit compulsus metu incusso ad votum extorquendum, gravi, et injusto (II, § 312): seu solemne sit votum, quæ certa; seu simplex quæ probabilior (19) et mihi verior (II, § 313, 30) sententia est. Deinde opus est Dei *acceptatione* (II, § 430, 34), verum hæc nunquam deest, ceteris paribus (20).

517. Omnes autem vovere possunt qui possunt contrahendo naturaliter obligari, etiam vix majores infante (21). Verum qui est sub potestate alterius dominativa (ceu Religiosi, filiifam. uxores et servi) non aliter vovere permittitur, quam sub ea conditione tacita vel expressa, *si is*, cujus potestatis est, *non contradixerit* (22). Si nihil igitur ex his desit constat votum: quod si non appareat, utrum defuerit aliquid, pro eo respondendum erit, pro quo stat possessio, seu libertate, seu voto. Itaque si, v. c., non satis appareat, utrum *res* sit apta voto, an *causa* fuerit honesta, votum non tenet (23): sin utrum plena *deliberatione* voveris, siquidem vovisti nondum completo septennio (24), vel dum evigilabas, libertati; sin utrum inconsiderate (forte infantiæ proximus, vel ebrius, vel quia, voto facto, te statim ejus pœnituit) votum obligat (25).

13 C. 3 *h. t.* D. Tho. 2, 2, 88, 1. Qua in re voventes facile decipiuntur (S. Alphon. *Prax. Conf.* II, 35). Et si quis promiserit quod forte est in præcepto, in dubio, magis propositum intelligitur, quam votum, ne illud violando bis peccet.

14 S. Alph. III, 192; II, 311, 9.

15 D. Tho. in 4, D. 48, Q. 1, Art. 3, q. 1 ad 1. S. Antonin., S. Alph. III, 187, 198, 226, 720. *Simplex*, nam in solemni locum non habet (Sanch. M. X, 9, 20); sive quia est contractus onerosus (V. II, 436), sive quia statum perpetuum inducit (Lugo *De Just.* 22, 88).

16 Salm. 17, 1, 158. Ut ecce si voveris pro sanitate filii, qui jam vita decesserat, aut convaluerat.

17 S. Alph. III, 198. V. II, 308.

18 Suar. IX, 5. Salm. 17, 1, 9.

19 Ex C. 1 *De iis quæ vi.* S. Alph. H. A. VI, 23.

20 Ex Deut. 23, 21.

21 D. Tho. 2, 2, 88, 9.

22 D. Tho. 2, 2, 88, 8 ad 1.

23 S. Alph. III, 196 v. *Id.*

24 Busemb. ap. S. Alph. 196.

25 Ex C. 2 *h. t.* Suar. VI, 10. Item si dubitat, an cum vovit suæ ætatis fuerit (V. Prol. 35, 17) an si coactus metu utrum gravi etc. (S. Alphon. l. c.).

518. Est autem votum vel solemne vel simplex. Solemnia vota sunt quæ in Instituto aliquo Regulari capessendo nuncupantur. Cetera sunt simplicia; de quibus maxime hic. Vota simplicia variant vel ex re, vel ex modo. Ex re (quæ promittitur) sunt vel realia, vel personalia, vel mixta; *realia,* quibus aliquid dandum; *personalia,* quibus aliquid faciendum; *mixta,* quibus utrumque continetur (26). Ex modo sunt vel *pura* vel conditionalia. *Conditionalia* quæ pendent ex eventu (II, § 315) extrinsecus adjecto, futuro, et incerto (27). Qui si aliquid sit, quod vovens cavere vult, et ideo, si admiserit, promittit aliquid pœnæ nomine, votum *pœnale* proprio vocabulo dici solet (28). Hoc votum est velut accessorium ejus rei quam quis cavere vult (29): adeoque 1° pro infecto erit si hæc res non sit materia apta voto (30): 2° corruit si obligatio voti principalis jure sublata fuerit (31): et quia votum quasi lex est, quam vovens sibimet ipse indicit, 3° quæcumque excusant a pœna legi adjecta, a voto quoque pœnali excusant, excepta ætate (32). His addi possunt vota *perpetua,* vel *temporalia:* ac demum *reservata* (R. P.) et *non reservata:* sed tempus et reservatio, quoad vim aut naturam voti, nihil mutant.

Art. 2. De voti obligatione.

519. Voto is qui vovit obligatur Deo (1); nempe, prout in dona-

26 Suar. 12, 1.

27 Sanch. D. IV, 23, 1. Et turpis, vel impossibilis vitiat (II, § 316) et votum (Salm. 17, 1, 165. S. Alph. III, 219).

28 Ex § 36 *De Legat.* Suar. 1, 19, 3. Et vel *purum* pœnale est, vel *mixtum* (Prol. § 207): illud unicum est, hoc est duplex (Salm. 17, 1, 74). Purum, v. c., *voveo jejunare, si lusero.* Mixtum, *voveo non ludere, et si lusero jejunare:* aut *voveo non ludere sub pœna jejunii* (Sanch. D. IV, 22, 1): illud obligat prima vice tantum; hoc semper, nisi pœna sit gravissima (S. Alph. III, 223). Pœnæ nomine, non alio: proinde qui vovet v. c. Religionem ingredi *si lubrico lapsus fuerit,* non ad patratum crimen coercendum, sed ad futura vitanda, votum pœnale non intelligitur, quia non pœnam, sed medicinam vovet (V. Sanch. D. IV, 40, 82).

29 Laym. V, 2. Sanch. n. 4, 5, 9.

30 Sanch. et Laym. ll. cc. Ut puta si voveris jejunare *si non nupseris,* etc.

31 Laym. ib. *Coroll.* 2. S. Alph. III, 223. Utputa irritatione, vel dispensatione, vel si res voto apta esse desierit (Sanch. n. 7). *Corruit:* unde si votum jam antea violatum fuit, pœna illico tenuit voventem (Sanch. et Laym. ll. cc. Salm. 176, 17, 1).

32 V. Prol. § 307. Et in primis ignorantia (vel inadvertentia) seu facti, seu legis, idest ipsius voti (Laym. n. 3, Salm. 175. S. Alph. l. c.).

1 Deuter. 23, 21. *Is qui vovit* non alius (Ex C. 6 *h. t.*): tum qua *promissio* (II, § 437), tum qua est *actus Religionis* (Suar. IV, 9, 2. Sanch. D. IV, 15, 14). *Certissima* V. Salmat. 17, 1, 116). Quamobrem si pater, v. c., voverit aliquid ægroti filii sui nomine, si is convaluerit, neque pater tenebitur quia non pro se vovit, neque filius quia non vovit (V. II,

tionibus, ex justitia (2). Et si votum sit in favorem tertii, v. c., Seji vel Caji, huic quoque obligatur (3); nempe si et vovens ei principaliter voluerit obligari, et tertius acceptaverit votum (4). At quatenus obliget, hoc pendet omnino ex intentione voventis (5). Si hæc non appareat, votum, quoad tertios, obligat ceu quævis alia gratuita promissio (II, § 436, 9) sub levi (6). Quoad Deum obligat fere ad instar præcepti ecclesiastici (7): et si in legibus Ecclesiæ nihil tale comprehensum sit, ex usu et receptis moribus, et ex natura rei votæ æstimandum erit quatenus obliget (8). Verum, quia gratuito promissa non sunt amare exigenda (II, § 436, 5), in dubiis benigniora semper præferenda sunt, et quod minimum est sequendum erit (9). At vero semper id præstari debet quod promissum est, et suo tempore.

520. Quod promissum est: nec aliud præstari debet, aut potest (Prol. § 165, 3). Proinde si personale sit votum, non poteris illud per

§ 429, 19. Suar. n. 4): nisi is votum ratum habuerit (Ex cit. C. 6. V. Suar. n. 2).

2 Laym. III, I. Ex LL. 1, 2 *De Pollic.* secus ac in juramento promissorio, quod ex *reverentia* erga Deum, adeoque levius, obligat (D. Tho. 2, 2, 79, 8).

3 Sanch. D. IV, 41, nn. 7, 13, 14. *Alicujus;* nam secus est si voveris pauperibus generatim, etsi acceptaverint (S. Alph. cit. n. 225 v. *Sed hic*); v. c. pauperibus Oppidi N. Scilicet contrahitur cum *individuis.*

4 Salmat. 17, 3, 10. Suar. VI, 15, 2. S. Alph. III, 192; V, II, 429, 28. *Principaliter,* quæ verior sententia est: itaque si dotem quam Deo voveras dare puellæ inopi, postea Sejæ acceptanti juratus promiseris, huic obligaris velut *accessorie,* quia causa motiva vovendi Dei cultum, non puellæ utilitatem, respicit (S. Alph. 255).

5 Ex C. 6 *De Donat.* Lugo *De Just.* 23, 122. Quippe legem sibi constituit (D. Th. 2, 2, 88, 10). Ideo potest in re gravi velle se obligare sub levi (Sanch. D. IV, 1. Salm. 17, 1, 106); at non contra, esset enim fatua promissio (Schmalz. IV, 1, 34).

6 S. Alph. III, 255. V. *Notandum.*

7 Sanch. D. IV, 2, 31. Salm. 17, 1, 105. S. Alph. III, 1038. Atque ideo in re gravi sub gravi (C. 6 *h. t.* Clem. *Exivi De V. S.*), in levi sub levi (S. Alph. III, 211), nisi votum reale sit et materiæ coalescant (S. Alph. 212. Prol. § 293). Itaque si voveris, e. c., quotannis jejunare in vigilia B.M.V. Immaculatæ, 1° uti poteris caseo et ovis (Salm. n. 37. Sanch. IV, 7, 9); 2° si festum incidat in fer. 2ª, poteris jejunare in Sabbato præcedenti (Salm. n. 64); 3° votum cessat te 60 ætatis ann. ingresso, nisi voveris jejunare *quoad vixeris* (S. Alph. 1038).

8 V. Laym. III, 3. Hinc v. c. si vovisti recitare rosarium, sat erit tertiam ejus partem (Salm. 17, 1, 136); etiam divisim decadibus (Sanch. n. 40) recitare, vel cum socio (Croix III, I, 432).

9 C. 12 *De Cens.* V, II, 389, 4. Sanch. M. IX, 34, 3. Laym. III, 4. Salm. 17, 1, 134. S. Alph. III, 224. Quocirca si voveris, e. g., in æde sacra donum statuere, et in ea et aurea, et argentea, et ærea sint dona, æreum ponendo satisfacis (Laym. l. c.). Si abstinere vino, aut lacticiniis, non prohiberis bibere cerevisiam, aut vesci carne (Sanch. IV, 11 etc.). Si voveris jejunare, vel sacrum audire quotidie, non cogeris jejunare dominicis diebus (Salm. 21, 11, 8); nec in festis bis divinum audire (S. Alph.). Et si pluries per diem carnem comederis, probabilius (§ 437, 4) pluries graviter peccas (Croix 438); non item, verius, si pluries comederis (cit. § 437, 5.)

alium præstare (10); sin reale, non debes rei æstimationem persolvere (11). Si *incertam* rem voveris, siquidem incertum est quid, aut quantum promiseris, utrumque statuendum erit arbitrio boni viri (12), sin *quale*, sat erit dare quod cultui divino in eo genere idoneum est (13), et si quid *pluries* facturum voveris, sat erit fecisse bis (14). Denique in votis alternativis, etiam uno electo, permitteris alterum dare (15): vel, si ante electionem unum casu perierit, æstimationem alterius persolvere (16). Non videtur autem præstare quod promisit qui totum non præstat: vel (Prol. § 168, 19) eam partem quam potest, si hæc divisionem recipit (17); nisi forte vel ea sit pars accessoria, vel tu totum voveris per modum unius (§ 514, 7).

521. Suo tempore. Et siquidem voveris aliquid præstare certo die, eo præstandum erit. Verum quia debitum justitiæ est (§ 519, 2), si prævideas (V. Prol. § 167) eo die impleri non posse, *antea* (18); et si suo tempore non impleveris, *postea* (19) impleri debebit. Scilicet, nisi alia fuerit mens voventis (20): ut in votis quæ diei sunt affixa: idest quæ cum primis pertinent ad devotionem alicujus diei: in his enim obligatio ante hunc diem non intelligitur; et eo transacto evanescit (21). Si autem voveris sine certa die, votum implendum erit

10 Suar. IV, 10, 4. V. c., si voveris inservire Xenodochio, persolvere quanti hoc officium valet (Sanch. D. IV, 13, 32).

11 Suar. VI, 19, 12. Sanch. IV, 49, 16. Et in dubio, utrum personale sit an reale, personale censetur; ut ecce si voveris præstare operas tuas in templo construendo (Suar. IV, 11, 9), vel applicare missam pro infirmo (Laym. III, 11).

12 Sanch. IV, 13, 4. Quamobrem si, v. c., orationem, aut eleemosynam voveris, ridiculum est, te obligatione voti recitatione unius *Ave*, vel unius teruncii præstatione liberari (Sanch. D. IV, 13, 15). Dices: in jure civili inutilis est hæc obligatio. Ita porro, quippe derisoria est (II, § 306, 2), verum Deus non irridetur (Suar. IV, 8, 10).

13 Ex L. 37 *De Legat.* 1. Suar. IV, 8, 9. Itaque si voveris calicem dare, nec aureus, nec ligneus dandus est, sed aptus sacro (Salmat. 21, 1, 140). Et si alius dederit nomine tuo, inscio te, ratihabitione satisfacis (S. Alph. III, 217).

14 Ex L. 12 *De Testib.* Salm. 17, 1, 140.

15 S. Alph. III, 224 V. *Quæritur*. Porro electio competit voventi quasi debitori, prout alias (II, 304, 4). Quæ tunc intelligitur, non cum vovens secum constituit, hoc vel illud præstare, quippe hoc in propositum recidit, sed cum id constituit quasi cum Deo agens, animo se obligandi (Suar. VI, 24, 3. Laym. VIII, 12).

16 Sanch. IV, 13, 25. Salm. 17, 1, 142. ibiq. Moli., Pal. etc. Contra II, § 340.

17 Quamobrem (V. § 431, 1) si voveris jejunare in pervigilio, e. g., B. M. V. sine labe conceptæ, nec eo die possis; vel si in eo iterato prandio, vel (secus ac in jejunio ecclesiastico) carnibus vesci opus habeas, aut comederis, votum cessat (Laym. III, 3. Salmat. 137. S. Alph. 214. V. *Qui*).

18 Laym. III, 3. V. Prol. § 167, 11.

19 Sanch. D. IV, 14, 25. Seu reale, seu personale sit votum (Salm. 17, 1, 131).

20 Cf. Suar. IV, 13, 9.

21 Suar. IV, 4, 5. In dubio utrum vota, sint affixa diei, personalia affixa censentur, realia non item (S. Alph. 219, 220. Cf. Suar. C. XIII).

intra modicum tempus quo primum vovens possit sine magno incommodo suo (22) : et est grave differre diu, sine justa causa, vota temporaria ultra duos tresve annos; perpetua (quia dilatione minuuntur) ultra sex menses ; immo brevius, si exinde ejus aut obliviscendi, aut non implendi periculum subeas (23).

522. In voto conditionali, quamdiu conditio in pendenti erit, grave est voventi quidvis facere, vel omittere, quod rem promissam voto deteriorem facere possit (II, § 317, 13). Ea impleta, præstare debet quod vovit, dummodo impleta fuerit tota nisi dividua sit (24), aut multiplex; et in forma specifica (25). Quid si conditio defecerit culpa voventis? Et recepta sententia est, votum evanescere, si hæc fuerit casualis aut mixta (26) ; sin potestativa non item (27), nisi votum fuerit pœnale (28), quia is qui pœnam vovit non illud quoque vovere intelligitur, ut se ei præstandæ servet idoneum.

523. Eum qui votum non implet, Deo fidem fallere, atque ideo peccare graviter in re gravi, liquet ex dictis (§ 519, 2). Heic videamus, si fecerit aliquid contra votum, an valeat. Et si ille voverat aliquid FACERE, et postea contra fecerit (v. g. castitatem servare, et uxorem duxerit), valet quod fecit, quia vota neminem contra faciendo inidoneum reddunt (29). Sin DARE (v. c. Ecclesiæ calicem, fundum), siquidem illud postea alii *promisit*, promissio irrita est (30), quippe illicita (II, § 307, 12) ; sin dedit (v. c. vendidit Sejo), rei dominium transfert in accipientem, quia *votum personam voventis, non rem quæ vovetur, obligat* (31).

22 Ex L. 23 in fi. *De Stat. liber.* Deut. 23, 21. Ecc. 5, 3.

23 S. Alph. III, 221.

24 Sanch. D. IV, 23, 6. S. Alph. 218. V. II, 317. Et si *vovens* duas conditiones adjecit, v. c., *si Pater consenserit, soror nupserit,* nec recordetur, utrum copulative, an disjunctive, nonnisi utraque impleta tenebitur (Salm. 17, 1, 16. Sanch. n. 19). Quid si ignorans vovit sub conditione, quæ jam extitit? Et siquidem, ut a Deo aliquid impetraret, votum cessat, utputa *si filius meus sanitatem receperit,* et jam convaluerit filius: sin ut gratias referret, tenet votum, v. c., *si uxor mea peperit masculum,* et illa jam marem enixa fuerit (V. Sanch. D. IV, 23, 23).

25 S. Alph. III, 219; V, II, 317, 18.

26 Salm. XVII, I, 170, 171. S. Alph. III, 218. Sed, *si dolo* fecerit ne impleretur, sacrilegio non vacat II, 319, 37.

27 LL. 3, 20 *De Stat. lib.* L. 112 *De R. J.* V. II, 319, 37.

28 Sanch. D. IV, 22, 11. Ut ecce si vovit Religionem intrare, vel dotare puellam, si luserit aleis ; et antequam ludat uxorem ducat, vel donet omnia bona sua.

29 Suar. IV, 6, 3.

30 Suar. IV, 16, 2.

31 L. 2 *De Pollicit.* 107, 26. Proinde is qui accipit non tenetur restituere, etsi acceperit sciens prudens (Suar. IV, XVI, 11, 12; XVII, 16). Hac re, si is cum ea, quæ castitatem voverat, coierit nuptias conscius voti, non prohibetur debitum petere (Suar. l. c. Sanch. M. IX, 53, 2).

CAPUT II.

QUEMADMODUM VOTA TOLLANTUR.

Art. 1. De irritatione votorum.

524. Vota tolluntur 1° irritationibus; 2° dispensationibus, vel commutationibus; et interdum 3° ipso jure evanescunt. Principio igitur votis eorum qui sunt sub alterius potestate dominativa, semper hæc tacita conditio inest (§ 517, 22): *si is, cujus potestatis est vovens, non improbaverit votum* (1). Adeoque, verius, interim tenent (2); sed, si ille improbaverit, sive, uti Nostri ajunt, *irritaverit,* cessant. Verum aliter et aliter: interest enim, utrum ei subjecta sit voluntas voventis, an magis res (vel actio) voto promissa: *ille* enim potest infectam facere voventis voluntatem, atque ideo irritare vota ejus omnia, et perpetuo (3); hic ea solum irritare potest quæ lædunt jus suum, et quamdiu, et quatenus lædunt (4): ille, quia utitur jure suo, nulla causa opus habet, ut vota seu valide seu licite irritare possit (5); hic, nisi jus suum lædunt, ea perperam irritat. Irritatio ex priori poestate facta, *(ex persona voventis)* delet votum, ex posteriori (*ex re vota*) suspendit; ideo illa *propria ac directa,* hæc *impropria* et *indirecta* dici solet (6). Priori potestate gaudent Prælati Regulares (7); posteriori domini, heri (8). Parentes (9), tutores, curatores, quoad impuberes illa, quoad puberes hac, ex jure communi (10); ex jure nostro, si quid opinor, (Recentiores TT. heic silent) illa quoad omnes, quavis inter puberes et impuberes distinctione sublata (Prol. § 29, 20); etenim omnes impuberum jure censentur. Utra denique polleant mariti (qua sunt capita uxorum), non convenit; sed communius, et verius illa (11).

525. Age nunc; ut irritatio valeat necesse est, 1° ut is qui vovit

1 D. Tho. 2, 2, 88 ad 1.

2 S. Alph. III, 231. *Dominativa* (Prol. § 69, 5), non *jurisdictionis,* qua nititur dispensandi potestas (Salm. 17, 3, 3).

3 Sanch. M. III, XXXIX, 2, 15, 16. S. Alph. III, 227, 234. *Omnia,* seu realia, seu personalia: *perpetuo* adeoque verius etiam implenda cum vovens suæ potestatis erit (Cit. AA.).

4 Sanch. l. c. n. 15.

5 S. Alph. III, 227. Nihilominus levi non caret qui sine ulla causa profectum spiritualem alterius impedit (S. Alph. 228).

6 Suar. n. 4, Salmat. n. 25.

7 Ex C. 27 *De Elect.* in 6°.

8 Suar. III, 6, 29.

9 Numer. 30, 4. L. 2 *De Pollicit.* Scilicet filii debent parentibus obedire *in omnibus* (ad Coloss. 3, 20).

10 D. Tho. 2, 2, 88, 8 ad 2.

11 Sot. VII, 3, 1. Sanch. M. IX, 39, 4. Salm. 17, 3, 58. S. Alph. III, 234, 239; et tacite D. Tho. 2, 2, 88, 8 ad 3. Contra

sit sub potestate irritantis; utque 2° hic irritet votum sciens prudens. *Ex primo* igitur quisque delet, aut suspendit vota, quæ vovunt sub potestate sua constituti, quamdiu in potestate ipsius sunt (12): immo et ea quæ quis vovit antea quam in potestate sua esset: nempe, si tunc vovens erat sub alterius potestate, prout hic poterat (sive directe, sive indirecte); quippe jure ejus utitur (13); sin vovens tunc sui juris erat, solum indirecte (14). *Ex altero* necesse est, ut sciat vovisse te, quæ ille improbat (15). Et potest ea quoque irritare, quæ rata habuit, quippe, ajunt, potestate sua se abdicare non potest (16), quamdiu non fuerit tradita res voto promissa (17). Et semel irritata, etsi postea ea rata habuerit, non reviviscunt (18).

526. Itaque Regularium vota *directe* irritant, virorum exemptorum Abbates, Priores, etc. (19); monialium Ordinarii, quibus subsunt, et probabilius etiam Abatissæ (20): excepto, in utrisque, voto transeundi ad Religionem arctiorem (21). Servorum famulorum, domini heri, sed *indirecte;* adeoque ea sola personalia vota quæ impediunt servitia ipsis debita (22). Filiorum parentes, vi patriæ potestatis (23), adeoque nedum pater, sed et mater, eo quoque *præsente* (24); et uterque

Suar., Sanch., Laym. etc. Scilicet, mulier subjecta est viro *in omnibus* (Ad Eph. 5, 24). Porro Prælatos, parentes, viros etc. accipere debemus et eos qui, tales publice esse existimantur (S. Alph. III, 232. Prol. § 79, 75). Utrum hæc potestas profluat ex solo jure naturali, ceu retur Vasquez; an ex solo positivo (Canonico nempe et Civili), uti Sotus, non satis convenit: sed verius forte ex utroque est: et ex illo statum, ex hoc modum capit (V. S. Alph. III, 227).

12 Sanch. M. IX, 39, 26. Salm. 17, 1, 75.

13 Sanch. M. IX, 41, 3. Et nedum si in locum prioris successerim, ut novus Prælatus, aut Tutor, quod planum est; sed etsi alio titulo venerim, ut alter maritus (Tamb., Pal., Salm. 17, 3, 65. Suar. VI, VI, 26); quippe succedo, ajunt, *in locum alterius, ut gubernem eamdem voluntatem* (Sanch. l. c.): et licet is voverit illo consensiente (Ex C. 20, § 1 *De Election.* Suar. VI, 8, 10. Salm. l. c. ibiq. Pal., Tamb. etc.).

14 Salm. 17, 3, 75. S. Alph. III, 237. Quid si non satis appareat, utrum *antea* voverit, an *postea?* Et, verius, pro eo stat præsumptio, pro quo stat antiquior possessio (V. Prol. § 262, 38): adeoque vota filiorum directe irritari possunt, uxorum non item (S. Alph. 229, 237).

15 Sanch. D. IV, 25, 23. Laym. VII, 1. Salm. 17, 3, 34.

16 Suar. VI, 4, 19. Salm. 17, 3, 66. Sed levi non caret (S. Alph. III, 239).

17 Sanch. M. IX, 40, 20.

18 Sot. VII, 3, 1. Sanch. M. IX, 39, 32 et Salm. 17, 3, 70. V. II, § 319, 40.

19 Salm. 17, 3, 40. S. Alph. 233. V. Ferrar. V. *Votum* III, 74.

20 Sanch. D. IV, 33, 19. S. Alph. l. c. At Novitiorum utrique tantum *indirecte,* et *personalia* dumtaxat (Salmat. n. 42).

21 C. 18, § 1 *De Regular.*

22 Laym. VII, 19. Salm. 60.

23 Suar. VI, 6, 4 etc. Salm. 17, 3, 52. S. Alph. III, 230 v. *Sed.*

24 Prado, Philiar., Ronca., Salm. 17, 3, 52. Bonac. *De Voto* Cap. V, q. 3, n. 3. Non tamen eo contradicente (S. Alph. l. c. V. Prol. § 54, (34) (37).

etiam filiorum naturalium tantum (25): et si unus dissentiat, prævalet is, qui potestatem civilem exercet (26). Hi autem irritant filiorum vota, jure communi (§ 524, 10) impuberum *ex persona*, puberum *ex re* (27): jure nostro omnia *ex persona*, si quæ superius dixi non displicent. Hæc potestas, jure communi, quoad filios naturales majori ætate (28), quoad legitimos emancipatione; jure nostro *hac* in utrisque finitur (V. Prol. § 55, 48). Deficientibus patre et matre, competit Tutoribus, aut Curatoribus: et, his quoque deficientibus, adscendentibus æquo jure, sive paternis, sive maternis (29). Denique maritus, *qua est caput mulieris*, potest *directe* irritare omnia uxoris vota, seu realia, seu personalia (30). Sed et mulier viri, circa debitum et cōhabitationem vota (31), quia in his æquo prorsus *jure* censentur: sed de voto castitatis, seu *non petendi*, dicam postea.

Art. 2. De dispensatione et commutatione votorum.

527. Deinde vota tolluntur dispensationibus et commutationibus. *Dispensare* possunt 1° jure ordinario, præter R. P., hi penes quos est episcopalis, vel quasi episcopalis jurisdictio (1): 2° Confessarii Regulares mendicantes ex privil. (2): exceptis utrobique votis R. P. reservatis: demum 3° quibus hæc potestas mandata est nominatim. Potestas

25 Sanch. D. IV, 35, 82. S. Alph. III, 229.

26 V. Salm. 17, 3, 52. S. Alph. 230.

27 Cf. Suar. VI, Cap. V, VI. Salm. 17, 3, 4 etc. Atque ideo impuberum directe, proindeque omnia (§ 524.3), etiam religionis et castitatis (S. Alph. III, 229); puberum indirecte: nempe *realia* quæ jura parentum lædunt; *personalia* quæ pertinent ad *dispensationem domesticam* (D. Tho. 2, 2, 88, 8 ad 2), vel ad officia ipsis debita (Suar. VI, 5, 2); utputa vota *longæ abstinentiæ, peregrinationis, jejunii incompatibilis cum modo familiæ* etc. (S. Alph. III, 229 etc.). Et quæ filii impuberes vovent, ea parentes *directe* irritare possunt etiam postquam pubertatem attigerint, nisi filii puberes facti ea *scienter* confirmaverint (S. Alph. 238. II, § 438).

28 Ex L. 1 *De Minor.* V. S. Alph. 229.

29 Suar. VI, 9, 22. Sanch. IV, 35, 60. Salm. 17, 3, 50. S. Alph. III, 229.

30 Salm. n. 58. S. Alph. III, 234. Edita quoque ante matrimonium (§ 525, 13); verum *hæc*, si mulier tunc sui juris fuit, solum indirecte (Sanch. M. IX, 39, 23. Suar. VI, 4, 16. S. Alph. 236).

31 Suar. VI, 4, 8. Suar. VI, 4, 16. Salm. VI, 3, 56. Ut ecce *longæ peregrinationis, magnæ abstinentiæ, vestiendi habitum Eremitæ* etc. (S. Alph. III, 235).

1 D. Tho. 2, 2, 88, 12 ad 3. Suar. VI, 10, 13; ex Matth. 16, 19. Nempe *incolas* ubicumque versantur, *advenas* autem *et vagos* (Prol. § 86), immo et *peregrinos*, cum hoc valde probabile sit (S. Alph. III, 262. V. Prol. § 80, 81), quamdiu in sua Diœcesi moram trahunt.

2 S. Alph. VI, 987; VII, 128. Nempe quatenus id eis concessum est Literis Apostolicis; non alias, nec aliter (Clement. XIII, C. *Roman. Pontifex*, 12 Febrar. 1872). Et planum est (Prol. § 228, 6).

commutandi, in potestate dispensandi, seu ex privilegio seu ex delegatione, verius (quasi pars in toto) continetur (3). Utriusque habet aliquid potestas dispensandi commutando, seu commutandi dispensando, quæ in Jubilæo dari solet. Potestas dispensandi vel commutandi latam, ipsa vero dispensatio vel commutatio strictam interpretationem recipit (4). Pertinet ad forum conscientiæ, et ideo vel extra confessionem exerceri potest (5). Utraque exercetur Dei, quasi creditoris, nomine: et illa velut *acceptilatio* est, hæc velut *novatio;* ideo neutra sine justa causa rata est (6): nihilominus, cum facta fuerit, rata erit quoad apparuerit causam, aut sufficientem, defuisse (7). Hæc generatim.

528. Dispensatio est. *Voti remissio et condonatio.* Justæ dispensandi causæ sunt, 1° bonum Ecclesiæ; vel Reipublicæ, immo et familiæ (8). 2° Major utilitas spiritualis ipsius voventis (9); atque ideo transgrediendi voti periculum ex fragilitate (non ex malitia) communi, vel sua (10): immo vel sola difficultas non levis adimplendi votum, etsi prævisa (11). 3° Demum si votum sine plena deliberatione, vel libertate nuncupatum fuerit (12), utputa levitate juvenili (13); aut ex metu, quamvis levi (14). In dubio, utrum causa sit sufficiens, dispensatio concedi poterit, si aliqua speretur utilitas, et nullum scandalum timeatur (15). Ad hæc si vovens tertio quoque obligatus est (§ 519, 3) hujus quoque consensu opus erit, ut valeat dispensatio (16).

3 Sot. VI, IV, 3. Henriq., Sa., Suar. *De Legib.* VI, 16, 7. Contra Sanch.

4 Sanch. VIII, 2. Prol. § 234. *Potestas* etc.: quamobrem si Titius, v. c., voverit aliquid successivum, dispensari poterit, nedum quoad futurum, sed et quoad omissiones præteritas, quia et futuri, et præteriti temporis obligatio, ex eodem voto initium et statum capit: ut ecce si voverit abstinere aleis, sub pœna dandi pauperibus decem singulis vicibus, et luserit, nec dederit (Sanch. M. VIII, 15, 14. Suar. VI, 20, 19). *Dispensatio* etc. Proinde nisi et quoad præterita nominatim absolutus fuerit Titius, ea solvere debet (V. Sanch. D. IV, 32, 10).

5 S. Alph. VII, 257. V. Prol. § 25. Quin, concessa facultate *absolvendi a casibus et censuris reservatis, et commutandi vota,* AUDITIS CONFESSIONIBUS, multi putant, ea verba, *auditis,* etc., ad casus dumtaxat et censuras referenda esse; quorum sententiam nec ipse Benedictus XIV in B. *Inter præsentes* § 63 circa Jubilæum, est ausus reprobare.

6 Ex C. 1 *De Voto.* Nec, verius, proderit b. f. (S. Alph. III, 251. V. Prol. § 233, 26).

7 S. Alph. III, 245, 251. Prol. 233, 32.

8 S. Alph. III, 250.

9 Ex cit. C. 7, § 2 *h. t.* Salmat. 17, 3, 125. Ut ecce, si vovens exinde vexetur magnis scrupulis (Suar. VI, 17, 9. S. Alphon. 252). Immo si votum majus bonum impediat (Sanch. M. VIII, 20, 8).

10 Sanch. l. c., n. 19. Laym. VIII, 4.

11 S. Alph. III, 252.

12 S. Alph. ibi. 253.

13 Ex C. 2 *h. t.* Laym. l. c. Ut omnia pene impuberum vota (Sanch. Dec. IV, 45, 30. S. Alph. III, 253).

14 Ex C. 4 *De his quæ vi.* S. Alph. l. c.

15 Sanch. IV, 45, 10. Sylv. V, *Dispens.* q. 14. Laym. cit. n. 4. Prol. § 233, 31.

16 S. Alph. III, 255. Nempe, si is *acceptaverit,* ut in omnibus votis onerosis, v. c.

529. Commutatio est: *Prioris voti in novam obligationem translatio.* Hæc quoque, ceu novatio, sine consensu creditoris, atque ideo sine justa causa, et nisi in rem æqualem (17), non fit. Ceterum *causa justa* intelligitur vel sola petitio voventis; nempe ut promptiori, et alacriori animo impleat votum (18). Rem autem *æqualem* accipere debemus *moraliter,* arbitrio boni viri: atque ideo nihil oberit si hæc vel alterius *speciei* sit, modo sit æque utilis voventi; vel non sit *tantundem* prorsus, quia heic minimum pro nihilo reputatur (19). Quocirca, ut commutatio in rem meliorem fiat nulla causa opus est, ut in æqualem levi, ut in deteriorem (quia hæc aliquam dispensationem continet), pro rata dispensationis, seu gravi seu levi (20). Et in rem meliorem fieri potest ab ipsomet vovente; immo et in æqualem, quia Deus non est durus exactor, et vovens eam præstabit animo alacriori (21). Commutatione facta prius votum (perinde ac novatione debitum) extinguitur (22); nec reviviscit si *novum* postea præstari posse desiit (II, § 338, 49) Nihilominus voventi integrum est ad superius votum redire, sive res e) voto promissa melior fuerit, quod planum est; sive par, quia commutationes fiunt in favorem voventium; immo etsi melior sit ea quæ promissa est voto posteriori, quæ, contra juris tenorem, recepta, æquitatis causa, sententia est (23).

530. Dixi (§ 526) exceptis votis R. P. *reservatis.* Porro hæc sunt 1° peregrinatio ad Loca sancta, 2° ad Limina Apostolorum, 3° ad

perseverantiæ, quæ in quibusdam Religiosis Congregationibus (V. Prol. § 107) edi solent (Bened. XIV C. *Convocatis* § 32; et C. *Inter præsentes* § 66).

17 Salm. 17, 3, 138. Ac proinde nec in Jubilæo (Suar. VI, 19, 8).

18 Suar. VI, 19, 10. Sanch. D. IV, 50, 53. Salm. 17, 3, 145.

19 Sanch. IV, 50, 7. Suar. VI, 1, 9. *Tantundem;* proinde, etsi in commutatione insit aliquid dispensationis, et dispensare nequeat is qui solam commutandi facultatem habet, nihilominus *hæc* facultas non est interpretanda adeo stricte, ut commutatio fieri debeat in opus penitus æquale: alias innumeris anxietatibus obnoxia esset, et vix non inutilis (Suar. VI, 19, 9. S. Alph. III, 247).

20 Less. II, 40, 110. Sanch. D. IV, 49, 4. Salm. XVII, III, III, 145, 146. *Melius* autem accipitur quod est utilius voventi (ex C. 1 *h. t.*); uti semper frequentia sacramentorum (S. Alph. III, 243). Quid igitur, si quis commutaverit in rem deteriorem sine gravi causa, num irrita sit commutatio, quia præteriit fines mandati (Suar. VI, 19, 4); an rata, cum obligatione supplendi quod deest (Sanch. D. IV, 51, 8)? Hoc æquius, et verius (Ex L. 5 *Mand.* § *Item* 3).

21 Sot. VII, 4, 3. Less. II, 40, 105. Sa., Bonac. etc. Et est probabile S. Alph. 244. At si hæc certe sit par, et dubitetur, num sit et melior, fere omnes, subtili ratione, docent, commutationem ratam esse, quia si probabile est, rem meliorem esse, hoc ipso aliquatenus melior est.

22 Suar. VI, 20, 1, etc. Sanch. D. IV, 55, 2. Cajet., Armi., Sot., etc.

23 Sanch. D. IV, 55, 26. Salm. 17, 3, 170. Et sic deinceps, si nova commutatio fiat (S. Alph. III, 248).

Sepulcrum S. Jacobi, 4° votum perpetuæ castitatis, 5° Religionis votum (24). Verum hæc reservatio, cum deroget juribus Episcoporum, et voventibus sit onerosa, strictissimæ interpretationis est (25). Hac re non sunt ei obnoxia vota (V. § 514, 1) facta Sanctis, vel Deiparæ; nisi facta sint Deo, in honorem Deiparæ, aut Sancti (26); nec facta Deo, sed imperfecta. Ejusmodi sunt 1°, *ex parte voluntatis,* quæ quis vovit, non cum primis amore virtutis, sed vel ex metu, quamvis levi (27); vel sub conditione (28), adeoque et pœnalia (29): etiam, verius, post conditionem impletam (30). 2°, *Ex re,* ea quibus res non integra vovetur, sed pars ejus tantum; sive quoad rem ipsam, sive quoad tempus; ut ecce votum non fornicandi, vel castitatis ad annum (31). 3°, *Ex suscepta obligatione,* si vovens intenderit se obligare sub levi (32). Nec reservata intelliguntur vota alternativa, etiam postquam vovens reservatum elegerit (33). Amplius; circumstantiæ voti reservatione non continentur (34). Ad hæc reservatio cessat in dubiis (35), et in gravi necessitate (spirituali, vel temporali) sive voventis, sive alterius,

24 Cf. Sanch. D. IV, 40, 4, etc. Et in generali concessione data a R. P. dispensandi *omnia vota,* facultas dispensandi ab his non continetur; nisi fuerit expressa (Ex C. 81 *De R. J.* in 6°. Sot. VII, IV, 3 in fi.); vel nisi data sit, uno aut altero eorum excepto; v. c. (ut in Jubilæo) *præter votum castitatis, et religionis* (Suar. VI, 25, 7. Sanch. 19): et planum est (Prol. 183, 26. V. *Huc*).

25 Cf. Sanch. M. VIII, DD. 9, 10, 11. *Communissima* (Reiff. III, 34, 28).

26 Reiff. n. 29 ibiq. Gobat. et Sporer.

27 Sanch. D. IV, 40, 30. S. Alph. III, 258; nam verum est, invitum vovisse.

28 Sanch. a n. 81. V. c. *Si eam litem vicero.* Secus si dixeris: *Si pater meus vivit, si frater convaluit* (Laym. VI, 1. S. Alph. 260). Et jure prorsus (II, 315, 3). Nihilominus (V. ib. n. 1) cessat reservatio si ita voveris: *si convaluero* (Croix III, 1. 145), *si ab hoc periculo eripiar* (Reiff. n. 32), quia voves, non amore virtutis, sed valetudinis, etc. At vero si conditio (de futuro) magis *diem* continet, reservatio stat, ut puta si voveris Religionem *si pater meus morietur* (Laym. l. c.), *si vigesimum ætatis annum attigero* (S. Alphon. l. c.), *si soror mea nupserit.*

29 Sanch. D. IV, 40, 87. Reiff. n. 33

30 S. Alph. III, 261. Nempe initium actus inspiciendum est (II, § 326). Hoc quidam negant, quia, impleta conditione. *pura* fit obligatio: sed numquid *perfectum* fit votum? Sed, si ita est, Episcopus nec ante eam impletam dispensare poterit, quippe dispensatio confertur in conditionis eventum (Ex L. 13 *De Jurisd. om jud.*); nec, post eam impletam, dispensare poterit vota pœnalia, quod ipsi negant (Reiff. n. 34).

31 Sanch. D. IV, 40, 41. Item votum non nubendi, non petendi debitum (S. Alphon. IV, 258, n. III, § 712).

32 S. Alph. III, 258, n. 8; VI, 986.

33 S. Alph. III, 259, not. 3, n. 6.

34 Sanch. D. IV, 40, 74. Itaque si voveris, ex gr., intrare Religionem strictiorem, vel adire peditem Limina Apostolorum, Episcopus dispensare poterit, ut laxiorem adeas; ut eas equo, vel curru (S. Alph. III, 258, not. 3, n. 5).

35 Suar. VI, 22, 1. Laym. VIII, 8, 14. seu positivum sit dubium, seu negativum, seu facti, seu juris (Sanch. n. 26. Lugo *De Pœnit.* 20, 18).

(cum omnis potestas in ædificationem data sit non in destructionem), quoties R. P. commode adiri non potest (36). Ad ultimum si votum reservatum commutatum fuerit in aliud non reservatum, hoc reservatum non est (37); quod ex novatione ipsa profluit (II, § 337, 47).

531. Aliquid speciatim animadvertendum est super votis castitatis quoad matrimonium. Principio refert, utrum ante matrimonium, an eo constante edita sint: ILLA enim sola potestate seu *dominativa* seu *jurisdictionis* attingi possunt (§ 524); *hæc* præterea et *jure* quod utrique conjugi æque, pariter (§ 526 in fi.) competit, quoad ei renunciaverint. Itaque edita ante matrimonium neuter conjux irritare potest jure suo; nec vir ex potestate dominativa, qua caret, adeoque nec indirecte (38), exceptis his quæ uxor forte non sui juris vovit (§ 524, 13): contra, quæ eo constante unus eorum edidit, alter irritare potest *jure* suo, quia plerumque sunt periculosa, alteri onerosa et molesta (39): adeoque nedum, quæ ille vovit altero inscio, sed et ea quæ se consensiente vovit, quia consensu hujusmodi non intelligitur *huic juri* renunciare (40). At *ei* renunciare dicendi sunt, si uterque voverint mutuo consensu: atque ideo utrumque manere obstrictum suo voto nemo dubitat (41). Sed an vir nihilominus possit (nempe ex potestate dominativa) irritare votum uxoris? Sententia communior negat, sed nullo jure, nulla ratione gravi: minus communis et verior affirmat, quam et S. Alph. probat; nam si potest irritare votum quod illa *sola,* se consensiente, vovit, quidni (cum non possit abdicare se potestate sua § 525, 16), irritare possit et illud quod secum *una simul* emisit (42)?

532. At Ordinarius dispensare poterit (in reservatis), propter periculum incontinentiæ (§ 528, 10, etc.) ab his quæ, seu vir seu mulier, ante matrimonium edidit; nempe, ad matrimonium contrahendum quando

36 Sanch. M. VIII, 31, 10. Croix III, I, 553. Laym. VIII, 16.

37 Sanch. M. IX, 9, 20. S. Alph. III, 260.

38 Suar. VI, 4, 10. Sanch. M. IX, 39, 27.

39 Salm. 17, 3, 56. *Onerosa,* maxime mulieri, cui gravissimum foret semper debitum petere (S. Alph. III, 235); qua re D. Tho. in 4, Dist. 32, q. 1, Art. 43 ad 3 existimat, conjugem sine consensu alterius ea nec vovere posse. Et probabilius potest ea *directe* irritare (Cajet., Angel., Sot., Sylv. ap. Sanch. M. IX, 42, 3. Navarr. 12, 66).

40 Sanch. D. IV, 37, 9. S. Alph. III, 239, 8. V. II, 438, 8.

41 V. S. Alph. III, 236, 239 v. *Quid autem.* Suo *voto,* idest coram Deo.

42 S. Alph. III, 239 v. *Quid autem.* Sed ego puto (quam, recte viderint Sapientes) (I Ad Corint. VII, 5. S. Alph. VI, 987, d. 2), inconsultum esse et oppido periculosum renunciare juri irritandi votum conjugis: atque ideo illicitum. Quod si verum est, consequens est dicere, posse et uxorem irritare votum mariti. At vero nemo ambigit *jus petendi* redintegrari mutuo consensu (Sanch. M. IX, 37, 20. Pont. IX, 17, 14); atque ideo, si revertantur in idipsum, fornicationis non teneri, etsi teneantur sacrilegio (S. Alph. 236).

est in mora periculum, et R. P. facile adiri nequit; post illud contractum semper, quia et periculum hujusmodi *communiter adest,* et ita consuetudine est introductum (43). Adeoque et ab his dispensare potest quæ, constante matrimonio, uterque vovit mutuo consensu (44). Verum, quia (ut sæpius dixi dispensatio strictam interpretationem recipit, dispensatus (sive a R. P. sive ab Ordinario) *ad petendum debitum* si *alii* commiscet, sacrilegio non vacat (45). Nihilominus si dispensatus fuerit *ad matrimonium contrahendum* sic et simpliciter, soluto eo matrimonio, aliud matrimonium contrahere non prohibetur, quia verba dispensationis late concepta late accipienda sunt (46).

533. Hæc in votis: his affinia sunt juramenta promissoria (II, § 25); an igitur quæ, si *vota* essent, hæc, si *juramenta,* sint reservata; ut puta si quis perpetuam castitatem juraverit? Negantium sententia verior est, quia voti et juramenti non est par ratio (47). Secus si in juramento continetur votum quoque: utrum autem contineatur hoc petendum est ex voluntate jurantis: si hæc non appareat, Nostri diversi; dicam plane quod sentio. 1° Si is NULLI juravit, magis juramentum assertorium, quam votum, intelligitur (48): 2° si juravit DEO, hoc, verius, aut votum est, aut in votum recidit, et votum tantum (49): 3° sin denique juravit HOMINI quod ad solum Dei cultum pertinet (v. c. peregrinationem, jejunium), quæstio hæc esse debet, utrum hoc juramento contineatur votum, an simplex propositum (§ 516, 13): et in dubio quis neget sequendum esse quod minimum est (II, § 345, 21)? Itaque *Ordinarius* in secundo dumtaxat casu dispensare prohibetur: *delegatus* poterit dispensare, in priori casu si mandatam (sive a R. P. sive ab Ordinario) dispensandi in juramentis, in altero si dispensandi in votis (a R. P.) potestatem habet. Et hæc expedita sunt: sed finge in juramento contineri etiam votum, num is cui *detegata* est facultas dispensandi vel solum in juramentis, vel solum in votis, possit vel ab *illis* dispensare vel ab *his?* Quidam negant, quia utrumque, accessione alterius fortius vinculum efficitur: alii affirmant, quia non excedit fines

43 S. Alph. VI, 987, III, 258, not. 2; 44 S. Alph. VI, 986.

45 Suar. VI, 26, 13. Sanch. D. IV, 40, 74.

46 Stunica *De Voto* VI, 125. V. Prol. § 234, 38. Nisi forte causa datæ dispensationis aliud suadeat; ut puta si vir dispensatus fuerit ad prolem legitimandam, aut mulier ne remaneret infamata vel innupta (Sanch. M. VIII, 31, 13).

47 S. Alph. III, 259. Et mihi tutissima est 1° quia est, nedum probabilis, sed et probabilior (V. Prol. § 80, 81); 2° quia jus Ordinariorum possidet.

48 Lopez, Valent., Viva, Diana apud S. Alph. l. c. Sanch. M. VIII, 16, 4. Ut ecce si filius, iratus patri ipsum a nuptiis cum Seja prohibenti, juret, se nullam aliam ducturum, vel Religionem ingressurum.

49 Cajet. 2, 2, 89, 9. Salm. XVII, III, 1, 3. 108. Contra Less. II, 42, 52; qui et votum et juramentum esse putat.

mandati (50) : et rectius. Immo si juramentum est accessorium voti, etsi ille mandatam dispensandi in votis tantum jurisdictionem habeat, his dispensatis, juramentum ipso jure evanescit (51).

Art. 3. Quemadmodum Vota ipso jure evanescant.

534. Postremo vota *(simplicia)* ipso jure evanescere possunt. Et ea, quæ quis sæcularis vovit, solemni professione religiosa, quadam quasi commutatione, extinguuntur (1). Hoc primum: deinde quia votum est promissio gratuita, ad Dei cultum pertinens, 1° qua est *promissio*, cessat si aut res voto promissa dari posse desiit (2), aut causa cessavit (3); quamvis hæc acciderint culpa, eaque gravi, voventis (4): et si postea res iterum dari posse cœperit, aut causa redierit, si obligatio voti in perpetuum cessaverat, non reviviscit; nisi cessaverit gravi ejus culpa (5).

50 Sa. V. *Votum*. Sanch. M. VIII, 2, 22.

51 Less. II, 42, 60. Salm. n. 2. Sanch. n. 23. V. II, § 453, 26.

1 C. *Scripturæ h. t.* D. Tho. 2, 2, 88, 12 ad 1.

2 Ex L. 140, § 1 *De V. O.* Laym. VIII, 2. Ut ecce si Titius Religionem vovit, et postea, promisso matrimonio, Lucillam defloravit (V. § 379, 23). Verum si adhuc ex parte præstari potest (§ 520, 17) hæc præstari debet (D. Tho. 2, 2, 88, 3 ad 2); ideo Titius *petere* non poterit (Sanch. M. IX, 33, 11). Et si votum alternativum fuit, et unum perierit, nec in eo quod superest constat votum (Sanch. D. IV, 13, 24. V. § 514, 9).

3 Ex C. 60 *De Appellat.* Suar. IV, 18, 4. Licet *impulsiva* tantum (II, § 308, 10). Ut ecce, si Cajus voverit Sejo quotidie eleemosynam facere, vel domum A. propter Aspasiam lascivam puellam non intrare, Sejo divite facto, vel Aspasia nupta (Salm. 17, 3, 16).

4 D. Tho. 2, 2, 88, 3 ad 2. Nam si *res* defecit, impossibilium nulla est obligatio; sin *causa*, quorsum votum (Salm. 17, 3, 18)?

5 V. II, § 338. *In perpetuum:* alias magis in suspenso erit votum: itaque (n. 3) Sejo paupere iterum facto, Aspasia vidua domum reversa, Caji votum illic reviviscit, hic non item. *Nisi* etc.; proinde Titius (n. 2), Lucilla uxore mortua, tenetur religionem ingredi (Sanch. M. IX, 33, 16). Et in commutationibus, *primum* votum, quia licite extinguitur, nunquam prorsus reviviscit; etsi postea *novum* culpa debitoris dari posse desiit (Suar. VI, 19, 9. Sanch. D. IV, 49, 26. Salm. 17, 3, 164): ut puta, quæ Monachus, ejectus e Religione (n. 1) sæcularis voverat (Sanch. n. 18). Et jure prorsus, quia prioris voti restitutio instar pœnæ foret. Verum hodie plures id negant, si commutatio propria auctoritate sit facta. Limitationem hanc omnium, uti videtur, primus invexit *Lud. a Cruce*, subobscurus theologus, eamque subinde adoptarunt Tamb. et Leander; tum placuit Salmat.; cumque eam denique probasset S. Alph. (III, 249), pedibus in eam iverunt Recentiores, uti Bouv., Scavi., Grass., Gury, etc. Scilicet, ajunt, prima obligatio non extinguitur, quia commutatio facienda est auctoritate Ecclesiæ. Sed, adsit reverentia vero, hoc minus consequenter dici videtur: nam commutatio fit inter creditorem et debitorem, et *heic* Dei, quasi creditoris, acceptatione innititur tota: aut igitur hæc acceptatio deest, et qui, etiam in re meliori, commutatio (V. C. 3 *De Jurejur.*)? Aut adest, et prior obligatio extinguitur ipso jure, et in novam obligationem transit. Atqui adest (Salm. 132, 134).

2° Qua est promissio *gratuita* cessat, si ea supervenerit mutatio rerum, qua extante haud vovisset (6). Demum 3° qua *ad Dei cultum* pertinet, morte voventis voti personalis obligatio cessat (7); realis, quasi debitum, in hæredes transit (8).

535. Quid igitur si voverit persona moralis (Collegium, Municipium, etc.), quæ non moritur? Sane actus religionis sunt 1° personales; atque ideo 2° singulorum sunt: idcirco personæ hujusmodi suis votis (aut juramentis), ex primo alios (9), ex altero seipsos obstringere nequeunt (10). Proinde id genus promissiones, qua *vota* neminem tenent: sed nec qua *statuta,* seu leges, quippe supra (Prol. § 199, 5) jurisdictionem statuentium (11). Sed an teneant quasi *debita* ex pacto? nihil enim prohibet quominus possint Deo, prout hominibus ceteris, obligari (12). Et reales tenent sive præsentes, sive futuros; mere personales neque futuros (13), neque præsentes: nisi hi ea rata habuerint expresse, vel tacite; ut ecce consuetudine ab ipsismet (scientibus, quod difficile est, voto non obligari) introducta (14). At vero tenent quasi *Statuta Diœcesana,* si ea comprobaverit Ordinarius (15).

6 D. Tho. 2, 2, 100, 3 ad 5. S. Anton., S. Alph. III, 226. V. II, § 436, 10.

7 Suar. IV, 9, 2. Sanch. D. IV, 15, 14. Salmat. 19, 1, 116. *Certissima.* Nisi defunctus nominatim jusserit hæredibus ea præstari (Laym. III, 13, v. *Dico*), nam esset quasi conditio institutionis: ut ecce si mandaverit Lauretum ire (V. L. 2 *De condit. instit.*).

8 L. 2 *De Pollicit.* C. 18 *De Censib.* Quasi debitum (§ 518, 2). Adeoque etiam invito vovente (Sanch. IV, 15, 28); et, deducto ære alieno et legitima, ante legata (S. Alph. III, 214, 215); at non ultra vires hæreditatis (Laym. n. 13, III). Amplius; si defunctus ex duobus, quorum alterum personale alterum reale aliquid erat, unum voverit, et, nondum facta electione decesserit, *hoc* debebitur (Suar. IV, 9, 6. Laym. II, 14), quia utrumque fuit in obligatione; et, voto personali impossibili facto morte voventis, pura fit obligatio (II, § 340).

9 Sanch. D. IV, 15, 16 Ibi. *Nequit alios, præter ipsissimas voventium personas, adstringere.*

10 Suar. IV, 9, 6. Contra Navarr.

11 Suar. IV, 9, 10. Sanch. D. IV, 15, 19. Laym. III, 6.

12 V. D. Tho. 2, 2, 98, 2 ad 4.

13 S. R. C. 18 Apr. 1643 prob. Urb. VIII, die 1 Febr. 1644. Talù nn. 290, 1164.

14 Sanch. n. 18, Prol. 225, 18.

15 Sanch. n. 19. Laym. III, 6. Suar. l. c., v. *Sed objici.* Qui proinde ea revocare potest, prout cetera sua *Statuta.*

Laus Virgini Deiparæ sine labe originali conceptæ.

FINIS.

INDEX

LIBER I.

DE REBUS SACRIS ET RELIGIOSIS.

TRACTATUS I. DE LOCIS SACRIS, ET RELIGIOSIS.

ART. 1. Quemadmodum loca efficiantur sacra . . . . . *Pag.* 3
ART. 2. De locorum, rerumque sacrarum execratione . . . » 11
ART. 3. De rerum sacrarum violatione, et de sacrilegio . . . » 13

TRACTATUS II. DE BENEFICIIS ECCLESIASTICIS.

CAP. I. DE BENEFICIORUM NATURA, ERECTIONE, ETC. . . . . » 20
ART. 1. De beneficiorum natura . . . . . » *ibi*
ART. 2. De beneficiorum erectione, suppressione, unione, divisione, etc. » 22
ART. 3. De jure patronatus . . . . . » 25
CAP. II. DE BENEFICIIS CONFERENDIS . . . . . » 31
ART. 1. Quinam beneficia conferre possint . . . . . » *ibi*
ART. 2. De promovendis ad ecclesiastica beneficia . . . . » 37
ART. 3. Quemadmodum conferenda sint ecclesiastica beneficia . . » 42
Appendix I. — De Concursu . . . . . » 44
» II. — Regula De Triennali . . . . . » 47
» III. — De vetita beneficiorum pluralitate . . » 50
CAP. III. BENEFICIA ECCLESIASTICA QUOMODO VACENT . . . . . » 52
CAP. IV. DE JURIBUS, ET OBLIGATIONIBUS BENEFICIATI . . . . . » 58
Appendix I. — De beneficiis, uti ajunt, impropriis . . » 63
» II. — De Legatorum oneribus moderandis . . » 69
» III. — De rebus ecclesiæ alienandis vel non . » 72
» IV. — De peculio Clericorum . . . . » 79

DE SACRAMENTIS.

TRACTATUS III. DE SACRAMENTIS IN GENERE.

TIT. I. De Natura Sacramentorum Novæ Legis. . . . . » 82
CAP. I. QUIBUS SACRAMENTA N. T. PERFICIANTUR . . . . . » 84
ART. 1. De materia . . . . . » 85
ART. 2. De forma . . . . . » 86
ART. 3. De intentione Ministri . . . . . » 88
CAP. II. DE SACRAMENTORUM VIRTUTE ET EFFECTIBUS . . . . . » 91
TIT. II. De Sacramentorum administratione et susceptione. Prænotanda . » 94
ART. 1. Quæ Minister observare debeat in sacramentis conferendis . » 97
ART. 2. Quæ præstare debeat subjectus in sacramentis recipiendis . » 100
ART. 3. Quæ seu minist. seu subject. cavere debeat alter alterius causa » 102
Appendix — De ritibus servandis in administratione Sacramentorum, et de Sacramentis iterandis . . . . » 105

TRACTATUS IV. DE SACRAMENTIS CHARACTERISTICIS.

Cap. I. De Baptismo . . . . . *Pag.* 107
Cap. II. De confirmatione . . . . . » 113
Appendix. — De Patrinis, et de cognatione spirituali . » 115
Cap. III. De Sacra ordinatione . . . . . » 117
Art. 1. De materia singulorum ordinum . . . . . » *ibi*
Art. 2. De Ministro et subjecto . . . . . » 119
Art. 3. De Sacra Ordinatione rite peragenda . . . . . » 121

TRACTATUS V. DE SACRAMENTO PŒNITENTIÆ.

Tit. I. Ex quibus Pœnitentia consistat. — Prænotanda . . . . » 124
Cap. I. De his quæ pertinent ad Pœnitentem . . . . . » 126
Art. 1. De Confessione . . . . . » *ibi*
Art. 2. De Contritione . . . . . » 134
Cap. II. De his quæ pertinet ad Ministrum . . . . . » 140
Art. 1. De jurisdictione . . . . . » *ibi*
Art. 2. De absolutione . . . . . » 151
Art. 3. De officiis Confessarii. — Prænotanda . . . . . » 153
De Officiis Judicis et Ministri . . . . . » 155
De Officio Medici . . . . . » 158
De Officio Doctoris . . . . . » 163
Cap. III. Communia Confessariorum, et Pœnitentium . . . . » 164
Art. 1. De Satisfactione . . . . . » *ibi*
Art. 2. De supplendis confessionum defectibus . . . . . » 167
Tit. II. De Adjunctis Pœnitentiæ . . . . . » 171
Art. 1. De sigillo . . . . . » *ibi*
Art. 2. De sollicitatione . . . . . » 178
Appendix I. — De Confessariis Monialium . . . . » 183
» II. — De obligatione confitendi . . . . » 185

TRACTATUS VI. DE SANCTISSIMA EUCHARISTIA.

Cap. I. De Eucharistia secundum se. — Prænotanda . . . . » 188
Art. 1. Communia Sacrificii et Sacramenti . . . . . » 189
Art. 2. De Eucharistia qua est sacrificium . . . . . » 192
Art. 3. De Eucharistia qua est Sacramentum . . . . . » 195
Cap. II. De Eucharistia conficienda, suscipienda, et ministranda . . » 197
Art. 1. De Sanctissima Eucharistia conficienda . . . . . » *ivi*
Art. 2. De Sanctissima Eucharistia administranda . . . . » 203
Art. 3. De necessariis tum animi tum corporis dispositionibus . . » 204

TRACTATUS VII. DE SACRAMENTO EXTREMÆ UNCTIONIS » 208

TRACTATUS VIII. DE MATRIMONIO.

Prænotanda. — De matrimonii definitione et natura . . » 212
Tit. I. De Matrimonio . . . . . » 217
Cap. I. Substantialia Matrimonii . . . . . » *ibi*
Art. 1. De re ad contrahendum habili . . . . . » 218
Art. 2. De Causa Matrimonii . . . . . » 224
Art. 3. De Consensu ad matrimonium contrahendum necessario . » 229

Cap. II. De his quæ Matrimonio accidentalia sunt . . . . . *Pag.* 234
Cap. III. De Matrimoniorum solemniis . . . . . » 236
Art. 1. De solemniis quæ pertinent ad contractum matrimonii . » *ibi*
Art. 2. De celebratione matrimonium qua est sacramentum . . » 244
Appendix I. — De Matrimoniis hæreticorum, vel mixtis . » 247
» II. — De juris civilis solemniis non omittendis . » 248
Cap. IV. De Matrimonio jam contracto . . . . . » 250
Art. 1. De Matrimonio valido, vel dubio, vel nullo . . . . » *ibi*
Appendix. — De dispensationibus . . . . . » *ibi*
Art. 1. De Causis dispensationum, et de proponendis in supplici petitionis libello . . . . . » 259
Art. 2. A quo petenda sit dispensatio . . . . . » 266
Art. 3. De dispensationibus a S. S. impetratis expediendis . . » 270
Art. 4. De Matrimoniis revalidandis . . . . . » 275
Tit. II. De Sponsalibus . . . . . » 279
Art. 1. De sponsalibus ineundis, eorumque effectibus. . . . » *ibi*
Art. 2. De Sponsalibus dissolvendis . . . . . » 285
Appendix. — De Sponsalibus ob rem initis. . . . » 288

TRACTATUS IX. DE SIMONIA.

Prænotanda . . . . . » 291
Cap. I. De simonia juris divini . . . . . » 292
Art. 1. Ex quibus consistat. . . . . » *ibi*
Art. 2. Quemadmodum contrahatur . . . . . » 294
Art. 3. Quænam excusent a simonia juris divini . . . . » 299
Cap. II. De simonia juris humani . . . . . » 303
Art. 1. De temporalibus spiritualibus adnexis . . . . . » 304
Art. 2. De pactis non adjiciendis . . . . . » 306
Art. 3. De mercede et muneribus, non accipiendis . . . . » 308
Cap. III. Quibus simoniaci teneantur . . . . . » 309

LIBER II.

DE OBLIGATIONIBUS QUÆ OMNIUM CHRISTIANORUM COMMUNIS SUNT.

TRACTATUS I. — DE OBSERVANTIA FESTORUM, ET DE JEJUNIO ECCLESIASTICO.

Cap. I. Fx quibus festorum observantia consistat . . . . *Pag.* 315
Art. 1. De cessatione a servilibus . . . . . » *ibi*
Art. 2. De sacro audiendo . . . . . » 316
Cap. II. Quænam excusent ab observantia Festorum . . . . » 319
Tit. II. De jejunio . . . . . » 322
Cap. I. Ex quibus jejunium consistat . . . . . » *ibi*
Cap. II. De obligatione jejunii . . . . . » 326
Art. 1. Quinam jejunare teneantur . . . . . » *ibi*
Appendix. — De pravis libris non legendis, retinendis, edendis » 331

TRACTATUS II. DE OBLIGATIONIBUS CLERICORUM.

Cap. I. De officiis omnium clericorum . . . . . *Pag.* 335
Art. 1. De externo clericorum cultu et de divino officio a Clericis recitando » *ibi*
Art. 2. De negociis sæcularibus aliisque a Clericis non obeundis . » 341
Cap. II. De his qui sacros ordines susceperunt . . . . . » 345
Cap. III. De obligationibus eorum qui in aliquo officio constituti sunt » 347
Art. 1. De Parochis . . . . . » *ibi*
Art. 2. De Canonicis . . . . . » 357
Appendix. — De applicatione missarum . . . . » 366
Cap. IV. De Regularibus . . . . . » 370
Appendix. — De Clausura . . . . . » 378

TRACTATUS III. DE VOTO.

Cap. I. De voti natura et effectibus . . . . . » 381
Art. 1. Ex quibus voti substantia consistat . . . . . » *ibi*
Art. 2. De Voti obligatione . . . . . » 385
Cap. II. Quemadmodum vota tollantur . . . . . » 389
Art. 1. De irritatione . . . . . » *ibi*
Art. 2. De dispensatione et commutatione votorum . . . . » 391
Art. 3. Quemadmodum vota ipso jure evanescant . . . . » 397

INDEX GENERALIS

Numeri Romani *Partem*, arabici *paragraphum*, inclusi hoc ( ) signo *notam* significant.

Abbas *vere nullius* I, 94 (37).

Abortivus quis I, 27 (6).

Abortus I, 421. An unquam licitus II, 289. Pœnæ 293. Irregularitates I, 421.

Absens quis in jure civili I, 37 (21).

Absolutio in quo distet a dispensatione I, 313. A pœnis 314, a censuris 337-350, a peccatis III, 195, 197. Ad reincidentiam I, 348.

Abstinentia quid II, 69. A delectu ciborum, quatenus pateat III, 443.

Acceptatio; necessaria ad quodvis jus acquirendum II, 131; jurisdictionem I, 72 (32), privilegium 226 (23), hereditatem II, 396, legatum 365, donationes 545. An ei locus esse possit mortuo donante, vel donatario ib. (32). Non necessaria ad solvendum aliquem II, 310 (8), velut a censuris I, 344, a debitis II, 336 (36). Singularia quoad dispensationes I, 226 (25).

Acceptilatio II, 336.

Accessio II, 140. Quoad res SOLI inædificatio, plantatio, satio. - Alluvio, avulsio, alvei mutatio 141. - Quoad res MOBILES, adjunctio, specificatio, commixtio 142.

Accidia II, 15.

Accrescendi jus II, 377. Quoad hæredes scriptos, ibid.; legitimos 378, fructuarios 377 (30).

Actio quid in jure I, 25 (18). Actor quis II, 613.

Actus hominis, vel humani I, 141. Bonitas, malitia 151-154. Imputatio 155-159.

Actus ultimæ voluntatis: inter vivos II, 305, communia: substantialia 306-314, accidentalia 315-321, solemnia 322-325. Interpretatio 343-345. Obligationes (ex) 327-332. Quomodo tollantur 333-339. *Alternativæ* 340, *solidales* 341, *indivisibiles* 342.

Accusator II, 628. Quando irregularis, sive laicus sive clericus I, 425, 426.

Admixtio: rei profanæ rei sacræ seu benedictæ III, 14. V. *Accessio.*

Aditio hereditatis II, 459. V. *Hereditas.*

Adoptio-arrogatio quid I, 51.

Adoratio II, 17.

Adulterium II, 284. Quoad filios adulterinos I, 49 (5); restitutionem 285, matrimonium cum adultera III, 309.

Advena quis I, 85, an subditus loci ubi moratur 86. V. *Peregrinus.*

Advocatus II, 617.

Ædificatio in prædio alieno, vel ex tignis alienis II, 141; distantia a prædio vicini 179.

Aeromantia II, 30.

Æquitas quid I, 184 (22), in legibus, ibid; et actibus II, 343 (8) interpretandis; servanda in contractibus onerosis 462.

Æquivocatio II, 301-302.

Ætas I, 33. minor, major ib. Ætas hominis naturaliter supputatur 39 (36). Quænam necessaria ad peccandum 33, delinquendum, testandum, contrahendum 34, II, 428, ad beneficia ecclesiastica III, 37, ad ordines 154, ad matrimonium, jure canonico 300 (10), civili 335 (4).

Æxistimatio (*fama*) quid I, 120, an quisque suæ dominus II, 80. Alienæ læsio 267-274, damna (ex) 277. Restitutio 275, quando hæc cesset 276, 246.

Affecta beneficia quæ III, 36.

Affinitas quid I, 62. Mixta 64. Obstat nuptiis III, 302 (17).

Agio quid, et quatenus licitum II, 499.

Aggressor injustus quis II, 105. An liceat eum occidere ob defensionem vitæ, libertatis, pudicitiæ, bonorum 288.

Alea, *contractus* aleatorii II, 425, qui, et quatenus liciti 571-584. *Ludi*, an liceant Clericis III, 465.

Alienatio, an permissa minoribus I, 34, interdictis, inhabilibus 35, nuptis 48, tutoribus et curatoribus 58. In fraudem creditorum II, 441-444. Immobilium, quando valere incipiat quoad tertios 435. Bonorum Ecclesiæ III, 77-84.

Alimenta II, 371. Quibus et a quibus præstanda 604, 606, quomodo 605, quibus denegari possint 606. Variant, cessant 607.

Alluvio II, 141. V. *Accessio.*

Altare III, 4 (18), fixum (20), portatile (21); consecratio (22), execratio 11. Privilegiatum pro defunctis 4 (22); privilegium altaris portatilis (21).

Alvei mutatio II, 141.

Amentes V. *Mentecapti.*

Amphybologia V. *Æquivocatio.*

Amor benevolentiæ, concupiscentiæ II, 12 (11). III, 176 (16).

Androgyni I, 29 (18).

Anniversaria V. *Legata pia.*

Annus V. *Tempus.*

Antichresis II, 570.

Apostasia I, 109. *A fide* II, 7, 11. A Religione III, 510. Pœnæ I, 110, 389 (1).

Appellatio II, 619, intra quod tempus interponenda ex jure canonico I, 308 (58), quando liceat eam interponere, cit. § 619, suspendit sententiam cit. (58), præterquam in censuris I, 33 (1). Quoad concursum in beneficiis ecclesiasticis III, 47.

Applicatio missæ V. *Missa. Parochus.*

Approbatio quoad confessiones III, 182, 1.

Appulsio V. *Avulsio.*

Aqua *profluens*, quinam ea uti possint II, 122, pluvia 114 (12), stillicidium (17). Quæ in meo oritur (9), vel in meo restagnat 185; quomodo ea uti possim 114, 186, etc. V. *Servitus.*

Arbores in confinio cujus sint II, 120, plantatæ in alieno 141 (5): distantia a prædio vicini 179: quid si in meo radices egerint, vel rami impendant, aut ventus eas inclinaverit 114.

Arbor consanguinitatis I, 61.

Argentarius. V. *Campsor.*

Arra quid II, 332, in sponsalibus III, 373.

Ars notoria II, 37.

Articulus mortis quis I, 38. Quoad censuras 342, sacramenta III, 109, absolutionem a peccatis 181, matrimonium, si obstet impedimentum, 357 (25), vel Parochus desit 326 (29).

Artifices, an promissum opus per alios perficere possint II, 329. Quid si fecerint imperite (16).

Assecurationis contractus II, 577, rerum 578, personarum 579. V. *Vitalitium.*

Astrologia II, 30. Naturalis, judiciaria 33. Lectio librorum III, 444.

Attritio II, 175. quænam requiratur in Sacram. Pœnit. 176.

Avulsio, quid in jure II, 141.

Baptismus quid III, 131. Quotuplex 139. Materia remota 131, proxima 132, forma 133, minister 134. Subjectus *homo* 135, etsi nondum in lucem editus (35), infans, adultus 136, ostentum, vel monstrum 135. Quando, ubi quomodo conferendus 137, reiterandus 138: effectus, ibid.

Benedictiones invocativæ, constitutivæ III, 2. Episcopales, sacerdotales 3. Quænam parochorum propriæ I, 98; nuptæ civiliter tantum post partum 334, 1.

Beneficiati; jura et officia quando incipiant III, 62. Jura 63. Officia 64. Quinam eximantur horarum recitationi 66: restitutio ob eas omissas 65. Quinam teneantur fidei professionem edere 68 (45), residere (43) Quoad missarum applicationem 69, quando et quomodo privandi

fructibus beneficii, vel beneficio ipso 61 (51) (52). V. *Beneficium.*

Beneficium ecclesiasticum quid III, 20, quotuplex 21, *duplicia, simplicia, residentialia, sæcularia, regularia, libera, patronata* 21, *reservata* 33, *affecta* 36 (43). Singularia, seu incompatibilia 51, impropria 70, etc. Beneficiorum erectio 22: suppressio, divisio, unio 23. Conferunt regulariter Ordinarii 32; R. P. jure reservationis 33, 34; devolutionis 35, præventionis 36. Quibus conferenda 37-39. Quomodo 41-43; per concursum quæ 44. Vitia collationis quomodo sanentur 48-50. An plura uni conferri possint 51-54. Quomodo vacent per se 55-56, per renunciationem 57-59, permutationem 60, in pœnam 61.

Bestialitas II, 70 (23).

Bigamia (quoad irregularitatem) quæ I, 416. Vera ib. (4), similitudinaria 417, interpretativa 418. Deletur 419.

Blasphemia II, 61, 62. Quotuplex 63, in Sanctos 64, hæreticalis 63.

Bona quæ II, 108. Immobilia, mobilia semoventia, ib., incerta 109 (8), vacantia (9), dotalia, paraphernalia 591, vectigalia 534, (6). V. *Res.*

Calix, materia III, 9 (54). Consecratio 3 (8); 9 (63). Execratio 12 (14).

Calumnia II, 269.

Cambium quid et quotuplex II, 499. Quæ vetita Clericis III, 462.

Campsor, quoad emolumentum II, 499.

Cancellariæ Regulæ III, 33, (10).

Canonici jura et officia III, 483. Theologus 491. Pœnitentiarius 492. Parochus 493. Coadjutor 488: honorarii 494. Cathedralium accedunt dignitatibus I, 88 (2).

Canonis privilegium I, 100.

Capellania quid et quotuplex, et quibus conferri possit III, 71.

Capellani militum I, 85 (27), quoad confessionem III, 182 (3). Monialium, Hospitalium, Confraternitatum, etc., quoad matrimonia 326 (36).

Capitulum Ecclesiæ Cathedralis: consultum in condendis legibus Episcopalibus I, 199; potestas, vacua Sede 97, jus conferendi beneficia III, 32 (3). V. *Collegium.*

Caritas II, 12. Erga Deum quando obliget 13. Erga proximum, quid 84, ordo 35. Quid JUBEAT quoad necessitates spirituales 87-88, temporales 89-90: VETET 91, quoad spiritualia. V. *Odium, scandalum;* quoad temporalia 97. PERMITTAT 100-102. In quo distet a justitia 81, 106.

Castitas II, 70.

Cathedralis Ecclesia. V. *Canonici-Capitulum.*

Caupones II, 99, (12).

Causa quæ, et quandonam ei imputentur effectus I, 157, damna II, 214. *Negativæ* 222. V. *Restitutio.*

Censura quid et quotuplex I, 324; latæ sent.: fer. sent. 328, reservatæ 338. Qui ferant, in quos 325. Sine delicto et contumacia irrogari non possunt 326. Quomodo irrogandæ, et an comminatio necessaria 328, 329. Effectus 332, etc. Violatio censuræ 334. Appellatio an eas suspendat 331. Quænam excusent 335, 336, absolutio an semper necessaria 337; a quibus danda 338-342, queis 345, quomodo 34, ad reincidentiam 347. Censuræ dubiæ 312, 350. Ad instar pœnarum, vel privationis 351, 352. V. *Excomm. Suspensio, Interdictum.* Censuræ latæ sententiæ quæ nunc vigent 388-396.

Census quid et quotuplex II, 539, quid præstet 540, quomodo extinguatur 541. *Vitalitius* 583.

Certitudo quid et quotuplex II, 125, qua opus sit in humanis actionibus peragendis 131, in sacramentis administrandis III, 111 (19); 122.

Cessatio a divinis I, 380.

Chiromantia II, 30 (19).

Cingulum. V. *Supellex sacra.*

Character quid et quid præstet III, 104. Baptismi I, 87 (1), ordinis 91. Sacramenta characteristica 104.

Chiromantia II, 30 (19).

Choreæ II, 73 (51). Vetitæ Clericis III, 466.

Chorus. Qui choro obstricti non intersunt quatenus peccent III, 489. Amittunt

distributiones ipso jure 486; privantur, officio judicis, fructibus 485 (26), beneficio 61 (52). Qui, fictione juris, præsentes habeantur 486 (34) etc.

Chrisma quid III, 140. An citra simoniam vendi possit 408, 8.

Cibaria II, 371. V. *Alimenta.*

Cingulum; benedictio III, 9, execratio 13 (19).

Circumstantiæ I, 152. Malæ an vitient actum bonum (12); peccatorum 295; aggravantes an confitendæ III, 167.

Civile matrimonium. V. *Matrimonium.*

Clandestinitas *impropria* III, 322 (8), *propria* 326.

Claudus, an irregularis 414 (40) (41).

Clausulæ in mandatis quatenus valeant I, 76. Appositæ in rescriptis S. Pœnitentiariæ 24; in dispensationibus matrimonialibus quomodo interpretandæ III, 360-363.

Clausura quid III, 512, 513.

Clericus quis II, 88. Privilegia Fori Canonis, Cap. *Odoardus* 100. Officia 450, etc. Exercens ordinem quem non habet fit irregularis 409. Vetita Clericis 459 etc.: peculia 85,88: percussores Clericorum I, 361.

Cœcus quoad irregularitatem I, 414 (37) etc., horas canonicas III, 457 (41), chorum 486 (37). Cœci a nativitate quoad negocia civilia I, 32 (18).

Cœmeterium III, 6, benedictio (32), pollutio 17 (26). Sepeliendi in cœmeteriis 6.

Cognatio I, 60. *Naturalis:* consanguinitas 61, affinitas 62; multiplex 63, mixta 64. *Legalis* 65. *Spiritualis* 66, Obstant nuptiis III, 302, etc.

Collatio bonorum II, 400. Inter quas personas locum habeat 405; quæ veniant in 406, quomodo facienda 407.

Collatiuncula. V. *Jejunium.*

Collatio beneficii. V. *Beneficium.*

Collegium, qua persona moralis I, 42. Coitur 43, convocatur 44; an possit condere statuta 199 (5). Quatenus censuris obnoxium 325 (9); 352 (17). Extinguitur 46.

Commissoria pacta in venditione II, 48; in pignore 568, (3).

Commixtio V. *admixtio* II, 142.

Commodatum II, 554.

Communicatio cum apostatis, hæreticis, schismaticis I, 110, judæis (10), excommunicatis 330.

Communio. Eucharistica. V. *Eucharistia:* bonorum II, 118, muri 119, arborum 120, 121. Divisio 413, etc. Inter conjuges 510, fratres 511.

Commutatio voluntatum II, 379, pœnitentiæ sacramentalis III, 217. Votorum 529.

Comœdiæ II, 73 (49).

Compensatio occulta II, 260, civilis, seu debiti et crediti 334.

Complex quis I, 175. Pœnæ 319 (9) (5). Non licet confessario exquirere nomen III, 202. Pœnæ contra docentium (15). Absolutio complicis in re turpi 192.

Comprobatio quoad contractus II, 438. *Concordata* quoad beneficia III, 33 (26).

Concupiscentia-concupiscibilis I, 123, 124. Amor concupiscentiæ II, (11).

Concursus; quænam beneficia concursum desiderant III, 44. Quomodo peragendus 45-46. Appellatio 47.

Conditio, lata significatione I, 41. *Suspensiva, resolutiva* 42. Stricta significatione II, 315. Casualis, potestativa, mixta: affirmativa, negativa: quæ actibus insertæ utiles sint, quæ vitient, quæ vitientur 316; quomodo implendæ 317. Quid præstent quamdiu in pendenti sunt, 317; cum extiterint, 318, si defecerint 319. Quænam apponi possint in sacramentis administrandis III, 110, in sponsalibus 372, in matrimoniis 318. *Conditio personæ* I, 117; servilis quando obstet nuptiis III, 314 (14).

Condominium V. *Communio.*

Conductio V. *Locatio.*

Confessarius jurisdictione opus habet III, 182. Qui polleant ordinaria ib., a quo danda sit delegata 183. Quomodo finiatur 184, prorogetur quoad tempus, personas, loca 186, suppleatur a jure 185. Quoad (V.) *articulum mortis;* reservata V. *reservatio.* Confessarius, militum I, 85 (27); III, 182 (3), monialium 239-243, navigantium 183. Officia 198, 223, judicis et

ministri 201-204, medici 205-212, doctoris 213, quoad opiniones pœnitentis 214. Quid si circa ea defecerit 218-225.

Confessio *judicialis*. An reus teneatur crimen fateri II, 630. *Sacramentalis* V. *Pœnitentia*.

Confirmatio, Materia III, 140, 142. Forma 141, Minister 143. Subjectus 144: an infantibus conferenda (14). Virtus 145.

Confusio; acquirendi dominii II, 142, extinguendæ obligationis 335 modus.

Conjuges I, 47, putativi 56. Jura et officia 48; II, 588, quoad thorum III, 336, alimenta II, 590, V. *Parentes, Uxor*.

Consanguinitas V. *Cognatio*.

Conscientia quid I, 250, quotuplex 251. Quænam actionum regula 252.

Consecratio V. *Benedictio, Eucharistia*.

Consensus quid II, 430: quænam obstent consensui 531, quoad contractus 430, sponsalia III, 370, matrimonium 313, professionem religiosam 501.

Consilium auctoritativum, doctrinale II, 216. Consiliator rei malæ quoad pœnas I, 320 (9), 323; restitutionem II, 216, quid si consilium revocaverit I, 320; II. 218.

Consuetudo præter legem I, 245-247, contra legem, (*desuetudo*) 180, 203, secundum legem 247 (25).

Contumelia quid II, 278.

Contractus quid II, 425, quotuplex 426, innominati 427, aleatorii 571. Quinam contrahere possint 428: quatenus vitient contractus metus et error 431. Conditiones 432. Solemnia ut valeant *per* se 434, ut quoad tertios 435. Effectus 436. *Validi* resolutio, *irriti* confirmatio 438, *vitiosi* rescissio 439: quatenus hæc noceant tertiis 441. Accessoria. V. *Fidejussio, juramentum*. Assecurationis 577, 578. Trinus 509.

Contritio III, 174. Perfecta, imperfecta 175. Necessitas in confessione 176, extra 248. V. *Dolor*.

Contumacia quoad censuras I, 326.

Contumelia II, 279.

Conventio II, 425. V. *Contractus*.

Cooperatio formalis; materialis quando licita I, 175; II, 98.

Cooperator quis I, 176, in delictis 319 etc., in damnis inferendis II, 219.

Corporale V. *Supellex sacra*.

Correctio fraterna II, 90.

Creditor quis I, 25 (19). Privilegiatus 193. Gesta in fraudem creditorum II, 441.

Craniotomia, an licita II, 289-291.

Crimen V. *Delictum*, quodnam obstet nuptiis 308-312.

Culpa; quæ theologica, quæ civilis et quotuplex I, 297, quoad pœnas ib., restitutionem II, 211.

Cultus disparitas III, 307.

Curator queis detur, officia I, 58, 59.

Curiones militum. V. *Capellani*.

Custodes agrorum, nemorum etc. quoad restitutionem II, 222.

S. Dataria I, 93, quoad (V.) *beneficia*, quoad dispensationes matrimoniales III, 354, etc.

Damnum quid II, 196 (4). V. *Restitutio*.

Debitor quis I, 25, (19). An satisfaciat, si donet immemor debiti I, 166, (9). Dubius an satisfecerit II, 339.

Debitum: debita *incerta* cuinam solvenda II, 206, 228, componit S. Pœnitentiaria I, 93 (24). *Conjugale* III, 336.

Decima quid, quibus debita III. 480 (77).

Decisiones seu Declarationes SS. Urbis Congregationum I, 182 (8).

Defectus quoad (V.) *Irregularitatem;* confessionis a quo, et quomodo supplendi III, 218-225.

Defloratio. V. *Stuprum*.

Defunctorum voluntates quomodo interpretandæ II, 345, exequendæ, commutandæ 379. V. *Executor testamenti*.

Degradatio I, 302.

Delectatio venerea carnalis, naturalis II, 71, morosa I, 276 (21); sponsis et viduis an licita III, 336 (10); de re mala ob effectum bonum I, 276, de malo proximi II, 91.

Delictum quid I, 296. Non fit sine actu interno (*dolo*) 297, et externo perfecto et

consumato 298, idem externum objectum habentibus 299.

Dementes V. *Mentecapti.*

Dœmonolatria II, 28.

Denunciatio. Denunciandi coriphei ac duces sectarum sub pœna excomm. R. P. r. I, 390 (3), et sollicitantes. V. *Sollicitatio:* impedimenta matrimonii III, 323.

Depositum II, 551, 553. Depositarius quam custodiam præstet 552.

Desiderium in quo distet a voluntate I, 136, (25). Rei malæ 275.

Desperatio II, 10.

Desuetudo. V. *Consuetudo.*

Detractio II, 267. Quot modis fiat 270, 274. audiens detrahentem 272. Restitutio famæ 275, damnorum 277; quando illa cesset 276.

Diaconi officia I, 89; III, 112, an baptizans solemniter sine delegatione presbyteri fiat irregularis 409 (23).

Dies I, 40, actibus adjecta II, 320, matrimoniis III, 320. Obligatio *ex die vel in diem: diem cedere, diem venire* quid I, 40. Quando pro conditione sit II, 320 (4) etc. V. *Tempus.*

Digiti carentia, vel amputatio an faciat irregularem I, 414, 422.

Dignitates I, 88 (2).

Dilectio V. *Caritas.*

Dimissoriæ. V. *Literæ.*

Dispensatio quid I, 230; a quo et an ab inferiore dari possit 231. (V. *Episcopus, Parochus*), quibus danda 232. Data sine justa causa an valeat 233. Quomodo interpretanda 234. Cessat 235. Ab impedimentis matrimonii III, 345 etc., a jejunio, vel abstinentia 439, a votis 527.

Dissimulatio II, 303.

Distractio voluntaria in oratione II, 20, in horis canonicis quoad restitutionem fructuum beneficii III, 454.

Ditior ex re aliena quis II, 233.

Divinatio quid II, 30.

Divisio rei communis II, 123, hereditatis 413: quatenus testamento vel pacto vetari 123, quamdiu peti 413, possit. Inter quos, et quomodo facienda 413-416. Facta retrotrahitur 123-417. Rescinditur si dolus, aut læsio intervenerit 418. Divisio, *inter liberos* 419-423. *Obligationum* inter creditores, et debitores 341, *nominum* 416.

Divortium III, 337, 1° Quoad vinculum 338, matrimonii infidelium uno ex conjugibus ad fidem converso 338 (17) etc., fidelium professione religiosa (15), vel suprema R. P. auctoritate (16), 2° quoad habitationem quando ei locus 339; 3° quoad torum 340.

Dœmoniaci, an irregulares I, 415 (52).

Dolor peccatorum III, 174, 175, perfectus (V.) *Contritio;* imperfectus (V.) *Attritio.*

Dolus quid I, 297, quinam doli capaces 34 (7); vitiat contractus II, 431.

Domicilium quid et quotuplex I, 83. quomodo acquiratur, retineatur, amittatur, ib. Quid præstet 85, 86, quoad sacramenta (36), ordines III, 153 (3), matrimonium 326.

Dominium quid II, 113 bis: *semiplenum, revocabile* ibid.; naturale, civile; directum, utile (3). Jura 114, 115: quomodo coerceantur 116, 117. Quibus opus sit ut dominium acquiri possit 131. Acquirendi dominii modus *Occupatio* 134-139; *Accessio* 140-142. *Titulus* 143. *Usucapio* 145 etc. Amittitur 133, 151.

Dona, an egeant acceptatione V. *Acceptatio.* Non accipienda a Magistratibus II, 612. Quæ pœnæ teneant accipientem a Regularibus III, 193; in dispensationibus matrimonialibus 363 (25), in concursu ad Parochias 419 (13).

Donatio quid et quotuplex II, 542. *Inter vivos* 543. A quo, et quibus fieri possit 544; rerum immobilium quomodo acceptanda 545. Solemnia 545, quoad tertios 435; effectus 546. Resolvitur non impletis conditionibus; revocatur natis liberis, ob ingratitudinem 547. Donationes *indirectæ, simulatæ* 549, contemplatione matrimonii 548. Sacri Patrimonii causa 543 (11); III, 156.

Dos quid II, 591. Quarum rerum in plenum viri dominium transeat 592. Hypoteca legalis 194 (14) (21), administratio 592

(32), quando alienari possit 593; restitutio 594. Lucra dotalia 598.

Dubium quid et quotuplex 1, 128. Dubia lex 162 (18), dispensatio 233 (32), jurisdictio 80, dominium II, 127, matrimonium III, 341. Quid juris in dubio, utrum quis deliquerit I, 304, damnum dederit II, 225. In pœnis I, 312, censuris 339 (18), irregularitatibus 402, reservationibus 338, III, 187, impedimentis matrimonialibus 357 (26). An impleveris legem I, 169, obligationem II, 339, an tibi debitum sit, quoad compensationem occultam 260. Interroganti quomodo respondendum 90 (12).

Duellum II, 294, reatus 295, pœnæ et quos teneant 295, an danda duellantibus sepultura ecclesiastica I, 115 (43): restitutio ex II, 296.

Ebrietas II, 69.

Ecclesia III, 4, ædificanda (17), benedicenda (16), reparanda 19. Execratur 11, polluitur 17, reconciliatur ib. (28) etc. Dilapsa 19 (47) (48). In cujus potestate consistant Ecclesiæ II, 109 (6), an possint alienari 110 (10).

Educandæ III, 513 (6).

Ægroti. V. *Infirmi*.

Eleemosyna II, 87. Missarum V. *Missa*.

Emphyteusis quid II, 534, quotuplex 535. Quid præstet 536, finitur 537, 538.

Emptio et venditio quid II, 473, quæ emi vendique possint, ib.; quale pretium esse debeat 474, vitia rei occulta an emptori significanda 475. Qui emere vendere prohibeantur 476. Quid præstet 477-481. Rescinditur ob non impletas conditiones 481, vitia rei 482, læsionem 484; quando rescissio noceat tertiis 485. Venditio cum pacto retrovendendi 487, per aversionem 483 (14), ad pondus numerum et mensuram 488, degustationem 489; hereditatis 491, nominum 492, sub hasta 494.

Ephemerides liberales quas vocant, an legi possint III, 447 (26) 448.

Epicheja I, 187 (44).

Epileptici, an irregulares 1, 415 (54).

Episcopus; potestas I, 94, quæ possit tamquam Sedis Apostolicæ delegatus 95, quando dispensare, absolvere possit in legibus Pontificiis 231, in casibus 316, censuris 340, votis III, 531 (36), R. P. r.; in irregularitatibus I, 404. Dispensat in impedimentis matrimonialibus dubiis semper I, 95, 41, III, 357 (26); in certis in mortis periculo, si occulta, ex urgentissima causa (20). *Suus* Episcopus quis 153.

Epistolæ: missæ, nondum redditæ, cujus sint II, 264 (9). Alienas an resignare liceat (9), an ab alio resignatas 18, vel laceratas legere (12).

Æquivocatio II, 300-302.

Eremitæ quoad priv. *Canonis* I, 362.

Error quid et quotuplex I, 133, in actibus humanis 147, in actibus et contractibus II, 311 (43): in sacramentis conferendis III, 101, in sponsalibus 371, matrimoniis 314, votis 516, Error communis supplet jurisdictionem I, 79.

Ætas hominis quomodo supputanta I, 39, (36).

Eucharistia III, 249, 250. Communia Sacrificii et Sacramenti, *res* 251-252. *Verba* 254, qualiter *verba rem* exigant 253; species consecratæ 256. Sacrificium in quo positum sit 257, partes præcipuæ 258: effectus et applicatio 260. Sacramentum quid 261, minister 262, subjectus 263. Sumendi præceptum 264, 265, 266. Quomodo conficienda V. *Missa*; administranda 273, 274; suscipienda, seu dispositiones necessariæ, quoad *animam* 275, 280 (specialia circa Sacerdotes 276) quoad *corpus* 277. Quando liceat Eucharistiam conficere vel sumere non 278, vel dubio an 277 (34) jejuno.

Evictio II, 469, quando quibus, et a quibus competat 471. Cessat 472.

Examen V. *Concursus*.

Examinatores quoad munera III, 418 (13).

Excommunicatio quid et quotuplex I, 354. *Major* arcet a commun, fidelium in divinis 354, in humanis 355, exceptiones 356. Specialia quoad Clericos 358. *Minor* quid prestet 360. Excomm. *Canonis* 361-366. Singulæ quæ nunc vigent 389-392.

Execratio III, 10. Ecclesiæ, altaris 11, sacræ supellectilis 12, 13.

Exequutor *Literar. Apostolicarum*, necessarius, voluntarius I, 222. Ex quo Literæ Apostolicæ exequi possint 241. V. *Mandatum*. Speciàlia quoad dispensationes matrimoniales III, 358, 364. Testamentarius II, 380, 383. *Damni* quatenus restitutioni obligetur 229 (32).

Æxistimatio quid I, 120. Quomodo læditur II, 267-275, reparatio 275, damni restitutio 277.

Expositi qui I, 57.

Extremæ unctionis materia III, 281. Forma 282. Ministri 283. Subjecti 284. Effectus 285, 102 (3). An necessaria 286. Quomodo administranda 286-287. Quando iterari possit 284 (20).

Fama et rumor quid I, 243 (58). Homo an suæ famæ dominus II, 80. V. *Æxistimatio*.

Famuli: merces, quæ justa II, 466 (27), dominis cooperantes in re mala 99; non impedientes damnum an restitutioni sint obnoxii 222. Ægrotantes 521, 10.

Fides theologica quid II, 2, quid jubeat 3-4. Vitia fidei opposita 6.

Fidelitatis obligatio II, 437 (7).

Fideicommissum quid II, 364. Quænam vetita Ibid. *De residuo* (23).

Filii, legitimi, illegitimi, adoptivi I, 49, 61. Eorum jura et obligationes I, 52, 53; 599, 600. Quando nascituri pro natis habentur I, 26 (5). *Illegitimi* vel naturales vel spurii, seu *orti ex damnato coitu* 50 (10): naturales agnosci et legitimari possunt 50. *Expositi* 57. Quid in dubio utrum quis legitimus 49, 57. Bona filiorum 54. An possint invitis vel inconsultis parentibus matrimonium contrahere III, 332.

Finis quid I, 134 operis et operantis (1) metitur bonitatem vel malitiam actuum 151; præcepti non cadit sub præcepto 168 (23). An cessante fine legis cesset lex 178.

Fiscus V. *Tributa*.

Fodinæ cujus sint II, 114 (6). An fructuario liceat eas exercere vel instituere 165 (10).

Fœtus inanimatus, animatus I, 26.

Fornicatio II, 70 (20).

Fortitudo II, 76.

Forus quid et quotuplex I, 25. *Conscientiæ* quoad casus reservatos 340. Vota 527 (5). Privilegium fori 100.

Fratres germani, consanguinei, uterini I, 61, 4. Quoad successiones II, 392, alimenta 604.

Fraus V. *Dolus*. Quomodo fiat legi I, 173. An agat in fraudem legis qui alio discedit ut se eximat legi I, 205 (47), reservationibus III, 188 (35), solemniis matrimoniorum 327. Gesta in fraudem Fisci II, 222 (42). Creditorum 441, 444.

Fructuarius quis II, 164. Jura 165. Obligationes 166. Ex legato 370: gaudet jure accrescendi 377 (30). Beneficiati III. 63. V. *Ususfructus*.

Fructus qui II, 111. *Naturales, civiles; pendentes, percepti* ib.; non intelliguntur nisi deductis expensis (19): an augeant hereditatem 414 (3). Civiles quando exigi possint (20), quando ex re legata 365. Quos restituat possessor seu b., seu m. fidei 237, heres 403 (22) 414, beneficiatus qui officio defuit III, 63 (10).

Functiones parochiales I, 98.

Funeraria quæ queis debita III, 480 etc.

Fur - Furtum quid II, 255. Sacrilegum 256. Quodnam grave æstimatur ex *re* ablata 201: sed majori quantitate opus est (*ex personis*) in furtis quæ a domesticis fiunt 257, (ex *rebus* ipsis) rerum expositarum 258, minutis 259: quando cesset omnino 260, 261. Restitutio 262.

Furiosus V. *Mentecaptus*.

Gabellæ V. *Tributum*.

Habitatio II, 172, quoad domicilium vel quasi I, 83, 84.

Habituati - Habitus quid I, 140. Quæ fiunt ex habitu an semper voluntaria 149 (44). Habituati quoad absolutionem III, 206.

Hereditas quid II, 346. Ex testamento, ab intestato 347. Quid veniat in compu-

tationem hereditatis 346, 400, an fructus 514. Onera 409, 415. Quando defertur 347. Repudiatio 396, 398. Acceptatio 397, 398. Inventarium 411. Divisio 413. V. *Successio.*

Heres quis I, 37; II, 346. Quinam esse possint 348, aut minus 355: scripti 346 (4) 361, legitimi 385, necessarii, extranei 346, 357, fiduciarii 349 (4), fideicommissarii 364, apparentes 333 (10). Institutio heredis quid 361. Onera hereditaria a quibus et quomodo agnoscenda 409, 416. Æs alienum quatenus persolvendum 411.

Hæresis, Hæretici II, 6, 7.

Hermaphroditi I, 29 (18).

Hierarchia I, 88. Ordinis 89-91. Jurisdictionis 92-97.

Homicidium II, 287. Ob defensionem 288. Irregularitas I, 420, restitutio II, 293.

Honestas V. *Publica honestas.*

Honor quid II, 278, læsio, reparatio 278-286.

Horæ canonicæ; quinam eis teneantur III, 452. Quomodo recitandæ privatim 453-454, in choro 456. Restitutio ob omissas etc. 64, 65, 66.

Hypoteca II, 192, 194. Quotuplex, quomodo constituenda, conservanda, quid præstet 194, 195. Evanescit 194 (23) etc.

Hyperdulia II, 16.

Idiotæ qui I, 31.

Idololatria II, 28.

Idromantia II, 30.

Ignorantia I, 133. Invincibilis quæ ib. crassa (45), affectata (44). Quando excuset a transgressione legis 181, *irritantis* 216, a pœnis 307, censuris 355, irregularitatibus 407. V. *Error.*

Immunitas Ecclesiastica, violatio, pœnæ III, 17 (13).

Impedimenta matrimonii quæ III, 297. Impedientia, dirimentia ibid. Recensentur 332 (30), quo jure constent 298. Quos teneant; an infideles? 294 (24) (25), hæreticos? 333: quid si dubia 317. Cujus sit ea statuere 294, dispensare 354 et an aliquando Episcopi 357, et Parochi 324 (20). Quas ob causas detur dispensatio 345, 347, a quibus petenda 354-355, quæ proponenda in supplici petitionis libello 348, 352, quid si Oratores falso se pauperes dixerint 356. Quam vim habeant clausulæ Rescripto dispensationis insertæ 559, quomodo interpretandæ 360-364. A quo expedienda sit dispensatio 358.

Impotentia quoad restitutionem II, 246. Matrimonium III, 300, 342.

Imprecari V. *Maledicere.*

Impuberes I, 29 (19). Quoad peccandum, delinquendum, contrahendum 34, quoad pœnas 307 (33), censuras 325 (11), sponsalia III, 375, matrimonium 300.

Inadvertentia I, 133 in fi. Excusat prout ignorantia 147 (27).

Incœstus II, 74 (55).

Incola quis I, 85.

Indebiti solutio et repetitio II, 333 (12).

Infamia quid, quotuplex et quid præstet I, 120. Quomodo aboletur 121.

Infantes qui I, 33, quando baptizandi III, 137, confirmandi 144 (14). Quinam infantibus accenseantur I, 31.

Infirmi quoad communionem III, 278, abstinentiam 439, horas canonicas 457.

Inscriptio V. *Hypoteca.*

Injuria quid, a quibus, quibus et quomodo fiat II, 105, 240, etc. Satisfactio 251, 252.

Injustitia V. *Injuria.*

Innominati contractus qui II, 427.

Institutio, heredis II, 361, in beneficiis ecclesiasticis III, 32 (1) 42. authorizabilis (18) V. *Beneficium.*

Intentio quid et quotuplex I, 135. Quid si desit in actionibus peragendis 145, in actibus II, 310, contractibus 430 (40); in sacramentis ministrandis III, 99, suscipiendis 117.

Interdicti civiliter I, 35, in pœnam 119, æquiparantur minoribus 35 (15) 119 (19).

Interdictum quid et quotuplex I, 367. *Generale locale* 368, *personale* 369. Quinam ferre possint 370, effectus 371-374, cessant 375. *Personale speciale* quid et

quid præstet 376, 377. *Ab ingressu Ecclesiæ* 378, 379. Singula quæ nunc vigent latæ sent. 394.

Interpres; an ignarus idiomatis teneatur confiteri per interpretem III, 244 (3), an is sigillo teneatur 230 (30).

Interpretatio LEGIS quid et quotuplex I, 182 *authentica* (2). SS. Urbis Congregationum (5). *Usualis* (7). *Doctrinalis* quæ et quando ei locus est 183, quotuplex: *declarativa* 184, *extensiva* 186, *restrictiva* 187, per *epichejam* (44), ex ratione legis 188. - DAMNATARUM PROPOSITIONUM 189. TESTAMENTORUM, et CONTRACTUUM II, 343-345.

Interrogatorium in causa civili II, 621 (4). An reus in judicio pœnali teneatur fateri crimen judici interroganti 630.

Inventarium quid II, 411. An heres in conscientia teneatur solvere æs alienum ultra vires hæreditatis quam adiit sine inventario (16). An fructuarius cogatur inventarium conficere 166, an usuarius 172 (4).

Invidia II, 91 (12).

Involuntarium quid I, 143 (4).

Irascibilis quid I, 123 (3).

Irregularitas quid I, 397; quid præstet directe, indirecte 398, per accidens 399; distat a censuris 400. Quis possit constituere 402, contrahere 403, tollere 404, 405. Divisio; ex delicto, ex defectu, ex alterutro. Ex *delicto* 407; nempe ex iteratione baptismi 408, et vetito exercitio ordinum 409: quænam ab ea excusent 407. Ex *defectu* 410, natalium 411, liberatis 412, famæ 413, corporis 414, animi 415. Ex *alterutro:* bigamia 416, vera (4), similitudinaria 417, interpretativa 418. Tollitur 419. Ex homicidio et mutilatione criminosa 421-423; ex judicio (seu ex defectu lenitatis) 425-426: in bello 428. Dispensatur 419, 424, 427. Specialia quoad Clericos et regulares 429. Quoad sacerdotes 430.

Irrumatio II, 70 (22).

Jejunium *naturale* III, 277. *Ecclesiasticum* ex quibus consistat 431. *Unica comestio* 433. Quatenus protrahi vel interrumpi possit 433. Quæ liquida magis cibi vim habeant 432; jentaculum mane, collatiuncula serotina 436. Abstinentia a ciborum delectu 434: amphibia (14) etc. Hora refectionis 435. Quinam jejunio teneantur 437. Quænam excusant ab unica comestione 438, ab abstinentia 439: dispensatis an liceat pluries per diem vesci carnibus; an his et piscibus 439.

Jubilæum, facultas absolvendi (in) I. 339 in fi.; III, 190.

Judex: officia III, 618, in judicio civili 623, pœnali 627.

Judicium: communia de judiciis II, 613-620. Specialia quoad civilia 621-623, pœnalia 624-631. Quoad irrogandas pœnas ecclesiasticas I, 308, censuras 328-329. *Temerarium* II, 274.

Jura-naturalia, civilia, politica, quæ I, 117, quibus competant I, 118: an et quomodo suspendi, vel amitti possint 119. Jura civilia quoad matrimonia III, 334.

Juramentum quid II, 23 et quando intelligatur 24, assertorium, promissorium 25. Quibus opus sit ut sit licitum 26. Promissorium an æquiparetur voto III, 533: adjectum contractibus sequitur naturam actus II, 449, 451, quando, hoc irrito, servari debeat 450. Quomodo cesset 453. *Suppletorium*, vel *decisorium* 621.

Jurisdictio quid I, 69. Contentiosa et voluntaria; ordinaria et delegata 70, delegata ad universitatem causarum 71. A quo et cui dari possit 72: quomodo, ubi, et in quos exerceri possit 63-76. Cessat 77, prorogatur 78; suppletur a jure 79-80. Præsumpta 81. Quoad absolvendas censuras 337 etc., peccata III, 182 etc.

Jus quid I. Objectivum ib., quotuplex 163. Subjectivum personæ cohærens: *in re, ad rem* 22, acquiritur, amittitur II, 130-133. Quot modis lædi possit 208. *Jus singulare* quid 217, quotuplex 218-219, quam interpretationem recipiat 220.

Jus accrescendi II, 377, quoad usumfructum (30).

Jus patronatus, quid III, 25; passivum, activum (3). *Hoc* quotuplex, et quid præstet 26, 30 : quibus et quo jure competere possit 27: quomodo exercetur 30: transfertur, amittitur 31. An citra simoniam vendi possit 409.

Justitia quid et quotuplex II, *Commutativa* quæ 104. Objectum 107. V. *Caritas.*

Laici eorumque jura I, 108, etc.

Latria II, 16.

Laudemium II, 536 (18).

Laxismus. Laxistæ I, 8, (85) ; 256 (3).

Legatum quid II, 365. Quis 354, quibus 355, quæ 365, legari possint: quando in legatarium transeant (9). Quæ legato contineri intelligantur (10) 368 (29), etc. Conditiones 366, quomodo implendæ 367. Legatum *generis* 368, *nominis, liberationis, debiti* 369. Menstruum, annuum 370; alimentorum 371 , pauperibus, vel puellis dotandis relictum 372-373. Legata pia quæ et quos teneant III, 70: an et a quo commutari, possint, II, 379, quando et quomodo moderanda, et quando evanescant III, 74-77.

Legatarius quis II, 346.

Legitima quid II, 357. Quibus debeatur 358-360. Quomodo computanda 401-403.

Legitimatio quid, et quorum filiorum, et quomodo fieri possit I, 50.

Læsio juris alterius quando intelligatur II, 105, quid exigat 107, in venditionibus 484, hereditatum 491 (9), sub hasta 494 (9), in divisionibus 418 (20); 420, (9).

Lex quid I, 161-163. Virtus 164, quomodo implenda 165, 166, quando 167: quid in dubio an eam impleveris 169. Quæ lex indirecte præcipiat 171 , vetet 172, quomodo fraus legi fiat 174. Quando cesset obligatio legis 176, 177, lex ipsa 178-180, quænam excusent a lege 181. Interpretatio (V.) legis. Quotuplex lex 163, naturalis 190-194, divina 195-197. Humana 198, quinam has condere 199, quidnam præcipere possit 200, objectum legum ecclesiasticarum, civilium 201: quando incipiant obligare 202 (V. *Promulgatio legis*), et an egeant acceptatione; quid si eas subditi non acceptaverint 203: an conscientiam obstringant 203, quos obligent 204. Peregrini quibus legibus teneantur 205. Quatenus obligent leges pure, vel mixte pœnales 207; fundatæ in præsumptione 208; irritantes, seu inhabilitantes 211-216. Obsolescunt 180.

Libertas civilis I, 117. Naturalis, seu liberum arbitrium 137.

Libri prohibiti qui III, 444. Excommunicatio quando teneat imprimentes. legentes, retinentes etc., I, 389 (3): III, 449.

Ligamen, matrimonii impedimentum III, 301 ; an solvi possit 338.

Litaniæ SS. in festo S. Marci, et Rogationum III, 452 (18).

Literæ Apostolicæ: quæ pœnæ teneant falsificantes I, 389 (9), falsis utentes 391 (3). Testimoniales, et dimissoriæ quoad ordines III, 153. V. *Vicarius Capitularis.*

Livellum quoad Regulares III, 305.

Locatio et conductio quid et quotuplex II, 512 (1). *Rerum:* quæ res locari ibid., et quinam locare possint 513; obligationes locatoris 515, conductoris 517. Prædiorum specialia 517; an sublocari possint 520. Quomodo finiatur 518: quid si ante tempus ab ea discedatur 519 (8). *Operarum* 521-522. *Operis* 523-525. Rerum ecclesiasticarum III, 78 (16), quomodo faciendæ 81-82, ultra triennium quatenus vetitæ, et obnoxiæ excommunicationi 83.

Locupletior ex re aliena quis II, 233.

Lucrum cessans et damnum emergens quid II, 204.

Ludi et sponsiones quid, quatenus licitæ, et quatenus obligent II, 572-576.

Lunatici, an irregulares I, 415 (52).

Luxuria. Species II, 70, 71.

Magia II, 35. V. *Libri prohibiti.*

Magistri quoad damna a discipulis data II, 223 (54).

Magnetismus (animalis). Origo II, 39, natura, phænomena 40-43, causæ 44-49. Responsa S. U. I. et S. Pœnitent. 50. Judicium Auctoris 52-55.

Majores qui I, 35.

Maledicere vivis II, 91, mortuis, sibi, rebus sensu carentibus 61 (11) V. *Blasphemia.*

Maleficium II, 35.

Mandatum quid II, 454. Contrahitur 455, finitur 457. Mandantis, et ejus cui mandatur jura, obligationes 456, 458. Mandans delictum quando obnoxius pœnis I, 320, 323, restitutioni II, 215.

Mariti potestas I, 48; jura et obligationes II, 588, etc. Irritat uxoris vota III, 526 (30) etc. V. *Uxor.*

Matrimonium quid III, 289. Est contractus naturalis 290. Accessoria: sacramentum 291, et actus civilis 292, an hæc duo a contractu separari possint 293. Quo jure hæc reguntur 294: quæ in hoc seu contractu seu sacramento specialia 295. Matrimonii essentia, vinculum, bona 296. Quotuplex matrimonium, legitimum, ratum consumatum ibid., *conscientiæ* 325 (32): mixta 333, *civilia* quæ vocant 334. De matrimon. contrahendo.

Substantialia: 1° Res ex hoc capite obstant matrimoniis (V.) *impotentia* et impubertas (V. *ætas*) 300, (V.) *ligamen* 301, (V.) *cognatio* naturalis 302, spiritualis, legalis 303, (V.) *affinitas* 302, (V.) *publica honestas* 304, (V.) *ordo sacer.* (V.) *Votum* 305. 2° Causa. Hinc obstant (V.) *cultus disparitas* 307, 33. Crimen 308, idest adulterium cum promissione matrimonii 309, uxoricidium utroque patrante cum intentione contrahendi matrimonium inter se 310, utrumque simul sine promissione, vel altero inscio, admissum cum intentione coeundi nuptias cum adultero 311, quando hoc impedimentum cesset 312. 3° Consensus 313, huic obstant error substantialis, vel *conditionis* 314, metus gravis et injustus 315. Raptus 316.

Accidentalia: *Conditiones* 318. Contra substantiam vitiant (7), turpes vel impossibiles vitiantur (8); licitæ quid præstent (11). *Modus* 319, *dies* 320.

Solemnitates: Quænam heic Parochi sint, quænam Ordinarii III, 321, 324, 325. 1° *Antecedentes.* denunciationes, et status liberi documenta 323; quid agendum Parocho si impedimentum mature reveletur 324, vel cum parata sunt omnia (20). *Concomitantes:* præsentia Parochi et testum 326, quis Parochus (34), et an suspensus aut vitandus valide intersit 328, testes quinam esse possint (44). Quæ utrorumque præsentia desideratur 328, quid si Parochus nullatenus vel difficillime haberi possit 326 (38). An valeat matrimon. initum sine Parocho et testibus ab his qui a lege Tridentini sunt exempti ubi hæc viget; vel, contra, ab his qui ei sunt obnoxii, ubi non viget 327. Quæ necessaria sponsis ad sacramentum licite suscipiendum 329; et benedictio nuptialis 331, quid si indigni 331. Specialia quoad matrimonia *mixta* 333. Juris civilis solemnia non omittenda 334, 335.

De matrimonio contracto; validum, dubium, nullum. 1° *Si validum:* obligatio una simul habitandi III, 339, reddendi debitum 336, jus petendi amittitur ob affinitatem cum conjuge contractam 340, amisso jure cohabitandi 339; quid si voverint castitatem 531. Quæ conjugibus liceant, quæ minus 336 (9) etc. 2° *Si dubium,* quæ exploranda, et quid juris interim 341: specialia quoad impotentiam 342. 3° *Si nullum* 343, si uterque id ignorat relinquendi sunt regulariter in bona fide 344, si alter tantum separandi, quoad torum semper: quandoque etiam quoad habitationem (ibid.). Quomodo revalidari possit matrimonium 365, si impedimentum non eget dispensatione 366, si eget 367: et an debeat, et quæ heic Parochis curanda 368. Sanatio in radice 367 (16).

Vulgo *civile* quid III, 334, an præstet impedimentum publicæ honestatis 304 (27).

Mendacium II, 299.

Mendicantes (Regulares) qui I, 102.

Mendici, quoad jejunium et abstinentiam III, 438 (20).

Mentecapti quoad actionum imputatio-

nem I, 30, testamenta II, 354, contractus 428; I, 48, sacramenta III, 116 (19).

Mercatus V. *Nundinæ.*

Mesmerismus V. *Magnetismus.*

Metaposcopia II, 30.

Metus quid et quotuplex I, 138, quoad actus humanos 148, pœnas 307, censuras 335, actus II, 312, contractus 431, sacramenta suscipienda III, 117, sponsalia III, 371, matrimonia 315, vota 516 (19).

Milites. Quinam eorum Parochus I, 85, (27). V. *Capellani.*

Minister sacramentorum, quis III, 112. Observanda in administratione 113, 114, 121, 125. Intentio 99, 100.

Minores qui 133, emancipati 55; quoad electionem status 53 (32), testamenta 34 (12), contractus 34, 58 (6); II, 428, matrimonia III, 335 (4), vota 524-526.

Missa ubi quando, quomodo celebranda III, 267, 272. Dispositiones 275, 279, obligatio eam celebrandi, 475 applicandi 494, pro populo 474, pro benefactoribus et fundatoribus 482 (7), pro aliis quibuscumque 495: intra quod tempus applicanda 495 (21), etc.; quando et quomodo audienda 423 etc. Stipendia missarum 495 etc. *Binandi* facultas 272.

Modestia II, 75.

Modus quid et in quo distet a conditione II, 321. Adjectus matrimonio III, 319.

Mollities II, 70 (24).

Monachus quis I, 102 V. *Regularis.*

Monasteria an exempta a jurisdictione Episcoporum I, 104 (16) V. *Clausura.*

Monomaniaci 1, 30.

Monopolium II, 496, 497.

Monstra II, 28, an baptizanda III, 135.

Mora quid et cui noceat II, 330.

Moribundus quoad absolutionem II, 181. Eucharistiam ei deferendam 274.

Mors naturalis, civilis I, 37. V. *Articulus mortis.*

Mulcta quando solvenda I, 207 (57); II, 222 (42); 609.

Mulier quoad actus civiles, et officia ecclesiastica I, 29, casuum reservationem 341 (30) V. *Uxor.*

Munera sæcularia a Clericis non obeunda III, 459, etc. Munera accepta ab his qui publica officia gerunt II, 612, ab Examinatoribus III, 418 (13). In expediendis dispensationibus matrimonialibus 363 (24). Munus simoniacum 390.

Mutilatio I, 422, irregularitas (ex) 422, 423, restitutio II, 293; mutilare seipsum an liceat II, 79.

Mutuum II, 557, 558. V. *Usuræ.*

Muti V. *Surdus.*

Necromantia II, 30.

Negotiatio quid, et an licita II, 495 Vetita Clericis III, 466 (2).

Negotiorum gestio II, 460, 461.

Notarius qui non ex jure stipulatur I, 215 (16).

Novitii, Regularium jure censentur I, 105. Quoad donationes, vel renunciationes rerum suarum (23), beneficiorum III, 57 (16); sepulturam I, 113 (25).

Nundinæ diebus festis III, 422 (13).

Obligatio quid I, 23. Naturalis, civilis, mixta (7). Alternativa II, 340, solidalis 341, indivisibilis 342. Quomodo implendæ quæ consistunt in dando 328, in faciendo 329, in non faciendo 327. Quibus modis extinguitur 333-338. Quid si probabile sit impletam fuisse 339.

Obreptio quid I, 236, 237. Quoad dispensationes matrimoniales III, 348, 353.

Observantia (*vana*) II, 34, *sanitatum, futurorum eventuum* 36.

Obsessi quoad Ordines I, 415 (52), Eucharistiam III, 263.

Obstetrices quoad baptismum III, 133 (27), et Parochos 472 (13).

Occasio quid et quotuplex I, 179.

Occasionarii quando absolvendi III, 206.

Occultum, materialiter, formaliter I, 243. Casus occulti 315.

Occupatio quid II, 134.

Odium Dei II, 15, proximi 91.

Officium, a quibus III, 452, quodnam 453, quomodo 454, 455, in choro 456, quibus horis 454 recitandum. Quænam

excusent 457, 458, præsertim beneficiatos 66. Restitutio ob officium omissum 64. Officium defunctorum 452 (18).

Onanismus II, 70 (25); III, 336 (8).

Oniromantia II, 31.

Opera servilia quæ III, 421. Vetita diebus festis 420; letalia quæ 421 (9), quænam ab eis excusent 427.

Opinio quid: tenuiter probabilis, probabilissima, probabilis I, 129. Probabilior sua opposita, æque probabilis, minus probabilis 259, 23. An major unius probabilitas contrariæ probabilitatem elidat 130. Quas ex his sequi liceat 256, 270; in administratione et susceptione sacramentorum III, 109, 111, a pœnitentibus III, 214. Tuta quæ I, 132 (36).

Oratio II, 18. Vocalis, an cum voluntaria animi distratione consistere possit 20, in horis canonicis persolvendis III, 454.

Oratorium publicum quod I, 5; habetur instar Ecclesiæ (30). Privatum 8, an liceat in eo sacrum facere, vel administrare sacramenta ib. Privileg. Oratorii privati quibus prosit, quomodo cesset ibid.

Ordinatio sacra quid III, 149. A quo quibus documentis 153, et quomodo 155, peragenda V. *Ordo*.

Ordo, quid et quotuplex III, 149. Materia 150, 152. ministri et subjecti 153, 154. Requisita ordinandorum 154, 156. Pœnæ adversus male ordinantes 157, et male promotos 158.

Oscula inter personas sexus diversi II, 73 (44).

Ostenta I, 28. Quomodo baptizanda III, 135.

Pactum II, 425, matrimoniis adjectum III, 318 (10).

Palpo quis II, 217.

Paramenta sacra V. *Supellex*.

Paraphernalia bona quæ II, 591.

Parentes qui I, 49 V. *Patria, potestas;* jura et obligationes II, 599, 603, quoad matrimonia III, 332.

Parochus I, 98; III, 470. V. *Functiones*. Jura quoad sacramenta administranda I, 98; III, 112, decimas 480(77), funeraria 481, 482, Obligationes quoad residentiam intra fines Parochiæ et in domo Parochiali 477, 478, administrat. sacramentor. 471, application. missæ pro populo 474, celebrationem diebus festis 475, prædicationem, et cathechesim 472: libros parochiales 476, mores parochianorum instituendos et corrigendos 472, 476; matrimonia seu valide 324, seu licite 300 contrahenda, eaque benedicenda 471 (9); ægrotos, morituros 475, mortuos (36). An possit hæc per alium implere 477; quid si coadjutor sit ei necessarius, vel is impos sit factus, aut inops 475. Quandoque dispensat in legibus Pontificiis I, 231. Parochus militum quis 85 (27).

Patria potestas naturalis I, 53. Civilis. quatenus pateat, cui, in quos competat 54; solvitur 55.

Patrimonium sacrum. Qui eo opus habeant, et quomodo conficiendum III, 156.

Patrini. Cujus sit eos designare III, 146. Quos 147. Officia ib. Cognatio 148.

Patroni beneficiorum qui III, 25. Jura 30, an eis obstent controversiæ inter patronos vel cum collatore 31.

Peccatum quid I, 271. Quomodo peccetur 272, voluntate 273, intellectu 274, appetitu 275-277. Peccatorum distinctio specifica 278-283, numerica 284-288. Gravitas 289, 291, 294. An ex gravi leve, vel contra 292, vel ex pluribus levibus unum grave 293 fieri possit: circumstantiæ 295.

Peculium Clericorum quotuplex III, 85. *Industriale* distrahere possunt; an parsimoniale 86? ecclesiasticum distrahentes an peccent contra justitiam? 87. Quid de accipientibus 88. *Monachorum* 503.

Pecuniæ valor II, 113.

Pederastria II, 70 (22).

Pensio III, 73. Clericalis ibid.

Peregrinus I, 85. An fiat subditus loci in quo versatur 86. An hujus, vel suæ diœcesis legibus teneatur 205. Et an proinde coerceri possit si contra illas vel has deliquerit 306. An absolvi in diœcesi

aliena a censuris R. P. r. 340; a casibus reservatis in propria diœcesi III, 188.

Permutatio II, 498, beneficiorum III, 60.

Pignus quid II, 192. V. *Hypoteca-Privilegium.* Contractus pignoris 568, quid præstet 569. V. *Antichresis.*

Pingere an sit opus servile III, 421 (5).

Plantatio V. *Accessio;* distantia a prædio alieno II, 179.

Pœna quid I, 300. Quotuplex 301-303. Quomodo interpretandæ 304; quibus irrogandæ 305, a quibus 306, quomodo 308. Quænam excusent a pœnis 307, quid in dubiis 312. Quando in conscientia obligent pœnæ irrogatæ officio judicis 308, latæ sententiæ 310, conventionales 311; II, 331. Quomodo tollantur I, 313; a quibus 314-318.

Pœnitentia: Virtus quæ III, 160. Quando et quos obliget 248.

Sacramentum: institutum instar Judicii: utriusque partes essentiales 160. Specialia utriusque 161. Divisio 162.

Quæ pertinent ad pœnitentem I. *Confessio,* quorum peccatorum 164. debet esset 1° integra 165, 166: confitendæ circumstantiæ, et effectus 167, quomodo numerus 168, quænam excusent ab integritate 169; peccata dubia 170. 2° Sacramentalis 171. 3° Vocalis: an aliquando scriptis fieri possit 173, quid si confessor aliquid non audierit, vel gravitatem peccati non intellexerit 172. II. *Contritio.* 1° Dolor quid 174, quotuplex 175, quali opus sit, et an sufficiat attritio 176. 2° *Propositum* 177, 178. Qualiter dolor et propositum ad confessionem referri debeant 179. Quoad venialia 180: vel morituros sensibus destitutos 181.

Quæ pertinent ad Ministrum I. *Jurisdictio;* quid 182. 1° qui polleant ordinaria ib., delegata a quo danda 183. Finitur 184, suppletur ab Ecclesia 185, prorogatur a pœnitente 186, sed non quoad casus reservatos. 2° Quid reservatio, et quid præstet ibid., cessat in dubiis 187, an ob ignorantiam pœnitentis ibid. Quinam absolvant jure suo 188, vel delegato ibid, quomodo *hi* 189. Quinam in jubilæo, et quos 190; quinam impeditos superiorum adire 190: peccatum complicis in re turpi 191, accipientes a Regularibus dona 193. 3° Mortis articulus 194. II. *Absolutio* quibus verbis 195, quomodo 196, quibus 196, danda III. *Officia* Confessorum 198, 200. Quæ inquirere debeat 1° qua judex quoad peccata 201, 202, qua minister quoad dispositiones pœnitentis 203, et an in dubiis absolvere possit sub conditione 204. II. Quæ curare qua medius quoad habituatos, vel occasionarios 205, 206, quoad recidivos: qui recidivi 207; an, et quoties absolvendi dubie 208, certe 209 dispositi; an qui afferunt signa doloris specialia, et quænam hæc 210. Absolvendis utrum expediat magis absolutionem statim dare, an differre 211, 212. 3° Qua doctor quæ pœnitentem docere oporteat 213, quid si in lege dubia dissentiant? 214.

Quæ pertinent ad utrumque 1° *Satisfactio* quid et quotuplex 215. A confessario quomodo imponenda 216, a pœnitente acceptanda, quomodo implenda, commutanda 217. 2° *Defectus* confessionis *supplendi:* 218 a pœnitente, quomodo si confessio fuit valida 219, si nulla 220, si utrum valida an nulla non satis appareat 221. A Confessario 220 circa ea quæ pertinent ad integritatem judicii 224, ad valorem sacramenti ibid. Ad alia 225.

Adjuncta pœnitentiæ V. *Sigillum. Sollicitatio.*

De Confessariis monialium 239, 243.

De obligatione confitendi 244, 247.

Pollicitatio II, 430 (33).

Pollutio II, 70 (26). Ecclesiæ, quot modis fiat, et quomodo hæc reconcilianda III, 17.

Pontificalia quæ I, 381 (6); exercentes in aliena diœcesi suspensionem incurrunt 393 (9), suspensus a, si *celebret* in apparatu Pontificali 408 (24).

Possessio quid II, 124, quotuplex 125, dubitans an sit possessor malæ fidei, ibid. Acquiritur, retinetur, amittitur 126. Quid opus sit ut licite iniri et retineri possit

127. Commoda possessionis I, 260 ex jure communi II, 128; ex NN. LL. possessio bonæ fidei pro titulo est 129. Prodest in casibus dubiis ex sententia quorumdam Moralistarum I, 261, 268, 270. Regula de possessione triennali quoad beneficia III, 48, 50.

Precarium quid II, 556.

Præceptum I, 248, an teneat extra territorium ibid., vel resoluto jure præcipientis 249.

Præstimonium III, 73 (49).

Pretium quid et quotuplex II, 12. Quæ pretium recipiant 463. Quomodo æstimandum 464, quoad res 465, operas 466, rara et insolita 467.

Præsentatio ad beneficium III, 30.

Præsumptio penes TT. quid II, 10. In jure quid quotuplex et quid præstet in utroque foro I, 208.

Privilegium quid I, 227. Clericorum 100. Regularium 104. Altaris portatilis III, 4 (21). Oratorii privati 8. Creditorum II, 192, 193, 195.

Probabilismus I, 7. Origo, ibid., vices 9, 10. Fundamenta 259. Auctoritas, usus 263, 270.

Probabilistæ; lati, moderati I, 10 (91). Probabilioristæ (92). Æquiprobabilistæ 11 (102); 259 (23).

Probabilitas quid I, 129, absoluta, vel relativa 130, facti vel juris 132, juris intrinseca vel extrinseca 129 (17), speculativa et practica 132 (34). V. *Opinio.*

Processus, accusatorius, inquisitorius II, 624. Propria accusatorii 627, inquisitorii 628.

Prodigus I, 35.

Promissio quid II, 430 (34), illicita 307 (12), prodiga 544 (22); alium daturum facturum 429. Personam promittentis non rem quæ promittitur obligat III, 523 (31).

Promulgatio legis quam necessaria I, 162 (11), quo modo facienda 202.

Propositum; in mente retentum nihil operatur aut mutat I, 146 (17), nullam parit obligationem II, 430 (32). Quoad confessionem III, 177, etc.

Proxeneta quis, et qua culpa teneatur II, 216 (16).

Prudentia II, 77.

Pubertas, puberes I, 29. V. *Impuberes.*

Publica honestas III, 304. Ex sponsalibus validis (23). ex matrimonio rato (25), non tamen *civili*, quod vocant (27).

Pyromantia II, 30.

Quarta funeraria III, 481 (90).

Quasi contractus II, 459, etc.

Quasi delictum I, 297, (18).

Quasi domicilium quomodo acquiratur I, 84, subditum facit 86.

Rapina II, 255, 256.

Raptus dirimit matrimonium III, 316. quoad sponsalia 371 (19). Raptores mulierum excommunicantur I, 392 (4).

Ratihabitio quid I, 322, quoad delicta 326 (36), quoad contractus (*comprobatio*) II, 438.

Receptator I, 321 (19); 323 (41).

Recidivus III, 207, etc.

Reconciliatio Ecclesiæ pollutæ III, 17.

Recursus quis II, 220. V. *Receptator.*

Redemptio census II, 539, prædii vectigalis, seu emphyteusis 537 (23), juris litigiosi 493. *Vexationis iniquæ* III, 400-402.

Regulares qui I, 101. Possidentes, mendicantes 102. Qui fieri prohibeantur III, 498, quo modo fiant I, 103. Obligationes ex *votis* 104, ex *regulis* III, 501, ex Superioris *præcepto* 502. Jura et privilegia I, 104. Quoad Extrem. Unct. III, 283; sepulturam I, 112 (12). Sæcularizati III, 510, apostatæ profugi 509, et ejecti 510. Regularium jure qui censeantur I, 105.

Reincidentia; absolutio ad I, 348.

Religio quid II, 16. Actus religionis 17-26. Peccata contra religionem per excessum 27-59, per defectum 60-66.

Reliquiæ SS. quæ, et quomodo exponendæ III, 18 (34).

Renunciatio, renunciare juri suo cuique licet II, 105, 22, an *juribus singularibus* I, 221, privilegiis 229, 20, hereditati II, 396,

an beneficiis Ecclesiasticis III, 57, 58. V. *Novitii.*

Repetitio indebiti. V. *Indebiti solutio.*

Res, quæ II, 108. *soli, fungibiles,* ibid., publicæ, privatorum, nullius 109, 134, extra commercium 110, derelictæ, jactæ 138, deperditæ, incertæ 139, sacræ III, 2. V. *Bona.*

Repræsentatio quoad successiones; quid et quibus competat II, 387-389.

Rescriptum I, 236. subreptitium 237. Obreptitium 238. Ex quo tempore utrumque æstimandum 239. An excuset bona fides 240. Specialia quoad rescripta S. Pœnitentiariæ 242-244.

Reservatio casuum I, 338 (12), censurarum 338-340, peccatorum III, 186-189, beneficiorum 33, 34, votorum 529.

Resignatio beneficii III, 57, 58.

Restitutio quid II, 196 (1). Radices ex injusta acceptione, ex re injuste accepta (5).

I. *Communia utriusque.* 1° Damnum, 2° injuria 198. Quomodo utrumque æstimandum 201, 202, 3° quomodo facienda 203, 204; quid, cui, quando restituendum sit 206, 207.

II. *Ex injusta acceptione* 208. 1° Est pœna quædam, ideo necesse est, ut quis damnum dederit sciens volens 209, invito 210. Quid si datum sit sola culpa civili vel casu? 211. 2° Competit ab eo qui damnum dedit ipse 212, 213, vel causam damni 214; sive *positivam,* si animum movit jussu 215, consilio 216, stimulis (palpo) 217; seu opem præstitit cooperando 219, receptando 220. Sive *negativam,* si non prohibuit ab aliis dari 222, vel datum sit ab his quibus ipse superesse debet 223, vel ab animantibus quorum custodiam habet 224. 3° Quando restituendum 225, quantum 226, 227, a quibus, si plures dederint 228, 229; cui 231.

Ex re injusta accepta 232 (23). Quid restituendum sit a possessore bonæ 234-237, malæ 235-237, fidei; cui 236. Quid si impensas fecerint in re aliena 238.

III. Excusant a restitutione, 1° remissio damnum passi 240; 2° impotentia debitoris; damnum grave 242, 243, aut superioris ordinis 244; 3° si damnum restitutionem non recipit 246, etc.

Restitutio in integrum quid, et cui competat et quid præstet II, 439, 450.

Restrictio mentalis II, 301, 302.

Retractus conventionalis II, 487, legalis 493.

Rigorismus. Rigoristæ I, 8.

Rubricæ Missalis III, 250.

Rumor V. *Fama.*

Sagæ II, 28 (7).

Sacramentum quid III, 89, quid sacramentum N. L. ibid.; quotuplex 90.

Natura SS. N. L. I. Constant 1° *Materia* 92, an benedicenda 94, mutatio 93. 2° *Forma* 95, verborum mutatio, corruptio, additio, detractio 96, transpositio 97, interruptio. 3° *Intentione* ministri 99, 100. II. *Effectus* 1° gratia sanctificans 102, sacramentalis 103; 2° character 104, Quando 105 et quo pacto 106 hæc præstent. III. Necessitas 107, ritus 126-128; iteratio 120-130.

Administratio I. cavendum reverentiæ sacramenti, et utilitati suscipientium 108. Utra potior 109, quomodo utrique caveri possit 110, an liceat heic sequi opiniones probabiles 111. II. *Minister* quis 112, an plures insimul 115, quæ cavere debeat ut valide 113, ut licite 114. sacrament. conferat. III. *Subjectus.* quis 116. in adulto quæ requiratur ut valide 117 et licite 118, sacramentum recipiat; quid si amens 119, vel surdus simul et mutus 120. IV. An Minister dare possit sacramentum indignis 121, vel his qui ignorant quæ scire oportet 123, quid si negare non possit sine periculo vitæ 125. An subjectus petere ab indigno, vel excommunicato 121.

Sacrilegium III, 15, personale 16; locale: pollutione Ecclesiæ 17, violatione immunitatis (13); reale 18.

Sarcitores quoad furtula II, 258 (27).

Satisfactio ob injuriam II, 107, 249-255, contumeliam 281: sacramentalis III, 215 etc.

Schisma, schismatici, incurrunt excomm. R. P. reserv. sp. modo I, 389 (3).

Scriptura quid et quotuplex II, 323; in quibus contractibus necessaria 434.

Scrupuli: conscientia scrupulosa quæ I, 251 (3). Scrupulosi quoad peccata dubia in confessione III, 170 (48).

Sculpere an sit opus servile III, 421, (8).

Sectæ nomen dantes incurrunt excomm. R. P. r. I, 390 (3).

Secretum quid et quotuplex II, 263, an liceat explorare 264, revelare 265, quid si promiseris non revelaturum (17). An uti notitia 266. V. *Epistolæ. Sigillum.*

Semifatui quoad contractus I, 35, 58. Eucharistiam recipiendam III, 263.

Senex I, 36, quoad casus R. P. reservatos 341 (30).

Separatio bonorum, quoad heredes II, 411, conjuges 592 (37).

Sepulchrum quid I, 111, an sit res extra commercium II, 110 (20), et an citra simoniam vendi possit III, 408 (11). Gentilitium, hereditarium, mixtum I, 111.

Sepultura ecclesiastica quibus constet I, 111, quibus et ubi danda sit 112-113. Deneganda excommunicatis 114, et criminosis 114 V. *Duellum.* Quid in dubio, an quis indignus, vel si absque gravi incommodo prohiberi nequeat 116.

Servi qui I, 117; quæ jura eis competant 118, quoad matrimonia III, 314, (14).

Servilia quæ III, 421.

Servitus *personæ*, parit irregularitatem I, 412, impedimentum matrimonii III, 314 (14). *Prædiorum* quid II, 161. Personalis 162. V. *Ususfructus, usus, habitatio.* Realis 162, quid 174 et quotuplex 175: acquiritur titulo 176, destinatione patrisfamilias 177, præscriptione 178; quæ Jure civili introductæ 179, 180. Quemadmodum utendum sit 181, 182, amittantur 183, 184. *Aquæductus* 186, 187: *aquæ derivandæ* 188, 189: *de aquæ* superfluis 190, 191.

Sigillum sacramentale. Quid et qua ex confessione oriatur III, 226, quorsum pertinet 227, quam grave 228; quænam sigilli materia *per se, reductive, per accidens* 229. Quinam et quibuscum eo teneantur 230. Quomodo violari possit 231; an violet qui utitur notitia eorum quæ didicit ex confessione 232.

Simonia quid III, 385. Quotuplex 386. Juris divini, juris humani, et quæ earum dissimilitudo 387.

I. Juris divini. 1° malitia 391, ex quibus consistat 388. Spiritualia quæ 389. Quæ temporalia 390. 2° Contrahitur cum ex uno latere aliquid temporale, ex altero spirituale versatur 393; daturque ultro citroque 394; alterum pro altero 395; quodcumque sit spirituale (exceptis rebus omittendis 396), vel temporale 397. et quamvis nullum pactum intersit 398. Excusat si temporale detur ad redimendam vexationem 400-402, vel quasi merces operis 403-405 detur.

II. *Juris humani.* Obiectum 406. 1° temporalia adnexa spiritualibus, antecedenter, 408; concomitanter 407, consequenter 409. 2° Pacta circa beneficia 412, conferenda vel permutanda (4), vel resignanda (6) (*confidentialis, fiduciaria*) reprobata (7), etc. 3° Munera in casibus jure expressis, et maxime in concursu ad Parochias non accipienda 414.

III. Effectus 1° An actus simoniaci validi sint 415, et in primis an collatio beneficii 418. 2° Pœnæ: excomm. R. P. r. ob simoniam realem in ingressu religionis 416; realem, vel confidentialem in beneficiis 418; aliæ quoad Examinatores etc., ibid. 3° Restitutio 419.

Simulatio II, 303.

Societas quid et ex quibus consistat II, 501. Administratio 503. Cui pereant res in societatem collatæ 509. Dissolvitur 504, quid si unus intempestive discesserit (33). Societas *universalis* omnium *rerum* 505, omnium quæ ex *quæstu* veniunt 507. Particularis *rerum*, vel *operarum* 508. Inter conjuges 510, fratres 511. Animalium 530, lucri faciendi 531, vel agri colendi 532, causa.

Sodomia II, 70: perfecta vel imperfecta (21).

Solemnia actuum quæ dicantur I, 213, an liceat omittere 215, omissis an actus valeat 213, 214: quæ pertineant ad formam instrumenti publici 322, privati 323-324. Solemnia testamentorum 350-353, contractum 433-435. alienationum, vel locationum rerum Ecclesiasticarum III, 81-83, resignationum 58 (29), permutationum 60 (50), beneficiorum: *matrimonii* ex jure Canonico 321-328, civili 334-335.

Sollicitatio quid III, 434; quot modis fieri possit 235. Sollicitantis denunciatio quando injungenda 237 (25); a quibus 238; quomodo (30) (33), et sub quibus pœnis (31) I, 392, sit facienda.

Solutio quid, a quo, cui facienda II, 333; indebiti (12); facta ab extraneo (13).

Somnia; observare an liceat II, 31 (24), divinatio per somnia cit. § 31.

Sortes divinatoriæ, sortilegium II, 32.

Specificatio II, 142 (21).

Spes, et vitia spei opposita II, 8, etc.

Spiritismus americanus II, 58.

Sponsalia quid III, 369. 1° Quinam contrahere possint 375, quemadmodum ineantur 370, 371. Accidentalia: conditio 372, petendi dispensationem quatenus obliget (31), an tacite insit (26) etc.: arræ 373; pœna in resilientem (34). 2° Obligatio contrahendi matrimonium 376; impediment. p. h. 304. 3° Dissolutio ob fidem non servatam 377, rerum mutationem (6) etc., perfectiorem vitæ statum 379.

Sponsiones V. *Ludi.*

Spurii (V.). *Filii* nec agnosci, nec legitimari possunt I, 50 (18).

Substitutio quid II, 362. Vulgaris seu directa 363, fidei commissaria seu obliqua, et quænam ex his vetita 364.

Subreptio I, 236. Quando vitiat rescriptum 238, dispensationes matrimoniales III, 348-353.

Suicidium II, 78.

Supellex sacra quæ II, 9. Ex qua re fieri debeat calix (55), amictus, albæ corporalia, pallæ (63), paramenta, et cujus coloris (59) etc., Quæ benedicenda (64) (65). Quemadmodum execrantur 12, 13.

Superficies quid II, 108 (2).

Surdi quoad irregularitatem I, 414 (36), recitationem horarum canonicarum cum socio, vel in choro III, 456. *Surdi-muti* a nativitate nec instituti, an infantibus æquiparentur I, 31, an sacramenta recipere possint III, 120. *Surdi-muti-cæci* a nativitate infantibus accensentur I, 31.

Suspensio I, 381, ab officio ib., a beneficio 382; an altera ad se alteram trahat 383; a pontificalibus 381 (6). Quo ex delicto et quomodo ferenda 384. *Ex informata conscientia* (45). Suspensiones an teneant extra territorium eas ferentis 381 (9). Violatio suspensionis quando irregularitatem pariat 385. Quæ fertur in collegium quos teneat 387. Latæ sententiæ quæ nunc vigent 393.

Tabulæ rotantes II, 57.

Temperantia II, 68.

Tempora quomodo supputanda I, 39.

Tentatio Dei II, 63.

Theologiæ Moralis origo, incrementa, vices I, 4, 6-11, necessitas 12, præstantia 13, fontes 14, etc. Systemata varia 7, 8, 256-262; quodnam potius 263-270.

Thesaurus quid et cui cedat II, 137.

Testamentum quid II, 349. Ordinaria 350, specialia seu privilegiata 352, ad pias causas 353, olographa 351. Qui testamentum facere 354-358, vel testamento capere 355, 356 possint. Evanescit 374. rumpitur 375, caducum fit 375. Executor testamenti 380.

Testis quis III, 328 (51). Quot ad plenam probationem regulariter necessarii I, 49 (4). Quando et quomodo respondere debeat; quid si mentitur, aut reticet, aut non adest II, 615: quomodo ei refragari liceat 616. Idonei qui II, 322 (2), in matrimoniis III, 323 (10); 328 (44).

Titulus quid I, 79 (72). Verus, coloratus putativus seu præsumptus ibid. Ad transferendum dominium habilis quis II, 143. Beneficii III, 22 (5), erectio in (4). Sacræ Ordinationis III, 156.

Tonsura quid et an Ordo III, 149 (4). Quando conferri possit 155.

Traditio an necessaria ad dominium acquirendum II, 144.

Transactio quando rata sit II, 585. Quomodo interpretanda 586. Quoad res ecclesiasticas quatenus licita sine beneplacito Apostolico III, 80 (37). Quoad beneficia ecclesiastica, an simoniaca 410.

Transcriptio quid quando et quatenus necessaria II, 433.

Tributa, an liceat fraudare II, 608-609.

Turpiloquium an grave peccatum II, 73 (49).

Tutiorismus. Tutioristæ I, 7. Doctrina 258, laborat falso supposito 265. An liceat eam aliis imponere 263.

Tutores qui, et quibus dandi I, 58. Officium (4). Quoad damna a minoribus data II, 223 (58).

Usuarius. Usus II, 172.

Ususfructus quid I, 163. Quibus in rebus constitui possit 164. Extinguitur 167. Arborum 170; animalium 171. Parentum, vidui II, 163. Legatus 370.

Usura quid II, 559. Conventionalis utrum licita 560-561, quæ immodicæ 562; legales 567.

Uxor in officio viri esse debet I, 48. Quos contractus inire nequeat injussu viri, ibid. Uxoris bona dotalia vel paraphernalia II, 591. Illorum administratio penes maritum est 592, horum non item 595. Uxor quoad bona mariti 257-596, et an eleemosinam ex eis facere possit 88. Vota uxoris an vir irritare possit III, 525 (30), an et uxor viri (31). V. *Matrimonium*. Adultera ad quid teneatur II, 285, 286. Viduæ jura 393, 594; domicilium 1, 83 (16), sepultura 113.

Vagus quis I, 85 (27). Cujus loci legibus teneatur 86 (34). Quoad matrimon. contrahendum III, 326 (37).

Vana observantia II, 34.

Vectigalia an liceat fraudare I, 207; II, 608, 609. V. 222 (42).

Venatio quorum animantium licita, et quando hæc venatoris fiunt II, 135. Quæ vetita Clericis III, 464.

Venditio. V. *Emptio*.

Vestes sacræ. V. *Supellex*.

Vidua. V. *Uxor*.

Viduus, jura II, 393.

Virga divinatoria II, 30.

Virtus I, 140, 279.

Vis quid I, 138. V. *Metus*.

Vita, an homo sit vitæ suæ dominus II, 78.

Vitales qui I, 27.

Vitalitium quid II, 580. Cui et quomodo stipulari possit 581, 582. An redimibile, 583.

Vitandi qui I, 330.

Vitium quid I, 140, 279. Vitia *rei* occulta an manifestanda emptori 475: *personæ*, an sponsalia ineunti III, 371 (16).

Voluntarium, involuntarium, non voluntarium, quid I, 142.

Voluntas quid I, 314. Vera, præsumpta, interpretativa 13, V. *Intentio*.

Votum I° quid III, 513, quotuplex 517; realia, personalia, mixta (26), conditionalia (27), pœnalia (28), reservata 529. Qui vovere possit 516, quæ 513; causa vovendi 514, 515. II° Voti obligatio 518, quoad Deum (2), tertios (4); an teneat heredes 533, 8; Municipium, Collegium etc. 539. Quomodo implenda 518, 519, quando 520; quid pendente conditione 521. III° Qui possint vota irritare 523-525. Dispensare et commutare, quando, quomodo 526-532. Quemadmodum ipso jure evanescunt 533, 534.

239.02
An77
5653
AUTHOR ANNIBALE, Giuseppe di
Cardinal, 1815-1892
TITLE Summula Theologiae Moralis, Pars III
DATE LOANED | BORROWER'S NAME | ROOM NUMBER
DEC 5 1986
Dault 3
5653